

ათონის შიგნობრულ-ლიტერატურული
სკოლის ხათარგძნი

ჰაგიოგრაფიული მუშაკიდრეობა

ნაწილი I

ქეთიძე ათონელი
(ძთაწმიდელი)

ტომი III

ათონის ძეგნობრულ-ლიტერატურული
სკოლის ნათარგმნი

პაგიოგრაფიული ძეკვიდრეობა

ნაწილი I

ქეთიძე ათონელი
(ძაწიდიელი)

ტობი III

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2025

უკ (UDC) 821.353.1-155+821.353.1-6
ე-726

ინტერდისციპლინური ჰუმანიტარიის
სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტი
Teaching-Research Institute for Interdisciplinary Humanities

შოთა რუსთაველის საქართველოს
ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia

სამეცნიერო პროექტი „ათონის მწიგნობრულ-ლიტერატურული სკოლის ნათარგმნი ჰაგიოგრაფიული მემკვიდრეობის ელექტრონული აკადემიური გამოცემა (ნაწილი II)“ (გრანტი №FR-21-4884) ხორციელდება შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით. წინამდებარე კრებულში გამოთქმული ნებისმიერი მოსაზრება ეკუთვნის ავტორთა კოლექტივს და, შესაძლოა, არ ასახავდეს ფონდის შეხედულებებს.
The project ‘Electronic Scholarly Edition of the Translated Hagiographic Heritage of the Athos Scribal-Literary School (Part II)’ (Grant №FR-21-4884) is being made possible by financial support from Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia. All ideas expressed herewith are those of the authors and may not represent the opinions of the Foundation itself.

www.rustaveli.org.ge

ტომის რედაქტორები:
ქეთევან გიგაშვილი
სოფიო სარჯველაძე

© ინტერდისციპლინური ჰუმანიტარიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტი
ყველა უფლება დაცულია.

ბამომცემლობა „**უნივერსალი**“

თბილისი, 0186, ა. ჯოლიბაოვსაძის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-33-101-5 (ყველა ტომისათვის)

ISBN 978-9941-521-03-4 (III ტომი)

პროექტის სამეცნიერო კონსულტანტი:

დიდი ბრიტანეთის მეცნიერებათა აკადემიის წევრი, ციფრული ფილოლოგიის პროფესორი, ბირმინჰემის უნივერსიტეტის ემერიტუს პროფესორი **დევიდ ჩარლზ პარკერი**

„ცხორება და მოქალაქობა წმიდისა მამისა ჩუენისა და მოციქულთა სწორისა ბაგრატ მღდელთმობღურისა ტავრომენელთა ქალაქისა, ჭალაკისა სიკილიისას“ ექვთიმე ათონელისეული თარგმანის ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, შესაბამისი გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო ქეთევან გიგაშვილმა

„წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონაშეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითალაფსის,“

„წამება წმიდისა მენაფსი და ერმოგინესი და ევლრაფოფსის“ და წმიდა მენას სამი სასწაულის ექვთიმე ათონელისეული თარგმანის ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა და შესაბამისი გამოკვლევები დაურთო სოფიო სარჯველაძემ

კრებული იბეჭდება ინტერდისციპლინური ჰუმანიტარიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს თანხმობით.

წმინდა კჳვთიმე (ეფთუიმე) ათონელი (მთაწმიდელი)
(X-XI სს.)

შესავალი

წინამდებარე III ტომით ვაგრძელებთ ათონის მწიგნობრულ-ლიტურატურულ სკოლაში შექმნილი ქართული წერილობითი კულტურის საგანძურის, ექვთიმე ათონელის (მთანმიდელის) მიერ ნათარგმნი ჰაგიოგრაფიული მემკვიდრეობის, აკადემიურ გამოცემას.

გამოცემის I ტომში გამოვაქვეყნეთ სამი ძეგლი: „ცხოვრება და წამება წმიდათა მონამეთა ევსტათისი და მეუღლისა მისისა თეოპისტიისი და შვილთა მათთა – ალაპისი და თეოპისტიესი“, „წამება წმიდისა და დიდებულისა მონამისა თეოდორესი და მის თანა წამებულთა მონამეთა, რომელნი იწამნეს პერგე ქალაქსა, ქუეყანასა პანფილიისასა“, „წამება წმიდისა და ნეტარისა ანთიმოს ნიკომიდიელ მთავარეპისკოპოსისა“ (გიგაშვილი, 2021).

II ტომში გამოვეცით ოთხი შრომა: [„წამება წმიდისა ფებრონიასი“], „ცხოვრება წმიდისა ბასილი კესარიელისა“, „წამება წმიდისა თეოდორე სტრატელატისა“ და „ცხოვრება წმიდისა ათანასე ალექსანდრიელისა“ (გიგაშვილი, 2022).

წინამდებარე ტომში წარმოვადგენთ სამ თხზულებას. ესენია: „ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა მამისა ჩუენისა და მოციქულთა სწორისა ბაგრატ მღვდელთმოდურისა ტავრომენელთა ქალაქისა, ჭალაკისა სიკილიისა“, „წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალასი“ და „წამება წმიდისა მენასი და ერმოგინესი და ევლრაფოესი.“

„ბაგრატის ცხოვრება და მოქალაქობა“ ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილ ძეგლთა შორის დასახელებულია მისი მამის, იოანეს, ანდერძში, რომელიც უძღვის ექვთიმეს მიერ თარგმნილ იოანე ოქროპირის ნაშრომს – „თარგმანება მათეს სახარებისა“, სათაურით: „ცხოვრება წმიდისა ბაგრატისი“ (ოქროპირი, 1996: 14-15), რაც იმას ნიშნავს, რომ ექვთიმეს თხზულება მამამისის სიცოცხლეშივე უთარგმნია (1005 წლამდე).

ძეგლი დაცულია 4 ხელნაწერ კრებულში, რომელთაგან ორი ათონური წარმოშობისაა: Cod. Iviron georg.-21 (1030) და Cod. Iviron georg.-17 (XI ს.); დანარჩენი კრებულებია: A-134 (1066 წ.) და A-382 (XV ს.). ძირითად ტექსტად შევარჩიეთ ამათგან უძველესი ხელნაწერი – Cod. Iviron georg.-21 (აღვნიშნავთ A ლიტერით). B ლიტერით წარმოვადგენთ A-134 ნუსხას, C ლიტერით – Cod. Iviron georg.-17-ს, ხოლო D ლიტერით – A-382 ნუსხას.

Cod. Iviron georg.-21 ხელნაწერ კრებულში ტექსტს ახლავს გადამწერის ანდერძი, რომლიდანაც დასტურდება, რომ თხზულება უთარგმნია ექვთიმე ათონელს, ის „დიდითა მოსწრაფებითა“ დაუნერინებია მამა გრიგოლს, ხოლო დაწერილა „გლახაკისა ისაკის ჴელითა“ (30r). Cod. Iviron georg.-17 ხელნაწერი ჩვენი თხზულების ნაწილში ნაკლულია, თუმცა ამის შესახებ არ არის მითითებული ხელნაწერის აღწერილობაში. კერძოდ, აკლია 15 ფურცელი.

კორნელი კეკელიძის აზრით, ეჭვს არ იწვევს ის ფაქტი, რომ ნაშრომი გადმოთარგმნილია მეფე ბაგრატ მესამის (980-1014) შეკვეთით, რადგანაც მორწმუნე მეფე დაინტერესებული უნდა ყოფილიყო მისი სულიერი პატრონის, ბაგრატის, ცხოვრებით (კეკელიძე, 1945: 24).

შთამბეჭდავია ნაწარმოების კომპოზიციური მრავალფეროვნება, ჟანრობრივი სიჭრელე (ჰაგიოგრაფიული, ჰეროიკული, ისტორიული, სატრფიალო), დინამიკური და მოქნილი ენა, მხატვრულ-გამომსახველობითი საშუალებები, მეტაფორული სიმდიდრე.

თხზულება საკმაოდ ვრცელია. მასში ავტორი აგვიწერს ტავრომენიის (იგივე ქალაქ ტაორმინის) მღვდელმთავრის, ბაგრატის, ცხოვრებასა და მონამებრივ აღსასრულს. ამის პარალელურად ვეცნობით პეტრე და პავლე მოციქულების მოღვაწეობის საინტერესო ეპიზოდებს, რომლებიც შეიცავს ინფორმაციას სხვადასხვა მხარეში მათი მოგზაურობის, ქრისტიანობის ქადაგების, განსხვავებული რჯულის ადამიანების

მონათვლისა და ქრისტეს სარწმუნოებაზე მოქცევის, ზიარების, ასევე სასწაულების აღსრულების შესახებ. ნაშრომი დავითურთულია ქრისტიანული სწავლებებით, მასში უხვადაა ჩანართები ძველი და ახალი აღთქმიდან, წმიდა მამათა ცხოვრებიდან. სწორედ ამ ბიბლიური ინტერტექსტებისა და ალუზიების ფონზეა აღწერილი პეტრე მოციქულის ერთგული მონაფის, ბაგრატის, ღვთის სათნო ცხოვრება და ღვანლი, რომლის მამამაც, ავტორის მტკიცებით, ცოცხლად იხილა მაცხოვარი ისრაელის ერთ-ერთ ქალაქში და ოჯახთან ერთად მოინათლა პეტრე მოციქულის მიერ. ის ერთადერთ ძეს მუდმივად განსწავლიდა ქრისტიანულ მოძღვრებაში და შთააგონებდა უბინოდ ცხოვრებასა და მაცხოვრის მცნებების აღსრულებას, რასაც სიცოცხლის ბოლომდე უერთგულა ბაგრატმა. საბოლოოდ იგი მოკლა უკეთურმა კაცმა, ტომით ქანანელმა არტაგარმა, სხვა წარმართებთან ერთად, ბაგრატის ერთგული ადამიანების ადგილზე არყოფნის დროს. როდესაც დაიგულა, რომ მისი თანამზრახველები სოფლებში იყვნენ ნასულები და ვონიფანტე მთავარიც არ იყო ქალაქში, მოიხმო თავისი თანამოაზრეები და დაარწმუნა, რომ ბაგრატმა შეურაცხყო მათი კერპი, ვონიფანტე გააქრისტიანა და მთელი ქალაქი წარწყმიდა. ეკლესიაში მლოცველ ბაგრატს ხმა მოესმა, რომელმაც აცნობა მისი საუკუნო განსვენების მოახლოების დრო. არტაგარმა მას შეუთვალა, რომ სწული იყო და მისი ნახვა სურდა. სანახვად მისულ ბაგრატს ის მოქეიფე დახვდა (სხვებთან ერთად). ნასვამები თაყვანს სცემდნენ კერპს სკამანდროს. ბაგრატმა კერპის თაყვანისცემის მიზეზი იკითხა, რაზეც მათ შეურაცხყოფით უპასუხეს. მაშინ მან ჯვარი გადასახა კერპს, რომელიც დაეცა და შეიმუსრა. ამის დანახვაზე უწმინდურებმა ცემა დაუწყეს მას. ბაგრატმა კი ლოცვა აღავლინა ქრისტეს წინაშე და თავისი სული შეავედრა მას.

თხზულების ავტორია ბაგრატ ტავრომენელის მოწაფე და თანამზრახველი ევაგრე, ნაწარმოების ერთ-ერთი პერსონაჟი. იგი მუდამ თან ახლდა თავის მოძღვარს. სიცოცხლის მიმწუხრს ბაგრატმა დაუბარა, რომ ის უნდა ყოფილიყო იმ

მხარის ეპისკოპოსი, დაავალა, მისი აღსრულების შემდეგ წაეყვანა ვონიფანტე (ქალაქის მთავარი) და სხვა მორწმუნეები რომში პეტრე მოციქულთან, რათა მას მიეცა ეპისკოპოსობის კურთხევა, დაბრუნების შემდეგ კი ვონიფანტე მოენათლა. ბაგრატმა ასევე დაარიგა ევაგრე, როგორ უნდა ეცხოვრა, რათა ღვთის სათნო საქმეები აღესრულებინა.

კორნელი კეკელიძის აზრით, „ცხოვრება“ ფსევდოეპიგრაფების ჯგუფს ეკუთვნის და დანერგილი უნდა იყოს არა I საუკუნეში, არამედ არა უადრეს 787 და არა უგვიანეს 826 წლისა. ამის საბუთად მეცნიერს ის ფაქტი მოჰყავს, რომ მეშვიდე მსოფლიო კრება (787), რომელიც ხატთაყვანისმცემლობის სასარგებლოდ ზოგჯერ ნაძალადევ ამონაწერებს იმონებებს სხვადასხვა თხზულებიდან, არ იცნობს ამ შრომას, მიუხედავად იმისა, რომ ის მთლიანად ხატთაყვანისმცემლობის აპოლოგიას წარმოადგენს. მეორე მხრივ, მას უკვე იცნობს თეოდორე სტუდიტი, იგივე სტუდიელი (გარდაიცვალა 826 წელს) თავის წერილში თალასესადმი (II ნიგნი, წერილი 42) (Творения... 1908: 398; კეკელიძე, 1945: 23). მეცნიერი ნაშრომს აპოკრიფად ასახელებს სხვა აპოკრიფებს შორის (კეკელიძე, 1951: 174; კეკელიძე, 1980: 197). მას უწოდებს აპოკრიფულ-აგიოგრაფიულსაც (კეკელიძე, 1951: 183; კეკელიძე, 1980: 206).

კორნელი კეკელიძის მოსაზრების მიხედვით, გამოდის, რომ ნაწარმოებში აღწერილი დრო რეალობას არ შეესაბამება და ბაგრატ ტავრომენელი ცხოვრობდა არა I, არამედ VIII-IX საუკუნეებში. თხზულებაში გვხვდება ისეთი ფაქტები, რომელთა არსებობაც I საუკუნეში დღემდე ცნობილი არ იყო. კერძოდ, პეტრე მოციქული მაქსიმინე ეპისკოპოსს სხვადასხვა საეკლესიო წესთან (სამწუხრო და საციცკრო ლოცვები, წმიდა საიდუმლოთა აღსრულება, მღვდელთა კურთხევა, ნათლისღების წესი) ერთად განუწესებს ჯვრის აღმართვის წესსაც. ჯვარი ქრისტეს ჯვარცმისთანავე იქცა გამარჯვების სიმბოლოდ. პავლე მოციქული წერს: „ხოლო ჩემდა ნუ იყოფინ სიქადულ, გარნა ჯუართა უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესითა“

(გალ. 6:14). მრავალი მონაწილის თანახმად, ჯვარი, როგორც იესო ქრისტეს მიერ სამყაროს გამოსხნის იარაღი, ეკლესიის დაარსების დღიდან ქრისტიანთა შორის უდიდესი თაყვანისცემის საგანი იყო. ეკლესიის მამები ამ თაყვანისცემაზე საუბრობენ, როგორც მოციქულთა გარდამოცემაზე, ანუ იმ ტრადიციაზე, რომელსაც დასაბამი თავად მოციქულებმა, ქრისტეს პირველმა მონაწილებმა, დაუდეს, მაგრამ ჯვრის აღმართვის მოვლენა დაკავშირებულია IV საუკუნეში ჯვართამაღლების დღესასწაულთან, როდესაც ქრისტეს ჯვარი იერუსალიმში იპოვა ელენე დედოფალმა.

ასევე, თხზულებაში პეტრე მოციქული იოსებ მხატვარს სთხოვს მაცხოვრისა და თავისი თავის გამოსახვას: „გამომიხატე აქა ხატი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, რაათა იხილონ ერთა სახც განკაცებისა მისისა და უმეტესად ჰრწმენეს და იწსენებდენ სასწაულთა ჩუენთა.“ მოილო მხატვარმან წამლები ცულოანი და გამოხატა ხატი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი. ჰრქუა მას მოციქულმან: „გამოხატე, შვილო, ჩემიცა ხატი და ძმისა ამის ჩუენისა ბაგრატისი, რაათა იტყოდინ ამისა შემდგომად საწსენებელად, ვითარმედ: „ესე არს, რომელმან ჩუენ შორის სიტყუა ღმრთისაჲ ქადაგა – მონაფც მისი პეტრე.“ შემდეგ პეტრე მოციქული იოსებს ბაგრატის გამოხატვასაც ავალებს. ტექსტიდან ჩანს, რომ მხატვარმა მისი დავალებით მაცხოვრის მიწიერი ცხოვრების სხვა სცენების ხატებიც შექმნა: „რამეთუ ჳელოვანი იყო მხატვარი იგი, რომელმანცა ყოველივე გამოხატა კეთილად.“ ქრისტიანული ტრადიციის მიხედვით, პირველი ხატის დაწერის ისტორია დაკავშირებულია ლუკა მახარებელთან და I საუკუნეში სხვა ხატმწერის შესახებ ინფორმაცია არ გვაქვს. ასე რომ, ამ დროისთვის ხატების შექმნის მსგავსი ისტორია საეკლესიო ისტორიისთვის უცნობი მოვლენაა.

მიუხედავად ამ ფაქტებისა, ხელალებით გაგვიჭირდებოდა ნაწარმოებში აღწერილი დროის გამორიცხვაც, გამომდინარე იქიდან, რომ არსებობის უფლება აქვს იმ ვარაუდსაც, რომ სწორედ ამ წყაროშია დაცული ინფორმაცია ჯვრის აღ-

მართვისა და ხატწერის პირველი გამოვლინებების შესახებ. მაგრამ არის კიდევ უფრო მეტად ყურადსაღები ფაქტები. კერძოდ, თხზულებაში რამდენიმე ადგილას იხსენიება მონტანელები, როგორც კერპთმსახურები და „გრძნებისა მოძღუარნი“ (ძირითადად, ჰურიებთან ერთად): „ურჩულომან მან ყო პური დიდი და მოუნოდა, რომელნიცა იყვნეს კერპთმსახურ. და ჰურიანიცა მრავალნი მოიყვანნა და მათ თანა მონტანელნი, გრძნებისა მოძღუარნი“; „ბოროტთა მათ მონტანელთა მოილეს შორის წიგნი სატრფიალოჲ და ტრფიალებისა ეშმაკთა ხადოდეს“; „მაშინ უღმრთო მან ელიდოს კრება ყო კრებული მეკერპეთა და ჰურიათაჲ და მონტანელთაჲ“; „ესმა რაჲ ესე ჰურიათა მათ და მონტანელთა, შიში დაეცა მათ და მოელოდეს აღძრვასა ქრისტიანეთასა მათ ზედა დამოსრვად მათდა“; „ერთი ოდენ მათგანი, რომელსაცა-იგი წიგნი გრძნებისაჲ აქუნდა, დაუტევა ყოველივე და მოვიდა წმიდისა ბაგრატისა და ქრისტიანე იქმნა. ხოლო სხუანი იგი მონტანელნი და ჰურიანი არა მოიქცეს“; „ჰურიანი იგი და მონტანელნი ზღუასა დაანთქნა უფალმან,“ და სხვ.

მონტანელები იყვნენ სქიზმატიკოსები, ერთ-ერთი ერესის, მონტანიზმის, მიმდევრები. მწვალებლობის ეს სახე აღმოცენდა ფრიგიაში, მცირე აზიაში (თანამედროვე ცენტრალური თურქეთი), II საუკუნეში და შემდგომ გავრცელდა ჩრდილოეთ აფრიკაში. მისი დამაარსებელი იყო მონტანუსი, მაქსიმილასთან და პრისკილასთან ერთად. მონტანუსის შესახებ ბიოგრაფიული ცნობები მცირეა. ქრისტიანობამდე ის ნაყოფიერების ქალღმერთის, კიბელეს, აღმოსავლური კულტის მღვდელი ყოფილა.¹ IV საუკუნის ეკლესიის ისტორიკოსის, ევსები კესარიელის, გადმოცემით, მას დაახლოებით 172/173 წელს დაუწყია წინასწარმეტყველება. შემდეგ კი გამხდარა განმანათლებლების ჯგუფის ლიდერი (Chapman, 1911). მონტანელების შესახებ ჩვენს საანალიზო თხზულებაში დაცული

---

¹ ჩაპმანი ფიქრობს, რომ ეს გვიან გამოგონილია. იხ. Chapman, 1911: <https://www.newadvent.org/cathen/10521a.htm>

ინფორმაცია მთლიანად გამორიცხავს მის შექმნას | საუკუნეში.

გარდა ამისა, ტექსტში ორჯერ გვხვდება ტერმინი „თანაარსი“ (ბმითსთიც): „დიდებაჲ შენდა, უფალო იესუ ქრისტე, სიტყუაო თანაარსო მამისაო“; „იესუ ქრისტე, მხოლოო მხოლოდშობილო, თანამოსაყდრეო მამისაო და თანაარსო სულისა წმიდისაო.“ ტერმინი 325 წელს პირველ მსოფლიო საეკლესიო კრებაზე გაჟღერდა, როგორც მამა ღმერთისა და ძე ღმერთის ერთარსობისა და თანასწორობის გამომხატველი. მართალია, აღნიშნული ტერმინი ანტიკურ ტექსტებშიც გამოიყენებოდა და სხვადასხვა ქრისტიან მწერალთანაც გვხვდება, მაგრამ აღნიშნულ კრებამდე მისი ამ გაგებით გამოყენების წერილობითი მტკიცებულება არცერთ ქრისტიანულ ძეგლში არ მოგვეპოვება. დაუჯერებლად მიგვაჩნია, | საუკუნისთვის ამდენი შეუსაბამო ფაქტი ერთ ნაწარმოებში იყოს თავმოყრილი.

არსებობს ნაშრომის მეტაფრასული რედაქციაც, რომელიც დაცულია გელათის ხელნაწერში: K-3 (XVI ს.), 420r-487r. ტექსტის დასაწყისია: „დიდისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუწნისა იესუ ქრისტეს ჴორციელითა განგებულებითა მისითა კაცთა თანა სოფელსა ამას შინა ზრდილობათა...“ (გაბიძაშვილი, 2004: 150); ასევე, შემოკლებული, სვინაქსარული რედაქცია სომხურ ენაზე, რომელიც ტერ-ისრაელს ეკუთვნის (კეკელიძე, 1945: 24; Graffin, Nau, 1930: 706-724).

ტექსტი ალექსანდრე ხახანაშვილმა დაბეჭდა 1904 წელს ორი ათონური ხელნაწერის (Cod. Iviron georg.-21 და Cod. Iviron georg.-17) მიხედვით (Хаханашвили, 1904: 1-110). გაცემა არ არის მეცნიერული, შეიცავს ბევრ შეცდომას, არ არის გათვალისწინებული სხვა ნუსხათა მონაცემები, ასევე ძველი ქართულის ენობრივი თავისებურებები. ნაშრომის ნაწილი (მხოლოდ ტავროსა და მენიას ამბავი) გამოქვეყნებული აქვს კორნელი კეკელიძესაც ორჯერ ერთი ხელნაწერის (A-134) მიხედვით (კეკელიძე, 1943: 7-12; კეკელიძე, 1945: 25-29).

ტექსტი გამოცემულია ელექტრონულადაც TITUS პროექტის ფარგლებში.¹

კორნელი კეკელიძე მიუთითებდა, რომ თხზულების ბერძნული ტექსტი ჯერჯერობით გამოქვეყნებული არ იყო, ცნობილი იყო მხოლოდ მისი ექსცერპტები, რომელიც აკადემიკოს ა. ნ. ვესელოვსკის (Веселовский, 1886: 79-80) ეკუთვნის (კეკელიძე, 1945: 23).

მეორე ჰაგიოგრაფიული ნაწარმოები, რომელიც წინამდებარე ტომში იბეჭდება, არის „წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონაშეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალასი.“ ის, რომ ეს ნაშრომი მართლაც ექვთიმემ თარგმნა, ირკვევა გიორგი მთანმიდელის ცნობიდან, რომელსაც ის გვაძლევს თავის თხზულებაში „ცხოვრება იოვანესი და ეფთჳმესი.“ აქ ავტორი, ჩამოთვლის რა ექვთიმეს მიერ თარგმნილ შრომებს, ასახელებს აგრეთვე თხზულებას – „წამება წმიდისა აკეფსიმაასი“ (მთანმიდელი, 1967).

ნაწარმოები, როგორც ექვთიმეს თარგმანი, კ. კეკელიძის მიერ დასახელებულია სხვა ცხრა თხზულებასთან ერთად, როგორც იოვანეს სიცოცხლეში ნათარგმნი ძეგლი: „წამება და სასწაული წმიდისა მთავარმონაშეთისა დიმიტრისა“; „ცხოვრება და წამება წმიდისა სტეფანე ახლისა“; „ცხოვრება ბასილი დიდისა, ამფილოქე იკონიელის მიერ აღწერილი“; „ცხოვრება წმიდისა აკეფსიმაასი“; „წამება წმიდათა მინა და ერმოგინესი“, „ცხოვრება ათანასე ათონელისა“; „წამება წმიდათა სამთა ყრმათა – ალფიოს, ფილადელფიოს და კკრინესი“; „ცხოვრება წმიდისა ონოფრე მძოვრისა“; „ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა მაქსიმე აღმსარებლისა“; „ცხოვრება იოანე სინელისა“ (კეკელიძე, 1980: 207; ვრცლად იხ. გიგაშვილი, 2021: 9-16).

წმიდა აკეფსიმა, იოსები და აითალა ეწამნენ სპარსეთში მეფე შაბურ II-ის (309-379 წწ.) დროს, რომელიც უმკაცრესად სჯიდა ქრისტიანებს. თავდაპირველად შეიპყრეს ეპისკოპოსი აკეფსიმა, რომელიც იყო რეგიონიდან, რომელსაც ნაისონი

---

¹ <https://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcg/cauc/ageo/gh/cxovbagr/cxovb.htm>

ენოდებოდა, და მიჰგვარეს მოგვთმთავარ ადრახუსეთს. ის შეეცადა, გადაერწმუნებინა აკეფსიმა, რომ მიელო მაზდეანობა და დამორჩილებოდა მეფის ბრძანებას, მაგრამ წმიდანის ურყევი უარის შემდეგ სასტიკად აწამა იგი და საპყრობილეში ჩააგდო. შემდეგ შეიპყრეს მღვდელი იოსები და დიაკვანი აითალა. არც ისინი გატყდნენ და, მიუხედავად სასტიკი წამებისა, არ უღალატეს ქრისტეს რწმენას. სამი წელი გაატარა სამივე მონამემ ციხეში და შემდგომ ბეთლამადის მხარეში ჩამოვიდა თავად მეფე შაბურ II, რომლის წინაშეც წარადგინეს წმიდანები. მოგვთმთავარმა ადერმა აკეფსიმა მეფის წინაშე დაკითხა, მაგრამ რწმენის შეცვლაზე ურყევი უარი მიიღო. ამის შემდეგ, სასტიკი ცემის შემდგომ, 3 ოქტომბერს, გარდაიცვალა წმიდა აკეფსიმა, რის შემდეგაც მოგვთმთავრის წინაშე იოსები მიიყვანეს და მისი წამებისა და ისევ დილეგში ჩასმის შემდეგ აითალა წარადგინეს. ისიც აწამეს და დაატყვევეს. მოგვთმთავარმა ადერმა ედევანის მხარის მოგვთმთავარ ადესქარს უთხრა, რომ იოსები და აითალა მის ქალაქში წაეყვანა და ბრძანა, რომ იქ თავად ქრისტიანებს ჩაექოლათ. იმ ქალაქში კი ცხოვრობდა მდიდარი და კეთილშობილი ქრისტიანი ქალი ისდანი, რომელმაც მოისყიდა მეციხოვნეები და ერთი ღამით თავისთან წაიყვანა იოსები და აითალა, სადაც წყლულები მოჰბანა და უმკურნალა. ამის შემდეგ ისევ ხანგრძლივად აწამეს ისინი, მაგრამ მათი რწმენა არ შეერყეულა. ქრისტიანთა ურყევი რწმენის საპირისპიროდ, ნაწარმოებში მოყვანილია მანიქეველის მაგალითი, რომელმაც მცირედი სასჯელის შემდეგ უარყო მისი ღმერთი და ცეცხლთაყვანისმცემლად შეირაცხა. იოსები და აითალა სხვა მხარის მმართველ საბურ მოაბორის ძის წინაშეც წარადგინეს. საბურმაც ბრძანა მათი ჩაქოლვა. იოსებთან ერთად ქვით ჩაქოლეს 500 ქრისტიანი. წმიდა იოსები გარდაიცვალა სულთმოფენობის შვიდეულის პარასკევ დღეს. წმიდა აითალაც ქვით ჩაქოლეს დაბა რესთიგარში, ბეთნადარას მხარეში. მის საფლავზე სასწაულთმოქმედი და მკურნალი მურტის ხე ამოიზარდა. წმიდა აითალა 14 ივლისს გარდაიცვალა. წმიდა მამებმა სა-

მივე წმიდანის მოსახსენიებელ დღედ 3 ნოემბერი დაანესეს. საინტერესოა, რომ ნაწარმოებში, ქრისტიანთა გარდა, რამდენიმე მაზდეანია აღწერილი, ვინც ცდილობდა მოწამეთათვის ტანჯვის შემსუბუქებას.

„წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მოწამეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჲსის“ ავტორი უცნობია. ნაწარმოები ბერძნულ ენაზე რამდენიმე რედაქციითა მოღწეული. არსებობს თხზულების კიმენური, მეტაფრასული და მცირე ზომის სვინაქსარული რედაქციები. კიმენური რედაქციის ტექსტი 1905 წელს გამოაქვეყნა ჰ. დალაჰაიმ (Delehay, 1905: 478-546). ეს რედაქცია, თავის მხრივ, რამდენიმე ქვერედაქციისაგან შედგება: 1. *Passio SS. Aceptsimae et soc. mm. in Perside [anonyma] NBHG-Aceptsimas Pers 1, BHG-15, BHG-16* (იქვე: 478-517); 2. *Passio SS. Aceptsimae et soc. mm. in Perside [anonyma] Aceptsimas Pers. 2, BHG-17* (დაბეჭდილია პირველი წამების სქოლიოებში) (იქვე); 3. *Passio SS. Aceptsimae et soc. mm. in Perside [anonyma] Aceptsimas Pers. 3, BHG-18* (იქვე: 517-534); 4. *Passio SS. Aceptsimae et soc. mm. in Perside [anonyma] Aceptsimas Pers. 4, BHG-18b*, როგორც კლავის პატრუმშია მითითებული, მისი ნაკითხვები ჰ. დალაჰაიმ თავისი გამოცემის 482-517 გვერდებზე BHG-16-ისა და BHG-18-ს სქოლიოებში ჩაიტანა;¹ 5. *Passio SS. Aceptsimae et soc. mm. in Perside [anonyma] Aceptsimas Pers. 5, BHG-19* (Delehay, 1905: 534-546); თხზულების მეტაფრასული რედაქცია სვიმეონ მეტაფრასს ეკუთვნის, *Passio SS. Aceptsimae et soc. mm. in Perside [anonyma] Aceptsimas Pers. 6, BHG-20*.²

ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი „წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მოწამეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითა-

¹<https://clavis.brepols.net/clacla/OA/Details.aspx?id=C65C7F3493E146159B036ED84AEA358E>.

²<https://clavis.brepols.net/clacla/OA/Details.aspx?id=F9F0FBB951C544FAB200973F941651DF>.

ლაასის“ ბერძნული ტექსტი უნდა იყოს კიმენური რედაქციის Passio SS. Aceptsimae et soc. mm. in Perside [anonyma] Aceptsimas Pers. 3, BHG-18, რომელიც დაბეჭდილია ჰ. დალაჰაის გამოცემაში, 517-534 გვერდებზე (Delehay, 1905). ბერძნული ტექსტის სათაურია ΑΘΑΝΑΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΩΝ ΑΚΕΨΙΜΑ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ, ΙΩΣΗΦ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΘΑΛΑ ΔΙΑΚΟΝΟΥ და ის დაცულია შემდეგ ხელნაწერებში: Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. gr. 0807, 26-36 (X ს.); Biblioteca Medicea Laurenziana, S.Marco 770, 142v (X ს.); Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. gr. 0808, 31-47v (XI ს.); Hagion Oros, Μονή Μεγίστης Λαύρας, Mss. Δ 050 (Eustratiades 0426), 248-262 (1040 წ.); Bodleian Library, Oxford, Laud gr. 68, 161-174 (XI ს.); Bibliothèque nationale de France, Paris, Grec 1519, 45-74 (XI ს.); Bibliothèque nationale de France, Paris, Grec 1537, 121-138v (XI ს.); Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. gr. 1190, 77-84v (XVI ს.); Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. gr. 0544, 113-152 (XI ს.); Sina, Μονή της Αγίας Αικατερίνης, gr. 0519, 96v-103v (X ს.); Sina, Μονή της Αγίας Αικατερίνης, gr. 0497, 245-259v (X-XI ს.); Sina, Μονή της Αγίας Αικατερίνης, gr. 0504 (X ს.); Österreichische Nationalbibliothek, Wien, hist. gr. 005, 20v-32v (XI ს.); Bibliothèque des Bollandistes, Mss. 0192 (284), 019-30v (1660-1662 წწ.).¹

ჰ. დალაჰაის გამოცემაში ჩვენთვის საინტერესო ბერძნული ტექსტი დაბეჭდილია 517-34 გვერდებზე N, B, LD და Q-ის ხელნაწერების მიხედვით. ძირითად ნუსხად შერჩეულია N, Bibliothèque nationale de France, Paris, Grec 1519, XI ს. ხელნაწერი, ხოლო ვარიანტები მოცემულია შემდეგი ხელნაწერების მიხედვით: B - Österreichische Nationalbibliothek, Wien, hist. gr. 005 (XI ს.); L - Bodleian Library, Oxford, Laud gr. 68 (XI ს.); D - Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. gr. 0807 (X ს.); Q - Bibliothèque nationale de France, Paris, Grec 1537 (XI ს.).

¹ <https://pinakes.irht.cnrs.fr/notices/oeuvre/14357/>.

რაც შეეხება ქართულ თარგმანს, ენრიკო გაბიძაშვილი უთითებს, რომ თხზულების 42. „წამებაჲ წმიდათა და დიდებულთა ქრისტეს მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაასი“, მეტაფრასული I რედაქცია დაცულია შემდეგ ხელნაწერებში: S-384 (XI-XII სს.), 553-372; Jer-37 (1080), 149-160; Sin-91 (XIV ს.) 237-252. შემდეგ ერთეულად გამოყოფს 43. „წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაასის“ მეტაფრასულ II რედაქციას და მის მთარგმნელად ექვთიმე მთაწმიდელს (+1028 წ.) ასახელებს. ის ამ ტექსტს მოიხსენიებს, როგორც Ath-21 (1030 წ.) 218v-237v ხელნაწერში დაცულს. შემდეგ ერთეულად უკვე გამოყოფს 44. „წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაასის“ კიმენურ რედაქციას, მთარგმნელის მითითების გარეშე, როგორც ორ ხელნაწერში დაცულს: Ath-21 (1030 წ.) 218v-237v და Sin-71 (XIII ს.) 67v-90v (გაბიძაშვილი, 2004: 124). სამწუხაროდ, აქ მცირე უზუსტობაა. 43 და 44 ერთეულები ერთი და იგივე ტექსტია და „წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაასის“ კიმენურ ტექსტს წარმოადგენს.

ენრიკო გაბიძაშვილის მიხედვით, ტექსტის სვინაქსარული რედაქცია – 45. „წმიდათა მღვდელმონამეთა აკეფსიმა ეპისკოპოსისა, იოსებ ხუცისა და აითალა დიაკონისაჲ“ დაცულია შემდეგ ხელნაწერებში: A-97 (XI ს.); A-193 (XI ს.); H-2211; Jer-24-25 (XI ს.); Sin-4 (XI ს.); Ath-30 (XI ს.). ტექსტი გამოცემულია მ. დოლაქიძის მიერ (დოლაქიძე, 2002; გაბიძაშვილი, 2004: 124-125).

„წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაასის“ კიმენური ტექსტის (BHG-18) ექვთიმე ათონელისეული თარგმანი შემონახულია ორ ხელნაწერში: ათონის მთაზე, წმიდა ივირონის მონასტერში დაცულ 1030 წლით დათარიღებულ Cod. Ivron georg.-21-სა (Ath-21) და XIII საუკუნის ხელნაწერში, რომელიც სინის მთის წმიდა ეკატერინეს მონასტრის ბიბლიოთეკაში ინახება: Sin.

Geo. O. 71. ხელნაწერი Cod. Iviron georg.-21 (Ath-21) 330 ფურცლიანი კრებულია, სადაც ორი წერილი და ოცდაშვიდი ჰომილიაა განთავსებული, რომელიც წმიდა მაკარი ეგვიპტელს მიეწერება, რასაც 218v-237v-ზე ერთვის „წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაასი“ და 238r-329v-ზე „ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა მამისა ჩუენისა და მოციქულთა სწორისა ბაგრატ მღვდელმოდურისა ტავრომენელთა ქალაქისა, ჭალაკისა სიკილისა, რომელი აღწერა ევაგრე ეპისკოპოსმან, მონაფემან მისმან.“ Sin.Geo.O.71 (Sin-71) XIII საუკუნეში გადაწერილი 216 ფურცლიანი ხელნაწერია, რომელიც ჰაგიოგრაფიულ კრებულს წარმოადგენს, სადაც სხვა წმიდანების ცხოვრებებისა და მარტილობების გვერდით, 67v-90v-ზე წარმოდგენილია „წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაასი.“ ნუსხა გადაწერილია ბერი ათანასეს მიერ (215r) (Garitte, 1956: 216-225; Mapp, 1940: 205-214).

ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი ჰაგიოგრაფიული თხზულება „წამება წმიდისა მენაასი და ერმოგინესი და ევლრაფოასი“ თარგმნილია ექვთიმეს მამის, იოვანე მთაწმიდელის, სიცოცხლეშივე. ის, იე (XV) თხზულებად, სათაურით „წამება წმიდათა მინა ერმოგინეთი“, გვხვდება იოვანეს ანდერძში, რომელიც წამძღვარებულია ექვთიმეს მიერ თარგმნილი იოანე ოქროპირის „თარგმანება მათეს სახარებისას“ ტექსტისათვის, სადაც იოვანე მისი შვილის, ექვთიმეს, მიერ ბერძნული ენიდან ნათარგმნ ნაწარმოებებს ასახელებს (ოქროპირი, 1996: 14).

ნაწარმოების ავტორობა მიეწერება ათანასე ალექსანდრიელს. ტექსტის ძველი ქართული თარგმანის შესავალში ის თხზულების ავტორად არის დასახელებული. ალექსანდრიის ეპისკოპოსი ათანასე (დაახლ. 296-373 წწ.) ვერ იქნებოდა „წამების“ ავტორი, რადგან ის იმპერატორ კონსტანტინე დიდის ხანაში მოღვაწეობდა (Barnes, 1993), მენა, ერმოგენე და ევლრაფო კი იმპერატორ დიოკლიტიანეს დროს (284-305 წწ.)

ენამნენ, ეპოქაში, რომელსაც „დიოკლიტიანესეული დევნა“ ეწოდა, რაც მიზნად ისახავდა ქრისტიანობის განადგურებას რომის მთელ იმპერიაში.

თხზულებაში აღნიშნულია, რომ ქრისტეს განკაცებიდან 266 წელს მაქსიმიანემ (286-305 წწ.), რომელიც ტეტრარქიის ერთ-ერთი რგოლი იყო და რომის იმპერიის დასავლეთს განაგებდა, ქრისტიანთა დასამორჩილებლად ალექსანდრიაში გაგზავნა მხნე მეომარი მენა, ვინც ქრისტიანი იყო, მაგრამ თავს არ ამჟღავნებდა და შეფარვით ეხმარებოდა და სასწაულებრივად კურნავდა კიდევ ქრისტიანებს. კერპთმსახურმა ქურუმმა წერილით დააბეზლა მენა მაქსიმიანესთან, რომელმაც პროკურატორი ერმოგენე გაგზავნა. ერმოგენე შეხვდა მენას და დაკითხა იგი. მენა სამი საათის განმავლობაში ქადაგებდა ჭეშმარიტ ღმერთს. ერმოგენემ ბრძანა მენასთვის ტერფების მოკვეთა, თვალების დათხრა და ენის ამოჭრა, დილას კი მისი სხეულის ნაწილების ხორცისმჭამელი ფრინველებისთვის გადაყრა. ღამის სამ საათზე საპყრობილეში თვით ქრისტე ჩამოვიდა. მან განამრთელა მენა და აუწყა, რომ მისი ჯალათი ერმოგენე მისივე სულიერი მეგობარი გახდებოდა. ერმოგენემ ღამე სინდისის ქენჯნაში გაატარა და გადაწყვიტა, რომ დილას პატივით დაემარხა წამებული მენა, მაგრამ გაცდა, როცა ის ციხიდან სალ-სალამათი გამოვიდა ორი ანგელოზის თანხლებით. იხილა რა სასწაული, მენასთან საუბრის შემდეგ ერმოგენე გაქრისტიანდა. ამის შემდეგ მენამ ცამეტი ეპისკოპოსის წინაშე ერმოგენე წყლით მონათლა, რის შემდეგაც ამ უკანასკნელმა ცამეტი ეპისკოპოსისაგან მიიღო ეპისკოპოსობის პატივი. მაქსიმიანეს აუწყეს, რომ მენამ და ერმოგენემ ქრისტიანობა ღიად აღიარეს და სხვებსაც აქრისტიანებდნენ. მაქსიმიანე ათი ათასი მხედრითურთ ჩავიდა ეგვიპტეში და სამსჯავრო მოუწყო მენას და ერმოგენეს, ვისაც ორი ანგელოზი გამუდმებით ამხნევებდა. მაქსიმიანემ ბრძანა ერმოგენესთვის მუცლის ლახვრით განგმირვა, ხელ-ფეხის მოკვეთა, მისი დანვა, მოჭრილი სხეულის ნაწილების მდინარეში ჩაყრა, მენას საპყრობილეში თავდაყირა დაკიდება და

მისი აბუჩად აგდება. ღამით ანგელოზებმა გაამრთელეს ორივე და დილით წარდგენენ მაქსიმიანეს წინაშე, როგორც ქრისტეს მხედრები. სამსჯავროზე მეფეს შეეწინააღმდეგა მენას მნიგნობარი ევლრაფოსი, რომელიც მაქსიმიანემ თავისი ხელით მახვილით მოკლა და მენას და ერმოგენეს მოკვლაც ბრძანა. მენამ სთხოვა მაქსიმიანეს, რომ მისი გვამი ქალაქ ბიზანტიაში დაემარხათ. მაქსიმიანემ კი ბრძანა, რომ მათი გვამები რკინის კიდობანში ჩაედოთ და ზღვაში გადაეგდოთ. ოცი დღის შემდეგ კიდობანი ბიზანტიასთან გაირიყა, ქალკიდონთან ახლოს, კიდობანს სინათლის ბრწყინვალე სვეტი ედგა და ორი ანგელოზი იდგა მის ახლოს. ანგელოზებმა უხმეს ბიზანტიის ეპისკოპოსსა და ქრისტიანებს, რათა წმიდა ნაწილებისათვის პატივი მიეგოთ. მათ ისინი ეკლესიის სათავსოში საიდუმლოდ შეინახეს. ორი თვის შემდეგ კი, როცა მაქსიმიანე ანგელოზმა საიდუმლოდ მოკლა, წმიდა ნაწილები ზღვის ნაპირის მახლობლად დაასვენეს და ქრისტიანები ეთაყვანებოდნენ მათ. წმიდა მენა, ერმოგენე და ევლრაფოსი 10 დეკემბერს აღესრულნენ, რაც მათი მოხსენიების დღედ შერაცხა.

ბერძნულ ენაზე აქ სრულდება „წამების“ კიმენური ტექსტი. როგორც ვხედავთ, „წმიდა მენას, ერმოგენესა და ევლრაფოს წამების“ ტექსტში უხვადაა მოცემული სასწაულები, რაც მათ, როგორც წმიდანებს, მეტ ავტორიტეტს მატებდა. წმიდა მენა საკვირველმოქმედად და ქრისტეს მხედრად იყო შერაცხილი და სიკვდილის შემდეგაც ევლინებოდა ადამიანებს, სასწაულებითა და ქმედებით განსჯიდა და აქრისტიანებდა მათ.

ქრისტიანულ აღმოსავლეთში, განსაკუთრებით კი კოპტ ქრისტიანთა შორის, საკმაოდ გავრცელებული იყო სასწაულთმოქმედი წმიდა მენას კულტი. ბერძნულ, კოპტურ, ეთიოპურ, ნუბიურ, არაბულ და ძვ. სლავურ ენებზე შემონახულია წმიდა მენას სასწაულები (Silvano, Varalda, 2019: 51). ეს სასწაულები (სხვადასხვა რაოდენობით) ცალკე ტექსტების სახითაც იყო გავრცელებული. ლიტურგიკული მიზნებისათვის

სასწაულების ტექსტის შემოკლებული ვერსიებიც იქმნებოდა (Daffy, Bourbouhakis, 2003: 66). ბერძნულ ენაზე ჩვენამდე მოაღწია თხზულებამ „პატრიარქ ტიმოთე ალექსანდრიელის თხრობა წმიდა დიდმონაშემ მენას სასწაულების შესახებ,“ BHG 1256, რომელიც „წმიდა პაისი დიდის ცხოვრებასთან“ ერთად გამოაქვეყნა ი. პომიალოვსკიმ 1900 წელს (Pomjalovskij, 1900). როგორც ვხედავთ, თხრობა ტიმოთე ალექსანდრიელს (380-384 წწ.) მიეწერება, მაგრამ ავტორი მხოლოდ სათაურშია მოხსენიებული და მკვლევრები მის ავტორობას საეჭვოდ მიიჩნევენ (Daffy, Bourbouhakis, 2003: 65). თხზულებაში „პატრიარქ ტიმოთე ალექსანდრიელის თხრობა წმიდა დიდმონაშემ მენას სასწაულების შესახებ“ მოთხრობილია წმიდა მენას 13 სასწაულის შესახებ (BHG 1257-1269). მნიშვნელოვანია, რომ „წმიდა მენას, ერმოგენესა და ევლრაფოს წამების“ ტექსტებს არცერთ ენაზე, გარდა ძველი ქართულისა, არ ერთვის წმიდა მენას სასწაულები. აქ ორი მოსაზრება შეიძლება არსებობდეს: 1. ან ექვთიმე ათონელმა მოიძია, გამოკრიბა და დაურთო წმიდა მენას 3 სასწაულის ტექსტი (BHG 1257; 1258; 1260) წამების შესახებ თხრობას; 2. ან არსებობდა და დღეს დაკარგულია ბერძნული დედანი, სადაც „წამებას“ ერთოდა სასწაულებიც.¹

„წამებაჲ წმიდისა მენაჲსი და ერმოგინესი და ევლრაფოჲსი“ ბერძნულ ენაზე რამდენიმე რედაქციითა დაცული. არსებობს „წამების“ კიმენური, მეტაფრასული და მცირე ზომის სვინაქსარული რედაქციები. „წამების“ ბერძნული კიმენური ტექსტი, ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΜΗΝΑ, ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΥΤΡΑΦΟΥ, Menas, Hermogenes et

---

¹ წმიდა მენას სასწაულების ტექსტის დედნისა და თარგმანის ურთიერთმიმართებას ვრცლად მიმოვიხილავთ ამ ტომს თანდართულ გამოკვლევაში. ტომს, აგრეთვე, ვურთავთ ექვთიმეს მიერ თარგმნილი სამი სასწაულის ბერძნულ ტექსტსა და მის ინგლისურ თარგმანს.

Eugraphus mm. Alexandriae (SS.), Passio (BHG 1270) (BHG 1909, 176), არ არის გამოქვეყნებული.¹ ის დაცულია 19 ხელნაწერში: Bibliothèque nationale de France (BNF), Paris, Grec 1510, 19v-26v (X ს.); Sina, Μονή της Αγίας Αικατερίνης, gr. 519, 149-152v, (X ს.); Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Wien, hist. gr. 31, 100v-105v (X ს.); Universitätsbibliothek, Leipzig, Rep. II. 26, 87v-92v (X ს.); Bibliothèque nationale de France (BNF), Paris, Coislin 368, 53-60v (X ს.); Πατριαρχική Βιβλιοθήκη, Jerusalem, Αγίου Σάββα 30, 168-172 (X-XI სს.); Μονή της Αγίας Αικατερίνης, Sina, gr. 497, 331v-337 (X-XI სს.); Biblioteca Apostolica Vaticana (BAV), ott. gr. 422, 265-301 (XI ს.); Μονή Μεγίστης Λαύρας, Hagion Oros, Mss. Δ 050 (Eustratiades 0426), 335-341v (XI ს.); Государственный Исторический Музей (ГИМ), Moskva, Син. гр. 161 (Vlad. 379), 293-298 (X-XI სს.); Bodleian Library, Oxford, Laud gr.68, 324-329 (XI ს.); Bibliothèque nationale de France (BNF), Paris, Supplément grec 1273, 7v-9v 18-22 (XI ს.); Biblioteca Apostolica Vaticana (BAV), Vat. gr. 821, 126v-133 (XI-XII სს.); Biblioteca Apostolica Vaticana (BAV), Vat. gr. 1991, 163-170 (XI-XII სს.); University of Michigan Library, Ann Arbor (MI) Ms 36, 74v-83 (XVI-XVII სს.); Bibliothèque Royale Albert Ier (KBR), Bruxelles, Mss. 08232-33 (3337), 190-196v (XVII ს.); Βιβλιοθήκη της Μητροπόλεως, Gjirokastër, Mss. 6, 59v-63v (XVII ს.); Μονή Ιβήρων, Hagion Oros, Mss. 0426 (Lambros 4546) (XVII ს.); Bodleian Library, Oxford, Laud gr.69, 126v-153.²

„მენას, ეგროგენესა და ევლრაფოს წამების“ ბერძნული მეტაფრასული (BHG 1271) რედაქციის ტექსტის ავტორია სვინმეონ მეტაფრასი (PG 116, 368-416). სვინაქსარებში დაცულია

¹<https://clavis.brepols.net/clacla/OA/Details.aspx?id=A61697A2E6A84CB A8934FA1025DE5922>.

² <https://pinakes.irht.cnrs.fr/notices/oeuvre/17089/>.

ტექსტის მოკლე სვინაქსარული ვერსიები (BHG 1271e; 1272f) და შესხმა (BhG 1271d).¹

როგორც ენრიკო გაბიდაშვილი აღნიშნავს, ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი კიმენური რედაქციის ტექსტი, 814. „წამებაჲ წმიდისა მინასი და ერმოგინესი და ევლრაფოჲსი“, დაცულია სამ ხელნაწერში: A-70 (XIII ს.), 526r-534;² H-341(XI ს.), 1-28; Q-112ა (1801 წ.) 368r-390r. აქ ის თხზულების ავტორად ათანასე ალექსანდრიელს ასახელებს, როგორც ეს „წამების“ ტექსტშია მითითებული (გაბიდაშვილი, 2004: 285). ამავე თხზულების მეტაფრასული რედაქციის ქართული თარგმანი, 815. „წამებაჲ წმიდათა და დიდებულთა ქრისტეს მონამეთაჲ მინა, ერმოგინე და ევლრაფოჲსი“, დაცულია შემდეგ ხელნაწერებში: A-90 (XIII ს.), 67v-87v; A-128 (XII-XIII სს.), 281v-305v; ქუთ. 5 (XVI ს.) 141-169 (იქვე: 286). სვინაქსარული ვერსიის შესახებ ე. გაბიდაშვილი ცნობებს არ გვანვდის, თუმცა ის შემონახულია წმიდანთა ხსენების დღეს გიორგი მთაწმიდელისეული სვინაქსარის ტექსტის შემცველ ხელნაწერებში.

როგორც გამოცემის I ტომის შესავალში ვუთითებთ, ჩვენი პროექტის ერთ-ერთ მიზანს შეადგენს ქართულ თარგმანებთან ერთად ბერძნული ტექსტების გამოქვეყნებაც (არსებობის შემთხვევაში). წინამდებარე ტომში ბერძნული ტექსტები ახლავს: „წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჲსის“ და წმიდა მენას სამი სასწაულის ტექსტს. ქართული ხელნაწერი ტრადიციისადმი უცხოელთა განსაკუთრებული ინტერესის გათვალისწინებით, ტომში შეტანილია ტექსტების ინგლისური თარგმანებიც.

---

¹ <https://clavis.brepols.net/clacla/OA/Details.aspx?id=A61697A2E6A84CB A8934FA1025DE5922>.

² A-70 434 ფურცლიანი კრებულია და „წამების“ ტექსტი მოთავსებულია დღევანდელი პაგინაციით 426r-434v-ზე. „წამება“ აქ ბოლონაკლულია, წყდება წმიდა მენას მეორე სასწაულის შუაში.

შესავალი წერილი ეკუთვნით პროექტის სამეცნიერო ხელმძღვანელ ქეთევან გიგაშვილს¹ და კოორდინატორ სოფიო სარჯველაძეს,² წერილი „ტექსტისათვის“ – ქეთევან გიგაშვილს; ბერძნული ტექსტები შესაბამისი გამოცემებიდან გადმობეჭდა სოფიო სარჯველაძემ; კომენტარები მოამზადა გრიგოლ ბენდელიანმა,³ საძიებლები – გრიგოლ ბენდელიანმა და ქეთევან გიგაშვილმა, ხელნაწერთა აღწერილობები – ქეთევან გიგაშვილმა და არსენ ბერთლანმა;⁴ „ბაგრატ ტავრომენელის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტი ხელნაწერებიდან გადმოწერა თეონა მეტრეველმა.⁵

წინამდებარე ბეჭდური გამოცემის პარალელურად მომზადდა ელექტრონული აკადემიური გამოცემაც, რომელიც განთავსებულია პროექტის ბაზაზე შექმნილ სერვერზე (იხ. www.athosschool.ge).

---

¹ იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი.

² ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ძველი ქართული ხელნაწერების შემსწავლელი ცენტრის, „ორიონის“, მეცნიერი თანამშრომელი.

³ თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის დოქტორანტი.

⁴ ინტერდისციპლინური ჰუმანიტარიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტის წევრი, ფილოლოგიის დოქტორი.

⁵ ფილოლოგიის მაგისტრი.

ကျေးဇူး

[238r]¹ ცხორება და მოქალაქობა წმიდისა მამისა ჩუენისა და მოციქულთა სწორისა ბაგრატ² მღვდელთმოდღურისა³ ტავრომენელთა ქალაქისა,⁴ ჭალაკისა სიკილიისა,⁵ რომელი აღწერა ევაგრე ეპისკოპოსმან,⁶ მონაფემან მისმან.⁷

მონვენულ⁸ არს ჟამი, საყუარელნო, ჴელყოფად თხრობასა ამას კეთილსა და სულთა სარგებელსა, რომელ არს ცხორება სანატრელისა⁹ მის¹⁰ და საკრველისა კაცისა ღმრთისა, ბაგრატიისი, და დიდებულთა მათ და ღმრთივმონიჭებულთა სასწაულთა, რომელნი აღასრულნა¹¹ მადლითა¹² წმიდისა¹³ სამებისადათა.¹⁴ გულსმოდგინედ უკუე¹⁵ ისმინეთ, ღმრთისმოყუარენო,¹⁶ მოქალაქობა ესე საღმრთოჲ და წმიდაჲ, რაჲთა ზიარ მადლისა მისისა იქმნეთ.¹⁷

რაჟამს-იგი წყალობით მოიხილა¹⁸ ზეცით ჩუენ ზედა ღმერთმან და მაცხოვარმან¹⁹ ჩუენმან იესუ ქრისტე,²⁰ და მოდრიკნა ცანი და გარდამოჴდა ქუეყანად²¹ განუშორებელად წიაღთაგან მამისათა, და მოვიდა ძიებად წარწყმედულისა მის ნათესავისა კაცთაჲსა,²² და იქცეოდა ქუეყანასა ზედა და ღმრთივშუენიერთა მათ საკრველებათა²³ იქმოდა, მას ჟამსა მამაჲ ამის ღირსად ჴსენებულისა ბაგრატიისი დამკვდრებულ იყო კერძოთა მათ [238v] პონტოჲსათა, ხოლო განგებითა ღმრთისადათა წარვიდა საქმისა რაჲსათჴსმე კერძოთა ანტიოქი-

---

¹ C: + თუესა ივლისსა ა თ; 2. BCD: ბაგრატიისი; 3. D: -; 4. C: + მის; D: ქალაქისა; 5. B: სიკილიისა; D: ჭალაკისა სიკილიისა] -; 6. B: ეპისკოპოსმან; D: -; 7. B: + გუაკურთხენ უფალო; D: + მამაო, გუაკურთხენ; 8. D: მონვენილ; 9. B: სანატრელისა; 10. D: -; 11. BD: + მან; 12. BD: + სულისა; 13. B: წმიდისადათა; D: წმიდისათა; 14. BD: -; 15. D: უკუე; 16. D: + ძმანო; 17. BD: იქმნეთ; 18. D: მოიხილა; 19. B: მაცხოვარმან; 20. BD: ქრისტემან; 21. D: -; 22. D: კაცთაჲსა; 23. B: საკრველთა.

სათა და თანა ჰყვა ცოლი თვისი და ბაგრატ, მხოლოდშობილი ძე¹ თვისი. და ვითარცა ჟამ² რაფდენმე³ დაყო კერძოთა ანტიოქისათა და⁴ ინება მიერ შესლვაჲ⁵ ჰურიასტანად, რამეთუ ღმერთი მიზეზსა ცხორების⁶ მომცემელსა⁷ მისცემდა⁸ მას.

ხოლო შევიდა რაჲ⁹ ქალაქსა ერთსა ჰურიასტანისასა,¹⁰ იხილა მუნ უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე¹¹, ვითარ-იგი ასწავებდა სასუფეველისათჳს ცათაჲსა¹² და იქმოდა საკრველებათა უაღრეს¹³ ბუნებისა.¹⁴ ჰრწმენა ცოლითურთ და შვილით თვისით და ღირს იქმნეს საბანელსა მეორედ შობისასა ბრძანებითა უფლისაჲთა, ჳელითა წმიდისა მოციქულისა პეტრესითა. და შეიმოსეს სამოსელი იგი ბრწყინვალე¹⁵ ქრისტეს სარწმუნოებისაჲ. და მოიქცეს სახედ თჳსა¹⁶ განათლებულნი სულითა და ადიდებდეს თჳსაგან¹⁷ დაუცხრომელად¹⁸ ღმერთსა ყოველთასა.

ხოლო ნეტარი ბაგრატ წარემატებოდა სიბრძნითა და მეცნიერებითა და ასწავებდა მას მამაჲ მისი ყოველსავე კეთილსა. და განამტკიცებდა სარწმუნოებასა ზედა ქრისტეს ღმრთისასა¹⁹ შეურაცხყოფად ყოვლისავე სოფლ(ი)ოჲსა²⁰ და წარმავალისა საქმისა და მის მხოლოჲსა მონებად, ვითარცა ცხოველისა²¹ ჭემარიტისა ღმრთისა, დაღაცათუ²² ჩუენნი²³ ესე ჳორცნი შეიმოსნა წყალობისათჳს ჩუენისა.

და ეტყოდა მას: „ჰ, შვილო ჩემო, ისწრაფე წარდგომად წინაშე ღმრთისა უბინოებით და შეიტკბენ მცნე[239r]ბანი მისნი, რაჲთა ღირს იქმნე საუკუნესა²⁴ მას ცხორებასა.“ ხოლო მო-რაჲ-ინია²⁵ ჟამი ამიერ სოფლით განსლვისა მისისაჲ,²⁶ მოუ-

---

¹ BCD: ძე; 2. BD: ჟამი; 3. D: რაფდენიმე; 4. BD: –; 5. B: შთასლვაჲ; D: მიერ შესლვაჲ] შთასლვა მიერ; 6. B: ცხორებისა; 7. B: მომატყუებელსა; D: მომტყუებელსა; 8. BD: მოსცემდა; 9. შევიდა რაჲ] BD: შერაჲ-ვიდა; 10. D: –; 11. BCD: ქრისტე; 12. D: ცათასა; 13. D: უვაღრეს; 14. D: ბუნებათა; 15. BC: ბრწყინვალე; 16. C: თჳსად; 17. D: თჳსსაგან; 18. BD: დაუცადებულად; 19. B: ღმრთისა; 20. D: მსოფლიოსა; 21. B: ცხოველისაჲ + და; D: + და; 22. C: დაღაცათო; 23. BD: ჩუენნი; 24. C: საუკუნოსა; 25. D: მო-რა-ინია; 26. BD: მისისა.

ნოდა ძესა თჳსსა ბაგრატს და განამტკიცებდა და ასწავებდა მას მყოვარ¹ ჟამ. და ვითარცა აღასრულა² მან,³ მოიდრიკნა მუჭლნი⁴ და შვილი იგი⁵ საყუარელი მის თანა. და იტყოდა ვედრებით და ცრემლითა მწურვალითა:⁶ „უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩუენო, რომელსა გნებავს ყოველთა კაცთა ცხორება და მეცნიერებასა ჭეშმარიტებისასა მოსლვაჲ, შენ შეგვედრებ ყრმასა ამას, შეივედრე ესე და შემენე ეყავ და წარუძეღუნებასა შენსა, რამეთუ კურთხეულ ხარ უკუნითი უკუნისამდე, ამენ!“

და⁷ ესრეთ⁸ აღესრულა მამაჲ ნეტარისა ბაგრატისი და შემდგომად მცირედისა – დედაჲცა მისი. და⁹ დაილუანნა ნეტარმან¹⁰ თჳსნი იგი მშობელნი და¹¹ დაჰმარხნა, ვითარცა შეჰგვანდა, და¹² შეურვებულ იყო. და იტყოდა თავსა შორის თჳსსა, ვითარმე(დ):¹³ „ვისწავლნე¹⁴ მე საღმრთონი წერილნი, ანუ ვითარ განვემტკიცო მე¹⁵ სარწმუნოებასა, რამეთუ ყრმა¹⁶ ვარ და არავინ არს მოძღუარ ჩემდა ესევეთარისა ამის შჯულისა,¹⁷ რომელსა მამაჲ ჩემი მასწავებდა. არამედ ყოველნივე ესე სოფელნი სხუასა ზედა შჯულსა¹⁸ განმტკიცებულ არიან. რამე¹⁹ ვყო, უფალო, შემენიე მე!“ და ესრეთ ურვით იყოფებოდა²⁰ გოდოლსა შინა მცირესა, რომელი აღეშენა²¹ თჳსსა აგარაკსა, და რავდენ²² ძალედვა, იწურთიდა სარწმუნოებასა ქრისტესსა მადლითა სულისა წმი[239v]დისაჲთა,²³ ვითარცა-იგი მამისაგან თჳსისა²⁴ ესწავა.

ხოლო რაჟამს-იგი ცხოველსმყოფელი²⁵ ვნებაჲ ქრისტესი აღესრულა და აღდგა მესამესა დღესა უფალი სიკუდილისაჲ²⁶

---

¹ B: მყოვარ; C: მყოვარ; 2. BC: + სწავლაჲ; 3. B: –; D: მან] სწავლაჲ; 4. B: მოჭლნი; 5. BD: + თჳსი; 6. B: მწორვალითა; 7. D: ხოლო; 8. D: + რაჲ; 9. BD: –; 10. BD: + მან; 11. B: –; 12. B: –; 13. D: ვითარ; 14. B: ვისწავო; D: მოვისწავლო; 15. BD: –; 16. D: ყრმაჲ; 17. ABC: რჩული-სა; 18. ABC: რჩულსა; 19. D: რაჲ; 20. D: იყოფოდა; 21. D: აღაშენა; 22. D: რაოდენ; 23. BD: წმიდისათა; 24. მამისაგან თჳსისა] BD: მამი-სა თჳსისაგან; 25. BC: ცხოველსმყოფელი; 26. BD: სიკუდილისა.

და ცხორებისა და ამაღლდა ზეცად, ვინაჲ-იგი არასადათ¹ განეშორა, და დაჯდა მარჯუენით მამისა და მოუვლინა სული წმიდაჲ თჳსთა მათ ყოვლადქებულთა მოციქულთა.² და განიბნინეს იგინი ყოველსა სოფელსა ქადაგებად სიტყუასა მას ჭემარიტებისასა. მოჰვლიდა³ რაჲ ნეტარი პეტრე მოციქული ქალაქთა და სოფელთა და ნათელსცემდა ერთა⁴ სახელითა მამისაჲთა⁵ და⁶ ძისაჲთა⁷ და სულისა წმიდისაჲთა,⁸ მოიწია განგებითა ღმრთისაჲთა კერძოთა მათცა პონტოჲსათა, სადა-იგი იყოფებოდა ნეტარი ბაგრატი. და მიჰმართა⁹ გოდოლსა მას¹⁰ და დადგა აჩრდილსა ქუეშე მისსა და ასწავებდა ერთა.¹¹ და ჰრწმენა ერსა მრავალსა სიტყუაჲ მისი და მოიქცეს ქრისტეს ღმრთისა მონებად.

ესე რაჲ¹² იხილა ნეტარმან ბაგრატი, შეიმოსა სამოსელი ბრწყინვალე,¹³ რაჲთა სულისა მისებრ¹⁴ მისისა წმიდისა გარეშეთცა შუენიერებაჲ¹⁵ ქრისტეანობისაჲ აჩუენოს.¹⁶ რამეთუ ოდეს გოდოლსა¹⁷ შინა არნ, მცირე¹⁸ კუართი კმა არნ სამოსლად მისა.¹⁹ ხოლო მაშინ წმიდაჲ იგი სამოსელი შეიმოსა და²⁰ განვიდა და დადგა ერსა შორის და ისმენდა სიტყუათა მოციქულისათა. და ვითარცა [240r] აღასრულა სწავლაჲ იგი და ერი განიყარა,²¹ მირბიოდა იგი²² და შეუერდა²³ ფერწთა მოციქულისათა²⁴ და ამბორსუყოფდა მათ.

ჰრქუა მას წმიდამან პეტრე: „კეთილად გჰოე შვილი ეგე ეკლესიისაჲ“,²⁵ რამეთუ სულითა იცნა იგი. მიუგო²⁶ და ჰრქუა

---

¹ არასადათ] BD: არასადა; C: არაჲ სადათ; 2. BD: მონაფეთა; 3. B: მოვჰლიდა; 4. D: ერსა; 5. D: მამისათა; 6. D: –; 7. D: ძისათა; 8. D: წმიდისათა; 9. D: + ადგილსა მას და; 10. D: –; 11. B: ერსა; 12. D: რა; 13. BCD: ბრწყინვალე; 14. სულისა მისებრ] D: სულიერებისაებრ; 15. D: შუჰნიერებაჲ; 16. ქრისტეანობისაჲ აჩუენოს] B: ~; D: აჩუენოს ქრისტეანობისა; 17. BD: + მას; 18. BCD: მცირე; 19. B: მისსა; 20. D: –; 21. B: განიყარა; 22. B: –; 23. B: შეუერდა + იგი; 24. და ვითარცა აღასრულა სწავლაჲ იგი და ერი განიყარა, მირბიოდა იგი და შეუერდა ფერწთა მოციქულისათა] D: –; 25. D: ეკლესიისა; 26. BD: + ბაგრატი.

მას ბაგრატ¹: „მოციქულო და მონაფეო ქრისტესო, ნუ უღირს იჩინებ შემოსლვად სახლსა ჩემსა მონაფეთა შენთა თანა² და მიღებად საზრდელისა, რამეთუ გხედავ, უფალო ჩემო, ფრიად დამაშურალსა.“ ისმინა მისი წმიდამან მოციქულმან და შევიდა სახლსა³ მისსა.⁴ და აღასრულა ლოცვაჲ და მოილო პური, განტეხა და მისცა ყოველთა. და მიიღეს საზრდელი და განძლიერდეს.⁵

ხოლო ადგილსა მას მრავალი ერი მოაქცია ნეტარმან პეტრე. და ნათელსცა სახელითა მამისაჲთა,⁶ ძისაჲთა⁷ და სულისა წმიდისაჲთა.⁸ და მონაფეთა მისთაგანი,⁹ ერთი კაცი ღმრთისმოშიში და¹⁰ ფრიად სწავლული მოძღურებასა საღმრთოსა,¹¹ სახელით მაქსიმინოს,¹² აკურთხა ეპისკოპოსად¹³ მის დაბისა.¹⁴ და დაყო მუნ ორმეოც¹⁵ დღე. და იყო სადგური მისი სახლსა წმიდისა ბაგრატიისა. და ასწავებდა მას ყოველსავე წესსა¹⁶ საღმრთოსა¹⁷ და სთესვიდა¹⁸ გულსა მისსა თესლსა მას ღმრთისმსახურებისასა, ვითარცა-იგი სუროდა¹⁹ ნეტარსა ბაგრატს. და ეტყოდა მრავალთა მათ სწავლათა²⁰ თანა ამასცა: „შვილო ბაგრატ, ვითარცა-იგი ჩუენ დაუტევეთ ყოველი და შეუდევით ქრისტესა, ეგრეთვე შენ გიღირს ყოფად.“

მიუგო ბაგრატ და ჰრქუა მას: „მოციქულო ქრისტეს ღმრთისაო, [240v] ამას მე მრავლით ჟამითგან სურვიელ ვარ, ვინაჲ²¹ დღითგან მშობელნი ჩემნი აღესრულნეს. და ან ვესავე ქრისტესა ღმერთსა ჩუენსა, შენ თანა ყოფად ვარ²² ყოველთა დღეთა ცხორებისა ჩემისათა და ნუ მომიძაგებ უღირსსა ამას და ცოდვილსა!“

---

¹ მას ბაგრატ] BD: –; 2. შენთა თანა] BCD: ~; 3. B: სახედ; D: სახიდ; 4. BD: მისა; 5. C: განძრიელდეს; 6. B: + და; D: მამისათა + და; 7. D: ძისათა; 8. D: წმიდისათა; 9. BD: თვსთაგანი; 10. BD: –; 11. D: საღმრთოესა; 12. BD: მაქსიმინოს; 13. D: ეპისკოპოსად; 14. D: დაბისად; 15. B: ორმეოცი; 16. BD: საქმესა; 17. D: საღმრთოესა; 18. D: + იგი; 19. D: ჰსუროდა; 20. მათ სწავლათა] D: –; 21. B: ვინაჲთ; 22. BD: –.

ესე რაჲ ესმა წმიდასა¹ მოციქულსა პეტრეს, თქუა: „კურთხეულ არს უფალი, რომელი წმიდაჰყოფს² ყოველსა კაცსა, მოციქულსა მისსა.“ მაშინ ევედრა ნეტარი ბაგრატ მოციქულსა, რაჲთა ნათელსცეს მონათა მისთა, რამეთუ ესოდენ³ სახიერი კაცი იყო, რომელ მონათა თვსცა⁴ დიდად ზრუნ(ვი)და. ხოლო მოციქულმან სიხარულით შეინყნარა თხოვაჲ⁵ მისი. და წარავლინა ნეტარმან ბაგრატ და მოუწოდა მონათა თვსთა ყოველთაგან აგარაკთა. და ნათელილეს გულსმოდგინედ ყოველთა ჴელითა წმიდისა მოციქულისა⁶ პეტრესითა. და შეჰვედრნა იგინი წმიდამან მოციქულმან ვედრებითა ბაგრატისითა მაქსიმინოს ეპისკოპოსსა,⁷ რაჲთა ზრუნვიდეს მათთვს და ასწავებდეს, და რომელნიცა იპოვნენ მათგანნი კაცნი ღმრთისმოშიშნი, აკურთხნეს ხუცად და დიაკონად.

ხოლო ბაგრატ ყოველივე მონაგები თვისი შეკრიბა: ოქროჲ და ვეცხლი და მარგალიტი მრავალი და სამოსელი დიდფასისაჲ, საცხოვარი და სიმდიდრე⁸ ფრიადი. და ბრძანებითა მოციქულისაჲთა⁹ განუყო გლახაკთა და ზოგი მისცა მონათა თვსთა და ჰრქუა: „მე, ესერა, ამის ყოვლისაგან ვიჯმნი და ქრისტესა შეუდგები და აგარა[241r]კები ჩემი, ვენაჴები და ყანები თქუენ განიყავთ, რაჲთა გაქუნდეს საჴსენებელად ჩემდა.“

ამას რაჲ ეტყოდა, ტირილითა მწართა ტიროდეს იგინი განშორებისათვს მისისა და ჰრქუეს¹⁰ მას: „უფალო ჩუენო,¹¹ ჩუენცა მზა ვართ ყოველნი ყოფად, რადვინიცა მიბრძანო, და შეგიდგეთ შენ.“ ჰრქუა მათ ნეტარმან ბაგრატ: „თქუენ ყოველნი ქრისტესდა შედგომილ ხართ და ძმანი ხართ ჩემნი. იყვენით ეპისკოპოსისა¹² თანა და ჰმორჩილობდით მას ცხოვრებისათვს სულთა¹³ თქუენთაჲსა.“¹⁴

---

¹ BD: –; 2. D: წმიდაყოფს; 3. BD: ესოდენ; 4. BD: თვსთა; 5. B: თხოვაჲ; 6. D: –; 7. D: ეპისკოპოსსა; 8. BCD: სიმდიდრე; 9. C: მოციქულთაჲთა; D: მოციქულისაჲთა; 10. D: ჰრქუა; 11. D: + და; 12. BC: ეპისკოპოსსა; D: ეპისკოპოსსა; 13. D: სულთაჲსა; 14. D: –.

ხოლო სახლი თვისი ეკლესიად განაწესა ნეტარმან ბაგრატი და შეკედლებით გოდლისა მის აღაშენა ეკლესიად, რაათა იყოს გოდოლი იგი საჭურჭლედ ეკლესიისა. და მისცა ეკლესიასა,¹ რავდენიცა საწმარ იყო საფასვს,² და აკურთხა ეკლესიად იგი წმიდამან მოციქულმან პეტრე. და მოუწოდა³ ეპისკოპოსსა⁴ და აღწერით მისცა ყოველივე წესი ეკლესიისა. და ასწავა, რაათა გალობდენ ფსალმუნთა დავითისთა წესითა ფსალმუნთა⁵ და კანონთაათა.

ეგრეთვე განუწესა სამწუხროდ ლოცვაჲ და საცისკროდ, და აღსრულებაჲ წმიდათა საიდუმლოთაჲ,⁶ და კურთხევაჲ მღდელთაჲ⁷ და წესი ნათლისღებისაჲ,⁸ და აღმართებაჲ ჯუარისა. და⁹ ესე ყოველი ასწავა ეპისკოპოსსა და ჰრქუა: „იხილე, შვილო მაქსიმინე, რამეთუ ზეცისა პატივი მოგიღებებს.¹⁰ ეკრძაღე მოძღურებასა ამას,¹¹ რომელ¹² უბიწოდ დაიმარხო დიდი ესე ნამარხევი, რომელი იძიონ შენგან დღესა მას განკითხვისასა, ოდეს-იგი [241v] კაცად-კაცადისა¹³ საქმე¹⁴ გამოცხადნეს წინაშე მართლისა მის მსაჯულისა.“

ხოლო ნეტარმან ბაგრატი მისცა მოციქულსა ჯუარი შუენიერი, ოქროსა წმიდისა, შემკობილი მარგალიტითა და თუალეებითა¹⁵ პატიოსნითა და ჰრქუა: „ესე მამამან ჩემმან ქმნა სურვილითა ქრისტეს ვნებისათა¹⁶ და დამიტევა მე, რამეთუ მეტყოდა: „ამას სახესა ზედა დამოჰკიდეს ჰურიათა უფალი ჩუენი.“ რამეთუ იყო კაცი იგი ფრიად მორწმუნე,¹⁷ მიიღო იგი მოციქულმან და იხილა, რამეთუ მადლი ღმრთისაჲ იყო ჯუარსა მას ზედა. და ბრძანა ქმნად ბუდე¹⁸ ნაძვსა¹⁹ და მას შინა შთადვა²⁰ და მისცა ეპისკოპოსსა, რაათა შიშით თაყუანის

---

¹ და მისცა ეკლესიასა] D: –; 2. BCD: საფასე; 3. B: მოუწუნდა; 4. D: ეპისკოპოსსა; 5. D: ფსალმუნთაათა; 6. D: საიდუმლოთა; 7. D: მღდელთა; 8. D: ნათლისღებისა; 9. BD: –; 10. BD: მიგიღებებს; 11. B: მას; 12. BD: რაათა; 13. D: კაცადისა; 14. BCD: საქმე; 15. B: თუალითა; D: + შუენიერითა; 16. BD: ვნებათაათა; 17. BCD: მორწმუნე; 18. BCD: ბუდე; 19. D: ნაძვსა; 20. D: შთადვეს.

ცემდენ¹ მას. და მოუწოდა ყოველსა მას ერსა მორწმუნესა, რომელსა ნათელელო. და დაადგინა ეპისკოპოსისა თანა და ეტყოდა: „იხილეთ, ძმანო, ნუვინ თქუენგანი მიდრკების გზისა მისგან² ჭეშმარიტისა, ნუცავინ³ უარჰყოფთ,⁴ რაჲ-იგი ისწავეთ ჩემგან, არამედ ყოველივე ჭირი და შრომა⁵ თავსიდევეთ ჭეშმარიტებისათჳს და მოწყალებასა გლახაკთასა ნუ უდებჰყოფთ. ივლტოდეთ, შვილნო, ცრუ წინანარმეტყუელთაგან, რომელნი მოვიდოდინ თქუენდა, ვითარცა ცხოვარნი,⁶ და შინაგან არიან მგელ მტაცებელ. ნუ თანალერევეთ მათ ყოველადვე, არამედ რაჲ-იგი ისწავეთ ჩემგან, მას ზრახვედინ, მას შინა იქცეოდეთ და ღმერთი მშკდობისა⁷ იყავნ თქუენ თანა!“⁸

ესრეთ განუტევა ერი იგი. და ხვალისა დღე აღვიდა გოდოლსა მას და დადგა მას შინაცა საკურთხეველი. და აღასრულა წმიდაჲ ჟამისწირვაჲ და აზიარა ყოველთა [242r] წმიდაჲ ჳორცი და სისხლი ქრისტესი. და ჰრქუა ეპისკოპოსსა:⁹ „მომართუ აქა გუჯარი¹⁰ ეკლესიისა¹¹ კურთხევისაჲ და მღდელთა კურთხევისაჲ.“¹² და მორათუა რაჲ,¹³ დადგა იგი¹⁴ წმიდასა საკურთხეველსა. და უბრძანა ეპისკოპოსსა¹⁵ მოღებად იგი მიერ, ხოლო მან შიშითა დიდითა მიყო ჳელი და მოილო.

მიუგო წმიდამან პეტრე და ჰრქუა მას: „იხილე, შვილო, რაჲ-ეგე მიილე, რამეთუ სულნი ამის ერისანი შეგივედრებიან და სიტყჳს¹⁶ მიცემაჲ¹⁷ თანაგაც მათჳს. შეიმოსე უკუე¹⁸ მადლი¹⁹ ღმრთისაჲ და იყავ მშკდ და მდაბალ, გლახაკთა²⁰ მოწყალე და უცხოთა შემწყნარებელ,²¹ რამეთუ უალრეს არს ყოველთა სასწაულთა მოწყალება.“ ესევეთარი მრავალი ასწავა ეპისკოპოსსა²² მოციქულმან და მერმე²³ მოუწოდა იოსებს

---

¹ B: ს(ცემდ(ე)ნ; C: ს(ცემენ; 2. D: + სამეფოჲსა და; 3. BD: ნუმცავინ; 4. ACD: უვარჰყოფთ; 5. ჭირი და შრომაჲ] BD: ~; 6. B: ცხოვარნი; 7. D: მშკდობისა; 8. B: + ამენ! D: + ამინ! 9. BCD: ეპისკოპოსსა; 10. BD: + იგი; 11. D: ეკლესიისაჲ; 12. D: კურთხევისა; 13. BD: + იგი; 14. BD: -; 15. B: ეპისკოპოსსა; D: ეპისკოპოსსა; 16. B: სიტყჳსა; 17. D: მიცემად; 18. D: უკუჲ; 19. D: + იგი; 20. BD: გლახაკთა; 21. D: შემწყნარებელი; 22. D: ეპისკოპოსსა; 23. D: + მან.

მხატვარსა და ჰრქუა მას: „გამომიხატე¹ აქა ხატი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, რაათა იხილონ ერთა სახც² განკაცებისა მისისა³ და უმეტესად ჰრწმენეს და იწსენებდენ სასწაულთა⁴ ჩუენთა.“

მოილო მხატვარმან⁵ წამლები⁶ ცკლოანი და გამოსატა⁷ ხატი უფლისა⁸ ჩუენისა იესუ ქრისტესი. ჰრქუა მას მოციქულმან: „გამოსატე,⁹ შვილო, ჩემიცა ხატი და ძმისა ამის ჩუენისა ბაგრატისი, რაათა იტყოდიან¹⁰ ამისა¹¹ შემდგომად საწსენებელად, ვითარმედ: „ესე არს, რომელმან ჩუენ შორის¹² სიტყუაჲ ღმრთისა¹³ ქადაგა – მოწაფე¹⁴ მისი პეტრე.“ და ძმისა ბაგრატისთჳს თქუან:¹⁵ „ესე არს, რომელმან აღაშენა ეკლესიაჲ და გოდოლი ესე საჭურჭლჳ.“¹⁶ ხოლო მხატვარმან ყოველივე ყო სიტყჳსა მისისაებრ¹⁷ და ზედა დანერა თითოეულისა¹⁸ სახელი, რამეთუ ესრეთ [242v] იქმოდეს მოციქულნი იერუსალემითგან¹⁹ ანტიოქ(ი)ამდე და ვიდრეცა ვიდოდეს.

ამისა²⁰ შემდგომად განიზრახა პეტრე, თავმან მან მოციქულთამან, გამოსახვად ყოველივე საქმე²¹ განკაცებისა²² უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, ვინაითგან ანგელოზმან „გიხაროდენი“ უღალადა ქალწულსა მარიამს და ვიდრე ამაღლებაამდე უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა. რამეთუ წელოვანი იყო მხატვარი იგი, რომელმანცა ყოველივე გამოსახა კეთილად. და ბრძანა მოციქულმან ამით სახითა შემკობად ეკლესიათაჲ. მიერიითგან უკუე²³ მოსწრაფე იყვნეს ყოველნი²⁴ მორწმუნენი გამოსახვად ესევეითართა მათ სახეთა ფიცართა ზედა, გინა²⁵ ქარტათა.²⁶ და მიუძღუანიან ეპისკოპოსთა²⁷ ურთიერთას.²⁸ და

---

¹ BD: გამომისახე; 2. BD: სახე; 3. D: მისისა; 4. B: სწავლ(ა)თა; 5. BCD: + მან; 6. B: წამალები; 7. BD: გამოსახა; 8. D: უფლისაჲსა; 9. BD: გამოსახე; 10. B: იტყოდინ; 11. BC: ამისსა; 12. ჩუენ შორის| BD: –; 13. BD: + ჩუენ შორის; 14. BCD: მოწაფე; 15. D: –; 16. BC: საჭურჭლე; D: საჭურჭლად; 17. D: მისებრ; 18. C: თითოეულისა; 19. ABD: იწრუსალემითგან; 20. C: ამისსა; 21. BCD: საქმე; 22. B: განკაცებისაჲ; 23. D: უკუე; 24. D: ყოველნივე; 25. BD: გინათუ; 26. D: + ზედა; 27. BCD: ეპისკოპოსთა; 28. BD: ურთიერთარს.

ალაშენნიან¹ რაჲ ეკლესიანი, გამოწერიან ყოველივე² იგი შუენიერად და შემკობილად.³ და ასწავებდიან ერსა შიშით და პატივით თაყუანისცემად და შემთხუევად⁴ სახეთა მათ ქრისტეს ღმრთისა საქმეთასა.

ხოლო რაჟამს ესე ყოველი აღასრულა⁵ წმიდამან მოციქულმან,⁶ ყო ლოცვაჲ. და გამოვიდა გოდლისა მისგან და ჰრქუა ბაგრატს: „ჟამი არს აწ წარსლვად ჩუენდა გზასა ჩუენსა, ვინაჲცა უფალმან მიმიძღუეს.“⁷ ხოლო⁸ ნეტარი ბაგრატ დადგა გოდოლსა მას შინა თჳსაგან წინაშე პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა⁹ ჯუარისა და ხატისა¹⁰ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესისა.¹¹ ილოცვიდა ცრემლით და იტყოდა: „იესუ ქრისტე, რომელი მოხუედ¹² წყალობით მოძიებად ნათესავსა¹³ კაცთასა,¹⁴ ნუ უგულებელსმყოფ მე, რამეთუ გლახაკ და დავრდომილ ვარ. მოიხილე სიმდაბლესა ზედა [243r] ჩემსა, რამეთუ შენდა მოვილტვი,¹⁵ ყოვლადძლიერისა და¹⁶ სახიერისა ღმრთისა.“

და აღასრულა რაჲ ლოცვაჲ,¹⁷ გამოვიდა გოდლისა მისგან და მივიდა სამარხოსა¹⁸ მამისა და დედისა თჳსისასა.¹⁹ დადგა მას ზედა და თქუა ცრემლით:²⁰ „აჰა, ესერა, მამაო კეთილო, და შენ, დედაო ჩემო ტკბილო, სწავლისა და ბრძანებისაებრ თქუენისა²¹ წარვალ შვილი ესე თქუენი შედგომად ქრისტესა შეწვენითა მისითა. ევედრენით²² უკუე²³ ქრისტესა²⁴ ღმერთსა ცხოვრებისათჳს ჩემისა.“

და ამბორსუყო სამარხოსა²⁵ მას. და გამოვიდა მიერ და შევიდა სახლსა, რომელსა შინა მონანი მისნი იყვნეს. და

---

¹ BD: ალაშენიან; 2. D: -; 3. D: + იგი ყოველივე; 4. D: შემთხუჴვად; 5. D: აღესრულა; 6. BD: + პეტრე; 7. D: მიმიძღუეს; 8. D: -; 9. B: ცხოველსმყოფელისა; 10. B: ხატისა; 11. BD: ქრისტესა; 12. D: მოხუედ; 13. BD: ნათესავისა; 14. B: კაცთაჲსა; 15. AD: მოვილტვი; B: მოვილტი; 16. BD: + კაცთმოყუარისა და; 17. რაჲ ლოცვაჲ] D: -; 18. B: სამარხოსა; 19. B: მისისასა; D: მისისა + და; 20. D: -; 21 ბრძანებისაებრ თქუენისა] D: ბრძანებისა თქუენისაებრ; 22. A: ევედრენი; 23. D: უკუე; 24. BD: -; 25. D: B: სამარხოსა.

პოვნა ყოველნი მძინარენი, რამეთუ ღამე¹ იყო. და ვითარ² იხილეს იგი, ყოველნი ზე აღდგეს. და დაუტევა მათ მშკდობა და მოიკითხნა. ხოლო იგინი მოეხზვნეს³ მას და მწარითა ცრემლითა გოდებდეს და იტყოდეს: „ვაჲ ჩუენდა, უფალო ჩუენო, რამეთუ ობოლნი და უუფლონი დავშთებით, ოდესმე უკუე⁴ ვიხილოთ პირი შენი.“

ცრემლოდა⁵ ნეტარი ბაგრატცა და ჰრქუა: „ნუ მწუხარე ხართ, ძმანო, რამეთუ, დაღაცათუ ჴორცითა განგეშორები, არამედ სულითა თქუენ თანა ვარ.“⁶ და ესრეთ მოიკითხნა იგინი და განვიდა და მრქუა მე: „შვილო ევაგრე, შემომიდეგ მე“, რამეთუ მე ხოლო წარმიყვანა⁷ მის თანა სახლეულთა მისთაგან.

და ესრეთ მივედით წმიდისა მოციქულისა პეტრესსა. და ვპოეთ იგი, აღას[რ]ულებდა რაჲ გალობასა ცისკრისასა. და აღასრულა რაჲ ლოცვაჲ, ჰრქუა ნეტარსა ბაგრატს: „კეთილ არს მარადის მღვძარებაჲ და ლოცვაჲ. [243v] ამას ზედა უკუე⁸ მოსწრაფე იყავ მარადის და გალობდი ფსალმუნთა დავითისთა დღე და ღამე და ლოცვათა შესწირევი ღმრთისა.“

და ვითარცა მო-ოდენ-ახდა⁹ ჟამი განთიადისაჲ,¹⁰ განვედით¹¹ დაბისა მისგან. და დადგა მოციქული აღმოსავალით კერძო, მუჭლნი მოიდრიკნა და თქუა: „უფალო იესუ ქრისტე, დაიცევ დაბაჲ¹² ესე და მას შინა მყოფნი მორწმუნენი დაფარენ¹³ საფარველსა¹⁴ შენსა¹⁵ ქუეშე, ¹⁶ რამეთუ კურთხეულ ხარ უკუნითი უკუნისამდე, ამენ!“¹⁷

და მოვიკითხეთ მაქსიმინოს ეპისკოპოსი¹⁸ და წარვემართენით. და ვითარცა ვლეთ ოციოდენ¹⁹ უტევანი, მივინიენით

---

¹ B: ღამედა; 2. D: ვითარდა; 3. A: მოეხზვნეს; 4. D: უკუე; 5. AC: ცრემლოდა; D: ცრემლეოდა; 6. BD: ვიყო; 7. D: წარმიტანა; 8. D: უკუე; 9. D: მო-ოდენ-ახლდა; 10. D: განთიადისა; 11. B: გამოვედით; 12. D: დაბა; 13. BD: დაიფარენ. 14. B: + ქუეშე ფერჯთა; D: + ქუეშე ფრთეთა; 15. BD: შენთასა; 16. BD: -; 17. D: ამინ! 18. BC: ეპისკოპოსი; 19. D: ორმოც + ოდენ.

ზღვსპირსა. და ვპოეთ ნავი და შევედით მას შინა და წარვედით ანტიოქიამდე¹ ქადაგებითა სიტყუასა² ღმრთისასა.

ხოლო მოვლინებულ იყო მუნ იჭრუსალემით მოციქულთაგან კაცი მისვე ქალაქისაგან, ყოფილი ნათესავით, სახელით მარკიანოს, სწავლად ერისა. ამას³ ვითარცა ესმა მოსლვა⁴ მოციქულისა პეტრესი, აღძრა ყოველი სიმრავლ⁵ მორწმუნეთაჲ. და მოვიდეს მიგებებად⁶ მისდა,⁷ რამეთუ იგინი ასწავლიდეს, ხოლო მოციქულნი ნათელსცემდეს. და მოიყვანა ნეტარმან მარკიანე დიდი სიმრავლ⁸ წინაშე მოციქულისა, რომელთა ჰრწმენა. და ასწავა მათ მოციქულმან და ნათელსცა და წარიყვანა მარკიანეცა მის თანა მიმოსლვად.⁹

და მიმოვიდოდეთ მოციქულისა თანა ყოველთავე ქალაქთა და სოფელთა. და ქადაგებდა სახარებასა ქრისტესსა და¹⁰ ნათელსცემდა მორწმუნეთა სახელითა მამისაჲთა¹¹ და ძისაჲთა¹² [244r] და სულისა წმიდისაჲთა. და ჰკურნებდა¹³ ყოველსა სენსა და¹⁴ ცისად-ცისად¹⁵ გუემულეებასა¹⁶ და სულთა არანმიდათა განასხმიდა. ესე ყოველი რაჲ აღესრულებოდა მადლითა ქრისტესითა წმიდისა მოციქულისა პეტრეს მიერ, განმრავლდებოდა რიცხუ ქრისტეს მორწმუნეთაჲ.¹⁷

ხოლო ნეტარი მოციქული პავლე – იგიცა ქადაგებდა და მიმოდასდებდა სიტყუასა მას ღმრთისასა. და მას ესმა რაჲ პეტრესი კერძოთა¹⁸ კილიკიისათა¹⁹ ყოფაჲ, მოვიდა მისა²⁰ და მოიკითხეს ურთიერთას²¹ მონლედ თავთა მათ მოციქულთა. მაშინ პავლე აღდგა შორის და ეტყოდა პეტრეს და სხუათა²² მოციქულთა, რომელნიცა პოვნა ათორმეტთაგანნი: „ვიდრემდის არა აკურთხევთ ებისკოპოსად მონაფეთა მაგათგან, რო-

---

¹ BD: ანტიოქიამდის; 2. D: სიტყუასა; 3. D: ამის; 4. D: მოსლვა; 5. BC: სიმრავლე; D: ყოველი სიმრავლ⁵] სიმრავლე ყოველი; 6. BD: მოგებებად; 7. B: მისსა; D: მისა; 8. BCD: სიმრავლე; 9. BD: მისლვად; 10. D: –; 11. D: მამისათა; 12. D: ძისათა; 13. B: ჰკორნებდა; 14. BD: + ყოველსა; 15. B: ცისად; 16. D: გუემულეებასა; 17. B: მორწმონეთაჲ; 18. BD: + მათ; 19. ABC: კილიკიისათა; 20. C: მისსა; 21. BD: ურთიერთარს; 22. BD: + მათ.

მელნი შეგიდგან თქუენ, და წარავლინებთ კერძოთა დასავალისათა, არამედ ყოველნი თქუენ თანა გიპყრიან.“¹

და სათნოეყო სიტყუაჲ ესე პავლესი მოციქულთა და გამოარჩინეს² კაცნი, რომელნიცა სულმან წმიდამან უჩუენნა მათ. და წარავლინეს³ კერძოთა ჰრომისა და აფრიკეთისასა, რამეთუ თავადნი იგი მოციქულნი ჯერეთ არა მივიდოდეს ჰრომედ. არამედ იგინი წინა წარავლინეს, რაჲთა ქადაგებდენ სიტყუასა ღმრთისასა. და მისცეს მათ კანონი ყოველივე საეკლესიოჲსა წესისაჲ.

ხოლო ნეტარმან მოციქულმან პეტრე ჰრქუა მარკიანეს და ბაგრატს: „შვილნო ჩემნო, მიიღეთ თქუენცა უღელი⁴ ებისკოპოსობისაჲ. და განვედით კერძოთა დასავალისათა და აღასრულეთ მსახურებაჲ თქუენი, რამეთუ, აჰა, [244v] ესერა, პრისკლე,⁵ მონაფჴ⁶ პავლჴსი,⁷ წარვიდა პალიას⁸ და სხუანი სხუად კერძო, რაჲთა მეცა ვიქადოდი⁹ თქუენ მიერ, ვითარცა პავლე და სხუანი მოციქულნი მონაფეთა მიერ თჴსთა.“

მიუგეს ბაგრატ და მარკიანე და ჰრქუეს: „უფალო ჩუენო, რავდენიცა მიბრძანო, ყოველსა ზედა მორჩილ ვართ.“ და მოუწოდა წმიდამან მოციქულმან პეტრე¹⁰ ყოველთავე ხუცესთა და¹¹ დიაკონთა და ნეტარსა პავლეს. და¹² წინაშე მათსა¹³ დასდვა¹⁴ ჴელი და მისცა კურთხევაჲ ებისკოპოსობისაჲ.

და მოვიღეთ¹⁵ მათგან ლოცვაჲ და შთავედით ზღუად ძიებად ნავისა. და განგებულეებითა ღმრთისაჲთა ვპოენით ორნი ნავნი, რომელთა სავაჭროჲ მათი მოევაჭრა და მზად იყვნეს წარსლვად. მოუწოდეს მენავეთმოძღუართა¹⁶ მარკიანე და ბაგრატ¹⁷ და ჰკითხვიდეს: „ვინანი ხართ, ძმანო, რომლისა

---

¹ C: გიპყრიენ; 2. BD: გამოარჩიენეს; 3. B: წარავლინეს; 4. BD: + იგი; 5. BD: კრისკე; 6. BCD: მონაფე; 7. BCD: პავლესი; 8. B: გალიად; D: გალილიად; C: გალილიას; 9. B: ვიქადოდე; 10. BD: -; 11. B: -; 12. BD: -; 13. BD: + და; 14. B: + მათ; D: + მათ ზედა; 15. D: მივიღეთ; 16. BD: + ბაგრატ და; 17. და ბაგრატ] BD: -.

სოფლისანი, ანუ რომლისა ქალაქისა?¹ მიუგეს და ჰრქუეს მათ: „სიკილიელნი ვართ, ქალაქისა² მის დიდისა³ და ჭალაკისა მის დიდისა,⁴ ერთი ტავრომენით და მეორე⁵ – სურაკუსით.“⁶

ჰკითხეს კუალად: „და ვინაჲ გეგულების ან წარსლვაჲ,⁷ ძმანო?“ ჰრქუეს მენავეთა მათ: „უკუეთუ ჰაერისაგან მარჯუებაჲ იქმნას, თვსთავე ქალაქთა გუეგულების წარსლვაჲ.“⁸ ამას ზედა მოიქცეს ბაგრატ და მარკიანე მოციქულთა მომართ⁹ და ჰრქუეს: „ვპოენით ორნი ნავნი სიკილიელნი. მოვედით უკუე¹⁰ ჩუენ თანა ზღუამდე,¹¹ რაჲთა ლოცვა ჰყოთ და წარვიდეთ მსახურებასა მას ჩუენსა.“

აღდგეს უკუე¹² ნეტარნი იგი მოციქულნი, პეტრე და პავლე, და სხუანი იგი მათთანანი და მივიდეს სანავესა მას. და მისლვასა ოდენ [245r] მოციქულთასა მიეფინა მადლი ღმრთისაჲ გულთა მათ ზედა მენავეთასა და ეტყოდეს მოციქულთა: „უფალნო ჩუენნო, რაჲსა მოშურებით¹³ ჩუენდამო,¹⁴ რამეთუ ჩუენდა ღირს იყო თქუენისა პატივისა მომართ მოსლვაჲ.“¹⁵ და შეიყვანნეს მოციქულნი ნავთა თვსთა.

ხოლო მათ იწყეს სწავლად მათდა¹⁶ და ქადაგებად. და ჰრწმენა მათ და ნათელილეს სახელითა მამისაჲთა¹⁷ და ძისაჲთა¹⁸ და სულისა წმიდისაჲთა.¹⁹ და უწოდა ნეტარმან²⁰ მოციქულმან პეტრე სახელი ერთისა მის მენავეთმოდღურისა²¹ „ეპიფანე“, რამეთუ პირველ სახელედებოდა ლუკაონიდე. და მეორესა მას ეწოდა „რომილოს.“ და იყო რიცხვ ნათელღებულთაჲ მათ ნავთა შინა, ვითარ ორას კაც.

---

¹ B: ქალაქისანი; 2. BD: ჭალაკისა; 3. BD: დიდისანი + ქალაქთა მათგან დიდთა; 4. და ჭალაკისა მის დიდისა] BD: –; 5. BCD: მეორე; 6. B: სურაკოსით; D: სურაკუსით; 7. BCD: წარსლვაჲ; 8. D: წარსლვაჲ; 9. B: მიმართ; 10. D: უკუე; 11. B: ზღუამდე; D: ზღუადმდე; 12. D: უკუე; 13. BD: მოშურით; 14. D: ჩუენდა მომართ; 15. D: მოსლვა; 16. A: მათა; C: მათ; 17. D: მამისათა; 18. D: ძისათა; 19. სულისა წმიდისაჲთა] B: ~; D: წმიდისათა; 20. BD: + მან; 21. B: მენავეთმოდღურისა; C: მენავეთმოდღურისა.

ხოლო მარკიანე და ბაგრატი აღივსნეს სიხარულითა და ჰმადლობდეს ღმერთსა, რომელ-იგი ქრისტეანე იქმნეს თანამოგზაურნი მათნი, რაჲთა იყოს სლვაჲ მათი კაცთა თანა ჴელითა მოციქულთაჲთა განათლებულთა.

ხოლო შემდგომად ნათლისღებისა კაცთა მათ იწყო ნეტარმან პეტრე სწავლად მათდა და ეტყოდა: „შვილნო საყუარელნო, არა არს სხუთ[ა] ს[ა]ხითა ცხორებაჲ კაცთაჲ, გარნა მეორედ შობითა ამით წყლისა მიერ და სულისა, რამეთუ ესე არს დამწსნელ კერპთმსახურებისაჲ,¹ გრძნებისა და მისნობისაჲ.² და ამის მიერ დადუმნა ჰურიათა იგი მრავლისმეტყუელებაჲ, რამეთუ გამოჩნდა უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე, ძ³ ღმრთისაჲ, რომელი-იგი ღმერთი იყო ჭეშმარიტი და უცვალებელად თვისისა ბუნებისაგან ჩუენი ესე ბუნებაჲ მიიღო. და ქუეყანასა ზედა⁴ გამოჩნდა და კაცთა შორის იქცეოდა. არა [245v] განეშორა ნიაღთა მამისათა, არამედ ზეცას იყო ღმრთეებრ⁵ და იგივე ქუეყანასა ზედა იქცეოდა ღმერთი, შემოსილი ჩუენითა ამით ჴორციითა, ვითარცა სრული ღმერთი და სრული კაცი.

და მან განაწესა მეორედ შობაჲ ესე მორწმუნეთა მისთაჲ⁶ და ზიარებაჲ ჴორცსა და სისხლსა მისსა, რაჲთა აქუნდეს ცხორებაჲ საუკუნოდ.⁷ ამას იწურთიდით⁸ მარადის. და სიტყუანი წარმართთა და ჰურიათანი ნულარა შევლენედ⁹ სასამენელად თქუენდა, არამედ განემტკიცენით სარწმუნოებითა,¹⁰ სასოებითა და სიყუარულითა იესუ ქრისტესითა. და ღმერთმან დაგიცვენინ¹¹ თქუენ ქრისტეს¹² იესუს მიერ, უფლისა ჩუენისა. ხოლო გუნებავს, შვილნო, ძმათაგან ჩუენთა წარმოვლენად¹³ თქუენ თანა, რაჲთა მოგაწსენებდენ თქუენ და განგიახლებდენ მოცემულსა მაგას მადლსა.“ ხოლო ერნი იგი მათ ნავთანნი, ვითარცა ერთისა¹⁴ პირითა, იტყოდეს: „დიდებაჲ შენ-

---

¹ D: კერპთმსახურებისა; 2. BD: მისნობისა; 3. BCD: ძე; 4. C: –; 5. AC: ღმრთებრ; 6. D: –; 7. B: საუკუნოდ; 8. B: იწურთიდით; D: იწურთიდეთ; 9. D: შევლენან; 10. D: + და; 11. B: დაგიცვენი; 12. B: ქრისტე; 13. D: წარმოვლინებად; 14. B: ერთითა.

და, ღმერთო ჩუენო ქრისტე,¹ სიტყუაო დაუსაბამოო და ძეო მამისაო,² გურნამს, რამეთუ შენ ხარ ღმერთი ძლიერი³ და შენდა შევჰვედრებთ სულთა ჩუენთა, რომელი მოხუედ ძიებად ცოდვილთა.“ და ეტყოდეს მოციქულთა: „უფალნო ჩუენნო, მოგუცენით⁴ მოძღუარნი იგი⁵ ჩუენნი, რომელთათჳს სთქუთ,⁶ და ნარვიდეთ⁷ ლოცვითა თქუენითა.“

ჰრქუა მათ წმიდამან პეტრე: „არა ეგრეთ, შვილნო, არამედ იყვენით, ვიდრემდის⁸ ნარჯდენ რვანი დღენი ნათლვისა თქუენისანი, და მერმე ნარხვდეთ.“ მიუგეს და ჰრქუეს მათ: „ვითარცა ჯერგიჩნს⁹ ცხორებისათჳს ჩუენისა, განაგე,¹⁰ მოციქულო¹¹ ქრისტესო,¹² რამეთუ ჩუენ მზა ვართ მორჩილებად ბრძანებისა შენისა.“

[246r] ხედვიდა რაჲ ყოველი იგი ერი სარწმუნოებასა მას მენავეთასა, ჴმაცყეს: „ჭემშარიტად წარმართთა ზედა მოვიდა კურთხევაჲ ქრისტესი.“ და აყუედრებდეს¹³ უმადლოსა მას ნათესავსა ჰურიათასა და იტყოდეს: „რაესათჳს განიშორე ცხორებაჲ შენი, სახლო ისრაჴლისაო, უფალი ჩუენი იესუ ქრისტჳ,¹⁴ ღმერთი ჭემშარიტი, განწორციელდა და მოვიდა ჴსნად შენდა და შენ არა ინებე შეწყნარებაჲ ცხორებისაჲ.“¹⁵

და წმიდამან პეტრე ჴელი განუყარა¹⁶ და ჰრქუა მათ: „მშვდობაჲ უფლისაჲ თქუენ თანა, ძმანო, კეთილად აბრალეობთ¹⁷ მათ, რამეთუ უფალიცა ჩუენი იესუ ქრისტე¹⁸ მრავალსა ასწავლიდა მათ და მრავალთა იგავთა წინაუყოფდა მათ,¹⁹ არამედ იგინი ნებსით²⁰ დაბრმდეს და ვითარცა ლიტონსა კაცსა, ხედვიდეს მას.²¹ დაივიწყნეს²² სიტყუანი იგი წინა-

---

¹ ღმერთო ჩუენო ქრისტე] BD: ქრისტე ღმერთო ჩუენო; 2. დაუსაბამოო და ძეო მამისაო] BD: მამისაო და ძეო დაუსაბამოო; 3. C: ძრიელი; 4. B: მოგუცენით; 5. BD: -; 6. C: სთქუთ; 7. D: ნარვიდე; 8. BD: ვიდრე; 9. B: ჯერგიჩნს; 10. BD: განაგეთ; 11. D: მოციქულნო; 12. D: -; 13. D: აყუედრებდეს; 14. BCD: ქრისტე; 15. D: ცხორებისა; 16. C: განუხარა; 17. B: აბრალობთ; 18. BD: + თჳსითა პირითა; 19. BD: -; 20. BCD: ნებსით; 21. B: + რამეთუ; 22. D: + მათ.

ნარმეტყუელისანი¹ და განცკვეს გზისა მისგან წრფლისა,² ვითარცა-იგი პირველ პატივსცეს ჳბოლსა³ თავსა მას, რომელსაცა თაყუანის სცეს. ეგრეთ⁴ ან იგივე საბურველი არს გულსა ზედა მათსა და ბრმა⁵ არიან გონებითა და ჳბოლსა⁶ თაყუანის-მცემელთაგანნივე არიან, რამეთუ სხუათა⁷ მრავალთა კერპთა ჳმონეს. და დაუკლნეს შვილნი მათნი ეშმაკთა და შეიბილწნეს ყოვლითა ბილწებითა. და ან იტყვან, ვითარმედ: „ერთსა ღმერთსა ვჳმსახურებთ.“ არამედ არა არს ნაწილი მათი ღმრთისა თანა, ვინაჲთგან მაცხოვარი⁸ იგი ჭეშმარიტი ჯუ-არს⁹ აცუეს. არამედ მიცემულ¹⁰ არიან ჳელთა ეშმაკისათა, რომელნი¹¹ ეგნენ მათსა¹² საცთურსა. ხოლო რომელნი მოიქცენ ქრისტესა და ისმინენ¹³ სიტყუანი ქადაგებისა ჩუენისანი, არა განიშორნეს იგინი [246v] უფალმან, რამეთუ განღებულ არს კარი წყალობისა მისისაჲ ყოველთათჳს, რომელნი მოიქცენ მისსა, გინა ჳურიანი, გინა წარმართნი, ყოველთა შეინწყნარებს.“

ესევეთარი მრავალი ასწავა ნეტარმან პეტრე ერსა მას და განუტევნა იგინი. და ხვალისა დღე შემოკრბა სიმრავლ¹⁴ უძღურთაჲ¹⁵ გარემოს¹⁶ ქალაქებისა¹⁷ და დაბნებისაგან. იხილეს¹⁸ მოციქულთა შემოკრებული,¹⁹ უბრძანეს მონოდებაჲ მენავეთაჲ²⁰ მათ, რაჲთა ხედვიდენ მადლსა მას ქრისტესსა და ძალსა მისსა. მოვიდეს მენავენი იგი²¹ და²² დადგეს ადგილსა ერთსა და ხედვიდეს სასწაულთა მათ ქრისტესთა, რომელთა იქმოდა ჳელითა მოციქულთაჲთა.²³

მაშინ მოუჳდა პეტრე უძღურთა²⁴ მათ და ყოველნივე²⁵

---

¹ BD: წინაწარმეტყუელთანი; 2. BD: წრფელისა; 3. D: ჳბოს; 4. D: ეგრეთვე; 5. D: ბრმაჲ; 6. D: ჳბოლს; 7. BCD: სხუათაცა; 8. C: მაცხოვარი; 9. C: ჯუარსა; 10. D: მიცემითა; 11. BD: რომელნიცა; 12. BD: + მას; 13. D: ისმინონ; 14. BCD: სიმრავლე; 15. C: უძრულთაჲ; 16. D: გარემოს; 17. B: ქალაქებისაჲ; 18. BCD: + რაჲ; 19. შემოკრებული] D: სიმრავლე იგი ერისაჲ უძღურთა; 20. D: მენავეთა; 21. D: -; 22. B: -; 23. D: მოციქულთაჲ; 24. C: უძრულთა; 25. D: ყოველნი + ოდენ.

შეხებითა ოდენ¹ ჴელისაჲთა და სახელისდებითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა განიკურნნეს.² და კუალად მოუჴდა ეშმაკეულთა მათ, დაიდგნა მუჴლნი ნეტარისა პავლეს³ თანა და ილოცეს უფლისა მიმართ. და ჰრქუა პეტრე სულთა მათ არანმიდათა: „სახელითა მამისაჲთა⁴ და⁵ ძისაჲთა⁶ და სულისა წმიდისაჲთა⁷ გიბრძანებ სულთა მაგათ⁸ არანმიდათა განსლვად კაცთა ამათგან და არღარა შესლვად მათდა!“⁹

ესე რაჲ ესმა ეშმაკთა მათ, დააკუეთნეს¹⁰ კაცნი იგი¹¹ და განვიდეს მათგან. და განწმდეს სენთა მათგან¹² და სულთა არანმიდათა ერნი იგი. ამას ყოველსა ხედვიდეს რაჲ მენავენი იგი, ადიდებდეს ღმერთსა, რომელმან [247r] ღირსყვნა იგინი განთავისუფლებად მონებისაგან¹³ მტერისა და¹⁴ კერპთმსახურებისა.¹⁵ ამისა¹⁶ შემდგომად მოუწოდა ნეტარმან¹⁷ პეტრე მენავეთა მათ და შემოკრიბნა ყოველნი მონაფენი. და აღასრულეს გალობაჲ წმიდისა მოციქულისა პავლეს¹⁸ თანა და აზიარეს¹⁹ ყოველთა უბრწუნელთა და ცხოველსმყოფელთა²⁰ ქრისტეს საიდუმლოთა.²¹

და ვითარცა აღესრულა²² წმიდაჲ ჟამისწირვაჲ, უბრძანა ერსა მას დაჯდომად. და მოილო პური, განტეხა და მისცა მათ წესისაებრ, რომელ²³ აქუნდა. და იწყო სწავლად მათდა და ეტყოდა: „შვილნო საყუარელნო, ღმერთმან სახიერებითა თვისითა და მრავლითა წყალობითა არარაჲსაგან ყოველივე²⁴ არსად მოიყვანა და ქმნა დასაბამად ცაჲ და ქუეყანაჲ, ზღუანი²⁵ და ყოველი, რაჲ არს მას²⁶ შინა, მშვნვარენი²⁷ და მცენარენი, დიდნი და მცირენი.²⁸ ყოველნივე სიტყვთა შექმნნა²⁹ და ყოვე-

---

¹ D: —; 2. B: განკურნა; D: განიკურნა; 3. B: პავლეს; 4. D: მამისათა; 5. B: —; 6. D: ძისათა; 7. D: წმიდისათა; 8. D: მათ; 9. D: ამათდა; 10. D: დააკუჭთნეს; 11. BD: —; 12. D: მათთაგან; 13. BD: მონებისა მისგან; 14. მტერისა და] BD: —; 15. B: კერპთაჲსა; D: კერპთასა; 16. BD: ამისსა; 17. D: —; 18. BCD: პავლეს; 19. D: აზიარნეს; 20. BC: ცხოელსმყოფელთა; 21. D: საიდუმლოთა; 22. BD: აღასრულა; 23. D: რომელთა; 24. D: ყოველი; 25. D: ზღუაჲ; 26. BD: მათ; 27. B: მშვნვიერნი; D: მშვნვიერი; 28. B: მცირედნი; 29. BCD: შექმნა.

ლივე¹ კეთილ² ფრიად. ხოლო კაცი ქმნა³ ჴელითა თჳსითა ხატად თჳსა⁴ და მსგავსებად. და მერმე გუერდისაგან⁵ მისისა⁶ უქმნა დედაკაცი შემწედ მისა.⁷ და დაასხა სამოთხე⁸ ედემს აღმოსავალისასა და მუნ დაანესა კაცი იგი, ქმნული ჴელთა მისთაჲ,⁹ რაჲთა სცვიდენ მას და ჴამდენ მისგან და იყვნენ უხრწნელებით. და მისცა მათ მცნებაჲ ჴამად ყოველთაგან ხეთა სამოთხისათა, გარეშე ერთისა. ხოლო ეშმაკსა ესმა რაჲ მცნებაჲ იგი ღმრთისაჲ, რომელი მისცა ადამს, და ვითარ-იგი უფროჲს ყოველთა დაბადებულთა პატივისცა მას, შეშურდა¹⁰ პატი[247v]ვი მისი ბოროტსა მას. და ეზრახა გუელისა¹¹ მიერ დედაკაცსა მას და მის მიერ აცთუნა ადამ ჴამად ხისა მისგან, რომლისაჲ¹² უბრძანა ღმერთმან არაჴამად.

ამისთჳს ექსორია იქმნა იგი სამოთხისაგან და ოფლითა პირისა მისისაჲთა¹³ დაესაჯა ჴამად პურისა და მიქცევაჲ¹⁴ მინადვე, ვინაჲცა დაებადა. და დედაკაცსა მას მიეცა სამხილებელად ურჩებისა თჳსისა¹⁵ სალმოებით და მწუხარებით შობაჲ. და გუელსა¹⁶ უბრძანა რისხვით მკრდითა¹⁷ და მუცლითა სლვაჲ. და ყოველი იგი ბრძანებაჲ მეუფისაჲ აღესრულა.

ხოლო ადამ დაემკვდრა წინაშე სამოთხესა¹⁸ და იცნა ცოლი თჳსი და შვა კაენ და აბელ. და არცა მათ ჴედა დაიდუმა ეშმაკმან ღონეთა თჳსთა მოღებად. არამედ იყო რაჲ კაენ ქუეყანისა¹⁹ მოქმედ და აბელ მწყემს²⁰ ცხოვართა²¹ და მოინია რაჲ ჟამი²² შეწირვისა²³ ღმრთისა პირველთა მათ ნაყოფთა,²⁴ კაენმან პირველ შეწირვისა უმჯობესი იგი ჴამა და მერმელა შეწირა ღმრთისა. ამისთჳსცა²⁵ შეუწირველ იყო მსხუერპლი მისი.

---

¹ D: ყოველნივე; 2. BD: კეთილი; 3. BD: შექმნა; 4. D: თჳსად; 5. D: გუჭრდისა; 6. D: მისისაგან; 7. BCD: მისსა; 8. BCD: სამოთხე; 9. D: მისთა; 10. BD: შურდა; 11. D: გუჭლისა; 12. BD: რომლისა; 13. D: მისისათა; 14. B: მიქცევაჲ; D: მიქცევა; 15. BD: მისისა; 16. D: გუჭლსა; 17. D: მკერდითა; 18. B: სამოთხისა; 19. BD: ქუეყანის; 20. D: მწყემსი; 21. B: ცხოვართა; 22. BD: -; 23. BD: შეწირვაჲ; 24. BD: -; 25. B: ამისთჳსცა; D: ამისთჳს.

ხოლო აბელ მოილო პირმშოთაგან საცხოვართა¹ თვსთა-
ასა,² შეწირა ღმრთისა და შეწირა იგი უფალმან.³ ამისთვის
შური აილო⁴ კაენ აბელისი განზრახვითა ეშმაკისათა⁵ და მოკ-
ლა იგი ველსა გარე. მიერთგან მიზეზი და ძალი მიილო ცო-
დვამან ურჩებისაგან. და პირველად ქმნა ძმის მკლველობა
იგი⁶ და ესრეთ დღითიდღე⁷ წარემატებოდა, განმრავლ[248r]-
დებოდეს რაჲ კაცნი. ყოველივე ბოროტი ასწავა მათ და პირუ-
ტყუთა მიმსგავსებულ ყვნა.

ამისთვის დაუტევეს ბუნებითი იგი წესი დედათაჲ და მა-
მანი მამათა თანა სირცხვლსა მას იქმოდეს და ღმერთი სრუ-
ლიად დაივიწყეს. ამისთვისცა აღჰმართნეს კერპნი უსულონი
ძელისა და ქვისანი, რომელთაცა ღმერთად სახელსდვა⁸ ეშ-
მაკმან და თაყუანისმცემელ⁹ ყვნა კაცნი.

ხოლო სახიერმან ღმერთმან იხილა რაჲ ესევეთარი
ხრწნილებაჲ კაცთაჲ და სიბოროტე,¹⁰ მოავლინა წყლითრღუ-
ნაჲ და აწოცა¹¹ ყოველი ნათესავი კაცთაჲ.¹² და ერთი ხოლო
კაცი პოვა¹³ ნათესავსა მას შინა, სახელით ნოე, რომელსაცა
უბრძანა ქმნად კიდობანი ძელთაჲ¹⁴ და შესლვად მას შინა ცო-
ლით¹⁵ და შვილითურთ¹⁶ და ყოველთაგან ცხოველთა, რაჲთა
დაშთეს თესლი ქუეყანასა ზედა. ხოლო შემდგომად წყლით-
რღუნისა, გამოვიდა რაჲ ქუეყანად¹⁷ მართალი იგი,¹⁸ კუალად
ინყო ეშმაკმან თვსთა მახეთა განფენად და პირველად ძ¹⁹
მართლისაჲ მის ყო შემსმენელ²⁰ მისა.²¹

და მერმე განმრავლდებოდეს რაჲ კაცნი ქუეყანასა ზე-
და, თვსთა მათ გულარძნილებათა²² და ლუარძლთა არა დას-
ცხრებოდა თესვად მათ შორის, ვიდრემდის ყვნა კუალად გო-
ნება ცთომით.²³ და ინყეს მოპოვნებად გრძნებათა და მისნო-

---

¹ C: საცხოვართა; 2. D: თვსთასა; 3. D: ღმერთმან; 4. BD: ალილო; 5. D: ეშმაკისათა; 6. BD: -; 7. B: დღით(ი)დღედ; 8. D: სახელდვა; 9. D: + მათდა; 10. BCD: სიბოროტე; 11. B: აღწოცა; 12. D: კაცთა; 13. BC: პოა; 14. BD: ძელისა; 15. BD: ცოლითურთ; 16. BD: შვილით; 17. BD: -; 18. BD: + ქუეყანად; 19. BCD: ძე; 20. BD: შემასმენელ; 21. D: მისსა; 22. D: გულარძნილებთა; 23. D: ცთომილ.

ბათა ვარსკულავთმრაცხველობათა,¹ საზმნელთა² და სასიზმრეთა და მფრინველთ³ მისნობასა და მუცლითმეზღაპრებასა. ესე ყოველი რაჲ აქმნია ბოროტმან მან მუშაკთა მათ თვსთა, მერმე კერპთა [248v] საცთურიცა შთასთესა და აქმნია გამოქანდაკებულნი ძელისა და ქვისა, ოქროჲსა და⁴ ვეცხლისა და რვალისანი, რომელნი-იგი⁵ აღჰმართნეს⁶ და უზორვიდეს მათ გონებაცთომილნი⁷ იგი. და ღმერთად სახელსდებდეს მოძღურებითა ეშმაკისათა,⁸ რომელმან ესევეთარი იგი⁹ საცთური ასწავა მათ. და ღმერთი, ყოველთა დამბადებელი, სრულიად დაავინცა.¹⁰

ხოლო ესევეთარსა მას ნათესავსა შორის გამოჩნდა აბრაჰამ მართალი, რომელმან შეიყუარა ღმერთი მაღალი¹¹ და მას ჰმონებდა და ბრძანებათა მისთა შეუდგა. ამისთვისცა მოსცა ღმერთმან შვილი ჟამსა სიბერისასა¹² და ბერნობისასა უაღრეს სასოებისა.¹³ და ამისა¹⁴ შემდგომად გამოსცდიდა ღმერთი მართალსა მას. და უბრძანა საყუარელისა¹⁵ მის შვილისა დაკლვაჲ და შეწირვაჲ მისა. ხოლო აბრაჰამ, ვითარცა ჭეშმარიტად მეგობარმან ღმრთისამან, გულსმოდგინედ აღიყვანა შვილი თვისი შეწირვად. არამედ ღმერთმან მოსცა ვერძი ისაკის ნილ, ძისა მისისა, და უბრძანა აბრაჰამს ვერძისა¹⁶ მის დაკლვად და არა ისაკისა.¹⁷ და შეერაცხა მას საქმე¹⁸ იგი სიმართლედ. ამისთვისცა აკურთხა იგი უფალმან ღმერთმან ფრიად და „მამად მრავალთა წარმართთა“ უწოდა მას. მრავალნი უკუე მეფენი აღადგინნა¹⁹ შეწუხებად მისსა ეშმაკმან²⁰ და ყოველთაგან²¹ იწსნა მართალი²² იგი უფალმან. და აღესრულა სიბერითა კეთილითა.

---

¹ B: ვასკულავთმრაცხველობათა; 2. B: საზმნეთა; D: სააზმნეთა; 3. BD: მფრინველთა; 4. B: -; 5. BD: რომელნი; 6. B: აღმართნეს; 7. D: გონებაცთომილნი; 8. D: ეშმაკისათა; 9. D: -; 10. D: + მათ; 11. D: მართალი; 12. ABC: სიბერისა; 13. BD: უსასოებისა; 14. B: ამისსა; 15. D: საყუარელისა; 16. B: ვერძისა; 17. AC: ისაკისსა; 18. BCD: საქმე; 19. BD: + ეშმაკმან; 20. მისსა ეშმაკმან] BD: მართლისა მის; 21. B: ყოველთა; 22. BD: -.

ხოლო ისაკისგან იშვა იაკობი და მისგან ათორმეტნი ძენი. და შთავიდეს იგინი ეგვიპტედ იოსების თანა და ფრიად [249r] განმრავლდეს მუნ. და მიერ გამოიყვანნა იგინი ღმერთმან ჴელითა მტკიცითა და მკლავითა მადლითა მოსეს მიერ და აპრონისა. და წიაღვლეს ზღუად მენამული და უდაბნოჲ იგი დიდი. და მერმე ისუჲს¹ მიერ ნავესისა² შემოიყვანნა³ იგი⁴ ქუეყანასა მას აღთქუმისასა, ვინაჲ-იგი დაეშენნეს, ვიდრემდის აღადგინა ღმერთმან დავით,⁵ კაცი იგი⁶ გულითადი მისი. და შემდგომითი-შემდგომად წინანარმეტყუელნი და მართალნი და ესე ყოველნი მართალნი:⁷ აბელ, სეით, ენოს, ენუქ, ნოე, აბრაჰამ, ისაკ, იაკობ, იოსებ,⁸ მოსე, აპრონ, ისუ, დავით და სხუანი⁹ წინანარმეტყუელნი მადლითა სულისა წმიდისაჲთა¹⁰ მოასწავებდეს და ქადაგებდეს მოსლვასა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა,¹¹ რომელიცა მოვიდა აღსასრულსა ჟამთასა მოძიებად წარწყმედულისა მის ნათესავისა კაცთაჲსა,¹² რომელი ვერვინ წმიდათაგანმან იჴსნა საცთურისა მისგან მტერისა.

მოვიდა თავადი უფალი და ღმერთი¹³ ყოველთაჲ¹⁴ იშვა ქალწულისაგან წმიდისა უთესლოდ. და ყოველითურთ გუემსგავსა¹⁵ ჩუენ თვნიერ ცოდვისა. ხოლო უბადრუკთა ჰურიათა მაცხოვარი¹⁶ იგი ყოველთაჲ¹⁷ არა შეინყნარეს, არამედ ანტაკრად წინააღუდგეს, ვიდრემდის ჯუარს აცუეს საშჯელითა მით¹⁸ სიკუდილისაჲთა¹⁹ და ყოველივე ძკრი აჩუენეს მას. ხოლო მან ნებსით²⁰ თავსიდვა ჩუენთჴს, რაჲთა ნყლულებითა მისითა განმკურნნეს²¹ ჩუენ. ჯუარს ეცუა და მოკუდა ბუნებითა მით კაცობრივ²² ჴორცთაჲთა,²³ ხოლო ღმრთაებითა²⁴ უვნებელ²⁵ და უკუდავ არს. დაეფლა სამარესა და წარმოტყუე-

¹ B: ისუჲს; 2. AC: ნავესისა; 3. C: შემოიყვანა; 4. BD: -; 5. BD: + მეფე; 6. BD: -; 7. B: წმიდანი; D: წმიდანნი; 8. D: -; 9. B: + ყოველნი; 10. D: წმიდისათა; 11. B: + ქრისტესა; 12. D: კაცთაჲსა; 13. და ღმერთი] B: მეუფე; D: მეუფჴ; 14. D: ყოველთა; 15. D: გუჴმსგავსა; 16. B: მაცხოვარი; 17. D: ყოველთა; 18. BD: -; 19. D: სიკუდილისათა; 20. BCD: ნეფსით; 21. D: განმკურნოს; 22. B: კაცობრივთა; D: კაცობრივითა; 23. D: ჴორცთათა; 24. BD: ღმრთეებითა; 25. BD: + არს.

ნა¹ [249v] ჯოჯოხეთი, აღდგა მესამესა დღესა განუხრწნელად და თანა აღადგინა ბუნებაჲ ჩუენი, დაძუელეებული ჯოჯოხეთს შინა. და ორმოც დღე იქცეოდა ჩუენ შორის და მეჩუენებოდა ჩუენ, ვითარცა ჯერუჩნდა. მერმე ამალლდა მამისა,² ვინაიგი არასადა განეშორა, და თანაალიყვანა ბუნებაჲ კაცთაჲ.³ და მომივლინა ჩუენ სული წმიდაჲ და მიბრძანა ნათელცემად⁴ ყოველთა წარმართთა სახელითა მამისაჲთა,⁵ ძისაჲთა⁶ და სულისა წმიდისაჲთა.⁷

და მოსლვად არს კუალად⁸ განსჯად⁹ ცხოველთა¹⁰ და მკუდართა და მიგებად კაცად-კაცადისა საქმეთა მათთაებრ.¹¹ რომელთაცა უკუე¹² ჰრწმენეს მისი და მცნებანი მისნი დაიმაზხნენ, მისცემს მათ სასუფეველსა ცათასა, ხოლო რომელნი ურწმუნობასა შინა ეგნენ და საქმეთა ბოროტთა, გეჰენისა¹³ ცეცხლსა¹⁴ შინა¹⁵ დაისაჯნენ მიუკუე. ან უკუე, შვილნო ჩემო უფლისა მიერ, რომელნი ღირს იქმენით ნოდებად მონა¹⁶ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა, მცნებანი მისნი დაიმაზხნით,¹⁷ მშკდობაჲ გაქუნდინ მარადის, სიყუარული ღმრთისა მიმართ და ურთიერთას¹⁸ სარწმუნოებითა მართლითა წმიდისა სამებისაჲთა,¹⁹ გლახაკთ²⁰ მოწყალებაჲ,²¹ უცხოთა²² შეწყნარებაჲ,²³ ნუ კაცთა საჩუენებელად, რამეთუ ესრეთ თქუა უფალმან: „ნუ სცნობს²⁴ მარჯუენც²⁵ შენი, რომელსა ჰყოფდეს მარცხენე²⁶ შენი.“

ძმათა მიმართ ნუ ხართ მრისხანე, ნუცა²⁷ ძკრისმოჰსენე,

---

¹ D: წარმოსტყუენა; 2. BD: + ზეცად; 3. D: კაცთა; 4. BD: ნათლისცემად; 5. D: მამისათა; B: + და; 6. D: ძისათა; 7. D: წმიდისათა; 8. D: –; 9. BC: განსჯად; 10. BC: ცხოველთა; 11. BD: მისთაებრ; 12. D: უკუე; 13. BD: გეჰენისასა; 14. BD: ცეცხლისასა; 15. BD: –; 16. B: მონად; D: –; 17. B: + და; 18. BD: ურთიერთარს; 19. D: სამებისათა; 20. C: გლახაკთა; 21. BD: მოყუარებაჲ; 22. D: უცხოთ; 23. BD: + მოწყალებაჲ; 24. BD: სცნობს; 25. B: მარცხენაჲ; C: მარჯუენაჲ; D: მარცხენა; 26. B: მარჯუენა; C: მარცხენა; D: მარჯუენა; 27. B: ნოცა.

ნუცა ვეცხლისმოყუარე, რაათა აღორძინდეს¹ ნერგი² მადლისაჲ,³ თქუენ შორის⁴ დანერგული. და გან[250r]ბრწყინდეს მოძღურებაჲ სარწმუნოებისა⁵ თქუენისაჲ, რამეთუ მრავალნი განსაცდელნი აღვიდგინნეს თქუენ ეშმაკმან, არამედ ვერ გერეოდის თქუენ, უკუეთუ იპოვნეთ თქუენ⁶ შეჭურვილ ღმრთისმსახურებითა. სიძვაჲ და ყოველივე არანმიდებაჲ, ანგაჰრებაჲ და ცრუ წამებაჲ შორს ყავთ თქუენგან. იღუძებდით და ილოცევდით, რაათა ღმერთმან მშუდობისა და სახიერებისამან ღირსგყვენეს პოვნად⁷ სასუფეველსა მისსა.“

ამათ სიტყუათა რაჲ ეტყოდა ნეტარი მოციქული ქრისტესი,⁸ აღივსნეს გულნი მის ერისანი სიხარულითა და ღმობიერებითა. ხოლო წმიდამან პეტრე განიყვანა თჳსაგან ნეტარი პავლე მოციქული. და წინაშე მისა⁹ მოუწოდა ბაგრატს და მარკიანეს და ჰრქუა მათ: „შვილნო, მადლი იგი მოციქულები-საჲ ამიერიტგან მოცემულ არს თქუენდაცა, ვითარცა-ესე ჩუენდა, სულნი იგი კაცთა მათ მყოფთანი ქალაქთა მათ შინა, ვინაჲცა¹⁰ მიივლინებით თქუენ, და რწმუნებულ არიან მადლითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა. ესერა, ყოველივე წესი და განგებაჲ ქრისტეანობისაჲ¹¹ მისწავიეს თქუენდა. განეკრძალენით უკუე¹² სამწყსოჲსა¹³ მის თქუენისათჳს, რამეთუ, უკუეთუ მწყემსი უდებ არნ და უზრუნველად სძინავნ, მჴეცთა და მპარავთა წარიტაცნენ ცხოვარნი,¹⁴ ხოლო იღუძებდეს თუ ვინმე¹⁵ და ზრუნვიდეს ცხოვართათჳს,¹⁶ განმრავლდენ იგინი. ეგრეთ არს მწყსაჲცა სულთაჲ,¹⁷ რომელთაცა მიუღლებიეს უღელი¹⁸ ებისკოპოსობისაჲ.¹⁹ უკუეთუ ებისკოპოსი [250v] ცოდვიდეს, მოძღურებასა²⁰ მისსა²¹ შინა²² მყოფთა ვითარ არგოს,

---

¹ B: აღორძინდეს; 2. D: + იგი თქუენ შორის; 3. D: მადლისა + ღმრთისაჲ; 4. თქუენ შორის] D: -; 5. B: სამწყსოჲსა; D: სამწყმსოჲსა; 6. BD: -; 7. BD: + წყალობისა; 8. D: -; 9. BCD: მისსა; 10. D: ვინაჲცა; 11. D: ქრისტეანობისა; 12. D: უკუე; 13. D: სამწყსოჲსა; 14. B: ცხოვარნი; D: ცხუარნი; 15. BD: -; 16. B: ცხოვართათჳს; 17. D: სულთა; 18. BD: + იგი; 19. B: ებისკოპოსებისა; D: ებისკოპოსობისა; 20. BD: + ქუეშე; 21. B: მისა; 22. BD: -.

ანუ რისხვისაგან მომავალისა ვითარ გამოიწხნეს¹ იგინი, არათუ აქუნდეს კადნიერება დადგომად წინაშე ღმრთისა?

რამეთუ დაღაცათუ ყოველნი იგი² ქალაქსა მას შინა მყოფნი შთაცკვენ³ ცოდვასა, უკუეთუ იგი ოდენ უბინო და⁴ წმიდა⁵ იყოს, ითხოოს ყოველთათს შენდობაჲ, ვითარცა მოსე ჰყოფდა⁶ ერისა მისთვის. უჴმს უკუე⁷ ებისკოპოსსა სინმიდითა და მარხვითა შემკულებაჲ და ყოვლისავე სოფლიოჲსა⁸ და წარმავალისა⁹ საქმისა¹⁰ შორს ყოფაჲ და ღმრთისა შემსჭუალვაჲ¹¹ გონებისაჲ,¹² რაჲთა ოდეს შეცოდებულთათს შენიროს სულთქუმით ვედრებაჲ, შეუძლოს შენდობისა¹³ მოღებაჲ¹⁴ შეცოდებულთასა.¹⁵ ამისთვის უკუე¹⁶ ნუ მისცემთ თავთა თქუენთა ზრუნვათა სოფლიოთა,¹⁷ არამედ საწმართა¹⁸ მათ¹⁹ საქროთა²⁰ მნეთა მიერ და განმგებელთა მოირენდით და თქუენ მარადის²¹ გალობითა²² და ფსალმუნითა²³ ჰმსახურებდით უფალსა, რაჲთა ოდეს რისხვაჲ რაჲმე მიშუებითა²⁴ ღმრთისაჲთა²⁵ მოვიდეს სამწყსოსა ზედა თქუენსა და ევედრნეთ უფალსა, ვითარცა მეგობართა, გერჩდეს თქუენ და შეუნდვენს ბრალნი ერისანი და გარე მიაქციოს გულისწყრომაჲ მისი.

ხოლო უკუეთუ მწყემსი იგი²⁶ არა იყოს უბინო²⁷ და მეგობარ²⁸ ღმრთისა,²⁹ ვინ მონყალე ყოს ღმერთი ერისა მისთვის? ვერ ჴელენიფების უკუე³⁰ მონებაჲ კაცთაჲ³¹ და ღმრთისაჲ. ცილისწამებასა ადვილად ნუვისთვის შეიწყნარებთ და უფ-

---

¹ D: გამოიწხნეს; 2. D: -; 3. B: შთაცკვენ; D: შთაცუკვენ; 4. ოდენ უბინო და] BD: -; 5. D: წმიდაჲ; 6. მოსე ჰყოფდა] BD: ~; 7. D: უკუე; 8. B: + საქმისა; 9. და წარმავალისა] D: -; 10. B: -; D: საქმისა + და; 11. ABC: შემსჭუალვაჲ; 12. D: გონებისა; 13. A: შენდობისაჲსა; 14. B: მოღებაჲ; D: მიღებაჲ; 15. D: შეცოდებულთასა; 16. D: უკუე; 17. B: მსოფლიონთა; D: მსოფლიოთა; 18. BD: საწმარსა; 19. BD: მას; 20. BD: საქროსა; 21. BD: + ფსალმუნითა და; 22. B: + სულიერითა; 23. და ფსალმუნითა] B: -; D: სულიერითა; 24. D: მიშუებითა; 25. B: ღმრთისაჲ; D: ღმრთისათა; 26. უკუეთუ მწყემსი იგი] BD: მწყემსი იგი უკუეთუ; 27. BD: უბინოჲ; 28. BD: მეგობარი; 29. BD: ღმრთისაჲ; 30. B: უკოე; D: უკუე; 31. D: კაცთა.

როსლა¹ მღვდელთათვის, არამედ უკუეთუ ბრალეულცა იყოს, [251r] ნუ სიფიცხლით ზედა დაუჭდებით მას. არამედ სიტკობებით ამხილეთ მას,² შეჰრისხენით, ნუგეშინის ეცით, რამეთუ მე, პეტრე, ვჰკითხე შიშით³ უფალსა ჩემსა⁴ იესუ ქრისტეს⁵ ძმათათვის: „უკუეთუ შემცოდოს მე ძმამან ჩემმან ვიდრე შვდგზის, შეუნდოა?“ და მრქუა მე უფალმან: „არა გეტყვ შენ შვდგზის, არამედ სამეოცდაათ შვდგზის.“ ესრეთ უკუე⁶ ჰყოფდით თქუენცა!

ხოლო მსახურთა ეკლესიისათა დაუდგინეთ უხუცესი და ხუცესთა – ხუცესთმთავარი და⁷ დიაკონთა – მთავარდიაკონი⁸ და სხუათა საქმეთა ეკლესიისათა – მნც⁹ სარწმუნოე. და აღაშენნეთ რაე ეკლესიანი, აღჰმართეთ მას შინა სახც¹⁰ ჯუარისა პატიოსნისა¹¹ და გამოსახენით საქმენი უფლისა¹² ჩუენისა იესუ ქრისტესნი.“

და მოიხუნა მაგალითნი იგი,¹³ გამოსახულნი იოსების მიერ მხატვარისა.¹⁴ და უბრძანა გამოსახვად სხუათა ზედა ქარტათა და ეტყოდა: „მაგას¹⁵ წესსა ზედა შეამკობდით ეკლესიათა, გამოსახეთ ხარებაე გაბრიელისი ქალწულისა მიმართ, შობაე უფლისაე, ნათლისღებაე იოვანესგან, შეწყნარებაე მონაფეთაე,¹⁶ სასწაულნი მისნი, განცემაე იუდაისი,¹⁷ ჯუარცუმაე, დაფლვაე,¹⁸ აღდგომაე და აღმოყვანებაე ადამისი ჯოჯოხეთით და ამალღებაე, რაეთა ხედვიდენ ერნი¹⁹ ამას²⁰ ხატებსა²¹ და ჳსენებად მოვიდოდინ ქრისტეს განკაცებისა. და განახლდებოდის მათ შორის დღითი-დღე სარწმუნოებაე და სიყუარული

---

¹ D: უფროსლა; 2. BD: –; 3. BD: –; 4. B: ჩუენსა; 5. B: + შიშით; D: ქრისტესა + შიშით; 6. D: უკუე; 7. D: –; 8. D: დიაკონთა მთავარი; 9. BD: მნე; 10. BD: სახე; 11. ჯუარისა პატიოსნისა] B: პატიოსნისა ჯუარისა; D: პატიოსნისა ჯუარისა; 12. B: უფლის; 13. B: + და; 14. BD: მხატვრისა; 15. D: მაგა; 16. D: მონაფეთა; 17. D: იუდაისი; 18. D: დაფლვა; 19. BD: + წესისა; 20. BD: ამის; 21. B: ხატებსა.

ქრისტესი. აჰა, ესერა, ყოველი წესი ცხორებისა¹ მისწავიეს თქუენდა.“

ესე ყოველი და სხუად ესევეთარი² მრავალი ჰრქუა მათ. და მოილო პური,³ აკურთხა და⁴ განტეხა და მისცა მათ და მენავეთა მათ, [251v] ეგრეთვე ბარძიმი იგი სასუმლისაჲ.⁵ და აღასრულეს გალობაჲ და მოიკითხნა⁶ ყოველნი. და მისცნა⁷ ბაგრატს და მარკიანეს ორნი ჯუარნი, რომელნი გამოეთაღნეს მას ძელისაგან ნაძკსა, და ქარტანი იგი გამოხატულნი⁸ და ბარძიმ-ფეშხუემი წმიდისა ჟამისწირვისაჲ⁹ ორი. და შთავედით ყოველნი ზღვსპირად. და ამბორსუყვეს ურთიერთას¹⁰ ნეტართა მათ ამბორისყოფითა¹¹ წმიდითა.¹² და შევედით ნავად კაცად-კაცადი თჳსსა ნავსა: ნეტარი მარკიანე – ნავსა¹³ რომილესსა და წმიდაჲ ბაგრატ და მე მის თანა – ნავსა ლუკაონიდესსა, რომელსა ეწოდა „ეპიფანე.“

ხოლო ბრძანებითა ღმრთისაჲთა აღდგა ქარი იგი ჩრდილოესაჲ,¹⁴ რომელსა „ბორიაჲ“¹⁵ ეწოდების. და სამ დღე და სამ ღამე ზოგად ვიდოდეს ნავნი იგი. და განგებითა ღმრთისაჲთა მიეახლნეს¹⁶ ნავნი იგი ურთიერთას¹⁷ მეოთხესა დღესა განთიად. და იხილნეს¹⁸ ნეტართა მარკიანე და ბაგრატ ურთიერთას¹⁹ და მოკითხვაჲ სიტყუთა მშჯდობისაჲთა²⁰ მისცეს. და მეყსეულად განგუემორა ჩუენ ნავი იგი და მიჰმართა ქალაქად თჳსად. ხოლო შემდგომად განშორებისა მისისა ვლეთა²¹ სხუად²² ორი დღე²³ და ორი ღამე.²⁴ და მივიწინით ქალაკად სიკილიისა, ადგილსა, რომელსა ფალკონ ეწოდების.

---

¹ D: ცხორებისა; 2. სხუად ესევეთარი] D: ~; 3. D: + და; 4. B: -; 5. B: სასმელისაჲ; D: სასუმლისა; 6. BD: მომიკითხნა; 7. BD: მისცა; 8. D: გამოსახულნი; 9. D: ჟამისწირვისა; 10. BD: ურთიერთარს; 11. B: ან-ბორისყოფითა; 12. D: წმიდათა; 13. BD: + მას; 14. BD: ჩრდილოესა; 15. BD: ბორია; 16. B: + ურთიერთას; 17. B: -; D: განგებითა ღმრთისაჲთა მიეახლნეს ნავნი იგი ურთიერთას] -; 18. BD: იხილეს; 19. BD: ურთიერთარს; 20. D: მშჯდობისათა; 21. BD: ვლეთ; 22. BD: სხუად; 23. BD: დღე; 24. BD: ღამე.

ხოლო იყო ადგილი იგი საკერპო¹ ეშმაკთა სამსახურებელი,² რამეთუ ადგილი იგი პირველ ყოფილ იყო მტილი ფალკონილასი, დედისა ფალკონისი,³ ასულის ნუ[252r]ლისა მენიასი,⁴ ტავროს⁵ ცოლისაჲ.⁶ იგი უკუე ფალკონილა⁷ იყო გონიერ⁸ და ქმნულკეთილ⁹ ფრიად, ვითარცა იპოვა¹⁰ წერილსა საქმესა¹¹ პირველთა¹² კაცთაჲსა, ვიდრელა ცნობიერებისა და სიკეთისა მისისათჳს. მრავალნი ძლუენსა მისცემდეს¹³ ფრიადსა, რათამცა ოდენ იხილეს იგი.

შვა მან ძჳ¹⁴ და უწოდა სახელი მისი „ფალკონ“, შემსგავსებულად თჳსისა სახელისა. და იქმნა ყრმაჲ იგი მაგებელ და წელმარჯუე და შუენიერ ხილვითა. და შთავიდა განფრთხობად მტილსა მას. და დაეცა მეყსა შინა და მოკუდა და დაჰმარხეს მტილსა მას შინა. და აღაშენეს მუნ ტაძარი შუენიერი,¹⁵ შემკული¹⁶ მამულისა¹⁷ მისისა საფასისაგან. და აღჰმართეს¹⁸ სამარესა მას ზედა კერპი ქვისაჲ, გამოქანდაკებული, რომელსაცა¹⁹ სახელსდევს „ფალკონ ღმერთი.“ და დაუკლნეს მას სამნი ჭაბუკნი და სამეოცდაათცამეტი²⁰ ჳბოჲ ჩჩჳლი. და დაიმკუდრეს²¹ მუნ ეშმაკთა მიერ დღითგან. და წლითი-წლად ესევითარსა მას საზორველს²² ეძიებდეს – სამთა მათ ჭაბუკთა და სამეოცდაათცამეტსა ჳბოსა.

ხოლო ჩუენ გან-რაჲ-ვედით ნავისაგან ჳმელად, დაასვა ნეტარმან ბაგრატი კუერთხი იგი ჯუარისაჲ ქუეყანასა და აღასრულა ლოცვაჲ. მაშინ ეშმაკთა მათ, რომელნი იყვნეს კერპსა მას შინა, იწყეს გოდებად და ძრვად კერპისა მის და იტყოდეს: „ჰ, ღმერთო ფალკონ, ძეო ფალკონილასო,²³ ცეცხლი მოვიდა

---

¹ BD: საკერპო; 2. B: სამკვდრებელ; 3. დედისა ფალკონისი] D: –; 4. D: მენიასი; 5. D: ტავროს; 6. BD: ცოლისა; 7. D: ფალკოლინა; 8. D: შუენიერ; 9. D: ქმნილკეთილ; 10. B: იპოა; 11. BD: საქმისა; 12. BD: + მათ; 13. BD: მოართუმიდეს; 14. BD: ძე; 15. BD: –; 16. BD: შემკობილი; 17. BD: + მის; 18. B: აჰმართეს; 19. D: რომელსა; 20. D: სამეოცდაათცამეტი; 21. B: დაიმკუიდრეს; 22. B: საზორავსა; 23. B: ფალკონიასო.

შემწუელად¹ [252v] შენდა და ამიერითგან ტყუე² ხარ, რამეთუ³ ძემან ღმრთისამან, ქალწულისა მარიამისაგან⁴ შობილმან, მახვლი ცეცხლისა⁵ მოავლინა აქა პეტრეს მიერ, რომლისა ელვამან განაბრწყინვა ადგილი ესე და ჩუენ შეგუაძრწუნნა.⁶ ზ, ლუკაონიდე, ვინ არს ეგე, რომელი⁷ მოიყვანე აქა, ანუ ვითარ არა დანუა ნავი შენი მსხუერპლისა წილ, რომელსა ჩუეულ⁸ იყავ მორთუმად ჩუენდა? ცეცხლი მოილე, რომელსა არაოდეს⁹ მოველოდეთ¹⁰ ხილვად.“

ხოლო დიდმან ბაგრატ გამოსახა ნიში ჯუარისაჲ და ჰრქუა არანმიდათა მათ ეშმაკთა: „სახელითა მამისაჲთა¹¹ და¹² ძისაჲთა¹³ და სულისა წმიდისაჲთა¹⁴ გიბრძანებ სულთა მაგათ¹⁵ არანმიდათა, რაჲთა დასდუმნეთ და აღვრასხნეთ¹⁶ პირსა¹⁷ თქუენსა.“¹⁸ და მეყსეულად სიტყუასა თანა მისსა დასცხრეს ჴმანი იგი და ოხრანი. ხოლო იყო სანავე ლუკაონიდეჲსი ახლოს ადგილსა მას, ვითარ ქვის სატყორც ოდენ, და სახლი, სადაიგი ჭურჭელი ნავისაჲ¹⁹ შეკრიბის.²⁰ წარვედით სახლსა მას და განვისუენეთ.

ჰრქუა ნეტარმან ბაგრატ ლუკაონიდეჲს²¹ და მენავეთა მისთა: „შვილნო ჩემნო, ნუვინ სცნობნ ჩემსა აქა მოსლვასა, ვიდრემდის უფალმან გამოგუაცხადნეს.“ და წარვიდეს მენავენი ნავად თვნიერ, მენავეთმოძღუარი ოდენ დაადგრა ჩუენ თანა. მაშინ მრქუა მე ნეტარმან ბაგრატ: „შვილო ევაგრე, აღვილოთ²² ან საჭურველი ჩუენი და მოუჭდეთ უსულოსა მას კერპსა, ფალკონს. და ვიოტოთ ძალითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა²³ [253r] ყრუჲ იგი და უტყვ, რომელმან მრავალნი

---

¹ A: შემწუველად; B: შემწველად; 2. D: ტყუე; 3. BD: –; 4. BD: მარიამისგან; 5. D: ცეცხლისა; 6. B: შეგუაძრწუნა; 7. ეგე, რომელი] BD: რომელი-ეგე; 8. D: ჩუეულ; 9. D: არა; 10. D: უნდეთ; 11. D: მამისათა; 12. BD: –; 13. D: ძისათა; 14. D: წმიდისათა; 15. D: მათ; 16. B: -ესხას; D: აღვრს ესხნეს; 17. BD: პირთა; 18. BD: თქუენთა; 19. D: ნავისა; 20. D: შეკრიბეს; 21. D: ლუკაონიდეჲს; 22. D: + ჩუენ; 23. BD: ქრისტესითა.

სულნი წარწყმიდნა.“ ესე რაჲ ესმა მენავეთმოდღუარსა მას, ჰრქუა ნეტარსა¹ ბაგრატს:² „მამაო ღმერთშემოსილო, გვედრები, ნუ ესრეთ მოუჭდები არანმიდასა მას ფალკონს, რამეთუ სულმან მან³ ბოროტმან, რომელ არს მის თანა, მრავალნი მოაკუდინნა, და ამისთვის თვნიერ შესანირავისა არავინ იკადრებს მიახლებად მისა.“⁴

მიუგო ნეტარმან მან⁵ და ჰრქუა:⁶ „ჩუენ, შვილო ეპიფანე, არა მოგვლებიეს სული მოშიშებისაჲ,⁷ არცა ვზრუნავთ რასა⁸ უცნებათათჳს საეშმაკოთა, რამეთუ გუმოსიეს მაღლი სულისა წმიდისაჲ.⁹ არამედ მოედ შენცა, შვილო,¹⁰ და იხილო დიდებაჲ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი და წარწყმედაჲ¹¹ ბოროტისა მის ფალკონისი.“ და აღილო¹² მან¹³ ცხოველსმყოფელი და პატიოსანი¹⁴ ჯუარი და ხატი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი და წმიდისა მოციქულისა პეტრწსი.¹⁵ და მივედით რაჲ კერპისა მის, მიეახლა და სცა მას წმიდამან ბაგრატ. და არა იყო ჳმაჲ, არცა სიტყუაჲ, არცაღა¹⁶ იპოებოდა ზახებაჲ იგი ეშმაკთაჲ.¹⁷

ხოლო მენავეთმოდღუარი იგი შორით დგა და მოელოდა, რაჲ-დი¹⁸ იქმნას, რამეთუ ჰგონებდა მოკუდომად ჩუენდა. ხოლო ნეტარმან ბაგრატ მოიდრიკნა მუჭლნი აღმოსავალით კერძო და განიპყრნა ჳელნი ზეცად და თქუა: „უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩუენო, სიბრძნეო და ძალო და ხატო უცვალებელო მამისაო,¹⁹ ნათელო ნათლისაგანო, ღმერთო ჭემმარიტო, მხოლოო²⁰ მხოლოდშობილო [253v] ძეო და სიტყუაო მამისაო, რომელი იშვე ქალწულისაგან სულისა მიერ წმიდისა,

---

¹ D: + მას; 2. B: ბაგრატას; 3. BD: –; 4. B: მისსა; 5. D: –; 6. BD: თქუა; 7. D: მოშიშებისა; 8. BD: რას; 9. D: წმიდისა; 10. შენცა, შვილო] D: შვილო შენცა + ჩუენ თანა; B: შვილო] + ჩუენ თანა; 11. D: წარწყმედა; 12. D: + წმიდამან; 13. მან] B: წმიდამან; 14. ცხოველსმყოფელი და პატიოსანი] B: პატიოსანი და ცხოველსმყოფელი; D: პატიოსანი და ცხოველსმყოფელი; C: და პატიოსანი] –; 15. BD: პეტრესი; 16. BD: არცა; 17. D: ეშმაკთა; 18. D: რაჲ-დინ; 19. D: მამაო; 20. B: –.

მომიწსენე მე ჟამსა ამას, რამეთუ შენ, მეუფეო, ხატითა¹ ღმრთაებისათა² იყავ და ხატი მონებისა³ მიიღე.⁴ შენ გვედრები, მეუფეო სახიერო და ქველისმოქმედო, მოავლინე ჩემ ზედა მადლი შენი და დამფარენ მე სულმან შენმან წმიდამან დღესა ბრძოლისასა, რამეთუ, ესერა, უფალო, მონევენულ არს ჩუენ⁵ ზედა ბრძოლაჲ ეშმაკისაჲ,⁶ რომელნი-იგი ისწრაფიან დაბადებულთა შენთა წარწყმედად თავთა თჳსთა თანა. არამედ გვედრები შენ, უფალო იესუ ქრისტე, რომელი ჩუენისა ცხორებისათჳს გარდამოჰჳედ ქუეყანად, მოჰფინე ნათელი შენი გულთა კაცთა ამათ ამის ქალაქისათა და ჩუენ მოგუეც⁷ სიტყუაჲ აღებასა პირისასა, რაჲთა ვხადოდით მადლსა სულისა შენისა წმიდისასა. და მიუთხრობდეთ ერთა⁸ ამათ⁹ საკრველებათა შენთა. ხოლო არანმიდაჲ ესე სული, რომელი მკვდრ არს ამას ადგილსა¹⁰ და¹¹ აცთუნებს დაბადებულთა შენთა და განაშორებს მათ შენგან, წარწყმიდე ყოვლითურთ¹² ძალით თჳსით,¹³ უფალო იესუ ქრისტე, რამეთუ შენდა გჳუენის¹⁴ დიდებაჲ თანა მამით და სულით წმიდითურთ ან და მარადის და უკუენით¹⁵ უკუენისამდე, ამინ!“

და აღასრულა რაჲ ლოცვაჲ, მიეახლა კერჳსა მას და ჰრქუა: „ფალკონ, ცოფო და უცნობოო, რასა იქმ აქა, ანუ რავდენი წელი არს, ვინაჲთგან დაბადებულთა ღმრთისა ჩუენისათა¹⁶ აცთუნებ, რაჲთა შენდა შეწირონ შესანწირავი ღმრთისა წილ დამბადებელისა? გიბრძანებ სახელითა ქრისტესითა, მეტყოდე მე!“

[254r] მაშინ სულმან მან¹⁷ არანმიდამან ჳმაყო კერჳით გამო:¹⁸ „მონაო ღმრთისაო, არს ორას სამეოცი წელი, ვინაჲთგან აქა დავემკვდრე. და წლითი-წლად მოვიღებ მსხუერჳლად

---

¹ D: ხატი; 2. B: ღმრთეებისათა; D: ღმრთაებისა; 3. D: მონებისა; 4. BD: შეიმოსე; 5. BD: ჩემ; 6. BD: ეშმაკთაჲ; 7. D: მოგუეც; 8. BD: ერსა; 9. B: ამას; D: –; 10. მკვდრ არს ამას ადგილსა] B: ამას ადგილსა მკვდრ არს; D: ამას ადგილსა მკვდრ იქმნა; 11. D: + არს და; 12. D: ყოვლით; 13. BD: მისით; 14. D: შუენის; 15. B: –; 16. B: ჩემისათა; 17. D: –; 18. B: + და თქუა.

სამთა ჭაბუკთა და სამეოცდაათცამეტსა¹ ვბოსა ჩჩვლსა და მრავალნი მომიკუდინებინ.² ხოლო ან ტყუე ვარ შენ მიერ და შემწენი ჩემნი და მოყუასნი აღვრსხმულ არიან და შეძრწუნებულ³ ვართ, რამეთუ ცეცხლი შენგან გამოვალს და დამწუავს ჩუენ.“

ესე რაჲ ესმა წმიდასა ბაგრატს, გამოვიდა⁴ ტაძრისა მისგან და თქუა წმითა მადლითა: „თქუენ გეტყვ, სულთა მათგათ არანმიდათა, და გაფუცებ სახელსა მამისა და ძისა და სულისა წმიდისასა,⁵ რაჲთა შემოჰკრბეთ ყოველნი, რომელნი ამას ადგილსა დამკვდრებულ ხართ. და უპყართ⁶ ყრუსა მას და უსულოსა⁷ ფალკონს და შთააგდეთ⁸ ზღუასა ოცდაათ უტევან. და თქუენ⁹ იყვენით¹⁰ მის თანა უფსკრულსა მას შინა ვიდრე დღემდე¹¹ დიდისა მის საშჯელისა.“¹²

და მეყსეულად სიტყუასა მას თანა¹³ იქმნა ოხრაჲ ფრიადი. და ვიხილეთ სიმრავლ¹⁴ დიდი ყორანთა¹⁵ და ორბთაჲ. და აღფხურეს¹⁶ ტაძარი იგი კერპითურთ ფალკონისით და შთაჴადეს¹⁷ ზღუად. და გუესმა წმაჲ ზღუასა¹⁸ შთავრდომისა მისისაჲ.¹⁹ და იქმნა ადგილი იგი ყოვლითურთ შეუშმაგავსებელ, ვიდრელა ვერ საცნაურ იყო, სადა დგა კერპი იგი, ანუ ტაძარი. ხოლო ლუკაონიდე, რომელსა ეწოდა „ეპიფანე“,²⁰ იხილა რაჲ [254v] საკვრველებაჲ²¹ იგი,²² ადიდებდა უფალსა²³ ჩუენსა იესუ ქრისტესა განკვრვებული.²⁴

ხოლო ღამე იყო, ოდეს ესე იქმნა და მეყსეულად მოვიქეციით სახლსა მას, სავანესა ჩუენსა. და აღვასრულეთ გალო-

---

¹ D: სამეოცდაათცამეტთა; 2. B: მომიკვდინებინ; 3. B: შეძრწუნებულ; 4. D: გამოვიდოდა + რაჲ; 5. სულისა წმიდისასა] D: წმიდისა სულისასა; 6. B: უპყართ; 7. D: + კერპსა; 8. BD: შთააგდოთ; 9. BD: + ყოველნი; 10. B: იყვენეთ; 11. B: დღემდე; 12. B: ს(ა)შჯელისასა; D: სასჯელისასა; 13. BD: ზედა; 14. BD: სიმრავლე; 15. B: ყორანთაჲ; 16. D: აღფხურეს; 17. BD: შთაჴადეს; 18. BD: + შინა; 19. D: მისისა; 20. D: ეტჴფანე; 21. B: საკუირველებაჲ; 22. D: -; 23. B: + ღმერთსა; 24. B: განკურვებული.

ბაე ცისკრისაჲ. და ვითარცა განთენა, ჰრქუა მენავეთმოდღუ-
არმან მან ნეტარსა ბაგრატს: „მამაო ღმერთშემოსილო, მი-
ბრძანე, რაჲთა წარვიდე ქალაქად ვონიფანტესსა,¹ მთავრისა
მის ჩუენისა, და ავრილიანოს ქალაქებეტისა, რამეთუ ჩუეულე-
ბაჲ² მაქუს, ოდეს გზით მოვიდი, მივართუ მათ ძღუენი.“

ჰრქუა მას წმიდამან ბაგრატ: „წარვედ, შვილო, მშჯდო-
ბით და ეკრძალე, რაჲთა ვერვინ უძლოს განყენებად შენდა
სიყუარულსა ქრისტესა. არამედ მტკიცე იყავ სარწმუნოებასა
ზედა, რომელი-ეგე³ მიგიღებოეს.“ ხოლო მან მიიღო ლოცვაჲ
და წარვიდა. და თანაწარილო ძღუნად მთავრისა⁴ ექუსი ტა-
ბასტაი⁵ რჩეული ასიანური და ოცდაათი კოკაჲ⁶ ზეთი⁷ კრი-
ტული⁸ და ოცდაათი კოკაჲ ღვინოჲ ნოსაური. და სხვსა მიერ
მონისა⁹ მიუძღუნა ქალაქებეტსა მას¹⁰ ავრილიანოსს,¹¹ რაჲ-იგი
ჯერუჩნდა.

ხოლო მი-რაჲ-ვიდა მთავრისა ვონიფანტესსა,¹² ჰოვა¹³
იგი მინაწეთა¹⁴ მისთა თანა მჯდომარე¹⁵ ტაბლასა. იხილა რაჲ
მთავარმან ლუკაონიდე, შეინყნარა იგი კეთილად და ძღუენი
იგი მისი შეინირა წადიერად და უბრძანა ტაბლასა მისსა და-
ჯდომად.¹⁶ ხოლო აღდგეს რაჲ ტაბლისაგან, აღვიდა ვონიფან-
ტე მთავარი¹⁷ ერთისა თანა მეგო(ბ)რისა თვსისა ქორსა მას¹⁸
სასუენებელსა თვსსა. და აღ[255r]უნოდა¹⁹ ლუკაონიდესცა და
უბრძანა დაჯდომად.²⁰ და იწყო კითხვად მისა²¹ ასიისათვს და
ლაკედემონისა და კერძოთათვს²² აღმოსავალისათა მთავარ-
თათვს²³ და სპასპეტთა,²⁴ თუ ვითარ²⁵ იქცევიან.

---

¹ B: ონიფანტე; D: ვონიფანტესა; 2. D: ჩუჭულებაჲ; 3. BD: რომელი-
იგი; 4. D: —; 5. BD: ტაბასტი; 6. D: კოკა; 7. D: ზეთისხილი; 8. B: კრი-
ტური; D: —; 9. B: + თვსისა; D: მიერ მონისა] მონისა მიერ + თვსისა;
10. D: —; 11. B: ავრილიანოს; 12. D: ონიფანტესა; 13. B: ჰოა; 14. B:
მინაწეთა; 15. BD: მჯდომარე; 16. D: დაჯდომად; 17. D: მთავრისა;
18. D: + ზედა; 19. B: აუნოდა; 20. B: დაჯდომად; 21. AD: მისსა; 22.
B: კერძოთა + მათთვს; D: კერძოთა + მათ; 23. BD: მთავართა + მათ-
თვს; 24. A: სპასპეტთა; B: სპასპეტთა; 25. BD: ვითარ-ძი + არიან,
ანუ ვითარ.

მიუგო ლუკაონიდე და ჰრქუა მას: „ყოველივე აღმოსავალით¹ კერძო,² უფალო ჩემო, კეთილად და მშკდობით არს,³ რამეთუ მიეფინა მათ მშკდობაჲ დიდისა ღმრთისაჲ. და აცხოვნებს მათ⁴ ყოველთა, რომელთა ჰრწამს⁵ მისი. და ყოველივე შფოთი დაადუმა ჭეშმარიტმან⁶ ღმერთმან.“ ჰრქუა მას მთავარმან: „და რომელი ღმერთი შემძლებელ არს უფროჲს ჩუენთა მათ⁷ ღმერთთა?“

მიუგო ლუკაონიდე და ჰრქუა მას: „ისმინე, მთავარო ბრწყინვალეო, ღმერთი ჭეშმარიტი და ყოვლისავე შემძლებელი იესუ ქრისტე⁸ არს უფალი იგი ყოვლისაჲ⁹ და შემოქმედი ცისა და ქუეყანისაჲ¹⁰ და ზღვსაჲ,¹¹ რომელი განანათლებს ყოველსავე¹² სოფელსა¹³ ნათლითა¹⁴ სამარადისოთა,¹⁵ რომელმან¹⁶ მოიძინა¹⁷ წარწყმედულნი ცხოვარნი და შეკრიბნა¹⁸ თვსსა¹⁹ ბაკსა, რამეთუ დაცხრომილ არს საცთური კერპთაჲ და სიბოროტენი გრძნებათა და მისნობათა და სიზმართანი. არღარა არს დაკლვაჲ²⁰ შეილთაჲ ეშმაკთა წინაშე ბილნთა, არამედ მსხუერპლი ქებისაჲ²¹ შეინირვის და მსახურებაჲ სიტყვერი ღმრთისა ცხოველისა²² ჭეშმარიტისა.“²³

ესე რაჲ ესმა ვონიფანტეს, განკვრეველ იქმნა და ჰრქუა მას: „რაჲ არს²⁴ სიტყუაჲ ეგე, საყუარელო,²⁵ რამეთუ არასადა²⁶ მასმიეს ესევეითარი, ვითარ-ეგე შენ²⁷ იტყუ? კუაღლაღლა²⁸ წარმომითხარ²⁹ და გულისწამიყავ სიტყუაჲ ეგე.“

---

¹ BD: აღმოსავალისა; 2. B: კერძოჲ; D: კერძი; 3. კეთილად და მშკდობით არს] B: მშკდობით და კეთილად არს; D: მშკდობით და კეთილ არს; 4. BD: -; 5. BD: ჰრწმენეს; 6. BD: + მან; 7. BD: ამათ; 8. BD: ქრისტე; 9. D: ყოვლისა; 10. BD: ქუეყანისა; 11. BD: ზღვსა; 12. D: ყოველსა; 13. D: სოფელს; 14. B: -; 15. ნათლითა სამარადისოთა] D: ~; 16. D: + მოიზიდნა და; 17. B: მოიძინა; D: 18. B: შეიკრიბნა; D: შეიკრიბნეს; 19. B: თვსა + მას; D: თვსსავე მას; 20. D: დაკლვა + ჩჩვლთა; 21. D: ქებისა; 22. B: ცხოველისა + და; D: + და; 23. B: ჭეშმარიტისაჲ; 24. D: + ესე საყუარელო; 25. D: -; 26. BD: არღარა + სადა; 27. D: -; 28. B: კეთილაღლა; 29. BD: + მე.

და ვიდრეღა [255v] იგი ამას იტყოდა, პირველ სიტყვს¹ დანყებამდე ლუკაონიდესა, აჰა, ესერა, მოინინეს ქურუმნი იგი ფალკონისნი, რომელნი ჳმითა წრტიალითა გოდებდეს და იტყოდეს: „ჰ, მთავარო, დიდებულო ნახპეტო, ქალაქთა მაშენებელო, საკუთარო დიდთა ღმერთთაო, რასა² გძინავს და მონვენულსა ამას ბოროტსა არა იკითხავ?“

ესმა რაჲ ესევეითარი³ ამბოხებჲა, განავლინა⁴ წინაშე მდგომელნი⁵ მონანი ცნობად, თუ⁶ რაჲ-ძი არს საქმე⁷ იგი. და არარაჲ მიუგეს მათ.⁸ შემოვიდეს და მრქუეს:⁹ „არარას მეტყუან ჩუენ.“

მაშინ მთავარმან შეირტყა სარტყელი თვისი და წარდგა არდაბაგსა¹⁰ მას. ხოლო ერთა მათ¹¹ იხილეს¹² რაჲ იგი,¹³ ჳმობდეს: „ჰ, მთავარო დიდებულო, ქალაქთა მაშენებელო, ბრწყინვალეო ნახპეტო, არა ხედავა¹⁴ განსაცდელსა ამას მონვენულსა ჩუენ ზედა,¹⁵ რომელ-ესე¹⁶ არასადა¹⁷ გარემოთა¹⁸ მათ¹⁹ ქალაქთა მონვენულ არს ესევეითარი? რამეთუ დიდი იგი ღმერთი ჩუენი, ფალკონ, და შუენიერებჲა ქანდაკებულისა²⁰ მისისაჲ უჩინო იქმნა ბომონი იგი და საყდარი²¹ ოქროლესული. და ტადარი იგი დიდი ესრეთ უჩინო²² იქმნა,²³ ვიდრეღა არცათუ²⁴ ადგილი მისი საცნაურ არს, თუ სადა აღმართებულ არს.“²⁵

ხოლო მთავარი იგი შეპყრობილ²⁶ იქმნა²⁷ განკურვებითა²⁸ და ჰრქუა მათ: „კაცნო მღდელნო დიდთა მათ ღმერთთანო და წარჩინებულნო ქალაქისა ტავრომენისანო, ნუუკუე²⁹ სანუნელად შემრაცხნა [256r] ჩუენ ღმერთმან ფალკონ და სხუად ქა-

---

¹ BD: სიტყვსა; 2. D: რაჲსა; 3. BD: + იგი; 4. BD: განავლინა; 5. B: მდგომარენი; 6. B: თუ; 7. BD: საქმე; 8. BD: —; 9. B: ჰრქუეს; 10. BD: არდაბაკსა; 11. D: —; 12. B: იხილის; 13. D: —; 14. B: ჰხედავა; 15. ჩუენ ზედა] D: ჩუენდა; 16. D: რომელი-ესე; 17. A: არაჲსადა; 18. B: გარემოჲსთა; D: გარემოსთა; 19. B: —; D: ამათ; 20. BD: ქანდაკებულეებისა; 21. BD: + იგი; 22. B: უჩინუ; 23. BD: იქმნეს; 24. D: არცაღათუ; 25. BD: იყო; 26. B: შეპყრობილ; 27. D: იყო; 28. B: განკურვებითა; 29. D: ნუუკუე.

ლაქად სათნოიყო წარსლვად. თუ არა, რომელმანმცა¹ სხუათა² ღმერთთაგანმან უძლო ამისი ქმნა³ მისდა, რაფამცა ესრეთ უჩინოყო? ნუუკუე⁴ საზაფხულონი⁵ იგი მსხუერპლნი არა შესწირენით და ამისთვის⁶ მომიძულნა ჩუენ და ვითარცა ვთქუ, სხუად ქალაქად წარვიდა?“

მიუგეს ქურუმთა მათ⁷ და ჰრქუეს: „არცა შესაწირავნი მისნი⁸ დაგკლიან, არცა მსახურებად მისდა⁹ უდებქმნულ¹⁰ ვართ. ხოლო რაფათვს ესე ქმნა,¹¹ არა უწყით. ამისთვის უკუენუ უგულებელსჰყოფ,¹² უფალო ჩუენო, ძიებისათვს¹³ და უკუეთუ ვპოოთ იგი სხუასა ქალაქსა, წარვიდეთ და¹⁴ თაყუანისვსცეთ მას. და უკუეთუ გუაუწყოს ბრალი ჩუენი, განვეკრძალნეთ მას და თუ შესაწირავთა იკლებს, შევჰმატოთ, რავდენიცა¹⁵ უნდეს.“¹⁶

ჰრქუა მათ მთავარმან: „წარვედით კაცად-კაცადი სახედ¹⁷ თვსა¹⁸ და დაყუდენით. ხოლო მე ძიებავეყო¹⁹ ამის ჯერისათვს და ღმერთ²⁰ თუ არს, გამომეცხადოს ჩუენ.“ და იგინი კუალად ჴმობდეს ერთპირად: „ჰ, მთავარო ვონიფანტე, არა იცნობა დიდსა²¹ ფალკონს, ძესა ფალკონილაფსსა?²² არა უწყია, რავდენი²³ კეთილი მან გიყო შენ და ვითარ²⁴ ან ვითარცა²⁵ უცნაურისათვს იტყვს,²⁶ უკუეთუ ღმერთ არს, გამოცხადნესო?“²⁷

მიუგო მთავარმან და ჰრქუა, ვითარმედ:²⁸ „გარქუ თქუენ, კაცნო, ვითარმედ დასტურობით ძიებავეყო²⁹ პოვნად მიზეზი წარწყმედისა მისისაჲ, გინათუ შეურაცხგუყო ჩუენ, ანუ-

---

¹ BD: + ღმერთმან; 2. B: სხუათამან; D: მათ; 3. D: ქმნა; 4. D: ნუუკუე; 5. B: საზაფხულონი; 6. B: მისთვის; 7. B: -; 8. BD: -; 9. BD: -; 10. BD: უდებქმნილ; 11. ესე ქმნა] BD: ~; 12. BD: უდებჰყოფ; 13. B: ძიებისა + ყოფად; D: ძიებისა + ყოფად სამწყსოთა შენთა; 14. BD: -; 15. B: რავდენიცა; D: რავდენიცა; 16. BD: ენებოს; 17. D: სახიდ; 18. D: თვსად; 19. D: ძიებავეყო; 20. B: ღმერთი; 21. BD: + მას ღმერთსა; 22. BD: ფალკონილაფსა; 23. B: რავდენი; 24. D: ვითარცა; 25. D: -; 26. BD: იტყვს; 27. BD: გამოცხადნეს; 28. ვითარმედ] BD: მათ; 29. D: ძიებავეყო.

თუ¹ მოგკძულნა.“² და ესრეთ წარგზავნა³ [256v] ერი იგი და შევიდა იგი⁴ სასუენებელსა თვსსა, სადა-იგი ლუკაონიდე დაეტევა, რამეთუ სხუა იგი მებინაჴ⁵ ჰამბვისა მისთვის შეშფოთებული წარვიდა.

ხოლო მთავარმან ჰრქუა ლუკაონიდეს: „გესმაა ჰამბავი ესე, ვითარ ტაძარი ფალკონ ღმრთისა და შუენიერი⁶ იგი გამოქანდაკებული უჩინო ქმნულ არს?“⁷

ინყო ლუკაონიდე პირველსავე სიტყუასა თვსსა და იტყოდა: „ისმინე ჩემი, უფალო, და გულსავე იქმენ, ვითარცა პირველ გარქვ,⁸ ვითარმედ საზორველნი⁹ იგი სიცრუვისანი¹⁰ სამგუამოვანმან ღმრთაებამან¹¹ უჩინოყო, რაათა არღარა ეშმაკთა უზორვიდეთ, არამედ ღმერთსა ცხოველსა¹² და საუკუნესა. რამეთუ წარწყმდა უცნება ეშმაკთა¹³ და საცთური გრძნებისა,¹⁴ რამეთუ ღმერთმან მალაღმან¹⁵ ძვ¹⁶ თვისი სოფლად მოავლინა,¹⁷ რომელი-იგი იშვა ქალწულისაგან და განკაცნა, რაათა განმმდიდნეს ჩუენ ყოვლისაგან ცოდვისა და¹⁸ არანმიდებისა და თავისა მიმართ თვისისა მომიზიდნეს¹⁹ შეცთომილნი ესე ღმერთმან²⁰ ძლიერმან. და მე, უფალო ჩემო, დიდებული მთავარო, ვიხილე აურაცხელი ძალი მისი და მრწმენა მისი,²¹ რამეთუ ვიხილენ მონაფენი მისნი წმიდანი, რომელნი იქმოდეს სასწაულთა უაღრეს ბუნებისა, რომელ²² კერპთა მათ მცბიერთა არცა²³ ოდეს უქმნიეს, არცა ქმნან უკუნისამდე. და ამისთვის, ვითარცა ვთქუთ,²⁴ არღარა ვჴმონებთ²⁵ ფალკონს და²⁶ ირონიას²⁷ ასულსა და სხუათა მათ ბილნთა კერპთა, რამეთუ ყოველნი მსახურნი მათნი სატანჯველთა²⁸ საუკუნეთა მიეცნენ მამისა მათისა ეშმაკისა თანა.

---

¹ BD: ანუ; 2. D: + ჩუენ; 3. B: წარგზავნა; D: წარჴგზავნა; 4. B: –; 5. BD: თანამებინაჴე; 6. D: შუჴნიერი; 7. D: ქმნილარს; 8. BD: გარქუ; 9. B: საზორავნი; 10. BD: სირცხვლისანი; 11. BD: ღმრთებამან; 12. B: ცხოველსა; 13. D: ეშმაკთა; 14. D: გრძნებისა; 15. BD: + მოავლინა; 16. BD: ძე; 17. BD: –; 18. BD: –; 19. BD: მიმიზიდნეს; 20. B: + მან; 21. B: იგი; 22. BD: რომელი; 23. B: + თუ; 24. BD: ვთქუ; 25. B: ვმონებთ; 26. B: –; 27. B: ირონას; D: ირონის; 28. CD: სატანჯველთა.

[257r] ხოლო ჩუენ ამიერიტგან ჭემმარიტისა და უკუდა-ვისა ღმრთისა მონანი ვართ და მიკვრს, ვითარ აქამომდე ცხოველ¹ ვიყვენით, ესევიტარსა მას საცთურსა შინა მავალნი. რამეთუ არა არს მას შინა² ცხორებაჲ, რამეთუ ესე არს ჭემმარიტებაჲ და ცხორებაჲ საუკუნოჲ.³ და უკუეთუ გნებავს, გამონულილვით⁴ მიგიტხრა, რავდენი ვიხილე საიდუმლოჲ⁵ საკვრველი.“ ჰრქუა მას მთავარმან: „იტყოდე, მეგობარო ჩემო სარწმუნოო,⁶ და ნურარას⁷ დამიფარავ, რამეთუ, ვინაჲთგან იწყე თხრობასა მავას, გულსა ჩემსა სიხარული რამე⁸ შემოვიდა. იტყოდე უკუე⁹ ყოველსავე უშიშად, რამეთუ გაქუს კადნიერებაჲ¹⁰ წინაშე ჩემსა.“¹¹

ინყო კულად ლუკაონიდე სიტყუად და ჰრქუა: „ვითარცა უწყი, უფალო ჩემო, რამეთუ გარდასრულსა მას წელიწადსა აღვაგე ნავი ჩემი ტვრთითა და წარვედ¹² ვაჭრობად. და არმური ქარისა¹³ სასტიკისაჲ გუენია¹⁴ და შთავედით მღელვარენი ქალაქად სურაკუსედ.¹⁵ და შევედით¹⁶ ნავთსადგურსა შუალამეს¹⁷ ოდენ და¹⁸ დავყავთ მუნ ორ დღე. და ვპოეთ მუნ¹⁹ მენავეთმოდღუარი რომილოს, იგიცა განმზადებული ნავითა თჳსითა წარსლვად. და ვითარცა ჰაერი მარჯუე იქმნა, განვედით ზოგად და ვლეთ ვიდრე ასიამდე და მიერ²⁰ შთავედით ანტიოქიად.

და ვითარ-იგი ჩუენი სავაჭროჲ²¹ აღვასრულეთ და წარმომართებაჲ²² გუეგულეობდა, მოვიდეს ორნი კაცნი და მკითხვიდეს ჩუენ: „ვინანი ხართ, ძმანო?“ ხოლო ჩუენ უთხართ სახელები [257v] ქალაქთა ჩუენთაჲ და ქალაკისაჲ²³ ამის. განი-

---

¹ BD: ცოცხალ; 2. მას შინა] BD: გარეშე მისსა; 3. რამეთუ ესე არს ჭემმარიტებაჲ და ცხორებაჲ საუკუნოჲ] BD: -; 4. B: გამონულვით; 5. B: საიდუმლო; 6. B: სარწმუნოო; 7. BD: ნურას; 8. BD: + საკვრველი; 9. D: უკუე; 10. C: + შენ; 11. წინაშე ჩემსა] BD: ჩემ წინაშე; 12. C: ნავედ; 13. B: ქარისაჲ; 14. D: გუეწნია; 15. B: სურაკოსედ; D: სურაკუსედ; 16. D: შევედ; 17. C: შუალამეს; D: შუალამედ; 18. B: -; 19. BD: -; 20. B: მერმე; 21. ჩუენი სავაჭროჲ] BD: ~; C: სავაჭრე; 22. C: წამომართებაჲ; 23. BD: ქალაკისა.

ხარეს მათ და წარვიდეს. და შემდგომად მცირედისა ჟამისა მოვიდეს სხუანი ორნი კაცნი, შემოსილნი დიდებითა საღმრთოთა. იგინი იყვნეს მოწაფენი და მოციქულნი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესნი. და პირველ მოსრულნიცა¹ იგი² მათ თანა ჰყვებოდეს, რომელნი-იგი ვიხილენით რაჲ, განვკურდით, რამეთუ ვხედევდით მათ, ვითარცა ცეცხლითა შემოსილთა. და შეუვრდით ფერჯთა მათთა.

ხოლო მათ ცნეს, რამეთუ მადლი სულისა წმიდისაჲ³ მოეფინა ჩუენ ზედა და განახუნა თუალნი ჩუენნი. მხიარულითა პირითა მოგკითხნეს და გუ(ა)რქუეს⁴ ჩუენ: „გიხაროდენ უფლისა მიერ ყოველთა, გიხაროდენ⁵ ქრისტეს იესუს მიერ, ძმანო ჩუენნო!“ რამეთუ⁶ ჩუენ⁷ ვიცენით, რამეთუ იგინი არიან მოციქულნი, ვთქუთ შიშით: „გიხაროდენ თქუენ, მოწაფენო და მოციქულნო ჭეშმარიტისა ღმრთისა იესუ ქრისტესნო. რად მოშუერთ⁸ ჩუენისა სიგლახაკისა?⁹ ჩუენმცა თქუენ წინაშე მოსრულ ვიყვენით.“

მომიგეს მათ და მრქუეს: „ჩუენ მოვედით თქუენდა დღეს,¹⁰ რაჲთა ცხორებაჲ საუკუნოჲ¹¹ მოგცეთ.“ და იწყეს სწავლად ჩუენდა სწავლასა მას ქრისტეს ღმრთისასა, ხოლო ჩუენ გურნმენა მადლითა ღმრთისაჲთა.¹² და ნათელმცეს ჩუენ მეორედ შობითა მით წყლისა¹³ და სულისაჲთა,¹⁴ რამეთუ მით სრულ იქმნების სარწმუნოებაჲ იგი. ყოველთა უკუე, რავდენნიცა ვიყვენით ორთა მათ ნავთა შინა, ნათელვიდეთ და ვეზიარენით საიდუმლოთა¹⁵ ქრისტესთა და ესრეთ მივიდეთ საზრდელი მათ თანა.

ხოლო¹⁶ ხვალისა დღე შემოკრბა ერი მრავალი,¹⁷ თითოსახითა სენითა შეპყრო[258r]ბილნი და ეშმაკეულნი. მაშინ ვი-

---

¹ B: მოსროლნიცა; 2. BD: -; 3. D: წმიდისა; 4. B: გურქუეს; D: გუარქუცს; 5. უფლისა მიერ ყოველთა, გიხაროდენ] D: -; 6. B: ხოლო; 7. D: -; 8. D: მოშუჭრით; 9. BD: + მომართ; 10. თქუენდა დღეს] BD: ~; 11. B: საუკუნუე; 12. D: ღმრთიჲსაჲთა; 13. D: წყლითა; 14. D: სული-სათა; 15. B: საიდუმლოთა; 16. BD: და; 17. ერი მრავალი] D: ~.

ხილენით საკვრველებანი მიუთხრობელნი, რომელ ქმნა¹ ქრისტემან ღმერთმან საკვრველებანი წმიდათა² მოციქულთა მიერ. ეშმაკნი ბრძანებითა მათითა ივლტოდეს, ბრმათა აღ(ი)ხილეს,³ მკელობელნი ვიდოდეს, კეთროვანნი⁴ განწმდებოდეს⁵ და სხუანი თითოსახენი სენნი⁶ სიტყვითა და შეხებითა ჴელთათა⁷ განიკურნებოდეს. და ესე ყოველი რაჲ ვიხილეთ,⁸ მივეცით დიდებაჲ უფალსა ჩუენსა იესუს⁹ ქრისტეს.¹⁰

იხილა რაჲ სარწმუნოებაჲ ჩუენი ნეტარმან პეტრე, რამეთუ იგი იყო წინამძღუარ და თავ მოციქულთა, მოგუცნა ჩუენ თანა ორნი იგი კაცნი, რომელნი ვთქუ, თუ პირველ მოვიდეს, და გურქუა: „წარიყვანენით,¹¹ შვილნო, რაჲთა იყვენ თქუენდა მოძღუარ¹² და მომაჴსენებელ სიტყუასა¹³ ცხოვრებისასა.“

ხოლო ჩუენ დავვარდით და თაყუანის ვეცით და შევიყვანენით ნავად კაცნი იგი წმიდანი. სახელი ერთისაჲ¹⁴ მარკიანე, რომელი-იგი¹⁵ შევიდა ნავსა რომილესსა, და სახელი მეორისაჲ¹⁶ ბაგრატ, რომელი შემოვიდა ჩემ თანა. და მოვიღეთ¹⁷ კურთხევაჲ და¹⁸ სწავლაჲ წმიდათა მოციქულთაჲ.¹⁹ და წარვემართენით²⁰ და ლოცვითა მათითა ნავი კეთილი მოგუეცა.²¹ და მეოთხესა დღესა განვიყვენით²² ურთიერთას.²³ მეორე²⁴ იგი ნავი წარვიდა²⁵ ქალა(ქა)დ თჳსად და ჩუენ მოვიწინენით ნავთსადგურსა²⁶ ჩუენსა. და გან-რაჲ-ვედით²⁷ ჴმელად, იწყეს ეშმაკთა მათ ფალკონისთა ჴმობად წმიდისა მის კაცისათჳს და მეცა მექადოდეს, რომელ მოვიყვანე იგი. ხოლო უფალმან ჩემმან ბაგრატ, [258v] მონამან ქრისტესმან, შეჴრისხნა მათ სა-

---

¹ B: ქმნა. 2. საკვრველებანი წმიდათა] BD: –; 3. B: აღიხილნეს; D: აღეხილნეს; 4. B: კეთროვანნი; 5. კეთროვანნი განწმდებოდეს] D: –; 6. B: –; 7. BD: ჴელისათა; 8. D: + და; 9. BD: იესუ; 10. BD: ქრისტესა; 11. B: + ესენი; D: + ესენი თქუენ თანა; 12. BD: მოძღუარად; D: მოძღუარ(ა)დ; 13. BD: + მას; 14. BD: ერთისა + მის; 15. D: რომელი; 16. D: მეორისა; 17. D: მივიღეთ; 18. D: + ლოცვაჲ და; 19. D: მოციქულთა; 20. D: წარმოვემართენით; 21. D: მოგუჴცა; 22. D: განვიყვარენით; 23. BD: ურთიერთარს; 24. BD: მეორე; 25. BD: –; 26. BD: + მას; 27. D: გან-რა-ვედით.

ხელითა მამისაჲთა¹ და² ძისაჲთა³ და სულისა წმიდისაჲთა⁴ და აღვრასხნა ენასა მათსა და დადუმნეს.⁵

ამისსა შემდგომად ჰრქუა მსახურსა თვსსა: „შვილო, მოიხუენ საჭურველნი ჩუენნი, რაჲთა ვჰბრძოდით არანმიდასა მას ფალკონს.“ და მოილო სასწაული⁶ ჯუარისაჲ, რომელსა ზედა ქრისტე⁷ დაემშჳულა⁸ ცხორებისათჳს კაცთაჲსა,⁹ და ხატი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი და წმიდისა მოციქულისა პეტრესი. მიიმართა¹⁰ ტაძარსა ფალკონისსა. ხოლო მე ვაყენებ¹¹ მას და ვეტყოდე: „უფალო ჩემო, ნუ მიეახლები კერპსა მას, რამეთუ ამჰარტავან არს და თვნიერ შესანირავისა არავისსა თავსიდებს მიახლებასა, არცათუ ქურუმთა თვსთა. დაღაცათუ ვინ იკადროს მიახლებად, მეყსეულად მოკუდედბის.“ მომიგო წმიდამან მან და მრქუა: „ჩუენ, შვილო ჩემო, არა მოგვლებიეს სული მოშიშებისაჲ,¹² არცა ვძრნით უცნებათაგან საეშმაკოთა, რამეთუ შეგვმოსიეს მაღლი სულისა წმიდისაჲ.¹³ და ან ძალითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა სიტყვთ ოდენ წარვწყმიდოთ ბოროტი ეგე კერპი და ეშმაკნი მისნი. და უკუეთუ გნებაჲს ხილვაჲ¹⁴ წარწყმედისა მისისაჲ,¹⁵ მოვედ¹⁶ ჩუენ თანა და იხილო!“¹⁷

და ვითარ შუალამე¹⁸ ოდენ იყო, წარვემართენით¹⁹ და მივედით რაჲ²⁰ ადგილსა მას და²¹ მე შიშისაგან კიდე დავდეგ, რამეთუ ვჰგონებდი,²² თუ მი-რაჲ-ეახლოს, ჳმაუყოს²³ მუნ მყოფმან მან²⁴ ქურუმმან სულთა [259r] მათ ბოროტთა შეპყრობაჲ მისი.²⁵ ხოლო მი(ე)ახლა რაჲ უფალი ჩემი ბაგრატი, შვევიდა ტაძრად და სცა კუერთხითა²⁶ კერპსა მას. და არა იყო

---

¹ B: მამისა; D: მამისათა; 2. BD: -; 3. B: ძისა; D: ძისათა; 4. D: წმიდისათა; 5. D: დადუმნეს; 6. BD: + პატიოსნისა; 7. BD: ქრისტე; 8. D: დაემსჭულაჲ; 9. D: კაცთასა; 10. B: მიჰმართა; 11. BD: ვაყენებდი; 12. D: მოშიშებისა; 13. D: წმიდისა; 14. BD: -; 15. BD: მისისა + ხილვაჲ; 16. BD: მოვედ; 17. და იხილო] BD: -; 18. B: შუალამეს; 19. B: წარვემართენით; 20. D: -; 21. B: -; 22. B: ვგონებდი; 23. D: ჳმაუყოს; 24. B: -; 25. D: მათი; 26. D: კუჭრთხითა.

არცა¹ ჳმაჲ, არცა ზრახვაჲ² არანმიდათა ეშმაკთაჲ,³ არამედ ყოველი⁴ იგი ბომონი⁵ და საყდარი და ფიალები ცარიელ იყო უცნებათა მათგან, რომელთა პირველ ვერვინ იკადრებდა მი-ახლებად.

და დაყო ტაძარსა მას შინა წმიდამან ბაგრატ, ვითარ ჟამ ოდენ. მერმე გამოვიდა გარე და ჰრქუა ეშმაკთა მათ ჳმი-თა მალლითა:⁶ „თქუენ გეტყჳ, სულთა მაგათ არანმიდათა, და გაფუცებ სახელსა მამისა და ძისა და სულისა წმიდისასა,⁷ რაათა შემოჰკრბეთ ყოველნი, რომელნი ამას ადგილსა დამკვ-დრებულ ხართ. და უპყრათ⁸ ყრუსა მას და უსულოსა ფალ-კონს და შთაგდოთ ზღუასა ოცდაათ⁹ უტევან.¹⁰ და თქუენ ყოველნი იყენეთ¹¹ უფსკრულსა მას შინა ვიდრე დღემდე¹² დიდისა მის საშჯელისა.“¹³

და მეყსეულად სიტყუასა ამას¹⁴ თანა იქმნა ოხრაჲ ფრი-ადი. და ვიხილე¹⁵ სიმრავლჳ¹⁶ ყორანთაჲ და ორბთაჲ.¹⁷ და აღ-ჰფხურეს¹⁸ ტაძარი იგი კერპითურთ ფალკონისით და ყოველი უცნებაჲ მისი¹⁹ და მუნ მყოფი იგი ბილნი ქურუმი და შთაჳა-დეს²⁰ ზღუად ოცდაათსა უტევანსა. და გუესმა²¹ ჳმაჲ ზღუასა შინა შთავრდომისა მისისაჲ.

ესე რაჲ²² ვიხილე,²³ მაღლი შევწირე უფლისა ჩემისა²⁴ იესუ ქრისტესა, რომელმან ყვის საკურველი მხოლომან. და ვითარცა განთენდა,²⁵ ვევედრე წმიდასა ბაგრატს მოსლვად შენისა დიდებულებისა²⁶ წინაშე. და ლოცვით წარმომგზავნა და სწავლი[259v]თა სულიერიითა. ამისთვისცა, უფალო ჩემო,²⁷ დიდო მთავარო, რავდენიცა საკურველებაჲ იხილეს თუალთა

---

¹ BD: -; 2. B: ზახებაჲ; 3. D: ეშმაკთა; 4. B: ყოველივე; D: ყოველნივე; 5. D: ბომ(ო)ნნი; 6. ჳმითა მალლითა] BD: -; 7. B: წმიდისა; 8. D: უპყრათ; 9. BD: ოცდაათსა; 10. BD: უტევანსა; 11. BD: + მის თანა; 12. B: დღემდე; 13. D: სასჯელისა; 14. BD: მას; 15. BD: ვიხილეთ; 16. BD: სიმრავლე + დიდი; 17. D: ორბთა; 18. B: აფხურეს; D: აღფხურეს; 19. D: მათი; 20. BD: შთაჳადეს; 21. D: გუჳსმა; 22. D: -; 23. BD: + მე; 24. BD: ჩუენისა; 25. BD: განთენა; 26. B: დიდებისა; 27. D: -.

ჩემთა, გითხარ შენ,¹ ხოლო შენი არს ამიერიტგან, ინებო თუ ცხორებაჲ სულისა შენისაჲ² და ხილვად ნათელი იგი ჭეშმარიტი.“

ესე რაჲ ესმა ვონიფანტეს მთავარსა, აღდგა,³ მოეხზა და ამბორსუყო⁴ ლუკაონიდეჲს და ჰრქუა: „კურთხეულ ხარ შენ,⁵ ლუკაონიდე, მეგობარო ჩემო სარწმუნოო, რომელმან ესევიტარი კეთილი ჰამბავი⁶ მომართუ. უკუეთუ ნანდვლვე კაცი იგი⁷ დიდი და მონა⁸ ჭეშმარიტისა ღმრთისაჲ აქა მოსრულ არს, რომელსა იტყვ, რაჲსათჲს არა მოიყვანე⁹ შენ თანა, რაჲთამცა ვიხილე იგი?¹⁰ ვისგან გეშინის, არა მე ვარა¹¹ მთავარ და ჳელმნიფე ქალაქსა ამას? და საყდარსა¹² დიდისა მის და ახოვნისა ბრძოლათა შინა ტავროჲსსა ვზი. და ვისგან გეშინის, რომელ არა მოიყვანე კაცი იგი წმიდაჲ?“ მიუგო ლუკაონიდე და ჰრქუა მას: „უფალო ჩემო, მეშინოდა, ვითარმედ,¹³ ნუუკუე ცნან ბილნთა მათ ქურუმთა ფალკონისთა, ვითარმედ მან წარწყმიდა იგი და შფოთ¹⁴ ყონ ქალაქსა შინა თანაშენეწითა ავრილიანე ბოროტისა მის ქალაქპეტისაჲთა¹⁵ და რამეთუ მანცა არა ინება აღმოსლვაჲ ჩემ თანა.“

ჰრქუა მას მთავარმან: „შფოთისათჲს ქალაქისა შიში ნუ გაქუს,¹⁶ გარნა უკუეთუ მას არა ჰნებავს მოსლვაჲ, ვითარმე ვიხილოთ¹⁷ იგი?“ მიუგო ლუკაონიდე და ჰრქუა მას: „უფალო ჩემო, უკუეთუ განალო გული შენი მადლმან უფლისა¹⁸ იესუ ქრისტესმან და გნებავს მონისა მისისა [260r] ხილვაჲ,¹⁹ სიგლ(ა)ხაკისა ჩემისაგან ზრახვაჲ ისმინე: ბრძანე შემოკრებაჲ მწედართა ქალაქისათა და გარემო²⁰ სანახებისათა აღნომად²¹ ველსა მას გარე, მახლობელად ადგილისა²² მის,“ და მიზეზი-

---

¹ D: თქუენ; 2. D: შენისა; 3. D: + და; 4. A: ანბორსუყო; 5. BD: -; 6. კეთილი: ჰამბავი] BD: ~; 7. BD: ეგე; 8. B: + არს; D: მონა; 9. D: + იგი; 10. D: -; 11. B: ვ(ა)რაა; D: ვარ; 12. B: + ამას; D: + ამის; 13. BD: -; 14. B: შფოთი; 15. BD: ქალაქპეტისა; 16. შიში ნუ გაქუს] BD: ნუ გაქუს შიში; 17. BD: ვიხილო; 18. BD: + ჩუენისა; 19. D: ხილვა; 20. D: გარემოჲს; 21. B: აღნუმად; D: აღლუმად; 22. B: ადგილსა; 23. B: მას.

თაცა ხილვისა ადგილისა მის,¹ სადა ტაძარი ბილწისა ფალკონისი იყო, და განხვდე ველსა მას სიმონიდისასა. ხოლო მე განვმზადო ტაბლად სანავესა მას ჩემსა და აღასრულო² რაჲ აღნომი,³ მოხვდე მონისა შენისა სახლსა განსუენებად და მუნ იხილო ნეტარი ბაგრატი. და გესმეს მისგან მრავალი კეთილი და სიხარულითა აღივსო, რამეთუ არს კაცი იგი სახიერი და სავსე⁴ სულითა წმიდითა.“

სთნდა სიტყუად ესე მთავარსა და მეცსეულად განავლინნა ქადაგნი ქალაქად და გარემო⁵ სოფლებსა შემოკრებად მწედრობისა.⁶ და შემოკრბა ერი ფრიად⁷ დიდი.⁸ და წარდგეს წინაშე სამშჯავროსა⁹ მის¹⁰ და შეასხმიდეს მთავარსა ვონიფანტეს თითოფერთა¹¹ შესხმითა და¹² სახიობითა.¹³ ხოლო მან გამოილო ოქროჲ და ვეცხლი ფრიადი და მიფენით მიჰფენდა¹⁴ ერსა მას ზედა. და ჴმანი მათნი უმეტეს¹⁵ ამალღებოდეს ჴმითა სასმენელითა.

ხოლო ქალაქებტსა ავრილიანეს ესმა რაჲ ქურუმთა მათგან წარწყმედაჲ არანმიდისა ფალკონისი და ვითარ-იგი მივიდეს მთავრისა და არა მოწლედ შეინწყნარნა იგინი,¹⁶ განიზრახვიდა¹⁷ ვიეთთანამე¹⁸ ქა[260v]ლაქისათა განდგომილებისა ყოფად. არამედ ესმა რაჲ მწედრობისა¹⁹ შემოკრებაჲ,²⁰ ვერღარა²¹ იკადრა ჴელყოფად²² საქმესა მას. ხოლო მასვე ღამესა ღჳძლი ელმოდა, ვითარცა წყლული მახვლითა ზეგარდამოდა, და ვიდრე განთენებოდა,²³ მოკუდა შერისხული ღმრთისაგან ურჩულოჲ.²⁴

---

¹ და მიზეზითაცა ხილვისა ადგილისა მის] D: –; 2. D: აღვასრულო; 3. B: აღნუმი; 4. BD: სავსე; 5. D: გარემოს; 6. D: მწედრობისა; 7. D: ფრიადი; 8. D: დიად; 9. B: სამშჯავროსა; D: სამსჯავროსა; 10. B: მას; 11. თითოფერთა] B: თითოსახითა ფერთა; 12. D: შესხმითა და] –; 13. შესხმითა და სახიობითა] B: –; D: სახითა; 14. BD: მიჰყრიდა; 15. BD: უმეტესად; 16. D: იგი; 17. D: განიზრახა; 18. D: ვიეთმე თანა; 19. BD: მწედრებისა; 20. B: შეკრებაჲ; 21. D: ვერღარაჲ; 22. BD: ჴელყოფაჲ; 23. BD: განთენდებოდა + ოდენ; 24. BD: –.

ხოლო მთავარმან ერსა მას¹ საფასვ² და როჭიკი განუ-
ყო და უბრძანა ხვალისა დღე შემოკრებად³ ადგილსა მას სა-
ალნომესა.⁴ ხოლო ათასისთავთა და ასისთავთა და ერგასის-
თავთა სერი დიდი უმზადა. და ხვალისა დღე, ვიდრე⁵ ბნელ-
ლა⁶ იყო, ნესტუსა დაჰბერეს და შეკრბეს ყოველნი ველსა მას.
და მთავარიცა მივიდა მონათა თჳსთა თანა. და ლუკაონიდე
წარავლინა წინაჲსწარვე⁷ მოკითხვად წმიდისა ბაგრატიისა და
უწყებად მოსლვაჲ⁸ მისი.⁹

ხოლო იგი წარვიდა სანავესა მას თჳსსა და განუგო¹⁰
მონათა თჳსთა კაზმვაჲ¹¹ პურისაჲ. და იგი მოვიდა,¹² შეუვრდა
ნეტარსა ბაგრატს და აუწყა ყოველივე, რაჲ-იგი უთხრა მთა-
ვარსა, და ჳმანი იგი ბილწთა მათ ქურუმთანი და სიკუდილი
ბოროტისა მის ქალაქპეტისაჲ¹³ და სიკეთე¹⁴ იგი მთავრისაჲ¹⁵
მის, ვითარმედ მზა არს ქრისტეს მონაყოფად და ვითარმედ
წინაჲე სინმიდისა შენისა სურვიელ არს, ესერა,¹⁶ მოსლვაჲდ.

და ვითარცა ყოველივე ესე¹⁷ თხრობაჲ აღასრულა¹⁸ მან,
აღდგა წმიდაჲ ბაგრატ და მცირედ განგუემორა და აღიპყრნა
ჳელნი ზეცად, ილოცვიდა და თქუა: „დიდებაჲ შენდა, უფალო
იესუ ქრისტე, სიტყუაო თანაარსო მამისაო, მხოლოდ[261r]შო-
ბილო, თანადაუსაბამოო, რომელმან ჳერიჩინე ჳორცთა შესხ-
მაჲ უქცეველად და უცვალებელად, რაჲთა განაღმრთო ბუნე-
ბაჲ ჩუენი, დაბნელებული¹⁹ ცოდვითა. და ან გევედრები,²⁰
უფალო, იჳსნენ დაბადებულნი ესე შენნი მძლავრებისაგან ემ-
მაკისა და მოავლინე გულთა მათთა ნათელი სულისა წმიდი-
საჲ,²¹ რაჲთა გიცნან შენ მხოლოჲ სახიერი და კაცთმოყუარე²²
ღმერთი. განაახლე მათ შორის სული შენი²³ წმიდაჲ, სული იგი

---

¹ D: —; 2. BD: საფასე; 3. BD: შეკრებად; 4. B: საალნუმესა; D: საალმ-
ნომესსა; 5. BD: ვიდრელა; 6. BD: ბნელ; 7. B: წინვე; D: წინასწარვე;
8. B: მოსლვაჲდ; D: —; 9. D: მისა; 10. BD: განუყო; 11. D: განმზადებაჲ;
12. D: მივიდა; 13. D: ქალაქპეტისა; 14. BD: სიკეთე; 15. BD: მთავრი-
სა; 16. BD: —; 17. ყოველივე ესე] D: ~; 18. B: აღასროლა; 19. BD:
დამდაბლებული; 20. D: გევედრებით; 21. D: წმიდისა; 22. BD: კაცთ-
მოყუარე; 23. BD: —.

ძლიერებისა,¹ სული სიბრძნისა და² მეცნიერებისა.³ განახუ-
ენ თუალნი გულთა მათთანი და უგულუბელსყვენ ყოველნი
ცოდვანი და უსჯულოებანი⁴ მათნი. ჰე,⁵ უფალო ღმერთო ჩუ-
ენო⁶ იესუ ქრისტე, მხოლოო⁷ მხოლოდმობილო, თანამოსაყ-
დრეო მამისაო და თანაარსო სულისა წმიდისაო, მომეც ჩუენ
სიტყუაჲ აღებასა პირისასა,⁸ რაჲთა ვხადოდიტ მადლსა სული-
სა⁹ წმიდისასა და მიუთხრობდეტ ერსა მას¹⁰ საკვრველებათა
შენთა. რამეთუ შენ გიგალობენ ერნი¹¹ ყოველნი, ძალნი ცა-
თანი და ჩუენ უღირსნი ესე მონანი შენნი. პატივსა და თაყუა-
ნისცემასა და დიდებისმეტყუელებასა შევსწირავთ შენდა, მა-
მისა და ძისა და წმიდისა სულისა¹² ან და¹³ მარადის და¹⁴
უკუნითი უკუნისამდე, ამენ!¹⁵

და აღასრულა რაჲ ლოცვაჲ ესე, მოვიდა ჩუენდავე. და
იყო პირი მისი, ვითარცა ცეცხლი, სავსე¹⁶ მადლითა სულისა¹⁷
წმიდისაჲთა,¹⁸ ვიდრელა ვერ ვიკადრებდით ჩუენ მიახლებად
მისდა.¹⁹ და მეყსეულად იწყო წმიდისა ჟამისწირვისა აღსრუ-
ლებასა.²⁰ და ვითარცა აღასრუ(ლა), [261v] დავსხედით და
განტეხა პური და მომცა ჩუენ და მივიღეთ იგი მადლობითა
ღმრთისაჲთა.²¹ ხოლო ლუკაონიდე კუალად იწყო²² თხრობად,
რაჲ-იგი ჰრქუა მთავარსა და რაჲ-იგი²³ მისგან ესმა. მიუგო
წმიდამან ბაგრატ და ჰ(რ)ქუა მას: „რეცა განცხრომით უწყი,
შვილო, ყოველივე, რამეთუ, დაღაცათუ ჴორცითა შორს ვი-
ყავ, არამედ სულითა თქუენ თანა ვიქცეოდე მადლითა უფ-
ლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა.“

ხოლო ვონიფანტე მთავარმან აღასრულა რაჲ აღნომი,²⁴
ვითარ ცხრა ჟამ ოდენ, წარავლინა ერი იგი²⁵ და თვთ მოვი-

---

¹ D: ძლიერებისა; 2. D: + ძლიერებისა და; 3. D: მეცნიერებისა; 4. ABC: ურჩულოებანი; 5. B: ჰე; 6. ღმერთო ჩუენო] BD: -; 7. D: -; 8. BD: პირისა + ჩუენისასა; 9. BD: + შენისა; 10. BD: ამას; 11. BD: -; 12. წმიდისა სულისა] B: ~; 13. D: -; 14. B: -; 15. D: -; 16. BD: სავსე; 17. B: სულისაჲთა; 18. B: -; 19. B: მისა; D: მისსა; 20. BD: აღსრულებად; 21. D: უფლისაჲთა; 22. კუალად იწყო] BD: ~; 23. BD: რაჲ; 24. BD: აღნომი; 25. BD: თესი.

და,¹ ვითარ ხუთასითა ოდენ კაციტა რჩეულითა სავანესა² მას ლუკაონიდესსა.³ და დასხდეს ტაბლასა, რომელი-იგი მოემზა-და მას. ხოლო ვონიფანტი⁴ მთავარსა ყოველივე სურვილი თვსი აქუნდა ნეტარისა ბაგრატის⁵ ხილვად. და არარაჲსა⁶ ჭამადთა მათგან იხილა გემოჲ. და აღესრულა⁷ რაჲ სერი იგი, ისწრაფდა ხილვად კეთილისა მის მწყემსისა, რამეთუ მადლი სულისა წმიდისაჲ⁸ მიფენილ იყო მის ზედა ლოცვითა წმიდისა ბაგრატისითა.

და ვითარ ერი⁹ განიყარა, მიმწუხრი იყო. მაშინ შემოვი-და ლუკაონიდე და ჰრქუა წმიდასა ბაგრატს: „აჰა, ესერა, შემოვალს მთავარი ხილვად სწმიდისა შენისა.“ ხოლო წმიდამან ბაგრატ შეიმოსა სამოსელი იგი სამღდელოჲ და აღჰმართა¹⁰ პატიოსანი ჯუარი და ხატი¹¹ მაცხოვრისაჲ¹² და წმიდისა მოციქულისა პეტრესი. და შემო-რაჲ-ვიდა მთავარი, შემკობილი სამკაულითა¹³ მით სამთავროთა,¹⁴ ვითარცა იხილა წმიდაჲ იგი, დავარდა პირსა ზედა,¹⁵ რამეთუ, ვითარცა¹⁶ უკუა[262r]-ნაჲსკნელ მითხრა ჩუენ, ცეცხლი იხილა გარემო ნეტარისა მის და ჳმაყო: „დიდ ხარ, შენ, ღმერთო ქრისტეანეთაო, დიდ ხარ, ღმერთო ბაგრატისო, რომელმან მოავლინე მის ზედა დიდებაჲ შენი. მრწამ შენ, უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჭეშმარიტო, რომელი იქადაგებო მონისა შენისა მიერ ბაგრატისა, უფალობ და ვადიდებ ყოვლადაპატიოსანსა¹⁷ და დიდად¹⁸ შუენიერსა სახელსა შენსა.“

ხოლო წმიდამან ბაგრატ¹⁹ აღიხილნა ზეცას.²⁰ და²¹ მიყო ჳელი და²² აღადგინა იგი და შეახო მარჯუენა²³ მისი²⁴ შუბლსა და მკერდსა მისსა. და გამოსახა მას ზედა ნიში პატიოსნი-

---

¹ D: მივიდა; 2. BD: სანავესა; 3. D: ლუკაონიდეცა; 4. BD: ვონიფანტეს; 5. BD: –; 6. D: არარაჲ; 7. D: აღასრულაჲ; 8. D: წმიდისა; 9. BD: + იგი; 10. B: აღმართა; 11. D: + უფლისა; 12. D: მაცხოვრისა; 13. B: სამოსლითა; 14. D: სამთავროთა; 15. BD: + თვსსა; 16. D: –; 17. D: პატიოსანსა; 18. B: დიდ; 19. D: –; 20. B: ზეცად; 21. D: –; 22. BD: –; 23. BD: მარჯუენე; 24. BD: თვსი.

სა ჯუარისა¹ და უბრძანა დაჯდომად. ხოლო მთავარმან ჰრქუა მას: „ვითარ ვიკადრო, მონაო ღმრთისაო, შენ თანა დაჯდომად,² რამეთუ ცეცხლმოტყინარე ხარ, ვითარ მივეახლო³ მე⁴ აღსა ცეცხლისასა?“

გულისგმაყო ნეტარმან მან,⁵ ვითარმედ მადლი იგი მღდელობისა⁶ ერუენა⁷ და აღიძარცუა ზენარი იგი,⁸ რომელ ემოსა. და არღარა ხედვიდა მთავარი ცეცხლსა მას. მაშინ დასხდეს და იწყო ნეტარმან ბაგრატ⁹ ქადაგებად და უწყებად მისდა სიტყუასა მას ცხორებისასა¹⁰ მყოვარ¹¹ ჟამ. და¹² მთავარი იგი¹³ ისმენდა სიხარულით და ჰმადლობდა ღმერთსა.

და ვითარცა ფრიადი ჟამი წარჰდა,¹⁴ ჰრქუა ვონიფანტე მთავარმან: „ბრძანე, წმიდაო ღმრთისაო, რაჲთა ზოგად პირი ვიჰსნათ წინაშე შენსა, რამეთუ ხილვაჲ სინმიდისა შენისა¹⁵ მეგულებოდა და ამისთვის არა ვინებე ჭამადისა გემოს¹⁶ ხილვაჲ,¹⁷ რაჲთა წინაშე შენსა მივილო საზრდელი.“

მაშინ ბრძანა წმიდამან ბაგრატ და დააგო ლუკაონიდე ტაბლაჲ შუენიერი.¹⁸ და დაჯდა მთავარი¹⁹ მარჯუენით კერძო [262v] წმიდისა ბაგრატისსა²⁰ და ლუკაონიდე – მარცხენით. მოილო ნეტარმან²¹ პური, განტეხა და მისცა²² მას და ჰრქუა: „მიგცემ პურსა ამას ჴელითა ჩემითა, მიიღე უკუე ამას თანა მორჩილებაჲ ყოვლისა სათნოებისა კეთილისაჲ.“²³ და მივიღეთ რაჲ საზრდელი, აღვდეგით და ვთქუთ მადლობაჲ უფლისაჲ.²⁴ და მეყსეულად შეიმოსა წმიდამან ზენარი თუსი,²⁵ დაასხა საკუმეველი საცეცხურთა²⁶ და მისცა დიდებაჲ²⁷ და აღვასრულეთ გალობაჲ სერობისაჲ.²⁸

---

¹ პატიოსნისა ჯუარისაჲ] B: ჯუარისა პატიოსნისაჲ; D: ჯუაჲრისა; 2. D: დაჯდომაჲ; 3. D: მივახლო(ვ)დე; 4. D: –; 5. B: –; 6. D: მღდელობისა; 7. BD: + მას; 8. D: თუსი; 9. D: –; 10. BD: + და; 11. B: მყოვარ; 12. D: –; 13. D: –; 14. D: წარჰდა; 15. D: შენისა; 16. D: გემოს; 17. BD: ხილვაჲ; 18. D: შუჰნიერი; 19. BD: + იგი; 20. B: ბაგრატისა; 21. D: + მან; 22. BD: + მთავარსა; 23. D: კეთილისა; 24. D: უფლიჲსა; 25. D: + და; 26. BD: საცეცხურთა; 27. D: + ღმერთსა; 28. C: საერობისაჲ; D: სერობისა.

ხოლო ვიტყვოდეთ რაჲ სამნმიდა არსობისა დიდებისმეტყუელებასა, აღელო სართული სახლისა¹ მის და ელვა² საშინელი გამობრწყინდა, ვიდრელა ყოველნივე დავცკვენით³ პირსა ზედა. ხოლო წმიდამან მან აღმადგინა⁴ და თქუა: „ნუ გეშინინ, შვილნო, რამეთუ უფლისა იესუ⁵ ქრისტეს მადლი არს, რომელ-ესე⁶ გამობრწყინდა.⁷ ამან განანათლნეს⁸ გულნი თქუენნი ცნობად ნებისა⁹ მისისა,¹⁰ რომელ-იგი არს კეთილი და¹¹ სრული და¹² სათნო.“¹³

და ვითარ-იგი აღვდეგით ძრწოლით, არარაჲ სხუაჲ ვიხილეთ, გარნა წმიდაჲ იგი მდგომარჴ.¹⁴ და აღვასრულეთ რაჲ ლოცვაჲ, დაჯდა ნეტარი იგი და უბრძანა მთავარსა ვონიფანტეს და ლუკაონიდეს დაჯდომაჲ მახლობელად მისა.¹⁵ ჰრქუა მას მთავარმან: „გზბრძანებ, მამაო ღმერთშემოსილო, დაჯდომად მახლობელად შენსა. და ვითარ იკადროს ცკლმან მიახლებად ცეცხლსა,¹⁶ ანუ არა დადნეს და წარწყმდესა? ეგრეთვე ჩუენ¹⁷ შე-თუ-გეხნეთ, არა დავინუენეთა?“ რამეთუ ოდეს-იგი ემოსა სამღდელოჲ¹⁸ [263r] იგი სამოსელი ნეტარსა მას, ცეცხლსა ხედვიდა¹⁹ გარემოჲს²⁰ მისსა,²¹ ვიდრელა ვერ გუეძლო მიხედვად პირსა²² მისსა.²³ მიუგო და ჰრქუა მთავარსა წმიდამან:²⁴ „მომეახლენით მე, შვილნო, და გრწმენეს თუ²⁵ მამაჲ და ძკ²⁶ და სული წმიდაჲ, არა²⁷ გევენოს.“

მაშინ დასხდეს იგინი წინაშე მისა.²⁸ და ჰრქუა წმიდამან ბაგრატ მთავარსა მას: „გწადოდა, შვილო,²⁹ ხილვაჲ ჩემი³⁰ და, აჰა, მიხილენ და ვესავ უფალსა, რაჲთა მხედვიდე მარადის,

---

¹ BD: სახლისა; 2. D: ელვა; 3. B: დავცკით; 4. D: აღმადგინა; 5. BD: იესუს; 6. B: რომელი-ესე; D: რომელსა-ესე; 7. BD: გამოგზბრწყინდა; 8. D: განანათლეს; 9. C: ნებასა; 10. C: მისსა; 11. D: + სათნო; 12. სრული და] B: -; 13. B: სათნო + და სრული; D: და სათნო] -; 14. BCD: მდგომარე; 15. BCD: მისსა; 16. D: ცეცხლისა; 17. D: + თუ; 18. D: სამღდელო; 19. B: ჰხედვიდა; 20. B: გარემო; D: გარემოს; 21. D: მისა; 22. B: პირისა; 23. B: მისისა; 24. BD: + მან; 25. თუ] D: თქუენ; 26. BCD: ძე; 27. BD: არარაჲ; 28. ACD: მისსა; 29. D: + ჩუენო; 30. BD: ჩუენი.

ვიდრემდის უფალსა ენებოს.“ მიუგო მთავარმან და ჰრქუა მას: „ჰე, მამაო წმიდაო,¹ გიხილე ყოვლითურთ ცეცხლისფერ და ვხედავ პირსა შინა შენსა ენასა ცეცხლისასა. და სავსე ვარ სიხარულითა და შიშითა და ვესავ ღმერთსა, რომელსა ჰქადაგებ, რომელ² არასადა განგეშორო.“³

მაშინ იწყო წმიდამან ბაგრატი სწავლად მისა⁴ და უწყებად ყოველსა ქადაგებასა სახარებისასა: ვითარ გარდამოჴდა⁵ სიტყუად ღმრთისაჲ და იშვა ქალწულისაგან ხარებითა ანგელოზისაჲთა⁶ სულისა მიერ წმიდისა და იშვა მისგან უთესლოდ. და ყოველივე განგებულებაჲ განკაცებისა მისისაჲ⁷ აუწყა ვიდრე ჯუარცუმადმდე⁸ და აღდგომად⁹ და ზეცად ამალეებადმდე.¹⁰ ხოლო მიბრძანა მე მოღებად გუჯართა მათ გამოხატულთა,¹¹ სადა-იგი გამოწერილ იყვნეს¹² საკვრველებანი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესნი.

და ვითარ-იგი სიტყვთ აუწყებდა და¹³ სახითაცა¹⁴ უჩუენებდა ყოველსავე¹⁵ და ეტყოდა:¹⁶ „უფალმან ჩუენმან ესე ყოველი¹⁷ აღასრულა ქუეყანასა ზედა¹⁸ ჩუენისა ცხორებისათჳს, რამეთუ [263v] მრავლისა მისთჳს სახიერებისა მისისა მოდრიკნა ცანი და გარდამოჴდა. ხოლო წიალთაგან¹⁹ მამისათა არასადა²⁰ განეშორა, არამედ, ვითარცა-იგი პირველ განკაცებისა ღმერთი იყო, ეგრეთვე შემდგომად განკაცებისა ეგო ღმერთი უვნებელი. და გამოგჴინდა ჩუენ ღმერთი ჳორცშესხმული,²¹ რაჲთა ჳორცითა მით, რომელი შეიმოსა, შემუხსროს ეშმაკი და ქმნული²² ჳელთა მისთაჲ²³ პირველსავე მოიყვანოს

---

¹ მამაო წმიდაო] B: ~; D: წმიდაო ღმრთისაო; 2. BD: რაჲთა; 3. B: განეშორო; 4. B: მისსა; 5. B: გადამოჴდა; 6. D: თარგმნისათა; 7. D: მისისა; 8. CD: ჯუარცუმადმდე; 9. B: აღდგომადმდე; D: აღდგომამდე; 10. BCD: ამალეებადმდე; 11. BD: გამოსახულთა; 12. BD: + ყოველნივე; 13. BC: -; 14. BD: სახითცა; 15. D: ყოველთავე; 16. BD: + ესე ყოველი; 17. BD: ესე ყოველი] -; 18. D: + რაჲ; 19. BD: წიალთა; 20. A: არაჲ სადა; D: არა; 21. C: ჳორცშესხმული; 22. D: ქმნილი; 23. D: მისთა.

პატივსა.¹

რამეთუ მან თავადმან არარადასაგან ყოველივე არსად მოიყვანა: ცაჲ და ქუეყანაჲ, ზღუაჲ და ყოველი, რაჲ არს მას შინა. და შექმნა კაცი ჴელითა თჳსითა ხატად თჳსად და შთაჰბერა მას სული ცხოველი.² და იქმნა კაცი იგი მშვნვიერად ცხოველად.³ ამისა შემდგომად დასდვა მას განკვრებაჲ და მიეძინა. და მოილო ფერცხალი ერთი გუერდთაგან მისთა და ქმნა იგი დედაკაცად და მისცა იგი⁴ შემწედ მისა.

ხოლო დაასხა სამოთხეცა⁵ დიდებული აღმოსავალით კერძო. და კაცი იგი პირველქმნილი⁶ დაადგინა მას⁷ შინა თანაშემწითურთ მისით. და მისცა მცნებაჲ ყოველთა მათგან ნაყოფთა ჭამად, გარეშე ერთისა, რამეთუ ჰრქუა მათ: „რომელსაცა დღესა შჭამოთ⁸ მისგან, სიკუდილითა⁹ მოსწყდეთ.“

მაშინ იწყო ეშმაკმან, რომელი-იგი თჳსისა ამპარტავანეზისათჳს¹⁰ ზეცით¹¹ გარდამოვრდომილ¹² იყო, ბრძოლად კაცისა მის, რამეთუ არა კმაეყო მას¹³ თჳსი¹⁴ ნარწყმედაჲ,¹⁵ არამედ დაბადებუ[264r]ლისა მისცა ღმრთისაჲ. ისწრაფა¹⁶ თჳსისა დაბადებულისაგან განშორებაჲ.¹⁷ ამისთჳსცა მოუჭდა დედაკაცსა მას¹⁸ და აცთუნა იგი.

და მიილო¹⁹ მან²⁰ ძელისა მისგან და ჭამა. და მისცა ქმარსა თჳსსა და ჭამეს და მეყსეულად ცნეს სირცხული თჳსი. ამისთჳსცა²¹ შეჰრისხნა მათ ღმერთმან და მისცა ადამს კანონი, ღირსი ურჩებისა მისისაჲ: ოფლითა პირისა მისისაჲთა ჭამად პურისა და ეკლისა²² და კუროჯსთავისა აღმოცენებად ქუეყანისა, ვინაჲთგან სცთა იგი,²³ ვიდრემდის მიიქცეს მიწადვე,

---

¹ მოიყვანოს პატივსა] BD: ~; 2. BC: ცხოელი; 3. BC: ცხოელად; 4. BD: -; 5. BCD: სამოთხეცა; 6. D: პირველქმნილი; 7. C: მის; 8. D: სჭამოთ; 9. D: სიკუდილით; 10. B: ანპარტავანეზისათჳს; C: ამპარტავანეზისათჳს; 11. C: + გარდამოსრულ და; 12. BC: გარდამორდომილ; 13. BD: -; 14. BD: + იგი; 15. B: ნარწყმედაჲ; 16. BD: + განშორებად; 17. BD: -; 18. B: -; 19. BCD: მოილო; 20. BD: -; 21. BD: ამისთჳს; 22. და ეკლისა] B: -; 23. ვინაჲთგან სცთა იგი] BD: -.

ვინაცა¹ დაიბადა, ხოლო დედაკაცსა მას – მწუხარებით და სალმოებით შობა და დამონებაჲ ქმრისაჲ. ხოლო გუელი და-
წყევა ყოველთაგან² იძრვისთა³ და მკრდითა⁴ და მუცლითა
მისცა სლვაჲ⁵ და მინისა ჭამაჲ მარადის.

გამოწადა უკუე⁶ უფალმან ღმერთმან ადამი სამოთხით
და დაადგინა⁷ ქერობინი⁸ და მახვლი⁹ ცეცხლისაჲ¹⁰ იქცევისი
ცვად კარსა სამოთხისასა. და დაემკვდრა ადამ პირისპირ სა-
მოთხისა მის. ამისა შემდგომად იცნა ევა, ცოლი თვისი. და მი-
უდგა და შვა კაენი.¹¹ მერმელა მიუდგა და შვა აბელ. ხოლო
ეშმაკმან რაჲ მიილო¹² ურჩებისა მისგან¹³ ძალი, არღარა და-
სცხრებოდა ბრძოლად კაცისა მის. ამისთვის¹⁴ შური ბოროტი
შთაუგდო კაენსა¹⁵ აბელის¹⁶ მიმართ, რამეთუ მისი მსხუერ-
პლი შეინირა¹⁷ ღმერთმან და კაენისსა არა მიხედნა. ხოლო
გან-რაჲ-ვიდეს ველად, [264v] აღდგა კაენ¹⁸ აბელის¹⁹ ზედა და
მოკლა იგი.

მიერთგან უმეტესი ძალი მიილო ეშმაკმან კაცსა²⁰ ზედა
და რავდენცა განმრავლდებოდეს, იგი ჰბრძოდა²¹ მათ. ხოლო
დანყებად²² ბოროტთა თვსთა²³ მოიპოვა²⁴ დავინწყებაჲ, რაჲ-
თამცა²⁵ დაავინყა კაცთა დამბადებელი მათი და შთაუთესა
მათ შური და²⁶ ჯდომაჲ, სიძვაჲ, ვეცხლისმოყუარებაჲ, ძირი
იგი ყოველთა ბოროტთაჲ, რომლისა მიერ კერპთა²⁷ მსახურე-
ბაჲ იშვა. რომელმანცა დავინწყებაჲ მოჰფინა გულთა²⁸ კაცთა-
სა²⁹ და დატევებად³⁰ სცა ბუნებითი³¹ საქმც³² დედათაჲ³³ და

---

¹ D: ვინაცა; 2. BD: ყოველთა; 3. D: + შორის; 4. D: მკერდითა; 5. D: სლვა; 6. D: –; 7. D: დაადგინა; 8. C: ქერაბინი; D: ქერობინნი; 9. D: მახვლნი; 10. D: ცეცხლისა; 11. B: კაენ; D: კაენ + და; 12. რაჲ მიილო] BD: ~; 13. BD: მის მიერ; 14. BD: ამისთვისცა; 15. B: კაენს; 16. B: აბილისა; C: აბელისა; 17. D: + უფალმან; 18. D: კაენი; 19. D: აბელსა; 20. BD: კაცთა; 21. BD: ებრძოდა; 22. D: დავინწყებად; 23. ბოროტთა თვსთა] D: ~; 24. BC: მოიპოვა; 25. B: რამეთუ; 26. BD: –; 27. BD: კერპთ; 28. D: გულსა; 29. D: კაცთაჲსა; 30. B: დატეობად; 31. BD: + იგი; 32. BCD: საქმე; 33. D: დედათა.

ბუნების¹ გარეგანსა მოიყვანა. ამისთვისცა აღბორგებულნი² გულისთქუმათაგან³ მამანი მამათა თან(ა) უშუერებასა იქმოდეს. ესევეთარნი რა ბოროტნი⁴ განმრავლდეს, განრისხნა უფალი ღმერთი და ინება ავოცა⁵ კაცთაჲ ქუეყანით⁶ წყლით-რღუნისა მიერ.

ხოლო განმკითხველმან მან გულთა და თირკუმელთამან პოვა⁷ მასცა⁸ ნათესავსა⁹ შინა¹⁰ კაცი მართალი, სახელით ნოე. და იხილე სახიერებაჲ ღმრთისაჲ, რამეთუ რისხვასაცა შინა¹¹ მოიწსენა წყალობაჲ და ჯერიჩინა თესლისა დატევებაჲ¹² ქუეყანასა ზედა.

ამისთვის უბრძანა მართალსა მას სულისა მიერ წმიდისა ქმნად კიდობანი და შესლვად მას შინა ცოლითურთ და შვილით და შეყვანებად ყოველთაგან იძრვისთა მას¹³ თანა. და ესრეთ¹⁴ მოავლინა წყლითრღუნაჲ და წარწყმდეს ურჩულონი¹⁵ იგი წყალთა შინა. და დაშთა ნოე¹⁶ ხოლო¹⁷ და რომელნი-იგი¹⁸ იყვნეს მის¹⁹ თანა. და იყო ყოველი ქუეყანაჲ [265r] ოჯერ.²⁰ ამისთვის იხარებდა ბოროტი იგი ეშმაკი და] იქადოდა, თუ რა-ბამი ბოროტი უძლო ქმნად.

ხოლო უფალმან ღმერთმან სახიერმან²¹ შეინანა ავოცა²² კაცთაჲ²³ და აღუთქუა ნოეს არღარა მოვლინებად წყლითრღუნაჲ ქუეყანასა ზედა, რომლისათვისცა დადვა სასწაულად შორის კაცთა აღთქუმად საუკუნოდ ღრუბელთა შინა, რომელსაცა „მშკლდად“²⁴ უწოდა. და დაანესა უფალმან ღმერთმან სინანული ცხორებად კაცთა, რათა, რავდენიცა ვინ ცოდოს და მოიქცეს სინანულად, შეენდოს მას, უკუეთუ კულა არა შეინანოს, საშჯელად²⁵ მიეცეს. ხოლო გამო-რაჲ-ვიდა, ვი-

---

¹ D: ბუნებითი; 2. B: აბორგებულნი; 3. B: გულისთქუმათაგან; 4. რა ბოროტნი] B: ~; 5. D: ავოცა; 6. კაცთაჲ ქუეყანით] D: ~; 7. BC: პოა; 8. B: მას; D: -; 9. D: + მას; 10. BD: შორის; 11. BD: + მისსა; 12. BD: დატეობაჲ; 13. BD: მის; 14. D: ესრეთ; 15. D: უსჯულონი; 16. C: ნუე; 17. ნოე ხოლო] D: ~; 18. D: რომელნი; 19. B: მას; 20. C: უჯერ; 21. BD: -; 22. D: ავოცა; 23. D: კაცთა; 24. B: მშკლდა; 25. BD: სასჯელად.

თარცა ვთქუ, ნოე კიდობნით¹ და კუალად განმრავლდეს კაც-ნი.

აღესრულა რაჲ ნოე, იყვნეს ყოველნი ერთ ენა.² მაშინ კუალად იწყო ეშმაკმან ბრძოლად მათდა და³ პირველად მოაგონა შენებად გოდოლი, რომელი მისწუთებოდის ზეცად.⁴ ამისთჳსცა შეურინა⁵ ღმერთმან ენანი, რაჲთა არა ცუდად შურებოდინ. და ესრეთ განიბნინეს⁶ პირსა ზედა ქუეყანისასა მსგავსად ენათა, რომელნი მიეცნეს მათ. ხოლო განიბნინეს⁷ რაჲ ქუეყანასა ზედა, კუალად დაავინყა ეშმაკმან ღმერთი, დამბადებელი მათი, და აღმართებად სცნა⁸ კერპნი⁹ ოქროსა და ვეცხლისანი,¹⁰ ძელისა და ქვისანი,¹¹ რომელთაცა „ღმერთად“¹² უწოდეს. და ჰმსახურებდეს მათ და უზორვიდეს და სრულიად დაივინყეს უფალი ღმერთი.

მაშინ ღმერთმან¹³ კუალად გამოარჩია¹⁴ ღირსი თჳსი კაცი, სახელით აბრაჳამ. და იცნა მან ღმერთი და შეუდგა მას მჴურვალედ. ამას მოსცა უფალმან¹⁵ ძჳ,¹⁶ სახელით ისაკ, რომელიცა [265v] აკურთხა ფრიად. აღორძინდა¹⁷ ყრმაჲ იგი და ვიდოდა ყოველთა¹⁸ მცნებათა¹⁹ ღმრთისათა.²⁰ და ესხნეს მას ორ ძე: ესავი და იაკობი. და იაკობ იხილა²¹ კიბჳ,²² ქუეყანით ცად აღმართებული, და ანგელოზნი აღმავალნი და შთამავალნი.

ამას იაკობს²³ „ისრაჳლ“ უწოდა ღმერთმან. და მას ესხნეს ათორმეტ ძე. ესენი შთავიდეს ეგჳპტედ იაკობის თანა, მამისა თჳსისა,²⁴ და მუნ დაეშენნეს. ხოლო მეგჳპტელთა დაიმონნეს²⁵ ნათესავი მათი, რამეთუ განმრავლდეს ფრიად. ამისთჳსცა ფარაო, მეფემან მან მეგჳპტელთამან, იზრახა ზრახვაჲ ბო-

---

¹ BD: კიდობნისა + მისგან; 2. D: ენაჲ; 3. D: –; 4. B: ზეცას; 5. D: შეურინნა; 6-7. B: განიბნინვენეს; 8. BD: სცა; 9. BD: კერპთა; 10. BD: ვეცხლისათა; 11. BD: ქვისათა; 12. B: ღმერთ; 13. B: –; 14. BD: გამოარჩინა; 15. B: ღმერთმან; 16. BCD: ძე; 17. C: აღორძინდა; D: –; 18. D: ყოველთა; 19. D: მცნებითა; 20. D: ღმრთისაჲსთა; 21. იაკობ იხილა] D: იხილაჲ იაკობ; 22. BCD: კიბე; 23. B: იაკუბს; 24. BD: მათისა; 25. D: დაიმონნეს.

როტი და ბრძანა¹ ყოველისა ნულისა მოწყუედაა.² მაშინ იშვა ნული მკვრცხლი და შუენიერი, რომელიცა იშვილა ასულმან ფარაოსმან³ და უწოდა მას „მოსე“, რომელიცა აღიზარდა და ისწავა ყოველი⁴ სიბრძნე⁵ მეგვპტელთაჲ.

ამას ერქუნა ღმერთი ცეცხლითა მაყულოვანსა⁶ შინა, რამეთუ ხედვიდა მაყულოვანსა,⁷ რომელი⁸ ინუებოდა და არა შეინუებოდა. და თქუა: „წარვიდე და ვიხილო დიდი ესე ხილვაჲ.“ და მი-რაჲ-ეახლა ხილვად, ესმა ჴმაჲ, რომელი ეტყოდა: „მოსე, მოსე, მე ვარ ღმერთი აბრაჰამისი, ისაკისი და იაკობისი,⁹ განიწსნენ ჴამლნი ფერჴთაგან შენთა, რამეთუ ქუეყანაჲ¹⁰ ეგე, რომელსა სდგა, ადგილი¹¹ წმიდაჲ¹² არს. ხილვით ვიხილე ჳირი ერისა ჩემისაჲ¹³ ეგვპტეს¹⁴ და მნებავს ჴსნაჲ¹⁵ მათი ჴელითა შენითა.“

ესრეთ წარავლინა¹⁶ იგი ეგვპტედ¹⁷ და მისცა¹⁸ უფალმან ღმერთმან მადლი ნიშებისა¹⁹ და სას[266r]წაულებისაჲ.²⁰ და გამოიყვანნა ძენი ისრაჴლისანი ეგვპტით ჴელითა მტკიცითა და მკლავითა მალლითა. და განულო მათ ზღუჲჲ მენამული და წიაღიყვანნა იგინი ფრჴივ. ხოლო მეგვპტელნი,²¹ რომელნი სდევდეს მათ, დაინთქნეს ყოველნი ზღუასა მას შინა.

და ყო ღმერთმან ერსა მას თანა საკვრველი მრავალი,²² რამეთუ სლვასა მას²³ მათსა თანაუვიდოდა²⁴ და უძლოდა ღამით სუეტითა²⁵ ცეცხლისაჲთა²⁶ და დღისი – სუეტითა²⁷ ღრუბლისაჲთა.²⁸ ჰური ზეცით უწვმა – მანანაჲ იგი ტკბილი, არამედ ეშმაკმან²⁹ იგიცა ერი ესოდენტა საკვრველებათა ზე-

---

¹ B: უბრძანა; 2. D: მოწყუჴდაა; 3. BD: ფარაოსმან; 4. BCD: ყოველი-ვე; 5. BCD: სიბრძნე; 6. BCD: მაყულოანსა; 7. B: მაყულოანსა + მას; D: მაყუალსა + მას; 8. D: რომელ; 9. D: + და; 10. D: ქუეყანა; 11. D: –; 12. B: წმიდა; 13. D: ჩემისა; 14. D: –; 15. D: ჴსნა; 16. B: წარივლი-ნა; 17. BD: ეგვპტეს; 18. BD: + მას; 19. C: ნიშებისა; 20. D: სასწაუ-ლებისა; 21. B: მეგუიპტელნი; 22. D: –; 23. D: + თანა; 24. D: უვიდო-და; 25. BD: სუეტი; 26. B: ცეცხლისა; D: ცეცხლისა; 27. BD: სუეტი; 28. B: ღრუბლისა; D: ღრუბლისა; 29. BD: + ბოროტმან.

და მიდრიკა ღმრთისაგან და დაავინყა მან¹ უფალი. და არა მოიწსენეს მათ² დღე³ იგი, ოდეს გამოიწსნა⁴ მონებისაგან, არცა სუეტი⁵ იგი ცეცხლისაჲ და საშინელნი იგი სასწაულნი, არამედ ქმნეს ჴბოჲ და თაყუანის სცეს მას, იყო რაჲ მოსე მთასა ზედა მოღებად⁶ ფიცართა მათ შჯულისათა.⁷ ამისთვის განრისხნა⁸ ღმერთი და ენება აწოცაჲ⁹ მათი, არამედ მოსე დადგა¹⁰ შორის და ევედრა მათთვის ღმერთსა, რაჲთა შეუნდოს. და ისმინა მისი უფალმან.

ამან მოსე წინანარმეტყუელა წინაშე ძეთა ისრაჴლისათა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესთვის და თქუა: „წინანარმეტყუელი აღგიდგინოს უფალმან ღმერთმან ძმათაგან თქუენთა, ვითარცა მე. მისი ისმინეთ ყოველსავე ზედა და რომელმან არა ისმინოს მის წინანარმეტყუელისაჲ,¹¹ მოისპუნ სული იგი ერისაგან ისრაელისა.“¹² და კუალად თქუა: „იხილოთ ცხორებაჲ თქუენი დამოკიდებული წინაშე თუალთა თქუენთა.“

და აღესრულა რაჲ მოსე, აღად[266v]გინა ღმერთმან¹³ ისუ, მსახური მოსწისი,¹⁴ რომელმანცა ყო ბრძოლაჲ მრავალი. და მოსწყდნა მეფენი ძლიერნი¹⁵ და შეიყვანნა ძენი ისრაჴლისანი ქუეყანასა მას, რომელი აღუთქუა ღმერთმან მამათა მათთა: აბრაჴამს, ისაკს და იაკობს. აღესრულა ისუ და იწყეს ძეთა ისრაჴლისა¹⁶ აღრევად წარმართთა თანა. და ისწავნეს¹⁷ საქმენი მათნი და ჴმონეს კერპთა მათთა. და დამცირდეს და კნინ იქმნნეს¹⁸ და არა იყო მათა¹⁹ წინამძღუარ, არამედ მსაჯულნი შჯიდეს²⁰ ჟამითი-ჟამად.

მაშინ ითხოეს მეფე²¹ და მოსცა მათ მეფე²², სახელით საულ. ხოლო მან ქმნა ბოროტი წინაშე ღმრთისა და არა ნე-

---

¹ B: მათ; 2. BD: -; 3. BCD: დღე; 4. BD: გამოიწსნა; 5. D: სუჴტი; 6. B: მოიღებდა; 7. B: რჩულისათა; D: სჯულისათა; 8. D: + უფალი; 9. D: აღწოცაჲ; 10. B: დგა; 11. D: წინანარმეტყუელისა; 12. BCD: ისრაჴლისა; 13. ღმერთმან] BD: მის წილ; 14. BCD: მოსესი; 15. AC: ძრიელნი; 16. CD: ისრაჴლისათა; 17. BD: ისწავნეს; 18. BCD: იქმნეს; 19. B: მათდა; C: მათ; 20. B: სჯიდეს; 21. BD: მეფე; 22. BCD: მეფე.

ბისაებრ მისისა¹ ვიდოდა. ამისთჳს უბრძანა წინანარმეტყუელსა სამოელს² ცხებად დავითისა მეფედ, რომელი-იგი იყო კაცი მშკდი და წრფელი. და ვიდოდა იგი ყოველთავე³ მცნებათა ღმრთისათა. და მოილო ღმრთისაგან სულიცა წინანარმეტყუელებისაჲ.⁴ ამას ეფუცა დასუმად⁵ ღმერთი ნაყოფისაგან მუცლისა მისისა⁶ საყდარსა მისსა.⁷ ამან დავით მრავალი წინანარმეტყუელა ქრისტესთჳს უფლისა ჩუენისა. ამას ესუა ძვ,⁸ სახელით სოლომონ, რომელიცა მეფობდა შემდგომად მისა.⁹ და მისცა მას ღმერთმან სიბრძნე¹⁰ ფრიადი და აღუშენა¹¹ ტაძარი უფალსა ღმერთსა.

და მათ ჟამთა შინა მოსცა ღმერთმან¹² სული თჳსი წმიდაჲ¹³ წინანარმეტყუელთა, რომელნი იყვნეს მას ნათესავსა შორის კაცნი წმიდანი. და იწყეს ქადაგებად განკაცებისათჳს¹⁴ სიტყუსა ღმრთისა.¹⁵ და იტყოდა კაცად-კაცადი, ვითარცა სული წმიდაჲ მისცემდა.¹⁶ და [267r] ერთმან მათგანმან, რომლისა¹⁷ სახელი ესაია, ღაღატყო¹⁸ და თქუა: „აჰა, ესერა, ქალწულმან მუცლად¹⁹ ილოს და შვეს ძვ²⁰ და უწოდიან²¹ სახელი მისი „ემანუელ.“²²

ეგრეთვე სხუათა მათ წინანარმეტყუელთა თქუეს. თქუა²³ თუთუელმან²⁴ თჳსისა წინანარმეტყუელებისაებრ²⁵ დიდებულისა მისთჳს მოსლვისა ღმრთისა სიტყუსა. ერთმან

---

¹ BD: ღმრთისა; 2. C: სამუელს; 3. BD: ყოველთა; 4. B: წინანარმეტყუელისა; D: წინანარმეტყუელებისა; 5. BD: -; 6. BD: + დასუმად; 7. C: მისა; 8. BCD: ძე; 9. D: მისსა; 10. BCD: სიბრძნე; 11. D: აუშენა; 12. D: + წმიდაჲ; 13. D: -; 14. D: განკაცებისა; 15. B: ღმერთთა; 16. BD: მოსცემდა; 17. B: რომელსა; 18. D: ღაღატყო; 19. B: მოცლად; 20. BCD: ძე; 21. B: უწოდიან 22. BD: ემანუელ + და მერმე თქუა: ყრმაჲ იშვა ჩუენდა და ძე მოგუეცა (D: მოგუეცა) ჩუენ, რომლისა მთავრობაჲ მისი ზედა მჳართა მისთა და ჰრქვან (D: ჰრქუან) სახელი დიდისა ზრახვისა ანგელოზ (D: ანგელოზი): ღმერთი ძლიერი, მთავარი მშკდობისა (D: მშკდობისა) მამაჲ მერმეთა მათ საუკუნეთაჲ; C: ემანუელ; 23. BD: -; 24. D: თითოეულმან; 25. D: წინანარმეტყუელებისაებრ.

„ბჭედ“ უნოდა, სხუამან „კუერთხად“,¹ სხუამან „ყრმად, ქალნულისაგან შობილად“, სხუამან „მთად ნმიდად“, სხუამან „კიდობნად“, სხუამან თქუა: „ქუეყანასა ზედა გამოჩნდეს და კაცთა შორის იქცეოდის.“² და ესე ყოველი, შვილნო³ ჩემნო,⁴ ღმრთისა მიერ ეუნყა წინანარმეტყუელთა⁵ და მოასწავეს წინაასწარვე.⁶

ხოლო რაჟამს-იგი მოგუეახლა⁷ წყალობად ღმრთისად და ჯერიჩინა სიტყუამან ღმრთისამან კაცობრივთა ჴორცთა შემოსად, არავის აუნყა საიდუმლო⁸ ესე, გარნა ერთსა ხოლო ანგელოზთმთავარსა,⁹ ცეცხლისფერსა გაბრიელს, რომელი-იგი მოივლინა ხარებად ქალწულისა მარიამისა. ხოლო იყო ნმიდად იგი ქალწული ღმრთისმშობელი თესლისაგან¹⁰ და ტომისა დავითისა,¹¹ ყოვლითურთ უბინო¹² და ქალწულ.¹³ და იყო იგი მითხოილ მამაკაცისა, რომლისა სახელი იოსებ.

და ვითარ-იგი ერწმუნა ანგელოზსა¹⁴ სიტყუად იგი საღმრთოჲ, გარდამოჴდა ზეცით და მივიდა ქალწულისა და ჰრქუა: „გიხაროდენ, მიმადლებულო, უფალი შენ თანა!“ და მიერიტგან ჴმასა მას თანა შევიდა საშოსა ქალწულისსა¹⁵ სიტყუად ღმრთისა¹⁶ და იშვა [267v] ჴორცითა უქცეველად და უცვალებელად ერთბამად ღმერთი და კაცი. ესე შობად ანგელოზთა დაუკვრდა და ზეგარდამო გალობდეს. მწყემსთა იხილეს, მოგუთა აღმოსავალით ძღუენი¹⁷ მოართუეს და რაჲთა მოკლედ ვთქუა, ესე უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე,¹⁸ ღმრთისა¹⁹ სიტყუად, იქცეოდა ჩუენ შორის განგებულეებისა მის²⁰ აღსრულებად ოცდაათ წელ.

ხოლო იყო მათ დღეთა შინა მღდელი ვინმე, სახელით ზაქარია. ამას ესუა ძვ²¹ ჟამსა სიბერისასა, სახელით იოვა-

---

¹ D: კუჭრთხად; 2. D: იქცეოდეს; 3. BD: შვილო; 4. BD: ჩემო; 5. C: წინანარმეტყუელთა; 6. D: წინასწარვე; 7. B: მოგვეახლა; D: მოგუჴახლა; 8. D: საიდუმლო; 9. BD: ანგელოზთა მთავარსა; 10. D: თესლისა; 11. C: დავითისსა; 12. D: უბინო; 13. D: ქალწული; 14. B: ანგელოზისა; 15. BC: ქალწულისასა; 16. D: ღმრთისა; 17. D: ძღუენი; 18. D: + ძე; 19. D: ღმრთისა; 20. D: მისთვის; 21. BCD: ძე.

ნე,¹ რომელი-იგი იშვა ხარებითა ანგელოზისაჲთა² და იქცეოდა უდაბნოთა შინა. ესე იქმნა წინამორბედ ქრისტესა და ქადაგებდა წინაშე მისა³ სასუფეველსა ცათასა. და აუწყებდა მოსლვასა ქრისტესა,⁴ რამეთუ⁵ ნათელსცემდა ერსა და ეტყოდა: „მე ნათელგცემ წყლითა, ხოლო შემდგომად ჩემსა მოვალს უძლიერესი⁶ ჩემსა. მან ნათელგცეს თქუენ⁷ სულითა წმიდითა და ცეცხლითა.“ და ამისა⁸ შემდგომად იხილა ქრისტე⁹ მომავალი და თქუა: „აჰა, ტარიგი ღმრთისაჲ, რომელმან აღიხუნა¹⁰ ცოდვანი სოფლისანი.“

მაშინ ნათელილო უფალმან¹¹ იორდანესა¹² მდინარესა. და აღმოსლვასა მისსა წყალთაგან¹³ დგა რაჲ ერი იგი, იყო ჴმაჲ ზეცით: „ეგე არს ძე¹⁴ ჩემი საყუარელი, რომელიცა სათნოვიყავ.“ და სული წმიდაჲ სახედ ტრედისა გარდამოჴდა მის ზედა. მიერითგან იწყო უფალმან სწავლად.¹⁵ და გამოირჩინა¹⁶ მონაფენი ათორმეტნი, რომელთაცა „მოციქულად“ სახელსდვა. და დღითი-დღე¹⁷ იქმოდა [268r] სასწაულთა და საკვრველებათა მრავალთა¹⁸ წინაშე ერისა მის და წინაშე მონაფეთა მისთა, რომელი-იგი ყოველივე იხილა ეშმაკმან და აღძრნა გულნი ჰურიათანი¹⁹ დამბადებელისა მიმართ მათისა.²⁰ და ზრახვაყვეს²¹ მოკლვად მისი ნაცვალად მკუდართა მათთა აღდგინებისა და ბრმათა განათლებისა.

ხოლო უფალი ჩუენი ნებსით²² მოვიდა ვნებად, რაჲთა წარტყუენულნი²³ მტერისა მიერ²⁴ გამოიჴსნნეს და ცხოველთა²⁵ და მკუდართა ეუფლოს და მყოფთა ჯოჯოხეთისათა აზნაურებაჲ მიანიჭოს.²⁶ ხოლო პირველ ვნებისა მისისა უთხრა

---

¹ D: იოანე; 2. D: ანგელოზისათა; 3. ABD მისსა; 4. BC: ქრისტესსა; 5. D: -; 6. C: უძრიელესი; 7. BD: -; 8. B: ამისსა; 9. BCD: ქრისტე; 10. C: აიხუნა; 11. BC: + იოვანესგან; D: + იოანესგან; 12. C: იორდანისა; 13. BD: წყლისაგან; 14. BCD: ძე; 15. B: სლვად; 16. B: გამოირჩინა; 17. D: დღითი-დღედ; 18. D: -; 19. BD: + შურად; 20. მიმართ მათისა] BD: ~; 21. D: ზრახვაჲ-; 22. BCD: ნეფსით; 23. D: წარტყუენულნი; 24. მტერისა მიერ] D: მტერისაგან; 25. BC: ცხოველთა; 26. D: მონიჭოს.

მონაფეთა ყოველივე მომავალი მის ზედა. მაშინ ერთმან ათ-
ორმეტაგანმან, სახელით იუდა,¹ მიჰყიდა² ჰურიათა და მათ
მისცეს იგი³ პონტოელსა⁴ პილატეს მთავარსა. და ესრეთ ჯუ-
არს ეცუა და გემოჲ სიკ(უ)დილისაჲ⁵ იხილა ჴორცითა მით და
ბუნებითა კაცობრივითა დაეფლა. და მესამესა დღესა აღდგა,
შემუსრნა რაჲ ბჭენი ჯოჯოხეთისანი და საკრველნი სიკ(უ)დი-
ლისანი განტეხნა.⁶ ერუენა მონაფეთა⁷ და აღიყვანნა იგინი
მთასა ზეთისხილთასა და ყოველივე განცხადებულად გულის-
წმაუყო.⁸ მერმე აკურთხნა იგინი და ჰრქუა: „წარვედით და
უქადაგეთ სახარებაჲ ყოველსა სოფელსა. რომელსა ჰრწმენეს
და⁹ ნათელილოს,¹⁰ ცხონდეს, ხოლო რომელსა არა ნათელე-
ლოს,¹¹ დაისაჯოს!“

და მერმე ხედვიდეს რაჲ მონაფენი, ამალღდა ზეცად
[268v] და დაჯდა მარჯუენით მამისა, ვინაჲცა მოსლვად არს¹²
განკითხვად ცხოველთა¹³ და მკუდართა. ხოლო წმიდანი იგი-
ნი¹⁴ მონაფენი და მოციქულნი მოიქცეს¹⁵ იღრუსალემდ¹⁶
ბრძანებისაებრ მისისა. და მოელოდეს აღთქუმასა სულისა
წმიდისასა. და მო-რაჲ-ვიდა¹⁷ მაღლი იგი მათ ზედა ენითა ცე-
ცხლისაჲთა,¹⁸ იტყოდა კაცად-კაცადი უცხოთა¹⁹ ენათა,²⁰ ვი-
თარცა სული მისცემდა²¹ მათ. და მიერიტგან განიბზინეს სო-
ფელსა შინა ქადაგებად სიტყუასა მას²² ჭემმარიტებისასა. ხო-
ლო მე მამისა²³ თანა და დედისა ჩემისა მრწმენა ქრისტჲ,²⁴
იქცეოდა რაჲ ქუეყანასა ზედა.

და ნათელვილეთ ჴელითა პეტრესითა, თავისა მის მონა-
ფეთა მისთაჲსა,²⁵ და წარვედით სახედ²⁶ ჩუენდა. ხოლო გან-
რაჲ-ეფინნეს მოციქულნი პირსა ქუეყანისასა ქადაგებად სა-

---

¹ B: იუდა; 2. BD: + უფალი; 3. BD: -; 4. C: პონტოელს; 5. D: სიკუდი-
ლისა; 6. BD: განხეთქნა; 7. B: მუნაფეთა; 8. D: გულისწმაუყო; 9. D:
-; 10. D: + და; 11. BD: ჰრწმენეს; 12. BD: + კულად; 13. B: ცხოელ-
თა; 14. CD: იგი; 15. D: მიიქცეს; 16. BD: იღრუსალემს; C: იერუსა-
ლემად; 17. D: მო-რა-ვიდა; 18. D: ცეცხლისათა; 19. BD: უცხოთა;
20. BD: ენითა; 21. BD: მოსცემდა; 22. D: ამას; 23. D: + ჩემისა; 24.
BCD: ქრისტე; 25. D: მისთასა; D: 26. სახიდ.

ხელსა ქრისტესსა, მოინია ნეტარი პეტრეცა მოციქული კერძოთა მათ, ვინაჲ-იგი მე ვიყოფოდე.¹ და დაივანა საყოფელსა ჩემსა² ორმოც დღე, რამეთუ მშობელნი ჩემნი აღსრულებულ იყვნეს. ხოლო მე შეუდეგ მიერთებანი ნეტარსა³ მოციქულსა, რომელმანცა წარმომგზავნა⁴ თქუენდა მომართ,⁵ რაჲთა გიქადაგო სიტყუაჲ ღმრთისაჲ, რომელი-იგი შე-თუ-ინყნაროთ⁶ გულითა ღმობიერითა და ხვდოდით გზასა მას ქრისტეს მცნებათასა, რაჲთა⁷ ღირს იქმნეთ⁸ საუკუნეთა მათ⁹ კეთილთა, რომელი თუალმან არა იხილა და ყურსა არა ესმა და გულსა კაცისასა არა მოუჭდა, რაჲ-იგი განუმზადა ღმერთმან მოყუარეთა მისთა.“

ესე ყოველი რაჲ ესმა ვონიფანტე მთავარსა დიდისა ბაგ-[269]რატიგან, დავარდა პირსა ზედა და თქუა: „ვჰმადლობ ქრისტესა ღმერთსა, რომელმან ესრეთ ჯერიჩინა, და მრწამს ყოველი, რავდენი¹⁰ მესმა პირისაგან შენისა, წმიდაო ღმრთისაო. და ამიერთებანი¹¹ ყოველი, რავდენი რაჲ მაქუს, ჴელთა შენთა მიგცე, ოდენ ღირსმყავ შეილად შენდა წოდებად.“ მაშინ წმიდამან ბაგრატი მიყო ჴელი, ჯუარი დასწერა და აღადგინა იგი და ჰრქუა: „მადლმან უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესმან სრულყავ სიტყუაჲ ეგე შენი, რამეთუ ნანდვლვე ქრისტეს მიერ შვილი ჩემი ხარი¹² შენ.“¹³

და ვიდრელა ამას ესევითარსა მრავალსა ასწავლიდა წმიდაჲ ბაგრატი მთავარსა მას, მოინა ჟამი ცისკრისაჲ.¹⁴ და მშუდობაჲ დაუტევა მას მთავარმან და წარვიდა წარვლენად¹⁵ ერისა¹⁶ სახედ¹⁷ თვსად, რომელნი-იგი მკვდრ იყვნეს გარემოჲს მთისა მის ეტნისა, კაცნი მწენნი და ძლიერნი¹⁸ ბრძოლად. ხოლო წმიდამან ბაგრატი წარგზავნა იგი და ჰრქუა: „წარვედ,¹⁹

---

¹ B: ვიყოფებოდე; 2. D: ჩუენსა; 3. B: + მას; 4. B: წამომგზავნა; 5. B: მიმართ; 6. B: შე-თუ-ინყნაროთ; 7. BD: –; 8. BCD: იქმნეთ; 9. D: –; 10. BD: რომელი; 11. D: მიერთებანი; 12. BD: ხარი; 13. D: –; 14. D: ცისკრისა; 15. D: წარვლინებად; 16. BD: + მის; 17. D: სახედ; 18. D: კაცნი მწენნი და ძლიერნი; D: კაცნი ძლიერნი და მწენნი; ABC: ძრი-ელნი; 19. D: წარვიდეს.

შვილო, მშკობით, უფალმან წარგიმართენ ნებასა თვსსა!“¹ და მან თაყუანის სცა² და განვიდა და³ მეყსეულად დაჰბერეს ნესტუსა.⁴ და აღმწედრდეს⁵ წინაშე მისა⁶ ერი იგი. და წარვიდეს ქალაქად და განთიად განუტევა ერი იგი კაცად-კაცადი სახედ⁷ თვსა.⁸

ხოლო წარვიდა რა მთავარი იგი, ვინყეთ⁹ ჩუენ ცისკრისა გალობასა.¹⁰ და შემდგომად აღსრულებისა მისისა ჰრქუა ლუკაონიდე ნეტარსა ბაგრატს: „უფალო ჩემო, შვილმან შენმან მთავარმან მრქუა მოჴსენებად სინმიდისა შენისა, რაათა ჰბრძანო აღსლვად ქალაქადმდე¹¹ და [269v] აკურთხო სახლი მისი.“ მიუგო წმიდამან მან¹² და ჰრქუა მას:¹³ „ჴე, შვილო ჩემო, უფალსა თუ ენებოს,¹⁴ ვყოთ¹⁵ ეგრე,¹⁶ არამედ ბოროტნი იგი ეშმაკნი ხედვენ წარწყმედასა თვსსა და ამბოხებისა ყოფად ეგულების. ამისთვის დავენერო წიგნი ჴელითა ჩემითა.¹⁷ აღვედ და¹⁸ წარიკითხე წინაშე საკერპოსა მას ტავრომენელთასა და¹⁹ დუმნენ²⁰ სულნი იგი არანმიდანი.“

და დაწერა ნეტარმან მან ესრეთ: „ბაგრატ,²¹ იესუ²² ქრისტეს, უფლისა ჩუენისა,²³ მონად,²⁴ ლუსონს,²⁵ კერპსა მას²⁶ საძაგელსა ტავრომენელთასა, და სხუათა მაგათ ყოველთა ეშმაკთა, მანდა მკვდრთა, გიბრძანებ სახელითა უფლისა ჩუენისა²⁷ იესუ ქრისტესითა, აღვრასხენით ბოროტთა მაგათ პირთა თქუენთა, რაათა ნურარად²⁸ ამბოხება²⁹ ჴქმნათ,³⁰ რამეთუ უბრძანებიეს უფალსა, რაათა შორს ჴყოთ³¹ ყოველი უცნება ამიერითგან³² და საცთური დაბადებულთაგან მისთა.“

---

¹ C: თვსა; 2. B: + მას; D: თაყუანი სცა; 3. D: -; 4. B: ნესტუსა; 5. BD: ამწედრდეს; C: აჰმწედრდეს; 6. BCD: მისსა; 7. D: სახიდ; 8. BD: თვსად; 9. D: დავინყეთ; 10. D: გალობათა; 11. D: ქალაქამდე; 12. B: -; 13. B: -; 14. D: უნდეს; 15. B: ვყო; 16. D: ეგრეთ; 17. D: + და; 18. აღვედ და] B: ~; 19. და] BD: რაათა; 20. BD: დადუმნენ; 21. B: + მონაო; D: + მონად; 22. D: იესუს; 23. BD: ჩემისა; 24. BD: -; 25. B: ლუსუნს; C: ლუსონს; 26. BD: მაგას; 27. B: ჩემისა; 28. BD: ნურად; 29. B: ანბოხება; 30. BD: ჴყოთ; 31. B: + ამიერითგან; D: ყოთ; 32. ყოველი უცნება ამიერითგან] D: ამიერითგან ყოველი უცნება.

ხოლო ლუკაონიდე მიიღო ნიგნი იგი და წარვიდა ქალაქად საკერპოსა¹ მათსა. და შევიდა ტაძრად და წარიკითხა ნიგნი იგი. და დადვა წინაშე კერპისა მის და წარმოვიდა ჩუენდავე. და ვითარცა შემწუხრდა,² აღასრულა ნეტარმან ბაგრატლოცვაჲ. და მიბრძანა აღებად ჯუარისა და³ ხატთა მათ წმიდათაჲ⁴ და წარვემართენით ქალაქად. ხოლო სლვასა მას ჩუენსა ვარსკულავი⁵ ბრწყინვალჳ⁶ წინა გჳძლოდა, ვიდრემდის მივიწინენით⁷ ქალაქად.

ესმა რაჲ მთავარსა [270r] მისლვაჲ ჩუენი, გამოგუეგება⁸ და შემეყვანნა⁹ სენაკსა მცირესა,¹⁰ კეთილად მოკაზმულსა, სადა-იგი დაედგა ცხედარი და საყდარი. და აწვა ნეტარსა მას დაჯდომად.¹¹ ხოლო იგი დაჯდა და მთავარიცა მის თანა. და იწყო სწავლად მისა¹² სიტყუათა ცხორებისათა მყოვარ¹³ ჟამ. მერმე წარგზავნა განსუენებად იგი,¹⁴ ხოლო თავადი ღამე ყოველ¹⁵ ჳელგანპყრობით¹⁶ უფალსა ევედრებოდა,¹⁷ ვიდრე¹⁸ მოინია ჟამი ცისკრისაჲ.¹⁹ მაშინ მიწოდა მე და ზოგად აღვასრულეთ გალობაჲ. და ვიყოფოდეთ²⁰ ტაძარსა მას²¹ ვონიფანტესსა²² ორმეოც დღე.

ხოლო მოახლებულ იყო დღესასწაული ბოროტისა მის კერპისა ლუსონისი,²³ რომელსა შინა მრავალსა საცხოვარსა²⁴ და ზროხასა დაჰკლვიდეს ტავრომენელნი და უზორვიდეს მას. მაშინ შემოკრბეს ქურუმნი იგი და ჳმობდეს წინაშე ტაძარსა მას²⁵ მთავრისასა და მოაჳსენებდეს განმზადებულებისა მის-

---

¹ BD: + მას; 2. B: შემწოხრდა; 3. ჯუარისა და] B: -; 4. BD: წმიდათა; 5. B: ვასკულავი; 6. BCD: ბრწყინვალე; 7. D: მივიახლენით; 8. D: გამოგუჳგება; 9. B: შეგყვანნა; D: შეგყვანა; 10. სენაკსა მცირესა] D: ~; 11. BD: დაჯდომად; 12. BD: მისსა; 13. B: მყოვარ; C: მყოვარ; 14. განსუენებად იგი] BD: ~; 15. C: ყუელ; D: ღამე ყოველ] -; 16. C: ჳელგანპყრობილ; 17. D: უფალსა ევედრებოდა] ევედრებოდა უფალსა + და ვითარცა; 18. D: -; 19. D: ცისკრისა; 20. B: ვიყოფოდეთ; D: ვიყოფოდით; 21. BD: + მთავრისა; 22. BD: ვონიფანტესა; 23. B: ლუსონისი; 24. B: საცხოვარსა; 25. D: -.

თვს. ხოლო მთავარი წარდგა გარდასაყრდნელსა¹ მას თვსსა და ეტყოდა მათ: „წარვედით,² მოჰმზადეთ ყოველივე წესისა-ებრ თქუენისა და ოდეს დღეს(ა)სწაული იგი მოიწიოს, მე მზავყო ცხოვარი³ და ზროხაჲ და ყოველი, რავდენი⁴ რაჲ საჭმარ იყოს.“ ესე⁵ რაჲ⁶ ჰრქუა,⁷ წარგზავნნა⁸ იგინი სახედ⁹ თვსა.¹⁰

და შემო-რა-ვიდა¹¹ ჩუენდა ვონიფანტე მთავარი, ჰკითხვიდა მას წმიდაჲ ბაგრატი: „რანი იყვენეს, შვილო, [270v] ჳმანი იგი ერისანი?“ მიუგო მთავარმან და ჰრქუა მას: „შემდგომად¹² ორისა თვსა დღესასწაულთაჲ¹³ საქმე¹⁴ მოიწევის¹⁵ შესაწირავთაჲ, ლუსონ¹⁶ ღმრთისა მის¹⁷ ამის ქალაქისა და ყოველი ქალაქი და გარემო¹⁸ სანახები¹⁹ შემოკრებუბის. ამის უკუე²⁰ ჯერისათვს მეტყოდეს ქურუმნი, რაჲთა მზავყოთ²¹ დასაკლავად ცხოვარი და ზროხაჲ²² ფრიადი. ვითარ უკუე²³ ჰნებავს სინმიდესა შენსა ყოფად, ანუთუ მოსლვად ხარა კრებასა მას წინაშე ყოვლისა²⁴ ერისა? გინათუ არა, ყოველივე მაუწყე ნებაჲ გულისა შენისაჲ.“

ჰრქუა მას ნეტარმან ბაგრატი: „შვილო ვონიფანტე, ნუვინ გაცთუნებს, ნუცა თავსიდებ ამიერიტგან²⁵ მსხუერპლისა შეწირვად ეშმაკთა,²⁶ არამედ მოიქეც სახიერისა მის უფლისა, რაჲთა მიგიტევენენ²⁷ შენ ყოველნივე²⁸ ცოდვანი შენნი. რამეთუ მონყალე არს იგი და ყოველთა, რომელნი²⁹ მიივლტოდიან³⁰ მისა,³¹ წყალობით შეინყნარებს და შეუნდობს ყოველთა ცოდვათა მათთა.³² რამეთუ ამისთვს გარდამოჳდა წიაღთაგან მამი-

---

¹ BD: გარდასაყრდნობელსა; 2. D: + და; 3. B: ცხოვარი; 4. D: რაჲოდენი; 5. D: ეს; 6. D: რა; 7. D: თქუა; 8. BCD: წარგზავნა; 9. D: სახიდ; 10. BD: თვსად; 11. D: შემო-რა-ვიდა; 12. D: -; 13. BD: დღესასწაული; 14. BD: -; C: საქმე; 15. BD: იქმნების; 16. CD: ლუსონ; 17. D: -; 18. D: გარემოჲს; 19. C: სანაჳები; 20. D: უკუე; 21. BD: მზავყვენეთ; 22. D: ზროხა; 23. D: უკუე; 24. BD: + მის; 25. B: + ეშმაკთა; D: + ეშმაკისა; 26. BD: -; 27. B: მიგიტევენეს; 28. შენ ყოველნივე] B: -; D: ყოველნივე] -; 29. B: + მისსა; D: + მისა; 30. B: მოივლტიან; D: მიივლტიან; 31. BD: -; 32. D: მათ.

სათა¹ ქრისტე² ღმერთი ჩუენი და კაც იქმნა წმიდისა ქალწულისა მარიამისგან. და მსგავს ჩუენდა იქმნა თვნიერ ცოდვისა, რაათა ყოველთა მიგვწოდოს სასუფეველსა მისსა, ვითარცა ღმერთმან ყოვლადღლიერმან. ამისთვის, შვილო ჩემო, მტკიცე იყავ სარწმუნოებასა ზედა³ მისსა, რაათა სრულიად მოგეცეს მადლი სულისა წმიდისაჲ,⁴ რომელსა ჰნებავს⁵ ყოველთა კაცთა⁶ ცხორებაჲ და მეცნიერებასა⁷ ჭეშმარიტებისასა მოსლვაჲ. ხოლო ან მნებავს, შვილო ჩემო, რაათა აღმიშენო⁸ საკურ- [271r]თხვევლი წმიდაჲ, რაათა შევსწირვიდე⁹ მას ზედა შესაწირავსა¹⁰ დიდებულსა და უფალმან ჩუენმან¹¹ იესუ ქრისტემან გვსწნეს¹² ყოველთაგან მტერთა¹³ უხილავთა და მოავლინოს ანგელოზი თჳსი მცველად სულთა ჩუენთა.“

მიუგო მთავარმან და ჰრქუა მას: „ყოველივე, რაჲცა მიბრძანო შვილსა შენსა, მზა ვარ აღსრულებაჲ. სახც¹⁴ ოდენ საკურთხეველისაჲ¹⁵ მის¹⁶ გამოსახე¹⁷ და მიერიტგან უზრუნველ იყავ.“¹⁸ მაშინ აღდგა ნეტარი იგი და თანა წარიყვანა¹⁹ ვონიფანტე მთავარი და ლუკაონიდე. და განვედით მახლობელად ზღუდესა ქალაქისასა აღმოსავალით კერძო. და გამოსახა სახც²⁰ იგი ეკლესიისაჲ და ჰრქუა:²¹ „ამას ადგილსა მნებავს აღშენებაჲ ამის სახლისა²² სალოცვეელისაჲ.“²³

და აღასრულა ლოცვაჲ²⁴ ეკლესიისაჲ²⁵ მუნ მდგომარემან.²⁶ ხოლო მთავარმან სათხროლითა მოინიშნა²⁷ ადგილი იგი და წარვედით სავანესა²⁸ მას ჩუენსა. და ხვალისა დღე უბრძანა მთავარმან მნესა თჳსსა²⁹ წარსლვად ლუკაონიდე ს თანა და

---

¹ BD: მამულთა; 2. BCD: ქრისტე; 3. BD: –; 4. D: წმიდისა; 5. D: –; 6. D: + ჰნებავს; 7. D: მეცნიერებაჲ; 8. D: + მე; 9 D: შევწირვიდე; 10. BD: + მას; 11. B: ჩემმან; 12. B: გვსწნეს; D: გივსწნეს; 13. BD: + მათ; 14. BCD: სახე; 15. B: საკურთხეველისა; C: საკურთხეველისაჲ; D: საკურთხეველისა; 16. D: –; 17. C: გამოსახც; 18. D: იქმენ; 19. D: წარიტანა; 20. BCD: სახე; 21. BD: თქუა; 22. ამის სახლისა] BD: ~; 23. D: სალოცვეელისა; 24. D: ლოცვა; 25. D: ეკლესიისა; 26. D: + მან; 27. D: მონიშნა; 28. C: სანავესა; 29. B: თჳსა.

ვითარცა უჩუენოს¹ აღშენებად² ტაძარი იგი ღმრთისაჲ. და მე-
ყსეულად შემოკრიბნეს გალატოზნი და ხუროთმოძღუარნი³
და იწყეს შენებად, რამეთუ იტყოდეს: „სახლსა საგანძურსა
აშენებს⁴ მთავარი.“

და ფრიადითა მოსწრაფებითა ოცდაათ დღე აღასრულეს
შენებაჲ იგი ყოვლად⁵ კეთილად და შუენიერად.⁶ და იყო შენე-
ბული იგი ყოველი კეციტა და ლაქუარდითა დიდ-დიდე-
[271v]ბითა სისუბუქისათჳს მისისა. და ვითარცა აღასრულეს
ყოველივე სამკაული წმიდისა მის ეკლესიისაჲ, შთავიდა ნეტა-
რი ბაგრატ მთავრისა⁷ თანა და ლუკაონიდეს⁸ თანა, რომელსა
ენოდა „ეპიფანე.“⁹ და აღჰმართა¹⁰ წმიდამან მან¹¹ თჳსითა ჴე-
ლითა¹² საკურთხეველი და აკურთხა იგი წესითა¹³ მოციქულ-
თაათა.¹⁴ და მეყსეულად შეწირა მას ზედა უსისხლოჲ იგი
მსხუერპლი. და გუაზიარნა წმიდათა მათ საიდუმლოთა მე და
ეპიფანე¹⁵ და ამბორსგჳყო. ხოლო ვონიფანტე მთავარსა¹⁶ არა
აზიარა. ამისთჳსცა¹⁷ შეწუხნა იგი ფრიად, რამეთუ ჯერეთ
უმეცარ იყო საიდუმლოსა მას.

ხოლო ოდეს-იგი იწყო წმიდამან ბაგრატ გალობად ჴმი-
თა მით ტკბილითა, რამეთუ ფრიად კეთილ და ტკბილ იყო
ჴმაჲ მისი და მადლითა ღმრთისაჲთა¹⁸ აღესებულ, მეყსეულად
ვიხილეთ მე და ეპიფანე¹⁹ ცეცხლი საშინელი, ზეცით გარდა-
მოსრული, რომელმან აღავსო²⁰ ეკლესიაჲ და ჩუენ²¹ შეძრწუ-
ნებულ²² ვიყვენით.²³ ხოლო გარემოჲს ადგილისა მის აღმართ-
ებულ იყვნეს კერპნი მრავალნი, სპილენძისა და ქიქისა და კე-
ცისანი ოქროლესულნი. და მას ჟამსა ყოველნივე დაცჳვეს და
შეიმუსრნეს.

---

¹ D: უჩუენეს + აღესრულოს და; 2. D: აღშენოს; 3. BCD: ხუროთმო-
ძღუარნი; 4. BC: აღშენებს; 5. B: ყოველი; 6. D: შუწნიერად; 7. B:
მთავრისისა; 8. C: ლუკაონიდეს; 9. C: ეტჳფანე; 10. C: აჰმართა; 11.
D: -; 12. თჳსითა ჴელითა] B: ~; 13. BD: წესისაებრ; 14. B: მოციქულ-
თაჲსა; D: მოციქულთაჲსა; 15. BCD: ეტჳფანე; 16. B: მთავარი; 17. BD:
ამისთჳს; 18. D: ღმრთისათა; 19. BCD: ეტჳფანე; 20. B: აღივსო; 21.
B: -; 22. B: შეძრწუნებულ; 23. D: ვიქმნენით.

და ვითარცა აღასრულა წმიდაა ჟამისწირვა,¹ ნეტარ-
მან² ჰრქუა მთავარსა: „რაჲსა მწუხარე იქმენ, შვილო, რომელ-
იგი არა გაზიარე წმიდათა მათ საიდუმლოთა? საცნაურ
იყ(ა)ვნ შენდა, ვითარმედ ესე არს საიდუმლოჲ ჴორცისა და
სისხლისა ქრისტეს ღმრთისაჲ. და ვერვის ჴელენიფების [272r]
ზიარებად მისა,³ უკუეთუ არა პირველ აღიბეჭდოს წმიდისა
ნათლისღებისა⁴ მიერ, რომელ არს განბანაჲ წყლითა და გან-
წმედაჲ სულისა წმიდისა მიერ.⁵ ხოლო შენ ჯერეთ წინდი
ოდენ მიგიღებიეს მაღლისაჲ⁶ მის და არლა⁷ სრულ ქმულ⁸
ხარ. ჰმადლობდ უკუე⁹ ღმერთსა და ოდეს მისმან სახიერება-
მან ჯერიჩინოს, ღირს იქმნე დიდებულსა მას ნიჭსა.“

ესე რაჲ თქუა, შეუვრდა მთავარი იგი და არღარა შესძი-
ნა სიტყუად. მაშინ აღგკყვანნა¹⁰ ტაძრად და დააგო¹¹ ტაბლად
შუენიერი¹² დღესა მას სატფურებისასა. ხოლო წმიდამან ბაგ-
რატ ინყო კურთხევაჲ ტაბლისა. და თქუა რაჲ სიღრმითა¹³
გულისა მისისაჲთა:¹⁴ „დიდებაჲ შენდა, ქრისტე ღმერთო,¹⁵ სუ-
ფევაჲ შენი, ქრისტე,¹⁶ სუფევა¹⁷ არს უკუნისამდე“,¹⁸ მეყსეუ-
ლად შეიძრა ადგილი იგი და ყოველნივე¹⁹ შიშით ქუე²⁰ დავცუ-
ვით. ხოლო ნეტარმან მან აღმადგინნა²¹ და თქუა: „ნუ გეში-
ნინ, რამეთუ მაღლი ქრისტესი მოგუეფინა²² ჩუენ, რაჲთა გუა-
კურთხნეს.“ და ჯდა უკუე წმიდაჲ²³ ბაგრატ და ერთ კერძო
მისა²⁴ – მთავარი ვონიფანტე და ერთ კერძო – ეპიფანე.²⁵ ხო-
ლო მე ზე ვდეგ წინაშე უფლისა ჩემისა.

მოილო წმიდამან²⁶ პური, განტეხა და მოგუცა ყოველთა
და თქუა: „მიიღეთ, ჭამეთ პური ესე ჩემი²⁷ ჴელთაგან ჩემთა
დღესა ამას სატფურებისასა ტაძრისა მის ღმრთისა და მოიძა-

---

¹ D: ჟამისწირვა; 2. BD: + მან; 3. B: –; 4. B: ნათლის; 5. წმიდისა მი-
ერ] BD: ~; 6. B: მაღლისა; 7. BD: არღარა; 8. D: ქმნილ; 9. D: უკუე; 10.
D: აღგკყე(ა)ნა; 11. B: დაგკგო; 12. D: შუენიერი; 13. D: სიღრმით;
14. D: მისისაჲთა; 15. BD: –; 16. CD: –; 17. B: სოფევაჲ; D: სუფევაჲ;
18. B: –; D: + და; 19. B: ყოველნივე; 20. D: –; 21. B: აღგოადგინნა; D:
აღგუადგინნა; 22. D: მოგუეფინა; 23. D: ნეტარი; 24. D: –; 25. BC:
ეტკუფანე; 26. BC: + მან; 27. BD: –.

გენით კერპნი და ყოველივე ნაზორავი¹ და ნაგები² მათი.“³ და აღვდეგით რაჲ ტაბლით, ყო ლოცვაჲ⁴ და წარავლინა კაცად-კაცადი თვსაგან. ხოლო ჩუენ შთავედით ეკლესიად სამნუხრო-ჲსა⁵ გალობისა [272v] აღსრულებად. და მიერთგან მუნ ვიყოფოდეთ,⁶ ლოცვათა აღვასრულებდით და უსისხლოსა მას მსხუერპლსა შესწირვიდა ღმერთშემოსილი იგი.

ხოლო ქურუმთა მათ⁷ ბოროტთა ესმა რაჲ, ვითარმედ ვონიფანტე მთავარმან ტაძარი აღაშენა, იხარებდეს და იშუებდეს და⁸ იტყოდეს, ვითარმედ:⁹ „ღმერთნი უმეტესად¹⁰ შეიყუარნა მთავარმან და ტაძარი აღუშენა აპოლონს.“ რამეთუ არა იყო ქალაქსა მას კერპი მისი და იტყოდეს: „დიდ არს ძალი¹¹ შენი, ღმერთო აპოლონ, რამეთუ, დაღაცათუ ფალკონ წარვიდა ჩუენგან, არამედ ან შენ¹² მოგიყვანა დიდმან ამან მთავარმან, შეყუარებულმან ღმერთთამან.“¹³

ხოლო მოახდა¹⁴ კრებაჲ იგი ლუსონ¹⁵ კერპისაჲ. და მოჰმზადეს ქურუმთა¹⁶ მათ ცხოვარი¹⁷ და ზროხაჲ ფრიადი და სამნი ჭაბუკნი დასაკლველად ჩუეულებისაებრ.¹⁸ და შეკრბეს მიმოსლვად ყოველთა მათ საკერპოთა ტაძართა და¹⁹ კუმევადა საკუმეველისა.²⁰ და შე-რაჲ-ვიდეს ყოველსა²¹ პირველად ტაძარსა მას დიოს კერპისასა, პოვეს²² კერპი იგი დაცემული და შემუსრვილი.

ესე რაჲ იხილეს, იცეს პირთა მათთა და გოდებით ტყე-ბა²³ ყვეს და იტყოდეს: „ჴ, ღმერთო ჩუენო დიოს, არა კმა გუეყოა წარწყმედაჲ იგი ფალკონისი, არამედ, ესერა, უმეტესიცა მნუხარებაჲ და რისხვაჲ გუენია ჩუენ.“²⁴ რამეთუ გხედავთ შენ შემუსრვილად და რომელსა შიშით თაყუანის გცემდით, გხე-

---

¹ BD: ნაზორევი; 2. C: ნაგევი; 3. D: -; 4. D: ლოცვა; 5. B: სამნოხრო-
ჲსა; 6. B: ვიყოფოდეთ; 7. B: -; 8. იშუებდეს და] BD: -; 9. BD: -;
10. C: უმეტეს; 11. D: -; 12. ან შენ] D: ~; 13. შეყუარებულმან ღმერ-
თთამან] BD: -; 14. B: მოახლდა; D: მოახლებით იყო; 15. C: ლუსონ;
16. D: ქურუმთა; 17. B: ცხოვარი; 18. D: ჩუეულებისაებრ; 19. B: -;
20. B: საკუმეველისა; 21. CD: ყოველისა; 22. ABC: პოვეს; 23. D: ტყე-
ბა; 24. BD: -.

დავთ შეურაცხად¹ დაღენილად. ვინ მიუთხრას სირცხვლი ესე ჩუენი გა[273r]რემო² ქალაქთა?“

და ესევითარითა გოდებითა გამოვიდეს გარე³ და შევიდეს⁴ სხუათა მათ ტაძართა და პოვენს⁵ ეგრეთვე ყოველნი ღმერთნი შემუსრვილნი. მაშინ იქმნა ვაებაჲ დიდი და ყოველი ერი შეკრბა ჳმასა⁶ მას. და განისმა ესე სიტყუაჲ⁷ ყოველსა ქალაქსა და იყო გლოვაჲ⁸ ყოველთაჲ.

მაშინ ქურუმნი⁹ იგი ერთიურთ აღვიდეს მთავრისა და ინყეს ჳმობად ჳმითა უნესოჲთა. ხოლო იგი წარდგა გარდა[სა]-ყრდნელსა¹⁰ მას თვსსა და ჰკითხვიდა შფოთისა¹¹ მის¹² მიზეზსა. და იგინი ეტყოდეს:¹³ „ჰ, მთავარო, ვითარ-ესე ვხედავთ, არცა ერთი ზრუნვაჲ გაქუს შენ წარწყმედისათუს ჩუენისა, რამეთუ, აჰა, ესერა, პირველქმნულსა¹⁴ მას განსაცდელსა ზედა, რომელ-იგი ფალკონ ღმერთი ჩუენი უჩინო იქმნა, არცა ერთი ზრუნვაჲ აჩუენე. და ან კუალად დიოს, ღმერთი ჩუენი დიდი, და სხუანი ყოველნივე შემუსრვილ არიან,¹⁵ გარნა ლუსონ ხოლო, და შენ ანლა იკითხავ მიზეზსა ამას გლო(ვ)ისა¹⁶ ჩუენისასა? ან უკუე თქუ, რასა გვბრძანებ ამის ჯერისათუს.“

მიუგო მთავარმან და ჰრქუა მათ: „კაცნო ბრძენო ტავრომენელნო, ესერა, კრებაჲ იგი დიდი ამის ქალაქისაჲ მოახლებულ არს. მაშინ უკუე ყოველივე გამოვიდიოთ.¹⁷ ხოლო ან გამოარჩიენით თქუენგანნი კაცნი ბრძენნი და სწავლულნი ფრიად ფილოსოფოსობისანი¹⁸ და მეცნიერნი სიზმართა აღჳსნად¹⁹ და [273v] სამისნოთა გამოძიებად. და ტაძრებსა შინა

---

¹ D: + და; 2. A: გარრემო; D: გარემოჲ; 3. B: მიერ; 4. გარე და შევიდეს] D: -; 5. B: პოეს; D: პოვეს; 6. D: ჳმაჲ; 7. ესე სიტყუაჲ] BD: ~; 8. B: გლოაჲ; 9. C: ქურომნი; 10. BD: გარდასაყრდნობელსა; C: გადასაყრდნელსა; 11. B: შფოთისასა; D: შფოთისათუს; 12. D: -; 13. D: იტყოდეს; 14. D: პირველქმნილსა; 15. BD: + და არცა ერთი დაშთომილ არს; 16. ამას გლო(ვ)ისა] B: გლოვისა მის; D: გლოვისა ამის; 17. ყოველივე გამოვიდიოთ] BD: გამოვიდიოთ ყოველივე + ესე; 18. C: ფილასოფობისანი; 19. CD: აჳსნად.

ღმერთთასა ორ-ორი დაადგინეთ. ნუუკუე¹ ცნან, რა არს მონვენული ესე ღმერთთა ზედა, გინათუ ღმერთი უძლიერესი მოვიდა და ვერ დაუდგნეს² შიშსა მისსა და შეიმუსრნეს, ანუთუ³ სხვსა რაჲსამე⁴ მიზეზისათჳს⁵ იქმნა ესე. და რაჲცა გამოცხადოს კრებასა მას, გუაუნყონ ყოველივე.“⁶

სთნდა სიტყუაჲ ესე ქურუმთა და ერსა მას და თქუეს: „ვფუცავთ ძალსა ლუსონისსა,⁷ კეთილი განზრახვა⁸ მოიგონე, მთავარო დიდებულო.“ და მიიქცეს ქალაქად და ჴელთა აღიღეს რტოები მურტისა⁹ და დაფნისაჲ. და გამოარჩინეს¹⁰ ოცდაათი¹¹ კაცი,¹² სწავლულნი ფილოსოფოსობასა¹³ და ვარსკულავთმრაცხველობასა,¹⁴ სიზმართა აღსწანასა¹⁵ და მისნობასა. და დაადგინეს იგინი ტაძართა¹⁶ შინა კერპთასა¹⁷ ორ-ორი. ხოლო წმიდაჲ ბაგრატ ჯდა ეკლესიასა მას შინა, დაფარულ სულისა მიერ წმიდისა, რამეთუ ბნელი¹⁸ იყო მიფენილ თუალთა მის ერისათა და ვერ ხედვიდეს წმიდასა მას ეკლესიასა.¹⁹

წარვიდეს უკუე ერნი იგი ქურუმთა თანა საკერპოდ ლუსონისსა²⁰ რტოებითა მურტისა და დაფნისაჲთა²¹ და თითოსახითა სახიობითა შევიდეს. ქურუმნი იგი შეასხმიდეს მას და²² ითხოვდეს ხილვათა ხილვად საქმისა მისთჳს საძიებელისა. მაშინ სულმან მან ბოროტმან, რომელი იყო [274r] კერპსა მას შინა, ჴმაჲ აღმოუტევა და ჰრქუა მათ: „კაცნო ტავრომენელნო, რაჲსა მოხუედით ჩემდა, ანუ რაჲსა ჴმითა ქებისაჲთა შემასხამთ? რაჲდენი გაუცნეთ, გაუცნეთ, და რაჲ-იგი ვქმენით, ვქმენით თქუენ თანა. ამიერითგან განგუეშორენით, არღარა არს ძალი ჩუენ თანა, რამეთუ სამგუამოვანმან²³ ღმრთა-

---

¹ D: ნუუკუე; 2. D: დგნეს; 3. D: ანუ; 4. D: რაჲსათჳსმე; 5. D: მიზეზისა; 6. BD: –; 7. C: ლუსონისსა; 8. D: განზრახვა; 9. D: მურტისაჲ; 10. B: გამოარჩინეს; D: გამოარჩინა; 11. BD: ოცდაათნი; 12. BD: კაცი; 13. B: ფილუსოფოსობასა; C: ფილასოფოსობასა; 14. B: ვარსკულავთმრაცხველობასა; 15. B: აწსწანასა; 16. BD: + მათ; 17. BD: საკერპთა; 18. D: ბნელ; 19. D: + და; 20. B: ლუსონისა; C: ლუსონისსა; 21. B: დაფნითა; 22. D: + იტყოდეს და; 23. B: სამგუამოვანმან.

ებამან¹ მოხედნა თვსთა დაბადებულთა. მოავლინა ღმერთმან სიტყუად თვისი და ყოველნი განკურნნა,² რომელმან-იგი შექმნნა³ ცანი⁴ და ქუეყანაჲ, ზღუად და ყოველი, რაჲ არს მას შინა. ამან ან აქაცა⁵ მახვლი ცეცხლისაჲ მოავლინა,⁶ მონაფჳ⁷ თვისი, რომელმან ფალკონცა იოტა და სხუანი შემეუსრნა და მეცა უჩინომყოფს.“ ესე რაჲ თქუა, დადუმნა იგი სრულიად.⁸

ხოლო ქურუმნი იგი და ერი აღივსნეს მწუხარებითა, რამეთუ ვერ გულისჴმაცყვეს, რასა-იგი იტყოდა. არამედ ესეოდენ ცნეს, ვითარმედ განსაცდელი და ჭირი მონევნულ⁹ არს ღმერთთა მათთა ზედა. მაშინ იწყეს კუალად ვედრებად, რაჲთამცა გამოცხადებულადრე აუნყა მათ, თუ ვინ არს ძლიერი¹⁰ იგი ღმერთი და ყოველთა შემოქმედი. ხოლო სულმან მან არანმიდამან და ბილწმან¹¹ არარაჲ¹² მიუგო. მერმე კუალად წილ¹³ იგდებდეს,¹⁴ თუ¹⁵ ვის ეძიებს ლუსონ,¹⁶ რაჲთამცა დაუკლეს მას, რამეთუ ესე¹⁷ აქუნდა¹⁸ ჩუეულებაჲ¹⁹ და რომლისაჲცა²⁰ აუნყის,²¹ იგიცა დაუკლიან.

მოიღეს უკუე ფიალი ოქროსაჲ²² და აღავსეს იგი წყლითა და მიახლეს²³ წინაშე [274v] კერპისა მის. და წილ იგდებდეს ბეჭდებითა წესისა მისებრ მისანთასა.²⁴ და აღმოჴდა²⁵ წილი იგი მთავრისა ვონიფანტესთვის, რაჲთა დაუკლან იგი კერპსა მას. ესე რაჲ²⁶ ესმა ერსა,²⁷ განიხარეს და რტოებითა მით მურტისა და დაფნისაჲთა²⁸ აღვიდეს პრეტორად,²⁹ რომელ არს ტაძარი მთავრისაჲ.³⁰ შეასხმიდეს მას და იტყოდეს: „დიდებულო მთავარო და ბრწყინვალეო ნახპეტო, დიდმან

---

¹ B: ღმრთეებამან; 2. B: განკურნა; 3. BC: შექმნა; 4. B: ცაჲ; 5. B: მოავლინა; 6. B: აქაცა; 7. BC: მონაფე; 8. იგი სრულიად| B: -; 9. B: მონევნოლ; 10. C: ძრიელი; 11. და ბილწმან| BD: -; 12. BC: არლარაჲ; 13. D: წილი; 14. D: იგდეს; 15. B: თჳ; 16. C: ლუსონ; 17. BD: -; 18. B: აქონდა; 19. D: ჩუჭულებაჲ; 20. D: რომლისაჲცა; 21. D: აუნყიან; 22. BD: ოქროსა; 23. D: მიახლეს; 24. D: მისანთასა; 25. B: აღმოჴდა; 26. D: რა; 27. D: + მას; 28. B: დაფნისაჲთაჲთა; 29. B: პრეტორად; 30. D: მთავრისა.

ღმერთმან ლუსონ¹ შესანიშნავად² და მსხუერპლად³ მისა⁴ გითხოვა⁵ შენ და გნატრით,⁶ რამეთუ ამასცა ცხორებასა დიდებულ იქმენ და ან ღირს იქმნები ღმერთყოფად, ვითარცა ლუსონ⁷ და ზევ⁸ და სხუანი იგი ღმერთნი.“

ესე რაჲ ესმა, მას ჟამსა ერი იგი განუტევა ნიჭითა მრავლითა წესისაებრ და მსწრაფლ მოვიდა ნეტარისა ბაგრატიისა.⁹ და¹⁰ შეუვრდა¹¹ მას ცრემლით და¹² რაჲ-იგი ასმიოდა, მიუთხრა მას. მიუგო მას¹³ წმიდამან ბაგრატი: „ნურარას¹⁴ ზრუნავ, შვილო, ამის ჯერისათჳს, არამედ წარვედ კრებასა მას. და მეცა მუნ მოვიწიო ძალითა უფლისა ჩუენისა¹⁵ იესუ ქრისტესითა და ვიოტო სული იგი არანმიდაჲ. ხოლო შენ არარაჲ¹⁶ გევნოს, ნუ გეშინინ, ნუცა იურვი, არამედ წარვედ მშუდობით და¹⁷ მე¹⁸ სახელითა ქრისტესითა შენ თანა ვარ.“

წარვიდა მთავარი ტაძრად¹⁹ თჳსად²⁰ და მუნ იყოფვოდა²¹ უზრუნველად. და ხვალისა დღე მივიდეს ქურუმნი კაცთა მათ მიმართ, რომელნი საკერპოთა შინა დაედგინნეს კითხვად, უკუეთუ გამოეცხადა რაჲ. ხოლო მათ [275r] მიუგეს და ჰრქუეს:²² „ვითარცა-ესე დაგუადგინენით ჭეშმარიტისა²³ ძიებად, ყოველივე, რაჲ-იგი ვიხილეთ, გაუნყოთ. ღმერთნი იგი შემუხრვილნი²⁴ ერთად შევანანვერენით და დავსხენით საყდართა მათთა ზედა. და ვევედრებოდეთ²⁵ გამოცხადებად ჩუენდა ჩუენებათა დაფარულთა და ღამე ყოველ²⁶ არა დავიძინეთ. ხოლო ვითარცა მეცხრვ²⁷ ოდენ ჟამი იყო²⁸ ღამისაჲ,²⁹ გუესმა ჳმაჲ გალობისა,³⁰ ფრიად შუენიერი, რომლისა სმენითა ვერვინ განძღების.³¹ და ვითარცა ისმა ჳმაჲ იგი, მეყსეულად, ვითარ-

---

¹ C: ლუსონ; 2. D: შესანიშნავად; 3. D: მსხუერპლად; 4. D: მისსა; 5. BD: გითხოვა; 6. BD: + ყოველნი; 7. C: ლუსონ; 8. D: ზევს; 9. B: ბაგრატიისა; 10. BD: -; 11. B: შევუვრდა; 12. B: -; 13. BD: -; 14. BD: ნურარას; 15. BD: -; 16. B: არა; 17. B: -; 18. D: -; 19. ტაძრად] B: სახედ; D: სახიდ; 20. B: თჳსა; 21. D: იყოფოდა; 22. BD: თქუეს; 23. BD: ჭეშმარიტებისა; 24. C: შემოსრვილნი; 25. D: ვევედრებოდით; 26. C: ყუელ; 27. BCD: მეცხრე; 28. D: + ზამთრისა 29. D: ღამისა; 30. BCD: გალობისა; 31. D: განძღებოდა.

ცა მძაფრისა¹ ქარისაგან,² განიბნინეს³ ღმერთნი იგი და იქმნეს,⁴ ვითარცა არარა.⁵ ხოლო ქურუმთა სიტყუანი⁶ ესე შეჰრაცხნეს,⁷ ვითარცა⁸ ნაცილადა, და არა⁹ ჰრწმენა. მიუგეს კაცთა მათ და ჰრქუეს: „უკუეთუ ურწმუნო¹⁰ ხართ სიტყუათა ჩუენთა, დაადგერით¹¹ აქა და თქუენ თვთ გესმას.“

სთნდა მათ სიტყუად ესე¹² და წარვიდეს და მოიყვანნეს სხუანი კერპნი. და აღჰმართნეს¹³ ტაძართა მათ შინა და მუნ დაადგრეს¹⁴ მას ღამესა. ხოლო ვითარ მეცხრე¹⁵ ოდენ ჟამი იყო ღამისაჲ,¹⁶ იწყო წმიდამან ბაგრატი ცისკრისა გალობასა. და ესმა ჳმაჲ მისი,¹⁷ მეყსეულად დაეცნეს კერპნი იგი და შეიმუსრნეს. მაშინ ქურ(უ)მნი იგი განვიდეს ხილვად, ვინაჲ მოვალს ჳმაჲ იგი. და ჳმაჲ ესმოდა, ხოლო ხილვად ეგუტერისა¹⁸ მის ვერ ჳელენიფებოდა, რამეთუ ბნელი მიფენილ იყო თუალთა ზედა მათთა. და აღვასრულეთ რაჲ ლოცვაჲ, დაჯდა ნეტარი ბაგრატი წინაშე კართა ეკლესიისათა, დასწერა ჯუარი. და¹⁹ მაშინდა [275v] აღეხილნეს თუალნი მათნი. და იხილეს წმიდაჲ იგი ეკლესიაჲ და ნეტარი ბაგრატი, მჯდომარე²⁰ წინაშე კართა მისთა, ვითარცა ანგელოზი ღმრთისაჲ, და შეშინდეს. მაშინ მოუჳდეს მას და ეტყოდეს: „გაფუცებთ დიდთა ღმერთთა, გვთხარ²¹ ჩუენ,²² ღმერთი ხარ შენ, ანუ კაცი?“

მიუგო წმიდამან ბაგრატი და ჰრქუა მათ: „მე არცა ღმერთი ვარ, არცა თქუენთა მაგათ ბილწთა ღმერთთა²³ ვჰმსახურებ,²⁴ არამედ კაცი ვარ, დაბადებული ღმრთისაჲ, რომელმანცა მომავლინა, რაჲთა გიქადაგო თქუენ²⁵ სიტყუად ცხორებისაჲ²⁶ და ჳეშმარიტებისაჲ,²⁷ რაჲთა იცნათ ღმერთი მა-

---

¹ B: მძლაფრისაგან; D: მძაფრისაგან; 2. BD: ქარისა; 3. B: განიბნინეს; 4. BCD: იქმნეს; 5. D: არარა; 6. BD: -; 7. BD: შეჰრაცხეს; 8. BD: -; 9. BD: არა; 10. B: ურწმუნო; 11. BC: დაადგერით; 12. BD: მათი; 13. B: აღმართნეს; 14. C: დაადგრეს; 15. BCD: მეცხრე; 16. BCD: -; 17. D: + და; 18. AC: ეგუტერისა; D: ეგუტერისა; 19. B: -; 20. BCD: მჯდომარე; 21. D: + შენ; 22. D: ჩუენი; 23. B: + თქუენთა; 24. B: ვმსახურებ; 25. DB: -; 26. BD: ცხორებისა; 27. და ჳეშმარიტებისაჲ] D: -.

ღალი და მოიძაგოთ ბოროტი ეშმაკი.“ ჰრქუეს მას ქურუმთა მათ: „ვხედავთ შენ ზედა მადლსა¹ დიდსა,² ნუუკუე³ აპოლონ,⁴ ღმერთი იგი⁵ ათინელთაჲ,⁶ ხარ შენ და ამისთვის ესრეთ ძლიერად მოხუედ და ღმერთნი ჩუენნი შეიმუსრნეს. გარნა არა იგი ღირს ამის საქმისა ქმნაჲ, დაღაცათუ ძლიერი⁷ ხარ, რამეთუ იგინიცა ღმერთნი არიან.“

მიუგო ნეტარმან მან და ჰრქუა მათ: „კაცნო ტავრომენელნო, მე არცა⁸ აპოლონ ვარ,⁹ არცა აპოლონს ვიცნობ, რამეთუ არს იგი¹⁰ არარაჲ და შეურაცხი. არამედ მონაჲ¹¹ ვარ უფლისა ჩუენისა¹² იესუ ქრისტესი, რომელმან ქმნა ცაჲ¹³ და ქუეყანაჲ,¹⁴ ზღუაჲ და ყოველი, რაჲ არს მას შინა.¹⁵ რომელმან დაჰბადა კაცი ხატად თჳსა¹⁶ და მან მომავლინა, რაჲთა გასწაო¹⁷ დატევებად¹⁸ ეშმაკთა და მის მხოლოესა მონებად, რაჲთა მოგანიჭოს ცხორებაჲ საუკუნოჲ, [276r] რომელი თუალმან არა იხილა და ყურსა არა ესმა და გულსა კაცისასა არა მოუწყდა, რომელი-იგი განუმზადა ღმერთმან მოყუარეთა თჳსთა.¹⁹ ხოლო კერპნი ეგე,²⁰ რომელთა თქუენ ღმერთად უწოდთ,²¹ ეშმაკნი არიან და მსახურთა მათთა²² ცეცხლისა საუკუნოესა²³ მომატყუებელ არიან²⁴ და ბნელისა გარესკნელისა²⁵ დაღრჭენისა კბილთაჲსა²⁶ და მატლისა²⁷ დაუცხრომელისა. აწ უკუე, კაცნო,²⁸ დაუტევეთ²⁹ ბნელი და მოვედით³⁰ ნათლად!“³¹

ხოლო ქურუმთა მათ უკვრდეს სიტყუანი მისნი, არამედ მიისწრაფდეს დღესასწაულსა მას ლუსონ³² კერპისასა და ჰრქუეს მას: „ვისმინოთ კუალადცა, სიტყუაჲ ეგე შენი რასა მოასწავებს.“ და დაუტევეს იგი და წარვიდეს და იტყოდეს:

---

¹ D: მადლთა; 2. D: დიდთა; 3. D: ნუუკუე; 4. D: -; 5. B: -; 6. D: ათინელთა + აპოლონ; 7. BD: ძლიერ; C: ძრიელ; 8. BD: არა; 9. D: + და; 10. B: + ვითარცა; 11. B: მონა; 12. BD: -; 13. B: ცანი; 14. D: ქუეყანა; 15. მას შინა] C: -; 16. BCD: თჳსად; 17. C: გასწავო; 18. BD: დატეობად; 19. B: მისთა; 20. D: იგი; 21. BD: უწესთ; 22. D: მისთა; 23. B: საუკუნუესა; 24. B: ექმნებთან; 25. D: -; 26. D: კბილთასა; 27. BD: ტირილისა; 28. B: კაცნუ; 29. კაცნო, დაუტევეთ] D: -; 30. D: მოვედით; 31. C: ნათლად; 32. C: ლუსონ.

„ვინმე არს იგი ღმერთი, რომელსა-ესე იტყვს უძლიერეს¹ ყოფად ჩუენთა ღმერთთა, რამეთუ სიტყუაჲცა² იგი ლუსონისი³ გუაკრვებს, რომელ-იგი გუშინ მოგვგო.“ ამას ესევითარსა იტყოდეს რაჲ, მიიწინეს⁴ ტაძრად ლუსონისა⁵ და განავლინნეს ქადაგნი შემოკრებად ერისა. და მეყსეულად შემოკრბა⁶ ერი ურიცხვ რტოებითა მურტისა და ფინიკისაჲთა.⁷ და აღვიდეს ტაძრად მთავრისა და შეიპყრეს ვონიფანტე მთავარი. და მიიყვანეს წარდგინებად წინაშე ლუსონისსა⁸ და აღსძარცუეს⁹ ძონეული იგი და პორფირი, რომელი¹⁰ ემოსა. და ჴელნი შეუკრნეს დაკლვად. ხოლო იგი მიმოიხედვიდა წმიდასა ბაგრატს, ვითარცა ზუარაკი, კლვად მიყვანებული, იხე[276v]დავნი დედასა თვსსა, და იტყოდა: „იესუ ქრისტე, შემინყალე!“¹¹

და მას ოდენ ჟამსა¹² აღდგა წმიდაჲ ბაგრატი და შეიმოსა სამღდელო¹³ კუართი ზენრიტურთ¹⁴ და მომცა მე კურთხევაჲ დიაკონობისაჲ. და აღილო ჳუარი იგი წმიდაჲ ჴელთა მისთა¹⁵ და ხატი მაცხოვრისაჲ¹⁶ და წმიდისა მოციქულისა¹⁷ პეტრესი. და სწრაფით მივიწინენით კრებასა მას და ვიხილეთ ვონიფანტე მთავარი წინაშე კერპისა მის შეკრული. ხოლო კერპი იგი იყო დიდ ფრიად და შინაგან მისა¹⁸ გუელი,¹⁹ ვეშაპისა მსგავსი, რომელი-იგი სუმიდა სისხლსა,²⁰ რომელსა-იგი²¹ უზორვიდეს.

იხილა რაჲ²² ნეტარი ბაგრატი, მთავარმან²³ ჴმაყო: „დიდებაჲ შენდა,²⁴ ღმერთო მონისა შენისა ბაგრატისო!“ და მეყსეულად დასცკვეს საკრველნი იგი. იხილა²⁵ რაჲ ესე²⁶ ერმანი მანი,

---

¹ C: უძრიელეს; 2. BD: სიტყუაჲ; 3. BD: ლუსონისიცა; C: ლუსონისი; 4. B: მიიწინეს; 5. AD: ლუსონისსა; C: ლუსონისსა; 6. BCD: შეკრბა; 7. B: დაფნისაჲთა; D: დაფნისათა; 8. BD: ლუსონისა; C: ლუსონისსა; 9. B: აღსძარცეს; D: აღსძარცუეს; 10. BD: რომელი; 11. BD: შემენიე + მე; 12. ოდენ ჟამსა] D: ~; 13. D: + სამოსელი; 14. D: ზენარი-თურთ; 15. BD: თვსთა; 16. C: მაცხოვრისა; 17. CD: -; 18. BD: მისსა + იყო; 19. D: გუჭლი; 20. BD: + მას. 21. BD: რომელსა; 22. BD: + მთავარმანი; 23. BD: -; 24. B: + ქრისტე; 25. BD: იხილეს; 26. B: -; D: იგი.

დადუმნეს ჴმათა მათგან სასტიკთა, რომელთა შეასხმიდეს კერპსა მას. და თუალნი ყოველთანი წმიდასა ბაგრატს ზედა იყვნეს, რამეთუ¹ იხილეს იგი უცხოთა სახითა და მადლი ღმრთისაჲ მოფენილ იყო მის ზედა.

მაშინ წმიდაჲ ბაგრატ მიეახლა კერპსა მას და ჰრქუა:² „ლუსონ,³ ბილნო და არანმიდაო, რად აცთუნებ დაბადებულთა ღმრთისა ჩემისათა, ანუ რომელსა⁴ სარგებელსა მოატყუებ შენ მიერ ცთუნებულთა⁵ მათ?“ მიუგო სულმან მან⁶ არანმიდამან კერპით გამო: „რასა⁷ მკითხავ, მონაო ღმრთისაო, რომელი შენცა უწყი?“ ჰრქუა მას წმიდამან ბაგრატ: „ჰე,⁸ მე კეთილად უწყი, გარნა გიბრძანებ სახელითა ქრისტესითა თქუმად ერისა ამის წინაშე უცნებათა შენთა და თუ ვითარისა ცხოვრებისა მომატყუებელ ექმნები მათ და მას საუკუნესა.“ [277r] მიუგო ეშმაკმან მან და თქუა⁹ წინაშე ყოვლისა მის ერისა: „მე ყოველთავე მორჩილთა ჩემთა გეჰენიასა მას ცეცხლისასა¹⁰ დაუმკვდრებ თავისა ჩემისა თანა.“

მაშინ წმიდამან ბაგრატ აღამალლა წმიდაჲ იგი ჯუარი და გამოსახა ნიში ჯუარისაჲ ჯუართა და ჰრქუა მას: „გიბრძანებ სახელითა მამისა და ძისა და წმიდისა სულისაჲთა,¹¹ ეშმაკო არანმიდაო, სივლტოლად ადგილისა ამისგან და შთავრდომად სიღრმესა ზღვსასა მოყუსისა¹² მის შენისა ფალკონის თანა, ვიდრე განმზადებულად დღედმდე.“ და მეყსეულად იქმნა სულისა მისგან ბოროტისა, ვითარცა გრიგალი ქარისა მძლავრისაჲ.¹³ და კერპი იგი დაეცა და შეიმუსრა წურილად¹⁴ და სულნი იგი ბოროტნი ივლტოდეს. ხოლო გუელი იგი დაშთა ადგილსა მას, სადა ბომონი¹⁵ იყო.¹⁶

მიუჴდა წმიდაჲ ბაგრატ, სცემდა მას კუერთხითა და ეტყოდა: „განვედ, ტყავო¹⁷ ეშმაკისაო, რამეთუ შენ შეგიმოსა მან

---

¹ D: -; 2. და ჰრქუა] D: -; 3. C: ლუსონ; 4. B: რომლისა; 5. D: ცთომილთა; 6. D: -; 7. D: რასა; 8. D: ჰჴ; 9. BD: ჰრქუა; 10. A: ცეცხლისა; 11. წმიდისა სულისაჲთა] B: სულისა წმიდისაჲთა; D: სულისა წმიდისათა; 12. D: მოყმისა; 13. D: მძლავრისა; 14. BD: წულილად; 15. BD: + იგი; 16. B: დგა; D: დადგა; 17. B: ტყავო.

და პირველნი მამანი ჩუენნი სამოთხით გამოყარნა. და ან¹ ლუსონ² შენვე შეგიმოსა და დაბადებულთა ღმრთისა ჩემისათა აცთუნებდა. განვედ სახელითა უფლისა ჩუენისა იესუ³ ქრისტესითა და ნულარამცა⁴ პოვნილ ხარ ამას ადგილსა!“ და მეყსეულად აღიძრა გუელი იგი საშინელი წარსლვად. და შეძრვასა ოდენ მისსა ჯუარი დასწერა წმიდამან ბაგრატი და განიპო იგი ორად თავითგან⁵ ბოლომდე.

ესე საკრველებანი, რომელ⁶ ქმნა სახელითა იესუ ქრისტესითა, იხილნა რაჲ ერმან მან, ვმაყვეს: „კურთხეულ არს ღმერთი [277v] ბაგრატისი, ჭემმარიტად არს დიდ⁷ და საშინელ და გურნამს იგი.“ ჰრქუა მათ წმიდამან ბაგრატი: „შემუსრენით ფიალები ეგე და სარწყულები⁸ სავს⁹ ღვინთა მით, შეგინებულთა¹⁰ ნაზორევისათა,¹¹ და ყოველი იგი, რომელი შესანიშნავად¹² ეშმაკისა დაგიკლავს, ძალთა საქმელად¹³ მიეცით!“ და ერმან მან მყის სიტყუაჲ მისი აღასრულა.

კუალად უბრძანა აღებაჲ გუელისაჲ მის და ზღუად შთაგდებაჲ. და მეყსეულად მოაბეს მას საბელი და ზღუად შთაგდეს.¹⁴ ხოლო ითრევედეს რაჲ, ძუალნი მისნი განშიშულდეს.¹⁵ და ერთმან ჭაბუკთაგანმან ზურგისაგან¹⁶ მისისა¹⁷ მოჰკუეთა ნანევარი ერთი¹⁸ და აღწონეს რაჲ, იპოვა¹⁹ სამეოცი ლიტრაჲ.²⁰ მაშინ ყოველი იგი ერი შემოუკრბა²¹ წმიდასა²² ბაგრატს.²³ ხოლო იგი აღვიდა ადგილსა მალალსა და აკურთხნა იგინი ჯუარის წერითა წმიდითა, რათამცა მიიღეს²⁴ მაღლი²⁵ სულისა წმიდისა.²⁶ და მყოვარ²⁷ ჟამ ასწავებდა მათ სიტყუა-

---

¹ D: -; 2. C: ლუსონ; 3. უფლისა ჩუენისა იესუ] BD: -; 4. BD: ნულარა; 5. C: + ვიდრე; 6. BD: რომელნი; 7. არს დიდ] BD: ~; 8. B: სარწყულები; 9. BCD: სავსე; 10. B: შეგინებულთა; 11. D: ნაზორევისათა; 12. CD: შესანიშნავად; 13. BC: საქმლად; 14. B: შთათრეის; D: შთათრეის; 15. B: განშიშულდეს; 16. D: ზურგისა; 17. D: მისისაგან; 18. D: მისი; 19. BD: იპოვა; 20. D: ლიტრა; 21. B: შემოკრბა; D: შემოკრბა + წინაშე 22. B: წმიდისა; D: -; 23. B: ბაგრატისა; D: ბაგრატისსა; 24. B: + წმიდა; 25. D: წინდი; 26. D: წმიდისა; 27. B: მყოვარ; C: მყოვარ.

თა¹ მათ² ცხორებისათა³ და გულნი ყოველთანი განეხუნეს მადლითა სულისა წმიდისაჲთა.⁴ და კაცად-კაცადი კერპებსა⁵ მას, რომელნი იყვნეს ადგილ-ადგილ⁶ ქალაქსა შინა,⁷ დაჰმუსრვიდეს და ჰნერწყვიდეს⁸ მათ. ხოლო წმიდამან ბაგრატ კუალად აკურთხნა იგინი და ჰრქუა ხვალისა დღე შემოკრებად. და ესრეთ განყარა ერი იგი საზრდელისა მიღებად⁹ სახლთა მათთა.

და თავადი¹⁰ საღმრთოთა სიხარულითა მოიქცა ეკლესიად, ლოცვანი თჳსნი მისცნა უფალსა და მიიღო მცირედ საზრდელი. და დაჯდა კართა წინაშე¹¹ ეკლესიისათა [278r] და ჰმადლობდა უფალსა. მაშინ ეშმაკნი იგი, ქალაქსა¹² შინა მყოფნი, შენუხებულნი საქმეთა მათთჳს, რომელ ქმნნა¹³ წმიდამან ბაგრატ, მოიცივეს იგი და ყოველივე¹⁴ ეკლესიად, ვითარცა სიმრავლემან ყორანთამან, რაჲთამცა წმიდაჲ იგი შეაშინეს.

მაშინ ღმერთშემოსილი იგი აღდგა და შეიბეჭდა თავი თჳსი სასწაულითა ჯუარისაჲთა და ჰრქუა ეშმაკთა მათ: „გაფუცებ თქუენ, სულნო არანმიდანო, სახელსა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა¹⁵ დავრდომად ქუეყანასა ზედა მფრინვალეებისა¹⁶ მაგისგან.“ და სიტყუასა¹⁷ მისსა თანა დაცკვეს¹⁸ ყოველნი¹⁹ ქუეყანად.²⁰ და იქმნა, ვითარცა კოლტი ღორთაჲ²¹ მრავალი. ხოლო წმიდამან ბაგრატ აღიღო კუერთხი²² ჯუარისაჲ და წარიქცინა²³ იგინი და გარეგან ქალაქისა განიყვანნა იგინი,²⁴ ვინაჲცა²⁵ ქუაბი კლდესა შინა პოვა.²⁶ მუნ შინა²⁷ შეაყენნა იგინი და ლოდი დიდი სიტყვთა პირისა მისისაჲთა²⁸ მია-

---

¹ BD: სიტყუასა; 2. BD: მას; 3. BD: ცხორებისასა; 4. D: წმიდისათა; 5. D: კერპსა; 6. C: ადგილთა; D: ადგილსა + მას; 7. D: + ადგილ-ადგილ; 8. B: ჰნერწყვიდეს; C: დაჰნერწყვიდეს; D: და ჰნერწყვიდეს] -; 9. BD: მოღებად; 10. BCD: + სავსე; 11. კართა წინაშე D: ~; 12. BCD: + მას; 13. D: ქმნა; 14. D: -; 15. B: ქრისტესა; 16. B: ფრინვალეებისა; 17. B: სიტყვასა; 18. B: დასცკვეს; 19. BD: -; 20. BD: ქუეყანასა + ზედა ყოველნი; 21. D: ღორთა; 22. D: კუჭრთხი + თჳსი; 23. B: წარიქცინა; D: წარიქცინა; 24. BD: -; 25. D: ვინაცა; 26. B: პოვა; D: იპოვა; 27. D: -; 28. D: მისისათა.

გორვა კარსა მას¹ და სასწაულითა ჯუარისათა დაჰბეჭდა. და ლოცვაჲ წართქუა მას ზედა და თქუა: „გაფუცებ თქუენ სულთა მაგათ ბოროტთა სახელსა მეუფისა ჩემისა ქრისტესსა არარა² გამოსლვად ქუაბისა³ მაგისგან,⁴ ვიდრე დღემდე⁵ საშჯელისა,⁶ ოდეს-იგი ჯოჯოხეთს შეიყენებოდით.“

და მოიქცა რაჲ მიერ ადგილით, შემოვიდა ქალაქად. და ადგილსა მალალსა ჴელნი განიპყრნა, ილოცვიდა და ჰმადლობდა უფალსა.⁷ და შემდგომად ლოცვისა⁸ გამოსახა ნიში ჯუარისაჲ აღმოსავალით, დასავალით,⁹ ჩრდილოეთ და¹⁰ ბლუარით¹¹ და თქუა: „ძალმან ჯუარისა შენისამან, [278v] უფალო იესუ ქრისტე, განიოტენ ყოველნივე სულნი¹² არანმიდანი.“ და სიტყუასა თანა მისსა,¹³ რომელნიცა სადა დარჩომილ¹⁴ იყვნეს, ქალაქსა შინა ივლტოდეს.

ხოლო ხვალისა დღე ყოველი იგი ქალაქი¹⁵ შემოკრბა. და აღჴდა იგი ადგილსა მალალსა, ჴელი განუყარა და იქმნა რაჲ ღუმილი ერისაჲ,¹⁶ ალალო ყოვლადწმიდაჲ პირი მისი და ასწავლიდა მათ. ხოლო ყოველნი¹⁷ გულსმოდგინედ ისმენდეს მისსა და იტყოდეს: „გურწამს ყოველივე სიტყუაჲ შენი, წმიდაო ღმრთისაო, და თაყუანის ვსცემთ უფალსა იესუ ქრისტესსა,¹⁸ რომელსა ჰქადაგებ, და ყოველნივე კერპნი მოგჴაგებინან.“ ესრეთ უკუე ორსა მას დღესა¹⁹ ასწავლიდა ყოველთა²⁰ ზოგად და კაცად-კაცადსა წარჩინებულთა.²¹

ხოლო მესამესა დღესა იწყო ნათლისცემად. და პირველ ნათელღებულნი იგი წმიდისა პეტრეს მიერ, ეპიფანე²² და სხუანი იგი მენავენნი, წარმოადგინნა მსახურებად და აღმქუ-

---

¹ D: –; 2. BCD: არლარა; 3. D: + ამის ქრისტეს მიერ; 4. D: –; 5. B: დღემდე; 6. BD: სასჯელისა; 7. BD: ღმერთსა; 8. BD: + მის; 9. D: –; 10. B: –; 11. A: ბლურით; D: ბლოართ + დასავალით; 12. ყოველნივე სულნი] D: ~; 13. თანა მისსა] BD: ~; C: მისა; 14. BD: დაშთომილ; 15. BD: ერი; 16. BD: –; 17. D: ყოველნივე; 18. BD: ქრისტეს; 19. ორსა მას დღესა] D: –; 20. + D: ორსა დღესა; 21. BD: + მათ; 22. BCD: ეტკუფანე.

მელად¹ ერისა მის. და ნათელსცა² მათ³ მას დღესა შინა⁴ ოც-
დაოთხსა ათასსა რიცხვთ. და აზიარა⁵ წმიდათა ქრისტეს საი-
დუმლოთა. ხოლო ერისა მისგან მრავალთა თქუეს, ვითარმედ:
„ვიხილეთო⁶ ტრედი, ზეცით გარდამომავალი.“ და შთავიდა
ემბაზსა მას და განიბანა წყალსა მას შინა. და აღავსო იგი ნა-
თლითა და სურნელებითა მიუთხრობელითა და კუალად აღ-
ვიდა ზეცად. ხოლო იქმნა⁷ მას დღესა⁸ შინა⁹ ქალაქსა¹⁰ მას¹¹
სიხარული დიდი. და ვიდრე რვა დღემდე¹² ურიცხუმან სულ-
მან¹³ ნათელილო. ხოლო ესმა გარემო¹⁴ სანახებისა¹⁵ ერსა
[279r] და¹⁶ რომელნი-იგი¹⁷ მთასა მას ეტნისასა მკვდრ იყვნეს,
მადლი იგი ღმრთისაჲ, მოსრული ქალაქსა მას ტავრომენელ-
თასა. შემოკრებოდეს ურიცხუნი და ნათელილებდეს¹⁸ ჴელი-
თა წმინდისა¹⁹ ბაგრატიისითა.

და მრავალნი უძღურნი²⁰ განიკურნებოდეს²¹ ქრისტეს
მიერ²² დადებითა ჴელთა მისთაჲთა:²³ მკელობელნი, ბრმანი,
განრღუეულნი, განწმელნი, წყლით მანკიერნი და ეშმაკეულნი.
ხოლო ვონიფანტე მთავარი მოუჭდა ნეტარსა მას, თაყუანის
სცა და ჰრქუა: „გვედრები, მამაო ღმერთშემოსილო, რად
არა მეცა მომანიჭებ მეორედ შობასა ამას წყლისა მიერ და
სულისა, ვითარცა სხუათა უფროჲსლა, ვითარცა მთავარსა,
პირველ ყოველთაჲსა²⁴ მიღირდა²⁵ მე ნათლისღება.“

მიუგო წმიდამან ბაგრატი და ჰრქუა მას: „შვილო ჩემო,
ნუ სულმოკლე იქმნები, არამედ განმზადე²⁶ თავი შენი სინმი-
დითა და ქველისსაქმითა და ოდეს უფალსა ენებოს, მაშინ ნა-
თელილე,²⁷ რამეთუ ჩემ ზედა არს ზრუნვა²⁸ სულისა შენი-

---

¹ B: ამქუმელად; 2. B: ნათელჰსცა; 3. BD: -; 4. BD: -; 5. D: აზიარნა; 6. D: ვიხილეთ; 7. D: + ქალაქსა; 8. D: -; 9. მას დღესა შინა] B: -; 10. B: + შინა; D: -; 11. BD: + დღესა; 12. D: დღემდე; 13. BD: ერმან; 14. D: გარემოჲ; 15. D: სანახებსა; 16. D: + სხუანი იგი; 17. D: რომელნი; 18. D: ნათელსილებდეს; 19. BCD: წმიდისა; 20. C: უძღურნი; 21. BD: განკურნა; 22. ქრისტეს მიერ] BD: ქრისტემან; 23. D: მისთათა; 24. BCD: ყოველთასა; 25. D: მიღირს; 26. D: განმზადე; 27. BD: ნათელილო; 28. D: ზრუნვა.

საა.¹ ამას ზედა მთავარი იგი დუმნა,² რამეთუ კაცი იყო მორჩილი ყოველსა ზედა სიტყუასა წმიდისა ბაგრატისსა. მერმე ევედრა ნეტარსა მას აღსლვად მის თანა პრეტორად, რომელ არს ტადარი მთავრისაა. და აღვედით რაჲ, შემეყვანნა³ საგანძურთა მისთა და უჩუენნა⁴ წმიდასა ბაგრატს საუნჯენი მისნი,⁵ ოქროჲ ფრიადი დაზუნული,⁶ ვითარცა იფქლი, ანუ სხუაჲ რაჲმე [279v] ნივთი შეურაცხი. ესრეთ სავსე იყვნეს საუნჯენი მისნი ოქროჲთა, რამეთუ ესრეთ აღწერილ⁷ იყო წიგნებსა⁸ მათსა ტავროჲს და მენიაჲსთჳს, რომელთა ქალაქი იგი აღეშენა.⁹

ვითარმედ იგი მენია¹⁰ ტომისაგან იყო აღექსანდრე მაკედონელისაჲ¹¹ და მეცნიერ იყო ოქროჲსა ქმნასა და გამოდნობასა ოქროჲსა შანთთასა. ამისთჳსცა აღავსო ქალაქი იგი ოქროჲთა და ვეცხლითა, ვიდრელა არავინ იპოებოდა მუნ ნაკლულეევანებასა შინა. არამედ გარემო სოფლებისაგანცა¹² მუნ შემოკრებოდეს მორენად საფასეთა. ჰრქუა უკუე მთავარმან წმიდასა ბაგრატს: „აჰა, ესერა, მამაო წმიდაო, ყოველი ესე შენ წინაშე არს, ბრძანე, რაჲ ჯერარს ესე ყოფად.“¹³ მიუგო წმიდამან მან¹⁴ და ჰრქუა მას:¹⁵ „ესე ყოველი, შვილო, გლახაკთა მიეც!“ ჰრქუა მას მთავარმან: „არა არს, მამაო,¹⁶ ქალაქსა ამას შინა კაცი ნაკლულეევანებასა შინა, რამეთუ ფრიად არს სიმდიდრე¹⁷ ქალაქსა ამას.¹⁸ ხოლო რომელიცა¹⁹ ვინ იპოოს უპოვარებასა²⁰ შინა, ბრძანებისაებრ შენისა უხუებით მივსცე მას.“

გამოვედით მიერ და მოვედით²¹ ეკლესიად და ვპოვეთ²² მუნ ერი მრავალი შემოკრებული. მაშინ ნეტარი იგი ადგილსა

---

¹ D: შენისა; 2. BD: დადუმნა; 3. C: შემეყვანა; 4. B: უჩუენა; 5. B: თჳსნი; 6. B: დაზუნული; 7. B: წერილ; 8. BD: + მას; 9. BD: აღაშენეს; 10. D: მენიაჲ; 11. B: მაკედონელისა; C: მაკედონიელისაჲ; D: მაკედონელისა; 12. B: სოფლებისაგანცა; 13. ესე ყოფად] BD: ~; 14. BCD: -; 15-16. D: -; 17. BC: სიმდიდრე; D: სიმდიდრე + ამას; 18. D: შინა; 19. D: რომელნიცა; 20. BD: სიგლახაკესა; 21. BD: მივედით; 22. BCD: ვპოეთ.

მაღალსა დადგა და ასწავლიდა მათ წმიდათაგან წერილთა. ხოლო ერი იგი ენასა ცეცხლისასა ხედვიდეს¹ პირსა შინა მისსა, ვითარცა მრავალთა გვთხრეს.² და მას დღესა [280r] ნათელილო ქსანთიპოსცა, ბრძენთმთავარმან მის ქალაქისამან, რომელსაცა „ონისიფორე“ უწოდა ნეტარმან მან. და აღასრულა წმიდაჲ ჟამისწირვაჲ და აზიარა³ მორწმუნეთა მათ ჴორცსა და სისხლსა ქრისტჳსსა⁴ და მშჳდობით წარავლინნა სახედ თჳსა.⁵ ხოლო თავადმან პირი იჴსნა ვონიფანტეს თანა და ეპიფანეს⁶ და ეპაფროდიტეს.

და ხვალისა დღე მოუჴდა მას დედაკაცი ვინმე, სახელით ხრუსე,⁷ რომელი-იგი⁸ ქურუმი იყო⁹ კერპთაჲ და „დედით“ ხადოდეს მას ეშმაკნი და იყო იგი კეთროვან.¹⁰ ხოლო უნდა გამოცდაჲ¹¹ წმიდისა მის და ჰრქუა: „მოძღუარ, უკუეთუ ჭეშმარიტ არიან სიტყუანი¹² შენნი, განმკურნე,¹³ რამეთუ, ესერა, ორმე(ო)ც წელ ვჰმსახურებ¹⁴ ირას, ასულსა დიდისა კრონოძსა, და შთავვარდი სენსა ამას¹⁵ უშუერებისასა. ან, უკუეთუ¹⁶ სთქუა სიტყვთ და განვიკურნო, მრწმენეს¹⁷ ღმერთი,¹⁸ რომელსა ჰქადაგებ.“¹⁹

მიუგო ნეტარმან მან და ჰრქუა მას:²⁰ „იხილე, დედაკაცი, და²¹ ნუ განსცდი უფალსა ღმერთსა, ნუუკუე კურნებისა წილ ტანჯვაჲ მიილო, რამეთუ, უკუეთუ სარწმუნოებით²² მოუჴდე უფალსა, რომელმან ქმნნა²³ ცანი²⁴ და ქუეყანაჲ,²⁵ არათუ²⁶ ჴორციელისა მაგის²⁷ უშუერებისაგან ხოლო განიკურნო,²⁸ არამედ სულიერთაგანცა სენთა განსთავისუფლდე.“²⁹

---

¹ B: ჰხედვიდა; D: ხედვიდა; 2. B: გუთხრეს; 3. D: აზიარნა; 4. BC: ქრისტესა; D: ქრისტესსა; 5. AD: თჳსსა; 6. BCD: ეტჳფანეს; 7. C: ხჯრისე; D: ხურსო; 8. D: რომელი + იყო; 9. D: -; 10. BD: კეთროან; 11. D: გამოცდა; 12. BD: + ეგე; 13. BCD: + მე; 14. B: ვმსახურებ; 15. D: მას; 16. D: თუ; 17. D: გურწმენეს; 18. D: + ყოველი; 19. + და ჰმსახურებ; 20. D: -; 21. BD: -; 22. B: სარწმუნოებით; 23. BCD: ქმნა; 24. BD: ცაჲ; 25. D: ქუეყანა; 26. D: არა; 27. BD: მისგან; 28. B: განიკორნო; 29. D: განთავისუფლდე.

ვერ გულისწმავყო¹ მან სიტყუაჲ იგი წმიდისაჲ² მის, არამედ ჰრქუა: „ესეოდენ სენი³ ალილე ჩემგან, რამეთუ სხუაჲ [280v] არარაჲ მელმის შინაგან, არცა ღვძლი, არცა სტომაქი,⁴ არამედ⁵ მრთელ ვარ ყოვლითურთ.“

მიუგო წმიდამან და ჰრქუა: „ღმერთი დაგივინყებია,⁶ დედაკაცო, და ეშმაკთა ჰმონებ, ესერა, ორმეო(ც) ნელ და ვითარ იტყუ, თუ:⁷ „მრთელ ვარ შინაგან?“ ჭეშმარიტად დიდითა და მწარითა სენითა⁸ სნეულ ხარ. ან უკუე შეუვრდი⁹ ღმერთსა მას ჭეშმარიტსა იესუ ქრისტეს და მიილე მეორედ შობაჲ წყლისაგან და სულისა, რაჲთა განსწმდე ყოვლისაგან სენისა, სულისა და ჯორცთაჲსა.¹⁰ და მოვიდეს შენ ზედა ნათელი უკუდავებისა და¹¹ უხრწნელებისა¹² და უჩინო იქმნას უშუერებაჲ ეგე¹³ ჯორცთა შენთაჲ.“¹⁴

ჰრქუა მას დედაკაცმან მან: „განწმიდე¹⁵ პირველად კეთრი ესე ჩემი, რაჲთა არა შთავიდე სიხენეშითა ემბაზსა¹⁶ მას.“¹⁷ მიუგო წმიდამან მან¹⁸ და ჰრქუა მას: „გარქუ შენ, ნუ განსცდი უფალსა ღმერთსა, რაჲთა არა უძვრესად იგუემო.“ ხოლო დედაკაცი იგი მასვე ზედა ეგო¹⁹ და ეტყოდა მას:²⁰ „განწმიდე მე, რაჲთა²¹ მრწმენეს²² მე²³ ღმერთი შენი.“

მაშინ წმიდამან ბაგრატ ილოცა და ჰრქუა მას: „განიწსენ სარტყელი შენი!“ და ვითარცა განიწსნა, ჯუარი დასწერა და მეყსეულად²⁴ დასცვვა,²⁵ ვითარცა ქეცი. და მოიქცეს ჯორცნი მისნი სიკეთედ და განწმდა კეთრისა მისგან. და ვითარცა იხილა თავი თვისი განკურნებული, მადლობისა წილ ღმრთისა,

---

¹ D: გულისწმავყო; 2. B: წმიდისა; 3. D: ესენი; 4. D: + იგი; 5. D: -; 6. B: დაგიტვეებიეს; CD: დაგივინყებიეს; 7. BD: -; 8. B: სნებითა; D: სენებითა; 9. D: შეურდი; 10. B: ჯორცთაჲსა; 11. უკუდავებისაჲ და] BD: -; 12. D: უხრწნელებისა; 13. D: იგი; 14. D: შენთა; 15. BC: განწმიდე; 16. სიხენეშითა ემბაზსა] B: ენბაზსა სიხენეშითა; C: ენბაზსა; 17. B: ამით; D: სიხენეშითა ემბაზსა მას] ემბაზსა ამას სიხენეშითა + ამით; 18. BD: ბაგრატ; C: -; 19. B: განმტკიცნებოდა; D: დაამტკიცნებდა; 20. BCD: -; 21. რაჲთა] BD: და; 22. B: მრწმენენ; 23. BD: -; 24. C: მეყსეულად; 25. BD: + მისგან; C: დასცვვა.

მიუგო და ჰრქუა წმიდასა ბაგრატს: „არცა ერთი რაჲ კეთილი გიქმნიეს¹ შენ² ჩემ თანა, რამეთუ მე გამოგცდიდი შენ, უკუეთუ მეცნიერი-ძი³ ხარა⁴ მკურნალობისა ჴელოვნებასა. და აწ მიცნობიეს, ვითარმედ [281r] ჩუენნი⁵ ესე ბრძენნი და მეცნიერნი უმეტეს⁶ შენსა შემძლებელ⁷ არიან⁸ სენთა კურნებასა.“⁸

ჰრქუა მას წმიდამან ბაგრატ: „ჴ, დედაკაცო, საქმე⁹ ესე არა არს¹⁰ კაცობრივისა ძალისაჲ,¹¹ არამედ საღმრთოჲსა მადლისაჲ. და ვერვის ჴელენიფების ესევითარისა რაჲსამე¹² საქმედ, თვნიერ ღმრთისა. აწ უკუე, ვინაჲთგან იკადრე განცდად უფლისა, რომელმან-ესე მოგცა სიმრთელე,¹³ ძალუც¹⁴ კუალად მისვე კეთროვნებისა¹⁵ მოვლენაჲ¹⁶ შენ ზედა, რაჲთა ვერვინ მკურნალთაგანმან გილხინოს, ვითარცა-იგი აქამომდეცა ვერ განიკურნე.“¹⁷

და ესე¹⁸ რაჲ თქუა, აღილო ქეცი იგი, მისგან დაცვნებული,¹⁹ მიაგდო მას²⁰ ზედა და თქუა: „კურთხეულ ხარ, ღმერთო, რომელმან ჰქმენ ცანი²¹ და ქუეყანაჲ, ზღუაჲ და ყოველი, რაჲ არს მას შინა, რომელი გარდამოჴედ²² ზეცით და არა განეშორე წიაღთაგან მამისათა, რომელმან მიიღე ბუნებაჲ ჩუენი, თვნიერ ცოდვისა, და ყოველნი უძღურებანი²³ ჩუენნი განჰკურნენ,²⁴ რომელმან-ესე უტყუა მადლსა შენსა, სენი იგი, რომლისაგან განჰკურნე,²⁵ მისსავე უკუმოედინ²⁶ უმეტეს პირველისა!“²⁷

და მეყსეულად სიტყუასა თანა ბაგრატიცისა იწყეს ჴორ-

---

¹ D: გიქმნია; 2. B: -; 3. BCD: მეცნიერ-ძი; 4. BD: ხარ; 5. B: ჩუენი; 6. D: -; 7. D: + და შემძლებელ არიან; 8. B: კურნებად; 9. BC: საქმე; 10. საქმე ესე არა არს] D: არა არს საქმე ესე; 11. D: ძალისა; 12. B: რაჲმე; 13. BCD: სიმრთელე; 14. B: ძალუც; 15. D: კეთროვნებისა; 16. B: მოვლინებად; D: მოვლენად; 17. B: განეკორნე; C: განეკურნე; 18. D: ეს; 19. BD: + და; 20. BD: მის; 21. BD: ცაჲ; 22. BCD: გარდამოჴედ; 23. C: უძღურებანი; 24. D: განჰკურნე; 25. რომელმან-ესე უტყუა მადლსა შენსა. სენი იგი, რომლისაგან განჰკურნე] D: -; 26. B: მოეგენ; D: უკუმოედინ] უკმოაგენ; 27. C: მისსა.

ცთა მისთა დაბძარვად, ვითარცა ცეცხლისაგან დამწუართა, ფერწითგან ვიდრე¹ თავამდე.² და წუთხი ბოროტი სდიოდა³ ქუეყანად, ვითარცა ძმარი აღდუღებული. და იყო⁴ წრტიალე-ბაჲ⁵ ვაეებისა⁶ მისისაჲ⁷ დიდ ფრიად. და ჳმობდა: „შემინყალე, ბაგრატ, მონაო ღმრთისაო, შემინყალე, რამეთუ,⁸ ესერა, წარ-წყმედილ არს სრბაჲ⁹ ცხო[281v]რებისა ჩემისაჲ.¹⁰ შეჩუენე-ბულ¹¹ არიანმცა¹² კერპნი ყოველნი,¹³ რამეთუ მათისა სიყუა-რულისათჳს შემემთხვა ესე ყოველი. და ან შენდა მომართ¹⁴ არს სასოებაჲ ჩემი, მონაო ჭეშმარიტისა მის¹⁵ ღმრთისაო, შე-მინყალე!“

ჰრქუა მას წმიდამან ბაგრატ: „არა არს, დედაკაცო, ჩემ-გან სასოებაჲ ცხორებისაჲ,¹⁶ არამედ ქრისტესგან, რომელი-იგი განსცადე, დამბადებელი ყოველთაჲ, რომელმან ჭიმიტა და აღკრიტა ღანუნი შენნი გიქცინა.“ ხოლო იგი კუალად ჳმობდა: „შემინყალე, მონაო ღმრთისაო ბაგრატ, შუამდგო-მელ¹⁷ და თავსმდე¹⁸ მექმენ ღმრთისა მიმართ, რათა განვე-რე მწარეთა ამათ ტკივილთაგან. ევედრე ქრისტესა, რომელსა ჰქადაგებ, მოხილვად ჩემ ზედა და არლარა მტყუვარ¹⁹ ვიქმნე, არამედ ვჰმონო მას სიკუდილადმდე.“²⁰

ესე ყოველი რაჲ ესმოდა წმიდასა ბაგრატს, შეენყალა იგი და შევიდა ეკლესიად. ყო მისთჳს ლოცვაჲ²¹ და გამოვი-და,²² შეახო მას და გამოსახა მის ზედა ჯუარი ქრისტესი. და²³ მეყსეულად დასცვეს²⁴ ნაბრძვლნი იგი წყლულებათა მისთანი და განიკურნა²⁵ იგი წყლულებათა მისთაგან.²⁶ და მეყსეულად შეუვრდა ფერწთა²⁷ ბაგრატიტისთა. ხოლო მან არა უგულებელს-

---

¹ BD: -; 2. D: თავადმდე; 3. BD: დასდიოდა; 4. D: იწყო 5. D: წრტია-ლებად; 6. C: ვაეებისა; 7. D: მისისა; 8. BD: + აჰა; 9. BD: სასოებაჲ; 10. D: ჩემისა; 11. BD: შეჩუენებულმცა; 12. BD: არიან + ყოველნი; 13. D: ~; 14. D: მიმართ; 15. B: -; 16. სასოებაჲ ცხორებისაჲ] C: ცხო-რებაჲ სასოებისაჲ; 17. D: შუამდგომელ; 18. BD: თავსმდებელ; 19. B: მტყუარ; 20. B: სიკუდილადმდე; C: სიკდილდმდე; 21. D: ლოცვა; 22. D: + და; 23. B: -; 24. B: დასცვეს; 25. BD: + დედაკაცი; 26. წყლულე-ბათა მისთაგან] BD: -; 27. BD: + წმიდისა.

ყო¹ იგი, არამედ ღირსყო² ნათლისღებასა და უწოდა მას სახელი „ვენედიკტა.“³

და შემდგომად რავდენისამე⁴ ჟამისა, იხილა რაე გულს-მოდგინება და მოსწრაფება⁵ მისი, აკურთხა იგი დედადიაკონად.⁶ ხოლო დედაკაცი იგი ევედრა ნეტარსა მას და წარიყვანა იგი⁷ ტაძარსა [282r] მას საკერპოსა თჳსსა.⁸ და წინაშე მისსა შემუსრნა ყოველნი იგი კერპნი ოქროსა და ვეცხლისანი, ქიქისა და რვალისანი⁹ და¹⁰ კეცისა და ცარცისანი. და ვითარცა ყოველნი იგი შემუსრნა, შეიყვანა წმიდა ბაგრატ საგანძურსა თჳსსა და უჩუენა ფრიადი ოქრო და ვეცხლი,¹¹ ჰრქუა მას: „რაე უყოთ ამას ყოველსა, წმიდაო ღმრთისაო?“

ჰრქუა მას წმიდამან ბაგრატ: „შვილო, გლახაკთა მიეც, რამეთუ ძირი ყოვლისა ბოროტისა¹² არს ვეცხლისმოყუარება,¹³ განაგდე იგი შენგან.“ მიუგო დედაკაცმან მან: „არა არიან, წმიდაო ღმრთისაო, გლახაკნი მრავალ ქალაქსა ამას, გარნა მე ბრძანება თქუენი¹⁴ აღვასრულო.“¹⁵ და იწყო განცემად საფასისა მის და განუყო იგი ყოველთა, რომელთაცა ეჭმარებოდა. ხოლო იგი შეუდგა წმიდისა ბაგრატის სწავლასა და ჰმსახურებდა იგი¹⁶ ეკლესიასა ყოველთა დღეთა ცხორებისა მისისათა.

სხუა დედაკაცი, საღმობითა¹⁷ შეპყრობილი,¹⁸ რამეთუ იყო ქედსა მისსა¹⁹ სენი, რომელსა ჰრქვან კირჩხიბი, მოუწდა წმიდასა ბაგრატს და ევედრებოდა კურნებისა პოვნად და იტყოდა: „შემინყალე, წმიდაო ღმრთისაო, რომელი-ესე ყოველთა მიერ მკურნალთა²⁰ უკურნებელ ვიქმენ. შენ ძალგიც განკურნება ჩემი, ევედრო თუ ქრისტესა ღმერთსა, რომელსა ჰქადაგებ.“²¹

---

¹ BD: უდებყო; 2. BD: + წმიდასა; 3. A: ვენეტიკტა; 4. D: რაოდენისამე; 5. და მოსწრაფება] D: -; 6. D: დედათდიაკონად; 7. D: -; 8. BD: მისსა; 9. BD: ბოროლისანი; 10. BD: -; 11. BD: + და; 12. CD: ბოროტისა; 13. BD: + და; 14. BD: შენი; 15. D: ავასრულო; 16. BD: -; 17. BD: -; 18. D: + უძღურებითა; 19. C: მისა; 20. მიერ მკურნალთა] D: ~; 21. D: ქადაგებ.

შეენყალა იგი წმიდასა მას და შევიდა ეკლესიად. ევედრებოდა უფალსა¹ მუჭლთმოდრეკით² და³ იტყოდა: „კურთხეულ ხარ,⁴ უფალო⁵ ღმერთო ჩემო,⁶ უკუნიითი უკუნისამდე და კურთხეულ არს სუფევად [282v] შენი და ძლიერება შენი დიდებულ. შენ გევედრები, მეუფეო უკუდავო,⁷ ყოველთა დამბადებელო, რომელსა გიგალობენ ძალნი ცათანი, შეისმინე ვედრება ჩემი და განკურნე დედაკაცი ესე უძრული,⁸ რათა იდიდოს მრავალსაგალობელი⁹ სახელი¹⁰ შენი¹¹ უკუნიითი უკუნისამდე, ამენ!“

და ვითარცა აღასრულა ლოცვაჲ, მოუწოდა დედაკაცსა მას და ჰრქუა წინაშე ყოვლისა მის¹² ერისა: „დედაკაციო, ვითარცა გრწმენა, ესერა,¹³ განგკურნებს¹⁴ იესუ ქრისტეჲ, რომელი სუფევს უკუნისამდე თანა მამით და სულით წმიდითურთ.“ და დასწერა ჯუარი და მეყსეულად უჩინო¹⁵ იქმნა ვნება იგი მისგან. იხილეს¹⁶ რაჲ ერმან მან, ჳმაყვეს¹⁷ ერთბამად: „დიდება შენდა, ქრისტე ღმერთო, რომელმან გჳსწენ ჩუენ საცთურისაგან ეშმაკისა.“

ხოლო წმიდამან ბაგრატ აღალო პირი თჳსი და ეტყოდა ერსა მას: „იხილეთ, შვილნო ჩემნო, მადლი¹⁸ ღმრთისაჲ, რომელი მოჰფინა ჩუენ ზედა, რამეთუ¹⁹ მან²⁰ შექმნა ცაჲ და ქუეყანაჲ,²¹ ზღუაჲ და ყოველი, რაჲ არს მას შინა. წინაშე მისა²² დგანან ათასეულნი და ბევრეულნი ანგელოზნი და მთავარანგელოზნი,²³ საყდარნი²⁴ უფ(ლ)ებანი, მთავრობანი,²⁵ ჳელმწიფებანი, ძალნი, მრავალთუალნი ქერუბინნი²⁶ და²⁷ ექუს-ექუს ფრთენი სერაბინნი მარადის უგალობენ მას.²⁸

---

¹ D: + და; 2. BD: მუჭლთდრეკით; 3. BD: -; 4. BD: + შენ; 5-6. D: -; 7. ABC: უკუდავო; 8. BD: უძლური; 9. D: საგალობელი; 10. D: -; 11. B: + ქრისტე; D: + ქრისტე ღმერთო; 12. BD: -; 13. D: -; 14. B: + უფალი; D: + შენ უფალი; 15. D: უჩინო; 16. B: იხილა; 17. D: ჳმაყვეს; 18. BD: + იგი; 19. D: -; 20. D: რომელმან; 21. D: ქუეყანა; 22. BCD: მისსა; 23. და მთავარანგელოზნი] B: -; 24. D: + და; 25. D: -; 26. BC: ქერაბინნი; 27. B: -; 28. B: -.

მან თავადმან დაჰბადა კაცი ხატად თვსად და მსგავსებად,¹ არამედ იგი სცთა და დაუტევა მცნებაჲ დამბადებელისაჲ² და მიერთგან³ ცთომად იგი აღორძინდა,⁴ ვიდრემდის დაუტევეს კაცთა დამბადებელი და ჰმონებდეს⁵ დაბადებულთა. ამისთვის ქრისტემან ღმერთმან მოდრიკ[283r]ნა ცანი,⁶ გარდამოჴდა ქუეყანად⁷ და⁸ ყოვლითურთ მსგავს ჩუენდა იქმნა, თვნიერ ცოდვისა. და ეშმაკი მოაკუდინა და ბუნებაჲ ჩუენი საცთურისაგან იჴსნა. იგი მხოლოჲ არს მკურნალი სულთა და ჴორცთა ჩუენთაჲ, რომელმან უძღურებანი⁹ ჩუენნი აღიხუნა¹⁰ და სნეულებანი ჩუენნი¹¹ განკურნა.¹² მას ესევდით და სცხოვნდეთ!¹³

ხოლო მას დღესა მრავალნი უძღურნი¹⁴ და ვნებულნი განიკურნნეს¹⁵ ლოცვითა წმიდისა ბაგრატიისითა. და¹⁶ შემოკრება ერი მრავალი მიღებად წმიდისა ნათლისღებისა. და აღდგა ნეტარი იგი, ყო ლოცვაჲ და ნათელსცა მას დღესა¹⁷ რვა ათასსა კაცსა, თვნიერ დედებისა და ყრმებისა, რამეთუ სახელები მათი აღვწერეთ ეფუდებრთა¹⁸ შინა, სადა-იგი ყოველთა ნათელღებულთა სახელები წერილ¹⁹ იყო, რაჲთა ოდეს მსაჯული იგი²⁰ მართალი ეძიებდეს მწყემსთაგან სულთა მათ, რწმუნებულთა მათდა, მაშინ წმიდამან ბაგრატი უჩუენოს თვისისა²¹ სამწყსოსა²² სახელები.²³

და ვითარცა აღასრულა ნათლისცემად ერისაჲ²⁴ მის, დადგა ჟამისწირვად. და ვითარცა აღამალლა წმიდაჲ იგი პური, განელო სართული ეკლესიისაჲ და ცეცხლი საშინელი გარდამოჴდა და მოიცვა იგი, რომელიცა იხილეს ახალნათელღებუ-

---

¹ D: მსგავსად; 2. D: დამბადებელისა; 3. D: მიერთგანცა; 4. B: აღორძინდა; 5. BCD: ჰმონეს; 6. BD: + და; 7. BD: + განკაცნა; 8. BD: -; 9. C: უძრულებანი; 10. C: აიხუნა; 11. BD: -; 12. BD: განკურნა; 13. D: სცხოვნდეთ; 14. C: უძრულნი; 15. BD: განიკურნეს; 16. B: -; 17. B: + შინა; 18. B: ეფუდებრთა; C: ეფუდებართა; D: ეფუტებართა; 19. D: წარწერილ; 20. B: + ყოველთა; D: ყოველთა; 21. BD: + მის; 22. D: სამწყსოსა + სჯულისდება; 23. B: სახელისდება; D: -; 24. B: ერისა.

ლთა მათ ყოველთა. და ვითარცა გარდამოიყვანა წმიდა¹ საიდუმლოდ ზიარებად ერისა, იქმნა პირი მისი, ვითარცა ლამპარნი ცეცხლისაჲ. და მოუწოდა რაჲ ერსა ზიარებად, ვერვინ იკადრა² მიახლება³ მისა.⁴

მაშინ წმიდამან მან⁵ ცნა შიში მათი და ჰრქუა: „მოვედით,⁶ შვილ[283v]ნო, და მიიღეთ საიდუმლოდ ესე ცხოვრებისაჲ და ნუ გეშინიან,⁷ რამეთუ არა დაგწუავს, არამედ განგანათლებს.“⁸ ესრეთ მიახლნეს⁹ და ეზიარნეს და სავსენი სულითა წმიდითა წარვიდეს სახედ თჳსა.¹⁰

ხოლო მას ოდენ¹¹ ჟამსა¹² მოვიდა მუნ¹³ ვონიფანტე მთავარი¹⁴ და მის თანა ერი მრავალი. და ჴმობდეს ყოველნი: „შეგვწყალენ ჩუენ, მონაო ღმრთისაო, და მოგუეც მადლი წმიდისა ნათლისღებისაჲ.“ მიუგო წმიდამან მან¹⁵ და ჰრქუა:¹⁶ „სულგრძელ იქმნენით, შვილნო,¹⁷ და ხვალე, ენებოს თუ უფალსა, მიიღოთ ნიჭი მისი.“ ჰრქუა მას მთავარმან ვონიფანტე: „ბრძანე, მამაო ღმერთშემოსილო, ტაძრად სამთავროდ, რაჲთა გუაკურთხენ¹⁸ ჩუენ.“

და წარვედით მის თანა წარჩინებულთა თანა ქალაქისათა. და ინაჳიდგა ნეტარმან ბაგრატ¹⁹ ყოველთა მათ წარჩინებულთა მის თანა. მოიღო პური, განტეხა და მომცა ჩუენ. ხოლო მთავარმან დაგვგო თვთოფერნი²⁰ სანოაგენი.²¹ არამედ ნეტარი იგი ჭამდა პურსა მარილითა და მხალსა უმგებარსა.

ხოლო მათ დღეთა შინა აღწერა მოციქულმან მათე მის მიერ აღწერილი იგი სახარებაჲ, რომელიცა სულმან წმიდამან²² მოსცა მას აღწერად. და შეინყნარეს იგი წმიდათა მოციქულთა და ყოველთავე მორწმუნეთა მისცეს კითხვად, რამე-

---

¹ BCD: + იგი; 2. BCD: იკადრება; 3. B: მოახლება; 4. BCD: -; 5. B: -; 6. B: მოედით; 7. B: გეშინინ; 8. B: განგუანათლებს; 9. BD: მიეახლნეს; 10. BD: თჳსად; 11. D: -; 12. ოდენ ჟამსა] B: ~; 13. BD: -; 14. ვონიფანტე მთავარი] BCD: ~; 15. BD: -; 16. BD: + მათ; 17. BD: ძმანო; 18. BD: მაკურთხენ; 19. BCD: + და; 20. BCD: თითო-; 21. C: სანოაგენი; D: სანუგაგენი; 22. D: -.

თუ სხუათა მათ მახარებელთა არლა აღენერა.¹ ხოლო ჩუენ-
დაცა მოინია იგი წმიდისა მოციქულისა პეტრეს მიერ მოვლი-
ნებულისა ძმისა მიერ. და მას ზედაჲს-ზედა უკითხვიდა ერსა
[284r] ნეტარი ბაგრატი² და პატივსცემდა წიგნსა³ მას წმიდასა.
და მარადის საკურთხეველსა ზედა ბრძანა დადებაჲ მისი,
ოდენ ჟამსა კითხვისასა აღილის⁴ იგი და წარუკითხის⁵ ერსა
და კუალად საკურთხეველსავე⁶ დადვის.⁷

და ხვალისა დღე შემოკრბა ერი იგი⁸ მიღებად წმიდისა
ნათლისღებისა. და ნათელილეს მას დღესა, ვითარ ხუთათას-
მან ოდენ კაცმან და ეზიარნეს⁹ ჳორცსა და სისხლსა ქრის-
ტესსა. და წარვიდეს¹⁰ სავსენი სულითა წმიდითა.

მას ჟამსა შინა მბრძოლნი განენწყებოდეს ქუეყანათაგან
გარემო¹¹ მოსლვად ქალაკსა¹² სიკილიისა, ქალაქსა ტავრომე-
ნელთასა. ესმა ესე მთავარსა ვონიფანტეს და ენება გან-
სლვად¹³ მიგებებად მათა¹⁴ და წინაგანწყობად. მოვიდა¹⁵ ნეტა-
რისა ბაგრატის¹⁶ წინაშე და ჰრქუა მას: „ლოცვაჲ შენი, მამაო
წმიდაო, თანამავალ მეყავნ,¹⁷ რაჲთა წარვიდე წინაგანწყობად
მტერთა ჩუენთა. და ქალაქი ესე ჳელთა შენთა შემვიდერები-
ეს, რაჲთა ყოველივე¹⁸ ბრძანებისაებრ შენისა იქმნებოდის.“¹⁹

მიუგო წმიდამან ბაგრატი და ჰრქუა მას: „არა ჯერარს
ქრისტიანეთა სისხლისა დათხევაჲ, შვილო, გარნა, ვინაჲთგან
წინამძღუარ ერისა ხარ შენ და მოვლენ წინააღმდგომნი იგი
ქალაქსა ზედა²⁰ შენსა და ამისთვის გეგულები²¹ განსლვაჲ და

---

¹ D: აღნერა; 2. B: + და გ(ა)მოუთარგმანებდა ყოველსავე ზედამინე-
ვით; C: + და გამოუთარგმანებდა ყოველსავე ზედამინევენით ნეტარი
ბაგრატი; D: + გამოუთარგმანებდა ყოველსავე ზედამინევენით და; 3.
D: -; 4. D: აღილოს; 5. D: წარუკითხოს; 6. D: + ზედა; 7. D: დადვას;
8. BD: მრავალი; 9. D: აზიარნა; 10. C: წავიდეს; 11. ქუეყანათაგან
გარემო] BD: ~; 12. BD: ქალაკად; 13. BD: განსლვაჲ; 14. BD: მათდა;
15. D: მივიდა; 16. BD: ბაგრატისსა; 17. D: + მე; 18. D: ყოველი; 19.
D: იქმნებოდეს; 20. BD: -; 21. B: გუეგულები.

დაყენებად¹ მათდა, უფალი იყავნ შემნე² შენდა,³ ვითარცა აბრაჰამისა⁴ და მოსესა⁵ და ისუ⁶ ძისა⁷ ნავესა.⁸ და განგაძრიელოს⁹ შენ, ვითარცა დავით წინანარმეტყუელი, და მოგეცინ შიში მისი¹⁰ [284v] გულსა შინა¹¹ შენსა. ხოლო ქალაქისა ამის მოურნე¹² სხუად იზრუნე, წესისაებრ თქუენისა, რამეთუ ჩუენდა არა ჯერარს დატევებად¹³ სიტყუსა მის საღმრთოხსა¹⁴ და ზრუნვა¹⁵ სოფლიოთა¹⁶ საქმეთა,¹⁷ რამეთუ წმიდამან მოციქულმან და მოძღუარმან ჩუენმან პეტრე ესევითართა ზრუნვათაგან სივლტოლა¹⁸ გკბრძანა.¹⁹ ხოლო შენ დაადგინე, შვილო, ზედამდგომელი ქალაქისა²⁰ ამის,²¹ კაცი გონიერი და სახიერი.“

მაშინ ყო განზრახვა მთავარმან²² წარჩინებულთა თანა და დაადგინეს ძვ²³ ურჩულოხსა²⁴ მის ავრილიანე ქალაქპეტისა²⁵ მსგავსი²⁶ მისი ყოვლითურთ, რომელმან-იგი²⁷ არა ინება ნათლისღებისა მიღებად, არამედ იტყოდა: „ოდეს მთავარმან ნათელილოს, მაშინ²⁸ მეცა ნათელვილო.“ და იყო სახელი მისი ელიდოს. მოიყვანეს იგი და დაადგინეს წინაშე მთავრისა და²⁹ წმიდისა³⁰ ბაგრატისა.³¹ და თქუა მთავარმან ერისა მიმართ: „ესე იყავნ ქალაქპეტ თქუენდა, ხოლო ყოველივე ბრძანებად და განგებად იყავნ მამისა ჩუენისა ბაგრატისი!“ და შეასხეს³² ქება³³ მთავარსა ერმან მან³⁴ და მიითუალეს³⁵ ელიდოს ქალაქპეტად. მაშინ ჰრქუა მთავარმან³⁶ წმიდასა მას: „გამო-

---

¹ B: დაყენებად; 2. C: მნე; 3. შემნე შენდა] B: შენ თანა; D: + და; 4. C: აბრაჰამისა; 5. AC: მოსესა; 6. D: ისო; 7. B: ძისა 8. ACD: ნავესა; 9. BD: განგაძლიეროს; 10. B: თუსი; 11. BD: -; 12. BCD: მოურნე; 13. BD: დატეობად; 14. BD: საღმრთოხსა; 15. D: ზრუნვა; 16. B: სოფლიონთა; 17. BD: საქმეთა; 18. C: სივლტოლა; 19. D: + ჩუენ; 20. D: ქალაქისათა; 21. D: მის; 22. განზრახვა მთავარმან] D: მთავარმან განზრახვა; 23. BCD: ძე; 24. D: უსჯულოხსა; 25. C: ქალაქპეტისა; 26. B: მსგავსივე; 27. D: რომელმან; 28. BD: -; 29. მთავრისა და] B: -; 30. მთავრისა და წმიდისა] D: -; 31. B: ბაგრატისა; 32. B: + ერთა; 33. D: + ერთა მათ; 34. ერმან მან] BD: -; 35. D: მიითუალეს; 36. D: + მან.

ვედ,¹ წმიდაო მამაო,² გარეშე ქალაქისა ჩუენ თანა, რაჲთა ყოველმან ერმან მიიღოს კურთხევაჲ შენი და ეგრეთ წარვიდეთ.“³

ხოლო წმიდამან მან მიბრძანა თანამიღებად პატიოსნისა ჯუარისაჲ⁴ და წმიდათა მათ ხატთაჲ⁵ და სამღდელოჲსა მის⁶ სამოსლისაჲ.⁷ და განვედით მთავრისა მის თანა და წარჩინებულთა ქალაქისათა. მაშინ შემოკრბა მწედრო[285r]ბაჲ⁸ იგი გარემო სოფლებიჲსაგან: ნისქლოვანი⁹ და მთისა მისგან ეტნისა, და ზღუსპირით ტიტოჲსაჲ¹⁰ და კერძოთაგან ტერმონისათა,¹¹ და სამხრით აგნენტისა¹² კერძოთაგან.¹³ და იყო რიცხვ შემოკრებულთა მათ მწედართაჲ¹⁴ ხუთასი ათასი. ფ. ჩ.

ხოლო ესმა რაჲ ერსა მას მოსლვაჲ წმიდისა ბაგრატიისი, იქმნა ტენებაჲ დიდი, რამეთუ¹⁵ ყოველნივე ისწრაფდეს ხილვად პირისა¹⁶ მისისა.¹⁷ მაშინ მთავარმან იხილა რაჲ¹⁸ იწროებაჲ იგი და ტენებაჲ¹⁹ ერისა²⁰ მის,²¹ ჰრქუა წმიდასა მას: „აღჰვედ,²² მამაო²³ ღმერთშემოსილო, ადგილსა მაღალსა, რაჲთა გიხილოს ერმან ამან, რამეთუ შენთჲს არს ტენებაჲ ესე დიდი.“ და მეყსეულად აღვიდა იგი ადგილსა მაღალსა, შემოსილი სამოსლითა²⁴ სამღდელოთა.²⁵ და განბრწყინდა პირი მისი, ვითარცა მთიები განთიადისაჲ.²⁶ და ხედვიდეს რაჲ ამას²⁷ მორწმუნენი იგი, ადიდებდეს ღმერთსა. ხოლო რომელთა არა მიეღო ნათლისღებაჲ, იტყოდეს: „ვინა²⁸ არს დიდი ესე ღმერთი?“ მიუგეს მორწმუნეთა²⁹ და ჰრქუეს:³⁰ „არა ღმერთი არს

---

¹ AC: გამოედ; 2. წმიდაო მამაო] BD: ~; 3. C: წავიდეთ; D: წარვიდეს; 4. BD: ჯუარისა; 5. BD: ხატთა; 6. BD: -; 7. BD: სამოსლისა; 8. BD: მწედრები; 9. BCD: ნისქლოვანი; 10. BD: ტიტოჲსა; 11. B: ტერმონითა; 12. B: ანიგნენტისა; D: აგნენტისა; 13. C: კერძოთაგან; 14. D: მწედართა; 15. D: და; 16. D: პირსა; 17. D: მისსა; 18. იხილა რაჲ] D: რაჲ იხილაჲ; 19. B: + იგი; 20. BD: ერისაჲ; 21. BD: -; 22. D: აღჰვედ; 23. BD: + წმიდაო; 24. BD: + მით; 25. D: სამღდელოთა; 26. D: განთიადისა; 27. BD: -; 28. BCD: ვინ; 29. D: -; 30. B: ეტყოდეს; D: + მორწმუნეთა.

ესე, არამედ მონაჲ ღმრთისა¹ ძლიერისაჲ.“²

მაშინ ყოველნი იტყოდეს: „გურნამს ყოველი,³ რომელსა-ცა ესე ქადაგებს.“ და იწყეს⁴ ყოველთავე: „გურნამს ქრისტვ⁵ ღმერთი, რომელსა⁶ ჰქადაგებ, კაცო საკურველო.“ ხოლო ნმიდამან ბაგრატ მიბრძანა ადგილსა მას აღმართებაჲ პატი-ოსნისა⁷ ჯუარისაჲ და დაგებაჲ სინმიდისაჲ.⁸ და აღასრულა ნმიდაჲ ჟამისწირვაჲ.

ხოლო ესმა⁹ რაჲ ჳმაჲ იგი მისი ტკბილი, შემოკრბეს მო-რწმუნენი ზიარებად და ურწმუნონი საკურველე[285v]ბისა მის ხილვად. და იყო საკურველი დიდი, მსგავსი მისი, ოდეს-იგი მოსესზე რჩულსა¹⁰ მოსცემდა ღმერთი ძეთა ისრაჳლისათა,¹¹ რამეთუ, ვითარცა მუნ¹² ღრუბელი ჰფარვიდა, ეგრეთვე აქა ღრუბელი ნათლისაჲ¹³ აგრილობდა ნეტარსა მას, რომელსა-ცა¹⁴ ხედვიდეს¹⁵ ერნი იგი. და ჰრწმენა ქრისტვ¹⁶ უმრავლეს-თა და ევედრებოდეს იგინი,¹⁷ რაჲთა ღირსყვნეს იგინი ნათ-ლისღებასა და იტყოდეს: „ამიერთგან მოგჳძულეზიან კერპნი იგი შეგინებულნი და ჭეშმარიტისა¹⁸ ღმრთისა¹⁹ მოვილტვით,²⁰ რომელსა²¹ცა ჰქადაგებ. და არა განვიდეთ განწყობასა ამას²¹ ბრძოლისასა, ვიდრე არა ღირს ვიქმნეთ²² მადლსა ამას²³ ნათლისღებისასა, რომელსა იტყვ, ვითარმედ: „სრულმყო-ფელ²⁴ არს ქრისტეანობისაჲ.“²⁵

იხილნა²⁶ რაჲ²⁷ ნეტარმან მან, რამეთუ ყოვლითა გული-თა ჰრწმენა, ჰრქუა მათ: „ვინაჲთგან გინოდნა თქუენ მადლ-მან²⁸ ღმრთისამან,²⁹ შვილნო, და გრწმენა ღმერთი, რომელმან

---

¹ D: ღმრთისაჲ; 2. C: ძრიელისაჲ; D: ძლიერისა; 3. BD: ყოველივე; 4. BD: + ჳმობად; 5. BCD: ქრისტე; 6. BD: რომელსა; 7. BD: –; 8. D: სინმიდისა; 9. B: ისმა; D: ისმაჲ; 10. D: შჯულსა; 11. B: ისრაელისათა; 12. ვითარცა მუნ] D: ~; 13. D: ნათლისა; 14. D: რომელსა; 15. B: ჰხედვიდეს; 16. BCD: ქრისტე; 17. BD: –; 18. ჭეშმარიტებისა + მის; D: + მის; 19. D: + მიმართ; 20. ABD: მოვილტვით; 21. BD: მას; 22. BCD: ვიქმნეთ; 23. BD: მას; 24. BD: სრულმყოფელი; 25. B: ქრისტე-ანუბისაჲ; 26. B: იხილა; D: იხილაჲ; 27. D: –; 28. BD: + მან; 29. D: ღმრთისანო.

ქმნა ცანი¹ და ქუეყანაჲ, ზღუაჲ და ყოველი, რაჲ არს მას შინა, რომელმან დაჰბადა კაცი ჴელითა თჳსითა და შთაჰბერა² მან³ სული ცხოველი,⁴ წმიდაყვენით⁵ თავნი თქუენნი სამ დღე და ღირს იქმნეთ მადლსა ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისასა.“

ესრეთ განუტევა ერი იგი და აღიძარცუა⁶ სამღდელო⁷ სამოსელი. და სინმიღ⁸ იგი დავჰკრძალეთ და წარვედით კარავსა მას მთავრისასა და ვპოეთ ტაბლაჲ განმზადებული. აკურთხა ნეტარმან ბაგრატ და ინაჴიდგა მთავრისა მის თანა. [286r] მოილო პური,⁹ განტება და მისცა¹⁰ ყოველთა. და მანცა თავადმან მიილო პური და წყალი და მხალი უმგზარი, ხოლო¹¹ ჩუენ თვთოფერი¹² ჭამადი.¹³ და შემდგომად ტაბლისა¹⁴ აღები-სა აღალო¹⁵ პირი თჳსი და ეტყოდა მთავარსა:

„აჰა, ესერა, შვილო ჩემო, ჴორციელისა აღნომისა¹⁶ წილ იქმნა აღნომი¹⁷ სულიერი. აჰა, ესერა,¹⁸ დღეს ძალნი ცათანი იხარებენ, ხოლო ეშმაკისა ძალი, ვითარცა ცვლი წინაშე ცეცხლისა, განილია, და ვითარცა აღმური¹⁹ კუამლისაჲ, ნიავითა ზეცისაჲთა²⁰ განქარდა. ამის უკუე მადლისა წილ მრწამს უფლისა იესუსი,²¹ რაჲთა მკვდრ იქმნე²² საუკუნეთა მათ კეთილთა. ან მნებავს, შვილო, რაჲთა აღვიდე ქალაქად და აღმოიყვანო ერი ესე ჩემდა ასეულად, რაჲთა ნათელილონ.“

მიუგო მთავარმან და ჰრქუა მას: „არა ესე ხოლო,²³ არამედ სხუაჲცა ყოველივე ბრძანებაჲ²⁴ შენი აღვასრულო, წმიდაო ღმრთისაო,²⁵ რამეთუ სამთავროჲცა²⁶ ჩემი, უკუეთუ მიბრძანო, დატევებად²⁷ მზა ვარ.“ ჰრქუა მას წმიდამან ბაგრატ:

---

¹ BD: ცაჲ; 2. D: შთაბერე; 3. BD: მას; 4. B: ცხოელი; 5. D: წმიდაყვენით; 6. B: აღიძარცა; 7. B: + იგი; D: -; 8. BCD: სინმიდე; 9. B: + და; 10. B: მიცა; 11. D: და; 12. BD: თითოფერი; 13. B: + ვჭამეთ; D: საჭმელი; 14. C: ტაბლის; 15. BD: + ნეტარმან; 16. B: აღნუმისა; D: ანუ მისა; 17. B: აღნუმი; 18. D: -; 19. AC: არმური; 20. D: ზეცისათა; 21. D: იესუ + ქრისტესა; 22. BD: იქმნა; 23. D: -; 24. B: ბრძანება; 25. B: ღმრთისა; 26. BD: + ესე; 27. D: დატეობად.

„სამთავროჲ შენი, შვილო,¹ გაქუნდინ, რამეთუ კეთილ არს კაცისა ღმრთისმოშიშისა მთავრობაჲ.“ ესე და სხუად მრავალი სულიერებრი² დაიუბნეს.

ამისა³ შემდგომად წარვედით ქალაქად. და ხვალისა დღე იწყო მთავარმან ერისა მის მოყვანებად, რომელთაცა წმიდაჲ იგი ასწავებდა და ნათელსცემდა სახელითა მამისაჲთა⁴ და ძისაჲთა⁵ და სულისა წმიდისაჲთა.⁶ და იყო ერისა მის რიცხვ გარემო სოფლებისაგან ხუთასი ათასი და ქალაქისაგან ორმოცი⁷ ათასი. და ნუვის⁸ დაუ[286v]კვრდების⁹ ერისა მის ესოდენი¹⁰ სიმრავლჳ,¹¹ რამეთუ ქალაქი იგი ტავრომენელთა¹² და ჭალაკი სიკილიისაჲ დიდ არს ფრიად და მდიდარ¹³ ოქროთა და ვეცხლითა და სხუთა ყოვლითავე საფასითა, და კაცნი ახოვანნი¹⁴ ბრძოლასა, რამეთუ მრავალგზის დორაქს ბრძოლა¹⁵ ყვეს და უმეტეს ოთხასისა ათასისა მოსწყდეს. და მოიყვანეს ქალაქად თჳსად ტყუ¹⁶ ოთხმოცი ათასი, თჳნიერ დედებისა და ყრმებისა.¹⁷

ხოლო მაკედონელთა¹⁸ ესმა ახოვნებაჲ მათი და განენყვნეს ბრძოლად მათდა ველსა მას ტერენტოჲსასა სიქადულითა და ზახებითა დიდითა. და ვერ უძლეს დადგომად წინაშე ტავრომენელთა მათ, არამედ იძლინეს¹⁹ და მეოტნი უკუნ იქცეს. და დააკლდა მათგანი²⁰ უმეტეს სამეოცისა ათასისა ჭურვილისა. და ესევეთარი იგი²¹ ძალი იხილეს რაჲ,²² მრავალთა მათგანთა დაუტევეს მეფ²³ თჳსი,²⁴ მოვიდეს და დაეშენნეს ტავრომენისა²⁵ სანახებსა. არამედ ამის ყოვლისათჳს²⁶ ქუემორე

---

¹ შენი, შვილო] B: ~; 2. BD: სულიერებრი; 3. BC: ამისსა; 4. D: მამისათა; 5. D: ძისათა; 6. B: წმიდისათა; D: წმიდისათაჲ; 7. B: ორმოცი; 8. B: ნვის; 9. B: დაუკურდების; 10. D: ესოდენი; 11. BCD: სიმრავლე; 12. D: ტავრომენელთა; 13. B: მდიდარი; 14. B: ახოვანნი; 15. D: ბრძოლაჲ; 16. BC: ტყუე; 17. თჳნიერ დედებისა და ყრმებისა] D: თჳნიერ ყრმებისა და დედებისა; 18. C: მაკედონელთა; 19. B: იძლივნეს; D: იძლინნეს; 20. BD: მათგანისა; 21-22. D: -; 23. BCD: მეფე; 24. D: მათი. 25. C: + სიხლესა; 26. B: ყოვლისათჳს.

ვთქუათ. ხოლო ან პირველსავე¹ სიტყუასა მოვიდეთ.

ნათელილო რად ერმან მან მადლითა ქრისტესითა, მერვესა დღესა მოვიდა მთავარი ვონიფანტი სხუათა² თანა ჴელმნიფეთა და ითხოვდეს ლოცვასა³ ბაგრატისგან წარსლვად წინამდებარესა მას წყობასა. ჰრქუა მათ წმიდამან ბაგრატ:⁴ „უფალმან იესუ ქრისტემან დაგიცვნეს თქუენ, ძმანო.“ და მოიკითხნა იგინი და წარგზავნნა.⁵

ხოლო მთავარმან თჳსაგან მოაჴსენა წმიდასა მას⁶ ნათლისღებისათჳს და ეტ[287r]ყოდა: „ნუუკუე⁷ მეწიოს⁸ სიკუდილი და წარვიდე დაბნელებული.“ ჰრქუა მას ნეტარმან მან: „შვილო ჩემო, უფალი იესუ ქრისტე⁹ გრწმენინ და მას ესევდი.¹⁰ ხოლო მადლი იგი ნათლისღებისად მიილო,¹¹ ოდეს მან ბრძანოს. ან უკუე წარვედ და¹² მეცა ხვალისა დღე გამოვიდე წარგზავნად თქუენდა.“

მაშინ ბრძანა ნეტარმან ბაგრატ¹³ ქმნა¹⁴ ჯუარისად ძელთაგან საროხსათა¹⁵ და ხატიცა უფლისა იესუ ქრისტესი, რაათა ჴყვეს ერსა მას ნიში იგი¹⁶ ქრისტეანობისად.¹⁷ და მრქუა მე: „მოვედ,¹⁸ შვილო ევაგრე,¹⁹ მიილე კურთხევაჲ ხუცობისად²⁰ და წარვედ ძმათა ამათ თანა, რაათა ასწავებდე²¹ სიტყუასა ღმრთისასა და აღასრულებდე წმიდასა ჟამისწირვასა და გალობასა საცისკროსა²² და სამწუხროსა²³ წინაშე სამწყსოხსა²⁴ მის²⁵ ქრისტესისა.²⁶ და ჟამსა ბრძოლისასა არქუ, რაათა ჯუარი ქრისტესი და ხატი მისი წინაუვიდოდინ,²⁷ რამეთუ ესე არიან საცო²⁸ ქრისტეანეთა.²⁹ და უკუეთუ დათხევაჲ სისხლი-

---

¹ B: პირველსა; 2. BD: + მათ; 3. BD: + წმიდისა; 4. B: –; D: მან; 5. D: წარგზავნა; 6. წმიდასა მას] BD: ~; 7. BD: + მამაო ღმერთშემოსილო; 8. A: მეწიონ; 9. D: –; 10. D: ესევდინ; 11. D: მოილო; 12-13. D: –; 14. D: ქმნა; 15. D: საროხსათა; 16. ერსა მას ნიში იგი] BD: ნიში იგი ერსა მას; 17. D: ქრისტეანობისასა; 18. B: მოედ; 19. BD: + და; 20. D: ხუცობისა; 21. B: ასწავლიდე; 22. D: საცისკროხსა; 23. და სამწუხროსა] D: –; 24. BD: სამწყსოსა; 25. BD: მას; 26. B: ქრისტესა; D: ქრისტესსა; 27. D: წინაუვიდოდინ; 28. BD: საცონი; 29. D: ქრისტეანეთანი.

საა¹ მრავალი იხილო, აყენებდი² მათ და ეტყოდე, ვითარმედ: „არა ჯერარს ქრისტეანეთა დათხევად³ სისხლისაჲ.“⁴ ესე ყოველი რაჲ მიბრძანა, შევედით ეკლესიად და მომცა მე⁵ კურთხევად ხუცობისაჲ.⁶

და ხვალისა დღე, განვედით რაჲ ველად, მოუწოდა მთავარსა ვონიფანტეს და სხუათა მათ ერისთავთა და ათასისთავთა და წინამძღუართა ერისათა.⁷ დამადგინა წინაშე მათსა და თქუა:⁸ „ამას წარმოვაგლენ თქუენ თანა, შვილნო, რაათა გასწავებდეს სიტყუასა ღმრთისასა.“ [287v] ხოლო მათ შეინყნარეს სიტყუად ესე სიხარულით.

მაშინ მიბრძანა ნეტარმან⁹ ჟამისწირვად¹⁰ წინაშე ერისა, ხოლო მე შიშით და ძრწოლით¹¹ დავდეგ ჟამისწირვად და ღმერთშემოსილი იგი¹² თანამიდგა მე. და აღესრულა რაჲ წმიდაჲ იგი საიდუმლოჲ, ეზიარა იგიცა თავადი ჩემგან, უღირსისა ამის, და მე მისგან¹³ მოვიღე წმიდაჲ ჟამის¹⁴ ზიარებაჲ და შიში დიდი დამეცა მე.

ხოლო ნეტარმან მან მრქუა მე: „განძლიერდი,¹⁵ შვილო, სახელითა უფლისა ჩუენისა¹⁶ იესუ ქრისტეცისითა!“¹⁷ და სიტყუასა მას თანა განემტკიცა გული ჩემი. მერმე ეზიარნეს პირველნი იგი ერისანი და რომელთაცა ენება. ხოლო შემდგომად წმიდისა მის ჟამისწირვისა წარვედით კარვად მთავრისა. მუნ პირი ვიწყენით ჴელთაგან¹⁸ ნეტარისა ბაგრატიისთა¹⁹ და მეყსეულად დაჰბერეს საყკრსა. და ერი იგი აღდგა წარსლვად, ხოლო მთავარმან²⁰ მოიკითხა ნეტარი იგი და მიიღო²¹ მისგან ლოცვაჲ²² და წარვიდა. ეგრეთვე²³ მე შეუვრდი მას და ამბორსუყავ. ხოლო მან მომიკითხა და ჯუარი ქრისტესი გა-

---

¹ D: სისხლისა; 2. BD: აყენებდ; 3. D: დათხევა; 4. D: სისხლისა; 5. D: –; 6. D: ხუცობისა; 7. ათასისთავთა და წინამძღუართა ერისათა] D: –; 8. BD: ჰრქუა; 9. D: + მან; 10. B: + მას დღეთა; D: მას დღესა; 11. B: ძწოლით; 12. D: –; 13. B: მის მიერ; 14. BD: –; 15. C: განძრიელდი; 16. BCD: –; 17. BCD: ქრისტესითა; 18. D: ჴელითა; 19. D: ბაგრატიისითა; 20. D: მთავარმა; 21. B: მოიღო; 22. D: ლოცვა; 23. D: ეგრეთ.

მოსახა გულსა ჩემსა და პირსა და შთავიდა ზღუამდე.¹ ჯუარი დასწერა ზღუასა მას და ესრეთ შევედით ნავად და წარვემართენით.

ხოლო ან გზისა მის სიტყუაჲ მცირედ დავიდუმით და ვთქუათ, რაჲ-იგი ქმნა უღმრთომან² ქალაქსა³ მას⁴ შინა⁵ ელიდოს ქალაქპეტმან, ძემან ურჩულოჲსა⁶ მის ავრილიანესმან. ამან ურჩულომან⁷ ელიდოს შემდგომად [288r] წარსლვისა ჩუენისა იწყო ყოვლისავე ბოროტისა საქმედ. და აღჰმართა სახლსა თჳსსა⁸ კერპი და ხადოდა⁹ სახელსა¹⁰ ბოროტისა მის ეშმაკისა¹¹ სკამანდროჲსსა.¹² და ჰბრძოდა ქრისტეანეთა და დღითიდლე უზორვიდა კერპსა¹³ მას.

მრავალსა უკუე ეტყოდა და შეჰრჩულვიდა მას ნეტარი იგი, არამედ ბოროტი გონებაჲ მისი მოუდრეკელ იყო.¹⁴ ხოლო პირველ განსლვისა ჩუენისა ქალაქით ორნი დანი, ქალწულნი, რომელთა ნათელელო სიმრავლესა მას თანა ერისასა, რომელთა მშობელნი მომკუდარიყვნეს, მოუჭდეს¹⁵ წმიდასა ბაგრატს, შეუვრდეს მას¹⁶ და ეტყოდეს: „გვედრებით, ღმერთშემოსილო მამაო, შეგვწყალენ ობოლნი ესე!“

ჰრქუა მათ წმიდამან მან: „თქუთ, ასულნო, რაჲ არს სათხოველი¹⁷ თქუენი.“ მიუგეს ქალწულთა მათ და ჰრქუეს:¹⁸ „ჩუენ, წმიდაო ღმრთისაო, ობოლნი ვართ და მრავალთა წარჩინებულთა ამის ქალაქისათა გუაიძულეს ქორწინებად და ჩუენ არა ვინებეთ უფროჲს. ხოლო ან ვინაფთგან ღირს ვიქმნენით წმიდასა ნათლისღებასა, ამისთჳს შევივრდებით,¹⁹ მონაო ღმრთისაო, რაჲთა ღირსმყვნე²⁰ ჩუენ მონაფეყოფად²¹ და მსახურებად ეკლესიისა დედადიაკონსა²² ხრჳსეს²³ თანა.“

---

¹ D: ზღუაჲდმდე; 2. BD: –; C: + მან; 3. D: ქალაქთა; 4. BD: –; 5. B: + უღმრთომან; 6. D: უსჯულოჲს; 7. D: უსჯულომან; 8. B: თჳსა; 9. C: ჰხადოდა; 10. D: სახელისა; 11. D: კერპისასა; 12. D: საკამანდროჲსა; 13. BD: –; 14. D: იყოო; 15. B: მოვიდეს; 16. B: –; 17. ABC: სათხოველი; 18. C: თქუეს; 19. D: გვედრებით; 20. B: -მყუნე; 21. B: მონესე; 22. B: დედადიაკონისა; D: დედათდიაკონსა; 23. BD: ხრჳსეს.

ესე რაჲ ესმა წმიდასა მას, აღიხილნა თუალნი ზეცად და თქუა: „გმადლობ, შენ, უფალო,¹ რომელი მოსცემ² მეცნიერებასა მადლისა შენისასა და გადიდებ შენ, რომელი მოუწოდ ყოველთა მაშურალთა და ტვრთმძიმეთა ტვრთვად სუ[288v]-ბუქისა მის უღლისა შენისა.“ და მოიქცა³ ქალწულთა მათ მიმართ და ჰრქუა:⁴ „ჭეშმარიტად, შვილნო, კეთილი ნაწილი გამოგირჩევიეს და კეთილსა საუნჯესა ეძიებთ.“ და მეყსეულად მოუწოდა დედადიაკონსა⁵ ვენედიკტას და ჰრქუა: „უფალმან ჩუენმან იესუ ქრისტემან მოყუასნი⁶ მოგცნა შენ, მიიყვანენ ესენი შენ თანა მკვდრად.“ და აკურთხა⁷ უხუცესი იგი დედადიაკონად,⁸ ხოლო უმრწემესი – მონესედ. და ბრძანა სენაკისა აღშენებად⁹ მახლობელად ეკლესიისა,¹⁰ რაჲთა ჟამსა¹¹ გალობისასა¹² მდგომარე იყვნენ.

ხოლო შემდგომად წარსლვისა ჩუენისა უღმრთოჲ იგი ელიდოს იწყლა ტრფიალებითა საეშმაკოჲთა უმრწემქსისა¹³ მის ქალწულისა მიმართ და მოუწოდა უხუცესსა მას და ჰრქუა: „უნჱია, დედაკაცო, რაჲსათჱს გინოდე შენ? ტრფიალ ვარ დისა შენისა ფრიად. ან, უკუეთუ არწმუნო მას აღსრულებად ნებისა ჩემისა, ვფუცავ ღმერთსა სკამანდროს, მრავალი კეთილი გიყო შენ.“ ხოლო წმიდამან მან ქალწულმან ყოველი სასოებაჲ თჱსი ღმრთისა მიმართ დადვა და ჰრქუა:¹⁴ „ისმინე ჩემი, ქალაქებტო, ჩუენ ქრისტ¹⁵ გვსწავიეს და არა სკამანდრო. ხოლო საქმისა მაგისტჱს უფალსა ჩუენსა წმიდასა ბაგრატს ვაუწყოთ და ვითარცა¹⁶ ბრძანოს, ეგრეთცა¹⁷ ვყოთ.“

მიუგო ელიდოს და ჰრქუა მას: „უკუეთუ ბაგრატს აუწყო,¹⁸ არა შემინდოს ამის¹⁹ საქმისა²⁰ აღსრულებად, არამედ

---

¹ D: + იესუ ქრისტე; 2. BD: + ყოველთა; 3. BD: მოექცა; 4. D: + მათ; 5. B: დედადდიაკონსა; D: დედათდიაკონსა; 6. D: მოყვასნი; 7. D: აკურთხნა + იგინი; 8. D: დედათდიაკონად; 9. BD: აღშენებაჲ; 10. B: ეკლესიისასა; D: ეკლესიასა; 11. რაჲთა ჟამსა] D: –; 12. B: + მუნ; D: გალობდენ + მუნ; 13. BCD: უმრწემესისა; 14. BD: + მას; 15. BCD: ქრისტე; 16. BD: + მან; 17. BD: ეგრეთცა; 18. BD: აუწყოთ; 19. BD: –; 20. BD: + ამისთჱს.

ნუ სცნობნ იგი საიდუმლოსა¹ ამას, [289r] ვიდრემდის ქორწილი ვქმნათ, რამეთუ მეცა მეგულებს ქრისტიანეყოფად უფროხლა,² უკუეთუ ვიქორწინო და³ იგი⁴ შენი.“

ჰრქუა მას ქალწულმან მან: „მე უფალ გონებისა მისისა არა ვარ. მას აქუს ჳელმწიფება თავისა თვისისა⁵ და უფროხსად, რამეთუ წმიდასა ბაგრატს მიუცემია⁶ იგი ვენედიკტა დედადიაკონისადა,⁷ რაჲთა ასწავებდეს მას.“ მიუგო ელიდოს და ჰრქუა მას:⁸ „ვითარცა გარქუ, წარვედ და⁹ ცხორება შენი და მისი იზრუნე, თუ არა, ვფუცავ ღმერთსა სკამანდროს, გენებოს თუ¹⁰ ანუ არა, ნებაჲ ჩემი აღსრულებად არს.“ ხოლო ქალწული იგი წმიდაჲ გამოვიდა მიერ და¹¹ მოვიდა ვენედიკტა დედადიაკონისა.¹² და პოვა¹³ მუნ და¹⁴ თვისი და ცრემლით მიუთხრა ესე ყოველი. წარვიდა დედადიაკონი ვენედიკტა¹⁵ და აუნყა ესე დიდსა ბაგრატს.

ხოლო მან მოუწოდა ქალწულთა მათ და იწყო სწავლად მათდა: „შვილნო ჩემნო, სამწყსონო¹⁶ სარწმუნონო¹⁷ ქრისტეს ღმრთისანო, ასულნო სიონისანო,¹⁸ ნუ გემინინ, რამეთუ ქრისტესთს¹⁹ გსურის, ჯერარს ბაძვა²⁰ ვნებათა მისთა.²¹ ნუმცა რაჲ უკუე განგაშორებს²² სიყუარულსა მისსა, ნუცა ჭირი, ნუცა იწროებაჲ, ნუცა სატანჯველნი, ნუცათუ²³ სიკუდილი. არამედ ისწრაფეთ სანთელსა მას ქალწულებისასა²⁴ თქუენ²⁵ უშრეტელად²⁶ დამარხვად, რაჲთა ღირს იქმნეთ სასძლოსა²⁷ ზეცისასა, რომელი განუმზადებებს ქრისტეს²⁸ მოყუარეთა მის-

---

¹ D: საიდუმლოსა; 2. D: უფროხლა; 3. B: და; 4. D: ეგე; 5. D: თვისისა; 6. BCD: მიუცემიეს; 7. B: დედადიაკონისა; D: დედათდიაკონისად; 8-9. BD: -; 10. B: თვ; 11. B: -; 12. D: დედათდიაკონისა; 13. BC: პოა; 14. B: და; 15. დედადიაკონი ვენედიკტა] D: ვენედიკტა დედათდიაკონი; 16. C: -; 17. BD: -; 18. B: სიონისნო; 19. B: ქრისტესათს(ს); D: ქრისტესა + თუ; 20. D: ბაძვა; 21. BD: მისთა; 22. C: განგაშორებს; 23. D: ნუცალათუ; 24. BD: ქალწულებისა; 25. BD: თქუენისასა; 26. D: დაუშრეტელად; 27. D: სასძლოთა. 28. BD: ქრისტესა.

თადა.¹ მვნე იყვენით, რაათა [289v] განხრწნადნი ესე ჳორცნი დაუტევენეთ და უხრწნელსა დიდებასა ღმრთისასა² ღირს იქმნეთ.“

მიუგეს ქალწულთა მათ და ჰრქუეს:³ „ჩუენ, წმიდაო მამაო,⁴ ქრისტესა შევედრებულ ვართ და მოძღურებასა შენსა შეუდგთ⁵ და ვიდრე სიკუდილამდე⁶ მზა ვართ ქრისტცსთს⁷ მოღუანებად.“ ხოლო წმიდამან ბაგრატ ულოცა⁸ და წარავლინნა სენაკად თჳსა.⁹ და¹⁰ ევედრებოდეს ღმერთსა განქარვებად ზრახვათა მათ ელიდოჲსთა. ხოლო ურჩულომან¹¹ მან ყო პური დიდი და მოუწოდა, რომელნიცა იყვნეს კერპთმსახურ. და ჰურიანიცა მრავალნი მოიყვანნა და მათ თანა მონტანელნი,¹² გრძნებისა¹³ მოძღუარნი.

და მრავლისა განფრთხოებისა და სუმისა შემდგომად იწყო თხრობად მათდა ბოროტმან ელიდოს: „უფალნო ჩემნო, ისმინეთ¹⁴ და, ძმანო ჩემნო.¹⁵ ქალი¹⁶ შუენიერი დამენინდა ქორწინებად¹⁷ და აწ ქრისტეანეთა მიიტაცეს იგი ჩემგან. აწ უკუე მნებავს, რაათა¹⁸ ერჩედეს თუ ნებასა ჩემსა კეთილ. უკუეთუ კულა ურჩ მექმნას,¹⁹ ვფუცავ ღმერთსა სკამანდროს, სიკუდილითა მოვაკუდინო.“ მიუგო კრებულმან მან ურჩულო-

---

¹ მისთადა] BD: და; 2. BD: –; 3. D: თქუეს; 4. D: ღმრთისაო; 5. C: შეუდგით; 6. D: სიკუდილამდე; 7. BC: ქრისტესთს; D: ქრისტეს; 8. BD: + მათ; 9. C: თჳსსა; D: თჳსად; 10. B: + ჰრქუა: წარვედით, ქრისტე იყავნ თქუენ თანა ისწრაფეთ ვითარცა სთქუთ მისთჳს თავსდებად ყოვლისავე ღუანლისა რაათა შეხვდეთ ბრძენთა მათ ქალწულთა თანა სასძლოსა მას ზეცისასა. წარვიდეს იგინი სენაკად თჳსად და; D: + და ჰრქუა: წარვედით და ქრისტე იყავნ თქუენ თანა. ისწრაფეთ, ვითარცა სთქუთ მისთჳს თავსდებად ყოვლისათჳსვე ღუანლისა, რაათა შეხვდეთ ბრძენთა მათ თანა ქალწულთა თანა სასძლოსა მას ზეცისასა. წარვიდეს იგინი სენაკად თჳსად; 11. D: უსჯულომან; 12. A: მუნტანელნი; BC: მონტანელნი; D: მულტანელნი; 13. BD: გრძნების; 14. BD: –; 15. BD: + ისმინეთ; 16. BD: + ერთი; 17. B: ქურწინებად; 18. BD: –; 19. BD: მექმნეს.

მან¹ და ჰრქუა: „კეთილ არს სიტყუაჲ შენი,² დიდო ქალაქპეტო.“

მაშინ ბოროტთა მათ მონტანელთა³ მოიღეს შორის წიგნი სატრფიალოჲ⁴ და ტრფიალებისა ეშმაკთა ხადოდეს. და აღდგეს რაჲ ტაბლისა მისგან საეშმაკოჲსა,⁵ წარიყვანეს იგი თვსაგან. და ეშმაკნი იგი ტრფიალებისანი⁶ მიუვლინნეს ქალ-[290r]წულსა მას. არამედ სიტყუამან და ძალმან ღმრთისამან ყოვლადვე არა შეუწდო სულთა მათ ბოროტთა მიახლებად მისა,⁷ რამეთუ ანგელოზი უფლისაჲ⁸ მოვლინებულ იყო შემწედ მისა,⁹ რომელმანცა მახვლითა ცეცხლისაჲთა ეშმაკნი იგი იოტნა.

მიიქცეს იგინი ელიდოჲსა¹⁰ და ჰრქუეს: „რაჲსათჳს წარგუავლინენ ესევითარსა მას გზასა ძნელსა,¹¹ ქალაქპეტო? რამეთუ ყოვლადვე ვერ უძლეთ მიახლებად სენაკსა მას, არამედ ლტოლვილნი მოვედით, ვითარცა სხუანი იგი მოყუასნი ჩუენნი, ფალკონ და ლუსონ¹² და სხუანი იგი.¹³ ან უკუე ყავ, ვითარცა გნებავს.“

ხოლო წმიდამან ბაგრატი ცნა სულითა, რამეთუ ბოროტსა მას ელიდოს¹⁴ არმური¹⁵ ეგულების აღდგინებად¹⁶ და შფოთი ქრისტეანეთა ზედა. მოუწოდა ქსანთიპოსს¹⁷ და ეპიფანეს¹⁸ და ღამე ყოველ ცრემლით ვევედრებოდა¹⁹ ღმერთსა, რაჲთა შემწე ეყოს სამწყსოსა თვსსა. და შუალამეს²⁰ ოდენ ილოცვიდეს რაჲ, ჳმად იყო²¹ მათდა მიმართ ზეცით:²² „მწნე იყავ, ბაგრატი, რამეთუ მე თქუენ თანა ვარ.“ ესე რაჲ ესმა

---

¹ B: ურჩულოთამან; D: უსჯულოებისამან; 2. BD: + უფალო; 3. D: მუნტანელთა; 4. D: სატრფიალო; 5. D: საეშმაკოსა; 6. C: ტრფიალობისანი; 7. ABC: მისსა; 8. D: უფლისა; 9. B: მისდა; 10. AC: ელიდოჲსა; D: ელიდოსა; 11. გზასა ძნელსა] BD: ~; 12. C: ლუსონ; 13. D: მოყუასნი ჩუენნი, ფალკონ და ლუსონ და სხუანი იგი] D: - 14. BD: ელიდოს; 15. D: არმურისა; 16. BD: აღდგინებაჲ; 17. B: ქსანთიფოს; C: ქსანტიპოსს; D: ქსანთიპოს; 18. A: ეტჳფანეს; C: ეტჳფანესს; 19. B: ვევედრებოდეს; 20. C: შოვალამეს; D: შუალამესა; 21. BD: + ზეცით; 22. BD: -.

მას,¹ მაღლი და დიდებაჲ მისცეს უფალსა, რომელმან ისმინის ვედრებაჲ მოშიშთა მისთაჲ² და თხოვანი³ მათნი აღასრულნის.

ხოლო განთიად ქსანთიპოს⁴ ფილასოფოსი⁵ აკურთხა დიაკონად, რომლისადა ნოდებულ იყო ონისიფორე⁶ წმიდისა ემბაზისაგან. მაშინ უღმერთომან ელიდოს კრება⁷ ყო კრებული მეკერპეთა⁸ და ჰურიათა⁹ და მონტანელთა.¹⁰ და ზრახვაყო მათ თანა და თქუა:¹¹ „ისმინეთ [290v] ჩემი, მეგობარნო ჩემნო: ქალაქსა ამას მრავალ წელ ქალაქპეტ¹² იყო მამაჲ ჩემი ავრილიანე. და ოდეს-იგი ღმერთთა ჩუენთა მიუწოდეს მას, კუაღად, ესერა, პატივი, ესე მამული ჩემდა მოვიდა. ხოლო მოგვ ესე და გრძნებისმოყუარვ¹³ და¹⁴ მოძღუარი ბაგრატ, არაჲ¹⁵ უწყი, ვინაჲ¹⁶ მოვიდა. და მთავარი ჩუენი აცთუნა და თვისსა სიბოროტისა¹⁷ მახეთა შეაგდო.¹⁸ და ან ჩემდა მბრძოლ არს და წინააღმდეგომ, ვიდრელა ესეცა მწუხარებაჲ მოანია ჩემ ზედა, რამეთუ ქალწული¹⁹ შუენიერი²⁰ შევიყუარე და მენება მისი ქორწინებაჲ, გარნა იგიცა თვისთა გრძნებითა მიმიღო და თვისსა²¹ რჩულსა²² მიაქცია.“

მაშინ კრებულმან მან ურჩულოებისამან²³ მიუგო და ჰრქუა მას: „უფალო ჩუენო და²⁴ დიდო ქალაქპეტო, მოვედინ²⁵ ან²⁶ წინაშე ჩუენსა²⁷ ქალი იგი და ვყოთ ქორწილი და აღესრულენ ნებაჲ გულისა შენისაჲ.²⁸ უკუეთუ კულა²⁹ არა გუერჩდეს³⁰ იგი, აღიფხუარნ ქუეყანისაგან ცხორებაჲ მისი უფროდსლა,³¹ რომელ ქრისტიანე იქმნა.“ სთნდა უკუე სიტყუაჲ იგი

---

¹ BD: მათ; 2. D: მისთა; 3. BD: თხოვანი; 4. D: ქსანთიფოს; 5. BD: ფილოსოფოსი; 6. B: —; 7. D: კრებაჲ; 8. B: მეკერპეთაჲ; 9. D: ჰურიათა; 10. B: მუნატელთა; D: მუნტანელთა; 11. B: ჰრქუა; 12. D: ქალაქპეტტი; 13. გრძნებისმოყუარვ] BD: გრძნებისა; C: გრძნებისმოყუარე; 14. BD: —; 15. BD: არა; 16. C: ვინა; 17. D: ბოროტისა; 18. BD: შთააგდო; 19. B: ქალ; D: ქალი; 20. D: შუწნიერი; 21. B: თვისა; 22. D: შჯულსა; 23. D: უსჯულოებისამან; 24. BD: —; 25. B: მოედინ; 26. D: —; 27. D: + ან; 28. D: შენისა; 29. D: —; 30. D: ერჩდეს; 31. D: უფროდს.

ურჩულოსა¹ მას. და წარავლინა² მასვე ჟამსა მტარვალნი და შეიპყრეს³ წმიდაჲ იგი დედადიაკონი⁴ და დაჲ მისი სერგია. შეკრნეს და ცემით მიიყვანნეს წინაშე სამშჯავროსა⁵ და წარუდგინნეს⁶ საეშმაკოსა⁷ მას⁸ კრებულსა.⁹

ესე რაჲ ცნეს ვითემე მას კერძოსა მყოფთა ქრისტიანეთა, სრბით მივიდეს და ნეტარსა ბაგრატს აუწყეს. [291r] მიუგო წმიდამან მან და ჰრქუა მათ: „დაადგერით,¹⁰ შვილნო, აქა და უფალსა ვევედრებოდი¹¹ და ურჩულოჲ¹² იგი იქმოდის,¹³ ვითარცა ჰნებავს, რამეთუ ქალწულთაჲ¹⁴ მათ ვერ ძალუც ნებასა თვისსა შეგდებად.“¹⁵

ხოლო წმიდანი იგი დედანი მიმავალნი ილოცვიდეს და იტყოდეს: „უფალო იესუ ქრისტე, შენ აღვრასხენ¹⁶ ბოროტსა მას ელიდოს¹⁷ ზრახვასა, რომელი ჩუენთვის იზრახა, რათა იდიდოს ყოვლადწმიდაჲ სახელი შენი.“ და მი-რაჲ-ინინეს¹⁸ ურჩულოსა¹⁹ მის კრებულისა, განჰჴსნნეს²⁰ იგინი საკრველთაგან მტარვალთა და წარუდგინნეს²¹ წინაშე ელიდოსა²² და მის თანა მეინაჴეთა.

იხილეს რაჲ ბოროტთა მათ²³ სიკეთე²⁴ ქალწულისაჲ²⁵ მის, ჰრქუეს ელიდოსს:²⁶ „ღირსად და სამართლად გიზრუნა,²⁷ ბრწყინვალეო²⁸ ქალაქპეტო, განგებამან ღმერთთამან²⁹ ქალი, მსგავსი სიკეთისა შენისაჲ.“³⁰ მაშინ უკეთურმან მან მიჰხედნა³¹

---

¹ D: უსჯულოსა; 2. B: წარავლინა; 3. C: შეიპყრნეს; 4. D: დედათდიაკონი; 5. წინაშე სამშჯავროსა] BD: –; 6. B: წარადგინნეს + წინაშე; D: წარადგინეს + წინაშე; 7. B: საეშმაკოსა; 8. BD: მის; 9. BD: კრებულისა; 10. B: დაადგერით; 11. D: ვევედრნეთ; 12. D: უსჯულოჲ; 13. B: იქმოდინ; D: იქმოდენ; 14. BC: ქალწულთა; 15. B: შედგინებად; D: შედგინებად; 16. D: აღვრასხენ; 17. CD: ელიდოსს; 18. B: მი-რაჲ-ინივნეს; D: მი-რაჲ-ინინნეს; 19. D: უსჯულოსა; 20. B: განჰჴსნნეს; D: განჴსნნეს; 21. BD: წარადგინნეს; 22. BC: ელიდოსსა; D: ელიდოსსა; 23. C: –; 24. BCD: სიკეთე; 25. D: ქალწულისა; 26. B: ელიდოს; 27. D: გიზ(რ)უნვა; 28. D: –; 29. C: ღმერთისამან; 30. სიკეთისა შენისაჲ] B: შენისა სიკეთისა; D: შენისა სიკეთისა. 31. B: მიჰხედა; C: მიხედა; D: მიჰხედნა.

ქალწულთა მათ¹ თუალითა ამპარტავანითა² და ჰრქუა: „უნცი-
თა, რამეთუ საიდუმლოჲ³ გულისა ჩემისაჲ⁴ გითხარ თქუენ და
ან წინაშე ამათ ყოველთასა⁵ გეტყვ შენ, ქალო,⁶ რაჲთა ყოვე-
ლი გულის ზრახვაჲ შენი⁷ განაგდო და ნებასა გულისა ჩემისა-
სა მერჩდე.⁸ წინაშე ამათ წოდებულთასა ვყო⁹ ქორწილი და
სიხარული¹⁰ და შეგიერთო შენ დღესითგან. ხოლო მნებავს, რა-
ჲთა პირველად უარჰყო¹¹ ქრისტე და სკამანდროს გუნდრუკი
უკუმიო,¹² და მერმე კეთილთა ჩემთა ზიარ გყო.“

მიუგო წმიდამან¹³ ქალწულმან და ჰრქუა მას: „ჴ, სავსეო
ზრახვითა ბოროტითა, ნუ იყოფინ¹⁴ ჩემდა უკუე, რაჲთამცა
გერჩდი შენ. არცა აღესრულოს ნებაჲ შენი ჩემ ზედა, რამეთუ
არათუ ოდენ¹⁵ ხრწნილებასა ჴორცთასა, არამედ უვარისყოფა-
საცა¹⁶ ქრისტესსა მაზრახებ, ურჩულოო.¹⁷ [291v] კურთხეულ
არს უფალი ღმერთი, რომელმან ქმნა ცანი¹⁸ და ქუეყანაჲ,
ზღუაჲ და ყოველი, რაჲ არს მას¹⁹ შინა. არა დაუტევო²⁰ სარ-
წმუნოებაჲ, რომელი ვისწავე და ნათელვიდე, რამეთუ იგი არს
ჭემმარიტი და წმიდაჲ, არამედ სიკუდილად დავდვა სული ჩე-
მი.“ ჰრქუეს²¹ მას ურჩულოთა²² მათ მენიანჴეთა: „და²³ სადა
ძალგიც შენ, უბადრუკო, სატანჯველთა თავსდებად?“

მიუგო ქალწულმან:²⁴ „მაქუს ქრისტეს მიერ უფლისა²⁵
ძალი და არასადა ვიძლიო თქუენგან, არამედ სასოებითა მი-
სითა მძლე გექმნა და ქალწულებისა ჩემისა სანთელი დაუშ-
რეტელად დავიცვა.“ მიუგო ურჩულომან²⁶ ელიდოს და ჰრქუა
მას: „უკუეთუ სიტყუათა ჩემთაჲ²⁷ ისმინო და ნებაჲ ჩემი აღას-
რულო, ნეტარ იყო შენ, რამეთუ იხილნე თუ ოდენ საუნჯენი
იგი ჩემნი, სიხარულითა აღივსოს გული შენი.“

---

¹ ქალწულთა მათ] BD: —; 2. C: ამპ(ა)რტ(ა)ვანითა; 3. B: საიდუმლოჲ;
D: საიდუმლო; 4. D: ჩემისა; 5. D: ყოველთა; 6. C: ქალა; 7. B: —; 8.
BCD: + და; 9. BCD: ვყოთ; 10. BCD: + დიდი; 11. AC: უვარჰყო; 12.
BD: უკმიო; 13. BD: + მან; 14. C: იყ(ო)ფვინ; 15. BD: —; 16. BD: უა-
რისყოფასაცა; 17. D: უსჯულოო; 18. D: ცაჲ; 19. BD: მათ; 20. BCD:
დაუტეთ; 21. D: ჰრქუა; 22. D: უსჯულოთა; 23. D: —; 24. BD: + მან;
25. B: + ჩემისა; D: ჩუნისა; 26. D: უსჯულომან + მან; 27. D: ჩემთა.

ჰრქუა მას წმიდამან:¹ „სიმდიდრე² შენი და საუნჯენი³ შენთანავე იყვნედ⁴ წარსაწყმედელად,⁵ რამეთუ მე საუნჯე⁶ წარუპარველი მაქუს ცათა შინა და სიმდიდრე⁷ წარმავალი⁸ არა მივმს, არცა მნებავს შენ თანა ყოფაჲ, რამეთუ უფალი ჩემი იესუ ქრისტე⁹ არს სიმდიდრე და ცხორებაჲ ჩემი.“ ჰრქუეს თანამეინავეთა ელიდოსს:¹⁰ „განაშორენ ეგენი¹¹ ერთიერთისაგან!“ და მათ¹² განყვნეს რაჲ იგინი, მოუწოდა დედადიაკონსა¹³ მას და ჰრქუა ურჩულომან¹⁴ მან: „ისმინე ჩემი, დედაკაცო, და შეინყალე თავი შენი და [292r] დაჲ ეგე შენი და დაარწმუნე მას მორჩილებაჲ¹⁵ ჩემი.“¹⁶ ჰრქუა მას წმიდამან მან: „დრო მეც თუსაგან სიტყუად მისდა.“¹⁷ და ბრძანა ესრეთ ყოფაჲ.

მაშინ წარიყვანა თუსაგან დაჲ თუსი, იწყო ტირილად და ეტყოდა: „ვილუანოთ, დაო ჩემო, ვილუანოთ, რაჲთა მეუფე¹⁸ ქრისტე¹⁸ ვიხილოთ და¹⁹ კეთილთა მისთა მკჳდრ²⁰ ვიქმნეთ.“²¹ ჰხედავა,²² რამეთუ, ვითარცა აჩრდილი და სიზმარი, ესრეთ წარმავალ არს ცხორებაჲ ესე²³ კაცობრივი. უწყი, რამეთუ მამაჲ ჩუენი ყოვლადვე არა გიხილავს შენ, ხოლო დედამან ჩუენმან დაგიტევა შენ ოთხისა წლისაჲ²⁴ და მე ათორმეტისაჲ.²⁵ და მრავალთა გუაიძულეს ქორწინებად²⁶ სიობლესა²⁷ ჩუენსა და არა ვინებეთ ხრწნილებასა²⁸ მიცემად²⁹ თავთა ჩუენთაჲ.³⁰ ან უკუე, რომელ-იგი³¹ წარმართ რაჲ ვიყვენით, არა³² თავსვიდევით, ვითარ ან ვქმნათ, ოდეს ესე უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე³³ შეგკმოსიეს. ნუ, დაო ჩემო, ნუმცა იქმნების ესე, არამედ ვილუანოთ წარმავალსა ამას ცხორებასა უბინოდ³⁴

---

¹ B: + მან; 2. BCD: სიმდიდრე; 3. D: + შენნი; 4. B: იყვნენ; C: იყვენედ; 5. D: + შენდა; 6. BCD: საუნჯე; 7. BCD: სიმდიდრე; 8. A: ნა-მა-ვალი; 9. BCD: ქრისტე; 10. B: ელიდოს; 11. D: იგინი; 12. BD: -; 13. CD: დედათდიაკონსა; 14. D: უსჯულომან; 15. BD: მორჩილება; 16. BD: ჩემდა; 17. BD: მისსა; 18. BCD: ქრისტე; 19. B: -; 20. BD: ღირს; 21. BCD: ვიქმნეთ; 22. D: ხედავა; 23. ცხორებაჲ ესე BD: ~; 24. D: წლისა; 25. CD: ათორმეტისა; 26. C: ქორწინება; 27. BCD: + მას; 28. BD: + მას; 29. BD: მიცემად; 30. BD: + და; 31. BD: რომელ; 32. C: არა; 33. BCD: ქრისტე; 34. B: უბინოდ.

დამარხვად თავთა ჩუენთა, რაათა საუკუნოდ¹ დაუსრულე-
ბელთა მათ² კეთილთა³ ვიშუებდეთ. აჰა, ესერა, გეტყვ⁴ შენ,
დაო ჩემო, ვითარმედ ბოროტთა ამათ ეშმაკისა მუშაკთა მე
მომაკუდინონ და შენ დაგმარხონ ნებისა მათისა ყოფად. იხი-
ლე, ნუმცა გაცთუნებენ, არამედ გევესენენ⁵ სიტყუანი წმიდისა
ბაგრატიისნი და აღსასრულამდე ილუანე სიყუარულისათჳს
ქრისტესისა!“

ესმა რაჲ ესე ყოველი⁶ ქალწულსა მას დისა თჳსისაგან,
სულთით[292v]ქუნა და თქუა: „მრნამს უფალი ჩემი იესუ
ქრისტე, ჭეშმარიტი ღმერთი, ვითარმედ არცა ტანჯვითა,⁷
არცა ქენებითა უძლონ უღმრთოთა ამათ⁸ მოდრეკად⁹ გონე-
ბისა ჩემისა სიყუარულისაგან¹⁰ მისისა,¹¹ რამეთუ იგი არს სი-
ძლ¹², იგი უკუდავი¹³ უფალი ყოველთაჲ.“

ესე ყოველი განიზრახეს რაჲ¹⁴ ტრედთა მათ უმანკოთა¹⁵
ქრისტესთა, მივიდეს კრებულისა მის ურჩულოსა.¹⁶ და
ჰრქუა ელიდოსს წმიდამან მან დედადიაკონმან:¹⁷ „უნყოდე,
ქალაქპეტო, მრავლითა სახითა ვისწრაფე და ვერ დავარწმუნე
დაჲ ჩემი დატევებად ქრისტესა და შენდა შედგომად. ან
უკუე¹⁸ ყავ, რაჲცა გნებავს.“ ესე რაჲ ესმა ელიდოსს,¹⁹ ჰრქუა
მეინაჴეთა²⁰ მათ: „ამან ბოროტმან უყო დასა თჳსსა არასმენად
ჩემდა.“ მიუგეს მათ²¹ და ჰრქუეს:²² „გუემე²³ ეგე ძლიერად,²⁴
რაათა იხილოს მან და ძრწოლაჲ შეედგას და სიხარულით გუ-
ერჩდეს.“²⁵

მაშინ განძარცუეს²⁶ დედადიაკონი²⁷ იგი და ჰგუემდეს
უნყალოდ. ხოლო სისხლი მისი მდინარებრ დიოდა და ჴმაჲ

---

¹ BD: –; C: საუკუნეთა + მათ; 2. C: –; 3. BD: საუკუნეთა; 4. C: +; მე
5. BD: გაწსოვდენ; 6. D: –; 7. B: სატანჯველთა; 8. B: მათ; 9. BD:
მიდრეკად; 10. D: სიყუარულისათჳს + ქრისტესისა; 11. D: –; 12.
BCD: სიძე; 13. BCD: + და; 14. განიზრახეს რაჲ] B: ~; 15. B: უმანკუ-
თა; 16. D: უსჯულოსა; 17. BD: დედათდიაკონმან; 18. B: –; D: უკუე; 19.
B: ელიდოს; 20. C: მიინაჴეთა; 21. B: –; D: მას; 22. B: + მას; 23. B:
გუემენ; CD: იგუემენ; 24. C: ძრიელად; 25. D: გუწრჩდეს; 26. B: გან-
ძუარცეს + წმიდაჲ; 27. D: დედათდიაკონი.

ყოვლადვე არა ისმოდა¹ პირისაგან მისისა. ხოლო მრწემი² იგი დაა³ ხედვიდა მოთმინებასა მისსა და სულითა იხარებდა. და ვითარ-იგი უზომოდ და უწყალოდ გუემეს, ბრძანა წარყვანებად მისი⁴ ქუაბსა რასმე,⁵ მახლობელად მის ადგილისა, და წარკუეთად თავისა. მაშინ მტარვალთა წართორიეს იგი ქუაბსა მას და თავი წარჰკუეთეს⁶ [293r] მას.⁷ ხოლო მრწემი⁸ იგი დაა შეაყენეს საპყრობილესა. და აღდგეს ყოველნივე, თაყუანის სცეს⁹ კერპთა მათ ბილწთა და დასხდეს ჭამად, რამეთუ ელიდოსს¹⁰ ურჩულოსა¹¹ განემზადა ტაბლად.

და აღასრულეს რაჲ კრებაჲ იგი სიბილწისაჲ¹² და სერი საემშაკოჲ და აღივსნეს მთრვალობითა და სიტყვათა ყოვლისა სიბორგილისაჲთა, აღდგეს. და ბრძანა ელიდოს მოყვანებაჲ ქალწულისა¹³ მის წმიდისაჲ.¹⁴ მივიდეს მტარვალნი და პოეს¹⁵ იგი ჴელგანპყრობით ლოცვასა. გამოიყვანეს და წარადგინეს იგი¹⁶ წინაშე ერისა¹⁷ მის.

და ჰრქუა მას უღმრთომან¹⁸ ელიდოს: „ისმინე ჩემი, ქალო, და უზორე დიდსა ღმერთსა სკამანდროს და ცოლ მეყავ მე. უკუეთუ კულა არა ისმინო ჩემი, გზასა მას დისა შენისასა წარხვდე.“¹⁹ მიუგო ქალწულმან მან და ჰრქუა მას: „ისმინე, ელიდოს, ბილწო და მაცთურო, მე მრწამს ქრისტეს²⁰ ღმერთი, რომელი წმიდამან ბაგრატ გჴადაგა. მას ვჰმონებ და მისდა²¹ თხოვილ²² ვარ და მისთვის მზა ვარ სიკუდილად. ხოლო კერპთა შენთა არა ვჰმონო²³ უკუე, არცა ურჩულოჲ²⁴ ეგე²⁵ ნებაჲ შენი აღვასრულო, არცა ქადებათა შენთაგან მეშინის, უკეთურო,²⁶ რამეთუ გჴსწავიეს უფლისა იესუ²⁷ ქრისტესგან არაშე-

---

¹ BD: ისმა; 2. D: უმრწამესი; 3. BD: + მისი; 4. B: -; 5. C: რასამე; D: რაასამე; 6. D: წარკუეთეს; 7. BD: -; 8. D: უმრწამესი; 9. BD: ცეს; 10. B: ელიდოს; 11. D: უსჯულოსა; 12. BD: სიბორგილისაჲ; 13. B: ქალისა; 14. D: წმიდისა; 15. D: პოეს; 16. BD: -; 17. D: ერისაჲ; 18. C: უღთომან; D: + მან; 19. BC: + შენ; D: შენცა; 20. BCD: ქრისტე; 21. BD: მისსა; 22. A: თხოილ; B: მითხოილ; 23. D: ვჰმონებ; 24. D: უსჯულო; 25. D: იგი; 26. B: უკეთურო; 27. D: იესუს.

შინებად მათგან, რომელნი¹ ჯორცთა მოაკუდინებენ და სულსა ვერ ჯელენიფების ვნებად. არამედ მისა² ჯერარს შიში, რომელსა ჯელენიფების სულისა³ და ჯორცთა⁴ ნარწყ[293v]მედა⁵ გეჰენიასა შინა. მას თაყუანის ვსცემ და მას მხოლოსა⁶ ვჰმონებ.“

ესმა რაჲ ესე⁷ ურჩულოსა⁸ მას, განძნდა, ვითარცა მჴეცი ბოროტი, და უბრძანა⁹ გუემად მისი. და ესოდენ¹⁰ სცეს, ვიდრელა¹¹ მკუდრად¹² საგონებელ იყო. და ესრეთ ბრძანა ნარკუეთა¹³ თავისა მისისაჲ.¹⁴ და ნარითრიეს იგი¹⁵ ქუაბსა მას, სადა-იგი დაჲ მისი მოკლეს, და¹⁶ მუნ ნარჰკუეთეს¹⁷ ნეტარსა მას თავი.¹⁸ და აღიდებდა იგი მამასა¹⁹ და²⁰ ძესა და წმიდასა სულსა.²¹

ხოლო წმიდამან ბაგრატ შეკრიბნა მორწმუნენი და ნარვიდა ქუაბსა მას ლუანლისა მათისასა. და აღიხუნა²² გუამნი მათნი და გალობითა,²³ სანთლებითა დაჰმარხნა ადგილსა მას,²⁴ რომელსა ჰრქჳან ვარაღდღჳს²⁵ ზღუდეჲ.²⁶

ხოლო უფალმან იესუ ქრისტე,²⁷ რომელმან ადიდნის მადიდებელნი თჳსნი,²⁸ მოსცა მადლი სამარხოსა²⁹ მას³⁰ წმიდათასა და მრავალნი სასწაულნი და კურნებანი იქმნებოდეს წმიდათა მათ მონამეთა მიერ. მაშინ შეკრიბნა ერნი ქრისტეანეთანი³¹ წმიდამან ბაგრატ ეკლესიად³² და აღასრულა წმიდაჲ ჟამისწირვაჲ.³³ და განისმა საქმჳ³⁴ ესე ყოველთა შორის ქრისტეანეთა.³⁵ და შეკრბეს³⁶ ყოველნი და ზრახვაყვეს,³⁷ რაჲთა

---

¹ არაშეშინებად მათგან, რომელნი] D: -; 2. D: მისსა; 3. D: სულისაჲ; 4. B: ჯორცთაჲ; 5. D: ნარწყმედა; 6. D: + ვმსახურებ და; 7. ესმა რაჲ ესე] D: ესე რაჲ ესმაჲ; 8. D: უსჯულოსა; 9. D: ბრძანა; 10. D: ესოდენ; 11. BCD: ვიდრე; 12. მკ(უ)დარ; 13. D: ნარკუტთა; 14. D: მისისა; 15. D: -; 16. BCD: -; 17. D: ნარკუეთეს + თავი; 18. D: -; 19. B: მამას; 20. B: -; 21. წმიდასა სულსა] C: ~; 22. C: აიხუნა; 23. BCD: + და; 24. BD: -; 25. BCD: ვარაღდეს; 26. BCD: ზღუდე; 27. BD: ქრისტემან; 28. B: მისნი; 29. B: სამარხვოსა; 30. B: მათ; 31. B: ქრისტეანენენი; 32. BD: ეკლესიას; 33. D: ჟამისწირვა; 34. BC: საქმე; 35. შორის ქრისტეანეთა] D: ~; 36. D: შემოკრბეს; 37. D: ზრახვაჲ-

ქვა დაჰკრიბონ ელიდოსს¹ და თანამზრახვალთა მისთა ბოროტთა.²

ხოლო წმიდამან ბაგრატი დააყენა იგინი და არა შეუნდო ბრძოლისა და სისხლთა³ დათხევისა⁴ ყოფად⁵ ქალაქსა მას შინა. ესმა რაჲ ესე ჰურიათა მათ და [294r] მონტანელთა,⁶ შიში დაეცა მათ და მოელოდეს აღძრვასა ქრისტიანეთასა მათ⁷ ზედა დამოსრვად⁸ მათდა. შეკრბეს⁹ ყოველნი და აღაგეს¹⁰ ნავეები მათი.¹¹ წარიღეს¹² ყოველი ნაქონები მათი¹³ და წარემართნეს სურაკუსით¹⁴ კერძო. ცნა ესე წმიდამან ბაგრატი, მოუვლინა¹⁵ მათ ქსანთიპოს¹⁶ ფილოსოფოსი¹⁷ და მიუმცნო ესრეთ:

„ნუ ივლტით, კაცნო, სახლთაგან თქუენთა, ნუცა გეშინის, რამეთუ არა ვარ მე¹⁸ მიმგებელ ბოროტისა.¹⁹ მოედით²⁰ ჩემდა და მოიქეცით საცთურისა მის თქუენისაგან და ბოროტი არარაჲ შეგემთხვოს.“²¹ ხოლო იგინი სიტყუასა ამას არა²² ერჩდეს. და სამგზის მიუვლინა მათ მთავარდიაკონი იგი და არა მოიქცეს,²³ არამედ ერთი ოდენ მათგანი, რომელსაცა იგი²⁴ წიგნი²⁵ გრძნებისა²⁶ აქუნდა,²⁷ დაუტევა ყოველივე და მოვიდა წმიდისა ბაგრატისა და ქრისტიანე იქმნა. ხოლო სხუანი იგი მონტანელნი²⁸ და ჰურიანი არა მოიქცეს, არამედ წარემართნეს სურაკუსედ.²⁹ და შე-რაჲ-ვიდეს ზღუად, გრიგალი დიდი ქარისა მძაფრისა³⁰ მოჭდა და ყოველნივე იგი დაანთქნა,³¹ ვითარცა პირველ მეგვპტელნი, რამეთუ წმიდამან ბაგ-

---

¹ BC: ელიდოს; 2. D: -; 3. BD: სისხლისა; 4. D: -; 5. BD: ყოფად; 6. B: მუნტანელთა; D: მუნტანელთა; 7. და მოელოდეს აღძრვასა ქრისტიანეთასა მათ] D: -; 8. B: მოსლვად; D: დამუსრვად; 9. D: შეკრბნეს; 10. B: აღაგნეს; 11. C: + და; 12. წარიღეს] BD: და; 13. BD: + წარიღეს; 14. BC: სურაკოსით; D: სურაკოსედ; 15. BCD: მიუვლინა; 16. D: ქსანთიფოს; 17. A: ფილაფოსი; 18. D: + მიმგავსებულ და; 19. C: ბოროტისა; 20. BD: მოვედით; 21. B: შეემთხვოს; 22. C: არა; 23. B: მოიქცნეს; 24. BC: რომელსაცა; 25. BCD: + იგი; 26. D: გრძნებისა; 27. B: + და; 28. BD: მუნტანელნი; 29. BD: სურაკოსად; C: სურაკუსად; 30. D: მძაფრისა; 31. B: დანთქნა.

რატ შეჰრისხნა მათ და¹ ერთიცა² მათგანი არა³ განერა.⁴

იხილა რად ესე⁵ ელიდოს ურჩულომან,⁶ ძრწოლამან შე-
იპყრა და იტყოდა, ვითარმედ: „ამას მოგუსა, რომელმან ერი
იგი წარწყმიდა, ძალუც აქ(ა)ცა აღმოყვანება⁷ ზღვსა⁸ და
წარწყმედა⁹ ჩუენი.“¹⁰ და¹¹ შიში დიდი¹² იყო¹³ მის ზედა, რამე-
თუ ჰგონებდა, თუ მოკლან იგი ერთა მათ [294v] მორწმუნე-
თა,¹⁴ და იტყოდა გოდებით: „ჴ, ქალაქო ტავრომენელთაო, ვი-
თარ განჰშიშულდი¹⁵ წესთა მათგან¹⁶ მამულთა.“

ესმა¹⁷ ესე წმიდასა ბაგრატს და¹⁸ მიუმცნა¹⁹ მას: „რად
იგლოვ ქალაქისა ამისთვის, რომელი ბნელსა შინა იყო და ან
უფალმან განანათლა? უკუეთუ გნებავს, შენცა განგანათლოს,
უბადრუკო.“ ხოლო მან არა ისმინა სიტყუა მისი და მიერ
დღითგან არლარა²⁰ მიუმცნო მას ნეტარმან მან. არამედ შეკ-
რიბნა მორწმუნენი და უბრძანა აღშენებად ეკლესიისა სამარ-
ხოსა²¹ ზედა წმიდათა მათ ქალწულთა მოწამეთასა. და ვი-
თარცა გამოსახა ადგილი იგი, მეყსეულად ჴელყვეს ყოველთა
და დი(დი)თა მოსწრაფებითა აღაშენეს. და აკურთხა იგი წმი-
დამან მან და დაანესა ქალწულთა მათ, რომელნი ჰმონებდეს
უფალსა, მუნ ყოფად და მსახურებად წმიდათა მათ.

ხოლო მოინია²² ჟამი მოსლვისა²³ ვონიფანტე მთავრისა
და მის თანა მჴედრებისა²⁴ პირველ რავდენისამე²⁵ დღისა. აუ-
წყა ესე წმიდამან ბაგრატ ქრისტეანეთა და ჰრქუა: „გიხარო-
დენ, შვილნო, რამეთუ მთავარი ვონიფანტე და ერი მისი მოვ-
ლენ მშუდობით აქაით ორ დღე.“ და ყოველთა უკვრდა, ვითარ
შორიელნი საქმენი, ვითარცა წინაშე თუალთა მისთა მყოფნი,

---

¹ BCD: + არცა; 2. BCD: ერთი; 3. BC: –; 4. D: + ყოვლად. 5. BD: –; 6. D: უსჯულომან; 7. B: აღმოყვანებად; 8. BD: ზღვსა; 9. BD: წარწყმედად; 10. B: ჩუენდა; D: ჩუენ; 11. B: + იყო; 12. D: –; 13. დიდი იყო] B: –; 14. B: მართლმორწმუნეთა; 15. BCD: განშიშულდი; 16. B-D: ამათგან; 17. D: + რად; 18. D: –; 19. B: მოუმცნა; 20. D: არლა; 21. B: სამარხოსა + მას; D: სამარხოსა მას; 22. BD: + რად; 23. D: მოსლვისა; 24. B: მჴედ(რ)ობისა; C: მჴედრებისა; 25. B: რავდენისამე.

ესრეთ იცოდნა¹ წმიდამან მან. რამეთუ შემდგომად ორისა დღისა, ვითარცა თქუა,² გამოჩნდეს მომავალნი იგი ნავნი. და იხილეს რაჲ ერმან³ ქალაქისამან, შთავიდეს ზღუად მიგებებად მთავრისა.

შთავიდა ნეტარიცა იგი და ჴელთა აქუნდა ჯუარი ქრისტესი. და მოვიწინით⁴ რაჲ კიდედ, გამოვიდა ვონიფანტე მთავარი და მე [295r] და⁵ სხუანი იგი ათასისთავნი. და⁶ შეუვრდით⁷ ფერწთა მისთა და გუაკურთხნა ყოველნი. ხოლო მთავარსა შეასხა ქებაჲ ერმან⁸ წესისაებრ. მოვიდა ელიდოსცა ქალაქპეტი და თაყუანის⁹ სცა მთავარსა. ხოლო მან უბრძანა ნუზლისა¹⁰ მიცემაჲ ერისაჲ¹¹ მის პური და ღვინო და საცხოვარი,¹² რამეთუ ტყუ¹³ ურიცხვ¹⁴ იყო. და გამოვიდა ერი იგი ქუეყანად და ნავებსა მას დაჰკრძაღეს¹⁵ და ნატყუენავსა¹⁶ შეჰკრებდეს.

ხოლო წმიდაჲ ბაგრატი და მთავარი¹⁷ და სხუანი¹⁸ ათასისთავნი იგი¹⁹ საწედრებითა აღვიდეს ქალაქად. შევიდეს წმიდასა ეკლესიასა, ილოცეს და დასხდეს და ისმენდეს სიტყუათა მის²⁰ ნეტარისათა. მიუგო მთავარმან და ჰრქუა მას: „მიბრძანე, წმიდაო²¹ მამაო, ვითარ არს ქალაქი ესე,²² ანუ ვითარ იქცევის ახალი ესე²³ ქალაქპეტი?“

მაშინ წმიდაჲ იგი აღივსო ცრემლითა და მიუთხრა საქმე²⁴ იგი წმიდათა მათ ქალწულთაჲ და ურჩულოებანი²⁵ ელიდოსისნი²⁶ და შემწეთა მისთანი. და ვითარ ჰურიანი იგი და მონტანელნი²⁷ ზღუასა დაანთქნა უფალმან, და ვითარ არა ის-

---

¹ BD: იცოდა; 2. ვითარცა თქუა] D: -; 3. D: + მან; 4. D: მივიწინით; 5. მე და] BD: -; 6. B: + მე და; D: + მე; 7. D: შეუვრდი; 8. ქებაჲ ერმან] B: ~; D: ერმან მან ქებაჲ; 9. D: თაყუანი; 10. D: ნუზლის; 11. BD: ერისა; 12. B: საცხოვარი; 13. BCD: ტყუე; 14. D: ურიცხვ(ი); 15. B: დაჰკრძაღებდეს; D: დაჰკრძაღებდეს + და ტყუ¹³სა 16. B: ნატყუენსა + და; 17. BD: + იგი; 18. BD: + ყოველნი; 19. BD: -; 20. D: ამის; 21. BCD: -; 22. D: -; 23. B: იგი; D: -; 24. BCD: საქმე; 25. B: ურჩულოებანი; D: უსჯულოებანი; 26. B: ელიდოსისნი; D: ელიდოსნი; 27. BD: მუნტანელნი; C: მონატელნი.

მინა ელიდოს სწავლამ მისი, არამედ აღჰმართნა¹ კერპნი იგი ბოროტნი.

მიუგო მთავარმან და ჰრქუა მას: „ვითარცა-იგი აქამომდე² უფალმან ლოცვითა შენითა უმჯობესი ქმნა, ეგრეთვე ამიერიტგან ყოს. ან უკუე³ ნუ უღირსიჩინებ განთიად მოსლვად და კურთხევისა მიცემად ერისა, რაათა წარვიდენ კაცად-კაცადი სახედ [295v] თვსად⁴ და ყოველივე უფალმან კეთილად⁵ განაგოს და ბოროტი იგი ბოროტად წარწყმდეს.“

და⁶ მეყსეულად უკუე ბრძანა⁷ მთავარმან ურჩულოსა⁸ მის ელიდოსი⁹ დილეგსა შეყენებაჲ. და განთიად მოვიდა მთავარი და მის თანა ათასისთავნი. და მიიღეს ლოცვა¹⁰ წმიდისაჲ¹¹ მის და თანა წარიყვანეს¹² იგი. და აღვედით, სადა-იგი მწვედრობასა მას¹³ დაებანაკა. და მი-რაჲ-ვინიენით, შევიდა ნეტარი იგი კარვად მთავრისა, ხოლო მე და ძმამან ონისიფორე განვემზადეთ¹⁴ ადგილი, სადა ეგულებოდა წმიდისა ჟამისწირვისა აღსრულებჲა.

და წარდგა ნეტარი იგი და უსისხლოსა¹⁵ მსხუერპლსა¹⁶ შესწირვიდა. და მეყსეულად სასწაული იგი, რომელი¹⁷ მრავალგზის იქმნა, აღესრულებოდა, რაათა ურწმუნოთა მათ ტყუეთა¹⁸ იხილონ და ჰრწმენეს უფალი. რამეთუ ღრუბელი იგი ნათლისაჲ¹⁹ ჰფარვიდა წმიდასა მას და ენაჲ იგი ცეცხლისაჲ პირით მისით იხილვებოდა ვიდრე აღმალლებამდე²⁰ პურისა მის წმიდისა,²¹ რომელსაცა ხედვიდეს²² ერნი იგი, ტყუედ²³ მოყვანებულნი. და განკვრეებულნი ურთიერთას²⁴ იტყოდეს:

---

¹ B: აღმართნა; C: აჰმართნა; 2. C: აქამომდენ; D: აქამომდის; 3. D: –; 4. B: თვსა; D: თვსსა; 5. უფალმან კეთილად] B: ~; 6. BD: –; 7. უკუე ბრძანა] D: ბრძანა უკუე; 8. D: უსჯულოსა; 9. D: ელიდოსი; 10. D: ლოცვა; 11. D: წმიდისა; 12. B: წარიყვანის; 13. D: + თანა; 14. BC: განვემზადეთ; 15. B: + მას; D: უსისხლოსა + მას; 16. D: მსხუერპლსა; 17. BD: რომელ; 18. D: ტყუტთა; 19. D: ნათლისა; 20. B: ამალლებამდე; D: ამალლებადმდე; 21. პურისა მის წმიდისა] BD: წმიდისა მის პურისა; 22. B: ჰხედვიდეს; 23. D: ტყუედ; 24. BD: ურთიერთარს.

„ეჰა, რომელთამე ღმერთთა ჰმონებენ ესენი, რომელ ესევი-
თარნი საკრველებანი აღესრულებიან.“

და აღესრულა რაჲ წმიდაჲ¹ ჟამისწირვაჲ და მორწმუნენი
ეზიარნეს ჴორცსა და სისხლსა ქრისტესსა² და³ წარვედით
კარვად ვონიფანტი⁴ მთავრისასა.⁵ და ვითარცა დაჯდა ნეტა-
რი იგი და მის თანა მთავარი, ხოლო გვ[296r]ბრძანა ჩუენ და-
ჯდომამ: მე ერთ კერძო და ნეტარი ონისიფორე დიაკონი –
ერთ კერძო. ხოლო „ნეტარად“ სახელვსდევ მას, რამეთუ მრავალნი
საკრველებანი მის მიერ ქმნნა⁶ მადლმან სულისა წმი-
დისამან, რომელ-იგი,⁷ უკუეთუ⁸ ვინებო⁹ ყოვლად¹⁰ აღწერად¹¹
თითოეულად,¹² წიგნი სხუაჲ სრული აღიწეროს, გარნა¹³ ესე
ან დავიდუმით.

ვითარ უკუე დავსხედით, ტაბლად სავსე¹⁴ სანოაგითა¹⁵
დაგვგო მთავარმან, ხოლო ნეტარი იგი პურსა ოდენ და წყალ-
სა და მხალსა¹⁶ უმგბარსა ჭამდა. ჰკითხა უკუე ნეტარმან მან
მთავარსა და ჰრქუა: „მითხარ,¹⁷ შვილო, რომლისა ნათესავი-
სანი¹⁸ არიან კაცნი ესე, ტყუედ¹⁹ მოყვანებულნი?“²⁰ მიუგო
მთავარმან და ჰრქუა:²¹ „ყოველნი ეგე, წმიდაო მამაო, ნათე-
სავთაგან ავართასა²² არიან, წარმართნი ბოროტნი, მკვდრნი
შინაგან კერძოთა დორაკისათა.“²³

ჰრქუა მას წმიდამან ბაგრატ: „ვაუნყოთ, შვილო ჩემო,
მათცა²⁴ სიტყუაჲ ესე სახარებისაჲ,²⁵ უკუეთუ შეინწყნარონ
მადლითა უფლისაჲთა.“ სთნდა სიტყუაჲ ესე მთავარსაცა და
უბრძანა ყოველთა ათასისთავთა²⁶ და სპაჲპეტთა²⁷ მოყვანე-

---

¹ D: + იგი; 2. B: ქრისტესა; 3. BD: –; 4. D: ვონისფ(ა)ნტეს; 5. BC: მთავრისა; 6. BCD: ქმნა; 7. D: რომელი-იგი; 8. BD: + თითოეულად; 9. BD: ვინებოთ; 10. BD: –; 11. B: აღწერად; 12. BD: –; 13. B: განა; 14. BCD: სავსე; 15. C: სანოვაგითა; D: სანუაგითა; 16. BD: + თანა; 17. BD: + მე; 18. D: ნათესავისა; 19. D: ტყუეზდ; 20. D: მოყვანე-ბულნი; 21. BD: + მას; 22. D: ავართასა; 23. B: დურაკისათა; D: დო-როქისთა; 24. D: –; 25. D: სახარებისა; 26. D: ასისთავთა; 27. BD: სპაჲსპეტთა; C: სპაპეტთა.

ბად¹ კაცად-კაცადისა პერობილნი იგი. და მეყსეულად შემოკ-
რბეს ერი მრავალი.

მაშინ მთავარმან ჰრქუა მათ პირითა თარგმნისათა:²
„ჩუენ ყოველნი ქრისტეანენი ვართ. ან, უკუეთუ თქუენცა
გნებავს სწავლად ენასა³ ჩუენსა⁴ ჰრომაელეზრ და ბერ-
[296v]ძულეზრ და ქრისტეანე ყოფად, აზნაურებით იყოფებო-
დით⁵ ჩუენ თანა!“

მიუგეს ტყუეთა მათ და ჰრქუეს:⁶ „უფალო ჩუენო, არა-
ოდეს გუზილავს ესევითარი, ვითარ-იგი⁷ ვიხილეთ ბრძოლასა
მას შინა. და ან, ესერა, დღესცა ვხედავთ,⁸ რამეთუ ჩუენ ქუე-
ყანასა ჩუენსა ლმერთად ვხადით, მსგავსებასა ოთხ ფერჯთა-
სა⁹ და ქუენარმავალთასა და ცეცხლსა და წყალსა და მახვლ-
თა ჩუენთა თაყუანის ვსცემთ¹⁰ და უზორავთ. ხოლო დღესა
მას წყობისასა ვხედევდით საჭურველსა თქუენსა და მახვლთა
თქუენთა, ვითარცა ნათელსა¹¹ ბრწყინვალესა ჳელთა შინა
თქუენთა, და ამას ზედა განვცვბრდით საკვრველებითა. ეს-
რეთ უკუე ვჰგონებდით, თუ ლმერთნი თქუენნი არიან, რო-
მელ-იგი ბრწყინვენ.

მაშინ წარვავლინეთ¹² ტაძრებსა ლმერთთა ჩუენთასა და
მოვიყვანენით იგინი და აღვჰმართენით¹³ პირისპირ თქუენსა.
არამედ მეყსეულად ცეცხლისა მისგან, რომელი წინაშე თქუ-
ენსა ვიდოდა, ვითარცა ცვლნი,¹⁴ დადნეს ლმერთნი იგი ჩუენ-
ნი. და ან, ესერა, კაცისა მაგისგან, რომელი მსგავს ლმრთისა
არს,¹⁵ ცეცხლსა ვხედავთ, გამომავალსა პირისა მისისაგან.“¹⁶
ამას იტყოდეს წმიდისა ბაგრატისთვის.

ესე რაჲ ესმა ყოველივე ნეტარსა ბაგრატს, იწყო სიტყუ-
ად მათდა და სწავლად ქადაგებასა წმიდისა¹⁷ სახარებისასა.

---

¹ B: მოყვანებაჲ; 2. D: თარგმნისათა; 3. B: ენისა; 4. B: ჩუენ(ი)სა; 5. B: იყოფებოდეთ; D: იყოფოდით; 6. BD: + მას; 7. BD: იგი; 8. B: ვიხილეთ; 9. BCD: ფერჯთა; 10. D: თაყუანისა ვსცემთ; 11. B: სანთელსა; D: სინათლესა; 12. D: წარვავლინენით; 13. B: აღვმართენით; 14. D: ცვლი; 15. ლმრთისა არს] BD: ~; 16. გამომავალსა პირისა მისისაგან] BD: პირით მისით გამომავალსა; 17. წმიდისა] BD: მას.

და იხილნა რაჲ, ვითარმედ გულსმოდგინედ შეინწყნარეს და სურვიელ იყვნეს¹ ნათლისღებად, ჰრქუა [297r] მთავარსა: „შვილო, ადრე ნათელვსცეთ მათ, ნუუკუე² წარიტაცოს ვინმე მათგანი სიკუდილმან და იძიოს სული მისი ჩუენგან უფალმან დღესა მას განკითხვისასა.“

მიუგო მთავარმან და ჰრქუა მას³ ცრემლით: „ამათვს,⁴ ვითარცა ჰბრძანო, წმიდაო მამაო,⁵ ეგრეთ⁶ იყავნ! ხოლო გევედრები, რაჲსათვს მე არა მომცემ მეორედ შობასა მას წყლისა მიერ და სულისა?⁷ ნუსადა⁸ მენიოს მე სიკუდილი, ანუ წყობასა შინა ბრძოლათასა, გინათუ სხუაჲ⁹ სადამე¹⁰ და წარწყმდეს სული ჩემი.“

ჰრქუა მას ნეტარმან¹¹ ბაგრატ: „შენდობა¹² იყავნ შენდა,¹³ შვილო, ამისთვს, რამეთუ არღა მოწვევულ არს ჟამი პატივისა შენისაჲ.¹⁴ ხოლო ძალუც უფალსა წელთა ცხორებისა ჩუენისათა¹⁵ შეძინებადცა და მოკლებადცა, რომელმანცა მადლითა თვსითა შესძინოს ჟამთა¹⁶ შენთა, ოდენ ნუმცა ამადღების გული შენი. ან უკუე ამათ წარმართთა ნათელვსცეთ და შენთვს ნუ გამოეძიებ!“

მიუგო მთავარმან და ჰრქუა მას:¹⁷ „მე თავი ჩემი ჴელთა შენთა მიმიცემიეს და ან ესე მოჴსენებით ოდენ გაუნყე, ხოლო ყოველივე¹⁸ ბრძანებისა¹⁹ შენისაებრ²⁰ იყავნ. და რომელი სათნო არს წინაშე²¹ უფლისა,²² მასცა²³ იქმოდე!“ ამისა²⁴ შემდგომად გალობაჲ სამწუხროჲ²⁵ აღვასრულეთ. და წარვიდა²⁶ კაცად-კაცადი სავანედ თვსად.²⁷ ხოლო განთიად შემოკრბნეს²⁸ ერნი იგი, ტყუედ მოყვანებულნი. და კუალად ასწავა

---

¹ B: იყუნეს; 2. D: ნუუკუე; 3. B: –; D: და ჰრქუა მას] –; 4. BD: + მამაო წმიდაო; 5. წმიდაო მამაო] BCD: –; 6. BD: ესრეთ; 7. D: სულისასა; 8. BD: ნუთუ სადა; 9. D: სხუაგან; 10. BD: სადმე; 11. BD: წმიდამან; 12. D: შენდობაჲ; 13. B: შენ; 14. D: შენისა; 15. D: შენისათა; 16. D: წელთა; 17. BD: –; 18. BD: ყოველი; 19. BD: ბრძანებისაებრ; 20. BD: შენისა; 21. D: + შენსა და; 22. B: უფლისაცა; 23. B: მას; D: მიერ; 24. BD: ამისსა; 25. გალობაჲ სამწუხროჲ] D: ~; 26. C: წავიდა; 27. B: თვსა; 28. BCD: შემოკრბნეს.

მათ ნეტარმან საიდუმლო¹ ქრისტეანობისა² და ნათელსცა მათ³ სახელითა მამისათა⁴ და ძისათა⁵ [297v] და სულისა წმიდისათა ერსა მრავალსა. ხოლო საკვრველი დიდი⁶ იხილვებოდა, რამეთუ ალი ცეცხლისა⁷ შორის ნათელღებულთა მათ აღეტყინებოდა და ყოველთა განანათლებდა და სულნელებათ⁸ ცნობათა უაღრესი იხილვებოდა და⁹ იყნოსებოდა.

ამისა¹⁰ შემდგომად განუყო მთავარმან ყოველი იგი ნატყუენავი, ოქრო და ვეცხლი და სიმდიდრე¹¹ ფრიადი ერსა მას. ხოლო კაცთა¹² მათ ახალნათელღებულთა¹³ უბრძანა წარყვანებაჲ კაცად-კაცადსა თუსი პყრობილი და მიცემად მათდა სავანე¹⁴ და რათა არღარა მონად, არამედ ძმად ჰყვენ იგინი¹⁵ მადლითა¹⁶ ქრისტესითა.

ხოლო წმიდამან ბაგრატი მოიყვანნა კაცნი ღმრთისმოშიშნი და განსწავლულნი სიტყუასა ღმრთისასა. და აკურთხნა ხუცად და დიაკონად და წარავლინნა სოფლად-სოფლად. და ესრეთ თანაწარიყვანნეს¹⁷ ყოველთა ხუცესნი იგი და დიაკონნი და წარვიდეს კაცად-კაცადი სოფლად თუსად. ხოლო გზბრძანა მე და დიაკონსა ეპაფროდიტეს¹⁸ აღწერად წესსა ჟამისწირვისასა და წმიდასა სახარებასა. და მივეცი¹⁹ ხუცესთა მათ სოფლებსათა.

წარმავლინა მეცა უფალმან ჩემმან ბაგრატი. და მიმოვიდოდე სოფლებსა მას და გამოუსახე ყოველთა მათ სოფელთა ეკლესიათა აღშენებად და წესი საეკლესიოჲ განუწესე მათ. და ყოველნი იხარებდეს და აღორძინდებოდა²⁰ ქადაგებაჲ იგი სახარებისაჲ მადლითა ქრისტესითა. და ვითარცა აღვასრულე²¹ ჩემი²² მსახურებაჲ [298r] ყოველივე²³ მოვიქეც²⁴ ნეტარისა მის

---

¹ BD: საიდუმლოჲ; 2. B: ქრისტეანუბისაჲ; 3. BD: -; 4. D: მამისათა; 5. D: ძისათა; 6. D: -; 7. D: ცეცხლისა; 8. BD: სურნელებათ; 9. იხილვებოდა და] BD: -; 10. BD: ამისა; 11. BCD: სიმდიდრე; 12. D: კაცთა; 13. D: ახალნათელღებულთა; 14. BCD: სავანე; 15. + D: ძმად; 16. BD: + მით; 17. C: თანაწარიყვანნეს; 18. B: ევაფროდიტეს; 19. D: მივსცეთ; 20. B: აღორძინდებოდა; 21. B: აღვასრულეთ; 22. ჩემი] BD: ყოველი იგი; 23. BD: -; 24. D: მივიქეც.

და ვპოვე¹ იგი წურთასა საღმრთოთა² წერილთასა. თაყუანის ვეც და მოვიღე³ მისგან კურთხევა და მრქუა მე: „ვითარ წარემართებიან, შვილო,⁴ მღდელნი⁵ და ერი⁶ იგი მორწმუნე?“⁷ მიუგე და ვარქუ მას: „ყოველნივე, წმიდაო მამაო, ლოცვითა შენითა კეთილად წარმართებულ არიან და უფალსა მოსწრაფებით⁸ ჰმონებენ.“

ესე რაჲ ესმა, აღიხილნა თუალნი თჳსნი ზეცად⁹ და თქუა: „გმადლობ, შენ, უფალო იესუ ქრისტე, ძეო მხოლოდშობილო¹⁰ კაცთმოყუარისა მის მამისაო, რომელმან მოავლინე¹¹ მადლი ყოვლადწმიდისა¹² სულისაჲ გულსა ერისა შენისასა და იწსნენ¹³ იგინი საცთურისა მისგან კერპთაჲსა,¹⁴ რომლისა თანა დიდებულ ხარ სულით წმიდითურთ უკუნითი უკუნისამდე, ამენ!“

ხოლო შემდგომად რავდენთამე დღეთა კრებაჲ¹⁵ ყო ვონიფანტე მთავარმან საასპარეზოსა¹⁶ მას¹⁷ ტავროჲსსა.¹⁸ და აღჰმართეს¹⁹ მუნ²⁰ საყდარი იგი მთავრობისა²¹ ტავროჲსი, ყოვლითურთ ოქროსაჲ,²² შემკობილი²³ თუალთაგან მრავალფასისათა. და შეიმოსა სამკაული იგი სამთავროჲ და დაჯდა მას ზედა. ხოლო ყოველნი²⁴ წარჩინებულნი ქალაქისანი შეკრბეს²⁵ მის წინაშე.²⁶

მაშინ მთავარმან კუერთხი²⁷ იგი²⁸ ოქროქანდაკებული²⁹ განუყარა ერსა მას და თქუა³⁰ მათდა³¹ მიმართ: ³² „ოდეს-იგი³³ ბილნთა მათ კერპთა ვჰმონებდით და შვილთა ჩუენთა დაუკ-

---

¹ BCD: ვპოვე; 2. D: საღმრთოთა; 3. D: მივიღე; 4. D: შვილნი; 5. D: + იგი; 6. D: ერნი; 7. BC: მორწმუნე; D: მორწმუნენი; 8. D: მოსწრაფედ; 9. თუალნი თჳსნი ზეცად| D: ზეცად თუალნი თჳსნი; 10. ძეო მხოლოდშობილო| BD: მხოლოდშობილო ძეო; 11. BC: მოავლინა; 12. B: ყოვლადწმიდა; 13. D: იწსენ; 14. D: კერპთასა; 15. B: კრება; 16. B: სააზპარეზოსა; D: საასპარეზსა; 17. D: -; 18. D: ტავროსა; 19. D: აჰმართეს; 20. D: -; 21. D: მთავრობისა; 22. D: ოქროსა; 23. BD: შემკული; 24. BCD: ყოველნივე; 25. BD: შემოკრბეს; 26. მის წინაშე| BD: წინაშე მისსა; 27. D: კუჭრთხი; 28. D: -; 29. D: ოქროქანდაკებული; 30. BD: ჰრქუა; 31. BD: მათ; 32. BD: -; 33. B: ოდეს.

ლევდით და [298v] სხუასა ყოველსავე ბოროტსა ვიქმოდეთ,¹ ვიყვენით სამართლად სავსე ყოვლითავე² ურჩულოებითა.³ ხოლო ან ვინაფთგან ქრისტე⁴ შევიმოსეთ,⁵ ვიცანთ ჭეშმარიტი იგი ღმერთი მონისა მისისა ბაგრატის მიერ, რადღა სავსე არს ქალაქი ჩუენი კაცის კლვითა და სხვსა⁶ ბოროტისა⁷ საქმითა? ანუ⁸ რაფსათჳს ჩემსა მას⁹ წყობად¹⁰ წარსლვასა კრებაჲ ჰურიანთა და მონტანელთა¹¹ ჰქმენით და ქალწულნი იგი წმიდანი მოიკლნეს?“

მიუგეს ყოველთა და ჰრქუეს:¹² „არავინ არს, უფალო,¹³ ბრალეულ ჩუენი¹⁴ საქმესა ამას, გარნა ელიდოს ქალაქპეტი. და ვინებეთ¹⁵ ჩუენ, ქრისტეანეთა, მოკლვაჲ მისი,¹⁶ არამედ მონამან ღმრთისამან ბაგრატი არა შეგვნდო ამისა¹⁷ ყოფად.“¹⁸

მაშინ ბრძანა მოყვანებაჲ¹⁹ ელიდოასი საპყრობილით.²⁰ და მეყსეულად ორთა²¹ ჭაბუკთა მოიყვანეს იგი თრევით²² თმითა თავისა მისისაფთა.²³ ხოლო მთავარმან იხილა რაჲ-იგი, ჳმაყო:²⁴ „ჰ, ბოროტისა ძირისა ბოროტო მორჩო,²⁵ რაფსათჳს გულისთქუმითა ურჩულოებისა²⁶ და სიბილწისაფთა მოსწყდენ წმიდანი იგი ქალწულნი? არა გრიდო შენ, უკეთურო. მე დაგადგინე შენ ქალაქპეტად და²⁷ ესევეთარნი ურჩულოებანი²⁸ ჰქმენი²⁹ და ტაძარსა ჩემსა ჰურიანი და მონტანელნი³⁰ შემოჰკრიბენ,³¹ რომელ-იგი³² არცათუ ოდეს³³ კერპთა³⁴ მსახურებასა შინა ვიყვენით, ვქმენით სადამე.³⁵ და ან ოდეს ნათელი

---

¹ D: ვიქმოდით; 2. BD: ყოვლითა; 3. B: უმჯულოებითა; D: უსჯულოებითა; 4. BCD: ქრისტე; 5. BD: + და; 6. BD: სხვთა + ყოვლითა; 7. CD: ბოროტის; 8. B: -; 9. BD: ამას; 10. BD: + მტერთა; 11. B: მონატანელთა; 12. BD: + მას; 13. BD: + ჩუენო; 14. BD: -; 15. B: + მისი მოკლვა; D: + მისი მოკლვა; 16. მოკლვაჲ მისი] BD: -; 17. BD: ამისი; 18. D: ქმნა; 19. B: მოყვანება; 20. AC: საპყრობილოდ; 21. BD: ოთხთა; 22. BD: თრევითა; 23. D: მისისათა; 24. D: ჳმაყო; 25. C: + ნაყოფო და უკეთურო მორჩო; 26. D: უსჯულოებისა; 27. BD: ხოლო + შენ; C: + შენ; 28. B: ორჩულოებანი; D: უსჯულოებანი; 29. B: ჰქმენ; D: ჰქმენ; 30. BD: მუნტანელნი; 31. D: შემოკრიბენ; 32. D: რომელი-იგი; 33. BD: + იგი; 34. BD: კერპთ; 35. B: სადამე.

ქრისტესი ჩუენ ზედა გამოზრნყინდა და ბნელი გან[299r]ქარდა, ანცა¹ იქმ შენ გრძნებათა და სისხლვათა?“

მიუგო ელიდოს და ჰრქუა მას: „ვიხილენ რაჲ ღმერთნი იგი მამულნი, რამეთუ წარწყმდეს და ყოველი წესი ჩუენი² უჩინო იქმნა პირველი,³ შურიტა აღვივსე და ვქმენ ესე საქმც.⁴ და ქალწულნი იგი რამეთუ ღმერთთა ჰგმობდეს, ამისთვის მოვკლენ. ხოლო⁵ მე არაოდეს უვარვჰყოფ ღმერთთა ჩემთა, არცა წესთა⁶ მამულთა.“

ჰრქუა მას მთავარმან: „და არა მოიქცევია ქრისტეს მონებად, რამეთუ სახიერი არს და შეგინდოს შენი ურჩულოებაჲ?“⁷ მიუგო ელიდოს და ჰრქუა: „ნუ იყოფინ⁸ ჩემდა დატევებაჲ მამულსა მას შჯულსა,⁹ მომკალთ უკუე¹⁰ წინაშე სკამანდრო ღმრთისა ჩემისა!“

მაშინ მთავარმან და ყოველთა ათასისთავთა და აზნაურთა და ერმან მის ქალაქისამან დასაჯეს იგი სიკუდილად. მოიღო უკუე¹¹ წყალი მთავარმან¹² და¹³ ჴელნი დაიბანნა და შეასხა პირსა მისსა და თქუა: „უბრალო ვართ ჩუენ ყოველნი, სისხლი შენი თავსა ზედა შენსა!“ და ესრეთ ბრძანა წარკუეთაჲ თავისა მისისაჲ.¹⁴ ხოლო მწედართა წარიყვანეს იგი შორის ქალაქსა და წარჰკუეთეს¹⁵ თავი მისი ბოროტი. და აღიფხურა¹⁶ ყოველი ძერი¹⁷ ქალაქისა მისგან და ყოველნი გულსმოდგინედ ჰმსახურებდეს¹⁸ უფალსა ჩუენსა¹⁹ იესუ ქრისტესა.²⁰

ხოლო მთავარმან ყო სერი დიდი. და ყოველნივე წარჩინებულნი წარიყვანნა სერსა მას და ნიჭნი დიდნი უძღუანნა²¹

---

¹ BCD: ანლა; 2. D: + ღმერთი; 3. უჩინო იქმნა პირველი] B: პირველი უჩინო იქმნა; პირველი] D: -; 4. ესე საქმც] BD: საქმე ესე; C: საქმე; 5. BCD: რამეთუ; 6. BCD: + მათ; 7. შენი ურჩულოებაჲ] B: ~; D: უსჯულოებაჲ შენი; 8. C: იყოფინ; 9. B: რჩულსა; D: სჯულსა; 10-11. D: უკუე; 12. წყალი მთავარმან] BD: ~; 13. BD: -; 14. წარკუეთაჲ თავისა მისისაჲ] D: თავისა მისისა წარკუეჲთაჲ; 15. D: წარკუეჲთეს; 16. B: აღიფხურა; 17. D: + მათი; 18. BD: ჰმონებდეს; 19. BD: -; 20. B: ქრისტეს; 21. BD: უძღუანა + მათ და ყოველსა მას.

ერსა მას,¹ რომელ-იგი სარწმუნოებით ჰმონებენ უფალსა. [299v] და რამეთუ შური კეთილი იძიეს ყოველთა და ღუარძლი იგი აღმოჰფხურეს² მათგან, ამისთვისცა უფალმან წყალობა და მშვედობა მოსცა მორწმუნეთა მათ და ქალაქსა მათსა.³

ხოლო შემდგომად ორისა წლისა მოვიდეს ხუცესნი იგი, რომელნი წარველინეს წმიდასა ბაგრატს გარემო⁴ სოფლებსა,⁵ რამეთუ⁶ აღესრულა შენება ეკლესიათაჲ. და ევედრებოდეს ნეტარსა მას მისლვად და კურთხევად მათდა. ხოლო მან წარველინა იგინი, რაჲთა მთავარი აკურთხონ ტაძარსა მისსა.⁷ და მი-რაჲ-ვიდეს ყოველნი ზენრებითა შემოსილნი, ვითარცა⁸ იხილნა იგინი მთავარმან,⁹ განჰკრთა,¹⁰ რამეთუ იტყოდა, ვითარმედ:¹¹ „ესრეთ¹² მიჩნდეს,¹³ ვითარცა ანგელოზნი¹⁴ ხილვითა.“¹⁵

ხოლო მათ აკურთხეს იგი ყოვლითა კურთხევითა და წარვიდეს კაცად-კაცადი სოფლად თუსად. და შემდგომად სამისა დღისა თანაწარიყვანნა¹⁶ ნეტარმან ბაგრატ ვონიფანტე და სხუანი მრავალნი ჴელმწიფენი და მე და ონისიფორე დიაკონი და ეპიფანე¹⁷ მენავეთმოძღუარი. და განვედით,¹⁸ მიმოვჰვლიდით¹⁹ სოფლებსა. და აკურთხევდა წმიდაჲ იგი ღმრთისაჲ ეკლესიათა და უბრძანებდა ხუცესთა²⁰ მათ²¹ შეწირვად უსისხლოჲსა²² მსხუერპლისა და ყოვლისავე საეკლესიოჲსა წესისა²³ აღსრულებად²⁴ წინაშე მისა.²⁵ და ესრეთცა²⁶ იქმოდეს.

---

¹ BD: -; 2. B: აფხურეს; D: აღფხურეს; 3. მორწმუნეთა მათ და ქალაქსა მათსა] B: ქალაქსა მას და ერსა მორწმუნესა; D: ქალაქსა მას და ერსა მას მორწმუნესა; 4. D: გარემო; 5. B: სოფლებსა; 6. D: -; 7. C: მისა; 8. BD: -; 9. BD: + და; 10. D: განკრთა; 11. D: თუ + ხილვა; 12. D: ასრეთ; 13. B: + თუ ხილვა; D: მიჩანს + ამათი; 14. B: ანგელოზთაჲ + არსო; D: ანგელოზისაჲ + არსო; 15. B: -; D: ხილვა + ესე; 16. B: თანაწარიყვანა; D: წინაწარიყვანა; 17. C: ეტყვანე; 18. BD: + და; 19. BC: მიმოვჰვლიდით; 20. უბრძანებდა ხუცესთა] BD: ~; 21. BD: -; 22. B: + მას; D: უსისხლოსა + მის; 23. D: წესისა; 24. D: აღსრულებად; 25. BCD: მისსა; 26. D: ესრეთ.

და ყოველთა ეკლესიათა განუწესა¹ საზღვარი ქუეყანისაჲ, რაჲთა აქუნდეს იგი მსახურთა ეკლესიისათა. მაშინ ჴელმწიფენი იგი და წარჩინებულნი ყოველნი შურიტა საღმრთოთა აივსნეს. და ყოველი მონაგები მათი [300r] სამ ნაწილად განყვეს,² ოქროჲ და ვეცხლი და სხუაჲ ყოველი³ ნაქონები. და მოიღეს ერთი იგი ნაწილი და⁴ დადვეს წინაშე წმიდისა ბაგრატისა⁵ და ჰრქუეს: „ერთი იგი ნაწილი იყავნ ჩუენდა და⁶ მეორე⁷ შვილთა ჩუენტა და მესამე⁸ ესე მიეცინ ეკლესიათა საწსრად ცოდვათა ჩუენტა.“ და ესრეთ შეამკვენეს ეკლესიანი ოქროთა და ვეცხლითა და სტავრაებითა,⁹ რომელ-იგი წმიდამან ბაგრატი გუჯართა აღწერა¹⁰ და თითოეულისა¹¹ ეკლესიისა მნეთა მიუთუალა.

ხოლო ერთსა სოფელსა გუეგულეზობდა რაჲ წარსლვაჲ¹² მწუხრი, დასნეულდა დიაკონი, სახელით ნეოფიტე,¹³ კაცი შუენიერი, ჭაბუკი ჴასაკითა და გონებითა მოხუცებული. მოუწოდა წმიდასა ბაგრატს და ჰრქუა:¹⁴ „მომეახლე მე,¹⁵ წმიდაო მამაო,¹⁶ რამეთუ, აჴა, ესერა, წარვალ და არღარა ვარ სოფელსა ამას.“¹⁷ ხოლო წმიდაჲ ბაგრატი შეწუხნა და სხუანი ყოველნივე შეკრბეს უკუე მას¹⁸ ზედა.

და იხილნა რაჲ იგინი, ჰრქუა მათ: „აჴა, ესერა, მამანო ჩემნო, წარვალ უფლისა, მილოცეთ წმიდისა ამის მამისა თანა, რაჲთა ვპოო წყალობაჲ დღესა მას სასჯელისასა.“¹⁹ ესე რაჲ ესმოდა, ყოველნი ცრემლოოდეს,²⁰ ხოლო წმიდამან ბაგრატი თქუა: „უფალმან მოგუცა, უფალმან მოგვლო,²¹ ვითარცა უფალსა ენება, ეგრეცა ყო.“ და ღამე ყოველ²² ჯდა მის თანა, ხოლო ჟამსა ცისკრისასა ბრძანა წმიდამან წარსლ-

---

¹ BD: განუწინა; 2. D: გაყვეს; 3. D: ყოველივე; 4. BCD: -; 5. BD: ბაგრატისსა; 6. B: -; 7. BCD: მეორე; 8. BCD: მესამე; 9. D: სტავრებითა; 10. D: აღწერნა; 11. C: თითოეულისა; 12. D: წარსლვა; 13. B: ნიოფიტე; D: ვონიფანტე; 14. D: + მას; 15. B: -; 16. წმიდაო მამაო] BD: ~; 17. D: + შინა; 18. CD: მის; 19. B: სარჩელისა; C: საშჯელისასა; 20. C: ცრემლოდეს; 21. BCD: მიგვლო; 22. C: ყუელ.

ვა¹ ეკლესიად.

ჰრქუა მას ნეოფიტე დიაკონმან:² „წარმიტანეთ³ მეცა თქუენ თანა, მამაო.“⁴ აღიღეს იგი ცხედრითა და მოიყ-
[300v]ვანეს ეკლესიად. და ვგალობდით რაჲ, იგიცა ჩუენ თანა
გალობდა. და ჟამსა წიგნის კითხვისასა მოითხოვა⁵ წიგნი და
წარიკითხა ებისტოლეთაგან მოციქულისა პავლესთა,⁶ ვიდრე-
ლა ვიტყოდეთ ჩუენ, ვითარმედ: „არარაჲ ელმის.“ და განთენა
რაჲ, ჰრქუა⁷ ბაგრატს: „მამაო, ჟამი მოწევნულ არს, ლოცვაჲ
შენი თანამავალ მეყავნ!“

მაშინ წმიდამან მან⁸ უბრძანა ხუცესთა შემოსად და ჟა-
მისწირვად. მოითხოვა⁹ ნეოფიტეცა კუართი თჳსი¹⁰ სადიაკო-
ნოჲ¹¹ და შეიმოსა. შეიმოსა წმიდაჲ ბაგრატცა და აღასრულა
წმიდაჲ¹² ჟამისწირვად. და გარდამოიყვანა დიდებული იგი საი-
დუმლოჲ ზიარებად ნეოფიტესსა.¹³ და მი-რაჲ-ეახლა ცხედარ-
სა მას, იხილნა კაცნი დიდებულნი¹⁴ ცხედარსა მას თანა.¹⁵

ხოლო ნეტარი იგი ყოვლადვე განუკრთომელად¹⁶ მოუწ-
და და აზიარა მას წმიდაჲ იგი¹⁷ ჳორცი და სისხლი ქრისტესი
და ყოველთავე ამბო(რ)სუყვეს¹⁸ მას.¹⁹ მაშინ წმიდაჲ იგი სული
მისი, ვითარცა ტრედი ოქროსაჲ, გამოვიდა. და დიდებულთა
მათ კაცთა²⁰ განჰმარტნეს ჳელნი²¹ და შეინყნარეს იგი. და
მეყსეულად სართული აღელო და წარიყვანეს²² ზეცად. ესე
არავინ იხილა, გარნა ხოლო წმიდამან ბაგრატ.

მაშინ აღასრულა²³ წმიდაჲ ჟამისწირვად და იწყო გალო-
ბად გუამსა ზედა მის ნეტარისასა. და პატივითა დიდითა და-

---

¹ BD: წარსლვად; 2. ნეოფიტე დიაკონმან] D: ~; 3. B: წარმიყუანე; D: წარმიყვანეთ; 4. მეცა თქუენ თანა, მამაო] BD: მამაო, მეცა თქუენ თანა; 5. BD: მოითხოვა; 6. BCD: პავლესთა; 7. BD: + წმიდასა; 8. B: ბაგრატ; D: -; 9. BC: მოითხოვა; 10. BD: + ცხედარსა ზედა; 11. BD: -; 12. წმიდაჲ] D: რაჲ; 13. B: ნეოფიტესა; 14. BD: + და საშინელნი გარემოდგომილნი; 15. BD: -; 16. D: განუკრთომლ(ა)დ; 17. D: -; 18. D: ამბორიესუყვეს; 19. BD: -; 20. D: კაცთაგან; 21. BD: + თჳსნი; 22. BD: წარვიდეს; 23. D: აღესრულა.

ჰმარხეს¹ იგი და იტყოდა: „შვილო ნეოფიტე, უფალმან მოგუცა,² უფალმან მიგვლო, იყავნ სახელი უფლისაჲ³ კურთხეულ უკუნისამდე!“ და მას დღესა უზმათა გარდავ[301r]ლეთ. და ხვალისა დღე წარემართა⁴ იგი მწუხარებით. და მოვიქცით⁵ ქალაქად და არღარა⁶ მოვლნა სხუანი⁷ სოფელნი მწუხარებისა⁸ მისგან.⁹ ამისთვისცა დაშეთს მრავალნი ეკლესიანი უკურთხეველნი, რომელთა¹⁰ არღარა¹¹ ჳელენიფა დაპყრობად ტავრომენელთა ეკლესიასა.¹²

ხოლო შემდგომად სამისა დღისა, ჟამსა ოდენ მეშვდესა, აღასრულებდა ნეტარი იგი ლოცვათა.¹³ და, აჰა, ესერა, ჳმაჲ ესმა ზეცით, რომელი ეტყოდა: „ბაგრატ, ბაგრატ, აკურთხე ონისიფორე დიაკონი ხუცად და წარავლინე იგი კერძოთა მათ დორაკინისათა!“

ესე სამგზის იქმნა ჳმაჲ ზეცით. მაშინ მოუწოდა ონისიფორეს და აუწყა მას¹⁴ ბრძანებაჲ იგი საღმრთოჲ და აკურთხა იგი ხუცად, ულოცა¹⁵ მას და წარგზავნა მსახურებასა მას საღმრთოსა. ხოლო მან მორჩილებით შეინწყნარა სიტყუაჲ იგი,¹⁶ აღჰკაზმა¹⁷ ჯორი თუსი და¹⁸ დაჯდა მას ზედა და წარემართა. და ვითარცა ვლო სამისა დღისა ოდენ¹⁹ გზაჲ, მიიწია ადგილსა რასმე²⁰ სოროვანსა.²¹

მაშინ ჯორი იგი დადგა სლვისაგან და არღარა ვიდოდა. გარდაჰჳდა ონისიფორე,²² უპყრა ავშარასა²³ და²⁴ ზიდვიდა მას სლვად, ხოლო იგი ყოვლადვე არა შეუდგა. მაშინ ნეტარმან მან²⁵ ცნა, ვითარმედ მას ადგილსა ჯერარს ყოფაჲ²⁶ მისი.²⁷ დაადგრა²⁸ ადგილსა მას,²⁹ დაჯდა ლოდსა ერთსა ზედა³⁰ და

---

¹ BCD: დაჰმარხა; 2. BD: + შენ და; 3. BC: მისი; 4. BD: + ნეტარი; 5. D: მივიქცევით; 6. BD: არა; 7. B: + იგი; D: + იგი ქალაქნი და; 8. D: მწუხარებისაგან + დიდისა; 9. D: -; 10. D: რომელთა; 11. D: არღა; 12. C: ეკლესიისა; 13. BD: + თუსთა; 14-15. D: -; 16. BD: + და; 17. BC: აჰკაზმა; 18. B: -; 19. დღისა ოდენ] B: უდენ დღისა; 20. C: რასამე; 21. B: სოროვანლსა; D: სუროვანსა; 22. BCD: + და; 23. B: ავჟან; 24. B: + სადა; 25. B: -; 26. D: ყოფა; 27. BD: + და; 28. C: დაადრგა; 29. D: + და; 30. ერთსა ზედა] D: ~.

წმიდასა სახარებასა იკითხვიდა. ხოლო იყო უფალ ადგილთა მათ [301v] კაცი ვინმე, მელაფორ¹ სახელით.

და ვითარ-იგი ჯდა ნეტარი ონისიფორე ლოდსა მას ზე-და, დედაკაცი ვინმე წარჰვლიდა,² რომლისა ქმარი მკიდა ყანასა სხუათა თანა მრავალთა მომკალთა. და დედაკაცი იგი პურსა დაგბოლვილსა და ღვნოსა მიაართუმიდა მომკალთა მათ კარაულითა.

ხოლო წარ-რაჲ-ჰვლიდა³ ადგილსა მას, იხილა მღდელი იგი.⁴ დადგა სლვისა⁵ თვისისაგან⁶ და განიცდიდა მას. ჰრქუა მას⁷ ნეტარმან მან: „რასა⁸ განმიცდი მე, დედაკაცო, და არა ხუალ გზასა შენსა?“ მიუგო დედაკაცმან მან⁹ და ჰრქუა: „ვხე-დავ, უფალო, წინაშე შენსა, რაჲ-იგი არასადა მიხილავს.“ რამეთუ ხედვიდა წმიდასა ჯუარსა და სახარებასა. ჰრქუა მას ონისიფორე: „ამას რომელსა ხედავ, სასწაულნი არიან ღმრთისა მის¹⁰ ძლიერისანი,¹¹ რომელმან ქმნა ცანი¹² და ქუეყანაჲ,¹³ ზღუაჲ და ყოველი, რაჲ არს მათ¹⁴ შინა.“ მიუგო დედაკაცმან მან:¹⁵ „შენ უკუე ღმერთი ხარ,¹⁶ ანუ კაცი?“ ჰრქუა მას ონისიფორე: „მე, დედაკაცო, კაცი ვარ, მსგავსი თქუენ ყოველთაჲ,¹⁷ მოკუდავი და მიწისაგანი, ხოლო ვქადაგებ ღმერთსა ჭეშმარიტსა.“

ჰრქუა მას დედაკაცმან მან: „უკუეთუ გნებავს, რაჲთა გულსავსე ვიქმნა, ვითარმედ კაცი ხარ, მიილე ამისგან, რომელ-ესე მაქუს, და ჭამე.“ და მისცა მას ჭამადი და სასუმელი.¹⁸ ხოლო მან მიიღო და ჭამა, რამეთუ დამაშურალ იყო და ორ დღე ყოვლადვე არაჲ¹⁹ ეჭამა.²⁰ მერმე ჰრქუა მას დედაკაცმან მან, ახალმან სომანიტელმან: „იყავ აქა, [302r] კაცო

---

¹ D: მელიფოს; 2. D: წარვლიდა; 3. B: წარ-რაჲ-ვჰვლიდა; D: წარ-რაჲ-ჰვლიდა; 4. CD: + და; 5. BD: სლვისაგან; 6. BD: თვისისა; 7. B: -; 8. D: რაჲსა; 9. D: -; 10. BD: მიერ; 11. BC: ძრიელისანი; 12. B: ცაჲ; 13. D: ქუეყანა; 14. BD: მას; 15. BD: + და ჰრქუა; 16. BD: ხარა; 17. D: ყოველთა; 18. B: სასმელი; 19. ყოვლადვე არაჲ] B: არარაჲ ყოვლადვე; 20. რამეთუ დამაშურალ იყო და ორ დღე ყოვლადვე არაჲ ეჭამა] D: -.

ღმრთისაო, და მე მივიდე და¹ მიუთხრა² შენთვის ქმარსა ჩემსა და მან წარგიყვანოს სახედ ჩუენდა, რამეთუ ყოველი,³ რაე გუაქუს⁴ ჩუენ, და იზარდებოდი⁵ ჩუენ თანა.“

ხოლო ნეტარმან მან ულოცა მას. და წარვიდა დედაკაცი იგი.⁶ ხოლო მი-რაე-ინია, აბრალებდა⁷ მას ქმარი თუსი⁸ და-ყოვნებისათუს. ჰრქუა მას დედაკაცმან მან: ⁹ „ნუ მაბრალობ, უფალო ჩემო,¹⁰ რამეთუ¹¹ ვიხილე გზასა ზედა ხილვაე¹² საშინელი და ამისთუს დამეყოვნა.¹³ ვიხილე კაცი დიდებული, მჯდომარე¹⁴ სოროსა¹⁵ მას მელაფორისსა.¹⁶ და წინაშე მისსა აღმართებულ არს სუეტი¹⁷ ცეცხლისაე. და წიალთა მისთა აქუს ცეცხლი და ცეცხლისა მისგან სიტყუათა აღმოიტყუს.“

ესე რაე ესმა კაცსა მას, დაუგო პური მომკალთა¹⁸ და დაუტევა ცოლი თუსი და მონანი ღწოლად¹⁹ მათდა. და იგი წარვიდა ადგილსა მას, სადა იყოფოდა²⁰ ონისიფორე. ხოლო მი-რაე-ეახლა,²¹ ვითარ ქვის სატყორც ოდენ, იხილა დიდებაე ღმრთისაე, რომელი აგრილობდა მას. და დავარდა პირსა ზედა.²² მაშინ მიხედნა²³ ნეტარმან ონისიფორე²⁴ და ჰრქუა: „მოვედ,²⁵ მომეახლე მე, კაცო!“²⁶

ესმა რაე მას ჳმაე მისი, შიშით აღდგა და მიეახლა მას. და კუალად თაყუანი სცა და თქუა:²⁷ „ვინ ხარ, კაცო შუენიერო, რამეთუ არასადა მიხილავს ვითარ-ესე ხილვაე შენი. მითხარ, უკუეთუ ღმერთი ხარ, ანუ კაცი, ანუთუ ღმერთთა ჩუენთაგანი ხარ და ინებე გამოჩინებად სიგლახაკისა²⁸ ჩემისა.“²⁹

---

¹ BC: —; 2. D: უთხრა; 3. BD: ყოველივე; 4. B: გოაქუს; 5. D: იზრდებოდე + შენ; 6. B: —; ხოლო ნეტარმან მან ულოცა მას. და წარვიდა დედაკაცი იგი] D: —; 7. BD: აბრალობდა; 8. BD: მისი; 9. B: —; 10. D: —; 11. B: —; 12. D: ხილვა; 13. D: + და; 14. BCD: მჯდომარე; 15. B: სოროსა; C: სუროსა; D: სოროსა; 16. BC: მელაფორისასა; 17. D: სუტტი; 18. BD: + თუსთა; 19. B: ღუნად; D: ღუნ(ოლ)ად; 20. B: იყოფოდა; D: იყო; 21. B: მი-რა-ეახლა; D: მო-რაე-ეახლა; 22. B: + ჳმაეუყო მას; D: + ჳმაე უყო მას; 23. მაშინ მიხედნა] BD: —; 24. C: ონესიფორე; 25. B: + კაცო; D: მოედ + კაცო, და; 26. BD: —; 27. BD: ჰრქუა; 28. D: სიგლახაკისა; 29. D: ჩემსა.

მიუგო ონისიფორე და ჰრქუა მას: „ისმინე, [302v] კაცო, მე კაცი ვარ მიწისაგანი¹ და ვქადაგებ იესუ ქრისტეს,² ძესა ღმრთისასა.“ ესმა რაჲ კაცსა მას სახელი იესუ³ ქრისტესი, განელო გონება⁴ მისი და თქუა: „ჰე,⁵ მასმიეს ქრისტესთჲს, ვითარმედ იშვა ქალწულისაგან სიტყუთა ანგელოზისაჲთა⁶ და ქალწული შემდგომად შობისა ქალწულადვე ეგო და სასწაულნი მრავალნი ქმნაო.⁷ ხოლო ჰურიათა ჯუარს აცუეს იგი და საფლავსა დადვეს, არამედ იტყუან, თუ აღდგა და ამალღდა ზეცად. და მონაფენი თჳსნი⁸ წარავლინნა ყოველსა სოფელსა ქადაგებად სახელსა მისსა.⁹ და გუესმა,¹⁰ თუ ერთი მათგანი მოვიდა¹¹ სურაკუსეს¹² და ამას ყოველსა ქადაგებს, გარნა ვერ უძლე აქამომდე ხილვად მისდა.¹³ ხოლო შენ უკუეთუ ერთი მათგანი ხარ, მითხარ სიტყუაჲ ესე და გუესმას.“¹⁴

მაშინ ონისიფორე იწყო წმიდათა წერილთაგან და აუწყა ქრისტე¹⁵ მას.¹⁶ ხოლო მას ჰრწმენა და ჰრქუა: „გევედრები მე,¹⁷ ნათელმეც,¹⁸ მოციქულო ქრისტესო!“¹⁹ მიუგო ონისიფორე და ჰრქუა: „წარვედ, ახალი სამოსელი²⁰ მოიღე და ნათელგცე.“ წარვიდა და²¹ მსწრაფლ მოიღო²² სამოსელი ახალი საქორწინ²³ და შთაიყვანა იგი ონისიფორე ჴევსა მას, სადა იყო წყალი. და აღჰმართა ჯუარი და ხატი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი.

ხოლო ჯუარი იგი მე, ევაგრეს, შემექმნა²⁴ ძელისაგან საროჲსა, რომელსა ზედა²⁵ გამოქანდაკებით გამომესახა ჯუარცუმაჲ²⁶ ქრისტესი. იგი აღჰმართა წყალსა მას ზედა და

---

¹ D: მიწისაგან; 2. D: ქრისტესა; 3. C: იესუს; 4. B: გული; 5. D: ჰე; 6. D: ანგელოზისათა; 7. BCD: ქმნაო; 8. BD: მისნი; 9. B: მისა; 10. D: გუესმა; 11. D: მივიდა; 12. BD: სურაკოსედ; 13. B: მისა; D: მისსა; 14. B: გურწმენეს; D: გუესმეს; 15. C: ქრისტე; 16. ქრისტე მას] BD: მას ქრისტე; 17. B: –; D: გევედრები მე[–; 18. BD: + მე; 19. D: –; 20. ახალი სამოსელი] BD: ~; 21. B: –; 22. BD: + მან; 23. BCD: საქორწინე; 24. BD: + მისდა; 25. BD: –; 26. D: ჯუარი.

აღასრულა ყოველივე წესი წყალსა მას ზედა¹ და ნათელსცა კაცსა მას.

ხოლო აღმო-რაჲ-ვიდოდა² ემბაზისაგან,³ [303r] იტყოდა: „ესერა, ცეცხლი გარე მომეხზა მე.“ და ჰკითხა: „მითხარ მე, წმიდაო მამაო,⁴ ვისი არს ხატი ესე?“ ჰრქუა მას ონისიფორე: „უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი არს.“ მიუგო კაცმან მან:⁵ „შთავედ რაჲ წყალსა⁶ შინა, ვიხილე, რამეთუ მოყო ჴელი და დამდვა თავსა⁷ ზედა და მეყსეულად ცეცხლი გარე მომეხზა.“⁸ ესრეთ სრულ იქმნა რაჲ კაცი იგი და⁹ შეიმოსა სანათლოჲ იგი სამოსელი, ითხოვა¹⁰ ლოცვაჲ მღდელისაგან, წარსლვაჲ¹¹ მომკალთა მათ მიმართ. და ვითარცა წარვიდა კაცი იგი, აღვიდა ონისიფორე¹² და დაჯდა ლოდსა მას ზედა.

ხოლო კაცი იგი მი-რაჲ-ინია მომკალთა მათ მიმართ, იხილეს მათ იგი, ვითარმედ¹³ ცეცხლი ემოსა და ივ(ლ)ტოდეს. ხოლო იგი სდევდა მათ და ეტყოდა: „მე ვარ, ძმანო, ნუ გეშინინ!“ და იგინი უფროხსლა ივლტოდეს და¹⁴ კუალად იგი წმობდა: „ძმანო, მე ვარ, რად მეველტით?“ იცნა წმად მისი ცოლმან მისმან და ეტყოდა კაცთა მათ: „ქმარი ჩემი არს, ნუ¹⁵ ივლტით, დადევით, ვიხილოთ, რაჲ არს საქმე¹⁶ ესე.“ მ(ა)შინ ძლით დადგეს კაცნი იგი და ჰრქუეს მას: „მითხარ ჩუენ, რაჲ ხარ,¹⁷ რამეთუ წმასა შენსა ვიცნობთ და ხილვაჲ შენი დამაკრვებს.“¹⁸

მიუგო კაცმან მან და ჰრქუა მათ: „ისმინეთ, ძმანო,¹⁹ კაცი ვინმე საკრველი ვპოვე²⁰ სოროსა მას მელაფორისასა, რომელი ცეცხლებრ ელვიდა, და შიშისაგან დავვარდი პირსა ზედა. ხოლო მან მრქუა მე: „აღდეგ, კაცო, მომეახლე მე უში-

---

¹ წყალსა მას ზედა] BD: -; 2. BC: აღმო-რაჲ-ვიდა; D: აღმო-რა-ვიდა; 3. B: ენბაზისაგან; 4. წმიდაო მამაო] BD: მამაო წმიდაო; 5. B: + და ჰრქუა; 6. D: + მას; 7. თავსა] BD: ჩემ; 8. B: მომეხზია; 9. B: -; 10. BD: ითხოვა; 11. BD: წარსლვადა; 12. აღვიდა ონისიფორე] BD: ~; 13. D: ვითარცა; 14. B: -; 15. D: რად; 16. BCD: საქმე; 17. მითხარ ჩუენ, რაჲ ხარ] BD: რაჲ ხარ, მითხარ ჩუენ; 18. BD: დაგუაკრვებს; 19. D: + ჩემნო; 20. ABC: ვპოე.

შად, რამეთუ მეცა კაცი ვარ [303v] მიწისაგანი.“ ესე რაჲ მეს-
მა, მივებალე მას. და მახარა¹ ქრისტე² და მე მრწმენა და ნა-
თელვიდე.

ხოლო შთავედ რაჲ³ წყლად, ვიხილე, რამეთუ ცეცხლი
გარე მომეხზა მე. და წყალსა მას ზედა დგა სუეტი ცეცხლისაჲ
და ხატი, რომლისა⁴ ელვაჲ⁵ განანათლებდა პირსა ჩემსა, რო-
მელმანცა მოყო ჴელი და შემახო⁶ თავსა ჩემსა და განმანათ-
ლა მე. ხოლო ხატი იგი, ვითარცა მან⁷ კაცმან⁸ მაუწყა, იესუ
ქრისტესი იყო და სუეტი იგი ცეცხლისაჲ – ჯუარი მისი წმი-
დაჲ, რომელსა ზედა ცხორებისათჳს⁹ კაცთაჲსა¹⁰ დამოეკიდა.
და სხუაჲცა წიგნი ცეცხლისაჲ აქუს მას, რომელსა შინა წე-
რილ არს ყოველი საქმე¹¹ მისი, რომელ არს იესუ¹² ქრისტე.¹³
ესე¹⁴ მესმა და ვიხილე,¹⁵ მრწმენა და განვნათლდი. და ამიე-
რითგან არღარა ვჰმონებ ეშმაკთა, არამედ მრწამს მამაჲ და¹⁶
ძე¹⁷ და სული წმიდაჲ, რომლისა მიერ განვნათლდი.“

ესე რაჲ ესმა კაცთა მათ, მეყსეულად დაუტევეს მან-
გლები მათი და¹⁸ სრბით მივიდეს სოროსა მას. და იხილეს
რაჲ¹⁹ ნეტარი ონისიფორე, დაცკვეს პირსა ზედა. ხოლო მან
ჰრქუა:²⁰ „აღდეგით, შვილნო, ნუ გეშინინ, რამეთუ მეცა კაცი
ვარ ცოდვილი.“ და აღ-რაჲ-დგეს იგინი, ვერ ეძლო მიხედვად
პირსა მისსა,²¹ რამეთუ იყო იგი განბრწყინებულ სულისა მი-
ერ წმიდისა. და ხედვიდეს ხატსა და ჯუარსა²² ქრისტესსა²³
და წმიდასა მას სახარებასა, ვითარცა ელვასა ცეცხლისასა
წინაშე მისა,²⁴ და ძრწოდეს.

ხოლო ნეტარმან მან ილოცა, რაჲთა აღეღოს²⁵ შიში
მათგან. და ესრეთ შიშით და სიხარულით [304r] მივიდეს და

---

¹ BCD: + მე; 2. BCD: ქრისტე; 3. შთავედ რაჲ] BD: შთა-რაჲ-ვედ; 4.
B: რომლისაჲ; 5. D: ხილვაჲ; 6. C: შეახო; 7. D: –; 8. მან კაცმან] B: ~;
9. D: ცხორებისა; 10. D: კაცთაჲსა; 11. BCD: საქმე; 12. მისი, რომელ
არს იესუ] BD: –; 13. BD: ქრისტესი; 14. D: + რაჲ; 15. BD: + და; 16.
BCD: –; 17. BCD: ძე; 18. B: –; 19. D: –; 20. BD: + მათ; 21. B: მისა;
22. ხატსა და ჯუარსა] B: ჯუარსაცა და ხატსა; D: ჯუარსა და ხატ-
სა; 23. B: ქრისტესა; 24. BD: მისსა; 25. D: აღილოს.

თაყუანის სცეს¹ მას. ხოლო მან სასწაული ჯუარისაჲ გამოსახა მათ ზედა და უბრძანა დაჯდომაჲ. მიუგეს კაცთა მათ და ჰრქუეს: „კაცო დიდებულო, ვინაჲ მოხუედ აქა, რამეთუ ხილვაჲ² შენი საშინელ არს.“

მაშინ იწყო მღდელმან მან და ყოველივე აუნყა³ სიტყუაჲ სახარებისაჲ. და ვითარ იყო იგიცა კერპთმსახურ და წმიდისა⁴ ბაგრატის მიერ⁵ ისწავა კერპთმსახურებისაგან განყენებაჲ და ცნობად ქრისტე ღმერთი, დამბადებელი ყოველთაჲ. და ვითარმედ იგი არს ღმერთი ჭეშმარიტი და ყოველივე კერპთა სახც⁶, ეშმაკთა ხატები, არს საცთური კაცთაჲ.⁷ ესრეთ ჰრწმენა კაცთა მათ ქრისტე⁸ და ვევედრებოდეს ნათელცემად⁹ მათდა. ხოლო ნეტარმან მან¹⁰ იწყო თავითგან უწყებად¹¹ ქრისტესა¹² და დღე ყოველ¹³ ასწავლიდა მათ¹⁴ და უკითხვიდა წმიდასა სახარებასა.

ხოლო იგინი ცრემლით თაყუანის სცემდეს¹⁵ ქრისტესა და ჰმადლობდეს მას ყოვლისა მისთვის და იხარებდეს სწავლათა¹⁶ მათ ზედა. და ამას ესევეთარსა სწავლასა შინა შემწუხრდა და დღე¹⁷ იგი. მაშინ ნეტარმან მან აღასრულნა ლოცვანი სამწუხრონი¹⁸ და დაყუდნა და კაცნი იგი ერთ კერძო, რამეთუ განთიად ეგულებოდა¹⁹ ნათელცემად²⁰ მათი.

ხოლო მეორესა ოდენ ჟამსა ღამისასა მოვიდა ეშმაკი და მის თანა სულთა არანმიდათა სიმრავლ²¹ სახითა ჰინდოთათა²² და იგი უმაღლეს²³ ყოველთა²⁴ სხუათა²⁵ ჰასაკითა და უშავეს ფერიითა.²⁶ და დადგა, ვითარ ქვის სატყორც ოდენ, და ჴმაყო:²⁷

---

¹ BD: ცეს; 2. D: ხილვა; 3. BD: + მათ; 4. B: წმიდა; 5. ბაგრატის მიერ] B: ბაგრატისგან; 6. BCD: სახე; 7. D: კაცთა; 8. BCD: ქრისტე; 9. B: ნათელიცემად; D: ნათლისცემად; 10. B: -; 11. D: -; 12. BD: ქრისტესთვის; 13. C: ყუ(ე)ლ; 14. BD: -; 15. D: ცემდეს; 16. B: სასწაულთა; 17. BCD: დღე; 18. D: სამწუხროსნი; 19. BD: ენება; 20. BD: ნათლისცემად; 21. BCD: სიმრავლე; 22. D: ჰინდოთათა; 23. B: უმაღლესი; 24. B: ყოველთა; 25. BD: -; 26. უშავეს ფერიითა] BD: ფერიითა უშავეს + სხუათასა; 27. D: ჴმაყო.

„ჟ, ჭირი¹ ბაგრატიისი და შენი, [304v] ონისიფორე, რად მავნებთ და მონათა ჩემთა მიმიღებთ და ქრისტეს² შეაწყნარებთ, ნაზარეველსა? ტაძარნი ჩემნი, რომელნი იყვნეს ქალაქსა ტავრომენიასასა,³ დააქცინა⁴ მან. და შენ, რომელი ოდესმე⁵ ჩემი მწიგნობართა მთავარი იყავ, ⁶ მოხუდ აქა და თაყუანისმცემელთა ჩემთა მიმიხუამ⁷ და სერტყებსა ჩემსა და ბომონებსა ისწრაფი დარლუევად.⁸ ვადმე, რამეთუ არა მაქუს შემწვ.⁹ ტავრომენიას ბაგრატი ტყუე¹⁰ მყო და სურაკუსეს¹¹ – მარკიანე ბერმან და აქა ან¹² მკვდრი ესე მოლონისაჲ,¹³ ქსანთიპო,¹⁴ რომელი მრავალთა შესანირაავთა ოდესმე მომართუმიდა, „ონისიფორედ“ ნოდებულ არს და ამათ ადგილთაგანცა მდევნის.“¹⁵

ამას იტყოდა და¹⁶ კაცთა მათ მიმართ კბილთა იღრჭენდა. ხოლო ნეტარმან ონისიფორე გამოსახა სახც¹⁷ ჯუარისაჲ და დაწყევა ბოროტი იგი ეშმაკი და ჰრქუა კაცთა მათ: „უნყითა,¹⁸ შვილნო, ვითარმედ ქრისტემან გინოდნა¹⁹ თქუენ სასუფეველსა მისსა. და ამისთვის ეშმაკსა შურს ცხორებაჲ თქუენი და იღრჭენს კბილთა ამაოდ. ხოლო თქუენ, შვილნო, შეჰწერწყუეთ მას და არქუთ:²⁰ „ვიჯმნით შენგან, ეშმაკო, და ვჰმონებთ იესუ ქრისტეს, ძესა ღმრთისასა.“

და აღადგინნა იგინი, ყო ლოცვაჲ და ჯუარი დასწერა შუბლთა²¹ მათთა. და მიაქცინა²² იგი²³ დასავალით კერძო, ვინაჲ-იგი ჩნდა ეშმაკი, და ეტყოდა მათ: „იჯმენითა²⁴ ეშმაკისაგან?“ ხოლო იგინი, ვითარცა ერთისა²⁵ პირითა, მოუგებდეს:²⁶ „ვიჯმნით, ვიჯმნით.“

---

¹ BD: + ესე; 2. BD: ქრისტესა; 3. D: ტავრომენიასასა; 4. B: დააქცივნა; D: დააქცია; 5. BD: + იყავ; 6. BD: –; 7. BD: მიმიღებ; 8. B: დარლუევად; 9. BCD: შემწე; 10. D: ტყუე; 11. BD: სურაკოსეს; 12. აქა ან] B: ან აქაცა; D: ან აქა; 13. B: მოლონისაჲ; 14. D: ქსანთიპოს; 15. ამათ ადგილთაგანცა მდევნის] D: მდევნის ამათ ადგილთაგანცა; 16. D: –; 17. BC: სახე; D: ნიში; 18. D: უნყით; 19. B: გინოდა; 20. D: არქუთ; 21. A: შობლთა; 22. B: მიაქცივნა; 23. BD: –; 24. B: იჯმნით; D: იჯმნითა; 25. BD: ერთითა; 26. B: მიუგეს; CD: მიუგებდეს.

მიუგო და [305r] ჰრქუა მათ: „შეჰნერწყუეთ მას!“ და შე-
ჰნერწყუეს. მერმე მოაქცინა¹ აღმოსავალით და მეყსეულად
მახვლი ცეცხლისაჲ გამოჩნდა აღმოსავალით. და უჩინოყო ეშ-
მაკი იგი და მისთანანი² იგი³ სულნი ბოროტნი. ხოლო
მლდეღმან დაადგინნა კაცნი იგი⁴ აღმოსავალით და თქუა:⁵
„აღუთქუათა⁶ ქრისტესა?“ მიუგეს:⁷ „ჰე,⁸ აღგუთქუამს.“ ჰრქუა
მათ ნეტარმან:⁹ „თაყუანის ეცით მას!“ და აღჰმართა ხატი
ქრისტესი და თაყუანის სცეს მას.¹⁰

ხოლო განთიად მოვიდა კაციცა იგი, პირველ ნათელღე-
ბული, ცოლით¹¹ და შვილითურთ¹² თვსით და თაყუანის
სცეს¹³ ნეტარსა მას. მიუგო მან და ჰრქუა მას: „კეთილად მო-
ხუედ, მონაო ქრისტესო, კეთილო და სარწმუნოო. ან უკუე
მსახურებაჲ შენი აღასრულე და მოიღე სამოსლები ახალი რი-
ცხვსაებრ ამათ კაცთაჲსა,¹⁴ რათა ნათელილონ კაცთა
ამათ.“¹⁵ ჰრქუა მას:¹⁶ „ყოველივე მზა არს,¹⁷ უფალო.“ და
მსწრაფლ წარვიდა და მოილო.

მაშინ შთავიდა მლდელი იგი უფლისაჲ წყალსა მას. და
ყოველივე წესი აღასრულა და ნათელსცა კაცთა მათ სახელი-
თა მამისაჲთა¹⁸ და¹⁹ ძისაჲთა²⁰ და სულისა წმიდისაჲთა.²¹ და
ნათელსცა ცოლსა²² მის კაცისასა და სამთა შვილთა მისთა.
და დაიყენნა²³ კაცნი იგი რვა დღე მის თანა და ასწავა ყოვე-
ლი წესი ქრისტეანობისაჲ.

ხოლო დედაკაცმან მან²⁴ სახიერმან ჰრქუა ქმარსა თვს-
სა: „უფალო ჩემო, უშენოთ კაცსა ამას წმიდასა სავანესა²⁵
მახლობელად სახლისა ჩუენისა, რათა იყოს საყოფელი მისი
ჩუენ თანა.“ [305v] და ყვეს ეგრეთ.

---

¹ B: მოაქცინა; 2. B: მისთანა; 3. BD: —; 4. D: იგინი; 5. BD: ჰრქუა;
6. BD: აღუთქუთა; 7. BD: + მათ; 8. CD: ჰჰ; 9. BD: + მან; 10. D: +
შიშით; 11. BD: ცოლითურთ; 12. BD: შვილით; 13. BD: სცა; 14. D:
კაცთასა; 15. კაცთა ამათ] BD: —; 16. BD: + კაცმან მან; 17. ყოველი-
ვე მზა არს] B: მზა არს ყოველი; D: მზა არს ყოველივე; 18. D: მამი-
სათა; 19. B: —; 20. D: ძისათა 21. D: წმიდისათა; 22. BD: ცოლსაცა;
23. D: დააყენა; 24. C: —; 25. BCD: სავანე.

ხოლო მერვესა დღესა ჰრქუა ონისიფორე კაცთა მათ: „მოვედით,¹ შვილნო,² მიიღეთ სახც³ ჯუარისაჲ და განვედით გარემო სოფლებსა. და ქადაგებდით სიტყუასა ღმრთისასა და სადაცა იპოვნენ ბრმანი, მკელობელნი, განრლუეულნი და ყოველნივე ცისად-ცისად⁴ გუემულნი, დასხენით მას⁵ ზედა ჳელნი და ბეჭედი ქრისტესი გამოსახეთ. და ყოველნი განიკურნენ⁶ სახელითა ქრისტესითა.“ და უქმნა ონისიფორე კაცად-კაცადსა ჯუარი ნაძსაჲ და მისცა მათ და წარავლინნა იგინი კურთხევით.

ხოლო მათ მიიღეს სახც⁷ იგი ჯუარისაჲ და განვიდეს გარემო⁸ სოფლებსა და დაბნებსა და ქადაგებდეს ქრისტესა. ხოლო ეშმაკნი ვერ მოითმენდეს ძალსა მას ჯუარისასა, არამედ ივლტოდეს და იტყოდეს ვაებით: „ჴ ჩუენდა იესუ ქრისტესგან ნაზარეველისა, რამეთუ მახვლი მისი აქაცა გუენია და ვერ დაუდგა მ(ი)თ ძალსა მისსა.“

ხოლო მკვდრნი იგი სოფლებისანი, რომელნი კაცთა მათ იცნობდეს, განკვრვებით ეტყოდეს: „ვინაჲ მოგეცა თქუენ ჳელმნიფებაჲ ეშმაკთა ზედა, ანუ რომლითა ძალითა განასხამთ სენთა?“ მიუგეს⁹ მათ და ჰრქუეს, ვითარმედ:¹⁰ „ანლა მოიხილა ჩუენ ზედა ღმერთმან, მაცხოვარმან ჩუენმან, და გვჩუენა გზაჲ ცხორებისაჲ¹¹ იესუ ქრისტც¹², ღმერთმან¹³ ჳემმარიტმან.¹⁴ დაუტევეთ უკუე თქუენცა საცთური იგი კერპთაჲ¹⁵ და მოიქეცით მისა¹⁶ და მან¹⁷ მოგცეს¹⁸ თქუენ¹⁹ ესევეითარივე ჳელმნიფებაჲ.“

მოიყვანებდეს უკუე²⁰ სნეულთა და ეშმაკეულთა. და²¹ ოდენ ჳელნი დასხ[306r]ნიან²² მათ და თქვან: „სახელითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა განიკურნენით“, და მეყსეუ-

---

¹ C: მოედით; 2. D: + და; 3. BCD: სახე; 4. BD: ცისად; 5. BD: მათ; 6. B: განიკურნენ; 7. BCD: სახე; 8. D: გარემო; 9. D: + კაცთა; 10. D: -; 11. D: ცხორებისა; 12. BCD: ქრისტე; 13. BD: ღმერთი; 14. BD: ჳემმარიტი; 15. D: კერპთა; 16. BD: მისსა; 17. BD: -; 18. BD: მოგეცეს; D: მოგეცა; 19. D: თქუენცა; 20. B: + ყოველთავე; D: უკუე + ყოველთავე; 21. ეშმაკეულთა და] D: -; 22. BD: დაასხნიან.

ლად¹ განიკურნებოდეს. და განჯდა ჰამბავი მათ კაცთაჲ ყოველსა მას დაბნებსა მელაფოროთ² ვიდრე პეტრონიკემდე³ და ყოველსა მას სერტყოვანსა პალატამო მდინარისასა. და ყოველნი მოიყვანებდეს უძღურთა⁴ და შეპყრობილთა ყოველთავე⁵ სენითა და განჰკურნებდეს⁶ მათ⁷ სახელითა ქრისტესითა კაცნი იგი.⁸

მაშინ შეკრბა ერი მრავალი და ეტყოდეს მათ: „გვთხართ ჩუენ, ძმანო, რაჲ არს სიტყუაჲ ესე მოძღურებისა თქუენისაჲ, ანუ ვინაჲ მოგეცა ძალი ესევეთარი კურნებისაჲ?“⁹ მიუგეს კაცთა მათ და ჰრქუეს: „უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე,¹⁰ ძე¹¹ ღმრთისაჲ, იგი ჰკურნებს ყოველსა სენსა. ან, უკუეთუ გნებავს, მოვედით ჩუენ თანა და იხილეთ მონაფე¹² მისი და მან გიჩუენოს თქუენ¹³ გზაჲ ცხორებისაჲ და მოგეცეს¹⁴ მადლი კურნებათაჲ.“¹⁵

ესე რაჲ ესმა ერთა მათ, შეუდგეს სიმრავლე¹⁶ მამათა¹⁷ და დედათა¹⁸ და მოვიდეს ნეტარისა ონისიფორესსა.¹⁹ ხოლო იხილნა რაჲ იგინი, აღივსო სიხარულითა, აღდგა და იწყო სწავლად მათდა დღე ყოველ. და ხვალისა დღე კუალად ასწავლიდა და უბრძანა კაცად-კაცადსა განწმედად სამ დღე თავი თვისი და სამოსლისა სანათლოჲსა მოღებად.²⁰

და ესრეთ მესამესა დღესა შთავიდა ჴევსა მას და ნათელსცა ერსა მრავალსა სახელითა მამისაჲთა²¹ და²² ძისაჲთა²³ [306v] და სულისა წმიდისაჲთა.²⁴ და ერი იგი დაადგრა²⁵ მუნ, მრავალ დღე²⁶ ისმენდეს სწავლასა²⁷ მისსა²⁸ და ეზიარებოდეს

---

¹ B: მეყსეოლად; 2. B: მელაფოროით; 3. B: პეტრონიკემდე; D: პეტრონიკემდე; 4. C: უძრულთა; 5. B: ყოვლითავე; 6. D: განკურნებდეს; 7. BD: + კაცნი იგი; 8. კაცნი იგი] BD: -; 9. D: კურნებისა; 10. BCD: ქრისტე; 11. CD: ძე; 12. BCD: მონაფე; 13. BD: -; 14. B: მოგცეს; 15. D: კურნებათა; 16. BCD: სიმრავლე; 17. B: მამათა; 18. მამათა და დედათა] D: დედათა და მამათა; 19. B: ონისიფორესა; 20. D: მიღებად; 21. B: მამისა; D: მამისათა; 22. BD: -; 23. B: ძისა; D: ძისათა; 24. D: წმიდისათა; 25. C: დაადგრა; 26. BD: + და. 27. B: სწავლ(ა)თა; 28. B: მისთა.

დღითი-დღე¹ ჳორცსა და სისხლსა ქრისტესსა. რამეთუ² საკურველებასა³ მრავალსა ხედვიდეს, ვითარ⁴ შესწირავნ რაჲ უსისხლოსა მას⁵ მსხუერპლსა მღდელი იგი უფლისაჲ, ონისიფორე, ოდესმე ცეცხლი გარე მოეხვის მას და ოდესმე ღრუბელი ნათლისაჲ⁶ აგრილობნ მას.⁷

მაშინ⁸ ესმა ესე ყოველი მთავართა⁹ მათ კერძოთასა.¹⁰ და მოვიდოდეს დღითი-დღე¹¹ და ნათელილებდეს.¹² და ჳრწმენა უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე. ხოლო მელაფორ, უფალი მის ადგილისაჲ,¹³ არა იყო მაშინ მუნ,¹⁴ რამეთუ ჭალაკსა მელიტეს¹⁵ წარსრულ იყო. არამედ იგიცა მო-რაჲ-ვიდა და ესმა ქადაგებაჲ ესე და იხილა ნეტარი ონისიფორე, ჳრწმენა ქრისტც¹⁶ და ნათელილო.

მაშინ ნეტარმან ონისიფორე მოუწოდა ერსა მას მორწმუნესა, ასწავლიდა მათ და ეტყოდა: „ძმანო ჩემნო და შვილნო ქრისტეს მიერ, ღმერთმან, რომელმან ქმნა ცაჲ და ქუეყანაჲ,¹⁷ ზღუანი,¹⁸ მან დამბადნა ჩუენ და გწნოდნა¹⁹ წოდებითა ამით წმიდითა. რამეთუ ჩუენ ვართ²⁰ ერნი მისნი და ცხოვარნი²¹ სამწყსოჲსა მისისანი. აწ უკუე, ვითარცა მის მიერ ჳსნილნი საცთურისაგან მტერისა²² და სყიდულნი პატიოსნითა სისხლითა მისითა, ვყვენთ თავნი ჩუენნი ტაძარ მადლისა მისისა. და ხილულიცა ტაძარი უშენოთ,²³ რაჲთა დღითი-დღე²⁴ შევსწირვიდეთ უსისხლოსა მას მსხუერპლსა და ერსა ნათელვსცემდეთ.“²⁵

ხოლო მათ თქუეს: „ყოველივე, მამაო წმიდაო, ვყოთ, [307r] რაჲცა მიბრძანო.“ მაშინ აღასრულა²⁶ წმიდაჲ ჟამისწირ-

---

¹ D: დღითი-დღედ; 2. BD: და; 3. B: საკურველებასა; 4. BD: რამეთუ; 5. D: -; 6. D: ნათლისა; 7. BC: -; აგრილობნ მას] D: -; 8. BD: -; 9. BD: + და ერისთავთა და; C: + და ერისთავთა; 10. C: კერძოთა; 11. D: დღითი-დღედ; 12. BD: ნათელილებდეს; 13. D: ადგილისა; 14. მაშინ მუნ] D: ~; 15. D: მელიტონს; 16. BCD: ქრისტე; 17. BD: + და; 18. BD: ზღუაჲ; 19. D: + ჩუენ; 20. ჩუენ ვართ] D: ~; 21. B: ცხოვარნი; 22. BD: ეშმაკისა; 23. BD: + მას; 24. D: დღითი-დღედ; 25. BD: ნათელვსცემდეთ; 26. B: აღასროლა.

ვად,¹ აზიარა მათ,² წარგზავნა³ სახედ⁴ თვსად და ეტყოდა მათ:⁵ „წარვედით, შვილნო, მშკდობით და უცნებათაგან მტერისათა ნუ გეშინინ, არამედ სასწაულითა ჯუარისათა შეიჭურენით⁶ თავნი თქუენნი და იგი მოუძღურდეს⁷ თქუენ წინაშე მადლითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა.

ხოლო სხდეთ რად ჭამად პურისა, სახესა ჯუარისასა გამოსახევდით⁸ საჭმელსა მას ზედა და პირთა თქუენტა და იტყოდეთ: „უფალო ჩუენო⁹ იესუ ქრისტე, აკურთხე საჭმელი ჩუენი და სასუმელი!“ და ესრეთ იწყეთ ჭამად. და რაჟამს გზასა¹⁰ გახვდოდით,¹¹ ილოცევდით და იტყოდეთ¹² „მამაო ჩუენოსა“ და „უფალო იესუ ქრისტე, თანამავალ მეყავ¹³ ჩუენ!“¹⁴

ექუსსა დღესა მსგეფსისასა¹⁵ იქმოდეთ საქმეთა თქუენტა და შაბათსა¹⁶ შუადღითგან შემოკრებოდეთ¹⁷ აქა, რაათა გესმას¹⁸ ვმა გალობისა და ვით წინაწარმეტყუელისა¹⁹ და სიტყუანი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესნი. და შეინწყნაროთ გულთა თქუენტა მარგალიტი იგი უსასყიდლოდ, ჯორცი და სისხლი ქრისტესი, რაათა მიიქცეთ რად სახლად²⁰ თქუენდა, განანათლნეთ იგინი,²¹ რომელნიცა²² დარჩომილ²³ იყვნენ შინა.²⁴ რამეთუ ესე ჯერარს, რაათა, უკუეთუ მღდელნი არა გეახლნენ, არა უდებ იქმნეთ ოცდაათ უტევანცა²⁵ წარსლვად მღდელთა მიმართ უფლისათა. რაათა იხილოს რად ეშმაკმან მოსწრაფება თქუენი, იძლიოს თქუენ მიერ და ღმერთი მშკდობისა²⁶ იყავნ,²⁷ ძმანო, [307v] თქუენ თანა²⁸, ამენ!“²⁹

---

¹ D: + და; 2. B: + და; 3. BCD: წარგზავნა; 4. D: სახიდ; 5. BD: -; 6. B: შეზღუდენით; D: შეიზღუდენით; 7. C: მოუძღურდეს; 8. C: გამოი-სახევდით; 9. BD: -; 10. B: გზას; 11. BD: განხვდოდით; 12. D: იტყო-დით; 13. BD: მეყავნ; 14. BD: -; 15. BD: მსგეფსისა; 16. B: შაფათსა; 17. D: შემოკრებოდით; 18. B: გესმოდის; 19. D: წინაწარმეტყუელი-სა; 20. D: სა[ხ]იდ; 21. BD: იგინიცა; 22. B: რომელნი + შინა; D: შინა; 23. BD: დაშთომილ; 24. BD: -; 25. D: უტევან; 26. D: მშკდობისა; 27. BD: + თქუენ თანა; 28. თქუენ თანა] D: -; 29. თქუენ თანა, ამენ] B: -.

ესრეთ განუტევა¹ ერი იგი. და წარვიდეს² ყოველნი. განემზადნეს და მოვიდეს და³ აღაშენეს ეკლესიაჲ, ვითარ⁴ გამოსახა⁵ ნეტარმან მან. და ყოველთა კურიაკეთა შემოკრებოდეს მუნ და აღასრულებდეს გალობასა საცისკროსა⁶ და ეზიარებოდეს⁷ საიდუმლოთა⁸ ქრისტესთა.

მიიწია სიტყუაჲ ესე ნეტარისა მარკიანესა⁹ საქმეთათჳს ონისიფორესთა და ვითარმედ წმიდისა ბაგრატისგან მივლინებულ იყო¹⁰ ნათლისცემად ერისა სახელითა მამისაჲთა¹¹ და¹² ძისაჲთა¹³ და სულისა წმიდისაჲთა.¹⁴ ესე რაჲ ესმა წმიდასა მარკიანეს, ცნა, ვითარმედ არა იქმოდა¹⁵ წმიდაჲ¹⁶ ბაგრატ თჳნიერ საღმრთოჲსა უწყებისა,¹⁷ რაჲთამცა კერძოთა მის¹⁸ ქალაქისათა მიავლინა თჳსი ხუცესი. ამისთჳს წიგნიცა მიუწერა¹⁹ ესევეითარი:

„ღმერთშემოსილსა²⁰ თანაშემწესა და ჩუენ²¹ თანამღედელსა²² ბაგრატს, ეპისკოპოსსა²³ ტავრომენისასა,²⁴ მარკიანე, ეპისკოპოსი²⁵ სურაკუსისაჲ,²⁶ უფლისა მიერ გიკითხავ. მესმის წარმატებაჲ²⁷ შენი ქადაგებასა მას სახარებისასა და ვითარიგი²⁸ ეშმაკნი²⁹ იოტენ ქალაქისა მაგისგან. და ერნი მრავალნი შეაწყნარენ უფალსა ჩუენსა იესუ ქრისტესა³⁰ და სიხარულითა აღვსებულ³¹ ვარ.

ხოლო აწ, ესერა,³² კუალად მესმა, ვითარმედ ძმაჲ ონისიფორე კერძოთა ამათ ქალაქისა³³ ჩუენისათა მოგივლენია,³⁴

---

¹ C: + რაჲ; 2. B: წარ-რაჲ-ვიდეს; 3. BD: -; 4. B: ვითარი; 5. D: გამოუსახა; 6. B: კურიაკესა; C: საკურიაკოსა; D: საკურიაკესა; 7. C: ეზიარებოდის; 8. B: საიდუმლოთა; D: საიდუმლოთა; 9. B: მარკიანესა; 10. D: არს; 11. B: მამისა; D: მამისათა; 12. D: -; 13. B: ძისა; D: ძისათა; 14. D: წმიდისათა; 15. BD: + ამას; 16. BD: ნეტარი; 17. BD: ბრძანებისა; 18. BC: მისისა; D: მისთა; 19. C: მიწერა; 20. B: ღმერთშემოსილისა; 21. BD: -; 22. BD: + ჩუენსა; 23. BC: ეპისკოპოსსა; 24. D: ტავრომენისასა; 25. D: ეპისკოპოსი; 26. BD: სურაკოსისა; 27. D: წარმართება; 28. D: ვითარ; 29. D: + იგი; 30. B: ქრისტეს; 31. D: აღსავსე; 32. D: ესე; 33. B: ქალაქსა; 34. BD: მოგივლენისა.

და დამიკვრდა. მნებავს უკუე ცნობად¹ შენ მიერ, უკუეთუ ხილვითა საღმრთოთა იქმნა ესე, ანუ სხვთა [308r] რაიმე² სახითა. რამეთუ, ვითარცა³ თვთ უწყი, წმიდათა მოციქულთა ესრეთ დაგვწესეს, რაათა თითოეულსა⁴ ეკლესიასა თვისი სამრევლო⁵ აქუნდეს. ყოველსავე უკუე ამისთვის⁶ გუაუნყე, ვითარცა გნებავს, და მშდობაჲ უფლისაჲ იყავნ მარადის ჩუენ შორის, ძმაო საყუარელო.⁸ ცოცხლებით იყოფოდე⁹ მადლითა ქრისტესითა!“

ესევეითარი¹⁰ ებისტოლ¹¹ მოილო წმიდისა ბაგრატისსა¹² ძმამან, ვინმე დიაკონმან, რომელი-იგი იხილა რაჲ წმიდამან ბაგრატ და ესმა ცოცხლებით ყოფაჲ წმიდისა¹³ მარკიანესი და ქადაგებაჲ სახარებისა,¹⁴ მის მიერ აღსრულებული, სიხარულითა აღივსო. და რომელ-იგი ცნა, ვითარ მადლი უფლისაჲ¹⁵ შეენია¹⁶ ძმასა ონისიფორეს, მაშინ დანერა ებისტოლ¹⁷ ნეტარისა მარკიანესსა¹⁸ და წარმავლინა მე მოკითხვად მისა.¹⁹ ხოლო ესევეითარი წესი²⁰ იყო ებისტოლისაჲ²¹ მის:

„მარკიანეს, ყოვლადწმიდასა ებისკოპოსსა²² სურაკუსე²³ ქალაქისასა, მამასა ჩემსა სულიერსა და ჩემ თანა მსახურსა უფლისასა, ბაგრატ, ებისკოპოსი²⁴ ტავრომენია²⁵ ქალაქისაჲ,²⁶ უფლისა მიერ გიკითხავ. წიგნი სინმიდისა შენისაჲ²⁷ წარვიკითხე და სიხარულითა აღვივსე, რამეთუ ცოცხლებით ხარ და ერი ურიცხვ განგინათლებიეს ქადაგებითა ქრისტეს სახარებისაჲთა.²⁸ უფალმან უმეტესადცა წარგიმართენ მსახურებასა მისსა, ხოლო რაჲ-იგი გებრძანა, რაათა გაუნყო მიზეზი მოვ-

---

¹ D: ცნობაჲ; 2. BC: რაათამე; 3. D: -; 4. C: თითოეულსა; 5. ABD: სამრევლო; 6. უკუე ამისთვის] B: ~; D: ამისთვის უკუე; 7. BD: + ჩუენ; 8. BD: + და; 9. B: იყოფებოდე; 10. BD: + ესე; 11. BCD: ებისტოლე; 12. B: ბაგრატისა; 13. BD: ნეტარისა; 14. D: სახარებისა; 15. D: უფლისა; 16. D: შეენივს; 17. BCD: ებისტოლე; 18. BD: მარკიანესა; 19. D: მისსა; 20. B: წერილ; D: წერილი; 21. D: ებისტოლის; 22. D: ებისკოპოსსა; 23. B: სურაკოსე; D: სურაკუსე; 24. BD: ებისკოპოსი; 25. D: ტავრომენია; 26. D: ქალაქისა; 27. D: შენისა; 28. D: სახარებისათა.

ლენისა¹ [308v] ძმისა ონისიფორესი, ყოველივე მიგითხრა, მამაო წმიდაო:²

ეგე კაცი ფილოსოფოსი³ იყო ყოვლისა ამის ქალაქისა⁴ და ყოველი წიგნი სიბრძნისა და სამკურნალოსა⁵ მის თანა იპოებოდა. ხოლო მო-რაჲ-ვედი⁶ მე აქა, მოაქცია ეგე უფალმან თვისისა სარწმუნოებისა⁷ მომართ⁸ და ყო შემწე⁹ ჩემდა¹⁰ ყოველსავე ზედა, რამეთუ დასაბამ¹¹ ქადაგებისა ჩუენისა¹² ეგე იქმნა.

და ვიხილე რაჲ, რამეთუ მადლი უფლისა იყო მის¹³ ზედა, ვაკურთხე ეგე¹⁴ დიაკონად. და შემდგომად დღეთა რავდენტამე მესმა ჳმაჲ ზეგარდამოჲ,¹⁵ რომელი მეტყოდა: „ბაგრატ, ბაგრატ, ონისიფორე დიაკონი აკურთხე ხუცად¹⁶ და წარავლინე კერძოთა დორაკინისათა!“¹⁷

ესე ჳმაჲ სამგზის მესმა, მამაო სანატრელო, და მერმე ვითარცა მიბრძანა,¹⁸ ვაკურთხე იგი ხუცად და წარავლინე და არა ნებითა ჩემითა. ან უკუე, წმიდაო მამაო, შენი არს მონაფც¹⁹ ეგეცა და შენი²⁰ სამრევლოჲ,²¹ რამეთუ ესე ამისთვის ყო უფალმან, რაჲთა შენსაცა სინმიდესა ჳმსახუროს²² ძმამან მაგან.²³ ილოცევდ²⁴ უკუე ჩუენთვისცა, რაჲთა უფალმან წარგვმართოს ნ(ე)ბასა მისსა.“²⁵

ესე ებისტოლ²⁶ აღვილე მე, ევაგრე, და²⁷ დიაკონმან მან,²⁸ მოვლინებულმან წმიდისა მარკიანესგან,²⁹ და წარვედ³⁰ სურაკუსედ.³¹ და ვპოეთ იგი გარეშე ქალაქისა. ხოლო ეუნყა რაჲ ჩემთვის, მყის გამოვიდა და მომიკითხა და მრქუა მე:

---

¹ C: მოვლენისაჲ; 2. BD: ღმერთშემოსილო; 3. CD: ფილასოფოსი; 4. D: ქალაქისა; 5. B: სამკურნალოჲ; D: სამკურნალოჲ; 6. D: მო-რაჲ-ვედ; 7. D: + სამწყსოესა; 8. B: მიმართ; 9. C: შემწე; 10. B: ჩუენდა; D: + და; 11. B: დასაბამი; 12. B: ჩუენისაჲ; 13. B: მას; 14. B: -; D: იგი; 15. B: ზეგარდამო; 16. C: ხუცად; D: ხუცესად; 17. D: დორნიკისათა; 18. BD: + უფალმან; 19. BCD: მონაფე; 20. D: + არს; 21. ABD: სამრემლოჲ; 22. C: მსახუროს; 23. D: -; 24. D: ილოცევდენ; 25. A: მისა; 26. BCD: ებისტოლე; 27-28. D: -; 29. D: მარკიანეს მიერ; 30. BCD: წარვედით; 31. B: სურაკოსედ; D: სურაკოსეს.

„უფალმან დაგიცვიინ¹ შენ, შვილო!“ და შევედით რაჲ სენაკად² მცირედ,³ სადა-იგი მკვდრ იყო, მივეც ებისტოლც⁴ წმიდისა⁵ ბაგრატიისი. ხოლო [309r] მან მრქუა მე: „ვითარ შეენევის უფალი ძმასა ჩუენსა ბაგრატს?“

მიუგე და ვარქუ მას: „კეთილად, ლოცვითა შენითა, წმიდაო მამაო.“⁶ და ესე რაჲ ესმა,⁷ აღიხილნა ზეცად და მადლი შენირა ღმრთისა.⁸ ხოლო წარიკითხა რაჲ ებისტოლც⁹ იგი და¹⁰ მრქუა მე: „გრწმენინ, შვილო ჩემო, შემდგომად მოწერიისა ებისტოლისა მის¹¹ და წარმოვლენისა ძმისა ამის მეუწყა უფლისა მიერ ყოველივე საქმც¹² ძმისა ონისიფორესი. და წარვაგლინე მონაფც¹³ ჩემი განძლიერებად¹⁴ მისდა,¹⁵ რაჲთა შეისწრაფოს აღშენება¹⁶ ეკლესიისა,¹⁷ რაჲთა ვაკურთხო იგი.

ხოლო მე, შვილო ევაგრე, მრავალი ჭირი¹⁸ მაჩუენეს¹⁹ ჰურიათა და მონტანელთა,²⁰ რამეთუ გრძნებითა თჳსითა²¹ აუცნებდეს²² ერსა მას ქალაქისა²³ და ლეგეონი²⁴ ეშმაკთა²⁵ შეეკრიბა ქუაბსა ამას მახლობელსა. ხოლო მო-რაჲ-ვედით,²⁶ უფალმან ჩუენმან იესუ ქრისტემან²⁷ უჩინოყვნა²⁸ იგინი და სასწაულნი მრავალნი და²⁹ დიდნი უჩუენნა ერსა ამას.

ამისთჳსცა ჰრწმენა ყოველთა და ნათელილეს სახელითა მამისაჲთა³⁰ და³¹ ძისაჲთა³² და სულისა წმიდისაჲთა.³³ და იქმნეს³⁴ ერთ სამწყსო მწყემსთმთავრისა³⁵ ქრისტეს ღმრთისა

---

¹ D: დაგიცვიინ; 2. D: სენაკსა; 3. D: მცირესა; 4. BD: ებისტოლე + იგი; C: ებისტოლე; 5. BD: ნეტარისა; 6. წმიდაო მამაო] CD: ~; 7. ესე რაჲ ესმა] BD: ესმა რაჲ ესე; 8. BD: უფლისა; 9. BCD: ებისტოლე; 10. BD: -; 11. ებისტოლისა მის] D: მის ებისტოლისა; 12. BCD: საქმე; 13. BCD: მონაფე; 14. C: განძრიერებად; 15. B: მის თანა; D: მისსა + და; 16. BD: აღშენებად; 17. BD: ეკლესიისა; 18. B: ძური; 19. BD: + ბოროტთა; 20. B: მუნატნელთა; D: მუნტანელთა; 21. D: მათითა; 22. D: აცთუნებდეს; 23. BCD: ქალაქისასა; 24. BD: ლეგეონნი; 25. D: ეშმაკთა; 26. D: მო-რაჲ-ვედ; 27. B: -; 28. B: ყუნა; 29. მრავალნი და] BD: -; 30. B: მამისა; D: მამისათა; 31. D: -; 32. B: ძისა; D: ძისათა; 33. D: წმიდისათა; 34. B: იყუნეს; D: იქმნეს; 35. B: მწყემსთმთავრისა.

ჩუენისა. ხოლო ეშმაკი შევიდა გულსა ჰურიათა¹ და მონტანე-
ლთასა² და არა³ დასცხრეს ბრძოლად ჩუენდა, არამედ უფალ-
მან არცხვნა მათ ყოველსავე ზედა და ყოველნი⁴ საგრძნებელ-
ნი მათნი განაქარვნა.“

ესევეთარი რაჲ მრავალი მითხრა, აღვასრულეთ ლოცვაჲ
და პირი ვიჴსენით. და ხვალისა დღე მიბრძანა წარს[309v]ლვაჲ
და ნახვაჲ⁵ ძმისა ონისიფორესი.⁶ მოიყვანეს უკუე საჴედარი
და ერთი ძმათაგანი ჩემ თანა მავალად მოავლინა. და წარვე-
მართენით რაჲ განთიად, მიმწუხრამდე მივიწინენით ადგილსა
მას. და ვპოეთ ნეტარი ონისიფორე გალობასა შინა სამწუხ-
როსა. და აღვასრულეთ რაჲ ლოცვაჲ იგი, მოვიკითხეთ ურთი-
ერთას⁷ სიხარულითა და ცრემლითა.

და დავსხედით რაჲ, მითხრა⁸ ყოველი⁹ მოწერილი. დავ-
ყვენ¹⁰ მის თანა¹¹ რვა ოდენ¹² დღე.¹³ და ვიხილენ სასწაულნი,
რომელთა იქმოდა უფალი მის მიერ, და ეკლესიაჲ, რომელსა
აშენებდა, რომელსაცა უწოდა „სახლ მშუდობისა.“¹⁴ ამისა¹⁵
შემდგომად მოვიკითხე იგი და მოვიქეცე ნეტარისა მარკიანეს-
სა.¹⁶ და დავყავ მის თანა სამ დღე.

მაშინ ინება ნეტარმან¹⁷ წარსლვად¹⁸ ჩემ თანა და¹⁹ ხილ-
ვად წმიდისა ბაგრატიისა.²⁰ და აღვედით²¹ ნავად და წარვემარ-
თენით მიმწუხრი. და ნავითა წულილითა მივიწინენით ხვალისა
დღე ზღვსპირსა²² ფალკონისსა.²³ ხოლო ნეტარმან ბაგრატი-
ცნა სულითა მოსლვაჲ ჩუენი. აღდგა და აღილო საცეცხ(ლ)უ-
რი, დაასხა საკუმეველი და მოვიდა²⁴ მოგებებად წმიდისა

---

¹ B: ჰურიათასა; 2. BD: მუნტანელთასა; 3. A: არაჲ; 4. D: ყოველნივე; 5. B: ხილვად; 6. B: ონისიფორესა; D: ონისიფ(ო)რესსა; 7. BD: ურთი-
ერთარს; 8. BD: + მე; 9. BCD: ყოველივე + ზე; 10. B: დავყავ + უკუე;
D: დავყავ + უკუე; 11. B: + ვითარ დღე; D: + ვითარ დღე რავდენმე;
12. D: -; 13. B: -; 14. BD: მშუდობისაჲ; 15. BD: ამისსა; 16. B: მარკი-
ანესა; 17. BD: + მან; 18. D: წარმოსლვა; 19. BD: -; 20. B: ბაგრატი-
სა; D: ბაგრატიისა; 21. C: ავედით; 22. B: კიდესა; D: კიდე; 23. D:
ფალკონისა; 24. D: მივიდა.

მარკიანესა.¹ და წინაშე მისა² კერეონი³ აღნთებული⁴ ეპყრა ერთსა მონაფეთაგანსა.

იხილა რაჲ იგი შორით მომავალი წმიდამან მარკიანე და სული⁵ სურნელებისა⁶ იყნოსა, მრქუა მე: „ვინ არს, [310r] შვილო, მომავალი იგი?“⁷ მიუგე და ვარქუ, ⁸ ვითარმედ: ⁹ „ვჰგონებ, უფალი ჩემი ბაგრატ არს და მოგებებად შენისა სინმიდისა მოვალს.“ ხოლო შეემთხვნეს¹⁰ რაჲ ურთიერთას,¹¹ დავარდეს ქუეყანასა ზედა და აწუევდეს ერთიერთსა¹² ლოცვისა აღსრულებად.¹³

მაშინ თქუა დიდმან მარკიანე: „კურთხეულ არს მომავალი სახელითა უფლისაჲთა!“ და მოიკითხეს ურთიერთას¹⁴ ანბორისყოფითა¹⁵ მონლითა. და ესრეთ შევედით ქალაქად და მივედით ეკლესიად. და კუალად აიძულებდეს ურთიერთას¹⁶ ლოცვისა წართქუმად.

მაშინ აღღდა წმიდაჲ მარკიანე საკურთხეველსა და ყო ლოცვაჲ¹⁷ ზეგარდამო.¹⁸ და გარდამოჴდა და¹⁹ მოიკითხნა ძმანი და დასხდეს ზოგად. და ინყეს სიტყუად სიტყუათა საღმრთოთა.²⁰ ჰრქუა წმიდამან ბაგრატ:²¹ „რაჲსათჳს მოშუერ,²² მამაო²³ ღმერთშემოსილო, ცოდვილისა ამის?“ მიუგო წმიდამან მარკიანე: „უძღურნი²⁴ მარადის მკურნალისა მივლენ პოვნად კურნებისა.“

ჰრქუა მას წმიდამან ბაგრატ:²⁵ „ჰე,²⁶ თუმცა, მამაო წმიდაო,²⁷ გუაქუნდეს ჩუენ²⁸ შენნი უძღურებანი, რომელნი-ესე

---

¹ B: მარკიანესა; 2. ACD: მისსა; 3. D: კერეონნი; 4. B: ანთებული; D: ანთებულნი; 5. BCD: + იგი; 6. C: სულნელებისა; D: სურნელებისა; 7. D: ისი; 8. BD: + მას; 9. BD: ვითარ; 10. B: შეიმთხვნეს; 11. BD: ურთიერთთარს; 12. BD: ერთიერთთარს; 13. C: აღსრულებასა; 14. B: ურთიერთთარს; D: ერთმანერთი; 15. B: ანბორისყოფითა; 16. BD: ურთიერთთარს; 17. D: ლოცვა; 18. D: ზეგარდამო; 19. BC: -; 20. BD: საღმრთოთა; 21. D: + წმიდასა მარკიანეს; 22. D: მოხუედ; 23. D: + წმიდაო; 24. C: უძღურნი; 25. მას წმიდამან ბაგრატ] D: -; 26. BC: ჰჴ; 27. B: -; 28. BD: -.

ჭემმარიტად უძღურნი¹ ვართ და ვერ შემძლებელ ვართ² ვნე-
ბათა ბრძოლასა³ წინააღდგომად.“ ესევეთარი მრავალი სი-
ტყუაჲ ურთიერთას⁴ მიუთხრეს. მერმე იწყო კაცად-კაცადმან⁵
თხრობად, ვითარ აღასრულა ქადაგებაჲ თჳსი და ვითარ წა-
რუმართა მადლმან უფლისამან პირად-პირადითა ნიშებიტა და
სასნა[310v]ულეებითა.

ესმა მთავარსა ვონიფანტეს და მისთანათა მოსლვაჲ⁶
წმიდისა⁷ მარკიანესი. და მოვიდეს მიღებად კურთხევისა მისი-
სა.⁸ და მოიკითხეს იგი, რამეთუ იყვნეს ორნივე იგი⁹ წმიდანი
მამანი, ვითარცა ჭემმარიტად მოსე და აჰრონ, და უფროხლა,
ვითარცა ანგელოზნი ღმრთისანი. და ყოველნი იხარებდეს
ხილვითა მათითა.¹⁰

ეტყოდეს უკუე ერსა მას სიტყუათა ნუგეშინისცემისა-
თა. და აკურთხნეს იგინი და წარავლინნეს სახედ თჳსად. და
მარადლე შეკრებობდეს ეკლესიად და მიიღებდეს კურთხევისა
წმიდათა მათ მიერ¹¹ მამათაჲსა.¹² რამეთუ დღესა კკრიაკესა¹³
წმიდამან მარკიანე აღასრულა¹⁴ საიდუმლოჲ იგი წმიდისა ჟა-
მისწირვისაჲ.¹⁵ და წმიდაჲ ბაგრატ შეიმოსა მის თანა და მეცა
მიბრძანა¹⁶ მათ თანა შემოსად. და ვინყეთ გალობასა წმიდისა
ჟამისწირვისასა. და მო-რაჲ-ინია ჟამი წმიდა¹⁷ არსის(ა)ჲ, აჰა,
ესერა, ცეცხლი ზეცით მოვიდა და გარე მოადგა წმიდასა სა-
კურთხეველსა, ვიდრეღა ვერვინ იკადრებდა თუალთა¹⁸ შედგ-
მად.

ხოლო აღესრულა რაჲ წესი იგი¹⁹ საიდუმლოთაჲ²⁰ და
ეზიარნეს ღმერთშემოსილნი იგი მამანი და გარდამოიყვანეს
წმიდაჲ იგი საიდუმლოჲ²¹ ზიარებად ერისა და ვერვინ იკად-

---

¹ BD: უძღურ; C: უძრულნი; 2. BD: -; 3. ვნებათა ბრძოლასა] B:
ბრძოლათა ვნებათასა; D: ბრძოლასა ვნებათასა; 4. BD: ურთიერ-
თარს; 5. D: კაცადმან; 6. D: მოსლვა; 7. D: -; 8. B: მისისა; 9. D:
მისითა; 10. რამეთუ იყვნეს ორნივე იგი] D: -; 11. BD: -; 12. BD: მა-
მათაგან; C: მამათასა; 13. D: + აღასრულა; 14. D: -; 15. D: ჟამის-
წირვისა; 16. BCD: მიბრძანეს; 17. D: წმიდა; 18. D: თუალთ; 19. D:
-; 20. B: საიდუმლო; D: საიდუმლოთა; 21. D: საიდუმლო.

რებდა მიახლებად, რამეთუ, ვითარცა ცეცხლსა, ხედვიდეს¹ მას. ცნა მიზეზი იგი შიშისა² მის³ ნეტარმან ბაგრატ და ჰრქუა ერსა: „მოვედით,⁴ შვილნო,⁵ მიიღეთ ნათელი და პირთა თქუენტა არა ჰრცხუენეს. [311r] რამეთუ ესე სახც⁶ სანინა-ნარმეტყუელთა⁷ სიტყუათა შინა მოსწავებულ არს, რომელმან შექმნა⁸ ანგელოზნი მისნი სულად და მსახურნი მისნი ალად ცეცხლისა. ესე არს მოხილვა⁹ სულისა წმიდისა,¹⁰ რომელი იდიდების მამისა თანა და ძისა.“

ესე რაჲ თქუა მან, მივიდეს და¹¹ შეუვრდეს ძმანი¹² და ეზიარნეს ჳელთაგან¹³ წმიდისა მარკიანესთა.¹⁴ და აღასრულეს წმიდა¹⁵ საიდუმლოჲ.¹⁶ და განუტევეს ერი იგი, რომელნი ადიდებდეს უფალსა ჩუენსა იესუ ქრისტესა, რომელი განწორციელდა წმიდისა ქალწულისაგან სულისა მიერ წმიდისა.

დაყო უკუე წმიდამან მარკიანე ნეტარსა¹⁷ ბაგრატს¹⁸ თანა ათხუთმეტი¹⁹ დღეჲ.²⁰ და მარადლე ზრახვიდეს სიტყუათა საღმრთოთა²¹ და გამოეძიებდეს წესთა მათ დადებულთა წმიდათა მოციქულთა მიერ. და ყოველივე ერთბამად დაამტკიცეს, რაჲთა ერთი წესი და კანონი აქუნდეს მათ. და წარჯდეს რაჲ დღენი იგი,²² ჰრქუა დიდმან მარკიანე წმიდასა ბაგრატს: „მოშუერ, ძმაო, ჩემ თანა სურაკუსედ,²³ რაჲთა იხილნე შვილნი იგი შენნი და დაამტკიცნე.“

მიუგო წმიდამან ბაგრატ და ჰრქუა მას: „უკუეთუ შენ ესრეთ არა უღირსიჩინე მოშრომად სიგლახაკისა ჩემისა, რავდენმე²⁴ უფროჲს²⁵ თანამაც შედგომად სინმიდისა შენისა.“²⁶ მაშინ მოუწოდა²⁷ მნეთა ეკლესიისათა, უბრძანა მოსწრაფებით

---

¹ B: ჰხედვიდეს; 2. D: შიშისა; 3. D: მათისა; 4. C: მოვედით; 5. B: + და; 6. BCD: სახე; 7. B: სანინანარმეტყუელთა; 8. BCD: შექმნა; 9. D: მოხილვა; 10. D: წმიდისა; 11. BD: -; 12. შეუვრდეს ძმანი] BD: ძმანი შეუვრდეს; 13. D: ჳელთა; 14. D: მარკიანესითა; 15. BD: + იგი; 16. D: საიდუმლო; 17. B: ნეტარისა; 18. B: ბაგრატის; 19. BCD: ათხუთმეტი; 20. BCD: დღე; 21. D: საღმრთოთა; 22. D: იგინი; 23. BD: სურაკოსედ; D: სურაკუსე; 24. BD: რავდენ; 25. BD: + მე; 26. B: შენისა; 27. B: მოუწოდა.

აღსრულებად კანონისა ყოვლისავე და ეპიფანე¹ დაუტევა² მათ ზედა მდგომელად. და ესრეთ შთავედით [311v] ზღუად და მთავარი ვონიფანტე ჩუენ თანა და სხუანი მრავალნი, რომელნი-იგი მოვიკითხენით. და აღვკვდით³ ნავად და მიმწუხრამდე ქარითა ჰაერკეთილითა მივიწინებთ სურაკუსედ.⁴ და აღვედით სენაკად დიდისა მარკიანესა.⁵

ესმა რაჲ მოწაფეთა მისთა, სრბით გამოვიდეს და ტირილით ამბორსუყოფდეს⁶ მას. ჰრქუა მათ წმიდამან მარკიანე: „რად სტირთ, შვილნო?“ მიუგეს მათ და ჰრქუეს: „რამეთუ⁷ არღარა მოველოდეთ⁸ ხილვასა შენსა, მამაო წმიდაო, რამეთუ ემპაკნი არანმიდანი ღამით უცნებათა იქმოდეს მრავალთა და გუეტყოდეს⁹ ჩუენ:

„განვედით საყოფელთაგან ჩუენთა, განგუეშორენით¹⁰ ჩუენ,¹¹ რამეთუ ჩუენ მოძღუარი¹² თქუენი მარკიანე ზღუასა დავანთქით.“ ჰრქუა მათ წმიდამან მარკიანე: „და რაჲზომ მოგეახლებოდეს¹³ თქუენ?“ მიუგეს მათ: „ვითარ ქვის სატყორცოდენ.“ ჰრქუა მათ ნეტარმან მან: „ნუუკუე უძლესა¹⁴ თქუენგანისა ვნებად¹⁵ ვისსამე,¹⁶ ანუ მოახლებად, ამისთჳს ნუსადა იშიშვით უცნებათა მათთაგან.“

შევედით უკუე, აღვასრულეთ ლოცვაჲ¹⁷ და დავსხედით. ესმა მოსლვაჲ ჩუენი გორდიოს და სელევკოსს¹⁸ მთავართა. და მოვიდეს ერითა მრავლითა და კერეონებითა,¹⁹ რაჲთა იკურთხენ წმიდისა ბაგრატისგან. ხოლო წმიდანი იგი აღვიდეს ადგილსა მალაღსა და აკურთხეს ერი იგი. და აღახუნეს [312r] პირნი მათნი და ასწავლიდეს მათ სარწმუნოებისათჳს და სა-

---

¹ C: ეტკვანე; 2. D: დაუტევე. 3. BC: ავკვდით; 4. B: სურაკოსედ; D: სურაკუსედ; 5. B: მარკიანეს; CD: მარკიანესა; 6. B: ანბორსუყოფდეს; 7. BD: –; 8. B: მოელოდეთ; D: მოველოდით; 9. B: გუჭტყოდეს; 10. D: განგუჭშორენით; 11. BD: ჩუენგან; 12. B: მოძღულური; 13. D: მოგახლდებოდეს; 14. B: უძლესა; 15. თქუენგანისა ვნებად] BD: ~; 16. BD: ვისმე; 17. D: ლოცვა; 18. B: სელევკიოს; D: სელევკოს; 19. D: კეროვნებითა.

სუფეველისათჳს ცათაჲსა,¹ აღდგომისათჳს² მკუდართაჲსა³ და მოსლვისათჳს მეორედ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა.⁴

და იყო საკრველი,⁵ ვითარ ორთა პირთაგან ერთი სიტყუაჲ გამოვიდოდა, ვითარცა ორთა სანთელთაგან ერთი ნათელი და ორთა წყაროთაგან ერთი წყალი. რამეთუ, დაღაცათუ ორნი იყვნეს იგინი, არამედ სული წმიდაჲ, რომელი მოსცემდა მათ სიტყუასა, ერთ არს განუყოფელ.

და დასცხრეს რაჲ სიტყუად, უბრძანა დიდმან მარკიანე მთავართა და ერსა⁶ მას,⁷ რაჲთა შეუვრდენ ნეტარსა ბაგრატს და იკურთხნენ მის მიერ. და ესე რაჲ ქმნეს, აკურთხნა⁸ წმიდამან ბაგრატ იგინი⁹ და უმრავლესთა ამბორისყოფით მოიკითხვიდა. და ესრეთ წარვიდეს¹⁰ ერნი იგი და იტყოდეს: „დიდებაჲ შენდა, იესუ ქრისტე, ნათელო ჭეშმარიტო, რომელმან განგუანათლენ წმიდათა მოციქულთა შენთა მიერ მარკიანესა¹¹ და ბაგრატისა.“¹² და შემდგომად სამისა დღისა თქუა დიდმან მარკიანე: „უკუეთუ გნებავს, მამაო წმიდაო, წარვაგლინოთ ძმისა ონისიფორესთჳს,¹³ რაჲთა მოვიდეს და მიიღოს¹⁴ ლოცვაჲ¹⁵ შენი.“

სთნდა ესე ნეტარსა¹⁶ ბაგრატს და მეყსეულად წარავლინეს¹⁷ ძმაჲ ერთი და აუნყეს¹⁸ მოსლვაჲ წმიდისა ბაგრატისი სურაკუსედ¹⁹ ნეტარისა მარკიანეს თანა. და აღივსო სიხარულითა ღირსი ონისიფორე. და მეყსეულად წარმოემართა და სხუანიცა²⁰ წარჩინებულნი კაცნი²¹ მათ კერძოთანი და მოი[312v]წინეს სურაკუსედ.²² და იხილნა რაჲ წმიდანი იგი მამანი, ბაგრატ და მარკიანე,²³ შეუვრდა ფერჳთა მათთა. ხოლო მათ²⁴

---

¹ D: ცათასა + და; 2. AC: აღდგომისათჳს; 3. D: მკუდართასა; 4. D: ქრისტესსა; 5. B: + დიდი, რომელ; D: + დიდი; 6. BD: ერთა; 7. BD: მათ; 8. BD: + იგინი; 9. BD: -; 10. D: წარვიდნეს; 11. D: მარკიანე; 12. AC: ბაგრატისსა; D: ბაგრატ; 13. BD: ონისიფორესა; 14. BD: + წმიდაჲ; 15. D: ლოცვა; 16. BD: წმიდასა; 17. D: წარავლინა; 18. B: + მას; D: აუნყა; 19. B: სურაკოსედ; D: სურაკუსედ; 20. BD: + მრავალნი; 21. B: -; 22. B: სურაკოსედ; C: სურაკუსად; D: სურაკუსედ; 23. ბაგრატ და მარკიანე] BD: ~; 24. ხოლო მათ] D: -.

აღადგინეს იგი და ამბორსუყვეს და ჰრქუეს: „კეთილად მოხუედ, მწედარო ქრისტესო, რა¹ მიგაგოთ შენ შრომისა მისთვის, რომელ² თავსიდევ სახელისათვს ქრისტესისა? მან თავადმან მოგეცინ³ სასყიდელი შენი⁴ უხუებით⁵ დღესა მას, ოდეს მიაგებდეს კაცად-კაცადსა საქმეთა მათთაებრ.“

მოვიდეს კაცნიცა იგი, რომელნი იყვნეს ონისიფორეს თანა და იკურთხნეს წმიდათა მათ მამათაგან. და აქუნდა ძღუენი: თაფლი შუენიერი,⁶ ცვლი და ხილი თითოსანც.⁷ ხოლო ღირსმან ონისიფორე ჰრქუა ნეტართა მამათა:⁸ „უფალნო ჩემნო, აჰა, ესერა, შენებაჲ ეკლესიისაჲ ლოცვითა თქუენითა აღსრულებულ არს. გევედრები,⁹ რაჲთა მოხვდეთ,¹⁰ აკურთხოთ იგი და დაგუამტკიცნეთ ჩუენ.“

ესე რაჲ ესმა ნეტარსა¹¹ მარკიანეს, ჰრქუა წმიდასა¹² ბაგრატს: „ყავ სიყუარული, წარვიდეთ ზოგად ძმისა ამის თანა.“ მიუგო წმიდამან¹³ ბაგრატ და ჰრქუა: „შემინდვე, მამაო,¹⁴ მივისწრაფი ქალაქად ჩემდა, ნუუკუე მცირც¹⁵ იგი სამწყსო¹⁶ შეარყიოს მტერმან, ვითარცა-იგი მონაფენი შენნი გვთხობდეს, ვითარმედ არაყოფასა მას შენსა განსაცდელნი მოაწინა¹⁷ მათ ზედა. ან უკუე ლოცვითა შენითა მე წარვიდე და ეკლესიაჲ იგი, ამის ძმისა¹⁸ მიერ აღშენებული, შენმან სინმიდემან დაამტკიცოს.“

და მოილო ქარტაჲ და დანე[313r]რა ნესისაებრ წმიდათა მოციქულთაჲსა,¹⁹ რაჲთა აქუნდეს ჳელმწიფებაჲ წმიდასა²⁰ მარკიანეს სანახებსა,²¹ სადაცა ქადაგა ღირსმან ონისიფორე, და იგიცა თვთ ონისიფორე მისსა²² ჳელმწიფებასა ქუეშე იყოს.²³

---

¹ BD: რაჲმე; 2. D: რომელი; 3. B: მოგცეს + შენ; D: + შენ; 4. BD: –; 5. BD: უხუჴბით; 6. B: + და; D: შუჴნიერი + და; 7. B: -სახე; D: ფერი; 8. მამათა] BD: მათ; 9. BD: გევედრებით; 10. BD: + და; 11. BD: წმიდასა; 12. BD: ნეტარსა; 13. D: ნეტარმან; 14. B: + წმიდაო; 15. BCD: მცირე; 16. BCD: სამწყსოჲ; 17. BD: მოაწინა; 18. ამის ძმისა] B: ძმისა მის; D: ~; 19. D: მოციქულთაჲსა; 20. BD: ნეტარსა; 21. BD: + მას; C: სანახებსა; 22. B: მისა; 23. D: იყო.

ესე ყოველი განაგეს წმიდათა მათ მამათა. და შემდგომად შუდისა¹ დღისა მოიკითხეს ურთიერთას.² და შევედით ნავად და წარვემართენით ტავრომენით³ კერძო. ხოლო ვიდრეღა სურაკუსს⁴ ვიყვენით, გამოეცხადა ნეტარსა ბაგრატს აკკლიანესტუს⁵ მეფისა, ქუეყანისა მის კალავრიისა,⁶ რომელი იყო ტომისაგან პირველისა მის აკკლიანესა,⁷ რომელსა ეწოდებოდა ანთემი, ვითარმედ შეუკრებიეს ერი, ვითარ ექუსასი ათასი, და მოვალს ბრძოლად ქალაქისა ტავრომენისა.⁸ და ესე რაჲ ჩუენებაჲ იხილა, არავის გამოუცხადა, გარნა ხოლო⁹ დიდსა მარკიანეს, რაჲთა იგიცა ლოცვითა თანაშემწე ეყოს. ამისთვისცა შეისწრაფა შექცევად ქალაქად თვსად.

ხოლო მო-რაჲ-ვინიენით ტავრომენიას, ვონიფანტე მთავარი¹⁰ და მისთანანი მოგუეგებნეს და სიხარულით შეგვწყნარეს.¹¹ და შევედით ეკლესიად და აღვასრულეთ სამწუხროჲ გალობაჲ. და ხვალისა დღე შემოკრბა ყოველი იგი ერი. ხოლო წმიდამან ბაგრატ აღასრულა ქრისტეს საიდუმლოჲ¹² და აზიარა ერსა მას ჴორცი და სისხლი ქრისტესი,¹³ უფლისა და მაცხოვრისა ჩუენისაჲ.¹⁴ და ვითარცა განიყარა ერი იგი, მოუწო-
[313v]და მთავარსა თვსსაგან¹⁵ და ჰრქუა მას:¹⁶

„რომელსა-ეგე¹⁷ გეტყვ, შვილო, ჟამისად ნუვის აუნყებ,¹⁸ ნუუკუე შეშინდეს ერი ესე, რამეთუ ეშმაკსა განუმზადებია¹⁹ განსაცდელი ქალაქსა ამას ზედა.²⁰ არამედ უფალმან განაქარვნეს ზრახვანი მისნი, რამეთუ შესრულ არს იგი გულსა აკკლიანესსა,²¹ რაჲთა ყოს ბრძოლაჲ თქუენდა მომართ ძიებად სისხლისა პირველისა მის²² აკკლიანესსა,²³ რომელ-იგი²⁴ მოკ-

¹ B: შუდისისა; 2. BD: ურთიერთარს; 3. D: ტავრომენიათ; 4. B: სურაკუს; D: სურაკოსს; 5. BC: აკკლინესტუს; 6. ABC: კალავრისა; 7. BC: აკკლინესა; 8. D: ტავრომენიისა; 9. D: -; 10. D: მთავარისა; 11. BD: შეგვწყნარნეს; 12. D: საიდუმლოჲ; 13. BD: -; 14. ჩუენისა + იესუ ქრისტესა; D: ჩუენისა + იესუ ქრისტესნი; C: ჩუენისა; 15. BCD: თვსსაგან; 16. BD: -; 17. BD: რომელსა-ესე; 18. D: უთხრობ; 19. CD: განუმზადებიეს; 20. B: -; D: შინა; 21. BC: აკკლინესსა; 22. BD: -; 23. BCD: აკკლინესა; 24. BD: რომელი-იგი.

ლა ტავრო, რომელი-იგი¹ წერილ არს წიგნსა შინა მატინათა-სა² ქალაქისა ამის, რომელ³ ოდესმე ამომიკითხე.⁴ და უკუეთუ გნებავს, კუალად წარვიკითხოთ იგი,⁵ რათა სცნა, თუ რომლისა მიზეზისათჳს ახალი ესე აკკლიანე⁶ განიზრახავს ბრძოლად თქუენდა.“

მაშინ ბრძანა⁷ მთავარმან⁸ მოღებამ მისი⁹ მეგანძურთა უხუცესსა და წარკითხვად¹⁰ წიგნი იგი მატინათაჲ,¹¹ რომელსა შინა ეწერნეს საქმენი პირველთა ნათესავთანი. და მო-რადილეს იგი, ვძებნეთ და ვპოვეთ¹² ტავროს და მენიას და რემინდოს¹³ და აკკლიანე¹⁴ მეფისა კალავრი(ი)სა. და მიბრძანა მე დიდმან ბაგრატ კითხვად, რამეთუ ვიყვენით მე ხოლო და მთავარი ნეტარისა მის თანა. და აღმოვიკითხე,¹⁵ სადა-იგი წერილ იყო ესრეთ:

„რემინდოს და აკკლიანე¹⁶ მეფენი იყვნეს მახლობელ ურთიერთას.¹⁷ და აქუნდა რემინდოსს¹⁸ ზღვტგან ადრიაესათ¹⁹ და ვითარცა შთავალს რიგს ქუეყანამდე,²⁰ [314r] რომელსა ეწოდების მთაჲ პელორი, და ძუელი²¹ იგი კასტორ²² და ტრაფეკი²³ და წყალი იგი როკოესაჲ²⁴ და ზღვსპირამდე²⁵ სალინოესა. ესე ყოველი აქუნდა რემინდოსს.²⁶

ხოლო აკკლიანეს²⁷ აქუნდა მასცა ქუეყანაჲ ფრიადი და ერი დიდი და ქალაქნი ძლიერნი²⁸ მისვე ზღვსპირისაგან სალინოესა ვიდრე მთათამდე ხერხოვანთა და ქალაქამდე²⁹ ტარან-

---

¹ BD: ვითარცა; 2. B: მანტინათაესა; D: მატნეოასა; 3. B: რომელი; 4. BCD: აღმომიკითხე; 5. BD: —; 6. BCD: აკკლინე; 7. B: უბრძანა; 8. ბრძანა მთავარმან] D: მთავარმან უბრძანა; 9. მოღებამ მისი] BD: —; 10. და წარკითხვად] BD: მოღებად; 11. D: მატინათა; 12. ABC: ვპოვეთ; 13. D: რემინდოს; 14. BD: აკკლინეს; C: აკკლინე; 15. D: ამოვიკითხეთ; 16. BCD: აკკლინე; 17. D: ურთიერთარს; 18. B: რემინდოს; AC: რემინდოსს; 19. BCD: ადრიაესით; 20. B: ქუეყანადმდე; 21. B: ძველი; D: ძუჭლი; 22. D: კასტორი; 23. D: ტრაპეკი; 24. BC: როკოესაჲ; D: როკოესაჲ; 25. BD: პირად; 26. AC: რემინდოს; B: რემინდოს; 27. BCD: აკკლინეს; 28. C: ძრეილნი; 29. B: ქალაქადმდე.

ტოხსა¹ და კონქილე მდინარემდე.² ხოლო რემინდოს³ უმცირე⁴ იყო ძალითა აკკლიანესსა,⁵ ვიდრელა⁶ ხარკსაცა⁷ მისცემდა მას წლითი-წლად. არამედ აკკლიანე⁸ განიზრახვიდა, რაათა სრულიად განიოტოს იგი და ქუეყანანი მისნი აღიხუნეს და ცოლიცა მისი მენია,⁹ რამეთუ იყო იგი ფრიად ქმნულკეთილ¹⁰ და იყო რემინდოს¹¹ ნათესავთაგან ჩრდილოესათა მწითურთა.¹² ხოლო მენია¹³ მაკედონელ¹⁴ და ზეცისა განგებულებასა¹⁵ ხადოდა, რამეთუ ესე ყოველნი პირველ ქრისტეს ქუეყანად მოსლვისა¹⁶ იყვნეს. იწყო უკუე აკკლიანე¹⁷ ზედაჲს-ზედა ბრძოლისა ყოფად რემინდოსს მიმართ.

ხოლო თესღტომი ტავროსი ესრეთ იყო: ესე ტავრო, ძლიერი ძალითა, ნათესავით ქანანელი იყო და მასვე ქუეყანასა ქამისსა¹⁸ იშვა. ტომისაგან იყო ნებროთისსა,¹⁹ რომლისათჳს დაბადებასა შინა წერილ არს:²⁰ მეათედი ნათესავი იყო ტავროს²¹ ნებროთისგან გმირისა. აღვიდეს უკუე მტერობანი²² ასურეთით და დაიპყრეს ერთი ქალაქთაგან ქამისთა. და წარტყუენეს²³ იგი და ტყუ²⁴ იგი მოიყვანეს [314v] ასურეთად. და იყო ტყუეთა მათ შორის ტავროსცა²⁵ დედითურთ თჳსით, ვითარ ათხუთმეტის²⁶ წლის ოდენ. და იწყეს რაჲ ნატყუენავისა მის განყოფად, იხილა განმყოფელმან²⁷ მან ნატყუენავისამან ყრმაჲ იგი, რამეთუ შუენიერ²⁸ იყო. დამალა იგი დედითურთ²⁹ მისით მონათა თჳსთა³⁰ თანა.

---

¹ B: ტარტოხსა; 2. BD: მდინარემდე; 3. B: რემენდოს; 4. B: უმცირე; CD: უმცირეს; 5. B: აკკლინესა; D: აკკლინესსა; C: აკკლინესსა; 6. B: ვიდრემდე; 7. D: ხარკსამცა; 8. BCD: აკკლინე; 9. D: მენია; 10. D: ქმნილკეთილ; 11. B: რემენდოს; 12. ჩრდილოესათა მწითურთა] B: ~; D: მწითურთა ჩრდილოესათა; 13. D: მენია; 14. D: მაკედონიელი; 15. D: განგებასა; 16. B: მოსლ(ვ)ის; 17. BCD: აკკლინე; 18. C: ქამისასა; 19. C: ნებროთესსა; 20. წერილ არს] D: სწერია; 21. B: ტავრო; 22. C: მტეობანი; 23. B: წარმოტყუენეს; D: წარმოტყუწნეს; 24. BC: ტყუე; 25. BD: ტავროცა; 26. C: ათოთხმეტის; 27. B: გამყოფელმან; 28. B: შუენიერი; 29. B: დედიტურთ; 30. BD: მისთა.

ხოლო მენავეთმოძღუარი ვინმე ჰრომით იყოფოდა და¹ მაშინ ასურეთს ვაჭრობდა.² მისცა ოცდაათი დრაჰკანი ქანდაკებული კაცსა მას³ და იყიდა ყრმაჲ იგი და დედაჲ მისი.⁴ და შევიდოდა⁵ რაჲ ჰრომედ, მოჴდა ქარი სამხრით კერძო⁶ მძაფრი. და არა მიუშუა⁷ ჰრომედ მისლვაჲ,⁸ არამედ ჭირით რიგისა წიაღსა შევიდა. ცნა რემინდოს⁹ მისლვაჲ¹⁰ მუნ ესევეთარისა დიდისა ნავისაჲ¹¹ და შთავიდა ხილვად მისა.¹² და პოვა ყრმაჲ იგი ტავროს, ვიდოდა რაჲ ნავისა ფრთესა¹³ ზედა. და სთნდა მისი იგი სიმკვრცხლჳ.¹⁴ გამოვიდა მენავეთმოძღუარი და თაყუანი სცა¹⁵ მას. ჰკითხა რემინდოს:¹⁶ „ვინაჲ მოხუალ, ანუ რაჲ გიტვრთავს?“

მიუგო მენავეთმოძღუარმან და ჰრქუა: „ასურეთს¹⁷ აღვაგე ნავი ჩემი¹⁸ თითოფერთა სავაჭროთა¹⁹ და ჰრომედ შთავალ.“ ჰკითხა კუალად ყრმისა მისთვის: „ვისი არს ყრმაჲ ესე?“ მიუგო მენავეთმოძღუარმან: „უფალო, მე, მონამან შენმან, ვიყიდე ეგე.“ მაშინ რემინდოს²⁰ მისცა სამეოცი დრაჰკანი და იყი[315r]და ყრმაჲ²¹ იგი და დედაჲ მისი. და²² სხუაჲ როჭიკი ფრიადი მენავეთმოძღუარსა მას უბოძა და ესრეთ წარგზავნა²³ თჳსად ქალაქად ჰრომედ.

წარიყვანა უკუე²⁴ რემინდოს ტავროს²⁵ და დედაჲ²⁶ თჳსი²⁷ ქალაქად მისად²⁸ სალინოდ. იხილა რაჲ ცოლმან რემინდოსმან, სთნდა ფრიად სიკეთჳ²⁹ ტავროსი. იყო მაშინ ცოლი იგი

---

¹ BD: —; 2. BD: ვაჭრობად; 3. კაცსა მას] D: —; 4. დედაჲ მისი] D: დედითურთ; 5. B: შთავიდოდა; 6. BD: —; 7. D: მიუშუა; 8. D: მისლვა; 9. A: რემენდოს; 10. B: —; D: მოსლვა; 11. C: ნავისა + მისლვა; D: დიდისა ნავისაჲ] ნავისა დიდისა; 12. CD: მისსა; 13. D: ფრთეთა; 14. BCD: სიმკვრცხლე; 15. BCD: თაყუანის სცა; 16. C: რემენდოს; 17. D: + ვიყავ და; 18. ნავი ჩემი] D: ~; 19. D: სავაჭროთა; 20. B: რემენდოს; 21. B: ყმა; 22. D: ხოლო; 23. D: წარჰგზავნა; 24. BD: —; 25. D: ტავროს; 26. D: დედა; 27. BD: მისი; 28. ქალაქად მისად] B: თჳსა ქალაქად; D: თჳსსა ქალაქად; 29. BCD: სიკეთე.

რემინდოესი,¹ მენია,² ათრვამეტისა³ წლისაჲ,⁴ დედაკაცი გონიერი და ბრძენი. იხილა რაჲ⁵ დედაჲ ტა[ვ]როესი, შეშურდა, ნუ-უკუე ქმარმან მისმან შეიყუაროს იგი. მისცა წამალი სასიკუდინს⁶ და მოკლა იგი. იხილა რაჲ ტავროს⁷ სიკუდილი დედისა თვისისაჲ,⁸ მწუხარებისაგან დასნეულდა იგი,⁹ ვიდრელა იტყოდეს ყოველნი, თუ:¹⁰ „მოკუდებისო.“¹¹

და შეწუხნა მისთვის რემინდოს ფრიად. ხოლო მენია მიანვინა იგი ცხედარსა ზედა, კეთილად დაგებულსა, და ყოვლით კერძო ნუგეშინის სცემდა და ეტყოდა: „ნუ მწუხარე ხარ, ყრმაო, რამეთუ,¹² დაღაცათუ დედაჲ¹³ შენი მოკუდა, არამედ მე ვიყო შენდა მის წილ დედად.“

ესრეთ მრავალსახედ შეიტკობოდა და ნუგეშინის ცემდა¹⁴ მას, ვიდრემდის¹⁵ დაივიწყა მან¹⁶ დედაჲ თვისი და შეეყო გულითა სიყუარულსა დედოფლისა თვისისასა.¹⁷ და ითხოვა¹⁸ ჭამადი, ხოლო მენია თითოფერთა¹⁹ სანოვაგეთა²⁰ მისცემდა,²¹ ვიდრელა განაძლიერა²² და აღადგინა სნეულებისა მისგან.²³

იხილა რაჲ რე[315v]მინდოს სიმწნე²⁴ ყრმისაჲ²⁵ მის, მისცა სწავლად ცხენოსნობისა და ყოვლისავე სამწედროესა საქმისა. და წარ-რაჲ-ჴდა²⁶ ხუთი წელი, იქმნა ტავროს²⁷ კაცი გრძელი და ძლიერი²⁸ ფრიად. და იცოდა თითოსახს²⁹ წესი ბრძოლისაჲ: მოისრობაჲ და ქვისა³⁰ ტყორცებაჲ, ჰოროლი და ლახუარი და ბრძოლაჲ ჴრმლითა კეთილად. და იტყუნ რემინ-

---

¹ B: რემენდოესი; 2. D: მენიაჲ; 3. B: ათორმეტის; C: ათურამეტისა; 4. D: წლის; 5. BD: + მან; 6. BCD: სასიკუდინე; 7. B: ტავრო; 8. B: თუსისაჲ; 9. BD: -; 10. BD: - 11. BD: მოკუდების; 12. BD: -; 13. D: დედა; 14. შეიტკობოდა და ნუგეშინის ცემდა] BD: ნუგეშინის სცემდა და შეიტკობოდა; C: ნუგეშინის სცემდა; 15. BD: ვიდრემდე; 16. B: -; 17. B: თვისისა; 18. B: ითხოა; 19. BD: ფერსა; 20. A: სანოაგეთა; B: სანოაგესა; D: სანუაგესა; 21. B: მიცემდა; 22. BC: განაძრიელა; 23. სნეულებისა მისგან] D: სნეულებისაგან 24. BCD: სიმწნე; 25. D: ყრმისა; 26. D: წარჴდა; 27. B: ტავრო; D: ტავროჲ; 28. C: ძრიელი; 29. BCD: -სახე; 30. BD: ქვის.

დოს მარადის, ვითარმედ: „დიდი განმარჯუება¹ იქმნა ჩემი მოგება ამის ყრმისაჲ.“

ვიდრელა აკკლიანესცა² ესმოდა ახოვნებაჲ ტავროსი და უკვრდა, რამეთუ მშკლდსა მისსა სხუაჲ ვერვინ შემძლებელ იყო გარდაცუმად. და ტვრთი, რომელი სხუათა ძლით იტვრთიან ბეჭთა ზედა, მან ერთითა ჯელითა წარიღის.³ და იყო გონიერცა ფრიად და ღონის მომპოვნებელ, რამეთუ შე-რად-კრბიან მოყუასნი მისნი სუმად და განცხრომად, ვერცავინ ძალითა სწორავნ, ვერცავინ⁴ იგავთა მისთა⁵ უძლის ავსნად განცხრომასა მათსა შინა.⁶

იტყოდიან⁷ რაჲ ურთიერთას⁸ იგავით⁹ და დლესა ერთსა შინა¹⁰ განსცხრებოდეს რაჲ ზღვსპირსა, შეკრბა მუნ ნახირი ზროხათაჲ, რომელთა შორის იყვნეს კურონი დიდნი¹¹ და ფიცხელნი, რომელთა ვერვინ იკადრებდა მიახლებად. მაშინ უპყრა ტავროს¹² ერთსა კუროსა, ყოველთა უდიდესსა და უფიცხლესსა,¹³ და სცა და შეკრა და დამოიკიდა ერთითა ჯელითა. ამას [316r] ზედა ყოველნი განკვრდეს სიმწნესა ტავროსსა.¹⁴ და ამას ყოველსა ზედა არა შეერეოდა¹⁵ ყოვლადვე საქმეთა ბილნთა, არცა სანოლი დედაკაცისაჲ¹⁶ იცოდა, რამეთუ ესმოდა ბრძენთაგან, ვითარმედ სიძვაჲ¹⁷ დამწსნელი არს ძალისაჲ¹⁸ და ახოვნებისა მავნებელ.

ხოლო მათ დლეთა შინა მოვიდა აკკლიანე¹⁹ ერთთა დიდითა მოოწრებად ქუეყანათა რემინდოსთა²⁰ და უფლებად ქალაქთა²¹ მისთა და მისაცა²² შეპყრობად. განვიდა რემინდოსცა წინაგანყოფად²³ მისდა²⁴ ერთთა უმცირესითა. და იყო

---

¹ C: გამარჯუებაჲ; 2. BCD: აკკლიანესცა; 3. D: აღიღის; 4. BD: ვერცა; 5. BD: + ვინ; 6. განცხრომასა მათსა შინა] BD: –; 7. BD: ეტყოდიან; 8. BD: ურთიერთარს; 9. D: იგავთა; 10. BD: –; 11. BD: დიდ-დიდნი; 12. B: ტავ(რ)ო; 13. და უფიცხლესსა] D: –; 14. B: ტავროსსა; 15. B: შერეოდა; C: შერეოდა; 16. D: დედაკაცისა; 17. D: სიძვა; 18. B: ძალისა; 19. BCD: აკკლიანე; 20. D: რემინდოსთა; 21. B: ქუეყანათა; 22. BC: მისსაცა; D: მისსა; 23. BC: წინაგანწყობად; 24. D: მისსა.

ტავროსცა¹ მის თანა. და იყო რაჲ ბრძოლაჲ² ძლიერი, მიუქცია³ ტავროს⁴ ერთ კერძო რემინდოხსსა⁵ ცემად ვისამე⁶ მბრძოლთაგანისა და მოქცევასა⁷ მას მისსა⁸ მოიკლა რემინდოს.

ხოლო მო-რაჲ-იქცა⁹ და¹⁰ პოვა¹¹ უფალი თჳსი მოკლული და ყოველნი მისთანანი მოკლულნი¹² და ზოგნი მეოტნი, აღიქუა ცხენსა ზედა უფალი თჳსი და ივლტოდა იგიცა წარღებად გუამისა მის ქალაქად. და ეწეოდეს რაჲ მღევარნი, იგი მოიქცის და ჰბრძავნ. და მოქცევასა მას შინა მოკლა, ვითარ ერგასის კაც ოდენ.

იხილეს რაჲ სხუათა, შეშინდეს იგინი¹³ და არღარა დევნა უყვეს. წარვიდა იგი და აუნყა მენიას სიკუდილი ქმრისა მისისაჲ. ხოლო მას ესმა რაჲ, დაიპო სამოსელი თჳსი და დაისხა ნაცარი თავსა თჳსსა¹⁴ და იგლოვდა იგი¹⁵ ქმრისა თჳსისათჳს.

[316v] შემდგომად დღეთა რავდენთამე ჰრქუა ტავრო მენიას: „ჴ, დედოფალო ჩემო, რასა¹⁶ ესრეთ იგლოვ, ნუგეშინის ეც თავსა შენსა. და ვითარცა-იგი¹⁷ ოდესმე მარქუ მე,¹⁸ ვითარმედ მე ვიყო შენდა დედისა წილ შენისა, და ნუგეშინის¹⁹ მეც, აწ, უკუეთუ გნებავს და შემეყუარო მე ქმრისა წილ შენისა, რამეთუ მე ჭაბუკ²⁰ ვარ და იგი ბერი²¹ იყო,²² ვიძიო სისხლი მისი. აწ უკუე მომეც მე სამოსელი იგი მისი: ოქროქსოილი²³ და ფარი მისი ოქროქანდაკებული²⁴ და მახვლი მისი ოქროშეჭედილი,²⁵ და წარვიდე.“ გამოილო მენია და მისცა მას

---

¹ B: ტავროცა; 2. BD: + იგი; 3. B: მიუუქცია; 4. B: ტავრო; D: ტავროს; 5. B: რემინდოხსგან; D: რემინდოსგან; 6. CD: ვისსამე; 7. BCD: მიქცევასა; 8. C: მისა; D: მას მისსა] –; 9. B: მო-რა-იქცა; D: მოიქცა + რაჲ; 10. BD: –; 11. C: პოა; 12. D: დაჯოცილნი; 13. BD: –; 14. BD: მისსა; 15. BD: –; 16. B: რასა; D: რასათჳს; 17. BD: ვითარცა; 18. B: –; CD: მარქუ მე] ~; 19. D: ნუგეშინი; 20. B: ჭაბუკი; 21. B: ბერი; 22. BD: + მე; 23. D: ოქროქსოილი; 24. D: ოქროგამოქანდაკებული; 25. D: ოქროშეჭედილი.

ყოველივე და ჰრქუა: „ნარვედ და უკუეთუ იძიო სისხლი ქმრისა ჩემისა,¹ შენ იყო ქმარ ჩემდა.“

შეიმოსა მან² სამკაული იგი და განვიდა და შეკრიბა, ვითარ ექუს ათას კაც ოდენ, და ჰრქუა მათ:³ „მოვედით, ნარვიდეთ ბრძოლად აკვლიანესა.“⁴ მიუგეს და ჰრქუეს მათ:⁵ „ვითარ ნარვიდეთ ექუს ათასნი ბრძოლად ოთხმეოცისა ათასისა?“ ჰრქუა მათ:⁶ „შემომიდეგით მე, რამეთუ იგინი ან უზრუნველ ქმნულ⁷ არიან, ვინაფთგან უფალი ჩუენი მოიკლა. და⁸ დავესხნეთ მათ და მოვსწყვდნეთ, უკუეთუ მერჩდეთ მე.“

ნარვიდეს⁹ კაცნი იგი მის თანა. და ჰრქუა მათ ტავროს:¹⁰ „განიყვებით სამ ათასნი ერთ კერძო და სამ ათასნი ერთ კერძო¹¹ და მე საშუალ¹² მხოლოდ¹³ ნარვიდე მსტოვრად¹⁴ და¹⁵ ვცნა, თუ¹⁶ რასა იქმან იგინი.“ [317r] ნარვიდა ტავროს¹⁷ და პოვნა¹⁸ ექუსნი მცველნი გზისანი, სადა-იგი ლაშქარსა¹⁹ დაებანაკა. ზედა მიუჭდა მათ და სამნი იგი მოკლნა და სამნი შეკრნა. და მოიყვანნა სხუათა მათ მოყუასთა მომართ.²⁰ ამას ზედა იგინიცა²¹ ნუგეშინისცემულ იქმნნეს²² და ცნეს კაცთა მათგან, ვითარმედ ყოველნი მთრვალნი არიან და არა ჰქონან სხუანი გზათა მცველნი, გარნა ჩუენ.

ხოლო მაშინ სამთა მათ კაცთა თავები ნარჰკუეთეს²³ და ნარვიდეს²⁴ სამ ათასნი მარცხელ²⁵ და სამ (ა)თასნი მარჯულ²⁶ და შორის მათსა – ტავროს.²⁷ დაესხნეს მათ ზედა და ჳმაყო²⁸ ტავროს,²⁹ ვითარცა ლომი რაჲ იზახინ. და განჰკრთა ერი იგი.

---

¹ D: ჩემისა; 2. D: –; 3. BD: –; 4. B: აკვლინესა; CD: აკვლინესსა; 5. BD: მას; 6. B: + ტავრო; D: ტავროს; 7. B: ქმნილ; D: –; 8. BD: –; 9. D: ნარვიდნეს; 10. B: ტავრო; 11. და სამ ათასნი ერთ კერძო] D: –; 12. BD: საშუვალ; C: შაშუვალ; 13. D: მხოლო; 14. C: მსტუვრად; 15. BCD: რაჲთა; 16. BD: –; 17. B: ტავრო; 18. B: იპოვნა; 19. BC: + მას; 20. მოყუასთა მომართ] B: მიმართ მოყუასთა + მისთა; C: მიმართ; D: მიმართ + მისთა; 21. B: იგიცა; 22. BCD: იქმნეს; 23. D: ნარკუეთეს; 24. B: ნავიდეს; 25. B: მარჯუნ; C: მარცხულ; D: მარჯულ; 26. BD: მარცხენით; 27. B: ტავრო + და; D: სტავროს + და; 28. D: ჳმაყო; 29. B: ტავრო.

მაშინ დაესხნეს ექუს ათასნი იგი და მოსწყდეს¹ ორმოც² ათასი მბრძოლთაგან აკკლიანესთა.³ ხოლო აკკლიანე⁴ ივლტოდა სხუათა მათ თანა და შევიდა მელოდონ⁵ ქალაქად.

მოიქცა ტავრო და მისთანანი⁶ სიხარულით. და ყოველნი შეასხმიდეს ტავროს და იტყოდეს: „ღირს არს ესე⁷ მთავრად⁸ ჩუენ ზედა.“ მივიდეს მენიაჲსა⁹ და ჰრქუეს: „დედოფალო, ჩუენ ყოველნი მონანი ვართ ტავროჲსნი,¹⁰ რომელმან¹¹ წარგუძღუა წყობასა ამას და განმარჯუებჲა ესე დიდი ქმნა.¹² ან უკუე შენცა ცოლ ეყავ მას და იყოს იგი, ვითარცა რემინდოს,¹³ უფალ ჩუენდა.“

მაშინ შეკრბა¹⁵ ერი იგი და ყვეს ქორნილი. და მისცეს ტავროს¹⁶ მენია ცოლად და ყოველი სიმდიდრე¹⁷ მისი. და მაშინლა იცნა ტავრო¹⁸ საწოლი დედაკაცისაჲ.¹⁹ და კმაეყო²⁰ მას²¹ [317v] მენია და არა ინება სხვსა დედაკაცისა მიახლებად. ესრეთ იქმნა²² ტავროჲს²³ და მენიაჲს შეყოფა და დაივიწყა რემინდოს²⁴ მენია.²⁵

მაშინ აღილო ტავროს ერი თჳსი და ყოველი მონაგები და ცოლი თჳსი მენია და განვიდა სიკილიად, რამეთუ იყო ქუეყანაჲ იგი კეთილ. და პოვა²⁶ ადგილი ესე და აღაშენა ქალაქი²⁷ ესე, რომელსაცა²⁸ უწოდა ტავრომენია სახელსა ზედა თჳსსა და²⁹ ცოლისა თჳსისასა.³⁰ და ყოველი იგი ქუეყანაჲ³¹ სიკილი(ი)საჲ დაიმორჩილა.³² ხოლო მენიას ჰყვა მისანი ჳელოვა-

---

¹ B: მოსწყდნეს; D: მოსწყდნეს + იგინი; 2. BC: ორმოცი; 3. BCD: აკკლიანესთა; 4. BCD: აკკლინე; 5. B: მელონოდ; 6. BD: + იგი; 7. BD: –; 8. BD: მთავრობად; C: მთავარად; 9. ACD: მენიაჲსსა; 10. BD: + მას; 11. D: ტავროსნი; 12. B: რომელი; 13. დიდი ქმნა] BD: იქმნა დიდი; 14. B: რემინდო; C: რემინდო; 15. B: შეკრბა; 16. D: ტავროსს; 17. BCD: სიმდიდრე; 18. D: ტავროს; 19. D: დედაკაცისა; 20. D: იყო; 21. BD: –; 22. BD: იყო; 23. D: ტავროს; 24. B: რემინდოს; 25. BD: –; 26. B: პოა; 27. D: ადგილი; 28. BD: რომელსა; 29. თჳსსა და] D: –; 30. B: თჳსისა; D: მისისასა; 31. D: ქუეყანა; 32. სიკილი(ი)საჲ დაიმორჩილა] BD: დაიმორჩილა სიკილიისაჲ.

ნი,¹ რომელმან უპოვა² მას ჴელოვნებაჲ ოქროს³ გამოდნობისაჲ, რომელსა ეწოდების ქიმიად.

და ქმნა ოქროჲ ფრიადი და ვეცხლი და რვალი, რკინაჲ და კალაჲ და ბრჴენი ურიცხჴ. და ესრეთ განამდიდრეს ქალაქი მათი⁴ და ყოველი ერი თსი.⁵ ესმოდა ესე ყოველი აკკლიანეს,⁶ ვითარმედ ტავრო⁷ ქალაქი დიდი⁸ და ძლიერი⁹ აღაშენა¹⁰ და სიმდიდრე¹¹ ფრიადი¹² მოიგო და ჴელოვნებაჲ ქიმიასაჲ¹³ მოიპოვა.¹⁴

ინწყლა გული მისი და ერისა¹⁵ კრება¹⁶ ყო, ვითარ ექუსასი¹⁷ ათასი მბრძოლი. და წიაღვლო სიკილიად და დაფარნა ველნი სიმრავლემან ერისა მისისამან. და დაიზახნეს ერთბამად ყოვლითა ჴმითა სასტიკითა. ესმა რაჲ¹⁸ ერსა ტავროსსა,¹⁹ განჴკრთა გული მათი ჴახილისა მისგან.²⁰ შეეკრიბნა²¹ ტავრო ყოველნივე და ეტყოდა: „ნუ გეშინინ, რამეთუ²² ვერაჲ²³ გუავენოს ჩუენ აკკლიანე.“²⁴ და მეყსეულად აღჴდა²⁵ ადგილსა [318r] მაღალსა და დაიზახნა, ვითარცა ჴმაჲ ერისა მრავლისაჲ: „აქა ვარ მე, ტავროს,²⁶ და²⁷ არა მეშინის მე²⁸ შენგან, აკკლიანე.“²⁹

ხოლო ერი იგი ტავროსი მცირედ³⁰ იყო, ვითარ³¹ სამეოცდაათიოდენ ათასი, და იტყოდეს ურთიერთას,³² ვითარ: „ვჴბრძოდით ჩუენ ესოდენსა³³ ერსა და მოვსწყდეთ, ვითარცა

---

¹ B: ჴელოანი; 2. BC: უპოვა; 3. D: ოქროსა; 4. BD: თსი; 5. B: მათი; 6. BCD: აკკლიანეს; 7. BD: ტავროს; 8. B: –; 9. C: ძრელი; D: დიდი და ძლიერი; ძლიერი და დიდი; 10. B: აღაშენებებს; D: აღაშენებებს; 11. BCD: სიმდიდრე; 12. D: –; 13. CD: ქიმიასა; 14. B: მოიპოვა; 15. BD: ერის; 16. D: კრება; 17. CD: ექუსას; 18. BD: + ესე; 19. ერსა ტავროსსა; B: ტავროს ერსა; D: ტავროს ერსა; C: ტავროსსა; 20. განჴკრთა გული მათი ჴახილისა მისგან; B: ჴახილი მათი განჴკრთეს გულთა; D: ჴახილი მათი განჴკრთეს გულითა; 21. BD: შეეკრიბნა; 22. BD: –; 23. BCD: ვერარაჲ; 24. BCD: აკკლიანე; 25. C: აჴდა; D: აღჴდა; 26. B: ტავრო; D: ტავროს; 27. D: –; 28. BD: –; 29. BD: აკკლიანე; 30. BD: მცირე; 31. BD: –; 32. BD: ურთიერთარს; 33. D: ესეოდენსა.

რემინდოსზე.¹ მოვედით და მოვკლათ ტავრო.² და მივსცეთ მენია³ და ქალაქი ესე აკკლიანეს⁴ და იყოს ერთ სამეფო კალავრია და სიკილია.“

ცნა ტავროს⁵ ზრახვამ⁶ მათი,⁷ მიხედა⁸ მათ თუალითა მკსინვართა⁹ და ჰრქუა: „რაჲ-ეგე განიზრახეთ, კაცნო უგულონო და ორგულნო, მოვედით, წინა განვენყვნეთ მათ და მე პირველ შევიდე ბრძოლად. უკუეთუ ვიძლიო, მერმე ქმენით,¹⁰ რაჲ-ეგე¹¹ განიზრახეთ.“ უვარყვეს¹² მათ სიტყუაჲ ესე და ჰრქუეს:¹³ „შენ თანა მოვსწყდეთ ჩუენ.“

და განენყვნეს რაჲ ორნივე¹⁴ იგი ბანაკნი, მიუვლინა ტავრო¹⁵ აკკლიანეს:¹⁶ „შენ ხარ აკკლიანე,¹⁷ სახელოვანი¹⁸ ახოვნებითა, და მე ვარ ტავრო,¹⁹ ყრმამ შეურაცხი.²⁰ და ერი ესე ჩემი წადიერ არს მონებად შენდა და ყოვლისა სიმდიდრისა ჩემისა²¹ მოცემად. ან რად²² საჭმარ არს შენდა ბრძოლად და მოწყუედად ერისა განმზადებულისა მონებად შენდა? გამოედ²³ და მებრძოლე დიდი ეგე აკკლიანე²⁴ მცირესა ამას ტავროს²⁵ ველსა ზედა და მომკალ მე. და მიერითგან შენი არს ყოველივე²⁶ და მენიაცა, ცოლი ჩემი.“

ესმა ესე აკკლიანეს²⁷ და მიუგო მან²⁸ ესრეთ: „ტავროს,²⁹ [318v] მონაო რემინდოსაო,³⁰ მოხარკისა³¹ მის ჩემისაო, სათ-

---

¹ CD: რემინდოსზე; 2. D: ტავროჲ; 3. D: მენიაჲ; 4. BCD: აკკლინეს; 5. B: ტავრო; D: ტავროჲს; 6. B: + იგი; D: განზრახვამ + იგი; 7. BD: + და; 8. B: მიჰხედა; D: მიხედნა; 9. B: მქსინვართა; 10. მერმე ქმენით] D: ~; 11. BD: რაჲ-იგი; 12. B: უარყვეს; 13. B: თქუეს; 14. BD: ორნი; 15. D: ტავროჲ; 16. B: აკკლინეს + ესრეთ; C: აკკლინეს; D: აკკლინეს + ესრეთ სახედ; 17. BCD: აკკლინე; 18. C: სახელოანი; 19. D: ტავროჲ; 20. ყრმამ შეურაცხი] BD: ~; 21. BCD: + შენდა; 22. B: არად; 23. B: გამოვედ; 24. BCD: აკკლინე; 25. D: ტავროჲს; 26. B: -; 27. BCD: აკკლინეს; 28. BD: მას; 29. B: ტავრო; D: ტავროჲს; 30. BCD: რემინდოსო; 31. D: მოჰას(ა)კისა; 32. BD: + წინაშე; 33. BD: ჩემსა.

ნო არს³² ჩემდა³³ სიტყუად შენი. განვიდეთ ველად და უკუეთუ მძლე მექმნა¹ მე, შენდა იყავნ ყოველი² სამეფოდა ჩემი!“

ხოლო გან-რაჲ-ვიდეს შემთხუევად³ ურთიერთას,⁴ მოდ-რკა ტავროს⁵ ეტლისაგან და აღილო ქვაჲ, რომლისა სიმძიმე⁶ იყო ოცდაოთხ ლიტრა. განსტყორცა იგი და სცა მკერდსა აკ-კლიანესსა⁷ და შემუსრა იგი და მირბიოდა,⁸ უპყრა მას⁹ და წარჰკუეთა თავი.¹⁰ ესე რაჲ იხილეს ერთა აკკლიანესთა,¹¹ ზა-რი დაეცა. მაშინ დაიზახნა ტავროს¹² და ჰრქუა ერსა თვისსა: „მოსწყდენით კაცნი ეგე მოსისხლენი, რამეთუ დღეს ზეგარ-დამო განგებამან ბედი კეთილი მოგუცა ჩუენ.“ შეერინეს¹³ სა-მეოცდაათი იგი ათასი ტავროსი და მოსწყდეს ხუთას¹⁴ ერ-გასისი ათასი. რომელნიმე მახვლითა მოსწყდნეს, სხუანი ზღუასა შთაცვეს,¹⁵ სხუანი მთასა ეტნისასა აღვიდეს და სოფლიოთაგან¹⁶ მოისრნეს.¹⁷

და ეუფლა¹⁸ ტავროს¹⁹ ყოველთა.²⁰ და ქებაჲ ყოველთა შეასხეს²¹ და პორფირი და გვრგვნი აკკლიანესი²² შეჰმოსეს მას. ხოლო მან წიაღვლო და ქალაქნი აკკლიანესნი²³ წარმო-ტყუენნა²⁴ და სიმდიდრე მისი წარილო. და იქმნა მეფე ყოველი-სა მის ქუეყანისა, მსგავსებისაებრ ნებროთისა,²⁵ რამეთუ²⁶ იყო ხილვით²⁷ საშინელ, ჰასაკითა გრძელ, მკლავითა ძლიერ, ვითარცა²⁸ ლომი, ფერწითა მალე,²⁹ ვითარცა ქურციკი. მშკლ-დი მისი არს ვიდრე³⁰ მოაქამდე და ვერვინ სადა გარდაცუა და ჰოროლი [319r] მისი, ვითარცა დირე³¹ სახლისა დიდისაჲ,

---

¹ B: მექმნე; 2. B: ყოველივე; 3. D: შემთხუევადა; 4. BD: ურთიერ-თარს; 5. B: ტავრო; D: ტავროს; 6. BCD: სიმძიმე; 7. B: აკკლიანესსა; CD: აკკლიანესსა; 8. BD: მიირბინა; 9. BD: -; 10. BD: + მისი; 11. BCD: აკკლიანესთა; 12. BC: ტავრო; D: ტავროს; 13. D: შეერინეს; 14. BD: ხუთათას; 15. B: შთაცვეს; 16. B: სოფლიონთაგან; D: მსოფ-ლიონთაგან; 17. BD: მოიკლნეს; 18. D: ეუფლნეს; 19. D: ტავროს + და; 20. D: -; 21. BD: + მას; 22. BCD: აკკლიანესი; 23. BCD: აკკლი-ანესნი; 24. D: წარმოსტყუენა; 25. B: ნებროთისსა; 26. რამეთუ] C: და; 27. BD: ხილვითა; 28. ძლიერ, ვითარცა] D: -; 29. BCD: მალე; 30. BD: -; 31. B: დრე; CD: დირე.

და ფარი მისი ოთხ მწარ. და სარტყელსა მისსა ვერვის ეძლო ზე აღლებად.¹ და იქმნა იგი მწნე ბრძოლასა, რომელ ვერსადა ვინ² წინააღმდეგობდა³ მას: ნათესავი, ანუ მეუფებაჲ, ვიდრეცა მიიწია და ქალაქნი ძლიერნი აღაშენნა. ხოლო მენია უქმნა მას საყდა(რი) ოქროსაჲ,⁴ თუალითა ანთრაკითა და ზამარადლითა⁵ შემკობილი.⁶ და ყოველნი გარემო ქუეყანანი⁷ ხარკსა მისცემდეს.⁸ აქამდინ⁹ არს სიტყუაჲ ტავროსთჳს.“

ესე ყოველი რაჲ ესმა ნეტარსა ბაგრატს, ჰრქუა ვონიფანტეს: „ან, შვილო ჩემო, ამის ბრძოლისა, რომელი მაშინ იქმნა, და სისხლისა მის ძიებად განმზადებულ არს ახალი¹⁰ აკკლიანე,¹¹ რომელი ესეზომთა¹² უამთა შემდგომად აღდგომილ არს თესლისაგან მისისა. არამედ ან უფალმან ჩუენმან იესუ ქრისტემან არცხვნოს მას, რამეთუ ესე ყოველი ღონც¹³ არს ეშმაკისაჲ.“¹⁴

მაშინ შეკრიბა აკკლიანე¹⁵ ექუსასი ათასი, ვითარცა პირველმან¹⁶ აკკლიანე,¹⁷ და წიაღვლო ბრძოლად ტავრომენისა.¹⁸ და, აჰა, ესერა, აღივსნეს ველნი იგი ერითა. ხოლო იპოვა¹⁹ მაშინ²⁰ ქალაქსა მას შინა²¹ მწედარი, ვითარ ორმეოცი ათასი. და დაეცა მათ შიში სიმრავლისა მისთჳს ერისა მის.

ესმა რაჲ ესე ნეტარსა ბაგრატს, განვიდა და იხილა სიმრავლც²² ერისაჲ²³ მის. ილოცვიდა და იტყოდა: „უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჭეშმარიტო, ივსენ ერი შენი მბრძოლთა ამათგან²⁴ და განარინე სამწყსოჲ²⁵ შენი, [319v] რომელი მოიციდე პატიოსნითა²⁶ სისხლითა შენითა.“

---

¹ BCD: აღებად; 2. BCD: -; 3. BD: წინააღმდეგა; 4. D: ოქროსა; 5. B: ზამარადლითა; D: ზღმარადლითა; 6. BCD: შემკული; 7. გარემო ქუეყანანი] D: ქუეყანანი გარემოხსნი; 8. BCD: + მას; 9. B: აქამომდინ; 10. BD: + ესე; 11. BCD: აკკლინე; 12. B: ესოდენთა; D: ესეოდენთა; 13. BCD: ღონე; 14. D: ეშმაკისა; 15 BCD: აკკლინე; 16. BCD: + მან; 17. BCD: აკკლინე; 18. BD: ტავრომენისასა; 19. C: იპოა; 20. D: -; 21. D: + მაშინ; 22. BCD: სიმრავლე; 23. BC: ერისა; 24. მბრძოლთა ამათგან] D: მბრძოლთაგან; 25. D: სამწყსო + ესე; 26. D: -.

და ხვალისა დღე გარე მოადგა ერი იგი ქალაქსა და ინ-
ყეს ბრძოლად თითოსახითა¹ ბრძოლითა. და შეაინწრეს ერი
იგი ქალაქისაჲ,² ვიდრელა სრულიად სასოებაჲ ნარჰკუეთეს.³
და⁴ სიტყუათა დრტუნვისათა⁵ წმიდისა ბაგრატიისთვის და⁶ ვო-
ნიფანტისთვის მთავრისა იტყოდეს.⁷

ხოლო მთავარი ეტყოდა მათ: „ნუ სულმოკლე იქმნებით,
ძმანო, ესერა, მცირედ დღე შეკრბენ გარემო სოფლებისა⁸
მწედარნი ჩუენნი და წინა განვენწყვნეთ მათ!“ მივიდა წმიდისა
ბაგრატიისსაცა და ჰრქუა:⁹ „მამაო წმიდაო, ლოცვითა შეგუე-
ნიე¹⁰ ჩუენ, რამეთუ ერი ესე მოუძღურებულ არს.“

მიუგო წმიდამან ბაგრატი და ჰრქუა მას: „ესე ამისთვის
იქმნა, შვილო, რაჲთა არა თქუან, თუ ძალითა¹¹ და მკლავითა
ჩუენითა ვიოტენით მტერნი ჩუენნი. ან უკუე წარვედ და ეს-
რეთ¹² არქუ ერსა: „ესრეთ იტყვს ბაგრატი, შვილნო ჩემნო და
მონანო ქრისტესნო, ნუ გეშინიან¹³ მტერთაგან, რამეთუ მწე-
დარნი ხართ დიდისა მეუფისანი. და რამეთუ დამაშურალ
ხართ, წარვედინ¹⁴ კაცად-კაცადი საყოფელად¹⁵ თჳსად და გა-
ნისუენენ.¹⁶ და თქუენ ნილ ებრძოლოს მტერთა თქუენთა მე-
უფე¹⁷ ქრისტე, ღმერთი ჩუენი. ნუცავინ უკუე¹⁸ ქვასა სტყორ-
ცებს,¹⁹ ნუცა²⁰ მშკლდსა გარდააცუამს, ნუცა ლახუარსა აღი-
ლებს, ნუცა მახვლსა გამოილებს!“²¹

წარვიდა და მიუთხრა [320r] მთავარმან²² სიტყუაჲ ესე
ერსა მას.²³ და იტყოდეს იგი:²⁴ „ბრძოლასა შინა²⁵ ვართ დიდ-
სა²⁶ და, ესერა,²⁷ ერსა ზღუდეთაგან ვერ გარდავასხამთ.²⁸ და

---

¹ B: თვით-; C: + ფერთა; 2. D: ქალაქისა; 3. BD: წარკუეთეს; 4. BD: + ინყეს; 5. B: + თქუმად; D: დრტუნვისაჲთა + თქუმად; 6. BD: + მთავრისა; 7. მთავრისა იტყოდეს] BD: -; 8. D: სოფლებისანი; 9. BD: + მას; 10. BD: შეგუენინე; 11. D: + ჩუენითა 12. BD: -; 13. BD: გე-
შინინ; 14. BD: წარვედით; 15. D: სოფლად; 16. D: განისუენეთ; 17. BC: მეუფე; 18. D: -; 19. D: სტყორცებს; 20. B: ნუცავინ; 21. D: ნუ-
ცა მახვლსა გამოილებს} -; 22. D: -; 23. სიტყუაჲ ესე ერსა მას] BD: ერსა მას სიტყუაჲ ესე; 24. BD: იგინი; 25. D: -; 26. BD: ჳშირსა; 27. BD: -; 28. BD: განვასხამთ.

ვითარ მეტყვ შენ, თუ: „წარვედით, განისუენეთ!“ ნუუკუე გნე-
ბავს შენცა და მასცა, რაათა მბრძოლთა მიეცეს ქალაქი ესე.“
ძლით უკუე დაარწმუნა ერსა მას და წარავლინა¹ სახედ თვ-
სად. და არავინ დაშთა ზღუდეთა² ზედა. და მოვიდა³ და
ჰრქუა ნეტარსა ბაგრატს: „ესერა, სიტყვსაებრ შენისა, მამაო,
განვასხენ ყოველნი⁴ ზღუდეთაგან და მბრძოლნი ძლიერად⁵
ებრძვიან⁶ შემოსლვად. ან უკუე რაჟცა გეგულების,⁷ იქმოდე!“

მაშინ ნეტარი იგი შეიმოსა სამღდელოათა⁸ სამოსლითა
და მიიღო ჴელთა პატიოსანი ჯუარი. და მე მომცა ხატი უფ-
ლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი და დიაკონსა ტატიანეს – ხატი
წმიდისა მოციქულისა პეტრესი და თქუა: „წარვიდეთ⁹ წინა-
განწყობად მტერთა!“

წარვედით უკუე და აღვედით გოდოლსა მაღალსა, სა-
და-იგი დაებანაკა მბრძოლთა მათ. და შეზღუდა ჯუარითა ქა-
ლაქი იგი ნეტარმან მან აღმოსავალით, დასავალით, ჩრდილო-
თ და სამხრით. და აღიპყრა ჯუარი აღმოსავალით და თქუა:
„აღადგინე ძალი შენი და მოვედ¹⁰ ცხორებად ჩუენდა, უფალო
იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩუენო, და ნუ დაივინწყებ ჴმასა მლოც-
ველთასა,¹¹ მეუფეო ყოველთაო, სიტყუაო ღმრთისაო [320v]
და ძეო მხოლოდშობილო მამისაო, ნათელო ნათლისაგან,
ღმერთო ჭემმარიტო ღმრთისაგან ჭემმარიტისა, შობილო და
არა ქმნულო,¹² გევედრები,¹³ რომელმან იჴსნა¹⁴ გლახაკი ჴელ-
თაგან ძლიერთა,¹⁵ ნუმცა წარიტაცებს ქალაქსა ამას წინააღ-
მდგომი, ნუცა¹⁶ შეუნდობ წარტყუენვად¹⁷ ამას ეშმაკისა მიერ.
არამედ აღიღე ჭური და ფარი და აღდეგ მწედ.¹⁸ აღიღე
მახვლი შენი მღევართა ჩუენთათჴს¹⁹ და დააყენენ იგინი ჩუენ-

---

¹ B: წარავლინა; 2. D: ზღუდესა + მას; 3. D: მივიდა; 4. C: ყოველნი-
ვე; 5. AC: ძრეილად; 6. D: იბრძვიან; 7. BD: გნებავს; 8. B: + მით; D:
სამღდელოთა + მით; 9. B: წარვედით; 10. D: მოედ; 11. BD: მლოც-
ველთა + შენთასა; 12. D: ქმნილო; 13. BD: + შენ; 14. B: იჴსნი; D:
იჴსენ; 15. BC: ძლიერისათა; D: ძლიერისთა; 16. BD: ნუ; 17. D: წარ-
ტყუენვად; 18. B: შემწედ + ჩუენდა; D: შემწე + ჩუენდა; 19. D: შენ-
თათჴს.

გან. უჩუენე მათ, უფალო, დიდებაჲ შენი¹ და ძალი² უძლეველი ცხოველსმყოფელისა³ ჯუარისა შენისა მიერ და პატიოსნისა ხატისა მიერ, რომელნი მოგუცენ ჩუენ საჭურველად. და ყავ მშკდობაჲ სამწყსოსა⁴ ამას შენსა. და განდევნე მათგან ყოველი უგულისჴმოებაჲ და დაჴნერგე შენი მეცნიერებაჲ, რამეთუ დიდებულ⁵ ხარ უკუნითი უკუნისამდე, ამენ!“

და აღასრულა რაჲ ლოცვაჲ იგი, აღიჴყრა მაღლად ნმიდაჲ იგი ჯუარი. და ჩუენ გვბრძანა ამაღლებაჲ ხატთა მათ პატიოსანთაჲ, რამეთუ ვდეგ მე მარჯუენით მისა⁶ და დიაკონი ტატიანე – მარცხენით მისა.⁷ მეყსეულად მიეფინა ნინაალმდგომთა მათ ბნელი და ინყეს ურთიერთას⁸ ბრძოლად და მოწყუედად.⁹

და იხილა რაჲ ნმიდამან ბაგრატი, რამეთუ ურთიერთას¹⁰ მოსწყუედდეს,¹¹ მოიდრიკნა მუჴლნი და იტყოდა: „უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩუენო, განახუენ გულნი მათნი, რაჲთა ცნან, ვითარმედ ჴელი შენი არს ესე.“ და ესე რაჲ¹² ილოცა, ცნეს მტერთა მათ, ვითარმედ ურთიერთას¹³ მოსწყუედდეს¹⁴ და ივ[321r]ლტოდეს¹⁵ გოდებით ქალაქისაგან. და ესმა ამბოხებაჲ¹⁶ იგი ქალაქისათა¹⁷ და ჴგონებდეს, თუ მბრძოლნი იგი შემოვიდეს¹⁸ ქალაქად.¹⁹ აღვიდეს²⁰ ზღუდეთა²¹ და იხილეს, ვითარ-იგი ჴოცდეს ურთიერთას.²² განცვბრდეს საკრველებითა და აღიდებდეს ქრისტესა.

განიყვნეს ურთიერთას²³ ერისა მისგან მბრძოლთაჲსა, ვითარ ოთხასი²⁴ ოდენ კაცი. დაყარეს საჭურველი თვისი, მოვიდეს ბჴეთა თანა ქალაქისათა,²⁵ ჴმობდეს: „შეგჴწყალენით ჩუ-

---

¹ BD: –; 2. BCD: + იგი; 3. BC: ცხოელსმყოფელისა; 4. D: სამწყსოჲსა; 5. B: დიდებოლ; 6. BD: –; C: მისსა; 7. BD: –; 8. BD: ურთიერთარს; 9. D: მოწყუედად; 10. D: ურთიერთარს; 11. B: მოსწყუედდეს; D: მოსწყუედად; 12. D: რა; 13. D: ურთიერთარს; 14. D: მოსწყუედად; 15. B: ილტოდეს; 16. D: ამბოხებაჲ; 17. B: ქალაქისათა; 18. მბრძოლნი იგი შემოვიდეს] BD: შემოვიდეს მბრძოლნი იგი; 19. B: + და; 20. B: ავიდეს; 21. D: ზღუდეთ; 22-23. D: ურთიერთარს; 24. B: ოთხათასი; D: ხუთათასი; 25. BD: + და.

ენ, კაცნო, მონანო დიდისა ღმრთისანო!“ ბრძანა ნეტარმან ბაგრატ განღება¹ ბჭეთა და შეწყნარებად მათდა. და შემოვიდეს რაჲ, შეუვრდეს წმიდასა ბაგრატს და ეტყოდეს: „შეგვწყალენ,² დიდო ღმერთო ტავრომენელთაო!“

ჰრქუა მათ წმიდამან ბაგრატ: „მე, შვილნო, არა ვარ ღმერთი, არამედ მონაჲ უფლისა ჩუენისაჲ³ იესუ ქრისტესი და მისსა სახელსა ვქადაგებ.“ და იწყო სწავლად მათდა წმიდათა წერილთაგან და ყვნა ქრისტეანე. და ნათელსცა სახელითა მამისაჲთა⁴ და ძისაჲთა⁵ და სულისა წმიდისაჲთა.⁶ და სხუანი იგი ყოველნივე – რომელნიმე ურთიერთას მახვლითა მოსწყდეს⁷ და მცირედნი დაშთეს და განიბნინეს⁸ თვსთავე ქუეყანათა.

რამეთუ იტყოდეს კაცნი იგი,⁹ ვითარმედ: „სამთა მზეთა ვხედვედით ზღუდეთა ზედა, რომელთა ხილვითა დავბრმადით¹⁰ და ვიწყეთ ურთიერთას¹¹ ცემად და¹² ბრძოლად. მაშინ წმიდამან ბაგრატ უჩუენა¹³ წმიდაჲ იგი ჯუარი და ხატნი¹⁴ პატროს(ა)ნნი და ჰრქუა მათ:¹⁵ „ესე არიან, შვილნო, სამნი იგი [321v] მზენი, რომელთა ხედვედით¹⁶ თქუენ.“ მაშინ ყოველნი განკვრებულნი ადიდებდეს ღმერთსა. და ასწავა მათ ყოველი წესი ქრისტეანობისა¹⁷ და წარავლინა მშვდობით ქუეყანად თვსად. ხოლო აკურთხნა ხუცესნი და წარავლინა კალავრიას. და ქადაგებდეს სახ(ე)ლსა ქრისტესსა. და იქმნა ნეტარი იგი მიერთგან მოძღუარ კალავრიისაცა,¹⁸ ვიდრემდის წმიდაჲ მოციქული პეტრე¹⁹ წარჰვლიდა²⁰ რაბენს. და აკურთხა მან სტეფანე ეპისკოპოსად²¹ და წარავლინა რიგს კალავრიისასა.²²

---

¹ BD: განღებად; 2. B: შეგუწყალენ; 3. B: –; D: უფლისა ჩუენისაჲ] ღმრთისაჲ უფლისა; 4. D: მამისათა; 5. D: ძისათა; 6. D: წმიდისათა; 7. ურთიერთას მახვლითა მოსწყდეს] D: მახვლითა მოსწყუჭდდეს ურთიერთარს; 8. B: განიბნინენეს; 9. B: –; 10. BD: დავბრმადით; 11. D: ურთიერთარს; 12. ცემად და] BD: –; 13. BD: + მათ; 14. BD: + იგი; 15. და ჰრქუა მათ] BD: –; 16. B: ჰხედვედით; 17. D: ქრისტეანობისა; 18. B: კალავრიისაცა; 19. მოციქული პეტრე] BD: ~; 20. D: წარვლიდა; 21. BCD: ეპისკოპოსად; 22. B: კალავრიისასა.

ესე ყოველი რაჲ იქმნა მადლითა ღმრთისაჲთა,¹ წარმავ-
ლინა მე ნეტარმან ბაგრატ სურაკუსედ² წმიდისა მარკიანესსა,³
რაჲთა ვაუწყო ყოველი იგი, რომელი ქმნა⁴ მადლმან ქრისტეს-
მან.⁵ და მივედი⁶ რაჲ და მიუთხარ ყოველივე დიდსა მარკია-
ნეს, აღიპყრნა ჴელნი და ჰმადლობდა უფალსა უფროსად,
რომელ-იგი⁷ კალავრიასცა წარავლინა⁸ ხუცესნი წმიდამან
ბაგრატ.

და მითხრა მე დიდმან მარკიანე ნეტარისა ონისიფორეს-
თსცა, ვითარმედ: „კეთილად წარუმართა⁹ მას ღმერთმან.¹⁰
და ვაკურთხე¹¹ ეკლესიაჲ, მის მიერ აღშენებული, და ხუცესნი
ათორმეტნი. და იგი არს მას¹² ყოველსა ზედა მოძღუარ.“¹³
ესე ყოველი მაუწყა და ლოცვით წარმგზავნა. ხოლო მი-რაჲ-
ვედ და უთხარ¹⁴ ნეტარსა ბაგრატს ყოველნი სიტყუანი წმიდი-
სა¹⁵ მარკიანესნი, აღიპყრნა ჴელნი და მადლი შეწირა უფლისა
იესუ ქრისტესა.¹⁶

ხოლო ნეტარსა მაქსიმინოსს,¹⁷ რომელი-იგი ეპისკოპო-
სი¹⁸ იყო ქუეყანისა¹⁹ მის, ვინაჲ-იგი გამოვიდა წმიდაჲ ბაგრატ,
რომელსა მიუ[322r]თუალნა მოციქულმან პეტრე ყოველნი სახ-
ლეულნი ბაგრატიისნი და ყოველი მონაგები²⁰ და ეკლესიაჲ,
რომელი სახლსა მისსა²¹ აღაშენა, ესმნეს ყოველნი იგი საკუ-
რველებანი, რომელნი ქმნა მის მიერ ღმერთმან.²² აღაგნა ორ-
ნი ნავნი ზეთითა წმიდითა და საკუმეველითა²³ სურნელითა
და მონათაგან ბაგრატიისთა მღდელობასა ღირსქმნულნი²⁴

---

¹ BD: ქრისტესითა; 2. B: სურაკოსად; D: სურაკუსედ; 3. B: მარკიანე-
სა; 4. D: იქმნა; 5. B: ღმრთისამან; D: მადლმან ქრისტესმან] –; 6. D:
მივედ; 7. BD: რომელი; 8. BD: წარავლინა; 9. D: წარუმართებიეს; 10.
D: ღმრთისა + მიერ; 11. D: ვაკურთხეთ; 12. BD: –; 13. ყოველსა ზე-
და მოძღუარ] B: მოძღუარ ყოველთა ზედა; D: მოძღუარი ყოველთა
ზედა; 14. BD: მიუთხარ; 15. BD: დიდისა; 16. D: ქრისტესსა; 17. B:
მაქსიმინოს; 18. BC: ეპისკოპოსი; 19. B: ქუეყანისსა; 20. BD: + მისი;
21. A: მისა; 22. მის მიერ ღმერთმან] BD: ღმერთმან მის მიერ; 23. B:
საკუმელითა; 24. D: ღირსქმნილნი.

კაცნი საღმრთონი წარმოავლინა¹ სიკილიად მოკითხვად წმიდისა მის.

და მო-რაჲ-ვიდეს, იხილეს² იგი და სავსენი ცრემლითა და სიხარულითა მოეხვნეს³ ფერჯთა მისთა. ხოლო მან აღადგინა იგინი და მოწლედ მოიკითხნა. და მრავალი⁴ დღე განუსუენა მათ. და კუალად აღაგნა ნავნი მათნი ყოვლითა⁵ კეთილითა⁶ და წარ(ა)ვლინა⁷ ნეტარისა⁸ მაქსიმინესა.⁹ და მიუწერა¹⁰ მოკითხვაჲ¹¹ და ყოველივე, რავედენი¹² ქმნა მის თანა უფალმან¹³ და ვითარ განულო¹⁴ კარი ქადაგებისაჲ,¹⁵ აუწყა მას.

წარვიდეს¹⁶ მივლინებულნი¹⁷ იგი და ყოველივე ესე მიუთხრეს მაქსიმინეს ებისკოპოსსა¹⁸ და სხუათა მათ მოყუასთა თვსთა უფლისა მათისა ბაგრატიისთვის. და ყოველნი აღივსნეს სიხარულითა და ჰმადლობდეს უფალსა, რომელმან ესრეთ წარუმართა მას. ესე არიან საქმენი და სასწაულნი¹⁹ ნეტარისა ბაგრატიისნი.

ხოლო ან მოწვეულ²⁰ არს ჟამი, საყუარელნო, მითხრობად აღსრულებასაცა მისსა, ვითარ იქმნა და ვითარ მიიცვალა სანუთროსა²¹ ამისგან ცხორებად საუკუნოდ. დღესა ერთსა შვევდით ეკლესიად და ყო ლოცვაჲ [322v] და დავსხედით. მაშინ იწყო²² სიტყუად ჩემდა²³ მომართ და მრქუა მე: „შვილო ევაგრე, უწყი პირველითგან ზრდილობაჲ ჩემი, ვინაჲთგან მშობელნი ჩემნი აღესრულნეს და ვიყოფებოდე²⁴ გოდოლსა მას. და²⁵ მერმე მოვიდა წმიდაჲ მოციქული პეტრე და შეუდეგ

---

¹ B: წარმოავლინა; 2. D: + წმიდაჲ; 3. BD: მოეხვნეს; 4. BC: მრავალ; 5. B: ყოველთა; 6. B: კეთილთა; 7. B: წარავლინა; 8. B: ნეტარი; 9. ACD: მაქსიმინესსა; 10. B: მიონერა; 11. D: მოკითხვა; 12. B: + რაჲ; D: რავედენი + რაჲ; 13. მის თანა უფალმან] BD: უფალმან მის თანა; 14. B: განოლო; 15. D: ქადაგებისა; 16. D: + უკუჴ; 17. B: მოვლინებულნი; 18. D: ეპისკოპოსსა; 19. BD: + და ქადაგებულნი; 20. D: მოწვენილ; 21. D: სანუთოჲსა; 22. D: მაშინ იწყო იწყო მაშინ; 23. B: ჩუენდა; 24. B: ვიყოფვოდე; CD: ვიყოფოდე; 25. D: -.

მას. და წარმომავლინა ქალაქსა ამას ქადაგებად სიტყუასა ღმრთისასა.

და, აჰა, ესერა,¹ უფალმან ჩემმან² იესუ ქრისტემან ყოველსა ზედა³ წარმიმართა მე და თვისითა სახიერებითა ესეოდენნი⁴ ბევრეულნი სულნი⁵ იქსნა ეშმაკისაგან.⁶ და უწყი, სახლისა მისგან მამულისა ჩემისა შენ მხოლოდ გამოგიყვანე. და ან მადლითა ქრისტესითა იქმენ მამაკაც სრულ და ყოველი წერილი ისწავე⁷ და კურთხევაჲ ხუცობისაჲ⁸ ჳელთა ჩემთაგან მიიღე და ყოველი წესი ეკლესიისაჲ და კანონი იგი.

ან უკუე მნებავს, რაჲთა შემდგომად აღსრულებისა ჩემისა მიიღო შენ საყდარი ებისკოპოსობისაჲ.⁹ და გამცნებ წინაშე ღმრთისა, რომელი ყოველსავე ხედავს, რომლისა წინაშე ყოველი¹⁰ წარდგომად ვართ, რაჲთა ყოველივე წესი, რომელი მიგიღებთ ჩემგან, დაიმარხო, შიშითა¹¹ უფლისაჲთა¹² იყოფოდე¹³ მარადის, შუებასა და განსუენებასა ნუსადა ეძიებ, ეკლესიისა ზრუნვაჲ¹⁴ ფრიადი გაქუნდინ, ნუვის მიაგებ ბოროტსა ბოროტისა წილ, არამედ ტკბილ იყავ ყოველთა მიმართ და სახიერ და წყალობაჲ უფლისაჲ იყოს შენ თანა.

ხოლო შემდგომად აღსრულებისა ჩემისა წარიყვანე ვონიფანტე მთავარი¹⁵ და სხუანი [323r] ღმრთისმოშიშნი კაცნი¹⁶ და წარვედ ჰრომედ წმიდისა მოციქულისა პეტრეს წინაშე. და მან მოგცეს კურთხევაჲ ებისკოპოსობისაჲ,¹⁷ ვითარცა მე მომცა, რამეთუ, ვითარცა მესმა, წარუვლია ასიაჲ ქადაგებითა სიტყუსა ღმრთისაჲთა და მისრულ არს ჰრომედ.¹⁸ და მო-რაჲ-იქცე მიერ,¹⁹ ნათელეც ვონიფანტეს და ყოველსა ზედა საჭმარ²⁰ შენდა²¹ იქმნას იგი. და მო-თუ-ინიოს სადა შენ ზედა განსაც-

---

¹ D: -; 2. BD: -; 3. BD: შინა; 4. B: ესოდენი; C: ესოდენნი; D: ესეოდენნი; 5. BCD: -; 6. იქსნა ეშმაკისაგან] BD: ეშმაკისაგან იქსნა; C: ~; 7. D: ისწავლე; 8. D: ცხორებისა; 9. D: ებისკოპოსობისაჲ; 10. BD: ყოველნი; 11. BD: შიში; 12. BD: ღმრთისაჲ; 13. BD: გაქუნდინ; 14. D: ზრუნვა; 15. BCD: -; 16. ღმრთისმოშიშნი კაცნი] BD: ~; 17. D: ებისკოპოსობისა; 18. D: ჰრომს; 19. BD: მუნით; 20. D: საჭმარსა; 21. D: შენსა.

დელი, ნუ გეშინ(ინ), არამედ ევედრე ღმერთსა და მყის შეგე-
ნოს შენ.

ესერა, შვილო ჩემო, წინაშე ღმრთისა ყოველივე უმჯო-
ბესი მიმითხრობიეს¹ შენდა. შენ უკუე კეთილად დაიმარხენ
სიტყუანი ჩემნი, რაათა გვრგვნოსან იქმნე² დღესა მას საში-
ნელსა ქრისტეს მიერ, უფლისა ჩუენისა. ერსა ასწავებდი შეკ-
რებად ეკლესიად და წმიდათა საიდუმლოთა³ შიშით და ძრწო-
ლითმცა ეზიარებიან და ჴსენებასა წმიდათასა აღასრულებ-
დით. ესე ყოველი დაიცევ, რაათა იქმნე მნც⁴ კეთილი ქრის-
ტეს⁵ სამწყსოსაჲ.⁶ და მადლი მისი და მშჳდობაჲ იყავნ შენ
თანა, ამენ!⁷

ესე ყოველი მესმა რაჲ,⁸ აღვივსე ცრემლითა. და მოვეხ-
ვე⁹ ფერჳთა მისთა და გული ჩემი მელმოდა ძლიერად.¹⁰ ხოლო
მან მრქუა მე: „აღდეგ ან, წარვედ საქმესა საღმრთოსა¹¹ და
კუალად, ოდეს უფალსა ენებოს, გრქუა შენ, რაჲ¹² ჯერიყოს,
რამეთუ მის რომლისამე სანახებისა ხუცესი აღსრულებულ¹³
არს.¹⁴ და ან არს ჟამი მრავალი, ვინაჲთგან არა აღსრულებულ
არს მუნ უსისხლოჲ იგი მსხუერპლი. წარიყვანე¹⁵ უკუე შენ
თანა [323v] დიაკონი ტატიანე და აღასრულე წმიდაჲ ჟამის-
წირვაჲ.“ ხოლო ჩუენ მივიღეთ ლოცვაჲ მისი და წარვედით
გზასა მას, ვითარცა გვბრძანა. და მათვე დღეთა შინა წარვი-
და ვონიფანტეცა¹⁶ მთავარი¹⁷ გარეშეთა ქუეყანათა საქმისა
რასათსმე.

ხოლო, ვაჲმე, საყუარელნო, ვითარმე უცრემლოდ მიგი-
თხრა მოწეწული¹⁸ განსაცდელი. იყო კაცი ვინმე უკეთური
პრეტორსა¹⁹ მთავრისასა,²⁰ სახელით არტაგარ, ქანანელი ნა-
თესავით, ძმაჲ ავრილიანე ქალაქპეტისაჲ და მამის ძმაჲ ურჩუ-

---

¹ BD: მითხრობიეს; 2. BD: იქმნა; 3. D: საიდუმლოთა; 4. BC: მნე; D:
–; 5. A: ქრისტესს; 6. C: სამწყსოსაჲ; D: სამწყსოჲსა + მნე; 7. D:
ამინ; 8. მესმა რაჲ] D: რაჲ მესმაჲ; 9. D: მოვეხვევე; 10. B: ძრწელად;
11. D: საღმრთოსა; 12. B: რაათა; D: რაჲცა; 13. BD: აღსრულა; 14.
BD: –; 15. C: წარიყვანე; 16. C: ვონიფანტე; 17. C: მთავარიცა; 18. B:
+ იგი; D: მოწეწილი + იგი; 19. A: პეტორსა; 20. B: მთავრისა.

ლოესა ელიდოესი.¹ ამან ბოროტმან არტაგარ, მეორემან იუ-
და, მოკლა წმიდაჲ მამაჲ ჩუენი ბაგრატ. რამეთუ წარვედით
რაჲ ჩუენ გარეშე² სოფლებსა მას და ვონიფანტე³ მთავარიცა⁴
არა იყო ქალაქსა შინა და იყო ურჩულოჲ⁵ იგი არტაგარ, მნწ⁶
პრეტორისაჲ, განიზრახა სხუათა თანა მსგავსთა მისთა. და
ჰრქუა მათ:⁷ „მოვედით, მოვკლათ ბაგრატ, რომლისა მიერ
ღმერთნი ჩუენნი შეურაცხ იქმნეს⁸ და წესნი იგი მამულნი
განქარდეს, რამეთუ გრძნებითა თჳსითა მთავარი ჩუენი ქრის-
ტიანე ყო და ყოველი ესე⁹ ქალაქი წარწყმიდა. და ან გვპოვნი-
ეს ჟამი, რამეთუ არცა მთავარი არს შინა, არცა ევაგრე ხუ-
ცესი. მოვკლათ იგი და დავაგდოთ ადგილსა ფარულსა, რათა
ყოვლადვე ვერვინ¹⁰ ცნას.“¹¹

ესე განიზრახა ურჩულომან,¹² შვილმან ეშმაკისამან,
მსგავსთა მისთა თანა. ხოლო ნეტარი ბაგრატ აღასრულებდა
[324r] რაჲ ეკლესიასა შინა გალობასა ცხრაჲ ჟ(ა)მისასა, მოვი-
და მისა¹³ ჳმად, რომელი ეტყოდა: „ბაგრატ, ბაგრატ!“ და თქუა
მან: „აქა ვარ, უფალო!“ და კუალად ეტყოდა მას ჳმად იგი:
„მოვედ, მონაო ბრძენო და სარწმუნოო,¹⁴ მიიღე განსუენებაჲ
საუკუნეთა მათ კეთილთაჲ,¹⁵ რომელნი განმზადებულ არიან
შენდა.“

ესე ჳმად ესმა ყრმასაცა მუნ მყოფსა, რომელი ჰმსახუ-
რებდა¹⁶ მას, რომელმანცა ესე ჩუენ¹⁷ გუაუწყა. ხოლო კრე-
ბულმან მან ეშმაკისამან წარავლინეს ერთი მათგანი მოყვანე-
ბად წმიდისა მის პრეტორად, რომელი-იგი მივიდა და ჰრქუა
მას: „არტაგარ, მნწ¹⁸ პრეტორისაჲ,¹⁹ მოგიმცნებს, გევედრები,

---

¹ ურჩულოესა ელიდოესი] B: ელიდოს ურჩულოესაჲ; D: ელიდოს უს-
ჯულოესაჲ; C: სელიდოესი; 2. D: გარემოჲ; 3. BD: ვონიფანტეცა; 4.
BD: მთავარი; 5. D: უსჯულოჲ; 6. BCD: მნე; 7. B: –; 8. BC: იქმნეს;
9. D: იგი; 10. B: ვერ; 11. B: ცნან; 12. C: + მან; D: უსჯულომან +
მან; 13. CD: მისსა; 14. B: სარწმუნო; 15. D: კეთილთა; 16. B: მსახუ-
რებდა; 17. ესე ჩუენ] D: ~; 18. BC: მნე; 19. C: პრეტორისაჲ.

თავსიდევე აქამდის¹ მოშრომა², რამეთუ სნებითა ფიცხლითა შეპყრობილ ვარ³ და მნებავს⁴ ხილვა⁵ შენი.“⁶

ესე რაჲ ესმა მას, შევიდა ეკლესიად. და⁷ მყოვარ⁸ ჟამ ილოცა და ეზიარა ჴორცსა და სისხლსა ქრისტესსა⁹ და კუართი თვისი აღიძარცუა.¹⁰ ხოლო ზენარი ოდენ შეიმოსა და წარვიდა პრეტორად,¹¹ რომელ არს ტაძარი იგი მთავრისა.¹² და პოვა¹³ არანმიდაჲ იგი კრებული სუმასა შინა და სიმღერასა.¹⁴ დაჴდა იგი კიდე¹⁵ და¹⁶ ჰრქუა მათ:

„ნუ ესრეთ, შვილნო, ნუ იმღერით და ჰროკავთ, რამეთუ ესე საქმე¹⁷ საეშმაკოჲ არს.“ ხოლო იგინი უმეტესად იმღერდეს და კერპი მცირე¹⁸ სკამანდრო,¹⁹ მათისა მის ღმრთისაჲ, მოიღეს საშუალ.²⁰ და²¹ იმღერდეს და თა[324v]ყუანის სცემდეს მას. ჰრქუა მათ წმიდამან:²² „რასა იქმთ, უბადრუკნო, რად თაყუანის სცემთ²³ ეშმაკსა მაგას?“ ხოლო იგინი შეურაცხჴყოფდეს²⁴ მას.

მაშინ ნეტარმან მან²⁵ დასწერა ჯუარი. და დაეცა კერპი იგი და შეიმუსრა წურილად.²⁶ ესე რაჲ იხილეს ბილნთა მათ, დააკუეთეს წმიდაჲ იგი ქუეყანასა და იწყეს ცემად მისა²⁷ და თრევად. რომელნიმე არგნებითა სცემდეს და²⁸ რომელნიმე მახვლითა და²⁹ რომელნიმე ქვითა.³⁰ და ესრეთ მრავლითა გუემითა მოკლეს კაცი³¹ იგი ღმრთისაჲ, წმიდაჲ³² ბაგრატ სანატრელი. ხოლო მან ჴმაყო და თქუა:³³

---

¹ B: აქამდე; 2. C: მოშრომად; 3. ფიცხლითა შეპყრობილ ვარ] BD: შეპყრობილ ვარ ფიცხლითა; 4. BD: მსურის; 5. BD: ხილვად; 6. BD: შენდა; 7. B: -; 8. B: მყოვარ; C: მყოვარ; 9. B: ქრისტესა; D: ქრისტეს + უფლისა ჩუენისასა; 10. B: აღიძარცა; 11. C: პერეტორად; 12. D: მთავრისა; 13. BC: პოა; 14. BD: + და; 15. D: + D: მათგან; 16. და] B: მათგან; 17. BCD: საქმე; 18. BCD: მცირე; 19. D: საკამანდრო; 20. BD: შორის; C: საშუვალ; 21. BD: -; 22. B: + მან; 23. CD: ცემთ; 24. D: შეურაცხყოფდეს; 25. BCD: -; 26. BCD: წულილად; 27. BCD: მისსა; 28. B: -; D: სცემდეს და] -; 29. BD: -; 30. D: + სცემდეს; 31. D: წმიდაჲ; 32. BCD: -; 33. და თქუა] D: -.

„უფალო იესუ ქრისტე, ჴელთა შენთა შევეჴვედრებ სულსა ჩემსა.“ და ესრეთ აღესრულა. და მათ თქუეს:¹ „ვიხილოთ, თუ მოვიდეს ქრისტე² და შეგეწიოს.“ ამისა³ შემდგომად წართრიეს წმიდა⁴ გუამი მისი და შთააგდეს ნაპრალსა ერთსა კლდისასა, შორს პრეტორისაგან.⁵ იხილა ესე ყრმამან ვინმე მორწმუნემან და ჴმაცო: „ჴ,⁶ რაჲ ესე უყვეს ურჩულოთა⁷ წმიდასა ბაგრატს? ისმინეთ ყოველთა, ისმინეთ,⁸ წმიდაჲ ბაგრატი მოკლეს.“

ხოლო მას ჟამსა არავინ იპოვა⁹ მას კერძსა. ესმა უკეთურთა მათ¹⁰ ჴმად მისი¹¹ და დევნა უყვეს, რაჲთა მოკლან იგი. და სივლტოლასა მისსა იპოვა¹² კლდ¹³ ერთი და შთაიგდო ყრმამან მან თავი თჴსი კლდესა მას. ხოლო უფალმან იესუ ქრისტემან მოავლინა ანგელოზი თჴსი და ჴე იტჴრთა იგი, რაჲთა არაჲ¹⁴ ევნოს, რამეთუ მახლობელ არს უფალი მათდა, რომელნი ხადიან მას ჴემმარიტებით. [325r] წარვიდა ყრმაჲ იგი ჴლუდით¹⁵ კერძო და დაიმალა.

იყო ჟამი მეხუთე¹⁶ დღისაჲ, ოდეს¹⁷ ნეტარი ბაგრატი მოკლეს. და მეათესა ოდენ ჟამსა მოვიწინით ჩუენ,¹⁸ ვინაჲ-იგი წარვევლინენით ჩუენ.¹⁹ და ვჴკითხეთ ყრმასა მას, რომელი ჴმსახურებდა:²⁰ „სადა არს უფალი ჩუენი?“ მომიგო და მრქუა ჩუენ: „არტაგარ, მნემან მან²¹ პრეტორისამან,²² მოავლინა, რაჲთა აღვიდეს მისა,²³ რამეთუ სნეულად²⁴ არს და არლა მოსრულ არს.“ ხოლო მე ვჴგონებდი, თუ მო-რაჲ-ვიდოდა მიერ, მიუქცია ადგილსა სადამე²⁵ ფარულსა ლოცვად, რამეთუ მრავალგზის²⁶ ქმნის ესე.

---

¹ D: + მადლით; 2. BCD: ქრისტე; 3. D: ამისსა; 4. BD: + იგი; 5. BCD: პრეტორისა + მისგან; 6. BD: + მე; 7. D: უსჯულოთა; 8. B: + ერნო; 9. BC: იპოვა; 10. D: -; 11. B: -; D: + იგი; 12. BC: იპოვა; 13. BCD: კლდე; 14. BD: არა; C: არარაჲ; 15. BCD: ჴლვთ; 16. BCD: მეხუთე; 17. D: ოდენ; 18. B: -; 19. ჩუენ, ვინაჲ-იგი წარვევლინენით ჩუენ] D: -; 20. B: მსახურებდა; 21. BD: -; 22. BCD: მთავრისამან; 23. BCD: მისსა; 24. BD: სნეულ; 25. B: სადმე; 26. BD: + ყვის და.

და ვითარცა შემწეობდა, მოვიდა ვინიფანტე მთავარი-ცა გზისა მისგან, ვინაჲ-იგი წარსრულ¹ იყო. და მოავლინა ერთი მწედართაგანი წოდებად წმიდისა მის, რაჲთა აღვიდეს და აკურთხოს იგი, და ერი მისი. ხოლო მე ვარქუ მწედარსა მას: „არა უწყი, ძმაო, მეცა ან ოდენ მოვედ² გზით და ვერ ვპოე იგი, არამედ იტყვან,³ თუ პრეტორად აღვიდა, გარნა მცირედ სულგრძელ იქმნას მთავარი და მო-რაჲ-ვიდეს,⁴ ვარქუა⁵ მას აღმოსლვად მისა.“⁶

წარვიდა კაცი იგი და უთხრა ესე მთავარსა. დაჯდა იგი მოლოდებად ნეტარისა მის. ხოლო მე მიმოვიდოდე ადგილთა მათ, სადა-იგი⁷ ჩუეულ იყო ლოცვად, და ვერ ვპოე. შევიდა დიაკონი ტატიანე⁸ და პოვა⁹ კუართი მისი¹⁰ და მრქუა მე: „მო[325v]კედ¹¹ და¹² იხილე კუართი მისი, ოდეს სადა წარვიდის იგი ლოცვად თვნიერ კუართისა?“ ესე რაჲ ვიხილე, მიწყო გულმან ჩუეეფებად.

და კულად განვედ, მიმოვიდოდე და ვეძიებდი.¹³ ხოლო სლვასა მას ჩემსა ვიხილე ადგილსა¹⁴ მას, სადა იდვა წმიდაჲ გუამი მისი, ნათელი, ვითარცა ელვაჲ ბრწყინვალე,¹⁵ და ვთქუ: „რაჲმე არს ნათელი იგი?“ არა უდებ ვიქმენ, არამედ შევიჭურე თავი ჩემი ჯუართთა, წარვედ და შთავხედენ რაჲ ნაპრალსა¹⁶ კლდისასა, ვიხილე მუნ მდებარე¹⁷ გუამი უფლისა ჩემისა ბაგრატიისი, შებღალული¹⁸ სისხლითა, და ჴელნი განემარტნეს.¹⁹ ესე რაჲ ვიხილე, ვიკრჩხიალე²⁰ გოდებთა მწართა და ნაცარი დავისხ²¹ თავსა ჩემსა. ესმა ესე ვიეთმე და აუწყეს დიაკონსა ტატიანეს და ეპიფანეს.²² და მორბიოდეს იგინი სხუათა მრავალთა თანა. და აღმოვიქტო მიერ წმიდაჲ²³ გუამი მისი.

---

¹ C: წასრულ; 2. D: აღვედ; 3. CD: იტყვან; 4. D: მო-რა-ვიდეს; 5. B: ვპრქუა; 6. BD: მთავრისა; C: მისსა; 7. BD: სადა; 8. BD: + ეკლესიად; 9. BC: პოა; 10. და პოვა კუართი მისი] D: -; 11. BD: მოედ; 12. BD: -; 13. D: ვეძიებდე; 14. D: -; 15. BCD: ბრწყინვალე; 16. BCD: + მას; 17. BCD: მდებარე; 18. B: შებღალლოლი; 19. D: განემარტნეს; 20. D: ვიკრჩხიალენ; 21. BD: დავისხი; 22. BCD: ეტყვანეს; 23. CD: -.

მაშინ მოვეხვე მას და ტირილითა მწარითა ვეტყოდე:¹ „ვაამე, უფალო ჩემო ბაგრატი, რა-ესე შეგემთხვა შენ?² ვინ-მე³ ყო საქმე⁴ ესე⁵ ურჩულო, ⁶ ვინ მოკლა უფალი ჩემი? ვაამე, უფალო ჩემო, ოდესლა მესმას ტუბილი იგი ჳმაჲ შენი? ოდესლა მრქუა შენ: „შვილო ევაგრე!“ ვაამე, მამაო ღმერთშემოსილო, ესე უწყოდე და⁷ ამისთჳს წარმგზავნე⁸ მე, რათა არა ვიპოო⁹ აქა. უმჯობესს¹⁰ იყო ჩემდა შენ თანა სიკუდილი, ვიდრელა ამის [326r] განსაცდელისა ხილვაჲ.“¹¹

ესევეითარსა მრავალსა ვგოდებდი მე და სხუანი იგი ძმანი. ესმა ესე მთავარსა და¹² მყის ლამპრებითა მოიწია მუნ. იხილა საქმე¹³ იგი და იწყო უმეტესადლა ტირილად¹⁴ და დაიპო სამოსელი იგი სამთავროჲ და მიწაჲ გარდაისხა.

ხოლო¹⁵ ყოველივე¹⁶ ქალაქი შეიძრა, ესმა რაჲ ესე, და ყოველნივე¹⁷ გოდებდეს. მაშინ შევმურეთ¹⁸ ძლით მრავლისა მისგან გოდებისა გუამი მისი, ვითარცა იყო შებღალული¹⁹ სისხლითა, და დაუსუენეთ ერთსა სადიაკონოსა.²⁰ ხოლო დედადიაკონი²¹ პავლინა²² მოვიდა და უმწარეს ყოველთასა გოდებდა და სხუანი იგი წმიდანი ქალწულნი²³ მის თანა. მაშინ მთავარმან ბრძანა ქმნად ლუსკუმაჲ²⁴ ოქროსაჲ.²⁵ და მას შინა შთავდევით წმიდაჲ გუამი ნეტარისაჲ მისი.²⁶

ხოლო ყრმაჲ იგი, რომელმან იხილა მოკლვაჲ წმიდისა ბაგრატისი, ღამით მოვიდა²⁷ მთავრისა, შეუ(ვ)რდა მას და ეტყოდა: „უფალო ჩემო, წმიდაჲ ბაგრატი არტაგარ ქანანელმან მოყუასთა მისთა თანა მოკლეს.“ და მიუთხრა ყოველივე, რა-

---

¹ BD: ვიტყოდე; 2. B: -; 3. D: ვინ; 4. BCD: საქმე; 5. B: ეს; 6. D: უსჯულო; 7. BD: -; 8. B: წამგზავნე; 9. B: ვიპოო; 10. BCD: უმჯობეს; 11. D: ხილვაჲ; 12. B: -; 13. BCD: საქმე; 14. BD: ტირილსა; 15. ხოლო] BD: და; 16. B: ყოველი + იგი; 17. BCD: ყოველნი; 18. B: შევმორეთ; 19. BC: შებღალულ; 20. D: სადიაკონესა; 21. BD: დედათდიაკონი; 22. D: პავლიანე; 23. წმიდანი ქალწულნი] D: ~; 24. D: ლუსკუმა; 25. D: ოქროსა; 26. D: მის; 27. BC: + და განთიად მივიდა; D: + და განთიად მოვიდა.

იგი იხილა.¹ ესე რაჲ ესმა მთავარსა, ბრძანა შეპყრობაჲ მონათა მათ.

და² დავჰკრძალეთ³ წმიდაჲ⁴ გუამი⁵ მისი.⁶ მიიქცა პრეტორად⁷ და ბრძანა განშიშულებაჲ მათი და წარმოუდგინა⁸ ოთხ-ოთხი მტარვალი⁹ გუემად.¹⁰ და ვითარცა ძლიერად¹¹ ჰგუემდეს მათ,¹² შეინამეს¹³ მათ¹⁴ ყოველივე და უმეტესად ჰგუემდა. მაშინ მე ვარქუ მას: „უკ(უე)თუ ჰნებავს მაგათ სინანული, [326v] ნათელვსცეთ მათ,¹⁵ რაჲთა არა¹⁶ წარწყმდენ.“

ხოლო მთავარი აღივსო გულისწყრომითა და მრქუა მე: „ჰ, ევაგრე, ვითარ დაიტია პირმან შენმან სიტყუაჲ ეგე, უკუეთუ გარდაიქცეს ვეშაპი კრავად და ეგენიცა¹⁷ იქმნენ ქრისტეანე და უფროჲსლა არტაგარ უკეთური?¹⁸ ცხოველ¹⁹ არს უფალი, თჳსითა ჴელითა მოვსწყვდნე ეგენი.“²⁰

და ბრძანა უფიცხესად²¹ გუემად მათი, ვიდრელა ძუალნი მათნი გამოჩნდეს. მაშინ ვონიფანტე ინუადა მახული და თჳსითა ჴელითა წარჰკუეთა²² მათ თავები, რომელნიცა ეზიარნეს მოკლვასა წმიდისა ბაგრატისსა. და შური იძია, ვითარცა ფინეზ, და შეერაცხა მას სიმართლედ. ხოლო საძაგელნი იგი გუამნი მათნი იქმნეს,²³ ვითარცა ძალთა და ვეშაპთანი. და ბრძანა²⁴ პარეხსა ერთსა შთაყრაჲ მათი.

ხოლო შემდგომად შუდისა დღისა, ვიყავ რაჲ ეკლესიასა²⁵ შინა, მოვიდა ჩემ ზედა განკვრევაჲ. და მიმერულა და ვიხილენ ათორმეტნი კაცნი, სპეტაკითა მოსილნი, და ბაგრატ შორის მათსა და გარემო მათსა – სხუანი მრავალნი ელვარენი. და მრქუა მე წმიდამან ბაგრატ: „მომეახლე მე, შვილო!“ და მი-რაჲ-ვეახლე, მრქუა მე: „რად არა დაჰმარხე, შვილო, გუამი

---

¹ ყოველივე, რაჲ-იგი იხილა] D: რაჲ-იგი იხილაჲ ყოველივე; 2. BD: –; 3. B: + რაჲ; D: დავჰკრძალე + რაჲ; 4. BD: + იგი; 5. B: + ნეტარისაჲ; D: ნეტარისა; 6. BD: მის; 7. C: პერეტორად; 8. B: წარმოუდგინა; 9. B: მრავალი; 10. D: გუჴმად; 11-12. D: –; 13. D: შეინამნეს; 14. BD: –; 15. BD: –; 16. BD: + უნათლავნი; 17. B: ესენიცა; 18. B: უკეთუ; 19. B: ცხოველ; 20. BD: იგინი; 21. BD: უფიცხელესად; 22. D: წარკუჴ-თ(ა); 23. BD: იქნეს; 24. D: + მთავარმან; 25. C: ეკლესიას.

ჩემი წესისაებრ ქუეყანასა? არამედ ოქროსა შინა შთამდევე მე.¹ ოდეს გეხილვე ოქროთა, გინა² ვეცხლითა შემოსილი? ნუ ესრეთ, შვილო, არამედ აღმოილე³ გუამი ჩემი მიერ⁴ და მიეც მინაჲ მინასავე!“

ესე რაჲ ვიხილე, შიში და[327r]მეცა მე და ვაუწყე ყოველივე მთავარსა. და ვთხარეთ საფლავი და ვქმენით სამარხოჲ⁵ ერთ კერძო ეკლესიისა და მის ზედა მცირე⁶ ეგუტერი.⁷ და აღვალეთ ლუსკუმასა მას აღმოღებად გუამისა მის და ვიხილეთ ხილვაჲ საშინელი: ბრწყინვიდა პირი⁸ მისი, ვითარცა მზე,⁹ ყოვლითურთ მრთელ. და არა იპოებოდა მის თანა ბრძელი¹⁰ წყლულისაჲ,¹¹ არცა ნუეთი სისხლისაჲ, ვითარცა იტყვს წინანარმეტყუელი:¹² „იცვნის¹³ უფალმან ყოველნი ძუალნი მათნი და ერთიცა მათგანი არა შეიმუსროს.“ იხილა იგი ვონიფანტე და ტიროდა მწარედ და უკვრდა, ვითარ ესოდენტა¹⁴ მათ წყლულებათაგან არცა ერთი იპოებოდა, არამედ იყო იგი მრთელ მადლითა უფლისაჲთა.

მაშინ აღმოვიყვანეთ იგი ლუსკუმისაგან და დაუსუენეთ ცხედარსა ზედა. და აღვისო ადგილი იგი სურნელებითა მიუთხრობელითა, ვიდრელა შორს მყოფნი,¹⁵ ვითარ უტევნი¹⁶ ერთით¹⁷ ოდენ,¹⁸ იყნოსდეს მას. და შემოკრბა ყოველი¹⁹ ერი ქალაქისაჲ²⁰ მის, ურიცხვ სიმრავლე²¹ მამათაჲ²² და²³ დედათაჲ²⁴ და ყრმათაჲ.²⁵ და ყოველნი ამბორსუყოფდეს²⁶ მას. და ადიდებდეს ქრისტესა ღმერთსა ჩუენსა და დღე ყოველ²⁷ ემთხუეოდა ერი იგი.

---

¹ D: —; 2. BD: ანუ; 3. BD: + მიერ; 4. BD: —; 5. B: სამარხოვო; 6. BC: მცირე; D: მცირედი; 7. C: ეკუტერი; 8. BD: გუამი; 9. BD: მზე; 10. D: ბრძელი; 11. B: წყლულებისა; D: წყლულისა; 12. D: + ვითარმედ; 13. B: დაიცვნის; D: იცვენეს; 14. D: ესოდენტა; 15. B: + იგი; 16. B: უტევანითა; C: უტევანით; D: უტევნითა; 17. BD: ერთითა; 18. BD: —; 19. BD: + იგი; 20. D: ქალაქისა; 21. BCD: სიმრავლე; 22. BD: მამანი; 23. B: —; 24. BD: დედანი; 25. BD: ყრმანი; 26. B: ანბორსუყოფდეს; 27. C: ყუელ.

ხოლო ღამესა¹ მას² ყოველსა³ ეგრეთვე ვგალობდით⁴ წმიდასა მას გუამსა ზედა. და განთიად დაუსუენეთ იგი სამარხო⁵სა მას და დავჰკრძალეთ იგი კეთილად. [327v] ხოლო ზედა ლოდსა მას სამარხო⁶სასა⁶ დავწერე⁷ მე სიტყუანი ესევეთარნი:

„ესე სამარხო⁸ არს ბაგრატი მოციქულთა სწორისა⁹, რომელმან განანათლა ქუეყანა ესე და ოთხმოცისა¹⁰ წლისა ნამებით¹¹ აღესრულა¹² თუესა ივლისსა ცხრასა.“¹³ და ლუსკუმიად იგი ოქროსა ვქმენით სამკაულ ეკლესიისა. ხოლო შემდგომად ორმეოცისა დღისა აღსრულებისა მისისა ვარქუ¹⁴ ვონიფანტეს: „რაჲ-იგი მამცნო¹⁵ უფალმან ჩემმან,¹⁶ ცოცხალა¹⁷ იყო, მიგიტხრა შენ.“

მომიგო და მრქუა მე:¹⁸ „ყოველივე ბრძანებაჲ მისი მაუწყე მე,¹⁹ ვითარცა შვილსა ერთგულსა, და აღვასრულო.“ ხოლო მე ვარქუ მას: „ესრეთ მრქუა მე, ვითარმედ: „შემდგომად აღსრულებისა ჩემისა წარიყვანე ვონიფანტე მთავარი და სხუანი კაცნი ღმრთისმოშიშნი და წარვედით ჰრომს²⁰ მოციქულისა პეტრესა²¹ და მან დაგიდგინოს თქუენ²² ეპისკოპოსი.“²³

მომიგო კუალად მთავარმან და მრქუა მე: „ყოველივე,²⁴ რავდენი უბრძანებიეს, ვქმნეთ²⁵ სიხარულით.“ და მეყსეულად აღაგნა ნავნი. და გამოვარჩიენით კაცნი საღმრთონი და წარვემართენით. და შენვევნითა უფლისაათა კეთილად მივიწინენით ჰრომედ.²⁶ ხოლო წმიდამან მოციქულმან პეტრე პირველვე იცოდა ყოველივე და აუწყა მისთა[328r][ნათა მათ] აღსრულებაჲ ბაგრატისი და ჩუენი მუნ მისლვაჲ.²⁷ და გამოვიდა გარე სხუათა თანა ძმათა მოგებებად ჩუენდა.

¹ D: ღამე; 2. D: -; 3. D: ყოველ; 4. CD: ვიგლოვდით; 5. B: სამარხო⁵სა; 6. B: სამარხო⁶სასა; 7. D: დავწერენ; 8. B: სამარხო⁸ო; 9. D: სწორისა; 10. BCD: ოთხმოცისა; 11. BD: წამებითა; 12. B: აღესრულა; 13. CD: თ; 14. BCD: + მთავარსა; 15. BD: + მე; 16. D: + ვიდრე-ღა; 17. D: ცოცხალ; 18. BD: + მთავარმან; 19. BD: -; 20. BD: ჰრომედ; 21. ACD: პეტრესა; 22. D: -; 23. BC: ეპისკოპოსი; 24. B: ყოველი; 25. B: ვქმნათ; 26. D: ჰრომს; 27. D: მისლვა.

ხოლო მე ვიხილე რაჲ იგი, შეუვრდი ფერჳთა მისთა. და აღმადგინა მე,¹ მომიკითხა და მრქუა: „კეთილად მოხუედ, შვილო შვილისა მის² ჩემისაო?“ მიუგე და ვარქუ მას: „კეთილად გპოე,³ მონაფეო ქრისტესო, მოძღუარო წარმართთაო, მნათობო⁴ სოფლისაო.“ ხოლო ვინყეთ⁵ რაჲ სიტყუად, ყოველივე, რავდენი მეგულეობდა მე უწყებად მისდა,⁶ მან პირველად მითხრა მე. და მოიკითხნა კაცნიცა იგი, რომელნი იყვნეს ჩემ თანა, და კეთილად განგკსუენა.⁷

ამისა შემდგომად მომცა მე კურთხევაჲ ებისკოპოსობისაჲ⁸ ქალაქისა მის ჩუენისაჲ⁹ და მრქუა მე: „წარვედ, შვილო, და რაჲ-იგი გიხილავს მოძღურისა¹⁰ შენისა¹¹ ბაგრატის¹² თანა,¹³ მას¹⁴ იქმოდე. ნუცა შეჰმატებ, ნუცა დააკლებ.“ და შემდგომად ორმეოცისა დღისა მოვიღეთ ლოცვაჲ მისი და მოვიქეცით მშუდობით ქალაქად ჩუენდა.

მაშინ ვარქუ მთავარსა ვონიფანტეს: „ან ჟამი არს, შვილო, ნათლისღებისა¹⁵ შენისაჲ.“¹⁶ ხოლო იგი აღივსო სიხარულითა, მოვიდა სარწმუნოებითა მტკიცითა და ნათელილო სახელითა მამისაჲთა¹⁷ და¹⁸ ძისაჲთა¹⁹ და სულისა წმიდისაჲთა.²⁰ და მიერიტგან არა²¹ განეშორა ეკლესიასა, არამედ მოუწო-
[328v]და კაცსა მორწმუნესა, [ღმრთისმოშიშსა და ა]ხოვანსა²² ბრძოლათა შინა, ყო იგი მთავარ²³ ქალაქსა მას²⁴ ზედა. და მან აღიკუეცა თმაჲ თავისა თჳსისაჲ²⁵ და იყოფოდა მარადის ჩუენ თანა ლოცვით²⁶ და გალობით.²⁷

ხოლო განვიზრახეთ აღშენებად ტაძარი²⁸ სახელსა ზედა

1-2. D: -; 3. D: გპოვე; 4. D: + ყოვლისა; 5. B: ვინყე; 6. BD: მისსა; 7. BD: + ჩუენ; 8. D: ებისკოპოსობისა; 9. D: ჩუენისა; 10. B: + მის; 11. D: + მის; 12. D: ბაგრატისგან; 13. ბაგრატის თანა] BD: ბაგრატისგან; 14. BD: -; 15. B: ნათლისცემად; D: ნათლისღებად; 16. BD: შენდა; 17. D: მამისათა; 18. B: -; 19. D: ძისათა; 20. D: წმიდისათა; 21. BD: არღარა; 22. B: ახოვანსა; 23. D: -; 24. B: -; 25. BD: მისისაჲ; 26. BD: ლოცვითა; 27. B: გალობითა; D: გალობითა + მარხვითა და მღჳძარებითა; 28. B: ტაძარისა.

წმიდისა¹ ბაგრატიისა² დიდებად³ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა.⁴ მაშინ ღირსმან მან ვონიფანტე მოილო ოქროე ხუთი კენტინარი, რომელ არს ლიტრად ხუთასი,⁵ მომცა მე და მრქუა: „მიიღე ესე, მამაო, და აღაშენე ტაძარი ესე⁶ კეთილად.“

ხოლო მე მოუწოდე ჯელოვანთა⁷ ქვისხუროთა⁸ და მივეც საფასვ⁹ ჯერისაებრ და ვარქუ მათ: „შვილნო, მამად თქუენი ბაგრატ გინესს, რადთა უშენოთ მას ტაძარი.“ ხოლო მათ სიხარულით შეინყნარეს სიტყუად იგი. და ვთხარეთ საფუძველი გარემოჲს¹⁰ სამარხოთა¹¹ მისსა, რადთა იყოს იგი შორის ეკლესიისა.

ვყავთ¹² ლოცვად და იწყეს შენებად. და მცირედსა ჟამსა სრულ იქმნა ტაძარი იგი მადლითა ქრისტესითა. და შემდგომად წელიწდისა ერთისა შევამკვე ტაძარი იგი გამოხატვითა ყოველსავე საქმესა ძუელისა მის შჯულისასა¹³ ერთ კერძო და ახლისა შჯულო(ი)სასა¹⁴ – ერთ კერძო. და ხატიცა უფლისა ჩემისა ბაგრატიისი გამოვსახე, ვითარცა იყო შეუცვალებელად. და მივხედნი რად [329r] ხატსა მისსა, ეგრეთ ვჰგონებდ¹⁵ თუ ჯორცითა ვხედავ მას.

ესე ყოველი რად აღესრულა¹⁶ მეოხებითა წმიდისა ბაგრატიისათა,¹⁷ ვაკურთხე ტაძარი იგი წმიდაჲ¹⁸ მე, ევაგრე, და განვანწესენ მას შინა მგალობელნი და მნათენი. ტატიანე ვაკურთხე ხუცად¹⁹ და ეპიფანე²⁰ – დიაკონად, რომელნი-იგი განვანწესენ მსახურებად სამარხოთა წმიდისა ბაგრატიისა. და

---

¹ B: წმიდასა; 2. B: ბაგრატიისა; D: + და; 3. D: შემდგომად; 4. B: ქრისტესა; 5. ლიტრად ხუთასი] D: ოქროე ხუთასი ლიტრად; 6. B: იგი; 7. C: ჯელოვანთა; 8. BD: ქვითხუროთა; 9. BCD: საფასე; 10. C: გარემოის; 11. B: სამარხოთა; D: სამარხოთა; 12. B: ვყავით; 13. B: რჩულისასა; D: სჯულისასა; 14. B: რჩულისა; C: რჩულისასა; D: სჯულისასა; 15. D: ვჰგონებდით; 16. რად აღესრულა] D: აღესრულა რად 17. BD: ბაგრატიისითა; 18. BD: –; 19. D: ხუცესად; 20. D: ონიფანტე.

განვაგე, რაათა სამარხოთა¹ მას ერისკაცი ანუ დედაკაცი არა შევიდეს, არამედ მღვდელი და მონესენი უჭამლოთა ფერწითა. და ყოველთა წარჩინებულთა ქალაქისათა მოიღეს შესანიშნავი ტაძარსა მას: ოქრო და ვეცხლი და სტავრაჲ, სოფლები და აგარაკები. და ყოველივე სამკაული ეკლესიისა² სრულ იქმნა და ყოველი³ აღწერილი⁴ დავდევით საქურჭლესა შინა.

ხოლო ვონიფანტე დაუტევა ყოველი⁵ ზრუნვაჲ⁶ ქუეყანისაჲ,⁷ ვითარცა ვთქუ. და თმაჲ თავისა თვისაჲ⁸ აღიკუეცა და ყოველნი დღენი ცხოვრებისა მისისანი დაყვნა მოღუანებით ტაძარსა⁹ შინა წმიდისა ბაგრატიისა. და ესრეთ კეთილსა შინა¹⁰ მოქალაქობასა საღმრთოსა აღესრულა.¹¹

ხოლო სამარხოთა¹² წმიდისა და ღმერთშემოსილისა ბაგრატიისა მრავალნი სასწაულნი და საკურველებანი¹³ იქმნებინან. და¹⁴ თითოსახენი¹⁵ სენნი განიკურნებინან და ემ[329v]მაკნი იდევენებინან მაღლითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა, ჭეშმარიტისა მის ღმრთისა, რომელი-იგი თითოეულად¹⁶ აღწერაჲ შეუძლებელ არს. არამედ ესე მცირედი აღმინწერიეს სადიდებელად¹⁷ მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა¹⁸ ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ! იყავნ! იყავნ!¹⁹

---

¹ B: სამარხოთა; 2. D: ეკლესიისა; 3. BD: ყოველივე; 4. B: აღწერით; 5. BD: ყოველივე; 6. D: ზრუნვა; 7. D: ქუეყანისა; 8. BD: მისისა; 9. B: + მას; 10. BD: + და; 11. აქ მთავრდება ტექსტი D ნუსხაში (ქ. გ.); 12. B: სამარხოთა + მას; 13. B: კურნებანი; 14. B: –; 15. B: თვით–; 16. B: თვითოეულად; 17. სადიდებელად] B: ძალისაებრ ჩემისა დიდებულად; 18. წმიდისა სულისა] B: სულისა წმიდისა + დიდებულისა მის სამებისა რომელსა შუენის პატივი, ქებაჲ და თაყუანისცემაჲ; 19. B: იყავნ! იყავნ] –.

[218v] თუესა ნოემბერსა გ. ნამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულ-
თა მონამეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჲსი

1. წელსა მეთაშვდმეტესა¹ დევნულებისა² ქრისტეანეთასა, მეფობასა სპარსეთს უშჯულოჲსა³ და უკეთურისა საბურისსა, უთხრეს, ვითარმედ: „ქრისტეანენი ჰგმობენ და სდაგებენ კერპთმსახურებასა და ქადაგებენ ერთსა ღმერთსა და ასწავებენ კაცთა მას მხოლოსა მსახურებად და არცა მზისა თაყუანის-ცემად⁴ და არცა ცეცხლისა ანუ წყლისა პატივისცემად,⁵ არცა სხუათა მათ კერპთა ზორვად, არამედ ერთისა მის ღმრთისა მონებად და სინმიდესა აღირჩევენ, ვიდრელა ქორწინებასა. და არა ჰნებავს არცა მეფეთა, არცა მთავართა თანა მისლვაჲ ბრძოლად და შებლაღვაჲ ჯელთა სისხლითა კაცთათა. ხოლო იყოფებიან [219r] იგინი ლოცვითა და მარხვითა და არავის თავს-იდებენ სხუასა დამბადებულად სოფლისა, ანუ იძრვისთა თქუმაჲდ გარეშე ღმრთისა მათისა.“

ესე ყოველი ცნა რაჲ საბურ მეფემან, ბრძანებაჲ განავლინა⁶ ყოველთა მიმართ მთავართა და მოგუთა, რათა რომელნიცა იპოვნენ ქრისტეანენი, აიძულებდენ მათ ზორვად კერპთა, ხოლო რომელნიცა ურჩ⁷ ექმნენ, იტანჯნენ ყოველთავე სატანჯველითა და ძვრ-ძვრითა სიკუდილითა მოსწყდენ.

2. ხოლო მიიღეს რაჲ ბრძანებაჲ ესე მსახურთა მათ ეშმაკისათა და მთავართა მათ უშჯულოჲსა⁸ მის მეფისათა, დიდი მოსწრაფებაჲ აჩუენეს აღსრულებად სიტყუათა უღმრთოჲსა საბურისთა. ხოლო მას ჟამსა შინა შეიპყრეს წმიდაჲ ეპისკოპოსი⁹ აკეფსიმა, რომელი იყო ქუეყანისა მისგან, რომელსა ეწოდებოდა ნაისონ და ნათესავისაგან დიდისა და შემ-

---

¹ მეთაშვდმეტესა A. 2. დევნულებასა B. 3. ურჩულოჲსა A. 4. თაყუანის- A. 5. პატივ- B. 6. განავლნა B#. 7. ურჩ B*]ურ B#. 8. ურჩულოჲსა A. 9. ეპისკოპოსი A.

კობილისა დიდებითა და სიმდიდრითა მრავლითა. და იყო იგი მოხუცებულ ჰასაკითა, ვითარ ოთხმეოცისა წლისა,¹ კაცი შემკობილი ყოვლითა სათნოებითა და მუშაკი გამოცდილი ქრისტეს მცნებათა,² განშორებული ყოვლისაგან საქმისა ბოროტისა, რომელი-იგი მარხვითა და ლოცვითა აღასრულებდა³ დღეთა თვსთა. და აქუნდა სიყუარული დიდი და მოწყალება გლახაკთა⁴ და უცხოთა, ხოლო ღმობიერება ესოდენი იყო მის თანა, ვიდრელა ყოველსავე ადგილსა, სადაცა დადგის ლოცვად, დაალტობდა ცრემლითა. ესრეთ უკუე შემკობილი⁵ [219v] ყოვლითა კეთილითა, ქადაგებდა წმიდასა სამებასა ერთღმერთეებასა და მრავალთა წარმართობისაგან ქრისტეანობად მოაქცევდა.

3. ხოლო პირველ შეპყრობისა ნეტარისა მის, დღესა ერთსა, ჯდა მის თანა სხუა ვინმე ძმა, სათნოდ ღმრთისა, სახელით პაპას, და უხილვიდა თავსა. და ვითარცა მიახლებულ იყო თავსა ნეტარისა ეპისკოპოსისა⁶ აკეფსიმესსა, მოდრკა პაპას და ამბორს-უყო თავსა მისსა ნეტარსა და თქუა: „ნეტარ არს თავი ესე, რამეთუ ქრისტესთვის წამებითა კეთილითა გვრგვინოსან იქმნების შემდგომად მცირედისა ჟამისა.“ მაშინ წმიდამან ეპისკოპოსმან⁷ შეიტკბო იგი და მოიკითხა და ჰრქუა: „იყავნ წინანარმეტყუელება შენი ჭემარიტ, შვილო ჩემო, და ადრე შეისმინენ შენი ღმერთმან და მომეცინ მე ნაწილი⁸ ესე, ვითარცა თქუა პირმან⁹ შენმან.“

ხოლო სხუა ეპისკოპოსი¹⁰ მოსრულ იყო ხილვად ნეტარისა აკეფსიმაჲსსა¹¹ და მას ჟამსა მუნ ჯდა და ესმა რაჲ ესე-ვითარი სიტყუა, ჰრქუა პაპასს ლალობისსახედ: „შვილო, ვინაჲთგან მომავალთა საქმეთა მეცნიერება¹² გაქუს, მითხარ მეცა, თუ რაჲ შემემთხუევის.“¹³ ჰრქუა მას პაპას: „მიხვდოდი

---

¹ წლისა B. 2. მცნებათა B. 3. ასრულებდა B#. 4. გლახაკთა B. 5. შემკობილი|შემკობილ იყო B. 6. ეპისკოპოსისა A, ეპისკოპოსისსა B. 7. ეპისკოპოსმან A. 8. ნაწილი A*]ნაწილი A#. 9. პირმან A*]პრმან A#. 10. ეპისკოპოსი A. 11. აკეფსიმაჲსა A#. 12. მეცნიება B#. 13. შემემთხუევის A.

რად სოფელსა შენსა, რომელსა ჰრქვან ადრან, მგზავრ მოინწი-
ოს აღსასრული¹ შენი.“

და შეემთხვა ორთავე ეგრეთ, ვითარცა თქუა ღმრთის-
მსახურმან ძმამან პაპას, რამეთუ წმიდაა აკეფსიმა წამებითა
სრულ იქმნა, ვითარცა, ესერა, აღწერად გუეგულების, ხოლო
სხუად იგი ეპისკოპოსი მგზავრ აღესრულა, მივიდოდა რად სო-
ფელსა მისსა.

4. [220r] ხოლო ოდეს-იგი შეიპყრნეს² ნეტარი აკეფსი-
მა და მიჰყვანდა შეკრული ჯაჭვთა, წარჰვლიდა რად მახლობე-
ლად სახლსა თვსსა, ჰრქუა ვინმე თანამავალთაგან საიდუმ-
ლოდ: „ამცენ რადმე სახლისა შენისათვს და ყოვლისათვს,
რადცა გაქუს, ნუუკუე ვერლარა უძლო მოქცევად და ხილვად
მისა.“ ხოლო ნეტარმან განყარა ჴელი და თქუა:³ „ესე სახლი
არლარა არს ჩემი სახლი და ესე სამკვდრებელი არლარა არს
სამკვდრებელი ჩემი, რამეთუ ჩემდა სახლ და სამკვდრებელ
ქრისტე⁴ არს, რომელი-იგი უფროჲს ყოვლისა შევიყუარე.“

5. მაშინ მიიყვანეს იგი ქალაქსა მას, რომელსა ეწოდე-
ბის არბილ და წარმოუდგინეს⁵ იგი მუნ მყოფსა მას მოგუთა
მთავარსა, რომლისა სახელი იყო ადრახუსეთ.⁶ და იხილა რად
მოგუთმთავარმან⁷ ნეტარი იგი, ჰრქუა მას: „ქრისტეანე⁸ ხარ
შენ, ანუ სხვსა შჯულისაჲ?“⁹ მიუგო წმიდამან აკეფსიმა და
ჰრქუა ბრწყინვალითა პირითა და ჴმამალლად: „მე ქრისტეა-
ნე¹⁰ ვარ და ღმერთსა მას ჭეშმარიტსა თაყუანის-ვსცემ.“¹¹
ჰრქუა მას მოგუთა¹² მთავარმან: „ჭეშმარიტ უკუე არსა, რად-
იგი შენთვის მესმის, თუ ასწავებ კაცთა წინააღდგომისა ქმნად
მეფეთა ბრძანებისა?“ მიუგო ნეტარმან და ჰრქუა: „რავდენი-
ცა გასმიეს ჩემთვის, ჭეშმარიტ არს, რამეთუ ჭეშმარიტად

---

¹ აღსრული B#. 2. შეიპყრეს A*]შეპრეს A#. 3. თქუა]ჰრქუა B. 4. ქრისტე B. 5. წარმოუ]უდგინეს B. 6. ანდრახუსეთ B#. 7. მოგუთა მთავარმან B. 8. ქრისტეანე⁸ A, ქრისტეანე B. 9. რჩულისაჲ A. 10. ქრისტეანე¹⁰ A, ქრისტეანე B. 11. თაყუანის- AB; ვსცემ B*]ვცემ B#. 12. მოგუთა B*]მოგუთა B#.

ერთსა¹ ღმერთსა უქადაგებ კაცთა სამგუამოვნებით² დიდებულსა და ვასწავლი მათ, რაათა მოიქცენ მისა და შეინანენ პირველქმნულნი ცოდვანი³ და ყონ რაჲ იგი, სათნო არს წინაშე მისა,⁴ რაათა [220v] მიემთხვნენ ცხორებასა საუკუნესა.“

6. მიუგო მთავარმან და ჰრქუა: „მასმიეს, თუ კაცი ხარ ბრძენი და მოხუცებული და ვითარ სცთები, ვითარცა ყრმაჲ მცირე,⁵ და იტყვ ეგევითართა სიტყუათა და არა თავყუანის-სცემ⁶ მზესა, ცეცხლსა და წყალსა, ვითარცა-ესე ყოველი ქუეყანაჲ სპარსთაჲ⁷ იქმს?“ მიუგო⁸ წმიდამან ეპისკოპოსმან და ჰრქუა: „ფრიადითა სიცოფითა შეპყრობილ არს ქუეყანაჲ ესე სპარსთაჲ და დაუტევებია დამბადებელი და დაბადებულთა თავყუანის-სცემს.⁹ ხოლო აცთუნეთ იგი თქუენ უშჯულოთა¹⁰ მით¹¹ სწავლითა თქუენითა, რამეთუ შემოიღეთ შორის სიმრავლე¹² ღმერთთაჲ ფრიადი, და დ(ა)უტევეთ¹³ ჭეშმარიტი იგი დამბადებელი ყოველთაჲ ღმერთი.“

7. მიუგო მთავარმან და ჰრქუა: „უშჯულოებად¹⁴ სახელსდება¹⁵ მოძღურებასა მას,¹⁶ რომელსა ზედა მტკიცე არს მეფე¹⁷ ესე,¹⁸ სოფლისა მპყრობელი, შ, ბოროტისა სიკუდილისა ღირსო?“ მიუგო წმიდამან და ჰრქუა: „ვითარი არს მოძღურებაჲ თქუენი? უფროჲსლა საცთურ ენოდების და არა მოძღურება, რამეთუ ჭეშმარიტებაჲ უვარ-გიყოფიეს და ეშმაკთა ჰმსახურებთ.“¹⁹ ჰრქუა მას მოგუთა მთავარმან: „ცუდთა მაგათ ზრახვათა განეშორე და ქმენ ბრძანებაჲ მეფისაჲ და თავყუანის-ეც²⁰ მზესა, რამეთუ ვჰრიდებ²¹ სიბერესა შენსა, რაათა არა შთავიდე სისხლითა ჯოჯოხეთს.“ მიუგო წმიდამან აკეფ-

---

¹ ერთსა B*]ერსა B#. 2. სამგუამოვნებით B*]სამგუამოვნებით B#. 3. შეინანენ პირველქმნულნი ცოდვანი] შეინანონ პირველქმნულთა ცოდვათა A. 4. მისსა B. 5. მცირე B. 6 თავყუანის- A. 7. სპარსთა B*]სპართა B#. 8. მიუგო B*]მუგო B#. 9. თავყუანის- A. 10. ურჩულოთა A. 11. მით B*]მთ B#. 12. სიმრავლე A, სიმრავლე B. 13. დაუტევეთ A, დაუტევე B#. 14. ურჩულოებად A. 15. -დება B#. 16. მასკამას B. 17. მეფე B. 18. ესე A*]ეს A#; 19. ჰმსახურებთ B#. 20. თავყუანის- A. 21. ვჰრიდებ B#.

სიმა და ჰრქუა: „დაიყავნ პირი შენი უშჯულოდ,¹ ზ, უკეთურო, და ნულარა შესძინებ თქუმად ჩემდა სიტყუასა მაგას ბოროტ-სა, რამეთუ მე სიყრმით ჩემითგან ჭეშმარიტსა სარწმუნოება-სა შინა აღზრდილ ვარ და [221r] არამცა² უმეტესად თანამედ-ვა ჟამსა ამას სიბერისასა ახოვნად დადგომაჲ კეთილსა მას შინა აღსარებასა,³ რაჲთა გვრგვნოსან ვიქმნე ჭეშმარიტისა მის და დიდებულისა ღმრთისა ჩემისა მიერ.“

8. მაშინ აღივსო გულისწყრომითა უშჯულოდ⁴ იგი და ბრძანა განროხმაჲ მისი გუემად და ესრეთ⁵ უწყალოდ გუემეს, რომელ ქუეყანაჲ იგი, სადა განროხმულ იყო, აღივსო სისხლი-თა. ესრეთ რაჲ იგუემებოდა ნეტარი იგი და აჩუენებდა⁶ დიდ-სა მოთმინებასა.

ჰრქუა მას მოგუთმთავარმან: „სადა არს ღმერთი შენი? მოვედინ ან და გიჯსენინ ჴელთაგან ჩემთა.“ მიუგო წმიდამან აკუფსიმა და ჰრქუა: „ღმერთი ჩემი ცათა შინა არს და უპყრი-ეს ქუეყანაჲ და ყოველნივე დაბადებულნი და ზღუაჲ ჴელთა შინა მისთა არს, და ადვილ არს მის წინაშე ვსნაჲ ჩემი ჴელთა-გან შენთა, არამედ ამისთვის მიგიშუებს ტანჯვაჲდ ჩემდა, რაჲ-თა გამოჩნდეს შენისა გონებისა უკეთურებაჲ და ჩემიცა მოთ-მინებაჲ, რაჲთა მე მომაგნეს კეთილნი მიუთხრობელნი მერმე-სა მას საუკუნესა და შენ შემსგავსებულად საქმეთა შენთა გტანჯოს. ან უკუე, რასამე იქადი, რომელი-ეგე უუძღურეს ხარ ყუავილსა დაჭნობადსა, რაჲსათვს ჰზუაობ, მკუდარო და-ყროლებულო, ცხოვრებასავე⁷ შენსა, რამეთუ ვინაჲთგან არა გრწამს ცხოველი იგი და ჭეშმარიტი ღმერთი მცირედლა? და ვითარცა თივაჲ, ადრე განჰჴმე⁸ და სიკუდილმან წარგიტაცოს შენ და კუალად აღგადგინოს ღმერთმან ჩემმან საშჯე[221v]-ლად საუკუნოდ, რაჲთა ცეცხლსა შინა, რომელსა ან თაყუა-ნის-სცემ,⁹ ინუებოდი¹⁰ სულით და ჴორციით უკუნისამდე ჟამ-

---

¹ ურჩულოდ A. 2. არამცა A*|არა A#; 3. აღსარებასა B. 4. ურჩულოდ A. 5. ესრეთ B*|ერეთ AB#. 6. ცხოვრებასავე B*|ცხოვრებასა შენ-სა|ვე; B#. 7. მცირედმლა B#. 8. განჴმე B#. 9. თაყუანის- A. 10. ინუებოდი B.

თა.“ ამათ სიტყუათა ზედა უმეტესად განრისხნა მოგუთმთავარი იგი და ბრძანა შეკრვად მისი ჯაჭვთა მიძიმთა და შეყენებაჲ საპყრობილესა ბნელსა. და ჯდა წმიდაჲ აკეფსიმა საპყრობილესა მას შინა და ჰმადლობდა ღმერთსა და დაუცხრომელად ილოცვიდა.

9. და ხვალისა დღე შეიპყრნეს¹ სხუანი ორნი ქრისტიანენი. სახელი ერთისაჲ მის იოსებ, რომელი იყო დაბისა მისგან ბეთლახაბაჲსა, რომელი გამოითარგმანების „მწერლისაჲ“, მოხუცებული იყო იგიცა ჰასაკითა, ვითარ სამეოცდაათისა წლისაჲ და პატივცემულ იყო პატივითა ხუცობისაჲთა და მღდლობითა უბინოჲთა ჰმსახურებდა ღმერთსა ყოველსა ჟამსა. ხოლო მეორესა მას აითალა ეწოდებოდა. იყო იგი დაბისა მისგან,² რომელსა ჰრქვან ბითრედნე, ვითარ სამეოცისა წლისაჲ ჰასაკითა. და აქუნდა მას პატივი დიაკონობისაჲ და შემკობილ³ იყო ყოვლითა სათნოებითა, მჭურვალ⁴ სარწმუნოებასა შინა და მსახურებასა ქრისტესა⁵ და მამხილობელ უმჯულოთა. ესე ორნი წარმოადგინნეს⁶ წინაშე უმჯულოსა⁷ მას მოგუთმთავარსა მასვე ქალაქსა შინა.

10. ჰრქუა მათ მოგუთმთავარმან: „მითხართ⁸ მე, ღირსნო ბოროტისა სიკუდილისანო, რაჲსათჳს აცთუნებთ კაცთა უმეტართა და ჰყოფთ მათ ქრისტიანე?“ მიუგო წმიდამან იოსებ [222r] და ჰრქუა მას: „ჩუენ კაცნი ვართ ჭემმარიტნი და განშორებულნი სიცრუვისაგან და ეგრეთცა⁹ ვასწავლით კაცთა¹⁰ მონებად ღმრთისა ცხოველისა.“ ჰრქუა მათ მოგუთმთავარმან: „და რომელი მოძღურებაჲ უმეტეს არს, ჳ, უგუნურნო, რომელი-იგი უპყრიეს მეფესა მას ყოვლისა ქუეყანისასა და დიდებულთა მთავართა მისთა, ანუ თქუენი ეგე, უნდოთა მაგათ და შეურაცხთაჲ?“ მიუგო წმიდამან იოსებ და ჰრქუა: „ღმერთსა ჩუენსა არა სათნო უჩნს ამჰარტავანებაჲ და ზუაო-

---

¹ შეიპყრეს B. 2. დაბისა მისგან A*]დაბისაგან A#. 3. შემკობილი; A. 4. მჭურვალე B. 5. ქრისტესსა B. 6. წარმოადგინნეს B#. 7. ურჩულოსა A. 8. მითხართ მე – B#. 9. ეგრეთცა B. 10. კაცთა – A#.

ბაა და სიმდიდრე¹ სოფლისა ამის წარმავალისაჲ, არამედ სათნო-უჩნ² მას მდაბალნი და გლახაკნი, რომელთა ემინოდის მისგან. ამისთვისცა ვართ ჩუენ მდაბალ და გლახაკ, რათა ღირს ვიქმნეთ³ დიდებასა მისსა და ცხორებასა საუკუნესა.“

11. ჰრქუა მას მოგუთმთავარმან: „უდებებისა⁴ და ზარ-მაცობისა თქუენისათჳს არა გნებაჲს შრომაჲ, არამედ მიმოხუ-ალთ სახლითი-სახლად, ამისთვის იქადით სიგლახაკესა ზედა, რათა აჩუენოთ კაცთა, თუ კეთილი საქმე⁵ არს.“ მიუგო წმი-დამან იოსებ და ჰრქუა: „ვინაჲთგან გუაყუედრე ჩუენ და ზარ-მაცად გვნოდე, გამოიკითხე, უბადრუკო, და ცან, ვითარმედ უკუეთუმცა გუენება შეკრებად ნაქმარი ოდენ ჴელთა ჩუენ-თაჲ, უმეტესიმცა სიმდიდრე⁶ გუაქუნდა შენისა მის, რომელი მოგიგეს ნატაცებისა მის გლახაკთაჲსა. [222v] გარნა ქრის-ტესთვის რაჲცა გუაქუნდეს,⁷ მივსცემთ გლახაკთა, ხოლო თქუ-ენ ანგაჰრებითა თქუენითა მოიტაცებთ გლახაკთაგან.“ ჰრქუა მას მოგუთმთავარმან: „სიმდიდრე⁸ ყოველთა მიერ სანადელ არს და არა არს კაცი, რომელსამცა სძულდა⁹ იგი. ან უკუე, შენი სიტყუაჲ ვინმცა ირწმუნა, რომელსა იტყჳ, თუ ნებსით გძულს სიმდიდრე¹⁰ და განაბნევ მას?“

12. მიუგო წმიდამან იოსებ და ჰრქუა მას: „ჩუენ გვსნა-ვიეს, ვითარმედ დიდებაჲ სოფლისაჲ და სიმდიდრე¹¹ დაუდ-გრომელ არს და ვითარცა აჩრდილი, წარვალს, რამეთუ, აჰა, ესერა, მოინიოს სიკუდილი და წარჴდეს დიდებაჲ შენი და სიმ-დიდრე¹², ვითარცა ყოვლადვე არა ყოფილი და იქმნა შენ მიწა და ნაცარ, ხოლო სული შენი იტანჯებოდის ჯოჯოხეთს შინა. ესე უწყით ჩუენ და ამისთვის გუძულს¹³ დიდებაჲ და სიმდიდ-რე¹⁴ სოფლისაჲ და სურვიელ ვართ დამკვდრებად სიმდიდრესა მას ზეცისასა და დიდებასა მას დაუსრულებელსა.“

---

¹ სიმდიდრე A, სიმდიდრე B*]სიმდრე B#. 2. უჩან AB. 3. ვიქმნეთ B. 4. უდებობისა A. 5. საქმე A, საქმე B. 6. სიმდიდრე A, სიმდიდ-რე B. 7. გუაქუნდეს B*]გუანდეს B#. 8. სიმდიდრე B. 9. სძულდა B*] ძულდა B#; 10. სიმდიდრე B. 11-12. სიმდიდრე A, სიმდიდრე B. 13. B: გძულს; 14. სიმდიდრე B.

13. ჰრქუა მას მოგუთმთავარმან: „დაუტევე ცუდადმეტყუელებაჲ შენი და რომელსა გკითხავ, იგი მითხარ: იქმა ნებასა მეფისასა და თაყუანის-სცემ¹ დიდსა მას ღმერთსა მზესა და სცხოვნდე,² ანუ³ არა გნებავს?“ მიუგო და ჰრქუა მას ნეტარმან⁴ იოსებ: „ნუ სცთები ამის საქმისთვის, უშჯულოო,⁵ ნუცა ჰგონებ, თუმცა მე მზესა თაყუანის-ვეც,⁶ რამეთუ მრავალთა დამისწავიეს, ვითარმედ არა არს იგი ღმერთი, არამედ ქმნული ღმრთისაჲ [223r] და ბრძანებითა მისითა არაარსისაგან არსად მოსრული.“

14. მაშინ უშჯულოო⁷ იგი განრისხნა და ბრძანა განშიშულებაჲ ნეტარისა იოსებისი⁸ და განრთხმაჲ და გუემაჲ ძლიერად არგნებითა მროწეულისაჲთა⁹ ეკლოვანითა.¹⁰ და¹¹ ესრეთ უწყალოდ სცეს მას, ვიდრელა¹² და კნინ ოდენ მისცამცა სული. ხოლო ახოვანი იგი ქრისტეს მონამც¹³ ყოვლადვე¹⁴ არარას¹⁵ იტყოდა, ჰგუემდეს რაჲ, არამედ ზეცას ოდენ ხედვიდა გონებითა და უფალსა ხადოდა, რაჲთა შეენიოს მას და მოსცეს ძალი და მოთმინებაჲ.

15. და ვითარცა შეილება ყოველივე გუამი¹⁶ სისხლითა მისითა,¹⁷ მაშინ ჴმა-ყო¹⁸ და თქუა: „გმადლობ შენ, უფალო¹⁹ ჩემო, იესუ ქრისტე, ძეო ღმრთისა ცხოველისაო, სასოო და შესავედრებელო ჩემო, რამეთუ ღირს-მყავ მე მეორესა ამას ნათლის-ღებასა, რაჲთა განვიბანო და განვნმდე²⁰ ყოველთა ცოდვათა ჩემთაგან.“ ესმოდა რაჲ ესე მტარვალთა მათ მსახურთა ეშმაკისათა, წყრებოდეს და უფიცხესად ჰგუემდეს. ესოდენ უკუე დაბძარეს²¹ გუამი მისი გუემითა, რომელ არღარა იპოვებოდა²² ერთიცა ადგილი მრთელი. ძლით²³ უკუე

---

¹ თაყუანის- A. 2. სცხოვნდე A. 3. ანუ bis B#. 4. ნეტარმან A. 5. ურჩულოო A. 6. თაყუანის- A. 7. ურჩულოო A. 8. იოსებისა B. 9. მროწეულისაჲთა A*] მროწეულისაჲ A#; 10. ეკლოვანთა B*]ეკლოვანთა B#; 11. და]დ A. 12. B: ვიდრელა] ვე ღა; 13. მონამე B. 14. ყოვლადვე B*]ყოვლად B#; 15. არარასა B. 16. გუამი B*]გუამი B#. 17. მისითა B*]თესითა B#. 18. -ყო – B#. 19. უფალო bis B#; 20. განვნმდე B*]ვნმდე B#; 21. დაბძრეს B#. 22. იპოვებოდა A. 23. ძლით A*]ძლი A#.

ბრძანა უშჯულომან¹ მან მოგუთმთავარმან დაცხრომა გუემისაგან² და შეკრეს იგი ჯაჭვთა და წარყვანეს საპყრობილედ. ხოლო წმიდამან აკეფსიმა იხილა რაჲ იგი, აღივსო სიხარულითა და მოწლედ მოიკითხა და ჰმადლობდა ღმერთსა.

16. ხოლო მძლავრმან მან უშჯულომან³ მოგუთა მთავარმან⁴ [223v] მიჰხედნა⁵ წმიდასა აითალას და ჰრქუა: „შენ რასა იტყუ? იქმა ბრძანებასა მეფისასა, რაჲთა თაყუანის-სცე⁶ დიდსა მას ღმერთსა მზესა და შჭამო სისხლი და შეირთო ცოლი და განარინო თავი შენი სატანჯველთაგან, ანუ შენცა ჰგიე გონებასა ზედა მოყუასთა შენთასა?“ მიუგო წმიდამან აითალა და ჰრქუა მას: „შენ ჭამე სისხლი, ვითარცა ეგე შჭამ, ძაღლო არანმიდაო, და შენ გშუენის თაყუანის-ცემად⁷ მზისაჲ, უგუნურო და⁸ დაბრმობილო, რომელმან ვერ უძლე სიბრმისაგან შენისა განცდად ნათელი იგი ბრწყინვალე⁹, რომელი ბრწყინავს ყოველსა სოფელსა ქრისტეს სახარებისაჲ, ხოლო ჩემდა ჯერარს ჴელითა შენითა სიკუდილი, რაჲთა ვცხოვნდე¹⁰ მე უკუნისამდე.“

17. ამათ სიტყუათა ზედა უშჯულო¹¹ იგი განრისხნა, არამედ რეცა სულგრძელებად აჩუენა და ჰრქუა წმიდასა მას: „ვინ არს უგუნური¹² იგი, რომელმან დაუტევოს¹³ ცხოვრებაჲ და აღირჩიოს სიკუდილი, ვითარ-ეგე¹⁴ შენ იქმ, ზ, გონებაც-თომილო?“¹⁵ მიუგო წმიდამან აითალა და ჰრქუა მას: „თავსა შენსა უწოდე უგუნურ¹⁶ და ცოფ და გონებაც-თომილ, რამეთუ ეგრეთცა ხარ, ვინაჲთგან¹⁷ გზაჲ იგი ჭემმარიტებისაჲ არა იცი! ხოლო ჩუენ ბრძანებათა ღმრთისა ჩუენისათა ვიმარხავთ და ჭემმარიტად ბრძენ ვართ და გონიერ, რამეთუ ესრეთ გუამცნო უფალმან ჩუენმან იესუ ქრისტემან, რაჲთა რომელი-ესე

---

¹ ურჩულომან A. 2. გუემისაგან B*]გუემათაგან B#. 3. ურჩულომან A. 4. მოგუთმთავარმან B. 5. მიხედნა A. 6-7. თაყუანის- A. 8. და – A#. 9. ბრწყინვალეჲ A, ბრწყინვალე B*]ბრწყინვალე B#. 10. ვცხოვნდე A. 11. ურჩლოჲ A. 12. უგუნური B*]უგურური B#. 13. დაუტეოს A. 14. -ეგე] + შორის B#. 15. გონებაც-თომილო B. 16. უგუნურ]უგურ B. 17. ვინაჲთგან B*]ვინაჲთ B#.

თქვენ ცხორებად შეგიარაცხიეს, ჩვენ სიკუდილად შევჭრა-
ცხოთ¹ და რომელსა-იგი თქვენ სახელ[224r]-სდებთ სიკუდი-
ლად, ჩვენ შევიწყნაროთ, ვითარცა ცხორება. რამეთუ ულ-
მრთობით ყოფა ამის სოფლისაჲ მომატყუებელი² არს საუ-
კუნესა სიკუდილსა, ხოლო სიკუდილი ქრისტესთჳს განგკმზა-
დებს ჩვენ სასუფეველსა ცათასა.“

18. ამათ სიტყუათა ზედა უმეტეს აღივსო გულისწყრო-
მითა უშჯულოჲ³ იგი მძლავრი და ბრძანა შეკრვაჲ ჴელთა მის-
თაჲ მუწლთა ქუეშე. და განუგდეს ძელი ჴელთა შორის და
მუწლთა და ორთავე კერძოთა ძელისა მის აღვიდეს კაცნი
ძლიერნი ექუსნი და სხუანი ექუსნი წარმოუდგეს⁴ და სცემდეს
ძლიერად არგნებითა⁵ მროწეულისაჲთა ეკლოვანითა. ესრეთ
იგუემებოდა რაჲ ნეტარი იგი, ეტყოდა მძლავრსა მას: „არა
მეშინის მე სატანჯველთა⁶ შენთაგან, შეგინებულო და სის-
ხლისმჭამელო ძალო, ყორანო არანმიდაო, მძორისმჭამელო!
არარად შემირაცხიე⁷ შენ, უკეთურო და უბადრუკო მაცთუ-
რო!“

19. ესმოდეს რაჲ უშჯულოსა⁸ მას სიტყუანი ესე, ილ-
რჭენდა კბილთა⁹ მტარვალთა მათ ზედა და ეტყოდა: „რაესა-
თჳს ნელიად სცემთ, უკეთურნო მტარვალნო, და სცალს მაგას
ესრეთ ურიდად გინებად ჩუენდა?“ ხოლო იგინი უმეტესად
ჴგუემდეს უწყალოდ, ვიდრელა შეჭირებითა მით საკრველთაჲ-
თა და ძელისა მის ზიდვითა და სასტიკითა მით ცემითა
მკლავნი მისნი შეიმუსრნეს და ნასხმანნი ჴელთა და იდაყუთა-
ნი დაიქსნნეს.¹⁰ მერმე ბრძანა უშჯულომან¹¹ მან წარყვანებაჲ
და დაგ[224v]დებაჲ მისი საპყრობილესა. ზეტკრთვით უკუე წა-
რიყვანეს და დააგდეს იგი, სადა იყვნეს შეყენებულ წმიდანი
იგი აკეფსიმა და იოსებ.

---

¹ შევრაცხოთ A. 2. მომატყუებელ B. 3. ურჩულოჲ A. 4. წარმოუგდეს B#. 5. არნებითა B#. 6. სატანჯველთა]სანჯველთა B. 7. შემირაცხე A#. 8. ურჩულოსა A. 9. კბილთა B*]ბილთა B#. 10. დაიქსნნეს A. 11. ურჩულომან A.

20. და ვითარცა წარვდეს ხუთნი ოდენ დღენი და ჯდა ბილნი იგი მოგუთა მთავარი მტილსა რასმე შინა, და ბრძანა მოყვანებაჲ წმიდათაჲ მათ საპყრობილით და ჰრქუა მათ: „მითხართ მე ჭეშმარიტი, ჯერეთ მასვე¹ ბოროტსა გულისსიტყუასა ზედა ხართა, რაჲთა არა დაჰმორჩილდეთ ბრძანებასა მეფისასა?“

მიუგეს წმიდათა მათ ერთბამად და ჰრქუეს: „ჩუენ ერთსა გულისსიტყუასა კეთილსა ზედა მტკიცე ვართ და სარწმუნოებისაგან ღმრთისა ჩუენისა შეურყეველ ვართ და მას ჭეშმარიტსა და მხოლოსა ვჰმსახურებთ ყოველთა დამბადებელსა, ხოლო ბრძანებაჲ მეფისა შენისაჲ ყოვლადვე არად შეგვრაცხია. ან უკუე, ვითარნიცა ჯერ-გიჩნან სატანჯველნი, მოანიენ ჩუენ ზედა, რამეთუ მზა-ვართ ყოველსავე თავს-დებად შეწვენითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა, რომელი-იგი არს მეუფე² საუკუნეთაჲ და ძალითა მისითა გარცხვნიოთ შენ და ყოველნი ღონენი შენნი უძლურად გამოვაჩინენით.“³

21. მაშინ განრისხნა უშჯულოჲ⁴ იგი და ბრძანა მოღებად საბელი წურილად⁵ გრეხილი და მოჰხვეს⁶ იგი ბეჭთა მათთა და ზურგთა და კართთა და განუგდეს ძელები და ესოდენ იქციეს და შეაჭირეს კაცთა ძლიერთა, ვიდრელა ძუალნი მათნი შეიმუსრნეს და ჴმად შემუსრვისა⁷ ძუალთაჲსაჲ ისმოდა.⁸

და ეტყოდა მათ უშჯულოჲ⁹ იგი: „ქმენით ნებაჲ მეფისაჲ და სცხოვნდეთ.“¹⁰ ხოლო წმიდანი იგი [225r] ეტყოდეს: „ჩუენ ნებასა ვიქმთ ღმრთისა და მაცხოვარისა ჩუენისასა,¹¹ ხოლო ნებასა უშჯულოჲსა¹² მეფისასა ყოვლადვე არად შევჰრაცხავთ.“¹³

22. ხოლო მესამით ყამითგან ვიდრე მეექუსედ¹⁴ ჟამად-მდე სტანჯვიდეს ქცევითა მით დაჭირებითა საბელთაჲთა. და

---

¹ მასავე B. 2. მეუფეჲ A, მეუფე B. 3. გამოვაჩინეთ B. 4. ურჩულოჲ A. 5. წრილად B#. 6. მოხვეს A. მოჰხვეს იგი ბეჭთა B*]მოხვეს ბეჭეჭთა B#. 7. შემუსრვისა B#]შემუსრვასა B*. 8. ესმოდა B#. 9. ურჩულოჲ A. 10. სცხოვნდეთ B*]სცხოვნდეთ A, სცხოვნდეთ B#. 11. ჩუენისა B#. 12. ურჩულოჲსა A. 13. შევრაცხავთ A. 14. მექუსედ B#.

ესევეითარსა მას მოუთმენელსა ტანჯვასა¹ შინა მოთმინებაჲ განდიდნა და ძლევჲა მათი საკვრველ იქმნა და ღმერთი მათ ზედა იდიდა. ხოლო ოდეს სრულად უსიტყუელ² იქმნეს³ და სიკუდილად მიეახლნეს, ბრძანა მძლავრმან მან კუალად წარყვანებაჲ მათი საპყრობილედ.⁴ აღიხუნეს იგინი ბოროტთა მათ მტარვალთა და წარიყვანნეს და დაყარნეს საპყრობილესა. და ბრძანა უმჯულომან⁵ მან მოგუთმთავარმან,⁶ რაჲთა არავის⁷ შეუნდონ შესლვად მათდა,⁸ ანუ მიცემად პურისა, გინა სამოსლისა.⁹ ხოლო უკუეთუ ვინ იპოვოს¹⁰ შემავალი მათ თანა, რაჲთა იგუემოს იგი არგნებითა და მოეკუეთენ ორნივე ყურნი მათნი და ცხვრი.

23. მაშინ წმიდანი იგი მონამენი ახოვნად მოითმენდეს სატანჯველთა მათ ზედა შიმშილსაცა და სიშიშულესა. და დაყვეს საპყრობილესა¹¹ მას შინა სამი წელი. ხოლო სხუანი იგი¹² პყრობილნი განვიდოდეს და ითხოვდეს პურსა და ნათხოვისა მისგან მათისა მისცემდეს მათ მცირედსა რასმე და უნდოსა საზრდელსა, ვიდრელა მცველნიცა¹³ საპყრობილისანი ხედვიდეს ჭირსა მათსა და სიბერესა, და ტიროდეს წყალობისაგან მათისა.¹⁴

24. ხოლო შემდგომად სამისა წლისა შეყენებისა მის მათისა, მოვი[225v]და საბურ მეფე¹⁵ ქუეყანასა მას ბეთლამადისასა. და გამოიყვანნა იგინი¹⁶ მოგუთა მთავარმან¹⁷ მან, რომელი სტანჯვიდა და წარიყვანნა მეფისა. და იყო ხილვაჲ მათი საშინელ, რამეთუ ესოდენ განლეულ იყვნეს, ვიდრელა ყოვლად არა იყო მათ ზედა¹⁸ ფერი¹⁹ კაცთაჲ მრავალთა მათ ჭირთაგან. და რომელნიცა ხედვიდეს მათ, სწყალობდეს, დაღაცა-

---

¹ ტანჯვასა|სატანჯველსა B. 2. უსიტყუელ B#. 3. იქმნეს B. 4. საპყრობილეს B. 5. ურჩულომან A. 6. მოგუთმთავარმან B#. 7. არავინ A. 8. მათდა B*|მათ თანა B#. 9. სამოსლისა B*. 10. იპოვოს A. 11. საპყრობილესა მას B*|საპყრებილესა დას B#. 12. იგი – B#. 13. მცველნიცა B. 14. მათსა B#. 15. მეფე B. 16. იგინი|იგი A. 17. B: მოგუთმთავარმან; 18. მათ ზედა A*] – A#. 19. ფერი|ფირი B.

თუ სრულიად უწყალომცა¹ ვინ იყო. წარიყვანნეს² უკუე პალატად³ და წარმოუდგინნეს⁴ იგინი სხუასა მოგუთმთავარსა ყოვლისა სპარსეთისასა და სხდეს მის თანა სხუანი მოგუთა მთავარნი⁵ და წარჩინებულნი მეფისანი და შევიდეს რაჲ წმიდანი, არა თავყუანის-სცეს⁶ მას.

ჰრქუა მათ ადერ, მთავარმან მოგუთა მთავართამან:⁷ „ქრისტეანენი ხართა?“ მიუგეს წმიდათა მათ: „ჰე, „ქრისტეანენი ვართ და მხოლოსა ყოვლისა მპყრობელსა⁸ ღმერთსა ვჰმსახურებთ.“

25. ჰრქუა მათ ადერ:⁹ „აჰა, ესერა, კაცნი მოხუცებულნი ხართ და ვხედავ, ვითარმედ ჭირნი მრავალნი შემთხუეულ¹⁰ არიან თქუენდა და ამას წამებს ხილვაჲ პირთა თქუენთაჲ. ან უკუე, ისმინეთ განზრახვაჲ ჩემი და შეინყაღენით თავნი თქუენნი და ნუ¹¹ მოჰკუდებით ბოროტითა სიკუდილითა, არამედ დაემორჩილენით ბრძანებასა მეფისასა და თავყუანის-ეცით¹² მზესა და ცხოვნდით,¹³ რამეთუ ბრძანებაჲ ესევეთარი დადებულ არს, რაჲთა ყოველნი, რომელნი ვიდოდიან გზასა მას ქრისტეანობისასა, მახვლითა მოკუდენ.“

26. მიუგო წმიდამან აკეფსიმა და ჰრქუა მას: „უნყით, [226r] ვითარმედ მოსწრაფე ხართ მიდრეკად ჩუენდა გზისა მისგან ჭემმარიტისა ჴელმწიფებითა მაგით შენითა განქარვებადითა. არამედ ნუ სცთები,¹⁴ ნუცა შრომასა შეიმთხუევე, ნუცა მოვალს ესე ყოვლადვე გონებასა შენსა, თუმცა ჩუენგანმან ვინ ისმინა სიტყუაჲ შენი. ან, უკუეთუ გნებავს ტანჯვაჲ ჩუენი, ნუ ჰყოვნი, რამეთუ სატანჯველნი შენნი ჩუენ ვერ შეგუაშინებენ, არამედ მტკიცე არიან გონებანი¹⁵ ჩუენნი წამე-

---

¹ უწყალომცა B#. 2. წარიყვანნეს B#. 3. პალატად A*]პალად A#. 4. წარუდგინნეს B#. 5. სხუანიცა მოგუთმთავარნი B. 6. თავყუანის- A. 7. მოგუთა მთავართამან A*]მოგუთამთა A#, მოგუთმთავართამან B. 8. ამპყრობელსა B. 9. ადერ B#. 10. შემთხუელ B#. 11. ნუ – B#. 12. თავყუანის- A. 13. ცხოვნდით A, ცხოვდით B. 14. ცთები B. 15. გონებანი]გულნი B.

ბად ღმრთისა ჩუენისათჳს, ამისთჳსცა ყოვლადვე არა ვჰმორჩილობთ ბრძანებასა მეფისა შენისასა.“

27. ჰრქუა მას მძღავრმან¹ მან: „ვიცი, რამეთუ სიკუდილი განსუენებად შეგირაცხიეს თქუენ და მას ეძიებთ. არამედ არა გექმნას, ვითარ თქუენ გნებავს, ვიდრემდე² განვკაფნე ჴორცნი თქუენნი სატანჯველთა თითოსახითა და მერმე მახვლითა დაგჭრნე, რაჲთა თქუენ მიერ შემინდენ ყოველნი ქრისტეანნი.“ მიუგო წმიდამან აკეფსიმა და ჰრქუა მას: „არცა სატანჯველთა შენთაგან გუეშინის, არცა მახვლისა შენისაგან ვძრნით, რამეთუ ღმერთი ჩუენი, რომელმან განგუაძლიერნა პირველ ამისა მონევენულთა მათ სატანჯველთა მოთმინებად, ანცა შეგუენიოს შენ მიერ მონევენულთაცა თავს-დებად. გამოცადე უკუე სიბერე³ ჩუენი ღმრთისა მიერ განძლიერებული და იძლიოს უბადრუკება შენი მოთმინებითა ჩუენითა⁴ და სირცხვლეულ იქმნე შენ უხილავითა მით [226v] ძალითა, მოვლინებულითა ჩუენ ზედა ღმრთისა მიერ ჩუენისა, და ემხილოს⁵ გონებაცთომილებასა შენსა ჭეშმარიტითა მით სარწმუნოებითა ჩუენითა.“

28. მაშინ უშჯულოჲ⁶ იგი აღივსო⁷ გულისწყრომითა და ბრძანა მოღებაჲ ათოთხმეტი⁸ შოლტი ზროხისა ტყავისაჲ უქმრისა ახლისაჲ, და ჰრქუა წმიდათა მათ: „ვფუცავ დიდსა ღმერთსა მზესა და ბედსა საბურ, მეფისა მეფეთაჲსა, ვითარმედ უკუეთუ⁹ არა ჰქმნათ¹⁰ ბრძანებაჲ მისი, ამით ზროხისა ტყავებითა დაიბძარნენ¹¹ ჴორცნი თქუენნი და სისხლითა თქუენითა შეიბლალნენ¹² მჴცენი თქუენნი და არა ვჰრიდო სიბერესა თქუენსა და უკუეთუ გუემითა მით ადრე მოჰკუდდეთ, მკუდარნიცა გუამნი თქუენნი ბოროტად იგუემნენ.“¹³ მიუგო წმიდამან აკეფსიმა და ჰრქუა მას: „ვინაჲთგან არაარსსა¹⁴

---

¹ მძღავრმან B*|მძღავრ B#. 2. ვიდრემდე B*|მდე B#. 3. სიბერე B. 4. და იძლიოს ... მოთმინებითა ჩუენითა – B#. 5. იმხილოს B. 6. ურჩულოჲ A. 7. აღივსო A*|ავსო A#. 8. ათოთხმეტი A#. 9. უკუეთუ – A#. 10. ჰქმნად B. 11. დაიბძარნე B#. 12. შეიბლალნენ|შეიღებნენ B. 13. იგუემნენვე B. 14. არაარსსა|არარასა B.

მას ღმერთსა ჰფუცე და ბედი უძღური მოკუდავისა მეფისაჲ აჰსენე, მეშინის, თუ არა აღასრულო ფიცი შენი. ან გასმიეს, ვითარმედ ჩუენ შეურყეველ ვართ ერთისა მის ჭეშმარიტისა სარწმუნოებისაგან და ჯორცნი ჩუენნი მოგვცემიან შენდა, ხოლო სულნი ჩუენნი ჴელთა შინა ღმრთისათა არიან. ან, რაჲცა გნებავს, იქმოდე, ჩუენ მზა ვართ.“

29. მაშინ უშჯულომან¹ მან რისხვით² ჴმა-ყო: „განაშიშულეთ ეგე და განუპყრენით მჴარნი ძლიერად!“ და განართხეს იგი ოცდაათმან კაცმან: ათხუთმეტმან ერთსა მჴარსა და ათხუთმეტმან – ერთსა, ზემდგომარც,³ [227r] და წარმოუდგეს ორნი მტარვალნი წინაჲთ და ორნი – ზურგით და სცემდეს უწყალოდ, ვიდრემდის ჴორცნი მისნი დაიბძარნეს და სისხლითურთ ქუეყანად დაცუოდეს. და სხუანი ეტყოდეს: „ქმენ ნებაჲ მეფისაჲ და ცხოვნდი.“⁴ ხოლო ნეტარი იგი, ვიდრემდის შემძლებელ იყო ზრახვად,⁵ იტყოდა: „მე ნებასა უღმრთოსა მეფისასა შეურაცხ-ვჴყოფ⁶ და ნებასა ღმრთისა ჩემისასა აღვასრულებ.“ და ვინაჲთგან ვერღარა ეძლო სიტყუად, თუალითა ზეცად ხედვიდა და ხადოდა უფალსა და აჩუენებდა მიუდრეკელსა მას აღსარებასა⁷ მისსა და ესრეთ ტანჯვასა მას შინა მოითმინა,⁸ ვიდრემდის სანატრელად მისცა ღმერთსა წმიდაჲ იგი სული მისი.

30. ხოლო ვინაჲთგან მოკუდა, იცვალნეს მტარვალნი იგი და სხუანი წარმოდგეს და სცემდეს გუამსა მას მკუდარსა, ვიდრემდის ყოვლითურთ დაიჭრა და⁹ დაიბძარა. მერმე დააკუეთეს იგი თავსა ზედა და შემუსრეს ქედი მისი. და წარითრიეს¹⁰ და დააგდეს უბანთა ზედა და მცველნი განანესნეს, რაჲთა არავის შეუნღონ დამარხვად.

ხოლო შემდგომად სამისა დღისა მოიპარეს მორწმუნეთა წმიდაჲ იგი გუამი მისი მიზეზითა ასულისა სომეხთა¹¹ მეფისა-

---

¹ ურჩულომან A. 2. რისხვით B*]განრისხვით B#. 3. ზემდგომარეც A, ზემდგომარე B. 4. ცხოვნდი B*]ცხოვნდი A, ცხოვნდედე B#. 5. ზრახვად]ზრახვადიედ B. 6. -ვჴყოფ B. 7. აღსარებასა B. 8. მოითმინა + და B#. 9. და – B. 10. წარითრეს B#. 11. სომეხეთა A.

ათა, რომელი მოვიდა მაშინ დასამტკიცებლად მშკდობისა.

31. ესრეთ აღესრულა წმიდაჲ იგი ეპისკოპოსი¹ აკეფსიმა თთუესა² ოკდომბერსა³ სამსა. და შემდგომად აღსრულებისა მისისა შეიყვანეს წმიდაჲ იოსებ, და ჰრქუა მას უღმრთომან მან მოგუთა მთავარმან: „იხილეთ, უგუ[227v]წური იგი მოყუასი შენი ვითართა ჭირითა მოკუდა, რამეთუ არა ინება აღსრულებად ბრძანებისა⁴ მეფისასა? ან უკუე, შენ, იოსებ, ისმინე განზრახვაჲ ჩემი და აღასრულე ბრძანებაჲ მეფისაჲ და თაყუანის-ეც⁵ მზესა, რაჲთა ცხოვნდეს⁶ სული შენი და განერე წინამდებარისა მისგან მწარისა⁷ სიკუდილისა.“ მიუგო წმიდამან იოსებ და ჰრქუა მას: „მე მზესა არა თაყუანის-ვსცემ,⁸ რამეთუ არა ღირს-არს და ბრძანებასა მეფისასა არა აღვასრულებ, რამეთუ უჯერო არს იგი და არცა ღმერთსა⁹ ჩემსა დაუტეობ¹⁰ და ვჰმონებ ცუდთა მათ ღმერთთა თქუენთა და არარათა. ან უკუე, რაჲცა გნებავს, ქმენ ადრე.“

მაშინ ბილწი იგი განრისხნა და ბრძანა განრთხმამ¹¹ მისი. და განართხეს იგი ოცდაათმან კაცმან და მტარვალნი წარმოუდგეს და ჰგუემდეს ზროხის ტყავებითა მით, ვიდრემდე ყოველი გუამი მისი იქმნა, ვითარცა ერთი წყლული. და ქადაგი ჳმობდა: „ქმენ ბრძანებაჲ¹² მეფისაჲ და სცხოვნდე.“¹³

32. ხოლო წმიდაჲ იგი იტყოდა: „ერთ არს ღმერთი სამეზბით, დიდებული და დამბადებელი ყოველთაჲ და სხუაჲ ღმერთი არა¹⁴ არს¹⁵ მისა¹⁶ გარეშე და ჩუენ სარწმუნოებასა მისსა ზედა¹⁷ მტკიცე ვართ.“ და გუემდეს რაჲ ფიცხლად და უწყალოდ, და ვერღარა ეძლო¹⁸ სიტყუად და ჰგონებდეს¹⁹ უკუე, ვითარმედ მოკუდა. დასცხრეს იგი ცემისაგან და დააგდეს,²⁰ ვითარცა მკუდარი, და წარითრიეს გარეშე და დაუტევეს. და

---

¹ ეპისკოპოსი A. 2. თუესა A, თუჴსა B. 3. ოკდომბერსა B. 4. ბრძანებასა A, ბრძნებასსა B. 5. თაყუანის- A. 6. ცხოვნდეს A. 7. მწარისა – A#. 8. თაყუანის- A. 9. ღმერთსა – B#. 10. დაუტეეობ B. 11. განრთხმა B#. 12. ბრძანებაჲ]ნება B. 13. სცხოვნდე A. 14. არა – B#. 15. არს bis B. 16. მისსა B. 17. ~ ზედა მისსა B. 18. ეძლე B#. 19. გონებდეს A#. 20. დააგდეს B*]დააგეს B#.

შემდგომად მცირედისა ჟამისა ცნეს, ვითარმედ ცოცხალ არს და ბრძანა მოგუთმთავარმან დამარხვად მისი.

33. [228r] და წარმოუდგინეს მძლავრსა მას წმიდაჲ აითალა და ჰრქუა მას: „ან უკუე, შენ ისმინე ჩემი და ნუ ემსგავსები ბოროტთა მათ მოყუასთა შენთა, რომელნი ბოროტადცა წარწყმდეს, არამედ აღასრულე ბრძანებაჲ მეფისაჲ და თაყუანის-ეც¹ დიდსა მას ღმერთსა მზესა და სცხოვნდე,² და მოგეცეს მეფისაგან დიდებაჲ და სიმდიდრე.“³ მიუგო წმიდამან აითალა და ჰრქუა მას: „მიკვრს, უბადრუკო, უგუნურებაჲ შენი, რამეთუ ჭეშმარიტად ბრმა არიან თუალნი გონებისა შენისანი და ცნობაჲ შენი მსგავს არს პირუტყუთასა⁴ და არა გულისწმა-ჰყოფ, რამეთუ იგინი უხუცეს ჩემსა იყვნეს ჰასაკითა და ესევითარი მოთმინებაჲ აჩუენეს და მიემთხვნეს⁵ დიდებასა საუკუნესა სიკუდილითა მით, რომელი მოაწიე შენ მათ ზედა, არამცა მე უმეტესად⁶ ვაჩუენეა მოთმინებაჲ, რომელი-ესე უჭაბუკეს ვარ მათსა, რაჲთა ღირს ვიქმნე მათ თანა გვრგვოსან-ყოფად? ამისთვის უწყოდე, ვითარმედ მეცა შეურყეველ ვარ ჭეშმარიტებისაგან და არა ვიქმ ნებასა არანმიდისა მეფისასა, რამეთუ მტერი არს ღმრთისაჲ და უცხოჲ საუკუნოჲსა მისგან ცხოვრებისა და დაკლებულ ნათლისა მისგან სულიერისა.“

34. ესმნეს რაჲ სიტყუანი ესე უშჯულოსა⁷ მას, აღივსო გულისწყრომითა და იცვალა ფერი პირისა მისისაჲ და ბრძანა განშიშულებაჲ მისი და განრთხმაჲ. და განართხეს იგი ორმეოცმან კაცმან და სხუანი ჰგუემდეს ზურგსა მისსა და მკერდსა. ხოლო ნეტარი იგი ეტყოდა უშჯულოსა⁸ მას მოგუთმთავარსა: „ჴ, ბილწო [228v] და არანმიდაო ძაღლო, ვითარცა შენ უძღური⁹ ხარ და დაწსნილი, ეგრეთვე სატანჯველნი შენნი და მტარვალნი უძღურნი არიან და დაწსნილნი. ან, უკუეთუ გყვანან სადა კაცნი ძლიერნი და სატანჯველნი მწარენი, მო-

¹ თაყუანის- A. 2. სცხოვნდე A. 3. სიმდიდრე B. 4. პირუტყუთა A. 5. მიემთხვნეს B. 6. უმეტეს B#. 7. ურჩულოსა A. 8. ურჩულოსა A. 9. უძღურ A#.

იყვანენ ჩემ ზედა, რაათა მოთმინებითა ჩემითა მოვიპოვო¹ სული ჩემი ცხორებად საუკუნოდ.“

35. ხოლო მოგუთა² მთავარი იგი განკვრევებულ იყო და ჰრქუა მახლობელად მისსა³ მსხდომარეთა: „რაჲ არს ესე,⁴ რომელ⁵ ქრისტეანეთა ესრე⁶ სურის სიკუდილისათჳს, ვითარცა ვის მშიერსა სწადინ ჭამად პურისა და სუმად წყლისა?“ მიუგეს მათ და ჰრქუეს მას: „წერილ არს წერილთა შინა მათთა, ვითარმედ სხუად სოფელი არს უხილავი და ცხორებად საუკუნოდ, რომელი მიელის მონაფეთა მათ მართლმადიდებლობისათა.“

მაშინ გუემისა მისგან ყოველნი ასონი მისნი დაიბძარნეს და ნაწევარნი დაიწსნნეს ზიდვითა მით მის ერისაათა და უწყალოთა მით ცემითა. და რაჟამს სრულიად მოსიკუდიდ⁷ იყო, ბრძანა მძლავრმან მან დაცხრომაჲ მტანჯველთაჲ. და მეყსეულად დავარდა მონამც⁸ იგი ქრისტესი ქუეყანასა ზედა, რამეთუ ვერლარა ეძლო ზედგომად. ხოლო უმჯულომან⁹ მან მოგუთა¹⁰ მთავარმან უბრძანა ორთა კაცთა დამჭირვაჲ მისი და დადგინებაჲ წინაშე მისსა.

36. და ჰრქუა მას: „ან უკუე, ქმენ ბრძანებაჲ მეფისაჲ და უბრძანო მკურნალთა, რაათა გიღუანონ და ადრე განიკურნო.“ მიუგო წმიდამან აითალა და ჰრქუა მას: „ჟ, ძაღლო ბილ- [229r]წო და არანმიდაო, არათუმცა მკურნალთა შენთა მოღუანებაჲ თავს-ვიდევ, არამედ სიტყვთმცა სთქუ და მეყსეულად განვიკურნებოდე, ვერმცა დამარწმუნე განშორებად სიყუარულისაგან ღმრთისა ჩემისა, რომელმან ქმნა¹¹ ცანი და ქუეყანაჲ და თაყუანის-ცემად¹² დაბადებულსა მისსა მზესა, რომელი ქმნულ¹³ არს სამსახურებელად კაცთათჳს.“ ჰრქუა მას უმჯულომან¹⁴ მან: „ვინათგან ესევითარსა ჰზრახავ, მე გყო შენ

---

¹ მოვიპო A, მოვიპოო B. 2. მოგუთ B#. 3. მისა A. 4. ესე – B. 5. რომელ – B#. 6. ესრეთ B. 7. მოსიკუდილ A. 8. მონამეც A, მონამე B. 9. ურჩულომან A. 10. მოგუთ B#. 11. ქმნა B#. 12. თავყუანის- A. 13. ქმნილ AB. 14. ურჩულომან A.

თითის საჩუენებელ კაცთა, რაჲთა არღარავინ იკადროს ნოდებად ქრისტიანედ.“

37. მიუგო წმიდამან და ჰრქუა მას: „აჰა, ესერა, უნებლიეთ ჰსწინაჲსწარმეტყუელე? რამეთუ თითის საჩუენებელ ვიქმნენით კაცთა, რაჲთა ვაქუნდეთ ჩუენ სახედ კეთილისა ყოველთა ქრისტიანეთა, ჩუენ რაჲ გუხედვიდენ, ვითარმედ მოთმინებითა ვცხოვნიდით,¹ მათცა უშიშად დათრგუნონ საცთური ამპარტავანებისა თქუენისაჲ, რამეთუ, ესერა, სახელსა და სახესა კეთილსა დაუტეობთ² მომავალსა ნათესავსა მოლუანებისა ამის და მოთმინებისა ჩუენისასა და უხრწნელთა მათ გვრგვნთა, რომელნი მოცემად არიან ჩუენდა მოსლვასა მას³ უფლისასა, რომელი არს მეუფე⁴ ჩუენი საუკუნოჲ.“

ესე რაჲ⁵ თქუა წმიდამან აითალა, მოუწოდა უშჯულომან მან ადერ სხუასა მოგუთა მთავარსა, რომელი-იგი იყო მთავარი ქუეყანისა მის ედევისაჲ და ეწოდებოდა ადესქარ და ჰრქუა მას: „უკუეთუ ხვალემდე ცოცხალ იყვნენ [229v] მაცთურნი ესე, წარიყვანენ ქალაქსა შენსა და შეკრიბენ მუნ, რომელნიცა არიან ქრისტიანენი და დააკრიბონ ქვაჲ⁶ თვსითა ჴელითა, რამეთუ ამის ჯერისათჳს არა მივეც განჩინებაჲ მოკლვისა მათისაჲ აქა.“

38. მაშინ მოიყვანნა ადესქარ ორნი საჯედარნი და დასხნეს წმიდანი იგი მონამენი იოსებ და აითალა მათ ზედა. და შეკრნეს⁷ საბლითა, რაჲთა არა დავარდენ, რამეთუ ასონი მათნი დაჴსნილ იყვნეს და ძუალნი მათნი შემუსრვილ. და მირაჲ-ინინიან⁸ სადგურად, ესრეთ⁹ შთამოყარნიან¹⁰ იგინი¹¹ საჯედართაგან მსახურთა მათ ეშმაკისათა სიძულილისა¹² მისთჳს, რომელი აქუნდა მათდა მიმართ, ვითარცა ვინ დაყარის ტვრთი შეშისაჲ. და მიინინეს რაჲ ქალაქსა არბილს, რომელი-იგი იყო ქუეყანისა ედევისაჲ, შეაყენნეს იგინი დილეგსა ბნელსა

---

¹ ვცხოვნიდით AB*, ვცხოვნიდით B#. 2. დაუტევობთ B. 3. მას – A#. 4. მეუფეჲ A, მფე B#, მოფე B*. 5. რა B. 6. ქვაჲ – B#. 7. შეკრნეს] დააკრნეს B. 8. -ინინიან B#]-ინინიან B*. 9. ესრეთ B*]ესეთ B#. 10. შთამოყარნიან]ჩამოყარნიან A. 11. იგინი]იგი B. 12. სიძულილსა A.

სავსესა მწვრთთა და დიოდა წყლულებათა მათთაგან სისხლი და წუთხი ფრიადი. და დაადგინა მთავარმან მცველნი, რათა არავის მიუშუან ქრისტეანესა შესლვად მათდა. და იყვნეს მდებარე ესრეთ უღუნელნი და ჭირვეულნი ჭირითა დიდითა უმეტეს¹ ბუნებისა.

39. ხოლო იყო ქალაქსა მას შინა დედაკაცი ვინმე ქრისტეანც² მდიდარი ფრიად, რომლისა საწსენებელი კურთხეულ იყავნ, სახელით ისდანდულ, ვითარცა სხუასაცა წიგნსა შინა მონამეთასა გვსენებია, რამეთუ პატივ-სცემდა იგი ყოველთა ქრისტეანეთა და ყოველთა წმიდათა, რომელნი ქრისტესთვის იტანჯებოდეს, იღუნადა და ჰმსახურებდა. [230r] ამას ღმრთისმსახურსა დედაკაცსა ესმა რაჲ წმიდათა მათთვის იოსებ და აითალაჲს, ვითარმედ დიდსა ჭირსა არიან დილეგსა შინა, წარავლინა და მოუწოდა უხუცესსა³ მცველთასა და მისცა მას ოქროჲ და ვეცხლი ფრიადი, რათა შეუწდოს შესლვად მათდა. ხოლო მან შიშით უქადა აღსრულებად თხოვისა⁴ მისისა.

და ვითარცა შემწუხრდა, წარიყვანნა დედაკაციმან მან კურთხეულმან მონანი თვისნი და წარვიდა საპყრობილედ,⁵ შევიდა წმიდათა მათ წინაშე, ამბორს-უყოფდა⁶ ფერწთა მათთა და წყლულებათა მათთა.⁷ და უბრძანა მონათა თვისთა ტვრთვაჲ მათი და წარყვანებაჲ სახლად თვისა. და წარიყვანნა რაჲ, მოსწრაფებით იღუანნა იგინი, დაბანნა წყლულებანი მათნი და შეხვნა ჴელითა თვისითა⁸ და წალასა მას წყლულებისა მათისასა იცხებდა თავსა თვისსა⁹ და გუამსა და ამბორს-უყოფდა დაწსნილთა მათ ჴელთა და შემუსრვილთა მკლავთა და სცხებდა მათ ნელსაცხებელსა, და ტიროდა ღამე ყოველ, რამეთუ იყვნეს წმიდანი იგი, ვითარცა მკუდარნი.

40. ძლით უკუე უძლო წმიდამან იოსებ და ჰრქუა მას: „რახსათვს ესრეთ სტირ მწარედ და არა იქმ საქმესა სრულისა

---

¹ უმეტეს]უაღრეს B. 2. ქრისტეანე B. 3. უხუცესა B#. 4. თხოვისა A*]თხოისა A#. 5. საპყრობილედ B#]საპყრობილოდ B*. 6. ამბოს-B#. 7. და წყლულებათა მათთა – B. 8. თვისითა A*]თვისთა A#. 9. თვისა B#.

ქრისტეანისასა, რამეთუ ესრეთ სტირ ჩუენ ზედა?“ მიუგო დედაკაცმან მან და ჰრქუა მათ: „უკუეთუმცა გიხილენ თქუენ აღსრულებულნი, დიდადმცა ვიხარებდი, უფალნო ჩემნო. არამედ [230v] ამისთვის ვტირ, რამეთუ გხედავ თქუენ ესევეითართა ჭირთა შინა.“

41. ჰრქუა მას წმიდამან იოსებ: „ჭირნი ესე სავსე არიან სიხარულითა და განსუენებითა, რამეთუ იტყვს უფალი ჩუენი: რამეთუ იწრო და საჭირო არს გზაჲ იგი, მიმყვანებელი ცხოვრებად საუკუნოდ, და მცირედნი ჰპოებენ მას.^{1*} და კუალად თქუა: რომელმან მოითმინოს სრულიად, იგი ცხოვნდეს.^{2**} და ყოველთა წმიდათა ესრეთ ჭირითა და განსაცდელითა წარვლეს ესე ცხოვრებაჲ. და შენ უკუე, მორწმუნეო და კურთხეულო დედაკაცო, ოდეს იხილნე ქრისტეანენი ჭირსა შინა მოთმინენი, იხარებდი და ჰმადლობდი ღმერთსა, რამეთუ რაოდენცა იჭირვოდინ, ეგოდენცა განმრავლდების⁴ სასყიდელი მათი და გვრგვინი მათი განბრწყინდების.“

42. ხოლო ჟამსა განთიადისასა კუალად იტვრთენს და წარიყვანენს იგინი საპყრობილედ და დაყვეს მათ საპყრობილესა მას შინა ექუსი თთუჲ,⁵ შეყენებულთა ბნელსა⁶ შინა, და ჭირითა დიდითა, რომელსა ვერ შემძლებელ არს კაცი მითხრობად.

ხოლო გარდაჲდა რაჲ ექუსი თთუჲ,⁷ გარდააგდო მეფემან მოგუთა მთავარი იგი, რომელმან მიითუალნა ნეტარნი ესე მოწამენი ჴელმწიფებისა მისგან და სხუაჲ მოავლინა, სახელით ზერუთ, ფრიად უღმრთოჲ და უძკრესი პირველთასა.⁸ და ბრძანებაჲ მისცა მას ბოროტი ქრისტეანეთათჲს უშჯულომან⁹ მან მეფემან, რაჲთა თჳსითა ჴელითა¹⁰ დაჰკრებდენ ქრისტეანენი ქვასა წინამძღუართა თჳსთა.

43. და იქმნა ჭირი და მწუხარებაჲ დიდი ქრისტეანეთა

---

¹ *მთ. 7:14; 2. ცხოვნდეს A; **მთ. 10,22; მრკ. 13:13. 3. განმრავლების A#, განმერავლდების B#. 5. თთუეჲ A, თუე B. 6. ბნეთსა B#] + მას B#. 7. თუეჲ A, თუჲ B. 8. პირველთასა B. 9. ურჩულომან A. 10. ჴლითა B.

ზედა, და ყოველნი ივლტოდეს მათათა და უდაბ[231r]ნოთა და იმაღვოდეს, რაჟთა არა შეემთხვოს საქმე¹ ესე ბოროტი – და-თხევამ სისხლისა უბრალოჲსაჲ.

ხოლო მოვიდა რაჲ მოგუთა მთავარი იგი ქალაქსა მას და შევიდა თაყუანის-ცემად² ტაძარსა მას ცეცხლისასა და უთხრეს მას მსახურთა მათ ცეცხლისათა, ვითარმედ: „არიან აქა ორნი ქრისტიანენი შეყენებულნი საპყრობილესა შინა, რომელთა აქუს პყრობილობასა შინა სამი წელი და ნახევარი, რომელნი-იგი ფრიად ტანჯნა პირველად ადრახუსეთ და მერმე ადესქარ და ვერ დაარწმუნეს³ ქმნად ბრძანებასა მეფისასა.“ ესე რაჲ ესმა უკეთურსა მას, მეყსეულად ბრძანა მოყვანებაჲ მათი წინაშე მისსა. და ვითარცა წარმოადგინეს,⁴ იწყო რისხვით შინებად მათდა და ეტყოდა: „ჴ, ერი ეგე ქრისტიანეთაჲ, კადნიერი და ქედფიცხელი! ვითარ არა სძრწით დიდისაგან და საშინელისა მეფისა საბურის ბრძანებისა, რომელმან მოაოჯრნა სამეფო⁵ დიდნი და დაიპყრნა ქალაქნი ძლიერნი და დაიმორჩილნა ერნი ურიცხუნი? და თქუენ სხდეთ⁶ ქუეყანასა შინა მისსა, ქალაქთა მისთა, და ბრძანებათა მისთა შეურაცხ-ჰყოფთ.“

44. მიუგო წმიდამან აითალა და ჰრქუა მას: „უკუეთუ მტერნი ვართ მეფისანი, ვითარ შენ იტყვ, რად არა განენყო ბრძოლად ჩუენდა მვედრებითა აღჭურვილითა,⁷ ვითარცა ქმნა სხუათა მათ მეფეთა და ერთა მიმართ, რომელთა ჰბრძოდა? არამედ შენ მოგავლინა, უძღური და უცხოჲ სიმწნისაგან, რომლისა-ეგე გული ძრწის, ვითარცა [231v] ფურცელი ქარისაგან მიმოტაცებული, და არცასადა გიხილავს ბრძოლად, არამედ ყოველი საქმე⁸ შენი და სირცხვლი თავისა შენისაჲ დედათა თანა ყოფილ არს მარადის. ან უკუე, გრცხუენოდენ და პირი დაიყავ, არანმიდაო ძაღლო, რამეთუ მოხუედ ცთუ-

---

¹ საქმეც A, საქმე B. 2. თაყუანის- A. 3. დაარწმუნეს B#. 4. წარმოადგინეს B#. 5. სამეფონი A#. 6. სხედთ AB. 7. აღჭურველითა B. 8. საქმეც A, საქმე B.

ნებად მსგავსთა შენთა უბადრუკთა, ხოლო ჩუენ ვერ მძლე¹ გუექმნები, რომელნი-ესე მტკიცე ვართ ჭეშმარიტსა მას სარწმუნოებასა ზედა ღმრთისა ჩუენისასა, და მისა მიმართ გუაქუს სასოება და სიყუარულისა მისისათჳს ყოველსავე მოვითმენთ, და სიტყუად საცთურისა შენისად გულთა ჩუენთა არა შევალს.“

45. ჰრქუა მას მოგუთა მთავარმან: „ამისთჳს ესევეითართა სიტყუათა გინებისათა მეტყჳ, ჰ, მაცთურო, რაფთამცა მყის თავი წარგკუეთე და განერი ჭირისაგან და სატანჯველთა მრავალთა? არამედ არა გექმნების ეგე, ვიდრემდის მრავლითა გუემითა განილიო, ვითარცა სწადის გულსა ჩემსა.“ მიუგო წმიდამან იოსებ და ჰრქუა: „უნყი, რამეთუ ვითარცა ასპიტი ყრუდ სავსე არს სიმწართა გესლისაფთა,* ეგრეთვე გული შენი სავსე არს რისხვითა და ზაკუვითა და გონება შენი სურვიელ არს ჭამად ჳორცსა² კაცთასა, ვითარცა ვეშაპი. ან უკუე, ნუ ჰყოვნი, არამედ გამოაჩინე ზაკუვად შენი, უბადრუკო, და დააცხრვე გულისწყრომა³ შენი დათხევითა უბრალოთა⁴ სისხლთა ჩუენთაფთა, ჰ, სისხლისმჭამელო, [232r] და წარგუგზავნენ ჩუენ სიმდიდრითა დიდითა⁵ ზეცისა სასუფეველსა, სადაიგი სურვიელ-ვართ⁶ მიწევენად.“

46. მაშინ განრისხნა უშჯულო⁷ იგი და ბრძანა დაკიდება მისი თავდაქცევით და ცემაჲ პირველთა მათ წყლულებათა ზედა ძარღუებითა ზროხისაფთა. და ესოდენ სცეს მას, ვიდრემდე ყოვლისავე⁸ გუამისა მისისაგან წყარონი სისხლთანი დიოდეს. და მუნ მდგომარჳ⁹ იგი ერი¹⁰ ტიროდა წყალობითა პატიოსანისა მის მოხუცებულისაფთა. ხოლო მოგუნი იგი ეტყოდეს ნეტარსა მას საიდუმლოდ: „უკუეთუ ერსა წინაშე სირცხვლ-გიჩს,¹¹ შეგიყვანოთ ფარულად ტაძარსა ცეცხლისასა და თაყუანის-ეც,¹² რაფთა განერე ჭირისა ამისგან.“

---

¹ მძლე B*]შემძლებელ B#. *ფს. 57:5; 2. ჳორცთა B#. 3. გულისწრომა B#. 4. უბარაროლოთა B*]უბარაროლოთა B#. 5. დიდითა – B#. 6. სურვიერლ- B#. 7. ურჩულო A. 8. ყოვლისა B. 9. მდგომარჳ A, მდგომარე B. 10. ~ ერი იგი B. 11. -გიჩნს B. 12. თაყუანის- A.

47. ხოლო წმიდამან იოსებ ჳმა-ყო: „განმეშორენით მე, მოქმედნო უშჯულოებისანო,¹ და წარვედით² ცეცხლად სა-უკუნოდ, რომელი განუმზადეთ თავთა თქუენთა!“

ხოლო ეკიდა წმიდაჲ იგი თავდაქცევით და იგუემებოდა სამსა ოდენ ჟამსა, და ახოვნად მოითმინა სასოებისა მისთვის მერმისა. ამისა შემდგომად ძლით ბრძანა უშჯულომან³ მან გარდამოჳსნაჲ მისი და ჰრქუა: „და ჯერეთცა არა მოდრეკილ არსა⁴ გონებაჲ შენი, მრავლისმეტყუელო, აღსრულებად ბრძანებასა მეფისასა და განრომად ტანჯვათაგან,⁵ რაჲთა სცხოვნდე?“⁶ მიუგო წმიდამან მონამემან და ჰრქუა: „ესევეითარითა ცხოვრებითა, რომელსა შენ იტყუ, ნუმცა სადა ცხოვრებულ ვარ.“ მოგუთა მთავარმან ჰრქუა მას: „ვინაჲთგან [232v] ცხოვრებაჲ, რომელსა მე გეტყუ, არა სათნო-გიჩს,⁷ უკუეთუ სიკუდილი მოგცე, წადიერად მიითუალოა?“ მიუგო წმიდამან და ჰრქუა მას: „სიკუდილი ეგე, რომელსა შენ მიქადებ, ცხოვრებაჲ არს⁸ ჩემი საუკუნოდ, ხოლო შენმიერი ცხოვრებაჲ სიკუდილი არს.“

48. ჰრქუა მას მოგუთა მთავარმან: „აჰა, ესერა, ჳორცნი შენნი განლეულ არიან სატანჯველთაგან და სული შენი კნინ ოდენ არს შენ თანა, რომელი-იგი მეორესა ტანჯვასა აღმოვჰჳადო შენგან, და იქმნას სანადელი შენი.“ მიუგო წმიდამან და ჰრქუა მას: „დაიყავნ პირი შენი, მეტყუელო სიცრუვისაო, რამეთუ შენ სულსა ჩემსა ზედა ჳელმნიფებაჲ არცა ერთი გაქუს, ვითარცა წერილ არს წერილთა შინა ჩუენთა, ვითარმედ: ნუ გეშინის მათგან, რომელთა მოსწყვნენ ჳორცნი⁹ თქუენნი, ხოლო სულისა არა ჳელ-ენიფების მოწყუედად. არამედ მისგან გეშინოდენ, რომელი შემძლებელ არს სულისა¹⁰ და ჳორცთა წარწყმედად გეჰენიასა შინა.^{11*} ან უკუე, შენ ჳორცნი ჩემნი სტანჯნე ჳელმნიფებითა მაგით შენითა განქარვებადითა, ხო-

---

¹ ურჩულოებისანო A. 2. წარედით A. 3. ურჩულომან A. 4. არს A. 5. ტანჯვათაგან|სატანჯველთაგან B. 6. ჰსცხოვნდე A*, ჰცხოვნდე A#, სცხოვდე B. 7. -გიჩნს B. 8. არს – B. 9. ჳორცნი|ჳორნი B. 10. სულსა B. 11. *მთ. 10:28.

ლო სულისა ჩემისაჲ არა ჴელ-გენიფების დაყენებაჲ სასოები-საგან მისისა¹ და ცხორებისა მისგან საუკუნოჲსა.“

49. ხოლო უშჯულოჲ² იგი კიცხევით ეტყოდა მას: „ვინა-თგან³ ეგე ეგრეთ არს, ვითარ შენ იტყვ, მაღლიერ იყავ ჩემ-და, რომელ მიზეზ გექმენ მათ კეთილთა, რომელთა იტყვ.“ მიუგო წმიდამან იოსებ და ჰრქუა: „უფალმან ჩუენმან იესუ ქრისტემან გვბრძანა, რაჲთა ულოცვიდეთ მტერთა ჩუენტა და [233r] გკყუარდენ მოძულენი ჩუენნი და კეთილსა უყოფდეთ ბოროტისმყოფელთა⁴ ჩუენტა.“^{5**} ხოლო უშჯულომან⁶ მან მო-გუთა მთავარმან განიცინნა და ჰრქუა მას: „ან უკუე, მრავა-ლი კეთილი თანა-გაც ჩემდა მას საუკუნესა ამისთვის, რომელ ან გტანჯავ შენ.“ მიუგო წმიდამან იოსებ და ჰრქუა მას: „არა ეგრეთ არს, ვითარ შენ ჰგონებ,⁷ უშჯულოო,⁸ რამეთუ მას სა-უკუნესა ვერვის ჴელ-ენიფების ყოფად წყალობისა მეორისა თანა, არამედ ამას სოფელსა რაოდენ⁹ ძალ-მიც, ვილოცავ, რაჲთა მოიქცე შენ და ყოველნი საცთურისა მისგან ეშმაკისა და იცნათ მხოლოჲ ჭეშმარიტი ღმერთი,¹⁰ დამბადებელი ყო-ველთაჲ. უკუეთუ ესე ჰქმნა და შეუვრდე მას, შეგინცალოს სახიერებისა მისისათვის და მოგცეს მოტევებაჲ ცოდვათაჲ.“

50. ჰრქუა მას მძლავრმან მან: „დაუტევენ ჟამისად ცუდნი ეგე სიტყუანი და მას საუკუნესა, რომელსა მოელი, მუნ იტყოდე მაგათ საზრახავთა. ხოლო ან სწრაფით ქმენ ნე-ბაჲ მეფისაჲ და გეყოს შენ კეთილი. და უკუეთუ არა ჰყო ესე, დიდითა ჭირითა წარგზავნო შენ ამიერ სოფლით და ესო-დენ¹¹ თითოფერითა სატანჯველითა განგკაფო, რაჲთა შენ მი-ერ ყოველნი ქრისტეანენი შეშინდენ.“ მიუგო წმიდამან იოსებ და ჰრქუა: „ჭირთა მათ შინა და ტანჯვათა,¹² რომელნი მოაწი-ნეს პირველ შენსა ყოფილთა მათ მთავართა, და ან კუალად შენ უწყალოდ მტანჯე და ყოველთავე მათ შინა მადლითა

---

¹ მისისა B*]მისი B#. 2. ურჩულოჲ A. 3. ვინათ B#. 4. ბოროტისა მყოფელთა B. 5. ** მთ. 5:44; 6. ურჩულომან A. 7. ჰგონებ]ჰბასრობ A. 8. ურჩულოო A. 9. რაოდენ A. 10. ღმერთი | ღმერთი B#. 11. ესოდენ B#. 12. ტანჯვათა]სატანჯველთა B.

ღმრთისა [233v] ჩემისადათა სრულ ვიპოვე მოთმინებითა. და ან კუალად სხუანიცა, რაოდენნი¹ მოანიხე ჩემ ზედა ტანჯვანი უკეთურებითა შენითა, მაქუს მე ღმერთი, რომელმან მომცეს მე ძალი და მოთმინებაჲ, რაჲთა რომელთაცა ქრისტეანეთა იხილონ მოთმინებაჲ სიბერისა ჩემისაჲ, განძლიერდენ დათრგუნვად ამპარტავანებისა შენისა, ვითარცა მე დავთრგუნე ძალითა ღმრთისა ჩემისა² ცხოველისადათა.“ მაშინ ბრძანა ბილწმან მან მთავარმან აღებაჲ ნეტარისაჲ მის და შეგდებაჲ საპყრობილესა. და ეგრეთცა³ იქმნა.

51. მერმე არანმიდამან ჰრქუა ნეტარსა აითალას: „მი-თხარ⁴ შენ, უკუეთუ მასვე მაცილობელსა გულისსიტყუასა ზედა ხარა და არა გნებავს⁵ თავუანის-ცემად⁶ მზისაჲ და ცხორებაჲ?“⁷ მიუგო წმიდამან აითალა და ჰრქუა მას: „ცხოველ არს ქრისტეც⁸,⁸ ძე ღმრთისა ცხოველისაჲ, რომელი მრწამს ჭეშმარიტად და ვესავ მას, ვითარმედ უფროეს ყოველთა მე მტკიცე ვარ აღსაარებასა სახელისა მისისასა⁹ და სხუაჲ ღმერთი მისა¹⁰ გარეშე არა ვიცი, არცა დაუტევებ¹¹ დამბადებელსა და თავუანის-ვსცემ¹² დაბადებულსა.“

ესე რაჲ ესმა მძლავრსა¹³ მას, ბრძანა მისიცა თავდაქცე-ვით¹⁴ დაკიდებაჲ და გუემაჲ ძლიერად. ხოლო ნეტარი იგი ამას ოდენ იტყოდა: „ქრისტეანეც¹⁵ ვარ და ქრისტესთჳს მოვითმენ ყოველსა.“ უკვრდა¹⁶ მძლავრსა მას და მის თანამეინაჳეთა¹⁷ ახოვანი იგი მოთმინებაჲ მისი.

52. ხოლო იყო მუნ მანიქეველი ვინმე შეკრული. ბრძანა უკუე¹⁸ მოგუთა მთავარმან მან მოყვანებაჲ მისი. და გარდამოჰსნეს წმიდაჲ აითალა და დაადგინეს, რაჲთა ხედვიდეს მან [234r]ნიქეველსა მას, ვითარ უვარ-ჰყოფს შჯულსა¹⁹ თჳსსა.

---

¹ რაოდენნი A. 2. ჩემისა B*|ჩემი B#. 3. ეგრეთცა A. 4. მარცხენა აშია-ზე: :: აითალა :: A; მარცხენა აშიაზე: მასვე B. 5. გნებავს A. 6. თავ-ყუანის- A. 7. ცხორება|ცეცხლისაჲ B. 8. ქრისტეც A, ქრისტე B. 9. მისისა A. 10. მისსა B. 11. დაუტეობ A. 12. თავყუანის- A. 13. მძლავრა A. 14. თავდამოქცევით B. 15. ქრისტეანეც A, ქრისტეანე B. 16. ოკვრდა A. 17. მეინაჳეთა B#. 18. უკუე B. 19. რჯულსა A.

ხოლო იგი მცირედ წინააღმდეგა და ბრძანა მძლავრმან გუემამ მისი. და ვითარცა მცირედ ოდენ გუემეს, მეყსეულად ჴმა-ყო და თქუა: „წყეულ იყავნ მანინ და შჯული¹ მისი და ყოველი მოძღურებაჲ მისი!“ და ბრძანა მოგუთა მთავარმან მან, რაჲთა მოჰგუარონ ჯინჭველი² და მოკლას, რამეთუ მანიქეველნი ჯინჭველსა ღმერთად იტყვან და პატივ-სცემენ, ვითარცა ღმერთსა. მაშინ მოილო³ კაცმან მან ჯინჭველი იგი და მოკლა.

იხილა რაჲ ესე წმიდამან აითალა, განბრწყინდა პირი მისი და წარმოჴდა, რამეთუ ზე დადგომად⁴ ვერ ეძლო, რამეთუ შემეუსრვილ იყვნეს წვენი მისნი და ჴელნი მჴართაჲთგან⁵ და ყოველნი ასონი მისნი დაბძარულ. მაშინ ჴმა-ყო და თქუა: „აჴა, მოუძღურდა მანინ და იძლია და მოკლა ღმერთი თჴსი. ხოლო მე ნეტარ ვარ და სამგზისსანატრელ, რამეთუ მძლე ვექემნ მტერთა ჩემთა სახელითა უფლისა ჩემისა იესუ ქრისტეს, ძისა ღმრთისა ცხოველისაჲთა, რომელ-იგი⁶ არს ღმერთი პირველ საუკუნეთაჲ და უკუნისამდე იგი არს.“

53. ესმნეს რაჲ სიტყუანი ესე უშჯულოსა⁷ მას, აღივსო გულისწყრომითა და ბრძანა ცემამ მისი არგნითა მროწეული-საჲთა ეკლოვანითა.⁸ და ესოდენ სცეს მას, ვიდრედარა უსულ-ლო იქმნა და სისხლისა მისისაგან არღარა საცნაურ იყო ხატი პირისა მისისაჲ. მერმე ბრძანა უღმრთომან მან წართრევაჲ მისი და დაგდებამ გარეშე სამშჯავროსა შიშუელი.

იხილა იგი ერთმან მოგუთაგანმან [234v] ესრეთ შიშუელი და შეენყალა, ვითარცა კაცსა, და მოილო ფიჩჴ⁹ თჴსი და დაჰბურა მას. ხოლო სხუათა მათ მოგუთა იხილეს იგი და შესამინეს იგი¹⁰ მოგუთა¹¹ მთავრისა მიმართ. და მეყსეულად ბრძანა წარმოდგინებაჲ მისი და განრთხმამ და მიამთხვეს¹² ორასი¹³ არგანი. ამის ჯერისათჴს, ვჰგონებ, თუ იხილოს მოგუმან მან მცირედ რამე ნაწილი წყალობისაჲ დღესა მას საშ-

---

¹ რჩული A. 2. ჯინჯჭველი A. 3. მიილო B. 4. დაგომად B#. 5. მჴართაჲთგან B#. 6. რომელი A#]რომელი-იგი A*. 7. ურჩულოსა A. 8. ეკლოვანითა A. 9. ფჴჩჴ A. 10. იხილეს იგი და შესამინეს იგი – B#. 11. მოგუთა – B. 12. მიამთხვე B#. 13. ორსი B#.

ჯელისა.¹ ამისა შემდგომად ბრძანა უშჯულომან² წარყვანებაჲ წმიდისა აითალაჲსი საპყრობილედ³ მოყუსისა მისისა თანა. აღიღეს იგი და წარიღეს და დააგდეს საპყრობილესა.⁴

54. ხოლო მას ჟამსა ესმა მოგუთა მთავარსა მას, ვითარმედ საბურ მარზაპანი, ძვ⁵ მოაბორ ნახპეტისაჲ, მოვიდა ქალაქსა მისსა, რომელსა ეწოდებოდა მაკელარია. დასხნა წმიდანი იგი საწედართა ზედა და წარიყვანნა მისა და აუნყა მათთვის. და ბრძანა მარზაპანმან წარდგინებაჲ მათი მის წინაშე. იხილნა რაჲ იგინი მარზაპანმან, ჰრქუა მათ: „გამცნებ თქუენ, ჭამეთ სისხლი და თავყუანის-ეცით⁶ მზესა და განგათავისუფლნე თქუენ, რაჲთა არა მოჰკუდეთ, რამეთუ მენყალის სიბერე⁷ თქუენი.“ მიუგეს წმიდათა და ჰრქუეს მას ერთითა პირითა: „ეგე საქმე⁸ – ჭამაჲ სისხლისაჲ⁹ და თავყუანის-ეცმა¹⁰ მზისაჲ შენნი არიან და შენვე იქმოდე,¹¹ ხოლო ჩუენსა ნუ ჰგონებ, თუმცა მაგათგანი რაჲცა ვქმენით.“ მაშინ ბრძანა ურჩულომან¹² მან განრთხმაჲ მათი და გუემაჲ ძლიერად.

55. [235r] ხოლო ვიეთნიმე მუნ მდგომარეთაგანნი სწყალობდეს და ეტყოდეს საიდუმლოდ: „მოგართუათ¹³ ბადაგი ფეროვანი¹⁴ და ვთქუათ, ვითარმედ სისხლი არს, და სუთ¹⁵ იგი, რაჲთა არა მოჰკუდეთ ბოროტითა¹⁶ სიკუდილითა.“ ხოლო წმიდათა მათ ჴმა-ყვეს: „ნუ იყოფინ ჩუენდა, თუმცა შევაგინეთ სიბერე¹⁷ ჩუენი და დავფარეთ სარწმუნოებაჲ და ჭეშმარიტებაჲ კაცთათჳს უღმრთოთა.“

კუალად უბრძანა მიმთხუევად მათდა ას-ასი არგანი და ჰრქუა მათ: „ვბრძანო მოღებაჲ¹⁸ ჳორცისა წმიდისაჲ, რომელ არცა მომშთვარი¹⁹ იყოს, არცა კერპთა²⁰ ნაზორევი, და ჭამეთ.“ მიუგეს წმიდათა მათ და ჰრქუეს: „წელთა შენთაგან

---

¹ სასჯელისა A. 2. ურჩულომან A. 3-4. საპყრობელედ B. 5. ძვ A, ძე B. 6. თავყუანის- A. 7. სიბერე A, სიბერე B. 8. საქმე B. 9. სისხლისა B*]სისხლისა B#. 10. თავყუანის- A. 11. იქმოდე B#. 12. ურჩულომან A. 13. მოგუართუათ B#. 14. ფეროანი A. 15. სუთ A. 16. ბოროტით B#. 17. სიბერე A, სიბერე B. 18. მოღება B#. 19. მომშთვარ B#. 20. კერპთა B*]კეპთა B#.

არანმიდათა ვითარმცა მოგუეცა წმიდაა რაამე? ნუ იყოფინ ესე ჩუენდა, თუმცა რასაცა ზედა საქმესა ნებაჲ შენი აღვასრულეთ.“

56. ესე რაჲ ესმა წმიდათა მათგან, განრისხნა უშჯულო¹ იგი მარზაპანი და განიზრახა მოგუთა მთავრისა მის თანა, რაჲთა შეკრიბნეს ქრისტეანენი მამანი და დედანი და აიძულნენ იგინი თვისითა ჴელითა ქვისა დაკრებად წმიდათა მათ. და ბრძანებაჲ ესე გამოჴდა უდმრთოთა მათგან.

და მეყსეულად შემოკრბეს² ქალაქისა მისგან და გარემოჲს სოფლებისა სიმრავლ³ ფრიადი და აიძულებდეს მათ დათხევად სისხლსა უბრალოსა. შეპყრობილ იქმნა უკუე საკჳრველიცა იგი დედაკაცი ისდანდულ. მაშინ მოიყვანეს ნეტარი იოსებ და დაადგინეს ადგილსა ერთსა, წინაშე მთავრისა, და არღარა იყო ხილვაჲ კაცისაჲ მის ზედა მრავალთა [235v] მათ ტანჯვათა და გუემათაგან და შიმშილისა და დილეგისა და სხუათა მათ აურაცხელთა ჭირთაგან. და ემჭირა იგი ორთა კაცთა, რაჲთამცა არა დაეცა.

57. და ჰკითხა მას მოგუთა მთავარმან: „უკუეთუ მოდრეკილ არს გონებაჲ შენი აღსრულებად ბრძანებასა მეფისასა?“ ხოლო წმიდამან იოსებ ჰრქუა: „მომეახლე, მთავარო, რაჲთა გრქუა რაამე.“ ჰგონებდა უგუნური⁴ იგი, თუ საიდუმლოსა რასმე უთხრობს. აღდგა და მივიდა მახლობელად მისა.⁵ ხოლო მოწამემან ქრისტესმან აღივსო პირი თვისი ნერწყვთა და შეჰწერწყუა პირსა მისსა და ჰრქუა: „შეგინებულო და არაწმიდაო, არა გრცხუენის, რომელ ჯერეთ მაგას მკითხავ? არა გიცნობიესა ესოდენტა ტანჯვათაგან, ვითარმედ შეურყეველ ვარ მე ჭემმარიტებისაგან ვიდრე სიკუდილადმდე?“ მაშინ მარზაპანმან მან და ყოველთა მის თანამსხდომარეთა⁶ მთავართა განიცინნეს და აყუედრეს მოგუთა მთავარსა მას და ჰრქუეს: „ვინ გაიძულა აღდგომიჲ და მისლვაჲ მახლობელად

---

¹ ურჩულოჲ A. 2. შემოკრიბეს A. 3. სიმრავლე B. 4. უგუნური]უგური B. 5. მისსა B*. ხოლო წმიდამან იოსებ ჰრქუა: მომეახლე ... მახლობელად მისსა – B#. 6. თანამსხდომართა B*]თანამსხდომართა B#.

მისა?“ და სირცხვლეულ იქმნა ბილნი იგი სირცხვლითა დიდითა.

და მეყსეულად განიყვანეს წმიდაჲ იოსებ, რაჲთა ქვაჲ დაჰკრიბონ, და მის თანა ერი ქრისტეანეთაჲ, ვითარ ხუთასი სული. დიდითა ცემითა და იძულებითა განიყვანეს ერი იგი და მოთხარეს ჴნარცკ ვიდრე ნელთამდის და მას შინა შთაადგინეს ნეტარი იგი შეკრული. და ინყეს ცემაჲ ქრისტეანეთა, რაჲთა ქვაჲ დაჰკრიბონ მას.¹

58. აიძულებდეს [236r] ნეტარსაცა ისდანდულს, რაჲთა მიაგდოს ქვაჲ მის ზედა. ხოლო იგი ახოვანი მტკიცე იყო სარწმუნოებასა ზედა თჳსსა² და ჴმა-ყო ჴმითა დიდითა: „მე უჯეროსა მაგას საქმესა არა ვიქმ, არცა ვეზიარები დათხევასა სისხლისა³ უბრალოჲსასა.“ ხოლო უმჯულოთა მათ დამჰჭუალეს⁴ სანერტელი ლერწამსა გრძელსა და მისცეს მას და ჰრქუეს: „უკუეთუ არა გნებავს ქვისა მიგდებაჲ, ამით უკუე უგუმირე, რაჲთა ცნას მეფემან, ვითარმედ იქმ ბრძანებასა მეფისასა.“ ხოლო საკრველმან მან დედაკაცმან კუალად ჴმა-ყო: „ნუ იყოფინ ეგე ჩემდა საქმე,“⁵ უფროსად გულსამცა ჩემსა დავისევ ეგე სანერტელი, ვიდრელარა გუამსა ქრისტეს⁶ მონამისასა. აწ, უკუეთუ⁷ მოგიღებინს ჴელმწიფებაჲ მოკლვად ჩემდა, ნადიერ ვარ სიკუდილსა ქრისტესთჳს, ხოლო მე სიკუდილსა მონამისასა არა ვეზიარები.“

59. ესრეთ დაიცვა სარწმუნოებაჲ და სიყუარული საღმრთოჲ ღირსმან მან დედაკაცმან, ხოლო სხუანი იგი ერნი ქვასა დაჰკრებდეს წმიდასა⁸ იოსებს. და იგი ილოცვიდა ღმრთისა მიმართ, და განტჳნეს თავი მისი და ტჳნი მისი დასთხიეს, და ესრეთ მისცა სული თჳსი უფალსა. რამეთუ ერთმან მთავართაგანმან რეცა შეინყალა იგი და ჰრქუა მტარვალსა აღებაჲ ლოდი დიდი და დატევებად⁹ თავსა ზედა მის

---

¹ მასქმათ B 2. თსა A. 3. სისხლისა B*]სისხლისა B#. 4. დამჰჭუალეს B*]დამჭუალეს B#. 5. საქმე B. 6. ქრისტეს – B#. 7. უკუეთუ]უკუე B. 8. წმიდასა – B#. 9. დატევებად A*]დატეხად A#.

სა,¹ რაჲთა მსწრაფლ მოკუდეს. და შეკრიბეს² მის ზედა ზვნი ქვისაჲ³ დიდი. და ბრძანა უშჯულომან⁴ მან მთავარმან დადგინებად მცველთა სამ დღე, რაჲთა არავინ აღილოს [236v] გუამი მისი.

ხოლო მესამესა დღესა იქმნა ძრვაჲ დიდი მას ადგილსა და ჳმაჲ საშინელი და ქუხილი ელვითა⁵ სასტიკითა⁶ და სეტყუაჲ დიდი და ცეცხლი გარდამოჳდა ზეცით და დაწუნა მცველნი იგი და ზვნი იგი ქვისაჲ განაბნია, და პატიოსანი იგი გუამი ნეტარისაჲ მის უჩინო იქმნა. ხოლო გინა თუ წმიდათა ანგელოზთა აღიღეს ამიერ სოფლით, გინა თუ კაცთა ღმრთისმსახურთა მიიღეს და დაჰმარხეს, ღმერთმან მხოლომან⁷ უწყის, რამეთუ არცასადა იპოვა,⁸ არცავის სადა⁹ ეს-მა მისთჳს.

60. და აღესრულა წმიდაჲ მონამ¹⁰ და პატიოსანი მღდელი იოსებ დღესა პარასკევსა, შვედულსა მარტკლისასა.

ხოლო უღმრთოჲ იგი მარზაპანი და უშჯულოჲ¹¹ მოგუთა მთავარი წარვიდოდეს ქუეყანად, რომელსა ეწოდების¹² ბეთნადარა, დაბასა ფრიად დიდსა, სახელით რესთიგარ. დადევს უკუე წმიდაჲ აითალა საჳედარსა და წარიყვანეს მათ თანა, რამეთუ სლვად თჳსითა ფერწითა ვერ შეეძლო დიდთა მათ გუემათაგან, რომელნი შემთხუეულ იყვნეს მისა.¹³ და ვითარცა მიიწინეს დაბასა მას, შეკრიბნეს ქრისტეანენი მამანი და დედანი და წარიყვანეს წმიდაჲ იგი მონამ¹⁴ ბორცუსა¹⁵ მაღალსა. და შეკრეს იგი და დააგდეს ქუეყანასა ზედა და მოიყვანეს ერი იგი ქრიტეანეთაჲ და აჭირვებდეს, რაჲთა ქვაჲ დაჰკრიბონ მას, და სცემდეს მტარვალნი მიყრად ქვისა მის ზედა. და რომელთამე აღირჩიეს სიკუდილი და საქმ¹⁶ იგი არა ქმნეს უჯეროებისაჲ, ხოლო სხუანი უნებლიეთ ერჩდეს¹⁷ მათ.

---

¹ მისსა B*]მისა B#. 2. შეკრებეს B#. 3. ქვიაჲ B#. 4. ურჩულომან A. 5. ელვითა A*]ევითა A#. 6. სასტიკითა A*]სასტიკითა A#B. 7. მხოლომან B. 8. იპოა A. 9. არცავის სადა A*]არცავისდა A#. 10. მონამეც A, მონამე B. 11. ურჩულოჲ A. 12. ეწოდებოდის B#. 13. მისდა B. 14. მონამე B. 15. ბორცუსა B*]ბორსა B#. 16. საქმე B. 17. ერდეს B#.

და დაჰკრიბეს ქვაჲ [237r] ღუანლითშემოსილსა მას, და ესრეთ მისცა მან სული თჳსი სანატრელად ჴელთა უფლისათა. და დააკრიბეს მას ზედა უშჯულოთა¹ მათ სოროჲ დიდი და დაუტევნეს მცველნი ორ დღე. ხოლო მესამესა ღამესა მოვიდეს მონოზონნი² ვინმე ღმრთისმოშიშნი და მოიპარეს პატიოსანი გუამი მისი და ღირსებით შემურეს და დადვეს ადგილსა საჩინოსა.

ხოლო სასნაული დიდი და საკვრველი იქმნა ადგილსა მას, სადა-იგი ნეტარსა მას ქვაჲ დაჰკრიბეს, რამეთუ აღმოცენა³ ხც⁴ დიდი მურტისაჲ, რომელი-იგი იქმნა საკურნებელ⁵ ყოველისა სენისა ქუეყანასა მას. ხოლო შემდგომად ხუთისა წლისა ჴდომითა და შურითა წარმართთა⁶ მოჰკუეთეს ხც⁷ იგი და დანუეს. ხოლო მრავალთა მორწმუნეთა ძმათა გულსავსე გუყვნეს ფიცით:⁸ „ვიდრე მრავალ ჟამ განცხადებულად ვხედევდით სიმრავლესა ანგელოზთასა, რომელნი გარდამოვიდოდეს⁹ ზეცით ადგილსა მას და კუალად აღვიდოდეს და ჴმითა ტკბილითა ადიდებდეს ღმერთსა.“

აღესრულა ესეცა კეთილად მძლ¹⁰ მონამც¹¹ აითალა თთუესა¹² ივლისსა იდ-სა.¹³ ხოლო წმიდათა მამათა დაანესეს სამთაჲვე საჯსენებელი აღსრულებად თთუესა¹⁴ ნოემბერსა¹⁵ გ-სა:¹⁶ წმიდისა აკეფსიმა ეპისკოპოსისაჲ¹⁷ და წმიდისა იოსებ ხუცისაჲ და წმიდისა აითალა დიაკონისაჲ, რომელთა კეთილად იღუანეს ღუანლი წამებისაჲ და სრბაჲ აღასრულეს და სარწმუნოებაჲ დაიმარხეს [237v] ქრისტეს იესუს მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომელსა შუენის ყოველივე დიდებაჲ, პატივი და თაყუანის-ცემი¹⁸ თანა მამით და ყოვლად წმიდით სულით ან და მარადის და უკუნითი¹⁹ უკუნისამდე, ამენ!

---

¹ ურჩულოთა A. 2. მონაზონნი B. 3. აღმოაცენა B. 4. ხეც A, ხე B. 5. საკურნებელ B. 6. საკურნებელ B. 7. საკურნებელ B. 8. საკურნებელ B. 9. გარდამოვიდეს A#, გარდამოვიდოსდეს B. 10. მძლე B. 11. მონამეც A, მონამე B. 12. თუესა AB. 13. იდ-სა|ათოთხმეტსა B. 14. თუესა AB. 15. თუესა AB. 16. გ-სა|სამსა B. 17. ეპისკოპოსისაჲ A. 18. თაყუანის- B. 19. თაყუანის- A.

H-341

[1r] თუესა¹ დეკენბერსა ო. წამება² წმილისა მენაჲსი³ და ერმო-
გინესი⁴ და ევლრაფოჲსი.⁵ კირიელეისონ!⁶

ქრისტეს⁷ მადლთა მოფენასა და ეკლესიათა⁸ აღორძინებასა სიკუდილი განქარდა⁹ და აღდგომა¹⁰ გამოჩნდა,¹¹ რომელსა შინა ჭეშმარიტებისა¹² მონამენი მრავალსახეთა სატანჯველთა¹³ მათ ზედა მონვენულთა¹⁴ შეინყნარებდეს და მტერსა თვსსა სძლეს. რომლისათვისცა მე, საწყალობელმან ათანასე¹⁵, ალექსანდრიისა¹⁶ ეპისკოპოზმან,¹⁷ ღირს ვიქმენ მადლითა ქრისტესითა¹⁸ მითხრობად¹⁹ შემდგომითი-შემდგომად აქა ყოფილი საქმე²⁰, და²¹ ჴელითა მოყუსისა ჩემისა, მალიადმწერალისაჲთა, დავანესე²² სახელგანთქუმულთა²³ მათ კაცთაჲ,²⁴ რომელნი²⁵ აქა²⁶ ქრისტეს მიერ²⁷ ინამნეს, რომელთაცა სხურებაჲ სისხლთა მათთაჲ აქამომდე იხილვების და სურნელებაჲ ყოველთა მიეფინების.²⁸ ხოლო ყოველნი კაცნი,²⁹ რომელნი სენითა სნეულებისაჲთა შეპყრობილ იყვნენ³⁰ და შეემთხვნენ³¹

---

¹ [თუესა] A. თუესა – C. 2. წამება C. 3. მინაჲსი B. 4. ერმოგინე B. 5. ევლრაფოჲსი B]ბარაფორისი A, გრაფოჲსი C. 6. კირიელეისონ] გუაკურთხენ, მამაო BC. 7. ქრისტეს BC. 8. ეკლესიათა C. 9. განკარდა B. 10. აღდგომა A. 11. გამოსჩნდა C. 12. ჭეშმარიტებისა C. 13. რომელსა შინა ... სატანჯველთა]რომლისა მონაფენი მსწრაფლ სახეთა სატანჯველთა B, რომელსა შინა მონამენი მსწრაფლ მრავალსახეთა სატანჯჴვლთა C. 14. ~ მონვენულთა მათ ზედა C. მწვენულთა B. 15. საწყალობელი ათანასი C. ათანასი B. 16. ალექსანდრისა ABC + ეკლესიისა B. 17. ეპისკოპოსი B, ეპისკოპოსი C. 18. ქრისტესითა ABC. 19. მითხრობად + კათოლიკე ეკლესიათა მიმართ BC. 20. საქმე BC. 21. და + აღწერე C. 22. დავანესე]წამებაჲ ესე C. 23. სახელით განთქუმულთა B. 24. კაცთა B. მათ კაცთაჲ]ნეტართა ამათ კაცთანი C. 25. რომელნი-იგი C. 26. აქა]ან B. 27. ქრისტეს მიერ]ქრისტესთვის C. 28. ყოველთავე მოეფინების C. 29. ყოველნი კაცნი BC]ყოველთა კაცთა A. 30. იყვნინ B, იყუნენ C. 31. შეემთხუნენ A, შემთხვნენ C. და შეემთხვნენ – B.

ნანილთა მათთა,¹ მუნთქუესვე² განიკურნებინ.

შემდგომად³ გარდამოსლვისა⁴ კაცთმოყუარისა⁵ ქრისტესა⁶ ჩუენდა, წელსა⁷ ორას სამეოცდამეექუსესა, სარწმუნოებისათჳს იქმნა საშჯელი⁸ ალექსანდრიას [Iv] საქმეთათჳს კაცთა შორის საჩინოთა.⁹ და მრავალგზის თვთმპყრობელმან მაქსიმიანოს¹⁰ ინება¹¹ დაჴსნა და¹² ვერ¹³ შეუძლო. უკუანაჲსკენელ¹⁴ მოსწერა¹⁵ წიგნი¹⁶ მასვე¹⁷ სამეუფოსა¹⁸ ჴელმწიფებისა მისისასა¹⁹ მისვე საქმისათჳს საშჯელი²⁰ მოწვენად. და²¹ უკუანაჲსკენელ²² გულისჴმა-ყო²³ მაქსიმიანოს²⁴ და წარმოავლინა²⁵ კაცი ვინმე ბრძენი და გულისჴმისმყოფელი²⁶ და ფრიად ჴელოვანი²⁷ სწავლითა, რომელსა ეწოდა მენა, რაჲთა მის მიერ აღესრულოს ფიცხელი საშჯელი.²⁸ და²⁹ ვითარცა მოიწია³⁰ ალექსანდრიად³¹ ქალაქსა,³² რაჲთა წარჴმართოს³³ გზაჲ საქმისათჳს,³⁴ და მიწერა³⁵ მეფისა მაქსიმიანესა³⁶ დაჴსნაჲ საშჯელისაჲ³⁷ მის.

ხოლო მენა ფრიად მორწმუნე³⁸ იყო ქრისტეს³⁹ მიმართ, არამედ არა გამოაცხადებდა თავსა თჳსსა ქრისტეანედ. და

---

¹ მათთაჲ B. 2. მუნთქუესვექმყის C. 3. ხოლო შემდგომად BC. 4. გარდამოსლვისა A. 5. კაცთმოყუარისაქიესუ C. 6. ქრისტესა AB, ქრისტესსა C. 7. წელთა A. 8. სასჯელი C. 9. საჩინოთა + ქალაქისათა BC. 10. მაქსიმიანოზ A, მაქსიმიანე C. 11. ინებაქბრძანა C. 12. და – A. 13. ვერქვე რ A. 14. და უკანაჲსკენელ C. 15. მოწერა AB. 16. წიგნები C. 17. მასვე – B. 18. სამეფოსა BC. 19. მისისა A]თჳსისასა C. 20. სასჯელი BC. 21. და – C. 22. უკანაჲსკენელ C. 23. -ჴყო C. 24. მაქსიმიანე C. 25. წარავლინა C. 26. ~ გულისჴმისმყოფელი და ბრძენი C. 27. ჴელოვანიქმეცნიერი B. 28. სა[შჯელი] A, სასჯელი BC. 29. დაქრომელ B, რომელი C. 30. მიიწია C. 31. ალექსანდრია B, ალექსანდრიას C. 32. ქალაქსა – C. 33. წარჴმართუს A, წარმართოს C. 34. საქმისათჳსქაქმესა თჳსსა C. 35. მიწეროს B, მისწეროს C. 36. მაქსიმიანესსა BC. 37. სასჯელისაჲ B, სასჯელისა C. 38. მურწმუნე A. 39. ქრისტეს ABC.

დაჰყო¹ ქალაქსა შინა წელიწადი ერთი და ნაწილი რაჲმე ქრისტიანობისაჲ განაცხადის და მოიხილავნ² სნეულთა და³ ჴელის დადებითა⁴ ნიში ჯუარისაჲ⁵ გამოსახის⁶ და მუნთქუესვე განიკურნებოდეს ბოროტისა სნეულებისაგან,⁷ და მრავალნი მკელობელნი⁸ განკურნნა⁹ და¹⁰ კერპნი დაამჴუნა.

მაშინ მოძღუარმან კერპთმსახურებ[ისა]მან,¹¹ მჴეცებრ განრისხებულმან¹² მის¹³ ზედა, მისწერა¹⁴ წიგნი მეფისა და აუნყა საქმჴ.¹⁵ და ვითარცა აღმოიკითხა წიგნი იგი მაქსიმია-ნოს,¹⁶ აღივსო¹⁷ გულისწყრომითა და განიზრახა, [2r] რაჲთა წარავლინოს მისა¹⁸ ერთი ვინმე¹⁹ წარჩინებულთა მისთაგან²⁰ და სათნო-უჩნდა თანამზრახვალთა²¹ მისთა. ამისთჴს წარავ-ლინა²² ერმოგინე დიდებული ეპრახოსი,²³ რამეთუ ყოველთა გულისწმის-ყოფათა²⁴ შინაგან მხედველ იყო, ათენელი²⁵ ნათე-სავით, რამეთუ გამოცდილ იყო ყოველსა ჴელოვნებასა სიბ-რძნისასა და კეთილისმყოფელ იყო გლახაკთა მიმართ და²⁶ ნაკლულევანთა.

რამეთუ²⁷ ვითარცა²⁸ მოიწია მაქსიმიაწეს მიერ²⁹ მეფისა, იხილა ჩუენებით ღამესა შინა³⁰ სამნი კაცნი შემოსილნი

---

¹ დაყო A|იყო B. 2. მოიხილავნ|მუნ იხილავნ C. 3. და – B. 4. დადება-სა C. 5. ჴუარისაჲ|ქრისტესი C. 6. გამოსხის C. 7. სნეულებისაგან|სე-ნისაგან B. 8. კელობელნი A. 9. განკურნეს A. 10. და|ხოლო A. 11. კერპთმსახურებისაბამან|ღმრთისმსახურებისამან B, კერპთამან C. 12. განრისხებულმან|განძვნებულმან B. ~ განრისხებულმან მჴეცებრ C. 13. მის|მას B. 14. მიწერა AB. 15. საქმჴ|საქმე მისი BC. 16. წიგნი იგი მაქსიმიაწეს|მეფემან მაქსიმიაწე წიგნი იგი C. 17. აღივსო|გან-რისხნა C. 18. მისსა BC. 19. ვინმე – B. 20. წარჩინებულთა მისთაგან|წარჩინებულთაგანი BC. 21. თანამზრახჴ|წლთა C. 22. ამისთჴს წარავ-ლინა|და წარმოავლინა B. 23. ეპრახოზი თჴსი B, ეპარახოზი C. 24. ყოველითა A. ყოველითა გულისწმისყოფითა B. ~ გულისწმისყოფათა ყოველთა C. 25. ათინელი BC. 26. და – B. 27. რამეთუ|რომელი B. 28. რამეთუ ვითარცა|ხოლო რაჴამს C. 29. მიიწია მაქსიმიაწეს მი-მართ C. 30. ჩუენებით ღამესა შინა|ჩუენებასა B. ღამესა შინა|ღამე C.

ბრწყინვალეებითა, რომელნი ეტყოდეს მას,¹ ვითარმედ:² „წარვედ³ და⁴ იცან⁵ ჭეშმარიტი მეფე⁶, რომლისა იქმნებთან⁷ მისსა ძღუნის⁸ მიმღებელ და მრავალნი მისსა მიიყვანნენ⁹ სადიდებელად მისდა.“¹⁰ და ვითარ¹¹ განელჳდა¹² ძილისა მისგან,¹³ ჰგონებდა, ვითარმედ ქუეყანისა დიდებისა¹⁴ არს ჩუენებაჲ ესე. და სასტიკებით მოუწოდა მსახურთა თჳსთა¹⁵ და განვიდა გულისწყრომითა დიდითა¹⁶ და ენება აღსრულებად ბრძანებაჲ მეფისაჲ.

და მოსწრაფებით¹⁷ შფოთისა მისგან აღიძრა ყოველი ქუეყანაჲ და ნაენი, რომელნი ზღუთ¹⁸ მოვიდოდეს, ვითარცა არმურისაგან¹⁹ ლელვათაჲსა,²⁰ გულისწყმა-ყვეს²¹ შიში იგი²² და წარემართნეს,²³ ვითარცა²⁴ ქჳმაჲ ზღჳსაჲ, აღიძრა ამბოხი²⁵ დიდი²⁶ სტკრითა²⁷ და ბობლნითა,²⁸ მრავალფერითა მღერითა²⁹ განვიდეს გარეშე³⁰ ქალაქსა შემთხუევად მისა,³¹ და ესევითარ³² შევიდა³³ ქალაქად.³⁴ რაჟამს დამწუხრდა³⁵ და³⁶ [2v] განიყარა კრებული იგი,³⁷ დაშთა მარტოდ.³⁸

---

¹ მას – B. 2. ვითარმედ – C. 3. წარვედ bis B. 4. და – B. 5. იცან + შენ C. 6. ჭეშმარიტი მეფე]მეფე ქრისტე, ღმერთი ჭეშმარიტი B. მეფე C. 7. იქმნებთან]იქმენ შენ BC. 8. ძღუნის B, ძღუნისა C]ღუნის A. 9. ~ მოიყვანენ მისსა B. მოიყვანენ C. 10. მისდა]შენდა BC. 11. და ვითარ]ვითარცა B. 12. განელჳდა A, განიღჳდა BC. 13. ძილისა მისგან – B. 14. დიდებაჲ C. 15. თჳსთა – BC. 16. ~ გულისწყრომითა დიდითა განვიდა C. 17. მოსწრაფებითა B. 18. ზღუთ A. 19. არმურისაგან A. 20. ლელვათაჲსა]ვენებათაჲსა B. B. 21. -ჰყვეს C. 22. იგი + ჰამბავისა მისგან C, ჰამბილსაგან B. 23. წარემართნეს BC. 24. და ვითარცა BC. 25. ამბოხი A. 26. დიდი]დიდძალი BC. 27. სტკრითა]საყკრითა B. 28. სტკრთა და ბობლანთა C. 29. მრავალფერითა მღერითა C]და მრავალსახითა მოყურებითა A, მრავლითა სახიობითა B. 30. გრეშე A, გარეშე BC. 31. მისსა ABC. 32. ესევითარ]ესრეთ B. 33. ესევითარ შევიდა]ესევითარითა დიდებითა შევიდეს C. 34. ქალაქად + შემთხუევად მისა A. 35. ხოლო რაჟამს შემწუხრდა C. 36. და – A-C. 37. იგი + და A. 38. მარტოდ C.

მას ჟამსა¹ ღონე² იძია მენა და³ ევედრა მეკარესა და შევიდა მისა.⁴ და ვიდრე ჯდალა მსაჯული იგი,⁵ მოიდრიკა⁶ თავი თჳსი მენა და⁷ თაყუანის-ცემაჲ შესწირა⁸ მისსა⁹ და ჰრქუა: „გიკითხავ¹⁰ შენ,¹¹ ზ, უფალო¹² მსაჯულო, რაჲსა მიზეზისათჳს იყო მოსლვაჲ ეგე¹³ შენი აქა მამულსა შენსა სამკვდრებელსა?“¹⁴ ხოლო მსაჯულმან მან¹⁵ გარემიიქცია პირი თჳსი მისგან¹⁶ და ჰრქუა მას:¹⁷ „რაჲსა, ვითარცა სიყუარულითა,¹⁸ სიტყჳსა ჴელოვნებისასა¹⁹ წარმოიღებ და²⁰ რეცა ლიქნით მეტყჳ?²¹ მცირედლა²² მაცალე და გან-რაჲ-თენდეს, განვაცხადო, რომელი წინააღმდგომი იყოს მეფისა²³ წინაშე ურაკპარაკთა სახილავსა და ჰპოვო²⁴ შენ,²⁵ რომელნი გელიან²⁶ ძლევად.“²⁷ და უბრძანა²⁸ მისი მცველითა დაკრძალვაჲ.²⁹ და ვითარცა განთენა,³⁰ ბრძანა³¹ წინაწარმოდგინებაჲ³² ქრისტეს³³ მკვდარი იგი. და ქადაგნი ჴმობდეს, რაჲთა ყოველი სიმრავლჳ³⁴ მოვიდეს ერთად. ხოლო ერისა მის სიმრავლჳ,³⁵ ვითარცა ქჳშაჲ წულილი³⁶ არმურისაგან³⁷ აღძრული, მოკრბა მუნ.³⁸

---

¹ ჟამსა + შინა C. 2. ღუნე A. 3. და – B. 4. მისსა ABC. 5. ჯდალა მსაჯული იგი|დაჯდა მსაჯული B. 6. მოიდრიკა A. 7. და – B. 8. შეწირა AB. 9. მისსა – B. 10. გკითხავ C. 11. შენ – B. 12. უფალო – BC. 13. ეგე – BC. 14. სამკვდრებელს A|ყოველსა სამკვდრებელსა C. 15. მან – BC. 16. მისგან – B. 17. მას – B. 18. სიყუარულით A, სიყვარულით C. 19. რაჲსა ... ჴელოვნებისასა|რაჲსა სიყუარულითა, ვითარცა სიტყუაჴელოვნებასა B. სიტყუაჴელოვნებასა C. 20. და – BC. 21. მეტყჳ + მე C. 22. მცირედლა + და B. 23. მეფისა – BC. 24. პოვო A, ჰპოო BC. 25. შენ – C. 26. გელიან + შენ BC. 27. ძლევად|ძნელნი სატანჯჳჴლნი C. 28. ბრძანა A. 29. დაკრძალვაჲ bis B#] + აუნყა ჴემმარიტებით B. მცველითა დაკრძალვაჲ|დაკრძალვაჲ საპყრობილესა შინა C. 30. განთენდა A. 31. უბრძანა BC. 32. წარმოდგინებაჲ C. 33. ქრისტეს ABC. 34. სიმრავლე BC. 35. სიმრავლე BC] + იყო C. 36. წულილი|ზღვსა C. 37. არმურისაგან AB. 38. მოკრბა მუნ|შემოკრბა B. აღძრული მოკრბა მუნ|აღრეული შემოკრბეს C.

მაშინ წარდგა მენა წინაშე მსაჯულისა, არა¹ ვითარცა საშველად,² არამედ³ ვითარცა მსაჯული, და⁴ განუყარა ჴელი და დაწყნარებულითა⁵ სიტყვთა ეტყოდა სამ ჟამითგან ვიდრე⁶ მეშვდედ ჟამადმდე.⁷ და⁸ მრავალსახე შეზავებული იგი⁹ მიდევნებდა ამოხსა დაჰქსნა მორჩილებად,¹⁰ ხოლო¹¹ ქრისტესი¹² კაცთა თანა გარდამოსლვა¹³ აუწყა ჭეშმარიტებით, ვიდრემდის¹⁴ ლაღად-ყო¹⁵ ყოველმან სიმრავლემან ერისამან,¹⁶ და თქუეს: „ერთ არს ღმერთ,¹⁷ დიდ და ძლიერ,¹⁸ რომელი¹⁹ მაუწყა ჩუენ [3r] მენა, და გუარნამს²⁰ ჩუენ²¹ ყოველთა თქუმული იგი.“²² და²³ ვითარცა იხილა მსაჯულმან²⁴ უფროესი ერისა²⁵ მის, ვითარ²⁶ ჰრწმენა მენასი, განუტევა²⁷ ერი.²⁸

და²⁹ განთიად მოუწოდა მენას და³⁰ დაადგინა ურაკპარაკსა მას და კუალად სამგზის ამხილა მას³¹ და წინააღუდგა მას სიტყვთა.³² და³³ უბრძანა მსაჯულმან მოკუეთაჲ ტერფთა³⁴ მისთა და აღმოკდაჲ თუალთა და ენაჲ აღმოკუეთაჲ³⁵ ძირი-

---

¹ არა + თუ B. 2. სასჯელსა BC. 3. არამედ + თუთ B. 4. და – B. 5. დაწყნარებულისა A. 6. ვიდრე bis C. 7. ჟამამდე A. 8. და – BC. 9. ~ იგი შეზავებული B. 10. ამოხსა დაჰქსნა და მორჩილებად A] ამოხსა და მორჩილებისა დაჰქსნა B. ~ მრავალსახე იყო შეზავებული ამოხსა და მიდევნებდა და მორჩილებად დაჰქსნა C. 11. ხოლო]და C. 12. ქრისტესი ABC. 13. გარდამოსლვა A. 14 ვიდრემდის]ვითარმედ A. ვიდრემდის – C. 15. ლაღად- A. 16. სიმრავლემან ერისამან]ერმან B. 17. ღმერთი BC. 18. დიდ და ძლიერ]და დიდ არს ძალი მისი C 19. რომელი + ჭეშმარიტებით C. 20. გუარნამს A. 21. ჩუენ – B. 22. თქუმული იგი]მის მიერ თქუმული (თქმული C) BC. 23. და – B. 24. მსაჯულმან + მან C. 25. ერისა B. 26. ვითარ]ვითარმედ B. უფროესი ერისა მის, ვითარ]რამეთუ უფროსსა ერისა მისგანსა ფრიად C. 27. განოტევა A. 28. ერი + იგი C. 29. და]ხოლო C. 30. და – B. 31. მას – B. მას]მძღავრმან მან C. 32. და წინააღუდგა მას სიტყვთა]ხოლო წმიდაჲ მენა წინააღუდგა მას სიტყვთა ჭეშმარიტითა C. 33. და]მაშინ C. 34. ტერფთა]ფერწთა C. 35. აღმოკუეთაჲ A.

თურთ,¹ ხოლო² დაშთომილი³ გუამი დამარხვად ბრძანა,⁴ რა-
 თა გან-რაჲ-თენდეს, მიუგდოს მფრინველთა ჴორცისმჭამელ-
 თა⁵ და⁶ მათ მიერ⁷ განილიოს, და არარაჲ ნაწილთაგანი იპო-
 ვოს⁸ მისთაჲ ყოვლადვე.⁹ ხოლო ლამესა მას,¹⁰ მესამესა¹¹ ჟამ-
 სა, ბრწყინვალე¹² იქმნა საპყრობილე იგი.¹³ და გარდამოჭდა
 თავადი ქრისტე¹⁴ კაცთმოყუარებითა¹⁵ თჳსითა და აღადგინა
 ახოვანი¹⁶ იგი, თჳსი მონამე¹⁷ მენა, და განცხოველებული უვ-
 ნებულ-ყო,¹⁸ რამეთუ¹⁹ შთაჰბერა²⁰ მას სული ცხოველი და²¹
 განმხიარულ-ყო იგი²² ყოვლითურთ და²³ განაძრიელა გუამი²⁴
 მისი და ჰრქუა მას:²⁵ „ნუ გეშინინ!²⁶ და²⁷ მიგეახლე შენ²⁸ და
 ვიყო შენ თანა. ხოლო მსაჯული ერმოგინე,²⁹ რომელსა ჰგო-
 ნებ მტერ შენდა,³⁰ ვყო³¹ იგი მოყუას³² შენდა, რამეთუ
 მოეჭენა³³ მეცნიერებისა ესე³⁴ ზრახვად და წინაშე ჩემსა ჰყო³⁵
 ნებაჲ ჩემი³⁶ და იგი განმინესებიეს³⁷ შენდა მოგზაურად³⁸ მო-
 ქალაქე და არღარა მიილო³⁹ გამოცდილებაჲ სატანჯველთაჲ,

---

¹ ~ ენისა აღმოკჳტათაჲ ძირითურთ და აღმოფხურაჲ თუალთაჲ C. 2. ხოლოდა B. 3. დაშთომილი A] + იგი B. 4. ~ ბრძანა დამარხვად B. 5. ჴორცისმჭამელთა A. 6. და – B. 7. მათ მიერ – C. 8. იპოვოს A. 9. არარაჲ ... ყოვლადვე] არა იპოს ნაწილთა მისთაგანი B, არა ნაწილთა მისთაგანი იპოოს. და ჰყუტს ეგრეთ C. 10. ლამისა მის C. 11. მესამესა + ოდენ BC. 12. ბრწყინვალე BC. 13. იგი – B. 14. ქრისტე BC. 15. კაცთმოყუარებითა] ბრწყინვალეებითა B. 16. ახოვანი A, ახოვანი C. 17. მონამე – AC. 18. ~ უვნებულყო განცხოველებული B, უვნებელჰყო განცოცხლებული C. 19. რამეთუ C] ხოლო A, და B. 20. შთაბერა C. 21. და – B. 22. განმხიარულყო იგი] განამხიარულა B, განამხარულა იგი C. 23. და – B. 24. გუამი] გული C. 25. მას – B. 26. მე ვარ, ნუ გეშინინ C. 27. და – C. 28. და მიგეახლე შენ] და მოახლედ შენ A] მე ვარ B. 29. მსაჯულმან ერმოგინი C. 30. მტერსა შენსა C. 31. ვყავ BC. 32. მოყუას] მოყუარე BC. 33. მოიჭენა B, მოგიჭენა C. 34. მეცნიერებისა ესე] მეცნიერებისაებრ C. 35. ყო AB. 36. ჩემი] მისი B. 37. განმინესებია AC. 38. მოგზაურად – B. ~ მოგზაურ შენდა C. 39. მოქალაქე – C. 39. მოილო B.

რამეთუ¹ სახელები თქუენი დაწერილ არს წიგნსა მას ცხოველთასა.²

ხოლო მსაჯული იგი³ ერმოგინე მღვდარე⁴ იქმნა ღამესა მას და გულისწმა-ყო,⁵ რაჲ-იგი შეემთხვა წმიდასა მას ქრისტესსა⁶ მენას. [3v] ტიროდა⁷ მწარედ და იტყოდა: „ფრიად⁸ უსამართლო უყავ⁹ მართალსა მას და არცა ერთი რაჲ¹⁰ სარგებელი სულისა ჩემისა¹¹ მოვიგე.“ და ცრემლოვდა¹² ვიდრე ცისკრადმდე¹³ და იტყოდა თავით თჳსით: „დალაცათუ განრისხებითა¹⁴ აღვავეს¹⁵ და¹⁶ ვითარ მოვაკუდინე ესევეითარი მღევანი კაცი, არამედ აწ უწყი, ვითარ-რაჲ¹⁷ ვყო: წინაშე¹⁸ ურაკპარაკსა¹⁹ დავსხნე წმიდანი ჳორცი²⁰ მისნი და²¹ ვსტიროდი²² მათ²³ ზედა და საცნაურსა ადგილსა²⁴ ვბრძანო²⁵ დამარხვაჲ მისი, რაეთა მცირედ რაჲმე დავაცხრო²⁶ მწუხარება²⁷ ჩემი.“²⁸

და ბრძანა²⁹ და ჳმა-ყვეს³⁰ ქადაგთა და შემოკრბა სიმრავლ³¹ იგი,³² რომელსა ვერ იტევდა თეატრონი³³ იგი.³⁴ და დაჯდა³⁵ მსაჯული იგი და³⁶ უბრძანა,³⁷ რაეთა მოიღონ დაშთომილი წმიდათა მათ³⁸ ჳორცთა მისთაჲ. და³⁹ წარავლინნეს ხუთნი მტარვალთაგანნი კაცი.⁴⁰

---

¹ რამეთუ]ხოლო B. 2. ცხოველთასა]ცხოვრებისასა B. 3. იგი – B. 4. მღუდარე A. 5. -ჳყო C. 6. წმიდასა მას ქრისტესსა]წმიდასა მოწამესა B, წმიდასა მას მოწამესა ქრისტესსა C. 7. და ტიროდა B, სტიროდა C. 8. ფრიად]ვეითარმედ BC. 9. -ყავ A. 10. რაჲ – C. 11. სულისა ჩემისა]სულისაჲ C. 12. ცრემლოვდა A. 13. ცისკრამდე AB. 14. განრისხებით B. 15. აღვავეს]აღვასრულე A. 16. და – C. 17. თუ ვითარ-რაჲ C. -რაჲ – B. 18. და წინაშე A. 19. ურაკპარაკთა BC. 20. ჳორცი A. 21. და – B. 22. ვტიროდი AB. 23. მათ]მას AC. 24. ადგილსა + A. 25. ბრძანო B]უბრძანო C. 26. დავაცხროვო C. 27. მწუხარებაჲ A. 28. ჩემი]მისი B, ესე ჩემი C. 29. და ბრძანა]უბრძანა B, ობრძანა C. 30. ჳმაჲ-ჳყვეს C. 31. სიმრავლე BC. 32. იგი – C. 33. თეატრონი C. 34. იგი – B. 35. დასჯდა C. 36. და + ვითარცა B. 37. ბრძანა C. 38. [წმიდათა] B. მათ – BC. 39. და – B. 40. მტარვალთაგანნი კაცი]მსახურთაგანნი B. წარავლინნეს ხუთნი მტარვალთაგანნი კაცი]წარავლინა ხუთნი მსახურთაგანნი C.

და მი-რაჲ-ინი-ინინეს,¹ ჰპოვეს² იგი³ უფროჲს⁴ გან-
ბრწყინვებული და მხიარული, ვიდრე გუშინ და ძოღან⁵ და⁶
ანგელოზნი⁷ ღმრთისანი დგეს⁸ წინაშე მისა.⁹ ხოლო კაცნი იგი
შეუვრდეს¹⁰ ფერჯთა მისთა და აღიარეს უფალი ჩუენი¹¹ იესუ
ქრისტე¹² და არა ინებეს გამოსლვაჲ საპყრობილისა მისგან.¹³
და ვითარცა დაყოვნდა,¹⁴ მრავალი¹⁵ ჟამი წარჴდა, წარავლინ-
ნა სხუანი მსახურთაგანნი.¹⁶ და მი-რაჲ-ვიდეს,¹⁷ იხილნეს მათ-
ცა ანგელოზნი იგი,¹⁸ შეუვრდეს¹⁹ წინაშე მათსა და ევედრნეს
წმიდასა მას²⁰ წარსლვად თეატრონსა²¹ მას.²²

ხოლო წმიდაჲ იგი წინაუძლოდა მათ და ვიდოდა ფერჯი-
თა მტკიცედ და²³ თუალითა ხედვიდა²⁴ ბრწყინვალედ და²⁵
ენითა იტყოდა მალიად ჴმითა მალლითა.²⁶ და²⁷ მო-რაჲ-ინია,²⁸
მიეახლა მსაჯულსა მას²⁹ და ამბორ[4r]-უყო³⁰ და³¹ ჰრქუა
მას:³² „გიხაროდენ, დიდებულო³³ ნეტარო, კეთილთა³⁴ საქმეთა
მიერ! ან³⁵ მოიხილე³⁶ და მიხილე³⁷ და მიცან და გულისჴმა-
ყავ³⁸ ძლიერებაჲ ქრისტესი,³⁹ ღმრთისა ჩემისაჲ,⁴⁰ რამეთუ

---

¹ და მი-რაჲ-ინინეს]მიინინეს რაჲ B, და ვითარ მიინინენეს C. 2. პოვენეს A, პოვეს B. 3. იგი – B. იგი]წმიდაჲ მენა C. 4. უფროჲსა[დ] B, უფრო-
ჲსად C. 5. ძულუან A, ძულან C. 6. და – C. 7. ანგელოსნი C. 8. სდგეს
C. 9. მისსა ABC. 10. შეურდეს C. 11. ჩუენი – B. 12. ქრისტე BC. 13.
საპყრობილისა მისგან]საპყრობილისაგან BC. 14. დაყოვნდა A. და
ვითარცა დაყოვნდა]ვითარ B, და ვითარ C. 15. მრავალი] მცირედი
C. 16. მსახურთაგანნი]კაცნი მსახურთა მისთაგანნი C. 17. და მი-
რაჲ-ვიდეს – B. 18. ანგელოზნი იგი]ანგელოსნი და C. 19. შეურდეს
C. 20. წმიდასა მას]წამსა C. 21. თეატრონსა A, თეატრონად C. 22.
მას – BC. 23. და – BC. 24. იხედვიდა B. ხედვიდა – C. 25. და – B.
26. მალიად ჴმითა მალლითა]მალლად C. 27. და – B. 28. მი-რაჲ-ინია
B, ვითარცა მიინია C. 29. მას – B. 30. ანბორ-უყო A, ამბორს-უყოფ-
და C. და ამბორ-უყო – B. 31. და – C. 32. მას – B. 33. დიდებულუ
A] + და BC. 34. ნეტარო, კეთილთა]ნეტართა C. 35. ან + უკუე B. 36.
მოიხილჴ A. მოიხილე და – BC. 37. მიხილჴ A. 38. გულისჴმაჲ-ჴყავ
C. 39. ქრისტეს BC. 40. ჩემისაჲ]ჩუენისა C.

შენ გუშინ იწყე, ვითარცა მგელმან მტაცებელმან,¹ აღჭრად ასოთა² ჩემთა და უფალი იგი ჩემი მოვიდა ჩემდა ზეგარდამო და განმაახლა მე და შენიცა ჰნებავეს თვისსა³ სახლეულ-ყოფად.⁴ ან იხილე,⁵ რომელმან⁶ გუშინ დაშქრენ⁷ ფერწნი⁸ ჩემნი უჯეროდ,⁹ დღეს ხედავ მტკიცედ¹⁰ სლვითა¹¹ და¹² აღმოჰჴადენ¹³ თუალნი ჩემნი¹⁴ და ან უმახვლვსად¹⁵ მხედველ არიან, და ენაჲ, რომელ¹⁶ ძირითურთ¹⁷ აღმოჰჴადე,¹⁸ ესერა, მალიად¹⁹ მეტყუელებით ვჴმობ.²⁰ და ნულარა²¹ წინააღუდგები მას, რომელსა ჰნებავეს ცნობაჲ²² შენი და მეცნიერებისა ჭემმარიტებისა²³ მოსლვაჲ, რამეთუ ჯერ-არს შენდაცა შესუმად სასუმელი²⁴ ესე.“

მაშინ ჴმა-ყო²⁵ სიმრავლემან მან ერისამან და ღალადებით²⁶ იტყოდეს: „სიბრძნისმოყუარეო,²⁷ აქებდ, რომელი გუშინ მახვლითა დაიჭრებოდე²⁸ და დღეს ჴმითა ტკბილითა²⁹ მაღლად იტყვ ძალითა ქრისტვსითა³⁰ და³¹ ვიცანთ ჭემმარიტი ღმერთი, შენ მიერ ქადაგებული.“ და³² დაადგრა³³ ვიდრე სამ ჟამადმდე³⁴ სიმრავლვ³⁵ იგი ერისაჲ მის და³⁶ არა უნდა წარსლვის და აღივსებოდეს³⁷ მოძღურებითა წმიდისა³⁸ მის მიერ.³⁹

---

¹ მტაცებელმან – B. 2. ასუთა A. 3. თვსად C. 4. -ყოფაჲ B. 5. იხილვ A. 6. რომელ C. 7. დასჭრენ C. 8. ჴორცნი BC. 9. უჯეროდ + და BC. 10. მტკიცედ|მცირედ A. 11. სლვად C. 12. და – C. 13. აღმოჰჴადენ B, აღმოშხადენ C. 14. ჩემნი – B. 15. უმახულესად A, უმახვლესად C] უმეტესად B. 16. რომელი BC. 17. ძირითუთ A. 18. აღმოჰჴადე] აღმოშკუჴთე, ან B, აღმოშკუჴთე, აჴა C. 19. მალიად – BC. 20. ვჴმობ|მაღლად ჴმობს C. 21. ნუ BC. 22. ცნობაჲ|ცხოვრებაჲ C. 23. ჭემმარიტებისსა BC. 24. სასმელი C. 25. -ყო]-ყვეს A, ჴმაჲ-ჴყო C. 26. ღალადებით – B. 27. სიბრძნისმოყუარებით B. 28. დაიჭრებუდე A. 29. ~ ჴმითა ტკბილითა დღეს B. 30. ქრისტესითა ABC. 31. და + ჩუენ B. და – C. 32. და – B. 33. დაადგრა A. 34. ჟამადმდე AB. 35. სიმრავლე B. ~ ერისა მის სიმრავლე ვიდრე სამ ჟამადმდე C. 36. და – B. 37. აღივსებუდეს A. 38. წმიდისა – C. 39. მის მიერ|მენასითა B.

მაშინ¹ მსაჯულმან მან² და მთავართა ერისათა³ იხილნეს ორნი ანგელოზნი⁴ ბრწყინვალენი, რომელნი ჰფარვიდეს ფრთეებითა და აგრილობდეს ნეტარსა მენას. ხოლო მსაჯული იგი ძრწოდა⁵ და იტყოდა გულსა შინა თუსსა,⁶ ვითარმედ: „ჭეშმარიტი უფალი⁷ [4v] გუაუნყა ჩუენ ტკილადმეტყუელებითა თუსითა მენა, რამეთუ კეთილ არს ქრისტვს⁸ მიმართ სარწმუნოებაჲ საცხოვრებელად.⁹ ხოლო მე აღვიარებ მას ღმერთად, რომელმან¹⁰ ესევეითარნი შემწენი განუმზადნა¹¹ მოყუარეთა თუსთა.¹² ამოდ დავშუერ ცუდთა კერპთა ღმერთად¹³ შერაცხად¹⁴ და შეტყუვილი¹⁵ მათი ჭეშმარიტებად შევჰრაცხი.¹⁶ ხოლო ან შეუვრდები¹⁷ წმიდისა ამის და კეთილად მოქალაქისა¹⁸ ჩემისა, რაჲთა ამის¹⁹ მიერ მივიწიო გზასა სამართლისა-სა.“

და²⁰ აღდგა²¹ საყდრისა მისგან და მიისწრაფა²² წინაშე წმიდისა მოწამისა²³ მენაჲსა²⁴ და ვერ იკადრა²⁵ მიახლებად,²⁶ რამეთუ მახლობელად მისსა დგეს²⁷ ანგელოზნი²⁸ და მცირედრე²⁹ განშორებულად უკუმოიქცა.³⁰ ხოლო სიმრავლვ³¹ იგი მჴედართაჲ³² იტყოდეს: „დაითმინე, მსაჯულო, ნუ წარხუალ, ვითარმედ³³ ვცნათ ჩუენ³⁴ ჭეშმარიტებისა³⁵ სიტყუანი³⁶ სიბრ-

---

¹ მაშინ]მას უამსა C. 2. მან – C. 3. მთავართა ერისათა]სიმრავლემან ერისამან C. 4. ანგელოსნი C. 5. ძრწუდა A. 6. თუსა A. გულსა შინა თუსსა – C. 7. უფალი]ღმერთი BC. 8. ქრისტეს ABC. 9. საცხოვრებელად AB. 10. რომელმან]რომელნი B. 11. განომზადნა A. 12. თუსთა]მისთა C. 13. ღმერთად]მიმართ B. 14. შერაცხვად B, შერაცხვითა C. 15. შეტყუვილი A. 16. შევჰრაცხე B. და შეტყუვილი ... შევჰრაცხი – C. 17. შეუვრდები + წინაშე BC. 18. კეთილისა მოქალაქისა C. 19. ამის – B. ამის]ამისთუს C. 20. და – B. 21. აღსდგა C. 22. მიისწრაფდა C. 23. მის მოწამისა C. მოწამისა – B. 24. მენაჲსსა BC. 25. იკადრებდა C. 26. მიახლებად + მისსა C. 27. სდგეს C. 28. ანგელოსნი C. 29. მცირედ B. 30. უკმოიქცა A, უკუნიქცა C] + იგი B. 31. სიმრავლე ABC. 32. იგი მჴედართაჲ]ერისაჲ ჴმობდეს და B. მჴედართაჲ]ჴმობდეს და C. 33. ვითარმედ]ვიდრემდის C. 34. ვცნათ ჩუენ]ვიცნათ B, ვიცნნეთ ჩუენ C. 35. ჭეშმარიტისა B. 36. სიტყუნი A]სიტყუა B.

ძნისმოყუარისა მისგან.⁴¹ მას ჟამსა მსაჯულმან მან დაიმდაბ-
 ლა თავი თვისი² და თაყუანი-სცა წმიდასა მას და³ მიეახლა და
 ამბორს-უყო⁴ და უპყრა ჴელი წმიდასა მას⁵ და განაშორა სიმ-
 რავლისა⁶ მისგან და ეტყოდა: „გვეედრები⁷ წმიდასა მაგას
 ქნარსა, სულიერსა ტკბილადმეტყუელსა მონამესა და შუენი-
 ერსა მწყემსსა⁸ და⁹ ჭემმარიტებისა¹⁰ ნათელსა და ლელვაგუე-
 მულთა ნავთსაყუდელსა, რაჲთა ლოცვა-ჴყო ჩემთვის, რამეთუ
 ვიხილე¹¹ განსაკვრვებელი სასწაული და¹² შენ მიერ დღეს
 მრწამს უფალი,¹³ რომელსა შენ ჴქადაგებ, არამედ ორგუ-
 ლებ,¹⁴ ნუუკუე არა შემინყნაროს მე ქრისტემან, რამეთუ პირ-
 ველ¹⁵ ვმსახურებდი¹⁶ მე¹⁷ კერპთა.“

ჰრქუა¹⁸ მას წმიდამან მენა: [5r] „ნუ შეორგულდები,¹⁹
 არამედ გრწმენინ²⁰ ხოლო²¹ ნადიერებით, რამეთუ ღმერთი²²
 კაცთმოყუარე არს და²³ ძკრუჴსენებელ და²⁴ მონყალე.²⁵ და
 მეცა გამომიცხადა უფალმან²⁶ სიმტკიცე²⁷ საწმუნოებისა
 შენისაჲ,²⁸ ხოლო სახელი შენი დანერილ არს წიგნსა მას ცხო-
 ვრებისასა.“²⁹ და შე-რაჲ-იტკბნეს და ამბორს-უყვეს³⁰ ურთი-
 ერთას.³¹

---

¹ მაგისგან BC. 2. ~ დაიმდაბლა თავის თვისი მსაჯულმან მან C. 3. და
 – B. 4. ანბურს- A. 5. წმიდასა მას – B. 6. სიმრავლისაქერისა B. 7.
 გვეედრები + შენ C. 8. მწყემსსაქმოდუანესა C. 9. მწყემსსა და – B.
 და – C. 10. ჭემმარიტებისასა C. 11. ვიხილჴ A. 12. სასწაული და –
 C. 13. უფალიქრისტე ღმერთი B, ღმერთი C. 14. ურგულებ A. 15.
 პირველად AC. 16. ვჴმსახურებდი B. 17. ვმსახურებდი მექმონებდი
 C. 18. და ჰრქუა B. 19. შეურგულდები A. 20. გრწმენინი B. 21. ხო-
 ლოქრამეთუ B. 22. რამეთუ ღმერთიქრომელი C. 23. და – B. 24. და +
 ფრიად B. 25. მონყალჴ A. 26. უფალმანღმერთმან C. 27. სიმტკიცე
 ABC. 28. შენისა AC. 29. ცხოვრებისასა AB. 30. ანბურს- A. 31. და
 შე-რაჲ-ტკბნეს და ამბორსუყვეს ურთიერთასქდა (და – B) შეიტკბნეს
 ურთიერთარს და ამბორსუყვეს (-უყჴჴს C) BC.

და უბრძანა მსაჯულმან მან¹ განტევებაჲ ერისაჲ მის² და ამცნო,³ რაჲთა ხვალისა კუალად⁴ შემოკრბენ ერთად, და დაშთეს⁵ მარტონი⁶ მსაჯული ხოლო⁷ და წმიდაჲ იგი.⁸ მერმე⁹ ღამე ყოველ, ვიდრე განთენებადმდე,¹⁰ განუცხადა¹¹ მას¹² ჭეშმარიტად სარწმუნოებაჲ¹³ ქრისტესი.¹⁴ და გან-რაჲ-თენდა,¹⁵ ქადაგნი ჴმობდეს და სიმრავლჳ¹⁶ იგი¹⁷ ერისაჲ მის¹⁸ კუალად შეკრბეს¹⁹ ერთად.²⁰

და ესმა საკრველებაჲ²¹ ათცამეტთა²² ებისკოპოსთა²³ და²⁴ მოვიდეს ერთობით წმიდისა მის. ხოლო²⁵ მრავალნი წარმართთაგანნი მოვიდეს²⁶ ხილვად და სმენად ყოფილი²⁷ იგი საქმჳ²⁸ ჴსნისაჲ, რომელსა გამოუჭეშმარიტებდა²⁹ მათ წმიდაჲ იგი მონამჳ.³⁰ მაშინ აღდგა³¹ მსაჯული იგი და ჴმა-ყო³² წმიდისა მონამისა მიმართ და ეტყოდა მას,³³ ვითარმედ:³⁴ „კეთილისათჳს დაისაჯე, რამეთუ სიბრძნითა მასწავებ³⁵ ჩუენ სარწმუნოებასა ქრისტესსა,³⁶ ჳ, ყოვლადკეთილო მონამეო.“³⁷ და³⁸

---

¹ მან – B. 2. მის – BC. 3. ამცნო|უბრძანა B. 4. კუალად|დღე C. 5. დაშთდეს A. 6. მარტონი A|მარტოდ C. 7. ხოლო – B. 8. მსაჯული ხოლო და წმიდაჲ იგი|მსაჯული იგი და მენა C. 9. მერმე|და B. 10. განთენებადმდე A. მერმე ... განთენებადმდე|ხოლო წმიდამან მენა ღამე ყოველ C. 11. განოცხადა A. 12. მას – B. 13. ჭეშმარიტი სარწმუნოება C. 14. ქრისტესი B|ქრისტეს მიმართ AC. 15. გან-რაჲ-თენდა|ვითარცა განთენა B. 16. სიმრავლე BC. 17. იგი – B. 18. მის – B. 19. შეჳკრბეს C. 20. შეკრბეს ერთად|შემოკრბა B. 21. საკრველებაჲ + იგი BC. 22. ათცამეტთა + მათ C. 23. ებისკოპოსთა B. 24. და – B. 25. ხოლო|და C. 26. მოვიდოდეს C. 27. ყოფილი|კეთილი C. 28. საქმე A|B|C. 29. გამოუჭეშმარიტებდა|გამოუცხადებდა C. 30. მონამე BC. 31. მაშინ აღდგა|აღდგა მას [ჴამსა] B. აღსდგა C. 32. ჴმაჲ-ყო C. 33. მას – B. 34. ვითარმედ|ფრიად A. 35. სიბრძნით მასწავებდ C. 36. სარწმუნუებასა ქრისტესსა A. სიბრძნითა ... ქრისტესსა|სიბრძნით მასწავე ჩუენ სარწმუნოებაჲ ქრისტესი B. ქრისტესსა C. 37. ყოვლადკეთილო მონამეო|კეთილო მოღუანეო C. 38. და – C.

ესე რაჲ¹ თქუა² მსაჯულმან მან,³ ლაღად-ყო⁴ ყოველმან მან⁵ კრებულმან და ჰრქუეს:⁶ „დიდ არს ღმერთი ქრისტიანეთაჲ, რომელმანცა⁷ მსაჯული ესე, გამომზრდელი გლახაკეთაჲ, მოიყვანა⁸ მეცნიერებასა⁹ ჭეშმარიტებისასა.“

მას ჟამსა წარავლინა ნეტარმან¹⁰ მენა თჳსი მწიგნობარი,¹¹ რაჲთა მოიღოს¹² წყალი. და¹³ აღიღო წყალი იგი და მიუპყრა¹⁴ ღმრთისმოყუარეთა ეპისკოპოსთა.¹⁵ [5v] ხოლო მსაჯული იგი წარდგა წინაშე მათსა¹⁶ და მოუდრიკა¹⁷ თავი თჳსი და¹⁸ აკურთხეს¹⁹ და დაასხეს მის²⁰ ზედა წყალი იგი.²¹ და²² ნეტარმან ერმოგინე მადლითა²³ ქრისტესმიერთა და ლოცვითა მათ²⁴ წმიდათაჲთა მოიღო სული ზეგარდამო მეორედ²⁵ შობისაჲ მოსატევეებელად ცოდვათა და²⁶ აღდგომასა ცხოვრებაჲ²⁷ საუკუნოჲ, სახელითა მამისაჲთა და²⁸ ძისაჲთა²⁹ და სულისა წმიდისაჲთა,³⁰ ჴელთა დასხმითა ათცამეტთა ეპისკოპოსთაჲთა,³¹ და³² მუნთქუესვე შეიწყნარა³³ პატივი ეპისკოპოსობისაჲ.³⁴

ხოლო დღესა მეექუესესა განყო ყოველი მონაგები³⁵ და საფასენი თჳსნი³⁶ გლახაკთა და ასწავებდა³⁷ სარწმუნოებასა³⁸ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა³⁹ და ნათელს-ცემდა და⁴⁰

---

¹ რაჲ – C. 2. თქუა|სთუა C. 3. მან – C. 4. ლაღდატ-ყვეს A. 5. მან – BC. 6. ჰრქუეს|თქუეს B, სთქუეს C. 7. რომელცა A. 8. მსაჯული ... მოიყვანა|მოიყვანა მსაჯული B. მოიყუანა C. 9. მეცნიერებას A. 10. ნეტარმან + მან B. 11. ~ მწიგნობარი თჳსი C. 12. მიიღოს B. 13. და – B. 14. მიპყრა C. 15. ეპისკოპოსთა B. 16. წინაშე მათსა|მათ წინაშე C. 17. და მოუდრიკა|მოიდრიკა C. 18. და – B. 19. აკურთხეს + იგი B. 20. მის|მას B. 21. წყალი იგი – BC. 22. და|ხოლო B. 23. მადლითა A. 24. მათ|მით A. 25. მეორედ – AC. 26. და – B. 27. ცხოვრებაჲ A, ცხ[ორებაჲ] B, ცხოვრება C. 28. მამისა C. და – BC. 29. ძისა C. 30. წმიდისაჲთა + და BC. 31. ეპისკოპოსთაჲთა B] + და თანადგომითა ჩემ გლახაკისაჲთა BC. 32. და – B. 33. შეიწყნარა|მიიღო B. 34. ეპისკოპოსობისაჲ B. 35. მონაგები + თჳსი B. განუყვნა ყოველნი მონაგები C. 36. საფასენი თჳსნი B. 37. ასწავებდა|ასწარებდა B. 38. სარწმუნოებასა A. 39. ქრისტესსა ABC. 40. და – C.

ყოველთა დღეთა ასწავებდა¹ ათასეულთა.² და რომელნი გუემულ იყვნეს სულთაგან არანმიდათა, მუნთქუესვე განჰკურნებდა და დაშთომილთა³ კერპთა შეჰმუსრვიდა.⁴ და ბაგინნი დაამჟუნა⁵ და დასცნა და მადლითა⁶ ქრისტესითა⁷ განბნეული შჯული⁸ ერთად შემოკრიბა.⁹

ხოლო¹⁰ ერთმან ვინმე კრებულისგანმან უშჯულომან,¹¹ სახელით¹² ოსტიკოს,¹³ მიისწრაფა და მიუთხრა¹⁴ მეფესა მაქსიმიანოსს¹⁵ ესე ყოველი ყოფილი,¹⁶ ვითარმედ: „მსაჯული და სინკლიტოზი¹⁷ სიბრძნისმოყუარენი ქრისტეანე იქმნეს¹⁸ და ყოველი ქალაქი და სოფლები¹⁹ აღმოსავალითკერძონი მიაქციენეს²⁰ თაყუანის-ცემად ჯუარცუმულისა და შუენიერად შემკულნი²¹ ტაძარნი ღმერთთანი დაჰსწნენეს²² და დაარღვენეს.²³ და²⁴ უკუეთუ²⁵ არა ისწრაფოს თვთმყპრობელობამან მეფობამან შენმან,²⁶ არა²⁷ აღმოსავალითკერძონი²⁸ ხოლო,²⁹ არამედ

---

¹ ასწავებდა + და A. 2. ნათელ-სცემდა ... ათასეულთა|ნათელ-სცემდა ყოველთა და ასწავებდა ათასეულთა B, ნათელ-სცემდა ყოველთა დღეთა ასეულთა და ათასეულთა C. 3. დაშთომილთა A. 4. შეჰმოსრვიდა A. 5. დაამჟუნა C. 6. მადლითა|ძალითა C. 7. ქრისტესითა AC] + და C. 8. სჯული C. 9. და ბაგინნი ... ერთად შემოკრიბა|და ბაგითა მათითა დაამჟობდა მადლითა ქრისტესითა, და განბნეული სჯული ერთად შემოკრიბა B. შეჰკრიბა C. 10. ხოლო – C. 11. კრებულისგანმან უშჯულომან|კრებულისგან უსჯულოთაჲსა BC. 12. სახლით – C. 13. ოსტიკოს|სიტიკიონ C. 14. უთხრა B. 15. მაქსიმიანოს B. და მიუთხრა ... მაქსიმიანოსს| მიისწრაფა მითხრობად მაქსიმიანე მეფისა და მიუთხრა C. 16. ~ ყოველი ესე ყოფილი BC. 17. სიკლიტოზი A, სიკლიტიკოსი B|ეპარხოზნი C. 18. იქმნენ BC. 19. სოფელი B. 20. მიაქციენეს B. აღმოსავალითკერძოჲ მიაქციეს C. 21. შემკობილნი B. 22. დაჰსწნენეს C. 23. დაარღვენეს A. და დაარღვენეს – C. 24. და|ან B. და – C. 25. უკუეთუ C. 26. მეფობისა შენისამან C. 27. არა|არცა ხოლო C. 28. აღმოსავალითკერძონი A. 29. ~ არცა ხოლო აღმოსავალით კერძო B.

ყოველსა [ნr] სოფელსა,¹ რომელი ჰრომთა² საჯელმნიფოსა არიან,³ თვსად მიაქცინენ⁴ ყოველნი.“⁵

და⁶ ვითარცა ესმა ესე მეფესა მაქსიმიანეს,⁷ აღივსო⁸ გულისწყრომითა უსაზომოდ და აღირჩია⁹ მწედარი ათი ათასი¹⁰ ძლიერი და წარვიდა ეგვპტით¹¹ და შეიპყრა ნეტარი ეპისკოპოსი¹² ერმოგინე¹³ და ახოვანი¹⁴ ქრისტეცისი¹⁵ მენა.¹⁶ და წინაშე ურაკპარაკსა¹⁷ წარმოადგინნა იგინი განშიშულელებულნი და ეტყოდა მათ რისხვით:¹⁸ „რაჲ შეგამთხვე¹⁹ შენ, ერმოგინე, ანუ არა ყოველთა შემწედ დაგადგინე შენ²⁰ და ჯელმნიფც²¹ ზლუასა²² და ჯმელსა ზედა გყავ შენ²³ და მთავართა ჩემთა ზედა დაგადგინე უმთავრეს ყოველთასა²⁴ და წარმოგავლინე შენ,²⁵ რაჲთა კაცი ეგე²⁶ განთქუმული და საცნაური მოაქციო, და შენ მაგის მიერ²⁷ შეცთომილ²⁸ იქმენ სწავლათაგან მისთა, რაჲმე იხილე²⁹ ამოფსა³⁰ და ცუდისა სწავლისა მისისაჲ და³¹ ესრცთ³² დაემორჩილე³³ და წარსწყმიდე საჩინოებაჲ³⁴ შენი და დიდებულებაჲ მთავრობისა შენისაჲ და ემსგავსე³⁵ შენ³⁶ მათ, რომელნი თეატრონსა შინა საბასრობელ³⁷ იქმნიან?“

---

¹ სოფლებსა B. 2. ჰრომთა A. 3. არიან|არს B. 4. მიაქცევენ B. 5. ყოველნი – B. ყოველსა სოფელსა ... მიაქცინენ ყოველნი|ყოველნი სოფელნი, რომელნი ჰრომთა სამეფოსა ქუჭშე არიან, თვსსა მიაქცინენ C. 6. და – B. 7. მაქსიმიანეს – B. 8. აღივსო|აღიძრა C. 9. აღირჩია|აღიქუა B, აღილო C. 10. ათი ათასი|ასი ათასი B. 11. ეგვპტით|ეგვპტედ აღექსანდრიად C. 12. ეპისკოპოსი B. 13. ~ ერმოგინე ეპისკოპოსი C. 14. ახოვანი A, ახოანი C|მწედარი B. 15. ქრისტესი ABC. 16. მინა B. 17. ურაკპარაკსა + მას C. 18. რისხვით|გულისწყრომით: ან უკუ[ე] მითხარ B. რისხვთ C. 19. შეგამთხვე A| შეგემთხვ[ა] B, შეგემთხვე C. 20. შენ – B. ~ ანუ ყოველით არა შემწედ დაგადგინეა შენ C. 21. ჯელმნიფე B. 22. ზლვასა A. 23. ~ ჯელმნიფე გყავ შენ ზლუასა ზედა და ჯმელსა C. 24. მთავართა ... ყოველთასა| ყოველთა მთავართა ჩემთა ზედა უმთავრესად დაგადგინე B. 25. შენ – B. 26. ეგექესე B. 27. ~ მაგის მიერ შენ B. მიერ + შენ C. 28. შეცთომილ A. 29. იხილვ A. 30. ამოფსა A. 31. და|რომელ C. 32. ესრეთ BC. 33. დაემორჩილე A. 34. საჩინოე B. 35. ემსგავსვ A. 36. შენ – B. 37. საბასრობელ|სარბიელსა ძლეულ C.

და ვითარცა დაასრულნა მეფემან სიტყუანი ესე¹ და,² აჰა, ესერა, ორნი იგი³ ანგელოზნი,⁴ რომელნი იყვნეს პირველითგანვე მენაჲს⁵ თანა, გამოჩნდეს⁶ ელვარენი ნათლისად⁷ და⁸ ჰფარვიდეს⁹ მონამეთა ზედა¹⁰ ქრისტჳსთა¹¹ და ეტყოდეს მათ:¹² „განძლიერდით, რამეთუ მოვივლინენით¹³ შემნედ¹⁴ თქუენდა.“

მაშინ¹⁵ მიუგო სამგზის სანატრელმან ერმოგინე და ჰრქუა: „მნებავეს გულისჴმის-ყოფა¹⁶ შენდა, თვთმპყრობელო მეფეო,¹⁷ რომელი ვიხილე¹⁸ მის მიერ, ვყავ ესე.¹⁹ [ნv] მეცა მენამების ესე ყოველი და წინაშე შენსა გაუწყო ყოველი იგი ყოფილი,²⁰ რამეთუ ვითარცა-ესე სასტიკებითა და გულისწყრომითა²¹ მოინია თვთმპყრობელობაჲ შენი ჩუენ ზედა,²² ეგრეთვე²³ მსგავსად²⁴ სასტიკებით და წარმდებებით,²⁵ შინებითა²⁶ და ზარითა მოვიდოდე მართლისა ამის და წმიდისა კაცისა ზედა და²⁷ მენამებიან მე სიმრავლენი ესე ერნი.²⁸ და ვპოვე კაცი ესე განსრულებული ქრისტეანე და ვისწრაფე აღსრულებაჲ ბრძანებისა შენისაჲ.²⁹ და ამისნი³⁰ მოვჰკუე-

---

¹ სიტყუად – B. 2. და – B. დაასრულნა მეფემან სიტყუანი ესე C]ინყო მეფენამ სიტყუად მათდა მიმართ A, ინყო მეფემან მათდა მიმართ B. 3. იგი – BC. 4. ანგელოზნი C. 5. მენაჲს C. 6. გამოჩნდეს C. 7. ნათლად BC. 8. და – B. 9. ჰფარვიდეს] ჰფრინვიდეს C. 10. ზედა – B. 11. ქრისტესთა ABC. 12. მათ – BC. 13. მოვივლინენით]მოვინიენით B. 14. შემნედ]შენვენად C. 15. და მაშინ B. 16. -ყოფად C. 17. მეფე A. 18. ვიხილე A. 19. ~ რომელი ვიხილე და ვყავ მის მიერ ესე B, რომელ ვიხილე და მის მიერ ვყავ ესე C. 20. მეცა მენამების ესე ყოველი და წინაშე შენსა გაუწყო ყოველი იგი ყოფილი]და მენამების მე ერი ესე ყოველი და გაუწყო ყოველი ესე ყოფილი B, მენამების მე ერი ესე და ყოველი წინაშე შენსა გაუწყო C. 21. სასტიკებით და გულისწყრომით A. 22. ჩუენ ზედა – B. 23. ეგრეთვე BC. 24. მსგავსად + მეცა B. მსგავსად – C. 25. სასტიკებითა და წარმდებებითა C. 26. შინებითა]შეგინებითა C. 27. და – C. 28. და მენამებიან მე სიმრავლენი ესე ერნი – B. ერნი]ყოველნი C. 29. ბრძანებისა შენისაჲ]ბრძანებათა შენთაჲ მსწრაფლ და B. აღსრულებაჲ ბრძანებისა შენისაჲ]აღსრულებად ბრძანებათა შენთა C. 30. და ამისნი – C. ამისნი – B.

თენ¹ ფერწნი და აღმოვჰყადენ² თუალნი და ენაჲ ძირითურთ აღმოვჰფხუარ³ და მენება განთიად ადრე⁴ მიცემაჲ დაშთომილთა⁵ ჳორცთა მისთაჲ⁶ მფრინველთა⁷ და⁸ გან-რაჲ-თენა,⁹ ვპოვე¹⁰ ეგე¹¹ უფროჲსად შუენიერი პირველისა. და რომელმანმცა¹² იხილა ესევეითარი საკვრველებჲაჲ,¹³ და უგალობდამცა¹⁴ აღსარებად¹⁵ ღმერთსა ცათასა,¹⁶ რომელმან ესევეითარი სასწაული¹⁷ ქმნა.¹⁸ და¹⁹ ან, რომელი გეგულეების²⁰ ჩუენდა მომართ²¹ ყოფად,²² ადრე ყავ²³ და რომელი არა მოგიგონებია სატანჯველი,²⁴ შეგაჴსენო:²⁵ მჴეცთა მიგუეცენ²⁶ შესაჴმელად, გინა სიღრმესა ზღუათასა²⁷ შთაგუთხიენ, გინა²⁸ ასონი²⁹ ჩუენნი განათჴსენ, ვითარცა მე უყავ განმანათლებელსა ჩემსა მენას, რომელი-ესე³⁰ განანათლებს დაბნელებულთა თუალთა,³¹ რომელმანცა ჴემშარიტებისა მეცნიერებითა³² განმანათლა მე.“

მაშინ განრისხნა მეფე³³ იგი³⁴ და ბრძანა ლახურითა³⁵

¹ მუჴჴკუეთენ A]აღმოვჰჴკუჴთენ B. 2. აღმოვჴადენ C. 3. აღმოვჴფხუარ]აღმოვჴუეთე C. ადრე]ოდენ C. 5. დაშთომილთა A] + მათ C. 6. ჳორცთა მისთაჲ]ასოთა მისთა C. 7. და მენება ... მფრინველთა]და განთიად მენება დაშთომილთა მათ ჳორცთა მიცემაჲ მფრინველთაჲ B. 8. და – B. და + ვითარცა C. 9. განთენდა AB. 10. ვპუვე A. 11. ეგე]იგი C. 12. რომელმანცა BC. 13. ესევეითარი საკვრველებჲაჲ]სასწაული ესე B, საკვრველი ესე C. 14. უგალობდამცა C]ურგულეზდამცა A, ორგულეზდა B. 15. აღსარებად BC]აღსრულეზდა A. 16. ღმერთსა ცათასა C]ღმრთისა ცათასა AB. 17. სასწაული – C. 18. ჴქმნა C. 19. და]ხოლო შენ B. 20. გეგულეების C. 21. ჩუენდა მომართ – B. 22. ჩუენდა ყოფად მომართ A. ყოფად – C. 23. ~ ყავ ადრე B, ჴყავ ადრე C. 24. სატანჯველი – B. 25. მე შეგაჴსენო BC. 26. მიგუეცენ C. 27. ზღუათასა A]ზღუასასა B. სიღრმეთა ზღუათა C. 28. თუ გინა C. 29. ასუნი A. 30. რომელი C. 31. თუალთა – C. 32. რომელმანცა ჴემშარიტებისა მეცნიერებითა]რომელმან ესე ჴემშარიტებისა ნათლითა B, რომელმანცა მეცნიერებითა ჴემშარიტებისაჲთა C. 33. მეფე B. 34. მეფე იგი] მსაჯული იგი გულისწყრომითა C. 35. ლახურითა A.

განგურემად¹ მუცელი მისი² და ჯელნი მისნი მწართათგან³ ჩამოკუეთად და ფერწნი მუწლთათგან⁴ მოკუეთად, ხოლო იგი მიცემად⁵ ცეცხლსა და⁶ დაჭრილთა მათ⁷ ასოთა⁸ ბრძანა [7r] მდინარესა შთაყრა⁹, რომელი მახლობელ იყო მუნ. ხოლო წმიდა მენა¹⁰ შთამოჰკიდა¹¹ საპყრობილესა შინა ბნელსა¹² და ლოდი ფრიად მძიმ¹³ დამოჰკიდა¹⁴ ფერწთა მისთა და უბრძანა ქალაქსა შეურაცხებად მისი.¹⁵

ხოლო ღამესა მას მოინინეს¹⁶ ანგელოზნი ღმრთისანი¹⁷ და შეკრიბნეს ჯორცნი სამგზის სანატრელისა ერმოგინწსნი¹⁸ მდინარისა მისგან. და მოვიდეს¹⁹ საპყრობილესა მას, სადა²⁰ დამოეკიდა ნეტარი მენა. და²¹ გარდამოჰწსნეს²² იგი დაკიდებისაგან²³ და განაცხოველნეს ორნივე იგი და²⁴ ძლიერ-ყვენეს²⁵ იგინი²⁶ უფროეს გულსმოდგინე-ყოფად.²⁷ და²⁸ ვიდრე ცისკრადმდე²⁹ ზრახვიდეს იგინი³⁰ ურთიერთას და ესრწთ³¹ ეტყოდეს,³² ვითარმედ:³³ „განძლიერდით და ნუ გეშინინ, რამეთუ³⁴ ჩუენ თქუენ თანა ვართ ფარულად,³⁵ და³⁶ ნუ ჰგონებთ, ვი-

---

¹ განგუმერად C. 2. განგურემად მუცელი მისი|განგუმერად მუცლისა მისისა B. 3. ჯელნი მისნი მწართათგან|მწარნი მისნი C. მწართათგან B. 4. მუწლთათგან B, მუხლითათგან C. 5. ~ მიცემად იგი C. 6. და – B. 7. მათ|მთ A. 8. ასოთა A. 9. შთაყრად B. 10. მენა C. 11. დამოჰკიდა C. 12. ბნებნელსა A] + ყელითა C. 13. მძიმე ABC. 14. დამოჰკიდა] შთამოჰკიდა B. 15. შეურაცხებად მისი|შეურაცხ-ყოფად მისსა B, შეურაცხ-ყოფად მისი C. 16. მოინინეს BC. 17. ანგელოზნი ღმრთისანი|ორნი ანგელოსნი C. 18. ერმოგინესნი ABC. 19. აღმოვიდეს C. 20. სადა|რომელსა C. 21. და – B. 22. გარდამოჰწსნეს C. 23. დაკიდებისაგან – B. დამოკიდებისაგან|მიერ C. 24. და|რამეთუ C. 25. ძლიერ იყუნეს C. 26. იგინი – C. 27. ძლიერ-ყვენეს იგინი უფროესად გულსმოდგინე-ყოფად|განაძლიერეს უფროესად გულსმოდგინედ B. 28. და – B. 29. ცისკრადმდე AB. 30. იგინი – B. ~ ზრახვიდეს იგინი ვიდრე ცისკრადმდე C. 31. ესრეთ B. 32. იტყოდეს B. 33. ესრწთ ეტყოდეს, ვითარმედი|იტყოდეს ანგელოსნი იგი C. 34. განძლიერდით და ნუ გეშინინ, რამეთუ – B. 35. ფარულად – C. 36. და – B.

თარმცა განგეშორენით თქუენგან და ნუ შესძრუნდებით¹ ყოვლადვე.“

ხოლო მეფე² მას ჟამსა დაჯდა³ და შჯული დანერა შეურაცხებად⁴ ქალაქი იგი და ტყეება⁵ დიდი იქმნა ბრძანებისათვის⁶ მეფისა, რამეთუ ეტყოდა მაქსიმიანე სიმრავლესა მას⁷ ერისასა: „სადა უკუე არს ძალი იგი გალილეველთაჲ? აჰა,⁸ ესერა, ერმოგინე შეურაცხ იქმნა და მდინარესა შთათხია, ხოლო მენა მიიღო სიკუდილი ძალღებრ, რომლისათვისცა⁹ თქუენცა შეურაცხ იქმნებით,¹⁰ რამეთუ მათ ესევდით. ამისთვისცა¹¹ ქალაქი თქუენი შეურაცხ იქმნა.“¹²

მას ჟამსა წარდგეს პირისპირ ნეტარნი იგი მონამენი და ჰრქუეს, ვითარცა ერთითა¹³ პირითა: „დაეყენენ სიტყუაჲ შენი, მეფე,¹⁴ რამეთუ ჩუენ ქრისტეს¹⁵ უხრწნელისა¹⁶ მწედარნი¹⁷ ვიქმნენით¹⁸ და არა დავემორჩილებით¹⁹ განხრწნადსა მეფესა, [7v] რამეთუ არცა ცეცხლმან, არცა მახვლმან,²⁰ არცა შუვანი მწეცთან²¹ და²² არცა სხუანი სატანჯველნი შემძლებელ არიან ჩუენდა²³ განყენებად²⁴ სიყუარულსა მას²⁵ ქრისტესსა.²⁶ ამის გამო, რომელსა²⁷ გეგულეების²⁸ ყოფად, იქმოდე ადრე,²⁹ რამე-

¹ და ნუ შესძრუნდებით – B. შეძრუნდებით C. 2. მეფე BC. 3. ~ დასჯდა ჟამსა მას C. 4. შჯული დანერა შეურაცხებად|შეურაცხ-ჰყო C. შეურაცხ-ყოფად B. 5. ტყეებაჲ AB. 6. ბრძანებისათვის|ბრძანებისა მისთვის C. 7. მას – B. 8. რამეთუ, აჰა B. 9. რომლისთვისცა|ძალისათვისცა C. 10. შეურაცხ იქმნებით|შეირაცხენით C. 11. მისთვისცა B. 12. იქმნეს B. ამისთვისცა ქალაქი თქუენი შეურაცხ იქმნა – C. 13. ერთისა C. 14. მეფე BC. 15. ქრისტეს AC. 16. უხრწნელისა – C. 17. ქრისტეს უხრწნელისა მწედარნი|ქრისტეს მეუფისა უკუდავისა მწედარ B. 18. ვიქმნენით|ვართ C. 19. დავემორჩილებით A|ემორჩილობდით C. 20. მახვლმან A] + და C. 21. შუვანი მწეცთან|შუამან მწეცთან BC. 22. და – B. 23. სხუანი ... ჩუენდა|სხუათა სატანჯველთა შემძღონ ჩუენ BC. 24. განყენებად – A. 25. მას – B. 26. ქრისტესა A, ქრისტესსა BC. 27. ამის გამო, რომელსა|ან უკუე, რომელი B, ამისთვის რომელი C. 28. გეგულეების C. 29. იქმოდე ადრე|ისწრაფე B. ადრე – C.

თუ ვისწრაფით¹ მისლვად მეუფისა ჩუენისა,² ქრისტესა.“³

მას ჟამსა მნიგნობარმან მან⁴ წმიდისა⁵ მენაღსმან, ევ-გრაფოს,⁶ მიუგო და ჰრქუა:⁷ „რაჲ სარგებელი⁸ შენდა, ჰ,⁹ მე-ფე,¹⁰ მოსლვითა შენითა ჩუენ თანა? რამეთუ არარაჲ შეჰსძი-ნე,¹¹ რომლისათჳს მოხუედი,¹² რამეთუ მო-რაჲ-ხუედ¹³ ჩუენ ზედა, ვითარცა ლომი, იზახდი, ხოლო ან მიიქეც, ვითარცა მელი მოშიშებითა უსუსურად.¹⁴ არამედ¹⁵ დასცხერ წარმდებე-ბისა¹⁶ მაგისგან ბოროტად¹⁷ ზრახვისა შენისაგან¹⁸ და აღიმცი-რე ამოუებისა¹⁹ ეგე გულისსიტყუაჲ შენი,²⁰ რამეთუ ვერ შემ-ძლებელ ხარ მიწვენად²¹ დასასრულსა საქმისასა. ამის გამო²² თანაგაც²³ მწუხარებაჲ მარადის, ხოლო ჩუენ – სიხარული სა-მარადისო.“

მაშინ მეფე²⁴ განრისხნა²⁴ გულისწყრომითა დიდითა სიტყ-ყვს-გებისა მისთვის,²⁵ და წმიდაჲ იგი მნიგნობარი ევგრაფოს²⁶ აღასრულა²⁷ მახვლითა²⁸ ჳელითა თჳსითა და წმიდათა²⁹ მათ პირველ დაშჯილთაჲ³⁰ ბრძანა მახვლითა აღსრულებაჲ. ხოლო წმიდამან³¹ მენა აღიხუვა მისგან³² სათხოველი, რაჲთა დაიმარ-ხოს გუჲამი მისი ბიზანტია³³ ქალაქსა. და მაქსიმიაჲ არა³⁴ ინე-

---

¹ ვისწრაფით A]გუსურის ჩუენ B. 2. ჩუენისა – C. 3. ქრისტესა AB, ქრისტესსა C. 4. მან – B. 5. მან წმიდისა – C. 6. და ევგრაფოს B]და გრაფოს AC. 7. მიუგო და ჰრქუა]მიუგეს და ჰრქუეს ABC + მეფესა C. 8. რაჲ სარგებელი – A. 9. შენდა, ჰ]ჰქემენ C. 10. მეფე BC. 11. შეს-ძინე B, შეიძინე C. 12. რომლისათჳსცა მოხუეჲდ C. 13. -ხვდოდე C. 14. უსოსორად A. 15. არამედ]ხოლო ან C. 16. წარმდებისა B. 17. ბორო-ტად – BC. 18. შენისა BC. 19. ამოუებისა A. 20. შენი]შენგან C. 21. მიწვენად – AB. 22. ამის გამო]და ამისთვის C. 23. თანაგაც + შენ BC. 24. ~ განრისხნა მეფე B, განრისხნა მეფე იგი C. 25. მათისათჳს B. 26. ევგრაფოს]და ევგრაფოს B, და გრაფოს AC. 27. აღასრულნა ABC. 28. მახვლითა + ბილნითა B. 29. წმიდათაჲ B. 30. დაშჯილთაჲ] დაჭრილთა C. 31. წმიდამან]ნეტარმან BC. 32. აღიხოვა მისგან B]ით-ხოვა მისგან რეცა C. 33. ბიზანტია ABC. 34. არაჲ A.

ბა სათხოველი¹ მისი აღსრულებად,² და დასხნა³ გუამნი მათნი რკინისა გუადრუცთა,⁴ და უბრძანა მათი ზღუასა შთაბნევად.⁵ და თვთ⁶ [8r] წარვიდა⁷ სირცხულითა⁸ ბიზანტიად.⁹

ხოლო შემდგომად ოცისა დღისა მოინია კიდობანი იგი ბიზანტიად¹⁰ ქალაქად,¹¹ დღესა კურიაკესა, მახლობელად ქალაქისა, კიდესა ზღვასა. და¹² შუვალამეს¹³ ოდენ ქალკიდონით¹⁴ კერძო და¹⁵ შეეკრა¹⁶ ლუსკუმასა¹⁷ მას,¹⁸ სადა წმიდანი¹⁹ იგი ესუენნეს,²⁰ სუეტი ნათლისა ბრწყინვალე²¹ და ორნი ანგელოზნი²² ბრწყინვალენი ხილვითა ნათლისაათა დგეს ნანილთა თანა მოწამეთასა.²³ და ანგელოზთა²⁴ მათ აუწყეს²⁵ ეპისკოპოსსა²⁶ ქალაქისასა მოსლვად²⁷ წმიდათა მათ²⁸ და ასწრაფებდეს²⁹ მასვე ჟამსა მიყვანებასა³⁰ მოწამეთასა.³¹ ხოლო ეპისკოპოსმან³² შემოკრიბნა მღღელნი³³ მოსწრაფედ³⁴ და კაცნი სარწმუნონი³⁴ და სათნონი.

---

¹ სათხოველი A] + იგი B. 2. სათხოველი მისი აღსრულებად[აღსრულებად სათხოველისა მისისა C. 3. და დასხნა[არამედ ჩასხნა B, არამედ შთასხნა C. 4. გუამნი მათნი რკინისა გუადრუცთა]გუადრუცსა რკინისასა ორთავე მათ მოწაფეთა გუამნი C. გუადროცთა A, გოდრუცსა B. 5. უბრძანა მათი ზღვასა შთაბნევად A]ზღვასა შთაყრად B, უბრძანა შთაგდებად მათი ზღვასა C. 6. თუთ A. 7. წარვიდა + სავსე C. 8. სირცხულითა A. 9. ბიზინტიად AC. თვთ წარვიდა სირცხულითა ბიზანტიად]თვთ წარვიდა ბიზანტიად სავსე სიხარულითა B. 10. ბიზინტიად ABC. 11. ქალაქად – BC. 12. და – C. 13. შუვალამეს B, შუვალამესა C. 14. ქალკიდონით AB. 15. და – B. 16. შეეკრა]დაადგა C. 17. ლოსკუმასა AB, ლუსკუმასა C. 18. მას + ზედა C. 19. წმინდანი C. 20. ესუენნეს] ეჟუწნნეს B. 21. ბრწყინვალე BC. 22. ანგელოსნი C. 23. ხილვითა ნათლისაათა დგეს ნანილთა თანა მოწამეთასა]სდგეს ნანილთა თანა წმიდათასა C. მოწამეთასა]წმიდათასა B. 24. ანგელოზთა C. 25. ~ და აუწყეს ანგელოზთა მათ B. 26. ეპისკოპოსსა B. 27. მუსლვად A. 28. მათ + მოწამეთად C. 29. ისწრაფებდეს C. 30. მოყვანებასა B, მოყუანებასა C. 31. მოწამეთასა]მისსა B, მათსა C. 32. ეპისკოპოზმან A, ეპისკოპოზმან B. 33. მღღელნი C. 34. მოსწრაფებით BC. 35. სარწმუნონი]მორწმუნენი C.

და¹ იხილეს ნათელი იგი და² მივიდეს და დადგეს³ კიდე-სა ზღვასაა ყოველნივე იგი⁴ ერთობით, ხედვიდეს⁵ ანგელოზ-თა⁶ მათ⁷ ღმრთისათა, რომელნი ჰმსახურებდეს⁸ კიდობანსა მას.⁹ და მოსცეს იგი¹⁰ ეპისკოპოსსა¹¹ მას და მღდელთა¹² და ეტყოდეს მათ,¹³ თუ ვითარ ჯერ-არს განსუენება¹⁴ წმიდათა მათ ნაწილთაჲ. ხოლო მათ მიიხუნეს და დასხნეს დაფარულსა ადგილსა¹⁵ საუნჯეთა შინა ეკლესიისათა¹⁶ ვიდრე აღსრულე-ბადმდე¹⁷ მაქსიმიანესა,¹⁸ რომელი შემდგომად ორისა¹⁹ თუი-სა²⁰ ტანჯული²¹ ანგელოზისა²² მიერ მოიკლა,²³ სწრაფითა დი-დითა მაშინ დასხნეს პატიოსანნი²⁴ იგი²⁵ საფასენი, წმიდათა იგი ნაწილნი,²⁶ მახლობელად კიდესა ზღვასაა საცნაურად [8v] ქალაქისა²⁷ და ყოვლისა სოფლისა,²⁸ საკურნებელად²⁹ სნეულ-თა და ცოდვათა მოსატევებელად³⁰ და მოგზაურთა კუერ-თხად ძლიერებისად,³¹ მენავეთა³² ნავთსაყუდეელი³³ შესავედ-რებელი და ყოვლისა სოფლისა განმათავისუფლებელი და ჭი-რისა განმარინებელად.³⁴ და ესრტ³⁵ ერთობით წინამბრძოლ-თა³⁶ მიიღეს³⁷ წამალი ჳსნისაჲ და გვრგვნი ძლევისაჲ ასპარეზ-

---

¹ და – C. 2. და – BC. 3. დადგრეს B. 4. იგი + და B. 5. ხედვიდე]და ეტყოდეს C. 6. ანგელოსთა C. 7. მათ – B. 8. მსახურებდეს AC. 9. კიდობანსა მას]წმიდათა მათ ნაწილთა B. 10. მოსცნეს იგინი B, მოს-ცეს იგინი C. 11. ეპისკოპოსა A, ეპისკოპოზსა B. 12. მღუდელთა C. 13. მათ – B. 14. განსუენება]შესუწნება C. 15. დაფარულთა ად-გილთა] B. 16. ეკლესიისასა B, ეკლესიისათა C. 17. აღსრულებამდე A. 18. მაქსიმიანესსა ABC. 19. ურისა A. 20. თუსა A, თუსა BC. 21. ტანჯული + ფარულად BC. 22. ანგელოსისა C. 23. მოიკლა]მიელო სული მისი მისგან A. 24. პატიოსანი B. 25. იგი – C. 26. საფასენი, წმიდანი იგი ნაწილნი]ნაწილნი წმიდათანი BC. 27. ქალაქსა C. 28. სოფლი A. 29. საკურნებელად A. 30. ცოდვათა მოსატევებელად]ცო-დვილთა მოსატევებელად ცოდვათა B, ცოდვლთა მოსატევებელად C. 31. კუჭრთხად ძლიერებისად და BC]კუერთი ძლიერებისა A. 32. მენვეთა A. 33. ნავთსაყუდელად BC. 34. შესავედრებელი ... განმა-რინებელად – B. 35. ესრეთ BC. 36. წინამბრძულთა A. 37. მიიღეს C.

სა¹ მას კეთილად მსახურებისასა. და აღესრულნეს თუესა დეკენბერსა ათსა, ქრისტეც² იესუს³ მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომელსა შუენის დიდებაჲ თანა მამით და სულით წმიდითურთ⁴ ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამენ.⁵

1. ან ვისმინოთ,⁶ ძმანო, საკვრველებანი, რომელნი ჰქმნნა⁷ ღმერთმან ჴელითა წმიდისა მონამისა⁸ თვისისა მენაჲსითა:

კაცი ვინმე იყო⁹ ფრიად მდიდარი და¹⁰ მოვიდა ალექსანდრია¹¹ ქალაქად¹² საწმრად ვაჭრობისა.¹³ და ესმნეს საკვრველებანი,¹⁴ რომელთა ჴყოფდა წმიდაჲ მენა, და თქუა თავით თვისით, ვითარმე: „მეცა მნებაჲს მისლვად და ლოცვად ტაძარსა წმიდისა მონამისა¹⁵ მენაჲსა და თაყუანის-ცემად წმიდათა ნაწილთა მისთა, და მიცემად მუნ მცირედი რაჲმე ევლოგიაჲ საფასეთაგან ჩემთა,¹⁶ რაჲთა შემენიოს მე ღმერთი მეოხებითა¹⁷ მის წმიდისაჲთა.“

და¹⁸ აღდგა¹⁹ და მიიღო²⁰ მის თანა კისაკი ოქროჲთა²¹ და²² შევიდა ნავსა და ნიალჴდა²³ ზღუსა.²⁴ და ვითარცა გამოვიდა ნავით, მიემთხუა²⁵ პანდოქიონსა²⁶ ერთსა²⁷ და ითხოვა სადგური, რამეთუ მიმნუხრ²⁸ იყო დღე,²⁹ [9r] და ჰრქუა მეპანდოქსესა:³⁰ „მოყუას, ჴყავ³¹ ჩემ თანა ნყალობაჲ და შემიყვანე მე სახლად³² შენდა, რამეთუ უჴამო არს და³³ ვერ ვი-

---

¹ ასპარესსა ABC. 2. ქრისტეს BC. 3. იესუს AC. 4. წმინდითურთ C. 5. ამინ C. 6. ისმინენით B*C]ისმინენი B#. 7. ქმნნა AB. 8. წმიდისა მონამისა]მონისა BC. 9. იყო – BC. 10. და – C. 11. ალექსანდრიად C. 12. ქალაქსა B. 13. საწმრად ვაჭრობისა – C. 14. საკვრველებანი + და კურნებანი B. 15. მონამისა – BC. 16. ~ საფასეთა ჩემთაგან BC. 17. მეუხებითა A. 18. და – BC. 19. აღსდგა C. 20. მოიღო C. 21. უქროჲთა A. 22. და – C. 23. ნიალჴდა B. 24. ზღუსა A. 25. მიემთხუა A. 26. პანდოქიონსა BC. 27. ერთსა + და ჰრქუა A. 28. მიმნუხ B] მნუხრი BC. 29. დღე BC. 30. მეპანდოქიონესა B, მეპანდოქესა C. 31. ყავ AB. 32. შემიყვანე მე სახლად]შემინყნარე სახედ BC. 33. რამეთუ უჴამო არს და]ვიდრე ცისკრადმდე B.

კადრებ მარტოდ სლვად¹ გზასა ჩემსა.“ ჰრქუა მეპანდოქსემან² მან:³ „შევედ,⁴ ძმაო, და განისუენენ⁵ ცისკრადმდე.“⁶ და⁷ შევიდა კაცი იგი და დაჯდა, ხოლო მეპანდოქსემან⁸ მან⁹ მოილო ტაბლად და დაუგო¹⁰ წინაშე მისსა, და ვითარცა ჭამად ენება და დაძინების.¹¹

და¹² იხილა მეპანდოქსემან¹³ მან¹⁴ კისაკი იგი ოქროთა¹⁵ კაცისა მის თანა. მას ჟამსა¹⁶ შევიდა ეშმაკი გულსა მის კაცისასა,¹⁷ რომელი მარადის ჰბრძავს¹⁸ ნათესავსა კაცთასა. და ვითარცა დაიძინა¹⁹ კაცმან მან, აღდგა²⁰ მეპანდოქსე²¹ იგი²² და²³ აღილო მახვლი²⁴ და მოკლა²⁵ კაცი იგი. და მოილო კისაკი იგი ყოვლითა მით საფასითა და თქუა გულსა შინა²⁶ თვსსა:²⁷ „რაჲ²⁸ უკუე ვყო²⁹ გუამი ესე?³⁰ ნუუკუე³¹ იხილოს ვინმე, რომელი-ესე³² ვყავ და აუნყოს³³ მეფესა? არამედ დავჭრნე³⁴ ასონი³⁵ მისნი და³⁶ შთავსხნე გოდორსა და შთავადლო ტბასა.“³⁷ და ჰყო³⁸ ეგრე³⁹ რაჲთა⁴⁰ პოვოს⁴¹ ჟამი და შთავადლოს ტბასა.⁴² და ვიდრე ამას ჰყოფდა, განთენა⁴³ და აღმოჰჳდა⁴⁴

---

¹ სლად A. 2. მეპანდუქიონემან B, მეპანდუქემან C. 3. მან – C. 4. შემოვედ C. 5. განისუენენ + სახიდ შენდა ვიდრე B, ვიდრე C. 6. ცისკრამდე A. 7. და – BC. 8. მეპანდუქიონემან B, მეპანდუქემან C. 9. მან – BC. 10. დაუგო]დაუდგა B. 11. ჭამად ენება და დაძინების]სჭამა, ენება დაძინების C. 12. და – C. 13. მეპანდუქიონემან B, მეპანდუქემან C. 14. მან – BC. 15. იგი ოქროთა – BC. 16. მას ჟამსა]მამშინ BC. 17. ეშმაკი გულსა მის კაცისასა]ეშმაკი გულსა მისსა B, გულსა მისსა ეშმაკი C. 18. ბრძავს C. 19. დაიძინა A. 20. აღდგა C. 21. მეპანდუქიონე B, მეპანდუქე C. 22. იგი – C. 23. და – BC. 24. მახვლი]ლახუარი C. 25. მუკლა A]დაჰკლა C. 26. შინა – BC. 27. თვსა A. 28. რაჲმე C. 29. ვყო]უყო C. 30. გუამი ესე – B. 31. ნუუკუჲ A. 32. რომელი-]რაჲ- BC. 33. აუნყოს B, აწყონ C. 34. დავსჭრნე ყოველნი C. 35. ასუნი A. 36. და – B. 37. ტბასა]ზღუასა BC. 38. ყო AB. 39. ეგრე BC] + და ეძიებდა C. 40. რაჲთამცა C. 41. პუვუს A, პოოს B, პოვა C. 42. შთავადლოს ტბასა A]შთავადლოს ზღუასა B, შთავადლოს იგი C. 43. განთენდა AB. 44. აღმოჰჳდა BC.

მზღ,¹ შეეშინა² იგი შთაგდებად წყალსა³ და აღილო თავი მისი, რაფთა დამუხროს⁴ და შთადვას⁵ გოდორსა⁶ მას.⁷

და, აჰა, ესერა, მოვიდოდა⁸ წმიდაჲ მონამღ⁹ ქრისტესი¹⁰ მენა ცხენებითა,¹¹ სრბით¹² ერითა მრავლითა, ვითარცასახედ მეფისა მიერ მოვლინებული.¹³ და ვიდრე¹⁴ მოვიდოდა¹⁵ წმიდაჲ იგი, იხილა მეპანდოქსემან¹⁶ მან და¹⁷ შეეშინდა,¹⁸ მსწრაფლ¹⁹ აღილო თავი იგი²⁰ და²¹ დამოჰკიდა²² შორის პანდოქიონსა²³ მას. [9v] და არა უწყოდა,²⁴ რამცა ჰყო²⁵ შიშითა. და მო-ხოლო-ინია წმიდაჲ მონამღ²⁶ მენა და განალო კარი სახლისა²⁷ მისისა²⁸ და²⁹ შეიპყრა მეპანდოქსე³⁰ იგი და ეტყოდა მას:³¹ „მითხარ³² მე ჭეშმარიტად,³³ რაჲ იქმნა კაცი იგი,³⁴ რომელი სადგურსა შენსა დგა წუხელის?“³⁵ ხოლო მან უვარ-ყო³⁶ და თქუა,³⁷ ვითარმედ: „არავინ დადგომილ არს აქა.“³⁸

ჰრქუა მას წმიდამან:³⁹ „და⁴⁰ უკუეთუ შენ არა გნებავს აღსაარებად,⁴¹ მე ვპოვო⁴² იგი.“ და მასვე ჟამსა წმიდამან აღილო გოდორი იგი⁴³ და ჰპოვა⁴⁴ მას შინა თავი კაცისაჲ მის

---

¹ მზე BC] + და C. 2. შეეშინა + მას C. 3. შეეშინა იგი შთაგდებად წყალსა – A. 4. დამოსროს A]შემუხროს C. 5. შთადვა A. 6. გოდორსა A. 7. გოდორსა მას]იგი გოდორსა C. მას – B. 8. მოვიდოდა] მოინია BC. 9. მონამე BC. 10. ქრისტესი ABC. 11. ცხენითა BC. 12. სრბით + და C. 13. მოვნილებული A. 14. ვიდრე]ვითარცა B, ვითარ C. 15. მოვიდა B. 16. მეპანდოქიონემან B, მეპანდოქემან C. 17. და – BC. 18. შეეშინა BC. 19. მწრაფლ A]და მყის B. 20. თავი იგი]გოდორი იგი C. იგი – B. 21. და – B. 22. დამოჰკიდა A, დამოკიდა C. 23. პანდოქსა A, პანდიქიონსა B, პანდუქიონსა C. 24. უწოდა A. 25. ყო AB. 26. მონამე BC. 27. სახლისაჲ A. 28. სახლისაჲ მის B. მისისაჲ]მის C. 29. და – BC. 30. მეპანდუქიონე B, მეპანსუქე C. 31. მას – BC. 32. მითხა A. 33. ჭეშმარიტი B. ჭეშმარიტად – C. 34. რაჲ იქმნა კაცი იგი – B. 35. წუხელის – BC. 36. უარ- AC. 37. სთქუა C. 38. აქა – B. 39. წმიდამან + მენა BC. 40. და – B. 41. აღსაარებად A, აღსაარების BC. 42. ვპუვო A, ვპოო BC. 43. ~ აღილო გოდორი იგი წმიდამან BC. 44. პუვა A, პოვა B.

სხუათა ასოთა¹ თანა. და² სიმრავლჳ³ მჴედართაჲ მის თანა. და მეპანდოქსესა მას შეეშინა⁴ ფრიად და ჰგონებდა,⁵ ვითარმედ ეუნყა მეფესა⁶ სიკუდილი კაცისაჲ მის, ევედრებოდა⁷ წმიდასა მენას⁸ და ეტყოდა: „შემინყალე,⁹ რამეთუ დიდად ვცოდე¹⁰ და¹¹ აღვიარებ შეცოდებათა¹² ჩემთა, რამეთუ ფრიად¹³ მრავალ არიან შეცოდებანი ჩემნი,¹⁴ რომლისათჳსცა მეფისა მიერ მოივლინე ჩემდა, სანყალობელისა ამის. და¹⁵ ვხედავ მადლსა ღმრთისასა შენ თანა¹⁶ და მიგიტხრნე¹⁷ უნესობისა¹⁸ ჩემისა საქმენი, რამეთუ ვიხილე¹⁹ რაჲ²⁰ კისაკი კაცისა ამის²¹ თანა²² ფრიად დიდ,²³ აღივსო²⁴ გული ჩემი უგუნურებითა²⁵ და ვჰგებდი,²⁶ ვიდრემდის დაიძინოს.²⁷ მაშინ აღვდეგ²⁸ და მოვაკუდინე,²⁹ რაჲთა დავიმკვდრო³⁰ საფასჳ³¹ მისი. და, აჰა, ესერა, არს კისაკი მისი³² საფასითა მისითა³³ და³⁴ მიგცე იგი³⁵ წინაშე უფლებისა შენისა,³⁶ და მოგცე მონაგებთა ჩემთაგანი³⁷ ასი დრაჰკანი და მე ხოლო განმათავისუფლე³⁸ მოკლვისა³⁹ მისგან.“⁴⁰ მიუგო წმიდამან მან⁴¹ და ჰრქუა მას:⁴² „შე-ხოლო-ინა-

---

¹ ასუთა A. 2. და – B. 3. სიმრავლე BC. 4. და მეპანდოქსესა მას შეეშინა]მაშინ მეპანდუქიონემან მან შეიშინა B, იხილა მეპანდუქემან, შეეშინა C. 5. ჰგონებდა A. 6. მეფესა – C. 7. ევედრებუდა A. 8. მენა[ს] B]მას A. 9. შემინყალჳ A] + მე C. 10. ~ ვცოდე დიდად B, ვსცოდე დიდად C. 11. და + ან BC. 12. შეცუდებათა A. 13. ფრიად – C. 14. შეცოდებანი ჩემნი – BC. 15. და – BC. 16. ვხედავ შენ თანა მადლსა ღმრთისასა BC. 17. მიგიტხრნე]მე გითხრნე B. 18. უნესუებისა A. 19. ვიხილჳ A. 20. რაჲ]მე C. 21. ამის]მის C. 22. კაცისა ამის თანა-]კაცისაჲ მის B. 23. დიდ B]დიდად A, დიდი და C. 24. აღივსო A. 25. უგუნურებითა A. 26. ჰგებდი A, ვგებდი C. 27. დაიძინა BC. 28. აღვსდეგ C. 29. მოვაკუდინე]მოვკალ (მოვჰკალ C) იგი BC. 30. რაჲთა დავიმკვდრო]და დავიმკვდრე BC. დავიმკუდრო A. 31. საფასე ABC. 32 მისი]იგი სავსე B. მისი – C. 33. მისითა]მით C. მისითა – B. 34. და – B. 35. იგი – C. 36. უფლებასა შენსა C. 37. იგი წინაშე ... ჩემთაგანი – B. ~ მონაგებთა ჩემთაგანი მიგცე C. 38. განმათავისუფლჳ A. 39. მოკულებისა A. 40. მოკლვისა მისგან]მოკლვისაგან BC. 41. მან]მენა BC. 42. მას – BC.

ნე¹ და² მიგეტევნენ³ შეცოდებანი⁴ შენნი.“ და მან ჰრქუა: „უფალო [10r] ჩემო, ვითარცა მიბრძანო, ვყო. უკუეთუ მივსნე ხოლო⁵ მეფისაგან, წარვიდე ტაძარსა წმიდისა⁶ მენაჲსა⁷ და შევინანო მუნ⁸ და მოვილო საქმე მოწესეობისაჲ.“⁹

და ვითარცა იხილა წმიდამან სინანული მისი,¹⁰ ჰრქუა:¹¹ „დადგი აქა შუვა¹² გოდორი¹³ იგი, რომელსა შინა არიან ასონი კაცისა მის,¹⁴ რაჲთა განცხადნეს დიდებაჲ ქრისტესსი¹⁵ წმიდათა მისთა მიერ.“¹⁶ ამან აღილო გოდორი იგი და დადგა წინაშე წმიდისა მის.¹⁷ და მოიდრიკნა მუვლნი¹⁸ წმიდამან მენა მრავალ¹⁹ ჟამ და ითხოვდა ღმრთისაგან, რაჲთა აღადგინოს მკუდარი²⁰ იგი არა ხოლო²¹ კაცისა მისთვის, რომელმან მოჰკლა²² იგი, არამედ ჟამისა მისთვის მწვალებელთაჲსა²³ და წარმართთათვის,²⁴ რომელნი ურწმუნო იყვნეს წმიდისა²⁵ მენაჲსთვის, და²⁶ ჰრქუა მოკლულსა²⁷ მას: „შენ გეტყვ სახელითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა,²⁸ რომელმან დამამტკიცა კლდესა

---

¹ შე-შენ A. შე-ხოლო თუ-ინანო BC. 2. და - C. 3. მიგეტევნენ + შენ. B. 4. შეცუდებანი A]ცოდვანი B. 5. ~ ხოლო მივსნე B, ხოლო მივსნე მე C. 6. წმიდისა + მოწამისა BC. 7. მენაჲსა BC. 8. მუნ - BC. 9. მოწესეუბისა A. საქმე მოწესეობისაჲ]სქემად მონაზონობისაჲ (მონაზონებისა C) BC. 10. მისი + და C. 11. ჰრქუა + მას C. 12. ~ შუა აქა B. შუა C. 13. გოდორი]გუჭრდი B. 14. კაცისა მის]კაცისანი C. მისქმისნი B. 15. ქრისტესი A]ღმრთისაჲ BC. 16. მიერ]ზედა BC. 17. ამან აღილო ... წმიდისა მის]ხოლო მან ყო ეგრეთ B, ხოლო მან ჰყო ეგრე C. 18. მოვლნი A] + თვისნი BC. 19. მრავალ]მყოვარ BC. 20. მკუდარი]მოკლული B. 21. ხოლო + თუ BC. 22. მუკლა A, მოკლა B. 23. მწვალებელთაჲსა C. 24. წარმართთაჲსა C. ჟამისა მისთვის ... წარმართთათვის]ჟამისა მისთვის და მწვალებელთა მათთვის და წარმართთა მათ A. 25. წმიდისა + მოწამისა BC. 26. და + ვითარცა აღასრულა ლოცვაჲ (ლოცვაჲ თვისი C) BC. 27. მუკლულსა A]მკუდარსა C. 28. ქრისტესითა ABC.

ზედა სარწმუნოებისასა,¹ აღდეგი² სიმტკიცითა³ ყოვლითა ასოფთა შენითა,⁴ რაფთა სცნან⁵ შენ მიერ⁶ წარმართთა და მწვალებელთა დიდებაჲ ღმრთისაჲ და ისწავონცა⁷ შენ მიერ,⁸ ვითარმედ მე ვარ მონაჲ ღმრთისაჲ – მენა.“

და მუნთუესვე⁹ აღდგა¹⁰ კაცი იგი ცოცხალი სულითა,¹¹ ვითარცა პირველ¹² იყო, და¹³ მოიდრიკნა¹⁴ მუჴლნი¹⁵ და თაყუანი-სცა წმიდასა მონამესა¹⁶ მენას და სიმრავლესა მას, რომელნი მის თანა იყვნეს და ჰრქუა:¹⁷ „ვჴმადლობ¹⁸ ღმერთსა, რომელმან ჰყო¹⁹ წყალობაჲ ჩემ თანა²⁰ მოსლვითა²¹ შენითა, წმიდაო ღმრთისაო, რამეთუ დამძიმებულ ვიყავ ძილითა და მოხუედ, უფალო,²² ძალითა მრავლითა და განმალღძე²³ მე.“²⁴ და არა სცნა²⁵ კაცმან მან, რაჲ-იგი იქმნა მის²⁶ ზედა, და²⁷ არცა მეპანდოქსემან²⁸ გამოუცხადა მას.²⁹ და აკურთხა წმიდამან მონამემან³⁰ მოკ[10v]ლული³¹ იგი და მკლველი და მიეფარა მათგან.

და აღილო მეპანდოქსემან³² მან³³ ასი დრაჴკანი³⁴ და ვაჴარმან³⁵ – თჴსი კისაკი³⁶ და მივიდეს ტაძრად³⁷ წმიდისა მონამისა³⁸ მენაჲსა³⁹ და მიუძღუანეს, რომელი-იგი⁴⁰ აღეთუჴა და

---

¹ რომელმან დამამტკიცა კლდესა ზედა სარწმუნოებისასა – BC. 2. აღდეგ B, აღსდეგ C. 3. სიმტკიცითა|სიმრავლითა B. 4. ყოველთა ასოთა შენთაჲთა BC. 5. ცნან AB. 6. შენ მიერ|ყოველთა BC. 7. ისწავონცა A. 8. ისწავონცა შენ მიერ|ისწავონ შენცა C. 9. მუნთუესვე A. 10. აღსდგა C. 11. სულითა – BC. 12. პირველად A. 13. და – BC. 14. მიუიდრიკნა A. 15. მუჴლნი + თჴსნი BC. 16. მონამესა – BC. 17. სიმრავლესა მას ... და ჰრქუა:|მის თანა სიმრავლესა მჴედართასა, აღალო პირი თჴსი და ეტყოდა BC. 18. ვჴმადლო A, ვმადლობ C. 19. ყო A. 20. ~ ჴყო (ყო B) ჩემ თანა წყალობაჲ BC. 21. მოსლვითა C. 22. უფალი B. 23. განმალღძე A. 24. მე + ძილისაგან BC. 25. ცნა AB. 26. მის|მას C. 27. და – C. 28. მეპანდოქსემან B, მეპანსუქემან C. 29. მას – BC. 30. მონამემან|მენა BC. 31. მუკლული A. 32. მეპანდოქემან BC. 33. მან – BC. 34. დრაჴკანი + ვითარცა აღეთუჴა (აღეთუჴა C) BC. 35. ვაჴარმან|მოკლულმან BC. 36. კისკასი C. 37. ტაძრად – A. 38. მონამისა – BC. 39. მენაჲსა B, მენეაჲსა C. 40. რომელი BC.

აღიარა მეპანდოქსემან,¹ რაჲ-იგი² უყო ვაჭარსა მას და ვითარ-იგი³ წმიდამან ლოცვითა თჳსითა⁴ აღადგინა. და ყოველნივე⁵ იგი⁶ ადიდებდეს ღმერთსა. და განკურდებოდა⁷ ვაჭარი იგი სმენისა მისთვის,⁸ ვითარ-იგი⁹ მოკუდა¹⁰ და კუალად აღსდგა.¹¹

და მოწესე იქმნა მეპანდოქსე¹² იგი. და დაადგრა¹³ მუნ ხუთ წელ და აღესრულა, რამეთუ შეწირულ იქმნა ლოცვაჲ¹⁴ მისი. და ვაჭარი იგი მიიქცა¹⁵ სიხარულითა დიდითა და მიუთხრა ყოველსა აღექსანდრიასა დიდებაჲ ღმრთისაჲ და საკურველებანი წმიდისა მოწამისა¹⁶ მენაჲსი.¹⁷ და ჰრწმენა¹⁸ მრავალსა ერსა წარმართთასა და მწვალებელთასა მას დღესა შინა, განკურვებულნი¹⁹ ადიდებდეს ღმერთსა, ვითარ-იგი მეოხებითა²⁰ მის წმიდისაჲთა განჰკურნებდა ყოველთა სნეულებათა ვიდრე აღდგინებამდე მკუდრეთით, სასწაულნი იქმნეს.²¹

II. და კუალად სხუაჲ საკურველი²² წმიდისა მენაჲსი²³ მეგულების²⁴ მითხრობად თქუენდა, რომელი იქმნა:

აღექსანდრია²⁵ ქალაქსა²⁶ კაცი ვინმე იყო²⁷ სახელით ევპრაპიოს²⁸ და²⁹ განიზრახა³⁰ გულსა შინა³¹ თჳსსა და თქუა,³²

---

¹ მეპანდოქსემან – A; მეპანდოქემან BC. 2. რაჲ C. 3. ვითარ C. 4. წმიდამან ლოცვითა თჳსითა|ლოცვითა (ლოცვთა C) წმიდამან მენა BC. 5. ყოველნი BC. 6. იგი – BC. 7. განკურდებოდა A|განკურდა BC. 8. სმენისა მისთვის – BC. 9. ვითარ BC. 10. მოკოდა B. 11. აღდგა AB] + და ადიდებდა ღმერთსა A. 12. მეპანდუქიონე B, მეპანდუქე C. 13. დაადრგა A. 14. ლოცვაჲ|სინანული BC. 15. მიიქცა + სახედ თჳსად A. 16. მოწამისა|მის C] – B. 17. მენაჲსნი BC. 18. რწმენა C. 19. წარმართთასა და მწვალებელთასა მას დღესა შინა, განკურვებულნი|და ერთობით BC. 20. მეუხებითა A. 21. ვითარ-იგი ... იქმნეს – BC. 22. საკურველებაჲ C. 23. წმიდისა მენაჲსი|წმიდისაჲ მის BC. 24. მეგულვების C. 25. აღექსანდრიას BC. 26. ქალაქსა – BC. 27. იყო – AB. 28. ევპრაპიოზ B, ევრპროპიოზ C. 29. და – BC. 30. განიზრახვდა C. 31. შინა – BC. 32. სთქუა C.

ვითარმედ:¹ ღმერთმან აღმავსო მე² ნიჭთაგან თვსთა და მომ-
ცა მე³ საფასვ⁴ დიდძალი.⁵ შევექმნნე⁶ მე⁷ ორნი ბარძიმი ვეც-
ხლისანი. ერთი⁸ მივსცე ტაძარსა წმიდისა მოწამისა⁹ მენაჲსა¹⁰
და ერთი იგი¹¹ დავიყენო სამსახურებელად ჩემდა და შემდგო-
მად¹² სიკუდილისა¹³ ჩემისა¹⁴ მივსცე იგი გ[ლა]ხაკთა. [11r] და
მოუწოდა ვეცხლისმჭედელსა ერთსა ჯელოვნებითა¹⁵ და
ჰრქუა მას:¹⁶ „მიიღე ჩემი¹⁷ ვეცხლი რჩეული და შექმნენ¹⁸ ორ-
ნი ბარძიმი¹⁹ ერთსახენი, რაჲთა არა ჰმატდეს ერთიერთსა.
და ერთსა ზედა დაწერე²⁰ სახელი წმიდისა²¹ მოწამისა მენაჲსი
და მეორესა ზედა – ჩემი. და მსწრაფლ²² აღასრულენ და მო-
მართუენ იგინი²³ მე.“²⁴

და მან ჰყო²⁵ ეგრეთ,²⁶ ვითარცა უბრძანა მას. და დაწე-
რა²⁷ თითოეულსა²⁸ ზედა სახელები.²⁹ და დაემთხვა³⁰ წმიდისა³¹
მენაჲსი³² უშუენიერეს³³ მეორისა.³⁴ და ვითარცა იხილა კაც-
მან მან,³⁵ შეჰურდა³⁶ ჭურჭელი იგი³⁷ წმიდისაჲ მის და თქუა
გულსა შინა³⁸ თვსსა:³⁹ „მივიღე წმიდისა მის და⁴⁰ შევწირო⁴¹
მისსა⁴² ჩემი ესე და წმიდისაჲ მის დავიყენო⁴³ სამსახურებე-
ლად⁴⁴ ჩემდა და შემდგომად სიკუდილისა⁴⁵ ჩემისა მივსცე

---

¹ ვითარმედ|ვითარ C. 2. ~ აღმავსო მე ღმერთმან C. 3. მე – C. 4. სა-
ფასე ABC. 5. დიდძალი|ფრიადი BC. 6. ან უკუშ შევექმნნე BC. 7. მე
– BC. 8. და ერთი C. 9. მოწამისა – B. 10. მენაჲსსა B, მენეაჲსსა C.
11. იგი – B. 12. შემგომად A. 13. სიკუდილისა A. 14. ჩემისა – C. 15.
ჯელოვნებითა| ჯელოვანსა B, ჯელოანსა C. 16. მას – BC. 17. ჩემი|ჩემ-
გან BC. 18. შექმნენ C. 19. ~ ბარძიმი ორნი C. 20. დასწერე C. 21.
წმიდისა – A. 22. მწრაფლ A. 23. იგინი|ეგე B, იგი C. 24. მე – BC. 25.
ყო AB. 26. ეგრეთ C] – B. 27. და დაწერა|ხოლო მან დასწერა C. 28.
თითოეულსა A, თვთოეულსა C. 29. სახელი BC. 30. დაემთხუი
A|იქმნა BC. 31. წმიდისა + მოწამისა BC. 32. მენაჲსი – C. 33. უშუე-
ნიერესი A, უშუწნიერეს B, უშუწნიერეს C. 34. მეორისა|ერთისა მის
BC. 35. მან – C. 36. შეიჰურვა BC. 37. იგი – C. 38. შინა – BC. 39.
თვსა A. 40. და – BC. 41. შევსწირო C. 42. მისსა – BC. 43. დავიყენო
A. 44. სამსახურებელად – BC. 45. სიკუდილილისა A.

იგიცა¹ ტაძარსა წმიდისასა.“²

და³ შევიდა ნავსა და წარვიდა. და ვითარცა ჟამი სამხრისა⁴ იყო, მოვიდა მონაჲ მისი და დაუგო⁵ ტაბლად და დაუდგა⁶ ბარძიმი⁷ წმიდისაჲ მის სამსახურებელად უფალსა თვისსა. და⁸ შემდგომად სამხრისა აღილო მონამან⁹ ბარძიმი იგი და¹⁰ მოვიდა¹¹ ზღუად,¹² რაჲთა განრცხას¹³ იგი და მოუჭდა¹⁴ ლელვად და მოულო ბარძიმი იგი ჴელთაგან¹⁵ მისთა.¹⁶ ხოლო მონასა მას შეეშინა უფლისა თვისისაგან,¹⁷ ნუჴუკუე სტანჯოს¹⁸ იგი,¹⁹ და²⁰ შთაიგდო²¹ თავი თვისი ზღუასა²² შემდგომად ჴურჭლისა მის.

და ვითარცა სცნა²³ კაცმან მან,²⁴ შენუხნა²⁵ ფრიად და იტყოდა: „ვაჲ ჩემდა,²⁶ რამეთუ ვცოდე²⁷ ფრიად²⁸ და შევიშურვე ბარძიმი წმიდისაჲ მის²⁹ და ამით³⁰ წარვწყმიდე³¹ მონაჲ იგი³² ჩემი,³³ და³⁴ დიდად საყუედრელ იქმნა³⁵ ესე ჩემდა, [11v] უკუეთუ³⁶ ცნან³⁷ ესე³⁸ კაცთა, ვითარმედ დავიყენე ჴურჭელი იგი³⁹ წმიდისაჲ მის სამსახურებელად ჩემდა, რაოდენ⁴⁰ არა მაცუედრებდენ⁴¹ მე,⁴² და უკუეთუმცა⁴³ პირველ⁴⁴ მეცნა მე,⁴⁵

---

¹ იგი C. 2. წმიდისასა|წმიდისა მისსა B, მონამისასა C. 3. და – C. 4. სამხრისა C. 5. დაუგო|დაუდგა BC. 6. დაუდგა – BC. 7. ბარძიმი A] + იგი BC. 8. და + ვითარცა A. 9. მუნამან A] + მან BC. 10. და – BC. 11. მივიდა BC. 12. ზღუად A. ზღუად – B. 13. განრცხეს B, განრცხას C. 14. მოჭდა A. 15. ჴელისაგან BC. 16. მისთა|მონისა მის BC. 17. ~ უფლისაგან თვისისა BC. 18. ტანჯოს AB. 19. იგი – BC. 20. და + მეყსეულად C. და – B. 21. შაიგდო A, შეიგდო B. 22. ზღვასა A|ზღუად B. 23. ცნა C. 24. კაცმან მან|უფალმან მისმან BC. 25. შენუხნა C. 26. ჩემდა|მე BC. 27. ვსცოდე C. 28. ფრიად|დიდად C. 29. წმიდისაჲ მის – C. 30. და ამით|ამისთვის BC. 31. წარვწყმინდე C. 32. იგი – B. 33. ჩემი – BC. 34. და – B. 35. იქმნა|ვიქმენ A. 36. ოკუეთუ A, უკუეთუ C. 37. სცნან C. 38. ესე – C. 39. იგი – C. 40. რაოდენ A|ვითარ C. 41. მაცუედრედრებდენ A. 42. მე – C. 43. უკეთუმცა C. 44. პირველვე C. 45. მე – C.

*აქ წყდება B-ს ტექსტი 434v-ზე.

უმჯობეს¹ იყო ჩემდა ერთისათვის² სამი წილი მიცემად წმიდისა მის და არა შევრდომად³ ესევეთარსა სირცხულსა⁴ და ყუედრებასა⁵ და არამცა წარმენყმიდა⁶ მონაჲ იგი ჩემი უფროჲს ხოლო მწართა⁷ სიკუდილითა. და ან⁸, უკუეთუ⁹ ღირს-მყოს¹⁰ ღმერთმან და ვპოვნე ჳორცნი მისნი და დავჳმარხნე,¹¹ მივსცნე ორნივე¹² იგი ბარძიმი ტაძარსა წმიდისა მენაჲსა¹³ და წარწყმედილისა¹⁴ მის ფასი.“

და¹⁵ ამას რაჲ იტყოდა, მოინია ნავი¹⁶ ნავთსაყუდეღსა, ხოლო იგი ხედვიდა¹⁷ კიდესა ზღვსასა იმიერ და ამიერ,¹⁸ ჳგონებდა: ნუჳკუე ღლევაჲმან გამოაგდოს გუამი მისი კიდესა ზღვსასა ჳმელად,¹⁹ ვპოვო²⁰ და დავჳმარხო²¹ იგი. ხოლო მენავენი იგი ეტყოდეს მას:²² „რაჲ არს უგუნურებაჲ²³ ეგე²⁴ შენი, რამეთუ შემდგომად ორისა დღისა ნავითა სღვასა ჩუენსა²⁵ არასადა გუნახავს²⁶ და შენ ეძიებ გუამსა მკუდრისასა?“²⁷ და კაცმან მან ჳრქუა მათ: „შენდობა ჳყავთ²⁸ ჩემთჳს,²⁹ ძმანო, ვესავ³⁰ ღმერთსა და მეოხებასა³¹ წმიდისა მენაჲსა,³² რომელმან დაჭრილნი ჳორცნი³³ აღადგინნა, ვითარცა ძილისაგან,³⁴ ვინ უწყის, თუ გუამი მისი მიჩუენოს პირველ სიკუდილისა³⁵ ჩემისა და არა საყუედრელ ვიქმნე?“

---

¹ უმჯობეს AC. 2. ერთისათვის ერთისა მისთვის C. 3. შევრდომად A. 4. სირცხულსა A. 5. და ყუედრებასა – C. 6. წარწყმედა C. 7. უფროჲს ხოლო მწართა და უფროჲს ზოროტითა C. 8. ან – C. 9. უკუეთუ C. 10. -მყოს + მე C. 11. დავჳმარხნე + და C. 12. ურნივე A. 13. მენაჲსა C. 14. წარწყმენდილისა C. 15. და – C. 16. ნავი + იგი C. 17. ხედვდა C. 18. ამიერ + რამეთუ C. 19. ჳმელად – C. 20. ვპოვო A, ვპოვოთ C. 21. დავმარხოთ C. 22. ხოლო მენავენი იგი ეტყოდეს მას და ვითარცა მიმოიხედვდა მათდა მიმართ, ჳრქუეს მენავეთა C. 23. უგუნურებაჲ A. 24. ეგე – C. 25. ~ სღვასა ჩუენსა ნავითა C. 26. გუნახავს A ვიხილეთ C. 27. მკუდარსა C. 28. ყავთ A. 29. ჩემთჳს – C. 30. ვესა A. 31. მეოხებასა A. 32. მენაჲსსა C. 33. ჳურცნი A. 34. ~ ვითარცა ძილისაგან აღადგინნა C. 35. სიკუდილისა A.

ამას რა იტყოდა, აჰა, ესერა,¹ მონა იგი² მისი მოვიდოდა და აქუნდა ბარძიმი იგი ჴელთა მისთა და ჰკითხვიდა მენავეთა მათ თჳსსა უფალსა.³ იხილეს რა მენავეთა მათ⁴ მონა იგი, მიუტ[12r]ყორცეს ნავისა საბელი და მან შეიპყრა იგი⁵ და გამოვიდა ჴმელად. და ვითარცა იხილა იგი⁶ უფალმან მისმან, შეიტკბო⁷ და ამბორს-უყოფდა⁸ მას და ეტყოდა: „აჰა, მონა ჩემი სარნმუნოჲ, მომკუდარ იყო და აღდგა.“⁹

და ცრემლოდა¹⁰ ამას ყოველსა¹¹ ზედა ყოფილსა¹² და იგინი ნუგეშინის-სცემდეს¹³ სიხარულით¹⁴ და ჰრქუა:¹⁵ „მიხარის¹⁶ და მიხარულ ვარ, რამეთუ შემინყალა მე ღმერთმან წმიდისა მენაჲს მიერ, და მე მიუთხრნე ყოველთა სასნაულნი და საკრველებანი,¹⁷ რამეთუ მეშინის და ვძრნი, დაღაცათუ შევწირო ყოველი საფასჳ¹⁸ ჩემი ტაძარსა წმიდისა მენაჲს,¹⁹ არა ესწორებთან²⁰ ყოველთა²¹ შეცოდებათა ჩემთა, რამეთუ არა მოვიწსენე თქუმული იგი, რომელი²² წერილ არს, ვითარმედ: „ნუ გული გითქუამს²³ მოყუსისა შენისასა.“* უკუეთუ²⁴ მოყუსისაჲ არა სათნო არს, რაოდენ²⁵ უფროჲს ან წმიდისა²⁶ მის?²⁷ და ან,²⁸ შვილო²⁹ ჩემო, მითხარ მე, ვითარ შთაჰვარდი³⁰ შენ³¹ ზლუად³² და³³ ვითარ იწსენ?“

---

¹ აჰა, ესერა]და, აჰა C. 2. იგი – C. 3. და აქუნდა ... თჳსსა უფალსა] ჴელთა აქუნდა ბარძიმი იგი და იკითხვდა ნავსა უფლისაჲ თჳსისასა C. 4. მათ – C. 5-6. იგი – C. 7. შეიტკბო + იგი C. 8. ანბურს- A. 9. აღსდგა C. 10. ცრემლვოდა C. 11. ყოველსა – C. 12. ყოფილსა – C. 13. -ცემდეს A. 14. იგინი ნუგეშინის-სცემდეს სიხარულით]იგი ნუგეშინის-ცემდა C. 15. და ჰრქუა]ხოლო იგი ეტყოდა C. 16. მიხარის + მე C. 17. მე მიუთხრნე ყოველთა სასნაულნი და საკრველებანი C] მიუთხრეს ყოველთა საკრველებაჲ და სასნაულნი ესე A. 18. საფასე C. 19. მენაჲსსა C. 20. ესწორებთან A. 21. ყოველთა – C. 22. რომელ C. 23. გითქუამს C. 24. უკეთუ C. 25. რაოდენ A. 26. წმიდისაჲ A. 27. რაოდენ უფროჲს წმიდისა მის]რაოდენ წინაშე მენაჲსი C. 28. და ან] ან უკუე C. 29. შვლო C. 30. შთავარდი C. 31. შენ – C. 32. ზლუად A. 33. და]ანუ C.

* მეათე მცნების ალუზია.

ჰრქუა ყრმამან მან:¹ „უფალო ჩემო, ვითარ მივედი მე² ზღვსკიდესა³ და განვრცხიდი ჭურჭელსა მას,⁴ მოჭდა ლელვაჲ და მომილო იგი⁵ ჳელთაგან ჩემთა და ვთქუ,⁶ თუ რაჲ სიტყუაჲ მიუგო უფალსა ჩემსა. შემეშინა⁷ ფრიად და შთავიგდე⁸ თავი ჩემი ზღუასა.⁹ და შთა-რაჲ-გვარდი,¹⁰ ვიხილე¹¹ კაცი ერთი, შემოსილი ნათლითა, და ორნი¹² კაცნი¹³ მის თანა. და ეტყოდა მათ რომელი უდიდებულჳს¹⁴ იყო მათსა:¹⁵ „შეიპყართ¹⁶ ეგე.“ და მიერ ჟამითგან არღარა განმეშორნეს იგინი ჩემგან, ვიდრემდის მოვინიე აქა¹⁷ ადგილსა ამას.“ მაშინ სცნა¹⁸ კაცმან მან, ვითარმედ, შეენია იგი მას: მოსწრაფედ ჟამსა მას ჭირისასა მონამემან ქრისტესმან [12v] მენა¹⁹ გიჳსნა შენ. და ადიდებდეს ღმერთსა, რომელმან ესევეითარი ჳელმნიფებაჲ მისცა წმიდათა მისთა.²⁰

და მივიდა ტაძარსა წმიდისა მენაჲსა²¹ და მისცნა მუნ²² ორნივე იგი ბარძიმნი და მონაჲ იგი მისცა²³ მსახურად ეკლესიასა მისსა.²⁴ და მოიქცა სიხარულით თჳსად ქალაქად ქებითა და კურთხევითა²⁵ უფლისა მიმართ.²⁶

III. და კუალად სხუაჲ საკვრველი მეგულების მითხრობად წმიდისა ამის,²⁷ საყუარელნო:

---

¹ ჰრქუა ყრმამან მან]მიუგო ყრმამან მან და ჰრქუა C. 2. მე – C. 3. ზღვსკიდესა]კიდესა ზღვსასა C. 4. ამას C] + ანაზდაათ C. 5. მომილო იგი]მიმილო C. 6. მე ვსთქუ C. 7. და შემეშინა C. 8. შთავიგდე C. 9. ზღუასა A. 10. -ვარდი AC. 11. ვიხილე A. 12. ურნი A. 13. კაცი A] სხჳანი C. 14. უდიდებულჳს C. 15. ~ მათსა იყო C. 16. შევიპყართ C. 17. აქა – C. 18. ცნა A. 19. შეენია იგი ... მენა]წმიდაჲ მონამე მენა იყო და მან C. 20. მისცა წმიდათა მისთა]მოსცა კაცთა, რომელნი ჰყოფენ ნებათა მისთა C. 21. და მივიდა ... მენაჲსა]მივიდეს ტაძრად მისსა C. 22. მუნ – C. 23. ~ მისცა მონაჲ იგი C. 24. ეკლესიისა მისისა C. 25. კურთხევითა A. 26. მოიქცა სიხარულით ... უფლისა მიმართ] მიაქცია სახედ თჳსსა და წარვიდა და ადიდებდა ღმერთსა C. 27. და კუალად ... წმიდისა ამის]კუალად სხუაჲ საკვრველთმოქმედებაჲ გაუნყო წმიდისა მის C.

ჰურიამ ვინმე იყო ალექსანდრია ქალაქსა, ვაჭარი, და¹ ქრისტიანისა ვისთანამე² დამკვდრებულ იყო. და უყუარდა ფრიად ურთიერთას ორთავე.³ და განემზადა⁴ ჰურიამ იგი წარსლვად ვაჭრობად და მოვიდა სახედ⁵ მოყუსისა მის⁶ თვისისა და მისცა მას კისაკი თვისი, დაკრძალული საფასითა და დაბეჭდული ბეჭდითა თვისითა, დამარხვად, ვიდრემდის მოიქცეს იგი⁷ სახიდ თვისად, და წარვიდა გზასა თვისსა. და მო-რაჲ-იქცა გზისა მისგან, წარსცა⁸ ქრისტიანისა მისთვის ძლუენი დამარხვისა მისთვის⁹ საფასეთა თვისთაჲსა.¹⁰ ხოლო მან მიიღო¹¹ ძლუენი იგი და განიცინნა და იტყოდა¹² გულსა შინა თვისსა:¹³ „მე ალვილო მოძლუანებული¹⁴ ესე და უკუეთუ¹⁵ თვისი იგი ითხოვოს, არარაჲ მიიღოს მისგანი.“ და ჰრქუა ცოლსა თვისსა: „უკუეთუ¹⁶ შესაძლებელ არს უარის-ყოფად კისაკი იგი ჰურიისაჲ მის, დავმალოთ,¹⁷ და უკუეთუ¹⁸ გუაფუცებდეს,¹⁹ ვფუცოთ,²⁰ რამეთუ ჰურიასა ვეფუცებით და არარაჲ გუევნების.“²¹ და განზრახვითა²² ეშმაკისაჲთა ურთიერთას შეითქუნეს.²³

და ოდეს მოვიდა ჰურიამ იგი, შემოკრბა მას ქალაქი იგი ყოველი,²⁴ [13r] მოეგონა ჰურიასა მას და მივიდა²⁵ და²⁶ ჰრქუა ქრისტიანესა მას: „მესმა,²⁷ ძმაო, წმიდისა მენაჲსი, ვითარმედ დიდ არს დიდებაჲ მისი და არცხუენს მათ, რომელნი ცილად

---

¹ ალექსანდრია ქალაქსა, ვაჭარი, და|ალექსანდრიას C. 2. ~ ვისმე თანა C. 3. ურთავე A. ~ უყუარდეს ურთიერთარს ორთავე ერთად C. 4. განემზადა + ოდესმე C. 5. სახიდ A. 6. მის – C. 7. იგი – C. 8. წარსა A. 9. დამარხვსა მისთვის|დამარხვსათვს C. 10. თვისთაჲსა] მის-თასა C. 11. მიიღო + რაჲ C. 12. იტყოდა A. 13. და განიცინნა ... შინა თვისსა|განიცინნა გულსა თვისსა და იტყოდა C. 14. მოძლუანებული A. 15-16. უკეთუ C. 17. დავმალოთ – A. 18. უკეთუ C. 19. გუაფუცებდეს A, გუაფუცებდეს C. 20. ვფიცოთ A. 21. გუევნების + ჩუენ C. 22. განზრახვითა C. 23. შეითქუნეს|ჰბრძოდეს A. 24. და ოდეს მოვიდა ჰურიამ იგი, შემოკრბა მას ქალაქი იგი ყოველი C|ვიდრემდის შემოაკრბა მათ ქალაქი იგი და A. 25. და მივიდა – C. 26. და – A. 27. მესმის C.

ფუცვიდენ.¹ მოვედი² და მივიდეთ მუნ, და უკუეთუ³ მეფუცო, ვითარმედ⁴ არარაჲ მიგეც შენ, ნარვედ⁵ მშკდობით.“ ჰრქუა⁶ ქრისტეანემან მან: „ვითარ⁷ იყოს ეგე,⁸ რამეთუ არა შევალს ჰურიჲ⁹ ეკლესიასა ქრისტეანეთასა?“ ჰრქუა ჰურიამან მან ქრისტეანესა:¹⁰ „დალაცათუ შინა არა შევიდე,¹¹ დავდგე გარეშ¹², ხოლო შენ შევედ და¹³ მეფუცე.“¹⁴ და¹⁵ ქრისტეანემან მან¹⁶ არაჲ¹⁷ შეჰრაცხა¹⁸ ფიცი იგი და¹⁹ იტყოდა გონებასა²⁰ თვისსა, ვითარმედ: „შემინდოს²¹ ფიცი ესე წმიდამან მენა.“²²

და მასვე დღესა მივიდეს ორნივე²³ ტაძრად წმიდისა მენაჲსა²⁴ აღსრულებად ფიცისა თვისისა.²⁵ ჰრქუა ჰურიამან მან:²⁶ „გეშინოდენ, ძმაო,²⁷ ფიცისა²⁸ მისთვის უფლისა²⁹ და შეინყალე თავი შენი და რაოდენიცა³⁰ გნებავს, აღილე³¹ საფასისა მისგან შენთვის და ზოგი იგი, რომელი დაგიშთდეს, მომეც მე³² და ჰფუცავ ნუ.“³³ ხოლო ქრისტეანემან მან³⁴ ყოვლადვე არა ინება.

მაშინ მოიდრიკნა მუჭონი თვისნი³⁵ ჰურიამან მან და³⁶ ცრემლით³⁷ ინყო ვედრებად³⁸ და იტყოდა: „ღმერთო,³⁹ რომელმან ღირს-მყავ მე შესლვად⁴⁰ ტაძარსა წმიდისა და დიდე-

---

¹ ფიცვიდენ A, ჰფუცვენ C. 2. მოვედიან, მოვედ C. 3. უკუეთუ C. 4. მეფუცო, ვითარმედ – A. 5. ნარვედ|ნარვიდე მე A. 6. ჰრქუა|მიუგო C. 7. და ვითარ C. 8. ეგე|ეგრე C. 9. ~ ჰურია არა შევალს C. 10. ჰრქუა ჰურიამან მან ქრისტეანესა|მიუგო ჰურიამან C. 11. ~ არა შევიდე შინა C. 12. დავდგე გარეშ|ვსდგე გარე C. 13. და – C. 14. მეფიცი C. 15. და|ხოლო C. 16. მან – C. 17. არა|არად C. 18. შერაცხა C. 19. და|არამედ C. 20. გუნებასა A|გულსა C. 21. შემინდოს + მე C. 22. ~ წმიდამან მენა ფიცი ესე C. 23. მივიდეს ორნივე|მოვიდეს C. 24. მენაჲსა C. 25. თვისისა|მის C. 26. ჰრქუა ჰურიამან მან|მიუგო ჰურიამან და ჰრქუა C. 27. ძმაო – C. 28. ფიცსა A. 29. უფლისა – C. 30. რაოდენიცა A. 31. აღილ³ A. 32. და ზოგი იგი ... მომეც მე – C. 33. ჰფუცავ ნუ|ნუ ხოლო ჰფუცავ C. 34. მან – C. 35. თვისნი – C. 36. და – C. 37. ცრემლითა C. 38. ვედრებად|ლოცუად C. 39. ზ, უფალო ღმერთო C. 40. შესლვად|მოსლვად C.

ბულისა¹ მონამისა შენისა მენაჲსა,² შენ შუვამდგომელ მექმენ მე ჟამსა ამას შორის ჩემსა და³ ქრისტეანისა ამის.“ და ჴმაცო⁴ ჴმითა დიდითა⁵ და იტყოდა:⁶ „წმიდაო მონამეო მენა, და-ღაცათუ არა ღირს-ვარ წოდებად ტაძარსა შენსა და წოდებად⁷ სახელსა შენსა, მაჩუენე⁸ დღეს ძალი შენი, რაათა მეცა გადილო⁹ შენ.“ ხოლო ქრისტეანე იგი შევიდა და არა დაიმარხა¹⁰ შიში ღმრთისაჲ გულსა შინა¹¹ თჳსსა და¹² ჴფუცა.¹³ და ხედვიდა¹⁴ ჴურიჲჲ იგი,¹⁵ რაათამცა იხილა სასწაული [13v] ფიცისა მისთჳს და სულგრძელ ექმნა¹⁶ წმიდაჲ მენა.

და ვითარცა აღასრულა ფიცი იგი,¹⁷ წარვიდეს ორნივე¹⁸ და წარვლეს მილიონი ერთი.¹⁹ ხლდა²⁰ ცხენი ქრისტეანისაჲ მის და გარდამოგდო იგი ქუეყანად.²¹ და დაჴვარდა მას ბეჭედი და კლიტჳ,²² რომელსა შინა იღვა კისაკი²³ ჴურიისაჲ მის. და²⁴ ძებნა ქრისტეანემან მან²⁵ ბეჭედი იგი და არა ჴპოვა.²⁶ განიხარა ფრიად, რამეთუ გარდავარდა ცხენისაგან²⁷ და აღდგა²⁸ მრთელი ასოათა და²⁹ ჴგონებდა, ვითარმედ ესე იყო მისაგებელი ფიცისაჲ მის.³⁰ დააჯდა³¹ ცხენსა თჳსსა და წარვიდეს ორნივე³² ზოგად გზასა³³ ჟამსა სამხრისასა.³⁴

---

¹ და დიდებულისა – C. 2. მენაჲსა C. 3. შუვამდგომელ ... შორის ჩემსა და|შუვამდგომელ იქმენ შორის ჩემსა და შორის C. 4. ჴმაც-ჴყო C. 5. დიდითა|მაღლითა C. 6. იტყოდა|სთქუა: ჴ C. 7. ტაძარსა შენდა და წოდებად – C. 8. მაჩუენე|მიჩუენე მე C. 9. რაათა მეცა გადილო|რაათამცა გადიდებდე C. 10. იმარხა C. 11. შინა – C. 12. და|არამედ C. 13. ფიცი A, ჴფიცი C. 14. ხედვდა C. 15. იგი + და ელოდა C. 16. ექმნა|იქმნა მას ზედა C. 17. იგი – C. 18. ორნივე + და წარემართნეს C. 19. მილიონი ერთი|სამი მილიონი C. 20. ხლდა|და განხლდა C. 21. იგი ქუეყანად – C. 22. ~ დავარდეს მას კლიტე და ბეჭედი C. 23. კისკასი ოქროსაჲ C. 24. და – C. 25. მან – C. 26. პოვა A. 27. გარ-დავარდა ცხენისაგან|გარდამოვარდა C. 28. აღდგა C] + იგი C. 29. და – C. 30. ფიცისაჲ მის|ფიცისა მისთჳს C. 31. დააჯდა|და აღჯდა იგი C. 32. ორნივე + იგი C. 33. გზასა – C. 34. სამჳრისასა C] + და დასხდეს ორნივე იგი ზოგად ჴამად პურისა C.

შეინანა ჰურიამან მან¹ და იტყოდა: „რახა მრწმენა წმიდისა² მენასი,³ რამეთუ საკურველებისა საქმენი, რომელნი მესმნეს, არცა ერთი რაჲ ვიხილე⁴ მათგანი?⁵ უკუეთუმცა არა⁶ მეფიცა მისდა, ვინ უწყის, თუმცა⁷ მცირედთა დღეთა შემდგომად მომცა რაჲმეცა⁸ მცირედი მისგან?“⁹ და ცრემლითა¹⁰ იტყოდა: „ვაჲმე, ვითარ ესრჳთ¹¹ წარწყმიდე¹² ყოველი საფასჳ¹³ ჩემი! ან რაჲ ვყო, არა უწყი.“¹⁴ და მარტოჲ¹⁵ იტყოდა:¹⁶ „მიუტევო¹⁷ ყოველი ზრუნვაჲ ჩემი უფალსა და წმიდასა¹⁸ მონამესა¹⁹ მენას, ვითარცა²⁰ სათნო არს²¹ წინაშე მათსა,²² ეგრჳთ²³ იყავნ.“

და ვითარცა სხდეს²⁴ ორნივე²⁵ ზოგად, აჰა, ესერა, მოვიდოდა²⁶ მონაჲ ქრისტეანისაჲ მის და აქუნდა კისაკი იგი საფასითურთ. და იხილა რაჲ²⁷ იგი, განკურდეს ორნივე და უფალი იგი მონისაჲ მის შეძრწუნდა ფრიად. და ჰრქუა მონასა მას²⁸ თჳსსა: „ვინაჲ მოხუალ, ანუ რაჲ არს, რომელი-ეგე გაქუს შენ?“²⁹ ჰრქუა³⁰ მონამან:³¹ „მოვედ ძალისათჳსცა, მოავლინე და მიილე აღსრულებაჲ³² ბრძანებისა შენისა.“ ჰრქუა მას უფალმან მისმან:³³ [14r] „ვინაჲ³⁴ მოგივლინე და რომელსა ბრძანებასა მოხუედ აღსრულებად?“ ჰრქუა მონამან,³⁵ ვითარმედ: „დღეს მოვიდა მწედარი ერთი, უფალო ჩემო,³⁶ მაღალი და³⁷ საშინელი, დედოფლისა ჩემისა და აქუნდა ბეჭედი და

---

¹ მან – C. 2. წმიდისა – C. 2. მენასი C. 4. ვიხილჳ A. 5. ~ არცაღათუ მათგანი ერთი რაჲ ვიხილე C. 6. უკუეთუმცა არა]არა თუმცა C. 7. თუმცა – C. 8. რაჲმეცა A. 9. მისგანი C. 10. ცრემლით C. 11. ესრეთ C. 12. წარწყმიდე]წარვიდა C. 13. საფასე C. 14. ან რაჲ ვყო]და A. 15. მარტოჲ]მადლობით C. 16. + ამას C. 17. მიუტეო C. 18. წმიდისა A. 19. + მას მისსა C. 20. და ვითარცა C. 21. ვარს A. 22. მისსა A. 23. ეგრეთ C. 24. დასხდეს A. 25. + იგი C. 26. მოვიდა C. 27. იხილა რაჲ]ვითარ იხილეს C. 28. მას – C. 29. გაქუს შენ]მოგაქუს C. 30. + მას C. 31. + მისმან C. 32. და მიილე აღსრულებაჲ C.]უფალმან ჩემმან აღსრულებად A. 33. ჰრქუა მას უფალმან მისმან]მიუგო უფალმან მისმან და ჰრქუა C. 34. ვინ C. 35. + მან C. 36. ~ უფალო ჩემო, მწედარი ერთი C. + ვითარმედ A. 37. + ფრიად C.

კლიტვ,¹ რომელსა შინა დაგეკრძალა² საფასვ³ იგი.⁴

და ჰრქუა დედოფალსა ჩემსა: „იცნობ ამას?“⁵ და⁶ ჰრქუა: „ჰე.“⁷ და ჰრქუა მწედარმან მან: „ქმარი შენი მევედრა⁸ და მომავლინა შენდა და მრქუა: „ნარმოეც ჩემდა კისაკი იგი ჰურიისა⁹ ველითა მონისა შენისაჲთა,¹⁰ რამეთუ ვიგუემები¹¹ წმიდისა მონამისა მენაჲს მიერ.“ და მით¹² სრბით მოვილე კისაკი ესე, და,¹³ აჰა, ესერა, არს ბეჭედი და კლიტვ¹⁴ საფასისაჲ მის, რომელი მოილო მწედარმან მან დედოფლისა ჩემისა.“

აღდგა¹⁵ ჰურიისა იგი და აღილო კისაკი იგი¹⁶ მითვე ბეჭედითა. ჳმობდა სიხარულით და იტყოდა: „დიდ არს ღმერთი და წმიდა¹⁷ მონამვ¹⁸ მისი მენა! და საკვრველ არს სარწმუნოებაჲ ქრისტეანეთაჲ! და ვინაჲ¹⁹ არს, რომელი არა გესვიდეს შენ, უფალო, და მეოხებასა წმიდისა მონამისა შენისა მენაჲსა²⁰ და ჰრწმენეს?²¹ აჰა, ესერა, უფალო, მეცა ქრისტეანე ვიქმნე საკვრველებათათჳს წმიდისა²² მენაჲსთა.“

და²³ მისცა მან მესამვ²⁴ ნაწილი საფასისაჲ მის ტაძარსა წმიდისა მონამისა მენაჲსა,²⁵ რომელი აღრაცხა²⁶ სასწორითა²⁷ ათასი დრაჰკანი²⁸ და იტყოდა:²⁹ „შენ თვთ³⁰ უწყი, [14v] მონამეო ქრისტესო, რამეთუ³¹ წინაშე შენსა ვეტყოდე მას:³² რაოდენი³³ გნებაჲს, აღილე შენთჳს და სხუაჲ იგი მომეც მე და არა

---

¹ კლიტე AC. 2. დაგეკრძალა|იყო C. 3. საფასე C. 4. იგი – C. და + ესრეთ C. 5. იცნობ ამას|იცნობა ბეჭედსა ამას და კლიტესა C. 6. და + მან C. 7. ჰე|ჰ, ჰე, ვიცნობ C. 8. მევედრა + მე C. 9. ჰურიისაჲ + მის C. 10. შენისაჲთა|ჩემისაჲთა C. 11. ვიგუემები + მე C. 12. და მით|ამისთჳს C. 13. და – C. 14. კლიტე A. და კლიტვ – C. 15. აღ-სდგა| + უკუვ C. 16. იგი + თჳსი C. 17. წმიდა – C. 18. მონამე C. 19. ვინ C. 20. მენაჲსსა C. 21. ჰრწმენეს|არა რწმენეს შენდა მომართ? ან უკუე, უფალო C. 22. წმიდისა + მონამისა C. 23. [და] C. 24. მესამვ|მესამედი C. 25. ტაძარსა წმიდისა მონამისა მენაჲსსა – A. 26. [მის, რომელი აღ]რაცხა A. 27. სასწურითა A. 28. [დრაჰკანი] A. 29. ეტყუდა A. 30. თუთ A. 31. რამეთუ|ვითარმედ C. 32. მას|ვი-თარმედ C. 33. რაედენი A.

ინება.¹ ან მიგცე ესე წინაშე სინმიდისა² შენისა.“

და განეყენა ჰურიაებასა³ და ნათელ-ილო მან და ყოველთა სახლეულთა მისთა.⁴ და შეირაცხნეს საყოფელნი მისნი⁵ ქრისტეანეთა თანა და კეთილად მსახურებითა აღიდებდეს ღმერთსა და წმიდასა⁶ მოწამესა მენას, რომელი არცხუენ⁷ ყოველთა ცრუთა და მიერთგან⁸ არლარავინ იკადრებდა ფუცვად⁹ ტაძარსა მისსა, არცა სამართლით,¹⁰ არცა სიცრუვით.¹¹

ხოლო¹² ქრისტეანე იგი წარვიდა სახიდ თვსად მწუხარებითა დიდითა¹³ და აღილო ზოგი მონაგებისა თვსისაჲ და შეწირა წმიდისა მოწამისა მენაჲსა.¹⁴ და მუნ შეინანა შეცოდებაჲ თვსი და არა განეშორა ტაძრისაგან მის წმიდისა, ვიდრემდის გამოეცხადა შეწყნარებაჲ სინანულისა მისისაჲ.¹⁵ და აღიდებდა ღმერთსა და წმიდასა მოწამესა მენას. და დაიძინა მშკდობით ქრისტეს¹⁶ იესუს¹⁷ მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომელსა¹⁸ ჰშუენის¹⁹ დიდება²⁰ თანა მამით და სულით წმიდითურთ, ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამენ.²¹

---

¹ რაოდენი გნებავს ... არა ინება|მიიღე, რაოდენი გნებავს შენთვის და სხუა იგი მომეც მე C. 2. სინმიდისა C. 3. ჰურიაობასა C. 4. სახლეულმან მისმან C. 5. მისნი|მათნი C. 6 წმიდისა A. 7. არცხუჴნდა C. 8. მიერთგან|მიერ დღითგან C. 9. ფიცად A. 10. სიმართლივ A. 11. სიცრუვით|ტყუვილით C. 12. ხოლო|და C. 13. ~ მწუხარებითა დიდითა სახედ თვსსა C. 14. მენაჲსა – C. 15. მისისა|თვსისა C. 16. ქრისტეს A, ქრისტე C. 17. იესუს AC. 18. რომლისა C. 19. ჰშჴნის C. 20. დიდებაჲ + და თაყუანისცემა C. 21. ამინ C.

ბუნდული ტაქტი

ΑΘΑΝΑΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΩΝ ΑΚΕΨΙΜΑ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ, ΙΩΣΗΦ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΘΑΛΑ ΔΙΑΚΟΝΟΥ¹

1. Ἐν ἔτει τριακοστῷ ἐβδόμῳ τοῦ διωγμοῦ ἡμῶν πρόσταγμα σκληρὸν ἐξῆλθεν καὶ ἐξουσία τοῖς ἀσεβέσιν ἀρχιμάγοις ἐδόθη χατὰ παντὸς τοῦ γένους τῶν χριστιανῶν, ὅπως ἐν παντοίοις εἶδεσιν βασάνων καὶ κολαστηρίων τιμωρήσονται αὐτοὺς καὶ λιθασμῷ καὶ πυρὶ θανατώσωσιν αὐτούς· διαβλήσκονται δὲ τῷ βασιλεῖ ποιμένες γενναῖοι, οἵτινες οὐκ ἔκρυσαν τὴν διὰ τὸν Χριστὸν παρρησίαν αὐτῶν ἐν τῷ διωγμῷ τούτῳ ἀπὸ τῶν ἀνόμων καὶ λειτουργῶν τῆς ἀσεβείας. Οἱ δὲ διαβάλλοντες ἀσεβεῖς ταῦτα ἔλεγον τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὅτι· «Οὐ χριστιανοὶ ἀνατρέπουσιν ἡμῶν τὴν διδασκαλίαν καὶ οὕτως διδάσκουσιν τοὺς ἀνθρώπους ἐνὶ Θεῷ πιστεύειν καὶ τὸν ἥλιον μὴ προσκυνεῖν καὶ τὸ πῦρ μὴ τιμᾶν μήτε τὸ ὕδωρ καὶ ὑπὲρ τὸν γάμον ἀγνεῖαν αἰρεῖσθαι καὶ ταύτην φυλάττειν καὶ μετὰ βασιλέως εἰς πόλεμον μὴ ἐξίνααι μήτε φόνοις μαινεσθαι καὶ αἵμασιν ἀνθρώπων, πάντα δὲ τὰ εἰς βρῶσιν τῶν τετραπόδων νενομισμένα καὶ τῶν πετεινῶν χωρὶς διαλογισμῶν θύειν τε καὶ ἐσθίειν, ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς νεκροὺς θάπτειν καὶ γνωρίζειν ὅτιπερ καὶ τὰ ἄγρια ζῷα καὶ πάντα τὰ τετράποδά τε καὶ τὰ ἐρπετὰ μὴ τὸν σατανᾶν πεποιηκέναι ἀλλὰ τὸν Θεόν.»

2. Καὶ ὅτε ταῦτα ἤκουσαν ἐκεῖνοι οἱ ὄρχοντες τῆς ἀσεβείας, θυμῷ μεγάλῳ κατεφλέγοντο καὶ ὥσπερ <πῦρ> ἐν δρυμῷ θυμῷ ἀσχέτῳ κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐξεκαίοντο. Ἐν τῷ καιρῷ οὖν τούτῳ κατεσχέθη ὁ ἀγιώτατος ἐπίσκοπος Ἀκεψιμᾶς ἀπὸ πατρίδος Ναησὸν καλουμένης, πρεσβύτης πάνυ, ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἄγων, τῷ μὲν σώματι ἰσχυρὸς καὶ ὠραῖος τῷ εἶδει σφόδρα γένους τε μεγάλου καὶ

---

¹ Թղթկոծի զազմոռոճիքի զաժուճրծուծծ: H. Delehaye, Les versions grecques des actes martyrs persans sous Sapor II, Paris, 1905, 517-34 (BHG 18).

πλουσίου και ἀγάπην πολλήν πρὸς τε ξένους και πτωχοὺς κεκτημένος, ὃς και διὰ τῆς συνούσης αὐτῷ χάριτος πολλοὺς ἔλληνας ἐπέστρεφεν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας· ἦν δὲ εἷς πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ κυρίου ἄμεμπτος, ἐγκρατῆς δὲ οὐκ ἀπὸ ἄρτου και ὕδατος μόνον ἀλλὰ και ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος, ἐν δὲ τῇ κατανύξει τοσοῦτος ἦν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ὥστε πάντα τὸν τόπον βρέχειν τοῖς δάκρυσι προσευχόμενον.

3. Πρὸ δὲ τοῦ κρατηθῆναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν συνέβη παιδίον μικρὸν ὀνόματι Πάπαν φθειρίζειν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, φιλῆσαι τε αὐτὴν και εἰπεῖν· «Μακαρία ἡ φαλάκρα αὕτη, ἥτις διὰ τὸν Χριστὸν εἰς μαρτύριον καλὸν ἔχει προχωρῆσαι»· ἦν γὰρ ἀναφάλας ὁ ἅγιος. Ὁ δὲ περιλαβὼν ἐφίλησε τὸ παιδίον και εἶπεν· «Γένοιτό σου ἡ προφητεία ἀληθῆς, τέκνον, και ταχὺ ἀκούσοι αὐτῆς ὁ Θεὸς και δῶ μοι τὴν ἀγαθὴν μερίδα ταύτην τὴν ἐξελθοῦσαν ἐκ τοῦ στόματός σου.» Ἔτερος δὲ τις ἐπίσκοπος ἐκάθητο ἐκεῖ ἐλθὼν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ μακαρίου και ἀκούσας ταῦτα ἐγέλασε και εἶπε πρὸς τὸ παιδίον· «Τέκνον, εἰ οὖν ταῦτα οἶδας, εἰπὲ και περὶ ἐμοῦ, τί μοι ἀπόκειται.» Καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν τὸ παιδίον· «Ὡς ἀπέρχῃ και αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν σου, οὐκ ἔχεις φθάσαι εἰς αὐτήν· ἀλλ' ἐν τῇ δόξῃ τῇ καλουμένη Ἀθραδάρᾳ ἐκεῖ ἔχεις τελευτῆσαι.» Καὶ καθὼς εἶπεν τὸ παιδίον, οὕτως και συνέβη. Ὁ μὲν γὰρ μακάριος Ἀκεψιμᾶς ὁ ἐπίσκοπος ἐτελειώθη ἐν τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίῳ· ὁ δὲ ἄλλος ἀπερχόμενος ἐν τῇ ὁδῷ τῇ ἀπαγούσῃ Ἀθραδάρᾳ ἐτελευτήσεν.

4. Ὅτε δὲ κατεσχέθη ὁ ἅγιος Ἀκεψιμᾶς ὁ ἐπίσκοπος, ἀπῆει δεδεμένος ἀλύσει και διήρχετο κατέναντι τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Καὶ τις τῶν συναπερχομένων αὐτῷ εἶπεν αὐτῷ ἐν μυστηρίῳ· «Ἐντειλαί περὶ τῆς οἰκίας σου, ἵνα μὴ ἐρημωθῇ.» Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἶπεν· «Αὕτη ἡ οἰκία οὐκ ἔστι μου οἰκία και αὕτη ἡ κληρονομία οὐκ ἔστιν κληρονομία μου· ἀλλ' οἰκία και κληρονομία μου ὁ Χριστὸς ἔστιν, ὅτι πλὴν αὐτοῦ ἕτερον οὐδὲν ἠγάπησα.»

5. Ὅτε δὲ ἤνεγκαν αὐτὸν εἰς πόλιν λεγομένην Ἀρβήλ, προσήνεγκαν αὐτὸν ἀρχιμάγῳ τινὶ λεγομένῳ Ἀδραχουσήθ και ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων· «Χριστιανὸς εἶ;» Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἅγιος μεγάλη τῇ φωνῇ και

εἶπεν· «Ἐγὼ Χριστιανὸς εἰμι καὶ τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινὸν προσκυνῶ.» Ὁ ἀρχιμάγος εἶπεν· «Οὐκοῦν ἀληθῆ εἰσιν ἃ ἤκουσα περὶ σοῦ, ὅτι διδάσκεις τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἐναντία τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων;» Ὁ ἅγιος Ἀκεψιμᾶς εἶπεν· «Ὅσα ἐλέχθη σοι περὶ ἐμοῦ, ἀληθῆ εἰσιν. Ἐπ’ ἀληθείας γὰρ ἓνα Θεὸν μόνον κηρύσσω τοῖς ἀνθρώποις, ὅπως μετανοήσωσι καὶ ἐπιστρέψωσιν ἐκ τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν καὶ τὰ ἀρεστὰ αὐτῶ ποιήσωσι, καθὼς γέγραπται ἐν ταῖς ἀγίαις ἡμῶν γραφαῖς.»

6. Ὁ ἀρχιμάγος εἶπεν· «Ἦκουσταί μοι ὅτι φρόνιμος εἶ καὶ ἀνὴρ παλαιὸς ἐν ἔτεσι, καὶ πῶς καθάπερ παιδίον πλανᾶσαι καὶ οὐ προσκυνεῖς τῷ ἡλίῳ οὔτε τιμᾶς τὸ πῦρ καὶ τὰ ὕδατα, ὃν τρόπον πᾶσα ἡ γῆ τῶν Περσῶν σέβεται αὐτά;» Ὁ ἅγιος Ἀκεψιμᾶς εἶπεν· «Πολλὰ μωραίνει ἡ γῆ τῶν Περσῶν· ἐγκαταλείψασα γὰρ τὸν ποιητὴν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ καὶ τοῖς κτίσμασι προσκυνεῖ, ἐπειδὴ ἐπλανήσατε αὐτὴν ὑμεῖς ἐν τῇ παρανόμῳ ὑμῶν διδασκαλίᾳ, ἀριθμοῦντες θεοὺς πολλοὺς, ἅτινά ἐστιν ποιήματα τοῦ ἐνὸς κτιστοῦ, ὃς ἐστὶν Θεὸς ὁ ἐπὶ πάντων.»

7. Ὁ ἀρχιμάγος εἶπεν· «Παράνομον καλεῖς ἀληθινὴν διδασκαλίαν, ἐν ἧ ὁ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς πέποιθεν, ὃ κακοῦ θανάτου ἄξιε;» Ὁ ἅγιος Ἀκεψιμᾶς εἶπεν· «Ποῦ ἐστὶν ἡ ἀλήθεια τῆς διδασκαλίας ὑμῶν; ἰδοὺ γὰρ τὴν ἀλήθειαν ἀρνεῖσθε καὶ λογιζέσθε τὰ κτίσματα καὶ τὰ ποιήματα ἐκεῖνα εἶναι προσκυνητά.» Ὁ ἀρχιμάγος εἶπεν· «Τέως ποιήσον τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως καὶ προσκυνήσον τῷ ἡλίῳ καὶ διασώξῃ καὶ φεύγεις τὰς περιμενουσας σε κολάσεις. Φεῖδομαι γὰρ τοῦ γήρους σου, ἵνα μὴ κατέλθῃ ἐν αἵματι εἰς τὸν ἄδην.» Ὁ ἅγιος Ἀκεψιμᾶς εἶπεν· «Φραζόν σου τὸ στόμα, ἀσεβέστατε καὶ πονηρέ, καὶ μὴ προσθήσης τοῦ δευτερώσαί μοι τὸν παράνομον λόγον τοῦτον, ἐπειδὴ ἐκ νέας μου ἡλικίας ἐν τῇ τιμίᾳ καὶ ἀληθινῇ πίστει ἐτράφην καὶ μᾶλλον νῦν ὀφείλω ἐν τῷ γήρει μου ἐν καλῇ ὁμολογίᾳ στήναι ἀνδρείως, ὥστε με στεφανωθῆναι παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου καὶ ἀληθινοῦ Θεοῦ.»

8. Τότε θυμοῦ πολλοῦ πλησθεὶς ὁ ἀσεβὴς ἀρχιμάγος ἐκέλευσεν τείνεσθαι αὐτόν· καὶ οὕτως δεινῶς καὶ ἀπανθρώπως αὐτόν

ἐμάστιξαν, ὥστε τὸ αἷμα αὐτοῦ τὴν γῆν πληρῶσαι. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀσεβής· «Ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς σου; Ἐλθέτω καὶ ρύσασθω σε ἐκ τῶν χειρῶν μου.» Ὁ ἅγιος Ἀκεψιμᾶς εἶπεν· «Ἐστὶν Θεὸς ὁ ἐμὸς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ, ὁ δυνάμενος ρύσασθαι με ἐκ τῶν χειρῶν σου τῶν μιαρῶν. Σὺ οὖν μὴ καυχῶ, ἐπειδὴ ἄνθος εἶ μαραινόμενον· κατὰ τίνος γὰρ ὑπερηφανεύει καὶ ἀλαζονεύει νεκρὸς ὢν ἐν τῇ ζωῇ σου, μὴ πιστεύων τῷ ζῶντι Θεῷ μήτε προσκυνῶν αὐτῷ; ὥσπερ δὲ χόρτος ἐν ἀγρῷ οὕτως ξηρανθήσῃ καὶ ἀποθάνῃς τὸν φαινόμενον τοῦτον θάνατον καὶ πάλιν ἐγείρῃ σε ὁ Θεὸς μου εἰς αἰωνίαν κρίσιν, ὥστε ἐν τῷ πυρὶ ᾧ νυνὶ σέβει δαμάζεσθαι καὶ κατακαίεσθαι τὴν ψυχὴν σου καὶ τὸ σῶμά σου.» Τότε θυμωθεὶς ὁ ἀσεβής ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀλύσει βαρείαις δεθῆναι καὶ ἐμβληθῆναι ἐν τῷ δεσμοτηριῷ.

9. Τῇ δὲ ἐξῆς κατεσχέθη Ἰωσήφ ὁ ὀσιώτατος πρεσβύτερος ἀπὸ κόμης Βηθλαύβουθά', ἐρμηνευομένης Καλλιγράφου, καὶ αὐτὸς γέρων ὑπάρχων· ἐβδομηκοστὸν γὰρ ἔτος ἦγεν, ἔντιμος ὢν πάνυ, μέγαν τε ζῆλον ἔχων εἰς τὸν Θεὸν καὶ σπουδαῖος καὶ ἀκατάγνωστος ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἱερατείας αὐτοῦ παρὰ πᾶσι δεικνύμενος· ὅθεν ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κατεσχέθη πάλιν Αἰιθαλαῶς ὁ αἰδιδίμος διάκονος ἀπὸ κόμης τῆς λεγομένης Βιθνεδρά, καὶ αὐτὸς πρεσβύτης, ἐξηκοστὸν ἄγων ἔτος, πλήρης ὑπάρχων τῆς ἀγάτης τοῦ Θεοῦ. Ἐξ ὅλης γὰρ αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἠγαπησεν σφοδρῶς τὸν Κύριον, ζέων τῷ ἀγίῳ πνεύματι, ἀστηρὸς τε καὶ ἐλεγκτικὸς τῷ λόγῳ, τῷ προσώπῳ φαιδρός, καὶ τῇ διανοίᾳ ἐπιεικής, παρέστησαν δὲ ἀμφοτέρους ἐνώπιον τοῦ ἀρχιμάγου ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Ἀρβήλ.

10. Καὶ ἔφη πρὸς αὐτούς· « ἼΩ κακοθάνατοι, ἵνα τί πλανᾶτε τοὺς ἀδρανεῖς ἀνθρώπους τῇ γοητείᾳ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, ποιοῦντες αὐτοὺς χριστιανούς;» Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἅγιος Ἰωσήφ εἶπεν· «Ἡμεῖς ἀληθεῖς ἐσμεν, καὶ γοητεῖαν οὐκ οἶδαμεν, ἀλλὰ ἀλήθειαν πάντα ἀνθρωπον διδάσκομεν ἐπὶ τὸ γνῶναι τὸν ζῶντα Θεόν.» Ὁ ἀρχιμάγος εἶπεν· «Καὶ ποία διδαχὴ μεγάλη ἐστίν, ἀνόητοι; αὕτη ἦν ὁ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς κρατεῖ μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἢ ἡ ὑμετέρα τῶν εὐτελῶν καὶ μετρίων;» Ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος Ἰωσήφ· «Ὁ Θεὸς ἡμῶν οὐκ εὐδοκεῖ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ υπερήφανίᾳ καὶ ἀλαζονείᾳ καὶ ἐν τῷ

πλούτῳ τοῦ κόσμου τούτου· διὰ τοῦτο ἡμεῖς ταπεινοῦμεν ἑαυτοὺς καὶ πτωχεύομεν, ἵνα εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον καταξιοθῶμεν.»

11. Ὁ ἀρχιμάγος εἶπεν· «Ἐπειδὴ διὰ τὴν ὀκνηρίαν ὑμῶν οὐ θέλετε ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ περιέρχεσθαι οἰκίαν ἐξ οἰκίας, τούτου χάριν καυχᾶσθε εἰς τὴν πτωχείαν ὑμῶν.» Καὶ πάλιν ὁ ἅγιος Ἰωσήφ ἔφη πρὸς αὐτόν· «Ἐπειδὴ ὠνείδισας καὶ ἐκάλεσας ἡμᾶς ὀκνηρούς, ἐρώτησον, ὦ ταλαίπωρε, καὶ μάθε, ὅτι εἰ ἠθελήσαμεν κτήσασθαι τὸν κάματον μόνον τὸν ἀπὸ τῶν χειρῶν ἡμῶν, μείζων ἦν τοῦ πλούτου σου τούτου τοῦ συναχθέντος σοι ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς τῶν πενήτων. Ἡμεῖς μὲν γὰρ διὰ τὸν Θεὸν διδόμεν τοῖς πτωχοῖς ἅπερ κεκτήμεθα, ὑμεῖς δὲ διὰ τὴν πλεονεξίαν ὑμῶν ἀρπάζετε τὰ τῶν πτωχῶν.» Ὁ ἀρχιμάγος εἶπεν· «Πολυεπιπόθητός ἐστιν ὁ πλοῦτος, καὶ οὐδεὶς ἐστιν ὁ μισῶν αὐτόν· ἀλλὰ ἀγαπᾶται παρὰ πάντων· τίς οὖν σοι πιστεύσει λέγοντι μισεῖν αὐτόν;»

12. Ὁ ἅγιος Ἰωσήφ εἶπεν· «Μαθόντες, ὅτι οὐ μένει οὐδὲ ἴδρυται ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἀλλ' ὥσπερ σκιά παρέρχεται, καὶ οὔτε πρὸς σὲ μένει τὸν ἀγαπῶντα αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πλουτούντων φεύγει. Ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχόντων ἢ ἐξουσίας, καὶ γίνεσθε ἐν τῷ ἄδη γῆ καὶ σποδός. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐπιθυμοῦμεν τὴν δόξαν τὴν παρερχομένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς αἰῶνα αἰῶνος, ἣν ὁ Θεὸς ἠτοίμασεν <ἡμῖν> τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.»

13. Ὁ ἀρχιμάγος εἶπεν· «Ἔασον ταῦτα πάντα, ὅτι ἐμοὶ περιττά ἐστιν. Καὶ ἐν τούτῳ ὅπερ ἐπερωτῶ σε, εἰπέ μοι, ποιεῖς τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως καὶ προσκυνεῖς τῷ μεγάλῳ θεῷ ἡλίῳ καὶ σφάζεις σεαυτὸν ἀπὸ πικρῶν βασάνων, ὧν ἐτοίμως ἔχω προσενέγκαι σοι, ἢ οὐ;» <Καὶ> ὁ μακάριος Ἰωσήφ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «Μὴ πλανηθῆς ἐν τούτῳ, ἀσεβέστατε, καὶ νομίσης, ὅτι ἐγὼ τῷ ἡλίῳ προσκυνῶ, περὶ οὗ πολλοὺς ἐδίδαξα, ὅτι οὐκ ἔστι Θεός, ἀλλὰ κτίσμα.»

14. Τότε θυμοῦ μεγάλου πλησθεὶς ὁ ἀσεβέστατος κελεύει αὐτὸν ταθῆναι εἰς μάλιστα. Καὶ ἔτειναν αὐτὸν δέκα ἄνδρες ἰσχυροὶ καὶ ἔτυπον αὐτὸν ῥάβδοις ῥοῶν ἐχούσαις τὰς ἀκάνθας οὕτως δεινῶς καὶ ἀπανθρώπως, ὡς μικροῦ καὶ ἀποπνεῦσαι αὐτόν. Ὁ δὲ γενναῖος

ἀθλητῆς τοῦ Χριστοῦ οὐδὲν ἐλάλει τὸ σύνολον, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν οὐρανὸν ἑώρα καὶ τὸν Κύριον ἐν τῇ διανοίᾳ <αὐτοῦ> ἐπεκαλεῖτο εἰς βοήθειαν, ἵνα παράσχη αὐτῷ ὑπομονὴν καὶ δύναμιν.

15. Ὡς δὲ ἐβάφη ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ χύσει τοῦ αἵματος, ὑψώσας τὴν φωνὴν αὐτοῦ εἶπεν· «Εὐχαριστῶ σοι, κύριε ἡ ἐλπίς μου, υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὅτι κατηξίωσάς με τοῦ δευτέρου βαπτίσματος, ἵνα λουσάμενος καθαρισθῶ ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνομιῶν μου.» Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ παράνομοι ἐθυμώθησαν λίαν καὶ ἐπὶ τοσοῦτον αὐτὸν ἐμάστιζαν, ἕως ὅτε οὐκ ἔμεινεν τόπος ὑγῆς ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ· καὶ δῆσαντες αὐτὸν ἀλύσει, ἤνεγκαν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμοτήριον εἰς τὸν τόπον, οὗ ἦν ὁ ἅγιος Ἀκενμιᾶς.

16. Καὶ τούτου γενομένου, φησὶ πρὸς τὸν ἅγιον Ἀειθαλᾶν ὁ τύραννος· «Σὺ τί λέγεις; ποιεῖς τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως καὶ προσκυνεῖς τῷ μεγάλῳ θεῷ ἡλίῳ καὶ τρώγεις αἷμα καὶ λαμβάνεις γυναῖκα καὶ σῶζεις σεαυτὸν ἀπὸ θλίψεων καὶ ἀναγκῶν ἢ τοῖς ὁμοίοις ἐπιμένεις τῶν πρὸ σοῦ;» Ἀποκριθεὶς δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ ἅγιος Ἀειθαλᾶς εἶπεν· «Σὺ φάγε αἷμα, κύον ἀκάθαρτε, καὶ σύ προσκύνησον τῷ ἡλίῳ, τυφλὲ καὶ ἀνόητε· οὕτω γὰρ ἐτυφλώθης, ὅτι οὐκ ἠδυνήθης κατανοῆσαι τὸ φοβερὸν καὶ ἔνδοξον φῶς τὸ λάμψαν εἰς τὴν οἰκουμένην, δι' οὗπερ ἐξῆλθε τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ἐμοὶ δὲ συμφέρει διὰ τῶν χειρῶν σου ἀποθανεῖν, ἵνα ζήσω εἰς τὸν αἰῶνα.»

17. Πρὸς τούτοις οὖν ἀλλοιωθεὶς τῷ προσώπῳ ἀπὸ τοῦ θυμοῦ ὁ ἀσεβέστατος καὶ ἐγκρατευσάμενος ἀπὸ τῆς ὀργῆς εἶπεν· «Τίς πιστεύσει σοι τοῦτο, ὃ προσομιλεῖς, ἵνα τὴν ζωὴν ἀποστραφῆς ποθήσει τὸν θάνατον, καθάπερ σύ, ὦ ἀνόητε;» Ὁ δὲ ἅγιος Ἀειθαλᾶς πρὸς αὐτόν· «Σεαυτὸν κάλει ἀνόητον καὶ μωρὸν, μὴ γνωρίσαντα τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ γὰρ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὕτως ἔγραψεν ἡμῖν φιλεῖν τὴν ζωὴν, ἣν ὑμεῖς θάνατον λέγετε, καὶ μισῆσαι τὸν θάνατον, ὃν ὑμεῖς καλεῖτε ζωὴν. Το γὰρ μετὰ ἀσεβείας ζῆν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι θάνατον αἰώνιον προξενεῖ, τὸ δὲ θανεῖν ὑπὲρ εὐσεβείας ζωὴν αἰώνιον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἐτοιμάζει.»

18. Τότε ὁ δυσσεβῆς κελεύει, καὶ δεσμοῦσιν αὐτοῦ τὰς χεῖρας ὑπὸ τὰ γόνατα καὶ ξύλον παχὺ εἰσενέγκαντες διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, πατοῦσιν ἄνδρες ἰσχυροί, ἕξ ἐντεῦθεν καὶ ἕξ ἐντεῦθεν, καὶ ἕτεροι ἕξ ἐμάστιζον αὐτὸν ἐν ῥάβδοις ῥοῶν ἐχούσαις τὰς ἀκάνθας· δεινὴ δὲ ὄντως ἦν ἡ θλίψις αὕτη καὶ ἄνευ οἰκτιρισμῶν. Καὶ ὁ ἅγιος Λειθαλαῶς ὁ ἀληθῶς γίγας ἐβόα ἐνυβρίζων τὸν ἀρχιμάγον καὶ ἐπιλέγων οὕτως. «Μιὰρὲ καὶ αἰμοπότα, κύον ἀκάθαρτε καὶ κόραξ, ἀνοσίως τρώγων πᾶν σκῆνωμα, οὐ φοβοῦμαι τὰς βασάνους σου οὔτε σοῦ αὐτοῦ τινὰ ποιοῦμαι λόγον, μιαρῶτατε καὶ τρισάθλιε.»

19. Ἐβρυχε δὲ πρὸς τούτοις τοὺς ὀδόντας ὁ ἄνομος καὶ ἄθεος καὶ ἔλεγεν μετὰ ἀπειλῆς πρὸς τοὺς μαστίζοντας· «Διὰ τί πεφεισμένως μαστίζοντες παρασκευάζετε αὐτὸν οὕτως ἀναιδῶς ἐνυβρίζειν ἡμᾶς;» Τοῦ δὲ τρισμακαρίου ἀπὸ τῆς τάσεως τῶν δεσμῶν καὶ τῶν πληγῶν οἱ βραχίονες κατεκλάσθησαν καὶ πᾶσαι αἱ τῶν ὀστέων ἀρμογαὶ ἀπ' ἀλλήλων διεσπάσθησαν. Βαστάσαντες οὖν αὐτὸν εἰσήνεγκαν καὶ ἔρριψαν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, ἔνθα καὶ οἱ ἐταῖροι αὐτοῦ ἐτύγγανον.

20. Μετὰ δὲ ἡμέρας πέντε ἐξαγαγόντες αὐτοὺς τοῦ δεσμοτηρίου, ἤγαγον εἰς κηπὸν τινα, οὗ πλησίον ὑπῆρχε ναός, ἔνθα τὸ πῦρ προσεκύνουν. Ἐκεῖ οὖν προεκάθισεν ὁ δυσσεβῆς καὶ παμμίαιρος ἀρχιμάγος τοῦ ἐπερωτῆσαι αὐτούς, καὶ φησι πρὸς αὐτούς· «Εἶπατε δὴ μοι, ἔτι εἰς τὸν κάκιστον ἐκεῖνον ἐγκαρτερεῖτε λογισμὸν τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι τῷ θεσπίσματι τοῦ βασιλέως, ὃ κακογόητες;» Οἱ δὲ ἅγιοι ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος ἀπεκρίθησαν ἅμα καὶ εἶπον· «Ἡμεῖς εἰς ἓνα λογισμὸν τὸν κάλλιστον καὶ εἰς μίαν προθυμίαν ἀγαθὴν ἐγκαρτεροῦμέν καὶ εἰς τὴν μόνην ἀληθὴ πίστιν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν στήκομεν, ἐνὶ Θεῷ οὐρανοῦ τε καὶ γῆς λατρεύοντες, τῶν δὲ προσταγμάτων καὶ ἐντολῶν τοῦ παρανόμου καὶ ἀσεβοῦς βασιλέως οὐκ ἀκούομεν ἢ ποιοῦμεν· ὅσας δὲ θελήσεις ἐν τῇ πικρίᾳ σου ἐπενέγκαι ἡμῖν θλίψεις καὶ βασάνους, ἐτοίμως ἔχομεν ὑποδέξασθαι πάντα σου τὰ ἐπιτηδεύματα, ὃ ἄθλιε καὶ θεομάχε τύραννε.»

21. Λίαν δὲ ἐπὶ τούτοις ὀργισθεὶς ὁ ἀσεβῆς ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι σχοινία λεπτὰ καὶ περιέβαλον αὐτὰ κατὰ τῶν ὤμων καὶ τῶν ψυῶν καὶ κνημῶν τῶν ἀγίων, ξύλοις τε ἔσφιγξαν ἄνδρες ἰσχυρῶς ἐπὶ

τοσοῦτον, ὥστε τὰ ὄστᾶ αὐτῶν πάντα συντριβῆναι καὶ φωνὴν τρισμοῦ ἀποτελέσαι. Ἐπέλεγεν δὲ αὐτοῖς ὁ παμμάρως· «Ποιήσατε τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως καὶ ζήσεσθε.» Οἱ δὲ ἅγιοι μάρτυρες ἀντιφωγγόμενοι φωνῇ μεγάλῃ ἔλεγον· «Ἡμεῖς τὸ θέλημα Θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτήρος τῶν ψυχῶν ἡμῶν ποιοῦμεν· τοῦ δὲ βουλήματος τοῦ ἀνόμου βασιλέως καταπτύομεν.»

22. Ἄπο δὲ τρίτης ὥρας ἕως ἕκτης στρεβλοῦντες αὐτοὺς τῆ τῶν σχοινίων ἀνάγκη, τὴν ἐρώτησιν αὐτῶν ἐποιοῦντο· ὁμως εἰς τὰς τοσαύτας καὶ δυσυπόιστους ἀνάγκας ἡ ὑπομονὴ αὐτῶν ἐμεγαλύνθη καὶ ἡ νίκη αὐτῶν ἐθαυμαστώθη καὶ ὁ θεὸς αὐτῶν ἐδοξάσθη. Βαστάσαντες οὖν αὐτοὺς πάλιν διὰ τὸ ἤδη νεκροὺς ὑπάρχειν, ἔρριψαν οἱ μισοὶ καὶ ἀκάθαρτοι μάγοι ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ καὶ οὐ συνεχώρουν τινὰ εἰσελθεῖν πρὸς αὐτοὺς τοῦ δοῦναι ἄρτον αὐτοῖς ἢ περιβόλαιον, τοῦ ἀρχιμάγου τοῦτο προστάξαντος καὶ ὄρον ἐπιθέντος, ὅτι, ἐάν τις εὐρεθῆ πρὸς αὐτοὺς εἰσερχόμενος ἐπισκέψεως χάριν, λαμβάνειν αὐτὸν μάλιστα ἕως ἑκατὸν ράβδων καὶ κόπτεσθαι αὐτοῦ τὰ δύο ὄτα καὶ τὴν ρίνα.

23. Ἄλλ' οἱ ὄντως γενναῖοι <τοῦ Χριστοῦ> ἀθληταὶ ὡσπερ στερροὶ ἀδάμαντες προθύμως ὑπέφερον τὰς διαφόρους ἀνάγκας τε καὶ θλίψεις, γυμνητεύοντες, πεινῶντές τε καὶ διψῶντες, ἐπὶ τριετῆ χρόνον κατάκλειστοι ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ὑπάρχοντες, πρὸς παραμυθίαν δὲ τοῦ λιμοῦ ἐξερχόμενοι καὶ προσαιτοῦντες οἱ σὺν αὐτοῖς δεσμῶται μετεδίδουν αὐτοῖς ἀφ' ὧν συνῆγον καθ' ἐκάστην μικρὰν τινα καὶ εὐτελεῆ τροφήν, ὡς καὶ τοὺς φύλακας τοῦ δεσμοτηρίου ὀρῶντας αὐτῶν τὰς θλίψεις καὶ τὸ ἐλεεινὸν γῆρας ἀποδύρεσθαι καὶ κλαίειν αὐτούς.

24. Μετὰ δὲ τὰ δεσμὰ καὶ τὰς ὀδύνας αὐτῶν τοῦ τριετοῦς χρόνου παραγίνεται Σαβώριος ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν εἰς τὴν καλουμένην πατρίδα Βιθναδάν, καὶ ἐκβαλὼν αὐτοὺς ὁ ἀρχιμάγος οὕτως ἐν τοῖς δεσμοῖς ὄντας, ὡς σχεδὸν μήτε ἀνθρώπου ἔχοντας εἰδέαν διὰ τὸ αὐτοὺς ἐκτετηκέναι, ὥστε καὶ τοὺς πάνυ ἀσπλάγχχνους θεασαμένους κλαίειν ἐπ' αὐτούς, ἀπήγαγεν αὐτοὺς ἐν τῷ παλατίῳ καὶ παρέστησεν αὐτοὺς ἐνώπιον Ἀδερσαβῶρ τοῦ ἀρχιμάγου πάσης τῆς γῆς τῶν

Περσῶν· ἐκαθέζοντο δὲ ἔγγιστα αὐτοῦ πάντες οἱ μεγιστᾶνες τοῦ βασιλέως καὶ ἕτεροι ἀρχιμάγοι πολλοί· καὶ εἰσελθόντες οἱ ἅγιοι οὐ προσεκύνησαν αὐτῷ. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ ἀσεβῆς Ἀδερσαβῶρ· «Λέγετε ὑμεῖς, χριστιανοὶ ἐστε;» οἱ δὲ ἅγιοι καὶ γενναῖοι μάρτυρες ἀποκριθέντες εἶπον αὐτῷ· «Ναί, χριστιανοὶ ἐσμεν καὶ τῷ ἐνὶ καὶ μόνῳ παντοκράτορι λατρεύομεν Θεῷ καὶ αὐτῷ μόνῳ προσκυνοῦμεν.»

25. Ὁ δὲ πάλιν πρὸς αὐτοὺς ἔφη· «Ἴδου δὴ ἄνδρες πρεσβύται ἐστὲ καὶ ὀρῶ θλίψεις πολλὰς καὶ μεγάλας παρεληλυθέναι δι' ὑμῶν, καθὼς καὶ ἡ εἰδέα ὑμῶν μαρτυρεῖ· διὸ δὴ συμβουλεύω ὑμῖν ἀκοῦσαί μου φείσασθαι τε ἑαυτῶν καὶ μὴ ἀποθανεῖν πικρῷ θανάτῳ· ἀλλ' ὑπακούσατε τοῖς τοῦ βασιλέως προστάγμασι καὶ προσκυνοῦντες τῷ ἡλίῳ ζῆσαι. Απόφασις γὰρ δέδοται ξίφους κατὰ παντὸς ἀνθρώπου περιπατοῦντος ἐν τῇ ὁδῷ ταύτη τῶν χριστιανῶν.»

26. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἅγιος Ἀκεψιμᾶς εἶπεν πρὸς αὐτόν· «Ἐπίσταμαι, ὅτι πολλὴν σπουδὴν καὶ φροντίδα ἔχεις ἐν ταύτῃ τῇ ἐξουσίᾳ <σου> ταύτῃ τῇ καταργουμένῃ. Μὴ οὖν ἐνδιατρίψης μηδὲ ἐγγχρονίσῃς εἰς τὴν τοιαύτην παράνομόν σου ταύτην βουλήν, μήτε ὅλως ἔλθῃ εἰς τὴν ἐσκοτισμένην σου διάνοιαν τοῦτο, ὅτι ἐξ ἡμῶν τις χανωθεὶς ἀκούσῃ σου τῶν τοιούτων λόγων. Ἄλλ' εἴ τε βούλει εἰς θάνατον εἶτε εἰς μάστιγας ἄγειν ἡμᾶς, μὴ βραδύνης. Οὔτε γὰρ αἱ ἀπειλαί σου φοβοῦσιν ἡμᾶς οὔτε αἱ βάσανοί σου πτοοῦσιν, ἀλλ' ἐδραῖοι ὄντες καὶ στερεοὶ εἰς τὴν ἄθλησιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγκαρτεροῦμεν καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως σου οὐ ποιοῦμεν.

27. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἀσεβῆς· «Οἶδα, ὅτι ὁ θάνατος ἀνάπαυσις ὑμῖν ἐστίν, καὶ ἐπίσταμαι, ὅτι τοῦτον ποθεῖτε, ἀλλ' ὅπερ ποθεῖτε, οὐ παρέξω ὑμῖν, ἕως οὗ ποιήσω τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν θεάσασθαι τὸν δεινὸν καὶ πικρὸν ὑμῶν βίον· καὶ μετὰ ταῦτα ξίφει ὑμᾶς ἀποκτενῶ, ἵνα πάντες οἱ γόητες χριστιανοὶ ἀφ' ὑμῶν φοβηθῶσιν.» Καὶ ὁ ἅγιος Ἀκεψιμᾶς πρὸς αὐτόν εἶπεν· «Οὔτε τὰς βασάνους σου δειλοῦμεν οὔτε τὸν διὰ τοῦ ξίφους θάνατον ἀπειλούμενον ἡμῖν ὑπὸ σοῦ πτοούμεθα. Ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν ὁ δυναμώσας ἡμᾶς εἰς τὰς βασάνους καὶ θλίψεις τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀκαθάρτων σου ἐταίρων ἕως τῆς

σήμερον και τανῦν ὁ αὐτὸς βοηθήσει ἡμῖν εἰς τὰς παρὰ σοῦ καθ' ἡμῶν μηχανωμένας κολάσεις· πείρασον τοιγαροῦν τὸ γῆρας ἡμῶν τὸ ἐν Θεῷ δυνατὸν και λάβε τὴν δοκιμὴν αὐτοῦ, ὃ ταλαίπωρε, και τότε ἔργω μαθήση ὅτι νικηθῆς τῇ ἐλπίδι τῆς ὑπομονῆς ἡμῶν <και> κατασχυνθῆς τῇ ἄοράτῳ στερρότητι ἡμῶν ἢ τε πλάνη σου ἐλεγχθήσεται ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν πίστεως.»

28. Τότε ὁ παράνομος και ἀσεβῆς μεγάλου πλησθεῖς θυμοῦ ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι ἐπτὰ ζυγὰς βουνεύρων ὠμῶν καινουργίων και λέγει πρὸς αὐτούς· «Ὅμνυμι τὸν μέγαν θεὸν ἥλιον και τὴν τύχην Σαβωρίου τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων, ὅτι, εἰ μὴ ποιήσητε αὐτοῦ τὸ πρόσταγμα, εἰς ταῦτα ὑμῶν διαφθεῖρω τὰ σώματα και μολύνω τῷ αἵματι τὰς πολιάς ὑμῶν, μηδεμίαν φειδῶ ποιούμενος ὑμῶν· και εἰ τάχιον δὲ ἀπορρήξητε τὰς ψυχὰς μαστιζόμενοι, νεκρὰ ἐν αὐτοῖς κατακόπτω ὑμῶν τὰ σώματα.» Ἀπεκρίθη ὁ μακάριος Ἀκεψιμᾶς και λέγει πρὸς αὐτόν· «Ἐπειδὴ εἰς μὴ ὄντα θεὸν ὠμοσας και τύχην ταλαίπωρον ὠνόμασας, φοβούμαι, μὴ πως ἐνίστε οὐ πληρώσης τὸν ὄρκον σου και εὔρεθῆς διαψευδόμενος. Ἴδου δὴ ἤκουσας και ἀπαξ και δις και πολλάκις, ὅτι ἡμεῖς ἐν τῇ ἀληθινῇ πίστει ἐστήκαμεν και ὅτι τὰ σώματα ἡμῶν παραδίδομέν σοι· τὰς γὰρ ψυχὰς ἡμῶν ὁ Θεὸς λαμβάνει. Ὁ θέλεις οὖν ποιεῖν, ποίει συντόμως· ἡμεῖς γὰρ ἔτοιμοι ἐσμεν πρὸς πᾶσαν βάσανον και τιμωρίαν.»

29. Ἐκραξεν δὲ ὁ παμμίαιρος μετ' ὀργῆς μεγάλης τοῦ ἐκτεῖναι αὐτόν· και τείνουσιν αὐτὸν τριάκοντα ἄνδρες ἰσχυροί, δεκαπέντε ἐντεῦθεν και δεκαπέντε ἐντεῦθεν, καθ' ἕκαστον βραχίονα εἰς ὀρθόν· και ἔτυπτον αὐτὸν δύο κατὰ τῆς γαστροῦς και δύο κατὰ τοῦ νώτου, ἐπὶ τοσοῦτον, ἕως οὗ αἱ σάρκες αὐτοῦ σὺν τῷ αἵματι ἐπὶ τὴν γῆν κατέρρευσαν. Ἔτεροι δὲ ἐπεφώνουν· «Ποίησον τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως και ζήση.» Ὁ δὲ ἅγιος Ἀκεψιμᾶς, μέχρις ὅτου ἠδύνατο λαλεῖν, ἐβόα λέγων· «Ἐγὼ τὸ θέλημα τοῦ ἀνόμου βασιλέως ἐξουθενῶ, εἰς δὲ τὸ θέλημα τοῦ ἀγίου μου Θεοῦ ἐγκαρτερῶ.» Και μετὰ τὸ μὴ δύνασθαι λαλεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐπένευσεν τὴν ἀκλινη αὐτοῦ πρὸς Θεὸν ὁμολογίαν, ἕως οὗ ἐγκαρτερῶν ταῖς βασάνοις μακαρίως παρέδωκε τὴν ὀσίαν αὐτοῦ ψυχήν.

30. Μετὰ δὲ τὸ ἀποθανεῖν αὐτόν, ἠλλάγησαν οἱ τύπτοντες· καὶ ἕτεροι ἐπεισελθόντες τὸ σκῆνωμα ἐμάστιζον, ἕως οὗ ὅλον κατεκόπη καὶ κατέρρευσε. Καὶ ῥίψαντες αὐτὸν ἐπὶ κεφαλὴν, τὸν σπόνδυλον αὐτοῦ κατέαξαν. Σύραντες δὲ αὐτὸν ἔρριψαν εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ φύλακας ἐκάθισαν ἐπ' αὐτῷ. Μετὰ δὲ ἡμέρας τρεῖς ἐκλάπη τὸ ὄσιον καὶ τίμιον αὐτοῦ λείψανον ἀφορμῇ θυγατρὸς βασιλίσκου τῶν Ἀρμενίων, δεδομένης εἰς ἐνέχυρον εἰρήνης.

31. Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἀγιώτατος ἐπίσκοπος Ἀκεψιμᾶς μηνὶ ὀκτωβρίῳ δεκάτῃ καὶ μετ' αὐτὸν εἰσήχθη ὁ ἅγιος Ἰωσήφ· ἔφη τε πρὸς αὐτὸν ὁ δυσσεβέστατος ἀρχιμάγος· «Ἐθεάσω τὸν ἀνόητον ἐταῖρόν σου, ἐν ποία θλίψει ἀπέθανεν, μὴ θελήσας ἀκοῦσαι ἡμῶν καὶ ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως καὶ προσκυνῆσαι τῷ ἡλίῳ; ὅθεν συμβουλεύω σοι φρονίμως, Ἰωσήφ, ποιήσον καὶ αὐτὸς τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως καὶ προσκύνησον τῷ ἡλίῳ, ἵνα ζῆση ἡ ψυχὴ σου καὶ ῥυσθῆς ἀπὸ τοῦ προκειμένου σοι πικροῦ θανάτου.» Ὁ δὲ ἅγιος Ἰωσήφ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «Γνωστόν σοι ἔστω, ὃ δυσσεβέστατε, ὅτι ἐγὼ τῷ ἡλίῳ οὐ προσκυνῶ· οὐ γάρ ἐστιν θεός, καὶ τὸ κελευσθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνόμου σου βασιλέως οὐ ποιῶ, διότι κακῶς καὶ παρανόμως ἐκέλευσεν· οὔτε μὴν τὸν Θεόν μου τὸν ζῶντα εἰς τοὺς θεοὺς σου, κτίσματα αὐτοῦ καὶ ποιήματα ὑπάρχοντας, ἀνταλλάσσω· ὃ τοῖνον θέλεις ποιεῖν, ποιεὶ διὰ τάχους.» Θυμωθεὶς οὖν ὁ μιαιώτατος ὁμοίως καὶ αὐτὸν κελεύει ἐκταθῆναι, καὶ τείνουσιν αὐτὸν τριάκοντα ἄνδρες κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ἕτεροι μὲν ἔτυπον τοῖς ὤμοις δέρμασιν, ἕως οὗ τὸ σῶμα αὐτοῦ ὅλον ἐγένετο τραῦμα ἓν. Ἄτεροι δὲ ἐπεφώνουν αὐτῷ· «Ποίησον τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως καὶ σώθητι.»

32. Ὁ δὲ ὄσιος Ἰωσήφ ἀνεβόα φωνῇ μεγάλῃ λέγων· «Εἷς μόνος ἐστὶν Θεὸς ὁ ποιήσας τὰ πάντα καὶ ἕτερος οὐκ ἔστι παρὲς αὐτοῦ. Καὶ ἡμεῖς δὲ εἰς μίαν πίστιν τὴν αὐτοῦ καὶ εἰς μίαν ἀλήθειαν καὶ προθυμίαν ἰστάμεθα.» Ὡς δὲ ἐπὶ πολὺ αὐτὸν ταῖς μάστιξι κατήκιζον, οὐκέτι ἠδύνατο ἀποκρίνασθαι αὐτοῖς. Νομίσαντες δὲ καὶ αὐτὸν τεθηκέναι, ἀπέστησαν τοῦ μαστίζειν αὐτόν· <καὶ κατέπεσεν ἡμιθανής.

Σύραντες οὖν και> αὐτὸν ἔρριψαν ἔξω. Καὶ μετ' οὐ πολὺ, μαθόντες, ὅτι ζῆ ἔτι, ἐκέλευσαν αὐτὸν τηρεῖσθαι.

33. <Καὶ> μετὰ τοῦτον εἰσῆχθη τρίτος ὁ ἅγιος Ἀειθαλᾶς καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ ἀσεδῆς ἔφη· «Ἄκουσόν μου, μὴ στῆς εἰς τὸν κάκιστον λογισμὸν τοῦτον καθάπερ οἱ ἐταῖροί σου, οἵτινες πικρῶ θανάτῳ ἀπώλοντο. Ἀλλὰ ποιήσον τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως καὶ προσκύνησον μεγάλῳ θεῷ ἡλίῳ καὶ ζῆθι καὶ δόξαν καὶ δόματα βασιλικὰ κομίσει παρ' ἐμοῦ.» Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἅγιος Ἀειθαλᾶς εἶπεν πρὸς αὐτόν· «Θαυμάζω, ὃ ταλαίπωρε καὶ τυφλὲ καὶ μὴ βλέπων τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς, ὄντως ζῶν ἄλογον καὶ ἀνόητον τυγχάνεις, μιαιώτατε, εἰ γὰρ ἐκεῖνοι παλαιότεροί μου ὑπάρχοντες οὕτως γενναίως ἐγκαρτερήσαντες δόξαν τὴν ἀγήρῳ εἰς αἰῶνας ἐκληρονόμησαν διὰ τοῦ θανάτου τούτου τοῦ διὰ τῶν χειρῶν ὑμῶν ἐπελθόντος αὐτοῖς, οὐ πολλῶ μᾶλλον ἐγώ, ἅτε δὴ νεώτερος ὑπάρχων παρ' αὐτούς, ὀφείλω ἀνδρειωθῆναι καὶ λαβεῖν δόξαν σὺν αὐτοῖς καὶ στέφανον ἄφθαρτον εἰς ζωὴν αἰώνιον· διὸ δὴ, ὃ πανάθλιε, κἀγὼ ὁμοίως ἐν τῇ ἀληθείᾳ μου ἐγκαρτερῶ μὴ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ ἀσεβοῦς καὶ ἀκαθάρτου σου βασιλέως· ἐχθρὸς γὰρ ἐστὶν παντὸς ἀγαθοῦ καὶ ἀλλότριος τοῦ αἰωνίου φωτός.»

34. Ἀκούσας δὲ ὁ παμμίαρος καὶ ἀκάθαρτος τὰς ὕβρεις τοῦ βασιλέως, λίαν ἐταράχθη καὶ ἔτρεμεν ἀλλοιωθεὶς τῷ προσώπῳ αὐτοῦ καὶ κελεύει ταθῆναι αὐτόν. Καὶ τείνουσιν αὐτὸν τεσσαράκοντα ἄνδρες ἰσχυροὶ καὶ ἕτεροὶ ἄνδρες δυνατοὶ ἔτυπτον αὐτὸν ἄνευ οἰκτιρμῶν, ὡς ἐπὶ λίθου καὶ ξύλου καταφέροντές τὰς μάστιγας. Ὁ δὲ ἅγιος καὶ γενναῖος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Ἀειθαλᾶς ἐβόα φωνῇ μεγάλῃ λέγων· «Ὡ μαιρὲ καὶ ἀκάθαρτε κύον καὶ πάντων ἀνθρώπων ἀθλιώτερε καὶ ταλαιπωρότατε καὶ ἀσθενῆ καὶ σαθρότατε, ὡσπερ γὰρ σὺ ἀσθενῆς καὶ χαῦνος, οὕτως καὶ αἱ βάσανοί σου οἱ τε ὑπηρεταὶ σου ἀσθενεῖς καὶ ἄνανδροι· βλέπε οὖν, εἴ που ἔχεις ἄνδρας ἰσχυροῦς, καὶ βασάνους πικροτέρας φέρε ἐπ' ἐμέ, ἵνα διὰ τῆς τοῦ σώματός μου ὑπομονῆς ἡ ψυχὴ μου μεγαλυνθεῖσα ζωοποιηθῆ.»

35. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιμάγος καὶ ἐκθαμβος γενόμενος, τοῖς ἔγγιστα αὐτοῦ καθημένοις εἶπεν μεγιστᾶσιν· «Τί ἄρα ἔστιν τοῦτο, ὅτι

οί γότες οὔτοι οί χριστιανοί οὔτως διψῶσιν τὸν θάνατον καὶ τὴν σφαγὴν ὥσπερ τις ἄρτου καὶ ὕδατος ἐπιθυμῶν;» Λέγουσιν αὐτῷ ἐκεῖνοι· «Τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν πληροῦσι. Γέγραπται γὰρ αὐτῶν εἰς τὰς γραφὰς ἄλλον εἶναι κόσμον ἀόρατον καὶ ζωὴν ἀτελεύτητον.» Τοῦ δὲ ἀγίου πάντα τὰ μέλη ἀπεξάνθη καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ πάντα καὶ αἱ ἀρμονίαι διεσπᾶσθησαν ἀπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ βίας τῶν μαστίγων καὶ τῆς τῶν τεινόντων τάσεως. Ἀναβασταζόμενος δὲ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν ἔστη ἐνώπιον αὐτῶν.

36. Καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ἀρχιμάγος· «Κἂν νῦν ποιήσον τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, καὶ κελεύω ἰατροῖς σοφοῖς, καὶ ἐπιμελοῦνταί σου καὶ τάχιον ὑγιαίνεις.» Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἅγιος Ἀεθθαλᾶς ἔφη πρὸς αὐτόν· «Μιὰρὲ καὶ ἀκάθαρτε καὶ πάντων ἀνθρώπων ἀθλιώτατε, ἔασον ὅτι λέγεις περὶ ἰατρῶν καὶ ὑγείας λόγῳ μόνον· εἰ ἔλεγεσ καὶ ἔμελλον παρχρηῖμα ἰαθῆναι, οὐκ ἂν ἐπεισᾶς με χωρισθῆναι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ <μου> τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τῷ κτίσματι αὐτοῦ προσκυνῆσαι, τῷ ἡλίῳ τῷ πρὸς ὑπηρεσίαν κτισθέντι τῶν ἀνθρώπων.» Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ἀσεβής· «Τί γὰρ ἔμεινεν εἰς σὲ ὑγιές; εἰ γὰρ καὶ θελήσεις ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως, οὐ δύνασαι ζῆσαι ἀπὸ τῶν κολάσεων καὶ τῶν τιμωριῶν τῶν ἐπενεχθειῶν σοι· καὶ νῦν ἐγὼ σε ποιήσω κάκιστον παράδειγμα τοῖς χριστιανοῖς, ἵνα μηδεὶς τολμήσῃ ποτὲ οὔτως ἐνυβρίσαι τοῖς δεσπόταις αὐτοῦ.»

37. ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος· «Ὡ τρισάθλιε, πόθεν σοι τοῦτο, ὅτιπερ καὶ μὴ θέλων προεφήτευσας; ὑπόδειγμα γὰρ καλὸν γινόμεθα τοῖς χριστιανοῖς, ἵνα θεασάμενοι ἡμᾶς θαρρήσωσι καὶ καταπατήσωσι τὴν ἀλαζονίαν ὑμῶν· ὄνομα γὰρ καταλιμπάνομεν καὶ μνημόσυνον κάλλιστον τῇ γενεᾷ πάση τῇ ἐρχομένη, τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀθλήσεως ἡμῶν καὶ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς νίκης τῆς πρεσβυτείας ἡμῶν καὶ τοῦ ἀφάρτου στεφάνου, οὗ ἀποληψόμεθα μετὰ δόξης ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.» Ὁ δὲ μαρὸς καὶ ἀνόσιος καλέσας Ἀδεσχωρχὰρ τὸν ἀρχιμάγον πατριδος Ἀδιαβ εἶπεν πρὸς αὐτόν· «Ἐὰν ζῶσιν οἱ πλάνοι οὔτοι, ἀπάγαγε αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν σου καὶ ποιήσον αὐτοὺς λιθοβοληθῆναι διὰ χειρὸς τῶν χριστιανῶν·

τούτου γὰρ χάριν εἶσα αὐτούς, καὶ οὐκ ἔδωκα κατ' αὐτῶν τὴν διὰ ξίφους ἀπόφασιν.»

38. Παραχρήμα δε ἤγαγεν δύο ζῶα καὶ λαβὼν αὐτούς ἐνώπιον τοῦ ἀρχιμάγου ἐπέθηκεν αὐτούς ἐπ' αὐτά. Καὶ πανταχόθεν σχοινίοις κατέσφιγξεν αὐτούς, ἵνα μὴ πέσωσι διὰ τὸ παραλελυθῆναι πάντα τὰ μέλη αὐτῶν καὶ συντετριφθῆναι τὰ ὀστά αὐτῶν. Φθάνοντες δὲ καταμονήν, οὕτως αὐτούς ἔρριπτον ἀπὸ τῶν ζώων διὰ τὸ μῖσος ὃ εἶχον πρὸς αὐτούς οἱ μάγοι, ὥσπερ ἂν τις ρίψοι γόμον ξύλων ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ γενόμενοι εἰς τὴν πόλιν Ἀρβήλ τῆς ἐνορίας Ἀδιάβ, κατέκλεισαν αὐτούς ἐν τῷ σκοτεινῷ δεσμοτηρίῳ, ἔνθα αἷμα καὶ ἀκαθαρσία πολλὴ ἦν ὑποκάτω αὐτῶν ἀπὸ τε τῶν πληγῶν καὶ τῶν τραυμάτων ἰχώρ πολὺς κατέρρεεν, ἐκάθισέν τε φυλακὰς ἐν τῇ εἰρκτῇ, ἵνα μήτις τῶν χριστιανῶν εἰσέλθῃ πρὸς αὐτούς.

39. Γυνὴ δὲ τις μεγάλη καὶ σφόδρα χριστιανὴ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἧς τὸ μνημόσυνον εἰς εὐλογίαν, καὶ τὸ ὄνομα δὲ αὐτῆς ἐγνωρίσαμεν καὶ ἐν ἐτέρῳ μαρτυρολογίῳ, ἡ Ἰσδανδούλ, διότι ἐτίμα πάντας τοὺς χριστιανούς καὶ πάντας τοὺς διὰ Χριστὸν κατακλείστους ὑπάρχοντας ἔτρεφε καὶ ἐπεμελεῖτο. Ὡς οὖν ἤκουσεν περὶ τῶν ἀγίων Ἰωσήφ καὶ Ἀειθαλᾶ, ὅτι μεγάλως θλίβονται, ἔπεμψε καὶ ἐκάλεσεν τὸν δεσμοφύλακα καὶ ἔδωκε αὐτῷ χρυσίον ἰκανόν, παρακαλέσασα αὐτὸν τοῦ ἰδεῖν αὐτούς. Ὁ δὲ μετὰ φόβου ὑπέσχετο αὐτῇ τοῦτο ποιῆσαι· καὶ πέμψασα τοὺς δούλους αὐτῆς νυκτός, ἤνεγκεν αὐτούς βασταγμῶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς. Ὡς δὲ ἐθεάσατο αὐτούς οὕτως ἀπανθρώπως ἠλκωμένους, λαβοῦσα ὀθόνην καθαρὰν, δι' ἑαυτῆς ἐπέδησε τὰ τραύματα αὐτῶν, ἀπομάσσουσα τὸ αἷμα αὐτῶν καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν· ἤλειφεν δὲ τῷ λύθρῳ τῷ ἀπ' αὐτῶν στάζοντι τὸ σῶμα αὐτῆς καὶ κατεφίλει τὰς παραλελυμένας αὐτῶν χεῖρας καὶ τοὺς συντετριμμένους αὐτῶν βραχίονας καὶ ἐπαλείφουσα αὐτούς μύρω ἔκλαιεν πικρῶς ὅλην τὴν νύκτα οὕτω; γὰρ ἔκειντο οἱ ἅγιοι ἔμπροσθεν αὐτῆς ὥσπερ τι τῶν ἀψύχων καὶ ἀναισθητῶν.

40. Μόλις δὲ μικρὸν ἀναψύξας καὶ ἀναλαβὼν ἑαυτὸν ὁ ἅγιος Ἰωσήφ εἶπεν αὐτῇ· «Διὰ τί οὕτως πικρῶς κλαίεις δι' ἡμᾶς; οὐ ποιεῖς ὡς χριστιανὴ τελεία, ὅτι οὕτως κλαίεις.» Ἡ δὲ εἶπεν αὐτῷ· «Οὐχὶ δι'

ὕμᾱς κλαίω, κύριοί μου· ἐμοὶ γὰρ ἄμετρος ἦν χαρά, εἰ παραχρῆμα εἶδον ὕμᾱς τελειωθέντας, ἀλλὰ χάριν τούτου κλαίω πικρῶς, διότι ὁρῶ ὕμᾱς εἰς τὰς θλίψεις ταύτας καὶ εἰς τὰς πικρὰς ἀνάγκας.»

41. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἅγιος εἶπεν πρὸς αὐτήν· «Αἱ θλίψεις αὗται καὶ αἱ ἀνάγκαι πλήρεις χαρᾶς καὶ ἀναπαύσεως τυγχάνουσιν· ὁ γὰρ κύριος ἡμῶν καὶ σωτὴρ εἶπεν, ὅτι στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἐστὶν ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν. Καὶ πάλιν εἶπεν· Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται· καὶ ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος λέγει· Τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην. Καὶ πάλιν εἶπε περὶ πολλῶν θλιβέντων, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. Καὶ σὺ οὖν, ᾧ πιστὴ καὶ τελεία, ὅταν ἴδῃς χριστιανούς θλιδομένους καὶ ὑπομένοντας, χαῖρε μᾶλλον καὶ εὐχαρίστει τῷ Θεῷ· ὅσον γὰρ θλίβονται, τοσοῦτον πληθύνεται ὁ μισθὸς αὐτῶν καὶ ὁ στέφανος αὐτῶν μεγαλύνεται.»

42. Περὶ δὲ τὸ διάφανμα βαστάσαντες αὐτοὺς πάλιν ἀπήνεγκαν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ· καὶ διετέλεσαν ἐκεῖ ἄλλους ἐξ μῆνας ἐν σκότει καθειργμένοι καὶ θλίβεται μεγάλαις, ἃς οὐ δύναται ἄνθρωπος διηγῆσθαι· ἐν δὲ τῷ μεταξύ συνέβη τὸν παραλαβόντα αὐτοὺς ἀρχιμάγον διαδεχθῆναι καὶ ἕτερον ἄντ' αὐτοῦ γενέσθαι, ὀνόματι Ζερῶθ, σφόδρα δεινὸν καὶ πονηρὸν μᾶλλον ἢπερ τὸν πρὸ αὐτοῦ καὶ πρόσταγμα ἀνόσιον εἰληφότα καὶ λίαν ἀνιαρὸν παρὰ τοῦ ἀνόμου βασιλέως κατὰ τῶν χριστιανῶν, περιεῖχεν δὲ τὸ πρόσταγμα ὥστε τοὺς χριστιανούς αὐτοὺς δι' ἑαυτῶν τοὺς ἰδίους αὐτῶν ἡγουμένους λιθάζειν.

43. Ἐγένετο δὲ ἐκεῖ τάραχος καὶ θλίψις μεγάλη· ἔφυγον γὰρ πάντες οἱ χριστιανοὶ ἐλεύθεροί τε καὶ δοῦλοι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι κατεκρύβησαν, ἵνα μὴ ἀναγκασθῶσιν ἐκχέαι αἷμα ἀθῶνον. Καὶ γὰρ εὐθέως ὡς ἐπέστη ὁ ἀρχιμάγος τῇ πόλει, εἰσηλθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ πυρός, ἐπὶ τὸ προσκυνῆσαι. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ ὑπηρέται τοῦ πυρός· «Κύριε, εἰσὶν ἐνθάδε τινὲς δύο γόητες τῶν λεγομένων χριστιανῶν κατάκλειστοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τρία ἡμισυ ἔτη ἔχοντες, οὓς ἐπὶ πολὺ πολλακίς βασανίσας Ἀδερχωσχάρ ὁ ἀρχιμάγος οὐκ ἴσχυσεν ὅλως χαυνῶσαι αὐτοὺς εἰς τὸ ὑπακοῦσαι τὸ πρόσταγμα τοῦ

βασιλέως.» Ὁ δὲ ἀρχιμάγος ἀκούσας ταῦτα παραχρῆμα ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ μετ' ὀργῆς ἀπειλῶν ἤρξατο αὐτοὺς ἐκφοβεῖν ὡς ἐνόμιζεν, λέγων πρὸς αὐτούς· «ἜΩ λαὸς μωρὸς καὶ σκληροτράχηλος, οὐπω κατεπτόησεν ὑμᾶς τὸ πρόσταγμα ἔτι τοῦ μεγάλου βασιλέως Σαβαρίου τοῦ δεσπότητος πάσης τῆς γῆς, ὃς ἠρήμωσεν βασιλείας μεγάλας καὶ κατέσχευε πόλεις ὄχυράς καὶ ὑπέταξεν πατρίδας πολλὰς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ; ὑμεῖς δὲ καθεζόμενοι εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὰς πόλεις αὐτοῦ τυραννεῖτε καὶ ἐξουθενεῖτε τοὺς νόμους αὐτοῦ, διαπτύοντες αὐτοῦ τῶν προσταγμάτων.»

44. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ μακάριος Ἀειθαλᾶς εἶπεν πρὸς αὐτόν· «Εἰ τὸν βασιλέα σου τυραννοῦμεν καὶ ἐχθροὶ αὐτοῦ, καθὼς ἐμαρτύρησας κατηγορῶν, τυγχάνομεν, διὰ τί οὐ παρετάξατο πόλεμον καὶ μετὰ στρατείας καὶ ὄπλων ἦλθεν πολεμῆσαι καθ' ἡμῶν, ὃν τρόπον καὶ μετὰ τῶν ἄλλων βασιλέων, ὧν περ ἐμνημόνευσας; ἀλλὰ σὲ τὸν ταλαίπωρον καὶ ἄνανδρον ἔπεμψεν, οὐ περ τρέμει ἡ καρδία σου ὡς περ φύλλον σαλευόμενον ὑπὸ ἀνέμου, ὅταν φυσήσῃ εἰς αὐτό· οὐδέποτε σύ, ἀνόσιε, ἐθεάσω πόλεμον ἐν ἐρήμῳ, ἀλλὰ πᾶσα ἡ ἰσχύς σου καὶ ἡ ἐργασία σου μετὰ γυναικῶν ἐν τῷ ταμείῳ ἐγένετο· διὸ καταισχύνηται καὶ μηκέτι λαλήσῃς, κύον ἀκάθαρτε· οὐκ ἦλθες γὰρ ἐνταῦθα νικῆσαι ἡμᾶς τοὺς ἐν ἀληθείᾳ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐστῶτας, μὴ καλῶς σοι εἶη, ἀλλὰ πλανῆσαι ἦλθες τοὺς ὁμοίους σου παναθλίους· ἡμεῖς δὲ εἰς τὸν Θεὸν ἡμῶν ἔχοντες τὰς ἐλπίδας, εἰς τὴν πίστιν καὶ ἀγάπην αὐτοῦ ἐγκαρτεροῦμεν. Καὶ ὁ λόγος σου ὁ πάσης πικρίας πεπληρωμένος εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν οὐκ εἰσέρχεται.»

45· Ὁ ἀρχιμάγος εἶπεν· «ἜΩ γόης καὶ ἀσεβῆ, διὰ τί τοσοῦτον φλυαρεῖς καὶ ὑβρίζεις με, ἐμοῦ μακροθυμοῦντος, ἵνα πάντως ἐφ' ἅπαξ τὴν κεφαλὴν σου λάβω καὶ ἀπαλλαγῆς πολλῶν θλίψεων καὶ βασάνων· οὐχ οὕτως δέ σοι ἔσται, ἀλλὰ μακροθυμήσω ἐπὶ σοὶ καὶ κατ' ὀλίγον ἀναλώσω σε, καθὼς ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ μου, ὡς περ οὖν καὶ ἐκελεύσθην.» Ἀπεκρίθη ὁ ἅγιος Ἰωσήφ καὶ εἶπεν· «Οἶδαμεν, ὅτι ὡς περ ἀσπίς βύουσα τὰ ὄψα αὐτῆς καὶ ἔσωθεν πάσης πικρίας γέμουσα, οὕτως καὶ σου ἡ καρδία ὑπάρχει πλήρης γέμουσα πικρίας

καὶ δόλου καὶ ὄλον τὸ σῶμά σου ἔβαψας εἰς τὸν θυμὸν καὶ ὡς δράκων διαφθορεὺς οὕτως διψᾷς τοῦ διαφθεῖραι ψυχὰς ἀνακειμένας Θεῷ· λοιπὸν οὖν φανέρωσον τὸν δόλον σου, ὃ ταλαίπωρε, καὶ δεῖξον τὴν ἐξουσίαν σου, ὃ τύραννε, καὶ σπάσον σου τὴν μάχαιραν, ὃ φονεὺ, καὶ τὸν θυμὸν σου ἀνάπαυσον εἰς τὸ ἀθῶον ἡμῶν αἷμα, ὃ αιμαπότα, ἵνα κατακριθῆς εἰς τὴν αἰώνιον κρίσιν καὶ τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, καὶ πέμψον ἡμᾶς σὺν πλούτῳ πολλῷ καὶ δόξῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, εἰς ἣν ζητοῦμεν καὶ ἐπιθυμοῦμεν εἰσελθεῖν, αὐτὴ γὰρ καταργεῖ τὴν βασιλείαν ὑμῶν ταύτην καὶ τὴν ἐξουσίαν ὑλῶν τὴν πρόσκαιρον.»

46. Τότε λίαν θυμωθεὶς ὁ ἀσεβὴς ἐκέλευσεν αὐτὸν κρεμασθῆναι κατακέφαλα ἐξ ἄκρων ποδῶν καὶ τοῖς ὤμοις δέρμασι τύπτεσθαι κατὰ τῶν πρώτων πληγῶν καὶ τραυμάτων. Καὶ ἐπὶ τοσοῦτον αὐτὸν ἐμάστιξαν, ἕως οὗ ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος αὐτοῦ τὸ αἷμα ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς κατέρρεεν. Ἐκλαιεν δὲ τὸ περιστὸς πλῆθος διὰ τὰς θλίψεις καὶ βασάνους τοῦ τιμίου τούτου πρεσβύτου. Οἱ δὲ μάγοι ἔλεγον λεληθότως τῷ ἀγίῳ· «Ἐὰν αἰσχύνῃ διὰ τὸ περιστὸς πλῆθος προσκυνῆσαι, εἰσφέρομέν σε εἰς τὸν ναὸν τοῦ πυρός κάκει λαθραίως προσκύνησον, ἵνα ῥυσθῆς ἀπὸ τῶν ἀναγκῶν τούτων.»

47. Ὁ δὲ μακάριος Ἰωσήφ ἐφ' ὅσον ἴσχυεν, εβόησε καὶ εἶπεν· «Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ, μιαρώτατοι καὶ ἐργάται τῆς ἀνομίας, εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ· αὐτὸ γὰρ καὶ τιμωρήσεται ὑμᾶς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ.» Ἦν δὲ ὁ ἅγιος κρεμάμενος καὶ στρεβλούμενος κατὰ κεφαλῆς ἕως ὠρῶν τριῶν καὶ χαίρων ἐπὶ τοσοῦτον ἐνεκαρτέρει. Κελεύει δὲ αὐτὸν κατενεχθῆναι καὶ φησι πρὸς αὐτόν· «Κὰν νῦν πείθει

ζῆσαι, ἐκτελῶν τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, ὃ φλύαρε καὶ ταλαίπωρε.» Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ὄσιος εἶπεν· «Τοιαύτην ζωὴν μηδέποτε ζήσω.» Ὁ ἀρχιμάγος εἶπεν· «Ἐὰν δώσω σοι θάνατον, ἡδέως λαμβάνεις;» Λέγει ὁ μακάριος· «Ὁ παρὰ σοῦ θάνατος ἐμοὶ καὶ τοῖς εἴ φρονοῦσιν ζωὴ αἰώνιος ἐστίν· ἡ δὲ παρὰ σοῦ ζωὴ θάνατος ὁμοίως αἰώνιος ὑπάρχει.»

48. Λέγει ὁ ἀρχιμάγος· «Ἴδου νῦν τέως τὸ σῶμά σου διέφθαρται ἀπὸ τῆς ζωῆς· ἡ δὲ ψυχὴ σου βραχὺ ἀναπνέει εἰς σέ· ἦντινα εἰς τὰς ἐτέρας βασάνους ἀποκτενῶ.» Καὶ ὁ μακάριος πρὸς αὐτὸν ἔφη· «Ψυχῆς μόνον οὐκ ἔχεις ἐξουσίαν τοῦ ἀπολέσαι αὐτήν· μὴ σοι εἴη καλῶς. Γέγραπται γὰρ ἡμῖν· μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ· καὶ σὺ μὲν διέφθειρας τὸ σῶμα τοῦτο τῇ ἐξουσίᾳ σου τῇ καταργουμένη, τὴν δὲ ψυχὴν οὐ δύνασαι συμποδίσαι ἀποστῆναι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος αὐτῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἔνθα τετήρηται ὑμῖν τοῖς ἀσεβέσι πῦρ ἄσβεστον κλαυθμὸς τε καὶ βρυγμὸς ὀδόντων εἰς αἶωνα αἰῶνος.»

49. Ὁ δὲ ἀσεβὴς μυκτηρίζων αὐτὸν εἶπεν· «Εἰ οὕτως ἔστιν σοι καθὼς λέγεις ἐκεῖ, ἐμοὶ πολλὰς χάριτας ὀφείλεις δοῦναι.» Ὁ δὲ μακάριος Ἰωσήφ λέγει πρὸς αὐτόν· «Ὁ κύριος ἡμῶν καὶ δεσπότης καὶ φιλόανθρωπος Χριστὸς ἐνετείλατο ἡμῖν, ἵνα περὶ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν εὐχώμεθα καὶ εὐλογῶμεν τοὺς καταρωμένους ἡμῖν ἀγαπῶμέν τε τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς καὶ καλῶς μοι ἀγαθὰ ποιῶμεν τοῖς διώκουσιν ἡμᾶς.» Ὁ δὲ ἀνόσιος πάλιν ἔφη αὐτῷ γελάσας· «Τοιγαροῦν ἐκεῖ πολλὰ χρεωστεῖς ὑπὲρ ὧν ἐνταῦθα κακῶν σοι ἐνδείκνυμι.» Καὶ ὁ ἅγιος πρὸς αὐτόν· «Οὐχ οὕτως, ὡς ὑπέλαβες, ἀνόσιε, ἐν γὰρ ἐκείνῳ τῷ κόσμῳ οὐχ οἶόν τέ τι ποιῆσαι ἔλεος μετὰ ἐταίρου ἢ καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὅσον οἶός τέ εἶμι, εὐχομαι, ἵνα ἀποστραφῆς ἀπὸ τῆς πλάνης ταύτης καὶ ἐπιγνῶς τὸν ἀληθῆ καὶ ζῶντα Θεόν, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν πιστεύσης τε εἰς αὐτὸν ἐν ὅλῃ σου τῇ καρδίᾳ· καὶ ἐὰν οὕτως πιστεύσης, ἐλεήσει σε διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα καὶ συγχωρήσει σοι πάντα τὰ ἁμαρτήματα σου.»

50. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ἀσεβὴς· «Τέως ἔασον ταῦτα παρὰ μίαν. Καὶ ἀπελθὼν ἐκεῖ προσομίλει αὐτὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ κόσμῳ, ἔνθα προσδοκᾷς ἀπιέναι· ἐὰν δὲ μὴ ποιήσης τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, σὺν μεγάλῃ θλίψει πέμπω σε ἐκεῖ.» Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος Ἰωσήφ· «Καὶ ἡ ἐμὴ ἐπιθυμία αὕτη ἐστίν, ἵνα τάχιόν με πέμψης ἐκεῖσε· δι' ὃν καὶ

ταῦτα ὑπομένω πάσχων παρὰ σοῦ.» Ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ ἀρχιμάγος· «Οὐ ποιῶ τοῦτο, ὅπερ ποθεῖς· ἀλλὰ διὰ τῶν ποικίλων αἰκισμῶν ὧν περ ἐπάγω σοι φοβῶ πάντας τοὺς χριστιανούς.» Ἀπεκρίθη ὁ ἅγιος καὶ εἶπεν· «Εἰς τοὺς αἰκισμοὺς καὶ τὰς ἀνάγκας, ἅσπερ ἐπήγαγόν μοι οἱ πρὸ σοῦ καὶ σὺ αὐτὸς, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ μου τέλειος εὐρέθη· καὶ ἕτερα οὖν δεινὰ ὅσα ἂν επαγάγῃς μοι τῇ σεαυτοῦ πικροτήτι καὶ ἀπαντροπία, ἔχω τὸν ἐνισχύοντά με Θεὸν παρέχοντά μοι καρτερίαν τε καὶ ὑπομονήν· ὅσοι δὲ τῶν χριστιανῶν καθορῶσι τὸ γῆράς μου ταῦτα πάσχον, ὑπόδειγμα λαμβάνουσι μέγιστον, ἐνδυναμούμενοι τοῦ καταπτύειν καὶ καταπατεῖν τὸν ὄγκον καὶ τὸν τύφον τῆς σῆς ἀλαζονίας, ἥν περ ἐγὼ κατεπάτησα καὶ ἐνίκησα ἐν τῷ γήρει μου τούτῳ διὰ τῆς δυνάμεως του Θεοῦ μου τοῦ ἐνισχυσάντος με· οὐ περ ἐμμένων τῇ πίστει οὐ παρέσχον σοι τὴν προθυμίαν μου οὔτε μὴν παρέξω ἕως τῆς τελευταίας μου ἀναπνοῆς.» Τότε προσέταξεν ὁ μιὰρὸς ἄραι αὐτὸν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· καὶ βαστάσαντες αὐτὸν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτὸν βαδίζειν, ἔρριψαν αὐτὸν εἰσενέγκαντες ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ.

51. Μετὰ δὲ τοῦτον εἰσῆχθη ὁ ἅγιος Αἰιθαλᾶς. Καί φησιν πρὸς αὐτὸν ὁ ἀκάθαρτος καὶ ἀσεβής· «Εἰπέ μοι, σὺ εἶ εἰς τὸν τυραννικὸν ἐκεῖνον λογισμὸν ἐνίστασαι καὶ οὐ πειθῆ συν ἡμῖν προσκυνῆσαι τῷ ἡλιῷ, ἵνα ζήσης;» Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἅγιος Αἰιθαλᾶς καὶ εἶπεν· «Ζῆ μου ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, εἰς ὃν μετὰ ἀληθείας ἤλπισα μᾶλλον, ἐγὼ εἰς τοῦτον ἐνίσταμαι τὸν τυραννικόν, ὡς ἔφης, λογισμὸν καὶ τὸν πάντων κτίστην καὶ δημιουργὸν οὐκ ἀνταλλάσσω εἰς τὸ κτίσμα αὐτοῦ, οὔτε δίδωμι τὴν προσκύνησιν τοῦ ποιητοῦ τῶν ὄλων τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.» Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ ἀσεβὴς ἀρχιμάγος, παραχρῆμα ἐκέλευσε καὶ αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς κρεμασθῆναι ἐξ ἄκρων ποδῶν καὶ βασανίζεσθαι εὐτόνως. Βασανιζόμενος δὲ ὁ μακάριος ἔκραζε καὶ ἔλεγεν· «Χριστιανός εἰμι, καὶ πας ἄνθρωπος ἀκουέτω, ὅτι χριστιανός εἰμι καὶ διὰ τὸν Χριστὸν ταῦτα πάσχω.»

52. Μανιχαῖος δὲ τις ἦν ἐκεῖ δεδεμένος· ὃν καὶ ἐκέλευσεν ὁ ἀρχιμάγος ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ τὸν ἅγιον δὲ Αἰιθαλᾶν

ἐκέλευσεν κατενεχθῆναι, ὅπως ἴδῃ τὸν Μανιχαῖον ἀρνούμενον τὴν πίστιν αὐτοῦ·

Ὡς οὖν ἠνάγκασον αὐτὸν ἀρνήσασθαι καὶ θῦσαι, παρὰ τὴν ἀρχὴν ἀντελεγεν. Κελεύει δὲ αὐτὸν εὐτόνως μαστίζεσθαι. ὄθεν ἐπ' ὀλίγον οὖν ἀντισχῶν ἔκραξε λέγων· «Ἀνάθεμα τῷ Μάνῃ καὶ τῇ πίστει αὐτοῦ καὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.» Παραυτὰ δὲ ἤνεγκαν αὐτῷ μύρμηκα, ἵνα φονεύσῃ αὐτόν· οἱ γὰρ Μανιχαῖοι τὸν μύρμηκα θεὸν εἶναι λέγουσι καὶ σέβονται αὐτόν. Ὁ δὲ δεξάμενος εὐθέως ἀπέκτεινεν αὐτόν· ὡς δὲ εἶδεν ταῦτα αὐτὸν ποιήσαντα, ὁ ἅγιος Ἀειθαλᾶς ἠλλάγη τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ ἐγένετο ὡσπερ ῥόδον. Μὴ δυνάμενος δὲ στήναι ἐκάθισεν· οἱ γὰρ βραχίονες αὐτοῦ ἤρτηντο τῶν ὤμων αὐτοῦ ὡσπερ χειριδάρια ἱματίου. Καὶ σκιρτήσας φωνῇ μεγάλῃ λέγει· «Ἐταλαιπώρησε Μάνης καὶ ἠττηθεὶς ἀπέκτεινε τὸν θεὸν αὐτοῦ. Μακάριος δὲ εἰμι ἐγὼ καὶ τρισμακάριος, ὅτι ἐνίκησα διὰ τοῦ ἁγίου μου Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὃς ὑπάρχει Θεὸς πρὸ αἰῶνων καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας αὐτός ἐστιν.»

53. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ δυσσεβῆς ἠλλοιώθη ἀπὸ τοῦ θυμοῦ καὶ κελεύει αὐτὸν μαστίζεσθαι ράβδοις ῥοῶν. Ἐπι τοσοῦτον δὲ αὐτὸν ἐμάστιζαν, ἕως ὅτε γνῶναι ἑαυτὸν οὐκ ἠδύνατο· καὶ σύραντες αὐτὸν ἔρριψαν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐν ἐτέρῳ τόπῳ. Καταμαθὼν δὲ τις τῶν μάγων γυμνωθέντα τὸν μακάριον, ἔπαθεν ὡς ἄνθρωπος σπλαγχνισθεὶς καὶ λαβὼν τὸ ἑαυτοῦ σαγίον ἐσκέπασεν αὐτόν. Οἱ δὲ πονηροὶ καὶ ἀκάθαρτοι ἐταῖροι αὐτοῦ μάγοι θεασάμενοι αὐτὸν κατηγορήσαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀρχιμάγου· καὶ κελεύει αὐτὸν ἐκταθῆναι εἰς μάστιγας καὶ λαμβάνει διακοσίους ράβδους, ὡς τοῦ λοιποῦ μήτε ἑαυτὸν γινώσκειν· ἐνὶ δὲ ὅτε διὰ τοῦτο ὁ μάγος οὗτος λαμβάνει κἄν μίαν σταγόνα οἰκτιρμῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνταυπιδόσεως· τὸν δὲ ἅγιον βαστάσαντες εἰσήνεγκαν καὶ ἔρριψαν ἐν τῇ εἴρκτῃ πρὸς τὸν ἐταῖρον αὐτοῦ.

54. Μαθὼν δὲ ὁ ἀρχιμάγος, ὅτι Σαβῶριος (τοῦ μεαβῶρ add. D, L) εἶς τῶν ἀρχόντων παρεγένετο εἰς τὴν κόμην αὐτοῦ τὴν λεγομένην Μακελλαρίαν, - καλῶς δὲ καὶ ἐκλήθη Μακελλαρία· οἱ γὰρ ἄρχοντες αὐτῆς χεῖρους ὑπῆρχον τῶν μακελλαρίων, - ἔλαβεν αὐτοὺς καὶ

ἐκόμισε πρὸς αὐτόν. Ἴδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ ἄρχων ἔφη αὐτοῖς· «Φάγετε αἷμα καὶ προσκυνήσατε τῷ ἡλίῳ καὶ ἀπολύω ὑμᾶς, ἵνα μὴ ἀποθάνητε· φείδομαι γὰρ τοῦ γήρους ὑμῶν.» Οἱ δὲ ἅγιοι μιᾷ φωνῇ εἶπον πρὸς αὐτόν· «Σὺ φάγε αἷμα, κύον αἰμοπότα, ὅτι φανερῶς καὶ κρυπτῶς αὐτά σου εἰσι τὰ ἔργα.» Ὁ δὲ ἀρχιμάγος πικρῶς ἐπέκειτο αὐτοῖς τοῦτο ποιῆσαι. Μὴ θελόντων δὲ αὐτῶν ὑπακοῦσαι, ἐκέλευσεν αὐτοὺς μαστίζεσθαι.

55. Τινὲς δὲ τῶν περισσώτων φειδόμενοι αὐτῶν ἔλεγον λαθραίως πρὸς αὐτούς· «Θέλετε φέρωμεν ὑμῖν ἔσσημα εἰς τύπον αἵματος καὶ πίνετε ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀποθνήσκετε εἰς τὰς ἀνάγκας ταύτας.» Ἐβόησαν δὲ οἱ ἅγιοι καὶ εἶπον· «Μὴ γένοιτο ἡμῖν μιᾶναι τὸ γῆρας ἡμῶν καὶ καλύψαι τὴν πίστιν ἡμῶν καὶ τὴν ἀλήθειαν ἕνεκεν ἀνθρώπων ἀνόμων καὶ παραπικραινόντων τὸν Θεόν.» Καὶ πάλιν ἐκέλευσεν αὐτοὺς μαστίζεσθαι πρὸς τεσσαράκοντα καὶ λέγει αὐτοῖς· «Κελεύω ἐνεχθῆναι κρέας καθαρὸν, οὐχὶ πνικτὸν ἢ εἰδωλόθυτον· καὶ φάγετε καὶ ἀπολύω ὑμᾶς.» Εἶπον δὲ πρὸς αὐτόν οἱ ἅγιοι· «Καὶ ἔστι καθαρὸν κρέας ἐκ τῶν χειρῶν σου τῶν μεμιασμένων καὶ ἀκαθάρτων; ὅλως γὰρ τῶν λόγων, σου ἀκοῦσαι οὐκ ἀνεχόμεθα, ὅτι πλήρεις ἀνομίας εἰσι καὶ δόλου, καὶ πάντα δὲ ὅσα λέγεις ἡμῖν, περιττὰ ὑπάρχουσι. Δὸς οὖν συντόμως τὴν ἀπόφασιν περὶ τοῦ θανάτου ἡμῶν.»

56. Καὶ ἐποίησαν ἀμφοτέροι συμβούλιον, ὃ τε ἄρχων καὶ ὁ ἀρχιμάγος, συνάξαι χριστιανοὺς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ἐλευθέρους καὶ δούλους, ἵνα λίθοις αὐτοῖς βάλωσιν καὶ κελεύουσιν ἀχθῆναι ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ χωρίων· ὡς δὲ ἤχθησαν ἱκανοί, ἠνάγκαζον αὐτοὺς τοῦ ἐξαμαρτεῖν καὶ ἐκχεαί αἷμα ἄθῳ· κατεσχέθη δὲ καὶ ἡ θαυμασία ἐκείνη γυνὴ ἢ μακαρία Ἰσδανδούλ· ὅθεν κρατοῦσι τὸν μακάριον Ἰωσήφ, ἰσθῶσιν αὐτὸν ὀρθὸν ἐν μέσῳ πάντων μὴ ἔχοντα εἰδέαν ἀνθρώπου. Κατείχето δὲ ὑπὸ δύο, ἵνα μὴ πέση. Καὶ διανεύει τῷ ἀρχιμάγῳ ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν.

57. Ὁ δὲ ἀνόσιος μετὰ σπουδῆς μεγάλης ἀναστὰς ἤγγισε τῷ ἁγίῳ, νομισας ἀπόρητον τι ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ. Τότε πληρώσας ὁ ἅγιος τὸ στόμα αὐτοῦ πτυέλου, ὡς εἶδεν ἐγγίσαντα αὐτόν, ἐνέπτυσεν εἰς τὸ

πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐπλήρωσεν αὐτὸ ὄλον πτυέλου καὶ λέγει αὐτῷ· «Μιὰρὲ καὶ ἀκάθαρτε, οὐκ αἰσχύνῃ, ὅτι νεκρὸς εἶμι καὶ πάλιν ἴσταμαι ἐρωτηθῆναι; οὐκ ἔγνωσ ἀπὸ τῶν τοιούτων καὶ τοσοῦτων βασάνων, ὧν ἐνεδείξω μοι, ὅτι ἐγὼ ἐν τῇ ἀληθείᾳ μου ἴσταμαι καὶ καρτερῶ ἐν αὐτῇ ἕως θανάτου;» Πάντες δὲ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ μάγοι, ὅσοι συνεκαθέζοντο τῷ παρανόμῳ ἄρχοντι, ἐγέλασαν μεγάλως καὶ ὠνείδισαν τὸν ἐμπτυσθέντα λέγοντες αὐτῷ· «Τίς σε ἠνάγκασεν ἀπελθεῖν ἔγγιστα αὐτοῦ καὶ καταισχυθῆναι αἰσχύνῃν μεγάλην ἐνώπιον πάντων;» Παραχρῆμα δὲ ἐξέβαλον τὸν ἅγιον λιθασθῆναι καὶ μετ' αὐτοῦ χριστιανοὺς ὡς πεντακοσίους μετὰ θλίψεως καὶ πολλῶν ἀναγκῶν· καὶ ὀρύξαντες τόπον μικρὸν ἕως τῶν ψυῶν αὐτοῦ, δῆσαντες αὐτὸν ἐκάθισαν ἐπ' αὐτῷ· καὶ ἤρξαντο τύπτειν τοὺς ὄχλους ἵνα λιθοβολήσωσιν αὐτόν.

58. Ἠνάγκαζον δὲ καὶ τὴν μακαρίαν Ἰστανδοῦλ ρίπτειν κατὰ τοῦ ἁγίου λίθους. Ἡ δὲ καρτερικῶς καὶ γενναίως εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως αὐτῆς ἐνισταμένη, ἀνεβόησεν φωνῇ μεγάλη λέγουσα πρὸς τοὺς ἄρχοντας· «Οὐδέποτε γυναῖκες ἄνδρας ἀπέκτειναν, καθὼς ὑμεῖς οἱ ἀκάθαρτοι ἀναγκάζετε ἡμᾶς ποιῆσαι· ἀφέντες γὰρ τοὺς πολέμους τῶν ἐχθρῶν, μετὰ τῶν γυναικῶν πολεμεῖτε καὶ ἐν τῇ ἀργίᾳ ὑμῶν, πλήρης εἰρήνης οὔσης τῆς πατρίδος ἡμῶν, διαφθείρετε ταύτην, εἰς τὴν ἔκχυσιν τοῦ ὀσίου καὶ ἀθώου αἵματος ἀσχολούμενοι.» Οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα ἔδησαν ὀβελίσκον εἰς μακρὸν κάλαμον καὶ λέγουσιν αὐτῇ· «Εἰ οὐ θέλῃς ρῖψαι κατ' αὐτοῦ λίθον, κἂν ἐν τούτῳ κέντησον αὐτὸν ὀλίγον, ἵνα ἀπαγγείλωμεν τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἐποίησας αὐτοῦ τὸ θέλημα.» Ἡ δὲ θαυμασία ἐκείνη γυνὴ πάλιν ἐβόησε φωνῇ μεγάλη καὶ εἶπεν· «Μὴ γένοιτό μοι τοῦτο ποιῆσαί ποτε· μᾶλλον γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ μου αὐτὸν ἐμπήσω ἢ περὶ κατὰ τοῦ σώματος τοῦ ἁγίου ἀθλητοῦ τοῦ Χριστοῦ ὡθῶ αὐτόν. Ἐὰν οὖν ἐλάβετε ἐξουσίαν τοῦ κάμει ἀποκτεῖναι, ἰδοὺ προθύμως σὺν αὐτῷ ἀποθνήσκω, ἐπεὶ οὐ κοινωνῶ εἰς τὴν ἀδικίαν ταύτην τοῦ δικαίου καὶ ἀθώου αἵματος.» Καὶ ἐν τούτῳ ἐνεκαρτέρησεν.

59. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τὸν ἅγιον ἐλιθοβόλησαν, ἕως οὗ ὑπερῆραν οἱ λίθοι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἐγένοντο ὡσπερ βουνὸς κύκλῳ αὐτοῦ.

Ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ μόνη ὡσπερ αἷμα ἐθεωρεῖτο καὶ ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ <κατέρρει>. Οὕτως οὖν βασανιζόμενος καὶ ἐγκαρτερῶν, εἷς τῶν ἀρχόντων θεασάμενος ἔτι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κινουμένην, ὡς δῆθεν ἐντολὴν ποιῶν, ἐκέλευσε τῷ δημίῳ, καὶ λαβὼν λίθον μέγαν ἔρριψε κατ' αὐτῆς, καὶ παραχρῆμα παρέδωκεν τὴν ψυχὴν τῷ Κυρίῳ. Τότε ἐκάθισαν φύλακας ἐπ' αὐτῷ ἕως ἡμερῶν τριῶν, καὶ τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ σεισμός ἐγένετο ἔωθεν καὶ ἤχος μέγας καὶ βροντή, καὶ χάλαζα καὶ ἄνεμοι σφοδροὶ καὶ ἀστραπαὶ φοβεραί, ὥστε πάντας πτοηθῆναι καὶ τρομάσαι· τοὺς δὲ φύλακας πῦρ κατελθὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατέκαυσε καὶ ὁ βουνὸς τῶν λίθων διεσπάρη καὶ τὸ τίμιον καὶ ὄσιον λείψανον ἀνελήφθη, εἴτε δὲ ὑπὸ Θεοῦ εἴτε ὑπὸ ἀνθρώπων ἐλήφθη, ὁ Θεὸς οἶδεν· οὔτε γὰρ εὐρέθη που οὔτε ἠκούσθη εἶναι πώποτε.

60. Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος μάρτυς καὶ πρεσβύτερος Ἰωσήφ ἡμέρα παρασκευῆ, ἐν τῇ πρώτῃ ἐβδομάδι τῆς ἀγίας πεντηκοστῆς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. Τὸν δὲ ἅγιον ἀθλοφόρον τοῦ Χριστοῦ Ἀειθαλᾶν ἔλαβον ὁ τε ἄρχων καὶ ὁ ἀρχιμάγος, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς πατρίδα καλουμένην Βιθναδαρᾶ εἰς κόμην μεγάλην σφόδρα ὀνόματι Ρισγαθάρ· καὶ συναγαγόντες ὁμοίως χριστιανούς, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δούλους τε καὶ ἐλευθέρους, ἀπήγαγον σὺν τῷ ἀγίῳ εἰς βουνὸν ὑψηλόν· καὶ ρίψαντες αὐτὸν ἐκεῖ δεδεμένον χαμαί, ἠνάγκαζον τὰ πλήθη τῶν ἀθροισθέντων χριστιανῶν βάλλειν κατ' αὐτοῦ τοὺς λίθους· καὶ τοσοῦτον ἔρριψαν τοὺς λίθους κατ' αὐτοῦ, ἕως ὅτου ὡσπερ βουνὸν μέγαν συνῆξαν ἐπ' αὐτόν. Καὶ οὕτως ἐντίμως καὶ μακαρίως ὁ ἅγιος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Ἀειθαλᾶς παρέδωκεν τὴν ψυχὴν τῷ Χριστῷ. Ἐκάθισαν δὲ καὶ ἐπ' αὐτὸν φύλακας ἡμέρας δύο. Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ νυκτὶ ἐλθόντες μοναχοί τινες ἔκλεψαν αὐτοῦ τὸ τίμιον καὶ ὄσιον λείψανον, καὶ μετὰ πολλῆς τιμῆς κηδεύσαντες κατέθεντο εἰς ἐπίσημον τόπον - ἦσαν γὰρ πολλοὶ μοναχοὶ καὶ ἀσκηταὶ κεκρυμμένοι ἐκεῖσε — ὅθεν μέγα καὶ θαυμαστὸν σημεῖον ἐγένετο ἐκεῖ διὰ τὸν ἅγιον. Ἐν γὰρ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἐλιθάσθη, ἀνεφύη δένδρον μέγα μυρσίνης, ὅπερ εἰς θεραπείαν ἐγένετο πάσῃ τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ. Μετὰ δὲ ἔτη πέντε φθόνῳ φερόμενοι οἱ Ἕλληνας ἔκοψαν αὐτό. Πολλοὶ δὲ χριστιανοὶ ἐμαρτύρησαν καὶ

εἶπον ὅτι· «Ἐπὶ πλείστας νύκτας εἶδομεν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ φανερῶς πλῆθος ἀγγέλων ἀγίων ἀνιόντων καὶ κατιόντων καὶ δοξαζόντων τὸν Θεόν.» Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος καὶ ἔνδοξος ἱερομάρτυς τοῦ Χριστοῦ Ἀειθαλᾶ μηνὶ ἰουνίῳ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἀγίας πεντηκοστῆς, βασιλεύοντος μὲν τῶν Περσῶν Σαρβωρίου, κατὰ δὲ ἡμᾶς βασιλεύοντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ προσκύνησις ἅμα τῷ ἀνάρχῳ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Θαῦμα α'. Περὶ τοῦ πορευθέντος προσεύξανθαι
(BHG 1257)¹

Τούτου δὲ τοῦ ναοῦ τελειωθέντος τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι καὶ τῇ τοῦ ἀγίου πρεσβείᾳ ἀνθρωπὸς τις ἦν ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἰσαύρων καὶ ἦν πλούσιος πάνυ. Εἰσηλθε δὲ εἰς Ἀλεξάνδρειαν λόγῳ πραγματείας καὶ ἤκουσε πάντα τὰ θαύματα καὶ τὰς ἰάσεις ἄσπερ ἐποίει ὁ ἅγιος καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· θέλω κἀγὼ ἀπελθεῖν τοῦ εὐξασθαι εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου μάρτυρος Μηνᾶ καὶ προσκυνῆσαι τὰ τίμια αὐτοῦ λείψανα καὶ δοῦναι μικρὰν εὐλογίαν ἐκεῖσε, ὅπως βοηθήσῃ ἡμῖν ὁ Θεός καὶ σῶσῃ ταῖς πρεσβείαις τοῦ ἀγίου. Καὶ ἀναστὰς ἔλαβεν μεθ' ἑαυτοῦ τὸ βαλάντιον αὐτοῦ καὶ διήρχετο εἰς τὴν λίμνην τῆς παραθαλασσίας καὶ ἐυρών πλοιάριον κατέλαβεν τὸν τόπον τὸν λεγόμενον Λοξοῆτα, καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ πλοιαρίου ἐζήτηε ἑαυτῷ μονήν (πρὸς ἐσπέραν γὰρ

---

¹ Եմոզս մեծս ևսնճաղլեծոն ԳրքսԵր զազմոծքարուոս ճոցճոզսն: Житие преподобного Паисия Великого и Тимофея патриарха Александрийского повествование о чудесах св. великомученика Мины, Изд. по рукописям Моск. синодальной б-ки И. Помяловский, Записки Историко-филологического факультета Санкт-Петербургского университета, Санкт-Петербург, 1900, ցց. 63,9-68,27; 70,27-73,25.

ἦν), εἶτα εὐρών κατὰ τὸν τόπον ἀποθηκάριον εἶπεν τῷ κυρίῳ τῆς ἀποθήκης· ἐταῖρε, ποιήσον μετ' ἐμοῦ ἔλεος καὶ δέξαι με εἰς τὴν ἀποθήκην σου, ὅτι πρὸς ἐσπέραν ἐστὶν καὶ φοβοῦμαι ὀδεῦσαι εἰς τὴν ὁδὸν μόνος, ἐπειδὴ οὐκ ἔχω ἕτερόν τινα ὧδε. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ ἀποθηκάριος· εἰσελθε, ἄδελφε, καὶ μεῖνον ἐνταῦθα ἕως οὗ διαφύσῃ. Εἰσελθὼν δὲ ὁ ξένος ἐκάθισεν, ὁ δὲ κύριος τῆς ἀποθήκης περιποιήσατο στρώματα, ὅπως ὑπνώσωσιν ἀμφοτέροι· ἰδὼν δὲ τὸ βαλάντιον τοῦ ἀνδρός ὁ ἀποθηκάριος, εἰσηλθεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὁ πάντοτε βασκαίων τὴν ἄλυπον ζωὴν ἡμῶν διάβολος, καὶ ἐβίγλευσε τὸν ξένον ἕως οὗ ἀπεκοιμήθη· καὶ ἀναστάς ἔλαβε μάχαιραν καὶ ἀπέκτεινε τὸν ξένον, εἶτα ἔλαβε τὸ βαλάντιον ὡς ἦν μετὰ τοῦ λογαρίου καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· ἄρα τί ποιήσω τὸ σῶμα τοῦτο, μὴ ἴδῃ τις τὸν φόνον ὅνπερ ἐποίησα καὶ ἐκφάνῃ με εἰς τὴν ἐξουσίαν; ἀλλ' ἀναστάς μελίσσω κατὰ ἄρμον καὶ βαλῶ εἰς τὴν σπυρίδα καὶ ρίψω εἰς τὴν λίμνην. καὶ ποιήσας οὕτως ἐκρέμασεν αὐτὸ ὑπὸ τὴν στέγην, ὅπως εὐρών ἄδειαν τῆς λίμνης ρίψῃ αὐτὸν ἐκεῖ. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ τελέσαντος, ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, καὶ ἐφοβήθη τῇ ἡμέρᾳ ρίψαι αὐτὸν ἐν τῇ λίμνῃ; ἔλαβε δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἵνα κλάσας βάλῃ εἰς τὴν σπυρίδα; καὶ ἰδοὺ ὁ ἅγιος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Μηνᾶς ἔφθασε καρβαλάριος μετὰ πλήθους πολλοῦ, ὡς ἐν σχήματι σπαθαρίου ἐρχόμενος ἐπὶ τὴν ἀποθήκην. Ἰδὼν δὲ τὸν ἅγιον ἐρχόμενον ὁ ἄνθρωπος ἐδείλιασεν, διότι ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀνθρώπου σώα ἦν, καὶ σπεύσας ἔλαβε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκρέμασεν ἐν μέσῳ τῆς ἀποθήκης, μὴ εἰδὼς τί ποιεῖ ἀπὸ τοῦ φόβου. Φθάσας δὲ ὁ ἅγιος Μηνᾶς ἠνέφξε τὴν θύραν τῆς ἀποθήκης, καὶ ἐκράτησε τὸν ἄνθρωπον καὶ εἶπεν αὐτῷ· εἰπέ μοι τὴν ἀλήθειαν, ποῦ ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, ὁ μείνας ἐνταῦθα; λέγει ὁ ἀποθηκάριος τῷ ἀγίῳ· οὐκ ἔμεινεν ὧδε ἄνθρωπος. Λέγει αὐτῷ ὁ ἅγιος· εἰ οὐκ ἔμεινεν ἐνταῦθα ἄνθρωπος, κάθισον σιγῇ, καὶ ἐγὼ εὐρίσκω αὐτόν. Καὶ λαβὼν εὐθέως ὁ ἅγιος Μηνᾶς τὴν σπυρίδα εὗρεν τὴν κάραν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ καὶ λοιπῶν μελῶν καὶ ἔφη αὐτῷ· οὐκ εἶπόν σοι ὅτι δι' ὃν ἄνθρωπον ἦλθον ἐνταῦθα, ἀφ' ἐαυτοῦ εὐρίσκω αὐτόν; τότε ἰδὼν ὁ ἄνθρωπος τὸν φόβον καὶ τὴν στρατείαν τὴν οὔσαν μετ' αὐτοῦ ἐφοβήθη λίαν:

ἔδοκει γὰρ ὅτι πάντως ὁ βασιλεὺς ἔγνω τὸν φόνον καὶ ἀπέστειλεν ὀπίσω αὐτοῦ. Σπασθεὶς δὲ τῷ φόβῳ παρεκάλει τὸν ἅγιον ὡς ἐν σχήματι σπαθαρίου λέγων· ἐλέησόν με, κύριέ μου, ὅτι ἥμαρτον καὶ γινώσκω τὴν ἁμαρτίαν μου ὅτι πολλή ἐστίν· ὄθεν καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλέν σε πρὸς με τὸν ἄθλιον, καὶ θεωρῶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ μετὰ σου, καὶ ὁμολογῶ σοι ὅτι ἥμαρτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιον σου. ὅτε εἶδον, κύριέ μου, τὸ βαλάντιον μέγα σφόδρα, ἐπλήσθη ἡ καρδία μου τοῦ ἀθλίου θυμοῦ κατ' αὐτοῦ καὶ ἔασα αὐτὸν ἕως οὗ ἀφύπνωσεν, καὶ ἀνέστην καὶ ἀπέκτεινα αὐτόν, ὅπως κληρονομήσω τὰ χρήματα αὐτοῦ· ἰδοὺ, κύριέ μου, τὸ βαλάντιον αὐτοῦ, οὐκ ἐνέγγισα οὐδὲ ἔλαβόν τι ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ δίδωμι αὐτό τῇ σῇ ἐξουσία, καὶ μετὰ ταῦτα χαρίζομαί σοι καὶ γὰρ ἄλλα ἑκατὸν νομίσματα· μόνον λύτρωσαί με ἐκ τοῦ φόνου τούτου. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ ἅγιος Μηνᾶς καὶ εἶπεν· μετανόησον, καὶ γὰρ συγχωρήσω σοι τὸ πταισμά σου. Ὁ δὲ ἔφη· κύρι ὁ σπαθᾶριος, ποιῶ ὡς κελεύεις μοι, καὶ ἐν ἡ ὥρᾳ ῥυσθῶ, ἀπέρχομαι εἰς τὸν ἅγιον Μηνᾶν καὶ μετανοῶ λαμβάνων καὶ τὸ σχῆμα. Ἰδὼν δὲ ὁ ἅγιος τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ· φέρε μοι ὧδε τὴν σπυρίδα εἰς ἣν κείνται τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ. Καὶ ἤνεγκε τὴν σπυρίδα κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν, καὶ ἔθηκεν ἔμπροσθεν τοῦ ἀγίου, καὶ ἐτοποποίησεν. Κλίνας δὲ τὰ γόνατα αὐτοῦ ὁ ἅγιος Μηνᾶς ἐπὶ πλείστην ὥραν ἐδέετο τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀναστήσῃ τὸν φονευθέντα οὐχὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν φονεύσαντα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς τότε αἰρετικούς τε καὶ Ἑλληνας, τοὺς κρατήσαντας ἀπιστίαν εἰς τὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ· καὶ μετὰ πολλὴν ὥραν εἶπεν τῷ φονευθέντι· σοὶ λέγω· ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ στερεώσαντός με ἐν τῇ πέτρᾳ τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ, ἔξελθε τετελειωμένος ἐσφιημένα πάντα τὰ μέλη σου· καὶ μάθωσι διὰ σου αἰρετικοὶ καὶ Ἑλληνες τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ· μάθεις δὲ καὶ αὐτος, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Μηνᾶς. καὶ εὐθέως ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἀνέστη ὁ ἄνθρωπος σῶος τετελειωμένος, ὡς ἦν τὸ πρότερον. Θεὸς δὲ τὰ γόνατα ὁ ἄνθρωπος, προσεκύνησεν τὸν ἅγιον μάρτυρα καὶ τὸ πλῆθος τὸ ὄν μετ' αὐτοῦ, λέγων· εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ καὶ δεσπότῃ τῷ ποιήσαντι μετ' ἐμοῦ ἔλεον

διὰ τῆς σῆς παρουσίας, ἄγιε τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ κατεβαρήθην τῷ ὕπνῳ, καὶ ἐλθὼν ὁ κύριος μετὰ δυνάμεως πολλῆς διϋπνισέν με. Καὶ ηὐλόγησεν αὐτὸν ὁ ἅγιος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Μηνᾶς, ὡσαύτως καὶ τὸν φονέα, καὶ εὐθέως ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. Λαβὼν δὲ ὁ ἀποθηκάριος τὰ ἑκατὸν νομίσματα, καὶ ὁ ξένος τὸ βαλάντιον αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μηνᾶ, καὶ ἔδωκαν ἅπερ ἦσαν ταξάμενοι τῷ ἁγίῳ νομίσματα. Καὶ εὐθέως ἐξομολογήσατο ὁ ἀποθηκάριος ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ τὸν φόνον ὄνπερ ἐποίησεν εἰς τὸν ξένον καὶ πῶς ὁ ἅγιος διὰ προσευχῆς ἀνέστησεν αὐτόν. Δοξασάντων δὲ πάντων τὸν Θεὸν, ἐξέστη ὁ ξένος ἀκούων ὅτι σφαγῆς ἀνέστη. Παρεκάλεσε δὲ αὐτὸν ὁ ἀποθηκάριος, ἵνα δέξηται τὸ σχῆμα αὐτοῦ. Ἀποκαρεῖς δὲ ὁ ἀποθηκάριος ἔμεινεν ἐκεῖ ἔτη ἑπτὰ, καὶ ἐτελεύτησε ἐν μετανοίᾳ. Ὁ δὲ ξένος ὑπέστρεψεν χαίρων καὶ ἀγαλλιώμενος, διηγούμενος πάσῃ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς θαυματουργίας τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μάρτυρος Μηνᾶ· ἐπίστευσε δὲ πλῆθος Ἑλλήνων καὶ αἰρετικῶν ἐκ τῆς τότε ἡμέρας θαυμάζοντες πῶς ὁ Θεὸς διὰ τῶν πρεσβειῶν τοῦ ἁγίου ἰᾶται πᾶσαν τὴν ψυχὴν.

Θαυμα β. Περι τοῦ ταξαμένου τὸν δίσκον (BHG 1258)

Ἔτερον θαῦμα βούλομαι διηγῆσασθαι τοῦ ἁγίου καὶ πανολβίου γενόμενον μάρτυρος Μηνᾶ. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἦν τις ἀνὴρ ὀνόματι Εὐτρόπιος, καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· ὁ Θεὸς ἐνέπλησέν με τὰς δωρεὰς αὐτοῦ· ἰδοὺ ἀπέρχομαι εἰς τεχνίτην καὶ ποιῶ δύο δίσκους ἀργυροῦς, καὶ χαρίζομαι εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μηνᾶ τὸν ἕνα, καὶ τὸν ἕτερον ἔχω εἰς ὑπηρεσίαν μου, καὶ ἐν τῇ τελευτῇ μου ἀποδιδῶ καὶ τὸν ἕτερον ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν μου. Ἀπέστειλε δὲ καὶ ἐκάλεσε τὸν τεχνίτην εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ· δεῦρο, λάβε τὰ σκεύη ταῦτα τὰ ἀργυρᾶ, καὶ κλάσας αὐτὰ ποιήσόν μοι δίσκους δύο, μὴ προστιθῶν ἢ ποιῶν ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀνώτερον, καὶ εἰς μὲν τὸν ἕνα γράψεις τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, εἰς δὲ τὸν ἕτερον τὸ ὄνομά μου, καὶ σπουδῆ χρησαί εἰς τὰ ἔργα ταῦτα. Εποίησε δὲ τοὺς δίσκους καὶ ἔγραψεν αὐτοὺς, καὶ ἔφθασεν ὁ τοῦ ἁγίου

έντιμότερος, καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· ἐγὼ ἀπέρχομαι εἰς τὸν ἅγιον καὶ διδῶ τὸν δίσκον, ἐν ᾧ γέγραπται τὸ ὄνομα μου, καὶ κρατῶ τὸν τοῦ ἁγίου εἰς ὑπηρεσίαν μου, καὶ ἐν τῇ ἐσχατῇ μου ἀποδίδωμι αὐτόν. Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὸν αἰγιαλὸν εστοίχησε πλοῖον ἀπελθεῖν ἕως τοῦ ναοῦ λέγων, ὅτι βαστάζω τὸν τοῦ ἁγίου δίσκον εἰς ὑπηρεσίαν μου. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πλεῦσαι αὐτόν ἡ ὥρα τοῦ ἀρίστου, καὶ ἠτοιμάσεν ὁ δοῦλος αὐτοῦ τὴν τράπεζαν πρὸς τὸ ἀριστῆσαι αὐτόν· ἔλαβε δὲ τὸν δίσκον τοῦ ἁγίου ὁ δοῦλος καὶ παρέθηκε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ εἰς αὐτόν. Ὡς δὲ ἐπληρώθη τὸ ἄριστον, ἀπῆλθεν ὁ δοῦλος τοῦ πλῦναι τὸν δίσκον ἐν τῇ λίμνῃ, καὶ ἰδοὺ γνόφος μέγας ἐγένετο καὶ ἔπεσεν ὁ δίσκος εἰς τὸ ὕδωρ· καὶ ἐφοβήθη ὁ δοῦλος τοῦ μὴ γνῶναι κύριον αὐτοῦ καὶ ἀπολέσαι αὐτόν ταῖς βασάνοις, καὶ ἐκδυθεὶς ἔρριπεν ἑαυτὸν ὀπισθεν αὐτοῦ. Ὅτε ἔγνω ὁ κύριος αὐτοῦ τὸ γεγονός, ἐλυπήθη σφόδρα καὶ διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ὀλοφυρόμενος καὶ λέγων· οὐαί μοι, ὅτι ἡμάρτηκα σφόδρα ζηλώσας τὸν δίσκον τοῦ ἁγίου, καὶ ἐκ τούτου ἀπώλεσα τὸν δοῦλον μου· τί ποιήσω οὐκ οἶδα, ὅτι ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα δουλεύῃ μοι· οὐαί μοι, ὅτι εἰς αἰσχύνην μεγάλην ἐγένετό μοι τὸ πρᾶγμα τοῦτο· ἐὰν γνῶσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι τὸν δίσκον τοῦ ἁγίου ἐκράτησα, ποῖον ὄνειδος ἐπιθήσουσί μοι; εἴθε προγνωρίζειν μοι τοῦτο, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐνὸς δίσκου εἶχον χαρίσασθαι τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου τρεῖς· δύο ἀργυροῦς καὶ ἓνα χρυσοῦν· καὶ μὴ τὸ κακὸν ἔργον τοῦτο καὶ ἡ αἰσχὺν τῶν ἀνθρώπων κατέλαβέ με· κρείσσον γὰρ τούτους δοῦναι καὶ μὴ τὸν δοῦλον μου ἀπολέσαι, καὶ μάλιστα πικρῷ θανάτῳ· ἐὰν δὲ ἀξιωθῶ ἰδεῖν κἄν τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἵνα θάψω αὐτὸ, δίδωμι δύο δίσκους εἰς τὸν ναόν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μηνᾶ, καὶ οὐπὲρ ἀπώλεσα διδῶ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ὅτι παρέβην καὶ ἐγενόμην ἄφρων, κρατήσας τὸν τοῦ ἁγίου εἰς χρεῖαν μου. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ διαλογιζομένου ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα τὸ πλοῖον, ὁ δὲ Εὐτρόπιος ἐβίγλευεν εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἐλπίζων ἐν ἑαυτῷ, ὅτι πάντως ἔσυραν τὰ κύματα τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ εὗρων θάψω αὐτό. Εἶπον δὲ αὐτῷ οἱ ναῦται τοῦ πλοίου· τί ἐστὶν ἡ ἀλογία αὕτη; ὅτι δύο ἡμέρας ἐπλεύσαμεν, καὶ ἀρτίως ψηλαφᾶς τὸ σῶμα αὐτοῦ; Ἐφῆ ὁ Εὐτρόπιος (συμπαθῆς γὰρ ἦν σφόδρα)· ἐλπίζω εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰς

πρεσβείας τοῦ ἁγίου Μηνᾶ τοῦ τὸν μεμελισμένον ἐγείραντος σῶον, ὅτι κἄν τὸ σῶμα αὐτοῦ πρὸ θανάτου μου ὄψομαι ἵνα θάψω αὐτο διὰ τὸ ὄνειδος τῶν ἀνθρώπων. Ταῦτα αὐτοῦ φήσαντος, ἰδοὺ καὶ ὁ παῖς ἐρχόμενος μετὰ τοῦ δίσκου ἀκολουθῶν τὸ πλοῖον. Ὁ δὲ Εὐτρόπιος θεασάμενος τὸν παῖδα ἀπὸ μακρόθεν ἐστῶτα ἔχοντα μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν δίσκον καὶ γυρεύοντα τὸ πλοῖον διὰ τὸν κύριον αὐτοῦ, ἐδόξαζε τὸν Θεὸν, οἱ δὲ ναῦται θεασάμενοι τὸν δούλον, ἔρριψαν τὴν ἀρχὴν τοῦ σχοινίου παρὰ τὸν αἰγιαλόν. θεασάμενος δὲ ὁ δούλος ἐκράτησε τὸ σχοινίον τοῦ πλοίου καὶ εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ. Ὅτε δὲ εἶδεν ὁ κύριος αὐτοῦ, ἠσπάσατο αὐτὸν χαίρων καὶ λέγων· ἰδοὺ ὁ δούλος μου ὁ καλός, νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν. Δακρύσαντες δὲ πάντες ἐπὶ τὸ γεγονός παρεμυθήσαντο τὸν Εὐτρόπιον· ὁ δὲ ἔφη· εὐφρανθήσομαι καὶ ἀγαλλιάσομαι ὅτι ἠλέησεν με ὁ Θεὸς σήμερον διὰ τῶν πρεσβειῶν καὶ εὐχῶν τοῦ ἁγίου μάρτυρος καὶ προστάτου μου Μηνᾶ, καὶ στραφεὶς λέγει· τίνοι οὐκ ἐξηγήσομαι, ἅγιε τοῦ Θεοῦ, τὰ θαύματά σου καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα, ἀ' ἐνδείξω ἐν ἐμοί; ἕνα δὲ λυποῦμαι καὶ φρίττω, ὅτι ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μου ἐὰν προσενέγκω σοι οὐκ ἐπαρκοῦσιν, διότι ἡμάρτηκα καὶ οὐκ ἐμνήσθην τοῦ εἰρηκότους, ὅτι οὐκ ἐπιθυμήσεις τὰ τοῦ πλησίον σου, οὐδὲ τῷ πλησίον σου εἰσίν, μάλιστα τοῦ ἁγίου· καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν παῖδα λέγει· εἶπε μοι, τέκνον, τι συνέβη σοι ἐν τῇ λίμνῃ καὶ πῶς ἐλυτρώθηκες; ἔφη ὁ παῖς· κύριέ μου, ὅτε ἀπῆλθον πλῦναι τὸν δίσκον ἐν τῇ λίμνῃ, ἐγένετο γνόφος μέγας καὶ ἔπεσεν ἐξ ἐμοῦ ὁ δίσκος, καὶ εἶπον ἐν ἑαυτῷ· τί ἔτι ἄρα ποιήσω ἢ τί ἀπολογησομαι τῷ κυρίῳ μου; καὶ φοβηθεὶς ἔρριψα ἑμαυτὸν ἐν τῇ λίμνῃ καὶ ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὸ ὕδωρ εἶδον ἄνδρα φωτεινὸν πάνυ καὶ ἐτέρους δύο ἐστῶτας μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· κρατήσατε αὐτόν· καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης οὐκ ἐχωρίσθησάν μου ἕως οὗ ἔφθασα ἐνταῦθα. Εὐθὺς οὖν ἔγνω ὁ Εὐτρόπιος ὅτι ὁ ταχὺς βοηθὸς καὶ μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Μηνᾶς ἐστιν, καὶ ἐδόξασε τὸν Θεὸν τὸν διδόντα ἐξευσίαν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. Εἶτα ἀπελθόντες οἱ δύο ὁμοῦ ἔφθασαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου, καὶ ἔδωκεν ἐκεῖ τοὺς δύο δίσκους καὶ τὸν δουλὸν ἐκεῖνον πρὸς τὸ δουλεύειν ἐκεῖ τῷ ἁγίῳ τόπῳ, καὶ ὑπέστρεψεν αἰνῶν καὶ εὐλογῶν Χριστὸν τὸν Θεὸν

ἡμῶν καὶ πάντας τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, τοὺς σώζοντας ταῖς πρεσβείαις αὐτῶν δι' αὐτοῦ τὸν λαόν.

Θαῦμα δ'. Περὶ τοῦ Ἑβραίου καὶ τοῦ Χριστιανοῦ (BHG 1260)

Ἑβραῖος τις ἦν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πραγματευτῆς κατοικῶν πλησίον Χριστιανοῦ τινος, εἶχεν δὲ ἀγάπην ὁ Ἑβραῖος μετὰ τοῦ Χριστιανοῦ πάνυ. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἀναχωρῶν ὁ Ἑβραῖος ἐπὶ πραγματείας ἔασεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Χριστιανοῦ βαλάντιον βεβουλωμένων. Ὅτε δὲ ὑπέστρεψεν ὁ Ἑβραῖος ἐκ τοῦ ταξιδίου, ἀτέστειλε πρὸς τὸν Χριστιανὸν δῶρα ὑπὲρ τῆς παραφυλακῆς. Ὅτε δὲ ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ ὁ Χριστιανὸς τὰ δῶρα ἐμπαίζων αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ εἶπεν· ὄντως, καὶ τὰ δῶρα λαμβάνομεν, καὶ ζητήσεις τὰ ἴδια σου, ἔχεις οὐδέν. Ἐλάλησε δὲ ὁ Χριστιανὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ οὕτως· ὦ γύναι, ἐὰν ἐνδέχεται, ἀρνησώμεθα τῷ Ἑβραίῳ τούτῳ, καὶ ἐὰν ἐπιμένῃ κρατῶν, ὀμνύωμεν αὐτῷ καὶ ἀναχωρεῖ. ἡμᾶς γὰρ ὁ ὄρκος οὐδὲν βλάπτει, διότι Ἑβραίῳ ὀμνύομεν καὶ οὐ Χριστιανῷ. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀνέστη ὁ Ἑβραῖος καὶ ἀπηλθε πρὸς τὸν Χριστιανὸν πρὸς τὸ λαβεῖν τὸ βαλάντιον αὐτοῦ. Ὁ δὲ Χριστιανὸς τῇ ἐπιβουλῇ τοῦ διαβόλου ἠρνήσατο λέγων, ὅτι οὐκ ἔδωκας ἡμῖν τί ποτε. Ἐδικάζοντο δὲ πρὸς ἀλλήλους, ὥστε συναχθῆναι τὴν πόλιν ἅπασαν ἐκεῖσε. Ἔσχατον δὲ ἔλαβεν κατὰ νοῦν ὁ Ἑβραῖος καὶ εἶπεν τῷ Χριστιανῷ· ἤκουσα, ἄδελφε, περὶ τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μάρτυρος Μηνᾶ, ὅτι μεγάλη ἡ δόξα αὐτοῦ καὶ καταισχύνει τοὺς ἀδίκως ὀμνύοντας· ἐγερθεὶς ἄγωμεν ἐκεῖσε καὶ μοσόν μοι ὅτι οὐκ ἀφῆκα ἐγγύς σου τί πότε, καὶ πορεύου ἐν εἰρήνῃ. Λέγει ὁ Χριστιανὸς τῷ Ἑβραίῳ· Ἄλλ' οὐκ εἰσέρχεται Ἑβραῖος εἰς τὸν ναὸν τῶν Χρηστιανῶν. Λέγει ὁ Ἑβραῖος, ὅτι κἂν οὐ δύναμαι εἰσελθεῖν, στήκω ἔξωθεν εἰς τὸν νάρθηκα. Ὁ δὲ Χρηστιανὸς κατεφρόνησεν εἰς τὸν ὄρκον λέγων· ὁ ἅγιος Μηνᾶς συμπαθῆσαι ἡμῖν ἔχει. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἀπηλθον οἱ δύο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μηνᾶ πρὸς τὸ τελέσαι τὸν ὄρκον. Εἶπεν δὲ ὁ Ἑβραῖος τῷ Χριστιανῷ· ἐταῖρε, φοβήθητι τὸν Θεὸν καὶ ἐλέησον τὴν ψυχὴν σου. ὅσα χρήματα θέλεις λάβει, καὶ τὰ λοιπὰ δός μοι, καὶ μόνον μὴ ὁμόσης. Ὁ δὲ Χριστιανὸς οὐκ ἠθέλησεν

ἀκοῦσαι αὐτοῦ ὄλως. Ὁ δὲ Ἑβραῖος κλίνας τὰ γόνατα μετὰ δακρῶν εἶπεν· ὁ Θεὸς, ὁ καταξιώσας με εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μάρτυρός σου Μηνᾶ. αὐτὸς γενοῦ μεσίτης ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ τοῦ Χρητιανοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, καὶ κράζας μέγα εἶπεν· ἅγιε Μηνᾶ, εἰ καὶ ἀνάξιός εἰμι ὀνομάσαι σε, δεῖξον τὰ σημεῖα σου σήμερον, ὅπως δεξάσω σε. Εἰσελθὼν δὲ ὁ Χριστιανὸς μὴ ἔχων τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὤμοσεν. Ἐθεώρει δὲ ὁ Ἑβραῖος, ὅτι πάντως γενήσεται εἰς αὐτὸν σημεῖον τι· ἀλλ' ἐμακροθύμησεν ὁ ἅγιος ἐπ' αὐτόν. Ὅτε δὲ ἐτελέσθη ὁ ὄρκος, ἀνεχώρησαν οἱ δύο εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν. Ὅτε δὲ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ τόπου ἀμφοτέρωι ὡς ἀπὸ μιλίων τριῶν, ἐτάραξεν ὁ τοῦ Χριστιανοῦ ἵππος καὶ ἔρριψεν αὐτόν εἰς τὴν γῆν καὶ ἔπεσεν τὸ δακτυλοκλειδίον τοῦ σκευρίου αὐτοῦ ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ· ἐζήτησεν δὲ καὶ οὐχ εὔρεν αὐτό.

Ἐχαίρειν δὲ ὁ Χρητιανὸς, ὅτι ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου, δοκήσας ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀπόδοσις τοῦ ὄρκου, εἶτα ἀναστὰς ἐκαββαλίκευσεν, καὶ ἐπορεύοντο οἱ δύο ὁμοῦ. Φθάσαντες δὲ εἰς τὸν τόπον τὸν λεγόμενον Λοξονῆτα εἰσῆλθον εἰς τὴν ἀγαρὰν ὁμοῦ καὶ ἠγόρασαν τροφάς, καὶ καθίσαντες ἤσθιον. Μετεμελήθη δὲ ὁ Ἑβραῖος καὶ εἶπεν· δια τί ἵνα ἐγὼ πιστεύσω εἰς τὸν ἅγιον Μηνᾶν, ὅτι ἐκ τὰ θαυμάσια ἃ ποιεῖ οὐδένα ἐθεώρησα, εἶθε μὴ ὀρκωσα αὐτόν, πάντως μετ' ὀλίγον χρόνον δοῦναι μοι εἶχεν τίποτε ἐκ τὰ ἐμὰ. Κράζας δὲ μετὰ δακρῶν εἶπεν· οἴμοι, ὅτι οὗτος κατέπιεν πάντα τὰ ἐμὰ. τί ποιήσω οὐκ οἶδα· εὐχαριστήσας δὲ εἶπεν, ἀποδώσω τὴν εὐχὴν μου καὶ τὴν μέριμνά μου εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Μηνᾶν, καὶ ὡς κελεύει ὁ Θεὸς γίνεται.

Ὡς δὲ ἐκάθηντο οἱ δύο, ἰδοὺ ὁ δοῦλος τοῦ Χριστιανοῦ ἐρχόμενος βαστάζων τὸ βαλάντιον μετὰ τοῦ λογαρίου, καὶ ἰδόντες αὐτόν, ἐθαύμασαν ἀμφοτέρωι. Ὁ δὲ κύριος τοῦ δούλου, ἐφοβήθη λίαν καὶ ἠρώτησεν τὸν δοῦλον αὐτοῦ λέγων· πόθεν ἦλθες, καὶ τί βαστάζεις; ἀπεκρίθη ὁ δοῦλος λέγων· ἦλθον πρὸς σε ἀποσταλεὶς ἐκ τῆς κυρίας μου πληρῶσαι τὴν κέλευσίν σου ▪ Εἶπεν δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ· ποίαν κέλευσιν; λέγει ὁ δούλος· ὦ κυρίε μου, σήμερον ἦλθεν στρατιώτης μέγας καββαλλάριος πρὸς τὴν κυρίαν μου, ἔχων μεθ'

ἑαυτοῦ τὸ δακτυλοκλείδιον τοῦ σκευρίου καὶ εἶπεν αὐτῇ· δέξαι, γύναι, τὸ δακτυλοκλείδιον τοῦτο ▪ γνωρίζεις αὐτό; ἡ δὲ εἶπεν· ναί. ὁ δὲ ἔφη· ὁ ἀνὴρ σου παρακαλῶν με ἀπέστειλén με πρὸς σε λέγων· ἀπόστειλόν μοι τὸ βαλάντιον τοῦ Ἑβραίου παρὰ τοῦ δούλου μου, ὅτι βασανίζομαι κακῶς εἰς τὸν ἅγιον Μηνᾶν, καὶ διὰ τοῦτο ἠνεγκά σοι τὴν παρακαταθήκην ᾧδε, καὶ ἐὰν οὐ πιστεύης, θέασαι καὶ τὸ δακτυλοκλείδιον τοῦ σκευρίου σου· ἐκεῖνος ὁ στρατιώτης ἔδωκεν αὐτὸ τὴν κυρίαν μου. Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἀναστάς ἔλαβεν τὸ βαλάντιον αὐτοῦ βεβουλωμένων καὶ ἐβόα μετὰ χαρᾶς κρᾶζων καὶ λέγων· μέγας ὁ Θεός καὶ ὁ ἅγιος αὐτοῦ μάρτυς Μηνᾶς ▪ θαυμαστὴ ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν ▪ οὐδεὶς ἐλπίζων ἐπὶ σοι, κύριε, καὶ ἐπὶ τὴν βοήθειάν σου καταισχύνεται ποτέ· ἰδού, δέσποτα, γίνομαι κἀγὼ Χριστιανὸς διὰ τῶν πρεσβειῶν τοῦ ἀγίου σου μάρτυρος Μηνᾶ.

Εἶτα λαβὼν τὸ βαλάντιον ὑπέστρεψεν μετὰ χαρᾶς μεγάλης εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Μηνᾶ καὶ ἐχαρίσατο ἐκεῖ τὸ τρίτον τοῦ βαλαντίου, χίλια νομίσματα, λέγων· ἰδού, ἅγιε τοῦ Θεοῦ, ἐνώπιόν σου ἔλεγον αὐτῷ ὅτι ὅσα θέλεις λάβε, καὶ τὰ λοιπὰ δός μοι, καὶ οὐκ ἠνέσχετο. λάβη ταῦτα ὁ ἅγιος σου ναὸς ὑπὲρ φωτανίας ▪ Φυγὼν δὲ τὴν Ἰουδαίων θρησκείαν καὶ κατηχηθεὶς μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐβαπτίσθη καὶ συγκατηριθμήθη ὁ οἶκος αὐτοῦ μετὰ πάντων τῶν Χριστιανῶν μετ' εὐσεβείας καὶ ἀληθείας δοξάζοντες τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἅγιον αὐτοῦ μάρτυρα Μηνᾶν, ὅπως τοὺς παραβαίνοντας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀγίου καταισχύνη. Ἐκ τῆς τότε δὲ ἡμέρας κἂν τε δικαίως κἂν τε ἀδίκως οὐδεὶς εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου ἐτόλμησεν ὁμοσαι. Ὁ δὲ Χριστιανὸς ἀπῆλθεν στένων καὶ τρέμων εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ λαβὼν τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας αὐτοῦ προσήνεγκε τῷ ἀγίῳ, κάκεισε μετενόησεν κλαίων τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ οὐ κατέλειπεν τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου ἕως οὗ ἐτελεύτησεν πορευθεὶς ἐν μετανοίᾳ πρὸς Κύριον, τυχὼν συγχωρήσεως παρὰ τοῦ ἀγίου καὶ ἀθλοφόρου μάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Μηνᾶ.

ინგლისური თარგმანები

English Translations

**Life and Devoted Service of Our Holy Father and Apostolic
Standing, Bagrat, the Archpriest of the City of Taormina
on the Island of Sicily,
Described by Bishop Evagrius, His Disciple**

The time has come, beloved ones, to begin the good narration about the beneficial life of the wonderful and blissful man, Bagrat, as well as the miracles that he performed with the grace of the Holy Trinity. Listen, God-loving ones that you become partakers of his grace.

When God and Our Savior, Jesus Christ, looked down on us with mercy from heaven, came out of His Father's bosom and came to look for the perished man, walked the country, and did wonderful things, at that time Bagrat's father lived in the Pontus region. By the grace of God, he went on business to Antioch. He was accompanied by his wife and Bagrat, his only son. He stayed in Antioch for some time and then went to Judea.

As he entered the city of Judea, saw our Lord Jesus Christ teaching about the Heaven and performing miraculous works beyond nature. He, his wife, and his son believed in him and they became worthy of baptism by the hands of the holy Peter the Apostle. After that, they returned home lightened by the Holy Spirit, and praised God unceasingly.

Blissful Bagrat was distinguished by wisdom and knowledge. His father taught him all good things and strengthened him in the faith of Christ. He inspired him to cast aside worldly and fleeting affairs and remain slaves only to the true God who took on flesh for our mercy.

He was saying to him: "My son, strive to present yourself before God cleanly and enjoy his Commandments so that you will be worthy of eternal life." When the time of his death came, he called his son Bagrat and strengthened and taught him continuously. He

knelt before God and offered a fervent prayer: "Lord Jesus Christ, our God, who wants the life of all men, I commend this child to you, get him and push to your will, because you are blessed forever and ever, Amen!

Soon after his father's death, his mother also passed away. Bagrat buried his parents as required. He said to himself: "How to learn the Scripture, that is, how to be strengthened in the faith?" I am a child and there is no one to teach me the faith that my father taught me because everyone in this village is of another confession. What should I do, Lord, help me." He was so sad in the small tower he had built in his country house.

When Christ's passion was fulfilled, and on the third day, the Lord rose from the dead and rose to heaven, he did not leave us but sat down on the right side of God the Father, giving the Holy Spirit to his apostles, who scattered to every village to preach the word of Christ. Blessed Peter the Apostle walked in the cities and villages, enlightening nations in the name of the Father, the Son, and the Holy Spirit.

By the grace of God, he came to the region of Pontus, where the blessed Bagrat lived, and began to preach there. Thanks to him, many believed in Christ. Blessed Bagrat saw this, put on a brilliant garment, and stood among the people, listening to the apostle's sermon, and as soon as the teaching was over and the people dispersed, he ran to the apostle, fell at his feet, and kissed him. Peter recognized him in spirit.

In that area, Peter converted many people to the faith of Christ and baptized many in the name of the Father, the Son, and the Holy Spirit. One of the disciples, a God-fearing man named Maximinus, was consecrated as a bishop. Peter stayed in Bagrat's tower for forty days, teaching Bagrat all the divine rules. Peter said to him: "Son, Bagrat, just as we have left everything and followed Christ, so you must also do."

Bagrat told him that this was his wish too after his parents passed away. He also asked him to baptize his slaves because he was a kind man and took care of his slaves. Peter joyfully baptized them and entrusted them to Bishop Maximinus to take care of them. Those who were God-fearing men were consecrated as priests and deacons.

Peter collected his savings, gold, silver, pearls, and precious clothes, and according to the apostle's command, he distributed them to the poor people and gave some to his slaves, telling them that he would dissociate everything, follow the path of Christ, and leave his country houses, vineyards, and fields to them. They listened with tears and told him that they were ready to do the same too, but Bagrat told them that it would be better for them if they stayed with the bishop, submitted to him, and took care of their souls. Bagrat determined his house as a church and also built a church, which Peter blessed and established the rules for the bishop. He instituted mourning and twilight prayers and the fulfillment of the Holy Mysteries.

Blessed Bagrat gave the apostle a precious cross made by his father, decorated with gold, pearls, and precious stones. He handed it over to the bishop and told him that he and his parish should be servants of the truth.

The next day, Peter set up an altar in the tower and gave the people the Holy Communion. He made the bishop bring the charter of blessing the church, which he placed on the altar. He preached to the bishop once more. Then he called the artist Joseph and obliged him to depict the icon of Christ. The artist brought wax drugs and expressed the face of Christ. Then he ordered him to paint his and Bagrat's faces in order people to remember that Peter preached the law of Christ, and Bagrat built the church and tower. The artist drew and wrote the names of each one because that is what the apostles did from Jerusalem to Antioch.

After that, Peter intended the painter to depict all the works of the incarnation of Jesus Christ, from the Annunciation to the

Ascension of Christ. He performed everything. Peter ordered to decorate the church with icons. From that time on, the believers wanted to create icons on boards, and charts, and while building the churches, they hung the icons there.

Peter told Bagrat that it was time for them to leave. Bagrat prayed in front of the cross and the icon of Jesus and asked for mercy. After the prayer, he went to the grave of his parents, announced his intention with tears, asked for their prayers and help, and said goodbye.

After that, he also said goodbye to his slaves and told them that he would always be with them in spirit. Then he came to me and told me to follow him. He took only me from his house.

We came to Peter the Apostle, who was performing the dawn prayer. He instructed us to be in constant prayer and vigilance. We left that country in the morning. The apostle stood on the east side, knelt, and commended the believers to God. We came to the seashore and went by boat to Antioch preaching the word of God.

Marcian was sent by the apostles from Jerusalem to train the people. When he heard about Peter the Apostle's presence there, brought countless believers to meet Peter. Peter baptized them and took Marcian with him. So we went with Peter to the cities and villages, and he preached the gospel of Christ and baptized the believers. He cured all kinds of diseases and cast out unclean spirits. This is how the number of believers in Christ increased.

Paul the Apostle also preached the word of Christ. When he heard about Peter's journey to the region of Kilikia, he came to see him. The rest of the apostles also gathered, twelve in all. Paul asked them why they did not bless bishops from among their disciples and send them westward. The apostles liked Paul's words and by the testimony of the Holy Spirit, they chose men as bishops who were sent to the parts of Rome and Africa, because the apostles themselves had not been in Rome, and they obliged the bishops to preach the word of God and fulfill the rules of the church.

Peter the apostle told Marcian and Bagrat that they too should take up the burden of the episcopate and go to the western region to preach, just as Paul's disciple Priscille went to Pallia and so did the disciples of the other apostles. Peter called up all the priests and consecrated them as bishops. Then we went to the seashore, where we saw two boat captains. Marcian and Bagrat called the boat captains and asked where they were from. They answered that they were Sicilians, from great cities, one from Taormina and the other from Syracuse. They were going to their cities. Bagrat and Marcian communicated the apostles Peter and Paul this information and asked them to come there too. The apostles preached and baptized those in the boat. They believed in Christ. One of the masters was called Epiphanius, whose name before was Lucaonides, and the other was called Romilos. The number of baptized people in the boat was two hundred. Peter taught them in the faith of Christ, told them the story of Christ, and appealed to them to serve Him. Believers received his sermon with love and joy. Believers received his sermon with love and joy.

The boatmen reproached Judea that it did not recognize Christ. Peter told them that Christ taught them many things, and told them many parables, but they were willingly blinded and looked upon him as an ordinary man. They forgot the words of the prophets and started worshiping the calf and other idols. They killed their children for them and crucified the Savior.

The next day a large number of people gathered. The apostles performed many miracles in front of them. They cured many weak and sick people by touching them with their hands and throwing the devils from their bodies. Having seen this, the boatmen praised God. The apostles chanted, prayed, and gave the believers the Holy Communion. Peter broadly told them about the creation of the world by God, paradise, the sin of the first people and their expulsion from paradise, Cain and Abel, the first man, the proliferation of evil, the flood, Noah's Ark, idolatry, Abraham and Isaac, Jacob and his

twelve sons, the arrival in Egypt, Moses and Aaron, David and other prophets, the incarnation of Christ, his crucifixion, resurrection after three days and ascension.

Peter also spoke to them about the Second Coming of Christ, explained the commandments of God, and urged them to follow them. Their hearts were filled with joy. After that, Peter took Paul aside and called Bagrat and Marcian before him. He told them that the grace of apostleship had already passed on them and they should continue their affairs.

He explained to them the duties in detail and the way of life of the bishop and talked about the virtues. Finally, he handed over the church relics. Then we went to the beach and entered the boats, the blessed Marcian entered the boat of Romilos, and Bagrat and I entered the boat of Lucaonides, which was called Epiphanius.

On the fourth day, the boats separated and went in different directions. After another two days' journey we arrived in the Sicilian marsh called the Falcon. At first, it was a place of idols. Falconita, the mother of the falcon, had a garden here. Her son Falcon was beautiful and right-handed. He built a beautiful temple in his mother's garden, on which he erected a stone idol called the Falcon God. Three young men and seventy-three calves were slaughtered for him every year.

As soon as we got off the boat, Bagrat offered a prayer. The devils inside the idol started wailing. Bagrat depicted the cross and asked the unholy spirits to be silent. They fell silent. Bagrat asked Lucaonides and his boatmen not to divulge the news of his presence there until God wished it. Then he addressed me: "Son Evagrius, by the power of Jesus Christ, let us pray in front of the idol of the Falcon, which perished many souls." The boat captain Epiphanius warned Bagrat to be careful. Bagrat asked him to come to see the glory of God and the destruction of the Falcon. Bagrat took the cross, the icons of Christ and Peter the Apostle and we went up to the idol. The devils didn't even make a sound.

Bagrat prayed before God. He asked Him to cast the devil out of the idol Falcon. Then he went to the idol and told him to confess to him how long he had been seducing people. He replied that he had been enshrined in this idol for two hundred and sixty years, and had been getting three young men and seventy-three calves every year in the form of the sacrifice. Now he was Bagrat's prisoner, and fire coming out of him, was burning him. Bagrat came out of the temple and called the unclean spirits there to throw the deaf and soulless Falcon into the sea, and they too would remain in the depths of the sea until the Day of doom. At this word, many ravens and orbs appeared, which destroyed the temple and threw the Falcon into the sea. Seeing this, Epiphanius praised God.

The next day, the boat captain told Bagrat that he wanted to go to the city of Vonifante and Auriliano. Bagrat blessed him. The boat captain left with a big gift. The head of the city, Vonifante, received Lucaonides and his gifts kindly. Lucaonides told about the omnipotence of the Christian God, which surprised Vonifante. At this time the priests of Falcon came to him and reported what had happened to their idol and temple.

Surprised and shocked by what he heard, Vonifante asked the priests if they had not sacrificed the summer victim to the Falcon and that is why the idol hated them. They replied that they had not deprived anything of him, said that they were ready to look for it in other cities and ask what they had offended, and if it told them about the fault, they would offer more victims. The head advised them to go to their houses and told them that he would investigate being sure that if the falcon was a God, he would appear before him. The priests were surprised at what he said, and told the head: "How many good things he has done for you, and now are you saying if he is God?" Vonifante repeated that he was going to investigate the reasons.

The head of the city divulged to Lucaonides his astonishment at what had happened to their idol. Lucaonides explained the reality of God's miracles, the mystery of Christ's incarnation, the reasons for

idols' incapacity, the lawfulness of their overthrow, and faith in God. At the same time, he told him that he was ready to tell him about all the secrets that he had seen with his own eyes if he was interested. Vonifante told him that he was wondering about everything. Then Lucaonides told him in detail what he had seen and experienced after he and Romilos had met the apostles in Antioch, who had preached to them the faith of God, how they had given them the Holy Communion, how Bagrat had broken down the idol of the Falcon, and others.

As soon as Vonifante heard, he embraced Lucaonides and thanked him for telling all this. He asked why he did not bring Bagrat to him so that he too could see this amazing man. He told them that he was afraid of a disturbance in the city by the priests. Lucaonides advised him to assemble the people of the city and organize a parade so that he would have reason to see the place where the temple of Falcon had previously been erected, while Lucaonides himself would prepare a meal in his boat fare, and as soon as Vonifante had performed the parade, he would come to his house, where he would meet the blessed Bagrat. Vonifante liked his advice, gathered the nation, and distributed gold and silver to them.

When the head of the second city, Aureliano, heard from the priests the story of the destruction of Falcon, he was not pleased and was going to punish certain persons, but when he heard the story of the gathering of the nation by Vonifante, he could no longer carry out his plan. At night, his liver hurt and he died.

Vonifante organized a parade, and did everything as Lucaonides had taught him. The latter visited Bagrat and told him everything about Vonifante and Aureliano. Bagrat prayed and told Lucaonides that he could feel and see everything even though he was not there. After the parade, Vonifante together with his slaves, approached Bagrat, prostrated himself before him, and dedicated words of praise to him, expressing his respect and love with an

ardent heart. Then they sat together to eat, after which they offered prayers and chants.

After that, Bagrat began to teach Vonifante the gospel, telling him the stories about the creation of the world by God, paradise, the first people's sin and expulsion from paradise, Cain and Abel, the multiplication of evil, the flood, Noah's ark, the building of the Babylonian temple, confusion of languages, idolatry, Abraham and Isaac, Jacob and his twelve sons, the arrival in Egypt, Moses and Aaron, David and other prophets, Saul and Samuel, the incarnation of Christ, John the Baptist, the baptism of Christ in the Jordan River, his works, the treachery of Judas, the crucifixion of Christ, his resurrection after three days and ascension, sending the apostles to preach in different regions. Then he told him how he met Peter the Apostle and how he believed in Christ.

Vonifante expressed thanks to God because he became worthy to hear all these stories and to believe in God. He asked Bagrat to accept him as his son. The next morning he went to his home. Lucaonides conveyed Vonifante's desire to Bagrat to bless his house. Bagrat told him that the devils were going to revolt. Therefore he would write a letter that Lucaonides had to read at the Taorminian shrine. In the letter, Bagrat appealed to the idol Luzon and other idols not to organize any rebellion. Lucanode read Bagrat's letter in front of the idol, left it there, and came to us.

The next morning we went to their city, where the head of the city welcomed us with honor. Thus, we spent forty days with Vonifante.

The feast of the idol Luzon approached when many sheep and cows were to be sacrificed to it by the Taorminians. Vonifante instructed the priests to prepare everything according to the rules, and he would prepare a sheep and a cow for sacrifice. He informed Bagrat about this and asked him whether he would like to come to the celebration or not. Bagrat told him to stop sacrificing to idols and repent to God, and God would forgive him because he wanted all

people to gain Heaven. He asked Vonifante to build an altar, to which he agreed. Bagrat depicted the face of the church at his request, and Vonifante marked the place of construction. The church was built in thirty days. Bagrat blessed him and offered a bloodless sacrifice, giving me and Lucaonides, that is Epiphanius, the Holy Communion, but Vonifante was not given the Holy Communion which made him sad. Bagrat started chanting. At his voice, Epiphanius and I saw a terrible fire coming from heaven, which filled the church and destroyed the idols erected around it.

Bagrat then explained to Vonifante the reason why he had not given him the Holy Communion. He told him that he should be baptized first. When God wanted, the time would come.

From that time, we were in that church, we performed prayers and offered bloodless sacrifice to God.

The evil priests thought that Vonifante built the temple to Apollo, and they rejoiced. They collected a sheep, a cow, and three young men to sacrifice to the Luzon idol. First, they entered the temple of the idol Dio and saw it fallen and surrounded. Seeing this, they started crying and wailing. All the idols in other temples were in this condition too. At the sound of their mourning, the whole town heard about what had happened.

The priests came to Vonifante and reported that Dio, Luzon, and other idols were slashed like Falcon and that the head of the city did not care about it. Vonifante advised them to convene a meeting, select wise and scholarly men, and appoint two to each temple to investigate the matter. The priests liked what he said. They selected thirty men and appointed two scholars in each temple. At that time, Bagrat was covered by the Holy Spirit in his church.

Residents of the whole city came to the idol from where they heard the voice. The idol was telling them that what they had done until now, they had all done together, and now God had mercy on his creations. He sent a disciple who destroyed Falcon and the rest of the idols. After that, the idol became silent. The priests and other

residents of that town did not understand what was happening and were filled with sorrow. They began to plead with the idol to explain if there was a God greater than him. The idol did not answer. They began to cast lots on who should be sacrificed for him. The lot fell to Vonifante, who was to be slaughtered for the idol. The people appealed to him that Luzon had chosen him as a victim and that he should do his duty, and after death, he would become their God, like the other idols.

Vonifante sent the people with a gift, and he went to Bagrat. He reassured Vonifante and advised him to go to the idol and wait for Bagrat who would rescue him.

The head of the city left relieved. The next day the priests asked the men appointed in the temples what they had seen during the night. They told him that at nine o'clock in the evening, they heard a sweet chant, at the sound of which the idols broke. The priests did not believe. Then the men advised them to see everything with their own eyes. They have found other men and appointed them in the temples. At nine o'clock in the night, Bagrat started chanting, at the sound of which the idols began to break. Bagrat was not visible, only his chanting was heard. Finally, he appeared in front of the church as an angel. The priests were afraid and asked whether it was God or man.

Bagrat told him that he was neither God nor did he serve any profane gods, but he was inspired by God and preached the true word. The priests told him that they saw grace in him, thinking that he was the God Apollo. Bagrat replied that he was the slave of Jesus Christ, who created the heavens and the earth, the sea and all that is under the sky, and the idols they worshiped were devils. Bagrat urged them to leave the devils and approach the true God.

The priests were surprised by his words and rushed to the Luzon idol. They ordered the nation to gather around the temple. Meanwhile, the people seized Vonifante and brought him before the idol of Luzon. They prepared him for slaughter. He was looking for

Bagrat with his eyes and saying: "Lord Jesus Christ, have mercy on me!" We went up to the idol together with Bagrat and saw a big snake, like a whale, drinking the sacrificed blood. Seeing Bagrat, Vonifante addressed: "Glory to you, God of your slave Bagrat", and suddenly the shackles with which he was bound fell off. Bagrat appealed to the idol to confess to the nation that he had seduced them, which he did. Bagrat made a sign of the cross with his cross and ordered in the name of God to leave the place and fall into the sea where Falcon was. And so it happened. The idol was broken and torn. The snake remained there, which Bagrat killed with his crozier. Seeing this, people believed in the God of Bagrat. Bagrat told them to feed the dogs with the offerings brought to the idol. People tore all the idols that were erected in different temples. Bagrat blessed them. The demons expelled from the idols came to Bagrat to scare him, but he drew them to the rock with a prayer and ordered them to stay there until Judgement Day.

Bagrat preached to the people for two days. From the third day, he began to baptize them. A total of 24,000 people were baptized and given the Holy Communion. Everybody who heard about that around that place came and was baptized by Bagrat. Many sick people were also cured by him. Vonifante asked Bagrat why he did not baptize him. Bagrat replied that he should still care for his soul and that he still needed to get prepared by doing holiness and charity. Vonifante took Bagrat to his temple and showed him countless treasures, gold, and silver, as described in the books about Taor and Mina, who built this city.

Mina was from the tribe of Alexander the Great and knew how to smelt gold. Because of this, the city was full of gold and no one was in need. Vonifante told Bagrat that this treasure was in front of him and could do, as he wanted. Bagrat advised him to distribute it to the poor people. Vonifante told him that no one in the city was in trouble, but if anyone were, he would give him or her plenty.

We returned to the church, where countless people had gathered. Bagrat preached. On this day, Xantippe, the wise man of the city, whom Bagrat called Onesiphorus, was baptized. The next day, a woman came to Bagrat, named Khruse, who was a priestess of idols, and the devils called her mother. Khruse told Bagrat that she had served Ira, the daughter of Kronos the Great, for forty years. Now she was diseased and asked Bagrat, if his word was true, to cure her. Bagrat told her not to trial the Lord, because instead of healing, she would receive punishment, and if she had faith, she would be healed not only of physical but also of spiritual diseases. The woman replied that she was healthy and had only leprosy.

Bagrat said to her: "You have been serving the devils for forty years and how are you healthy?" Be baptized first so that grace will come to you." The woman first asked for healing. Bagrat prayed and leprosy came out of the woman. Instead of thanking them, she started to reproach him: "You didn't do anything good for me, I tested you, how knowledgeable you were, and I learned that our scientists are more capable of curing diseases than you." Bagrat replied that no one could do this but God, and since she dared to test God, He could also bring back the leprosy from which no one could cure her.

Bagrat prayed and asked God to turn back the illness to the woman, which was fulfilled. The woman repented of her sin and asked Bagrat for forgiveness, promising to be a slave of God for the rest of her life. Bagrat prayed again and healed her. The grateful woman fell to her knees. Bagrat baptized and called her Venedikta, and after a few years, she was ordained a mother deacon. The woman took Bagrat to the temple, smashed all the idols in front of him, showed Bagrat the treasure, and asked him what to do with it. Bagrat advised her to give it to pauper people. She replied that there were no poor men in her town, although she promised to behave so. The woman remained in the church throughout her life.

Another woman also came to Bagrat with a prayer of healing, which he fulfilled.

In those days, Bagrat baptized and gave the Holy Communion to several thousand people. At that time, Matthew the Apostle described the Gospel, which the apostles gave to the believers to read. It reached us, which Bagrat placed on the altar and read to the people during prayer.

At that time, the enemy came to the city of Taormina. Vonifante got prepared for battle and asked Bagrat to look after the city, to which he replied that it was not his business and advised him to choose a wise and kind man who would be the head of the city. He singled out Aureliano's son, Elido, who refused to be baptized until Vonifante was baptized. Bagrat blessed Elidos as the head of the city.

Five hundred thousand people gathered to fight. Bagrat came to them and encouraged them. He stood in a high place, performed the prayer, and gave the Holy Communion to the believers. They shouted with one voice that they believed in Jesus Christ. Then he preached again. We returned to the city, where Bagrat continued to do God's good deeds. The fighters of Taormina won the battle. They killed more than 400,000 people and captured 80,000.

The Macedonians also attacked the Taorminaians, but they too were defeated. Many, having seen their portliness, left their King and joined them. But now, let's go back to the previous word.

Before the battle, Vonifante asked Bagrat for Epiphanius, as he might die in battle, to which he replied to go to battle in the hope of God and, when God willed, he would be baptized. He blessed me as a priest and ordered me to follow the fighters, pray for them, and teach the word of God. He gave me the cross and the icon of Christ, which would lead the fighters forward in the battle.

He ordered me to perform morning service for the nation, which I did with fear. I gave the Holy Communion to Bagrat and got the same from him.

After our departure, Elidos set up an idol of Scamandro in front of his house, to which he offered sacrifices every day. He did not listen to Bagrat either.

Two virgins came to Bagrat, who had been baptized by him and whose parents had died. They wanted to stay in the church with Khruse. Bagrat was happy and handed them to Venedikta. He ordered to build a cell near the church so that they could be there during the chanting.

Wicked Elidos fell in love with the younger virgin; he called her elder sister and tasked her to persuade the younger sister to complete Elidos' will. He promised to do many good things. She told him that they believed in Christ not in Scamandro, and that she would communicate to Bagrat about that, and as they would say, so they would do. Elidos refused because he was afraid of Bagrat. He promised that after the wedding he would also become a Christian.

The elder sister informed Venedikta about it and Venedikta informed Bagrat. The latter called both sisters to strengthen in the love of Christ. They vowed to remain faithful to Christ until the end of their life. Elidos called the Jews and unbelievers and told them that the Christians had abducted his bride and that if she resisted, he would kill her. The wicked sent the devils of love to the virgin, but the angel of the Lord turned them away. Frustrated, the devils told Elidos what had happened to them. Bagrat prayed and asked God for help. Elidos called a meeting and once again announced his desire. He called Bagrat a magician.

On the advice of his counselors, Elidos sent men to fetch the sisters. They were presented to the head of the city by beating. He appealed to the virgin to marry him. He demanded her to neglect Christ and receive Scamandro. She firmly replied that she was not going to betray Christ and would suffer all kinds of troubles for Him.

Elidos promised her wealth and honor if she would marry him but she refused. The virgin told him that she did not want his fleeting riches, because she had eternal treasure in heaven. Elidos asked her

elder sister for help. She took aside her younger sister and asked her not to betray Christ. She promised. The older sister told Elidos that she had not been able to persuade the younger sister. The men standing there told him that the older sister strengthened the younger in the faith and therefore she should be punished. They thought, that watching her suffering, the younger sister would be scared.

The elder sister was first tortured and then beheaded. The younger sister was put in prison. Then Elidos and his servants got drunk. Elidos ordered to bring the virgin. He once again appealed to her and asked her to marry him, and if she would not agree, he would kill her. She refused again. Then he ordered them to torture and kill her. She was beheaded, like her sister.

Bagrat buried both sisters with honor. Many miracles and healings were performed by the martyrs. This news spread among the Christians. They gathered and tried to kill Elidos, but Bagrat stopped them. The Jews were afraid and went to the side of Syracuse. Bagrat sent philosopher Xantippe to them to turn and separate from the devil. They didn't want to go back. Bagrat sent men to them three times. Only one man came and became a Christian. Others went into the sea, a whirlwind broke out, and none of them survived. Elidos was horrified and thought that he too was about to die. Bagrat invited him to join him, but Elidos refused.

Bagrat ordered the believers to build a church at the place of the burial place of the martyred virgins.

Bagrat announced to the people that Vonifante and his warriors would return in two days. Everyone was surprised how he guessed the time of their return. Indeed, two days later their boats appeared. People met the warriors with great respect. Elidos also came and bowed to Voniphantes. Then Bagrat, Vonifante, and the chiefs sat down in the church, where Vonifante asked how the new head of the city behaved. Bagrat told everything that Elidos had done while he was absent. Vonifante ordered him to be imprisoned.

The next day, Bagrat performed the Morning service. He understood from Vonifante that the brought captives were Avars and he wanted to preach the faith of Christ to them. The captives accepted this with joy and revealed to Bagrat that they were amazed by the miracles of the Christian God in battle. They worshipped idols but listened to Bagrat's sermon with respect.

Bagrat baptized the captives but again refrained from baptizing Vonifante, to which the head of the city obeyed. He again gave a glut of wealth. He summoned the people and asked them why they had allowed Elidos to kill the virgins. They replied that it did not depend on them, they wanted to kill Elidos themselves, but Bagrat did not let them. Vonifante ordered Elidos to be brought. When he was brought, he asked him why he had killed the virgins, and why he had gathered around him Jews and Montanans, which they had not done even when the city was immersed in idolatry. He replied that he did not forgive virgins for rejecting idols. Vonifante urged Elidos to renounce idols and accept Christ, to which he refused, saying that even if he were killed, he would not change his faith. Vonifante then ordered him to be beheaded, which was done. After that, evil was destroyed in that city and everyone praised Christ.

Bagrat ordained his disciples as priests and deacons and sent them to preach in different areas. They went, built churches, and preached Christ. One day Bagrat three times heard a voice from heaven telling him to ordain Onesiphorus as a deacon and send him to preach in the area of Dorakin. He did so. Onesiphorus harnessed his mule and set off. When he reached a place, the mule stopped. Onesiphorus took this as a sign and began to read the Gospel. The head of that place was Melaphor. A certain woman, whose husband was working in the field, and she brought wine and bread to him, stopped as saw Onesiphorus. When the priest asked her the reason, she told him that she had never seen the cross and the gospel, and offered him bread and wine to know whether Onesiphorus was a God

or a man. Onesiphorus was hungry for two days and ate what she offered. The woman told him that she wanted to tell her husband about his presence so that he could be invited home.

The husband reprimanded the woman for being late, and she explained that she had seen a wonderful man before whom a pillar of fire was erected. The husband immediately ran to see the priest. As soon as he saw him, he stopped in surprise. He asked whether he was a God or a man. Onesiphorus explained who he was. It turned out that the man had heard the news of Christ's crucifixion and resurrection, also about the apostles. He also knew that the faith of Christ was preached in their area as well.

Onesiphorus began to read the Holy Scriptures. The man believed in Christ and asked Onesiphorus to be baptized. The priest told him to put on new clothes and come to him. He did so and Onesiphorus baptized him in the river. When he came out of the water, he told Onesiphorus that Christ laid His hand on his head and suddenly fire surrounded him. Then he went to the field to tell other workers about what had happened. But when the people saw him, they fled because he was wrapped in fire and they did not recognize him. Finally, the wife recognized him and said that it was her husband. The workers came back and asked what was happening to him. He told everything in detail. They immediately ran to Onesiphorus and expressed their respect. The priest read the gospel to them every day and baptized them after a few days.

At night, the devil came to Onesiphorus with other unholy souls who had the face of Indians and reprimanded him for taking souls from him. Bagrat depicted him on the cross and told the believers that the devil wanted to deceive them again. At his advice, believers spit on the devil and told him that they parted with it and joined Christ. They did everything according to Onesiphorus. The devil disappeared.

The next day, the first baptized man came to Onesiphorus with his wife and three children. The priest ordered him to bring new

clothes so that others could be baptized. Thus, Onesiphorus baptized his wife, children, and all the rest. He taught them all the rules of Christianity. The first baptized man, following the advice of his wife, built a residence for Onesiphorus. The priest sent believers to different places to preach. He told them that they could heal sick people in the name of Christ. They did so. All who were touched in the name of Christ were healed. They came to Onesiphorus to learn more about Christ. Onesiphorus also received them with joy, taught and baptized them, and gave the Holy Communion to them.

Melaphorus, the head of that place, returned and he too believed in Christ. They built a church where Christian rules were performed.

Saint Marcian, bishop of Syracuse, heard of Onesiphorus that he was sent by Bagrat and wrote a letter to Bagrat. In the letter, he expressed respect for Bagrat and his desire to know the reason for sending Onesiphorus to that area, because he knew from the apostles that every church should have its parish, and he asked if he had a divine vision when he made this decision.

Bagrat wrote a reply letter which I took to Marcian. In the letter, he expressed his satisfaction that the bishop was doing well and that many people had been converted to the faith of Christ by him. He informed that Onesiphorus was a philosopher and that all books of wisdom and healing were kept with him. He helped Bagrat a lot in his work, which is why Bagrat ordained him a deacon. A few days later he three times heard a voice from heaven telling him to ordain Onesiphorus a priest and send him to preach in the Dorakin area, which he did. God did this so that Onesiphorus could serve Marcian in that area. I, deacon Evagrius, took this letter to him. He read it with joy and told me that he too had a divine vision about Onesiphorus.

Marcian told me what trials he had to overcome in that area. The next day we both went to see Onesiphorus. We stayed with him for eight days. Then I followed Marcian and stayed with him for

three days. Then we went to visit Bagrat. He had heard about our visit in advance and met us. Vonifante also came to see Marcian. In those days, Marcian offered prayers in the church, baptized many people, and gave them the Holy Communion. He spent fifteen days with Bagrat. While leaving, he invited Bagrat to join him in Syracuse. We went too to visit that side. Marcian's disciples greeted the confessor with joy and tears. Marcian asked the reason for their weeping, and they told him that the devils had told them that Marcian had been thrown into the sea.

Bagrat and Marcian prayed together. It was surprising that one word came out of two mouths, like one light from two candles and one water from two fountains. This is because the Holy Spirit that gave them the word was one. Onesiphorus was told the news of their being together, and he happily joined them.

Onesiphorus communicated to them that the construction of the church had been completed thanks to their prayers and asked them to bless it. Bagrat, in turn, asked Marcian for the blessing of the church, as he hurried to his area, lest the devils do the same as they had done in Marcian's absence. While we were in Syracuse, Bagrat saw the vision that Aquilianus, King of the Kalavar, had assembled six hundred thousand men and was about to attack Taormina. Bagrat confided this vision only to Marcian, that he would help him with prayers. Bagrat summoned the head of the city and obliged him to bring the city chronicle to find out what reason Aquilianus had for attacking the city. When the chronicle was brought, Bagrat ordered me to read it.

The chronicle listed the places that belonged to Remindos and Aquilianus. Aquilianus was stronger and therefore Remindos paid tribute to him every year. Aquilianus thought to appropriate his places too, expel him from there, and marry his wife Mina. Mina was Macedonian. Taor was a Canaanite, from the tribe of Nebroth, born in the land of Ham. He and his mother were among the captives brought to Assyria after the conquest of Ham. Taor was then a

beautiful young man fifteen years old. The prisoner-separator hid him with his mother. Both were bought by a Roman boat captain. As he was taking them to Rome, a big wind blew. Remindos met them, saw Taor liked him with his briskness, and bought him and his mother from the boat captain.

Remindos took Taor and his mother to his hometown of Salino. Remindos's wife Mina, who was eighteen at the time, liked Taor. And when she saw Taor's mother, she was afraid that her husband might like her and decided to poison her. Taor suffered greatly from the death of his mother and got diseased. Mina took care of him and told him that she would be his mother. Taor gradually got stronger and recovered. Remindos taught him martial arts and after five years he became a very strong man. Aquilianus also heard his story and was surprised. He attacked their country with a large force. Remindos went out with a small detachment to fight against him. Taor also accompanied him. Remindos and many of his fighters were killed in the battle. Taor took his corpse. The enemies pursued him and fought. Taor killed fifty people.

The enemy got scared and stopped pursuing Taor. He informed Mina about her husband's death. Mina went in grief and mourning. A few days later, Taor comforted her and told her: "How you endured motherhood when I was struggling, now I want to be your husband. Give me your husband's clothes and armor and I'll take your blood." Mina gave them to him and agreed to his proposal.

Taor gathered six thousand men and campaigned against eighty thousand warriors of Aquilianus. The warriors were frightened by the scarcity of human forces, but Taor encouraged them. He split the squad in half, went on a scout himself, killed three guards of the enemies, and captured three. He learned that the enemy squad was drunk and had no other guards. Taor's army defeated the enemy. Aquilianus fled. The people married Mina to Taor and held a wedding. He took his wife, the whole nation, and the possessions they had to Sicily and built a city there, which was called Taormina.

Mina had a prophetic artist who knew how to smelt gold, and soon the city became rich. Aquilianus heard of their kindness and decided to subjugate them.

Aquilianus invaded the country of Taor. Taor encouraged the frightened warriors and called them to fight. They intended to kill Taor and give his wife and the city to Aquilianus. Taor recognized their intention and reproached them. He passed the message to Aquilianus that his people wanted to kill him and told him to come and conquer him, his wife, and the city. Aquilianus, on his part, said: "Let's go out into the field, fight, and if you overmatch me, let my kingdom be yours." In the battle, Taor pierced Aquilianus's heart with a large stone and called his warriors to fight the enemy. Taor had 70,000 warriors, the enemy - 500,000. Taor defeated Aquilianus's squad and captured his kingdom and belongings. Neighboring countries paid tribute to him.

These stories were written in the city chronicle. Bagrat addressed Vonifante and told him that the new Aquilianus was prepared for war and that Jesus Christ would shame him. Aquilianus gathered 600,000 as the first Aquilianus and the Taorminians had 40,000. Bagrat passed the message to the warriors to rest themselves and Jesus Christ would defeat the enemy. They refused, but Bagrat was able to convince them. He dressed himself in priestly clothes and took the cross and the icon of Christ in his hand, the deacon Tatiane took the icon of Peter the Apostle and they went to fight.

Bagrat prayed to Jesus Christ and asked for help. As soon as the prayer was over, darkness fell and the enemy started killing each other. Bagrat asked Christ to make the enemy see the power of God. They realized that they were fighting each other and ran away. They entered the city of Bagrat and asked for mercy. Bagrat preached to them and baptized them. The warriors said that they saw three suns that blinded them and started fighting each other. Bagrat told him that these three suns were the cross and honest icons. They were

amazed and praised God. Bagrat consecrated Stephen as bishop of Calvary.

Bagrat sent me to Syracuse to tell Marcian about all this. He raised his hands to heaven and offered grace to God. He also told me his news, which I passed on to Bagrat.

Having heard about this news, Maximinus, the bishop of the region where Bagrat was from, sent priests to Sicily to give his regards to Bagrat. He welcomed them with respect and in a few days, sent them to their country.

The time has come to tell you how blessed Bagrat died. He told me that I should be the bishop of that area. He instructed me, to take Vonifante and other believers to Rome to the Peter the Apostle after his death so that he would bless me as the bishop. After returning, I should have baptized Vonifante. Bagrat taught me how I should behave and live in order to perform virtuous deeds for God.

Now I have to tell you about the trial. There was a certain malicious man named Artagar, the steward of a Praetor, head of the city, Canaanite by origin, the brother of Aureliano, and the brother of the father of Elidos. He killed Saint Bagrat. When we went to the surrounding villages, and Vonifante was not in the city, he called his accomplices and told them that Bagrat had insulted their idol, made Vonifante a Christian, and destroyed the whole city. Bagrat was praying in the church at that time. He heard a voice informing him that the time of his eternal rest was at hand. Artagar passed the message to Bagrat as if he was sick and wanted to see him.

When Bagrat went to him, he was rejoicing and drinking with others and worshiping the idol of Scamandro. Bagrat asked him why they were worshiping an idol, and they started insulting him. Bagrat made a cross, and the idol fell and was torn. When the impure men saw this, they started beating Bagrat. Bagrat prayed before Christ and commended his soul to God. They threw his holy corpse into the crevice.

When we got back we started searching and I found him lying in the crevice, bleeding. We started mourning and crying. Vonifante ordered them to put him in the gold grave mound. The young boy who had seen the torture of Bagrat and who was miraculously saved by the angel of the Lord after slipping on the cliff informed Vonifante who killed Bagrat. Vonifante executed all of them. After seven days, Bagrat appeared before me, dressed in white. He scolded me for lying in gold and asked me to bury him in the ground. Thus, we did. We were surprised to see him without a single sore and a drop of blood. His body was whole. After forty days, I informed Vonifante of what Bagrat had obliged me.

We went to Peter the Apostle, who learned about our visit in advance and received us with respect. He consecrated me as a bishop and taught me to do what Bagrat was doing. I baptized Vonifante. He spent all his time in church praying until the end of his life. We built a church named after Bagrat. We decorated it with scenes from the Old and New Testaments, as well as with an icon of Bagrat. Many miracles were performed in the church, many sick people were healed.

Month of November 3. Passion of the Holy and All-Praised Martyrs Acepsimas, Joseph, and Aeithalas

1. In the 17th year of the persecution of the Christians during the reign of the impious and wicked Sabur in Persia, a rumor spread that the Christians condemn and abuse idolatry, preach one God, and teach men to serve him alone, and neither to worship the sun, nor to honor fire or water, nor to offer sacrifices to other idols, but rather to serve the one God and they choose sanctity, not marrying; they do not want to go to battle with Kings or princes and to stain their hands with human blood, they only pray and fast and do not recognize anyone but their God as the creator of the world and living beings.

Having found out this, King Sabur ordered all the chiefs and magi that whoever they found to be a Christian to force them to sacrifice to idols and punish the disobedient ones and make them suffer many tortures and kill them cruelly.

2. When the servants of the devil and the chiefs of the impious king received this command, they zealously carried out the words of the ungodly Sapur. Then they seized the holy bishop Akefsima, who was from a land called Naison and of a very wealthy and noble lineage. He was an old man, around eighty years old, adorned with every virtue and an experienced practitioner of the commandments of Christ, far from all evil, who spent his days in fasting and prayer, and greatly loved and gave mercy over the poor and strangers, and was so eager that he wetted all places with tears where he was praying. Adorned with all kinds of goodness, he preached the unity of Trinity and converted many pagans to Christianity.

3. Before the blessed one was seized, one day, a certain other God-pleasing brother named Papas was sitting with him and picking lice from his head. When the blessed bishop approached Acepsimas's head, Papas bowed, kissed the head of the blessed, and said: "Blessed is this head, because soon it will be crowned with honorable martyrdom for Christ." Then the holy bishop embraced

him, greeted him, and said: "Let your prophecy be true, my son, let God soon hear you and give me a portion of what has come out of your lips."

Another bishop had come to visit Acepsimas, and while sitting there, upon hearing these words, he jokingly said to Papas "My son, since you can foretell the future, tell me, what will happen to me?" Papas replied to him: "When you go to your village, which is called Adran, you will die on the way." What the servant of God, brother Papas, said came true for both of them. For the holy Akefsima died by martyrdom, as we wish to describe, and the other bishop died on the way while traveling to his village.

4. When the blessed Acepsimas was seized and taken away in chains, when he passed near his house, one of those accompanying him secretly said: "You should give instructions about everything you own in your house, for you may not be able to return and see it again." The blessed one stretched out his hand and said: "These house and inheritance are no longer mine because my house and inheritance is Christ, whom I have loved more than anything."

5. They took him to the city called Arbil and presented him to the chief magician, Adrakeset. When the chief magician saw him, he asked: "Are you a Christian or of another religion?" The holy Acepsimas replied to him: "It is true, what I hear about you, that you teach the people to go against the king's command?" The blessed one replied and said: "What you have heard about me is true, for I truly preach the greatness of the one God and I teach the people to believe and repent for their past sins. If they do this, they will please Him and partake in eternal life."

6. The chief magician replied and said: "I have heard that you are a wise and elderly man, so how can you go astray like a little child, speaking such words? Why do you not worship the sun, fire, and water, as the whole land of Persia does?" The holy bishop answered and said: "The land of the Persians is completely misguided, for it has abandoned the Creator and worships created

things instead. You have led it astray with your impious teachings, for you have established polytheism and forsaken the true God, the Creator of all things."

7. The chief magician said: "Do you call the doctrine that the King of the whole world believes in unlawful, O evil one worthy of death?" The bishop replied that it was more of a slander than a doctrine because it denied the truth and was devoted to devils. The chief magician advised him to get rid of bad thoughts, carry out the King's order, and worship the sun, for he respected his old age and did not want him to descend in blood to hell. Aceptsimas, in his turn, told him to shut up his wicked mouth, and speak no more evil words: "I have been brought up in the true faith from my youth, and now I more owe to stand boldly on the good faith, that I may be crowned by my true and glorious God."

8. Then the infidel filled with great anger and ordered to torture him. He was beaten so mercilessly that the ground where he lay was filled with blood. The Blessed Aceptsimas suffered and showed great patience.

The chief magician asked: "Where is your God? Let him come now and get you out of my hands." Saint Aceptsimas replied: "My God is in the heavens, He owns the land and all the born and the water are in his hands. It is easy for Him to get me out of your hands, but he permits you to suffer me so that the wickedness of your mind and my patience appear so that I may receive unspeakable goodness in the age to come and you may suffer according to your works. Now, do not boast, weaker than a flower, why are you haughty, living but stinking dead, because you do not believe in the living and true God at all? You will wither early like hay and death will take you away, my God will raise you again for eternal judgment that in the fire that you now worship, you would burn in soul and flesh until the end of the world."

At these words, the chief magician got even more enraged and ordered to bind him with heavy chains and put him in a dark prison.

Saint Acepshimas sat in the prison gave thanks to God and prayed unceasingly.

9. The next day, two other Christians were captured: Joseph from Bethlapaba, which translates as "the copyist." He was a seventy-years old man, respected for his age. As a priest, he always served God flawlessly. And the other, Aithala, was from the town of Bethredne, sixty years old, a deacon, adorned with all virtues, a fervent believer and zealous in the service of Christ, and a rebuke of the unbelievers. Both were presented before the infidel chief magician in the same city.

10. The chief magician asked them why they seduced people and made them Christians. Joseph replied that they were righteous people keeping away from falsehood and teaching people to serve the living God. He also told them that their God did not like arrogance and the riches of this passing country, but he liked the humble and the poor who feared him. They were humbled and poor to become worthy of His glory and eternal life.

11. The chief magician told them that they seemed to be malicious and lazy men, did not want to work, went from house to house, boasted of poverty, and showed people as if they were doing good deeds. Joseph replied that, if they wanted, they would acquire more wealth than the chief magician himself would by fleecing the people. Moreover, whatever they had, they distributed everything to the poor. The chief asked, if they hated wealth, why they did not scatter it.

12. The holy Joseph answered and said to him: "We have learned that the glory and wealth of this world are unstable and will pass away like a shadow. For behold, death is approaching, and your glory and riches will vanish as if they never existed. You will become dust and ashes, while your soul will suffer in hell. This is what we know, and that is why we despise worldly glory and wealth and seek to inherit heavenly riches and eternal glory."

13. The chief magician said to him: "Stop your idle talk and answer what I ask you—will you obey the king's command, worship the great god, the sun, and be saved, or do you refuse?" The blessed Joseph replied and said to him: "Do not trouble yourself in vain over this matter, O impious one. Do not think that I will worship the sun, for I have learned from many that it is not God, but rather it was created by God and brought into existence from nothing by His command."

14. Then the impious one became enraged and ordered the blessed Joseph to be stripped, laid down, and severely beaten with spiked sticks. They beat him so mercilessly that he was on the verge of death. Yet the brave martyr of Christ did not utter a word while being struck; instead, he fixed his mind on heaven and called upon the Lord to help him and grant him strength and endurance.

15. And when his entire body was covered in blood, he finally spoke and said: "I thank You, my Lord Jesus Christ, Son of the living God, my hope and intercessor, for You have made me worthy of this second baptism, that I may be cleansed and purified of all my sins."

When the impious servants of the devil heard this, they grew even more enraged and beat him even more ruthlessly. They tore his body apart so severely that not a single part of it remained uninjured. The impious chief magician then ordered them to stop the beating by force, had him bound in chains, and taken to prison. When the holy Aceptsimas saw him, he rejoiced, greeted him warmly, and gave thanks to God.

16. The impious chief magician, who held power, looked at the holy Aeithalas and said: "What do you say? Will you obey the king's command, worship the great god, the sun, eat blood, take a wife, and avoid torment? Or do you share the opinion of your companion?" The holy Aeithalas answered him and said: "You eat blood, as you do, you unclean dog! And it is fitting for you to worship the sun, you foolish and blind one, who in your blindness have been unable to perceive the radiant light that, through Christ's

Gospel, shines upon all the world. But as for me, I must die by your hand so that I may live eternally."

17. At these words, the impious one became enraged but showed patience and said to the saint: "Who is the fool who forsakes life and chooses death, as you do, O you who are out of your mind?" The holy Aeithalas replied and said to him: "You call yourself a fool, madman, and out of your mind, for such you are, since you do not know the way of truth! But we follow the teachings of God, and indeed, we are wise and prudent, for our Lord Jesus Christ told us that what you call life, we should consider as death, and what you call death, we should accept as life. For living in this world without godliness leads to eternal death, but dying for Christ prepares us for the kingdom of heaven."

18. The infidel became more enraged at these words and ordered them to tie his hands to his knees. They put wooden logs between his hands and knees and six strong men climbed on both logs and six others came and beat him hard with pomegranate spiked sticks. He said to the one in power: "I am not afraid of your torture, you filthy and blood-drinking dog, you impure raven, you scavenger! I consider you as nothing, you evil and wretched deceiver!"

19. When the impious one heard these words, he gritted his teeth and said to the executioners: "Why are you beating him so lightly, you wicked executioners?" They tortured him until his arms and joints were broken. Then impious ordered to take him away and put him in jail. They lifted, took away, and threw down where Saints Aceptsimas and Joseph were.

20. After about five days, the impious chief magician sat in the garden and ordered the saints to be brought from the prison. He said to them: "Tell me, are you still on the same foolish path, refusing to obey the king's command?" They answered together and said: "We are firmly set on one good path, and we are unwavering in our faith in our God. We serve Him, the true and only Creator of all things, and we disregard your king's command. Now, do as you see fit,

inflict whatever punishment you think necessary upon us, for we are ready to endure everything with the help of our Lord Jesus Christ, who is the King of eternity. By His power, you and all your strength will be humbled, and we will reveal your power as powerless."

21. Then the impious one became enraged and ordered the fine twisted thread to be brought. They were wrapped around their necks, backs, and legs, and they were struck with sticks, being dragged forward. Strong men applied pressure to them until their bones shattered, and the sound of their bones breaking could be heard. The impious one said to them: "Obey the king's will, and you will live." But the saints replied: "We obey the will of our God and Savior, and we disregard the will of your impious king."

22. From three to six hours, they were tormented by holding the ropes, and in such unbearable suffering, they grew patient, their strength became amazing, and God was glorified by them. And when they became completely silent and neared death, the one in power ordered them to be taken back to prison. They were picked up by evil executioners, taken away, and thrown into prison. The lawless ruler ordered that no one should come to them and give bread or clothing. If anyone approached them, he had to be beaten with sticks and his nose and both ears had to be cut off.

23. After this, the holy martyrs endured with courage not only their torment but also hunger and nakedness. They spent three years in prison. Other prisoners went out, asked for bread, and gave them some, and the jailers, seeing their misery and old age, wept with sympathy.

24. Three years after their capture, King Sabur came to the area of Bethlamada. The chief magician brought them to the king. They were so emaciated that they had lost their human appearance from many misfortunes, and those who saw them expressed sympathy with them. They took them to the palace and presented them to the chief magician of all Persia, embraced by other chief magicians and king's dignitaries. When the Saints came in, they did

not worship him. The main chief magician Ader asked them: "Are you Christians?" The saints replied: "Yes, we are Christians, and we worship the one true God, the Almighty."

26. Saint Aceptsimas answered him and said: "We know that you want us to stray from the path of truth with your fading powers, but do not try, do not labor, do not even entertain the thought, for which of us has heeded your words? Now, if you desire our suffering, do not delay, for your torments will not frighten us. Our hearts are steadfast, and we are ready to suffer for our God. Therefore, we will not obey the command of your king."

27. The one in power said to him: "I know that you have considered death as a relief and seek it. But it will not happen as you wish, until your bodies have been subjected to various tortures and then chopped off by the sword, so that every Christian will be frightened by you." Saint Aceptsimas answered him and said: "We are not afraid of your torments, nor do we tremble at your sword, for our God, who has strengthened us to endure, even before the torments have come upon us, will now assist us to endure the sufferings inflicted by you. Test our old age, strengthened by God, and your wretchedness will be overcome by our patience, and your disgrace will be defeated by the invisible power sent by our God, revealing your error through our true faith."

28. Then the infidel was filled with anger and ordered to bring a new, dry sheaf of fourteen cow skins and said to the Saints: "I swear by the great sun God and the fate of the King of Kings Sabur, that if you do not fulfill his order, your bodies will be lacerated by the skins of these cows and your gray hair will be stained with your blood, I will not shy away from your old age and if you die early by beating, your corpses will be beaten bitterly." Saint Aceptsimas answered to him: "Since you have sworn by a non-existent god and mentioned the fate of a powerless mortal King, I fear you will not be able to fulfill your oath. And now know that we stand firm in the one

true faith, our bodies are given to you and our souls are in the hands of God. Now do whatever you want. We are ready."

29. Then the infidel angrily said: "Undress him and stretch his shoulders hard!" Thirty men laid him down: fifteen stood on one shoulder, fifteen - on the other shoulder, and two executioners came from the front and two - from the back. They beat him mercilessly until the flesh and blood fell on the ground. Others said to him: "Do the will of the King and you will be saved." But the blessed one, while being capable of speaking, said to him: "I will dishonor the will of the wicked King and do the will of my God." When he could no longer speak, he looked up to heaven and called on the Lord, showing an unflinching confession. He endured suffering until he blessedly gave his holy spirit to God.

30. When he died, other executioners came and beat his dead body until he was completely cut and dismembered. Then they threw him and broke his neck. They dragged him and threw him in the square, and guards were appointed so that no one would be allowed to bury him. Three days later, believers stole his holy corpse at the request of the daughter of Armenia's King, who had come to strengthen peace.

31. Thus, Saint bishop Aceptsimas died on October 3rd. After his death, Saint Joseph was brought in and an infidel chief magician said to him: "See how your foolish friend died with torment because he did not want to obey the King's order? And now you, Joseph, follow my opinion and fulfill the King's order and worship the sun, so that your soul may be saved and you avoid the future bitter death." Saint Joseph answered him: "I do not worship the sun, because it is not worthy, I will not fulfill the King's order because it is not acceptable, I will not leave my God and enslave to your bad gods and nonentities. Now, whatever you want, do soon." The unholy one got angry and ordered to lay him down. Thirty men laid him down, and the torturers stood up and beat him with cowhides until his whole

body became sore. The infidel said to him: "Do the King's will and you will rescue."

32. The Saint said: "Trinity is one God, great, and the creator of everything, and there is no other God, and we firmly uphold His faith." They beat him so cruelly and mercilessly that he could no longer speak, and they thought that he died. They finished beating him, threw him down as dead, dragged him outside, and left him. After a while, they found out that he was alive and the chief magician ordered to capture him.

33. They presented the holy Aeithala to the one in power, who said to him: "Now, listen to me and do not be like your bad friends who died cruelly, but fulfill the King's order and worship the great sun god and you will survive. You will be given glory and wealth from the King." Saint Aeithala answered and said to him: "I am surprised, poor man, at your foolishness, because the eyes of your mind are blind and your consciousness is like cattle, you do not realize that they were older than me and showed such patience and met to eternal glory by the death which thou hast inflicted on them. Ought I not to show more patience who is younger than they are that I may be worthy to be crowned together with them? Therefore, know that I also stand firm for the truth and will not do the will of an unholy King, because he is an enemy of God and alien to eternal life, and is deprived of spiritual light."

34. The infidel got angry at these words, his face changed color and he ordered to strip him and lay him down. Forty men laid him down; others beat him on the back and breast. The Blessed One said to the lawless chief magician: "Oh, unclean and unholy dog, your tormentors and executioners are as weak and powerless as you are. If you have strong men anywhere, bring them to me that by my patience I may obtain eternal life for my soul."

35. The chief magician was surprised and said to those sitting near him: "What is it that Christians want to die as much as a hungry person wants to eat bread and drink water?" They answered and said

to him: "It is written in their scriptures that there is another invisible world and eternal life that awaits the disciples of Orthodoxy.

Then all his limbs were crushed by the beating and his joints were opened by so many merciless beatings. When he was completely dying, the one in power ordered the executioners to stop. The martyr of Christ immediately fell to the ground, because he could no longer stand. The lawless ruler ordered two men to catch him and place him before him.

36. He said to him: "Now fulfill the King's order and I will order the doctors to care and heal you soon." Saint Aeithala replied and said to him: "O unclean and unholy dog, I will not undergo the care of your doctors, and even if you spoke a word and I would be cured immediately, you cannot persuade me to abandon the love of my God, who created the heavens and the earth, and to worship the sun, born by Him, who was created for the service of men." The infidel said to him: "Given that you say so, I will make you the model for men so that no one dares to call himself a Christian."

37. The Saint replied to him: "Here, you unintentionally prophesied that we will be examples for people, that we may be a good image for all Christians. When they see us blessed patiently, they too will fearlessly trample the seduction of your arrogance, and thus, we will leave a good name to the future generations through our resistance and patience, and incorruptible crowns, which will be given to us at the coming of our Lord, who is our eternal King."

When Saint Aeithalas said this, the lawless Ader called another chief magician, named Adeskar, who was the head of Edeawi's region and said to him: "If these tempters live until tomorrow, take them to your city, gather the Christians there and let them stone them, because I did not issue a decree to kill them here."

38. Then Adeskar brought two donkeys and put the holy martyrs Joseph and Aeithalas on them and tied them with ropes so that they would not fall because their limbs were paralyzed and their bones were broken. When they reached the place, the servants of the

devil threw them down from the donkeys in hatred, as they threw a load of wood. When they reached the city of Arbil, which was situated in the region of Edeawi, they put them in a dark, unclean dungeon. They were bleeding a lot of blood and pus. The chief set guards so that no Christian could enter there. They lay thus neglected and suffering with great torment.

39. There was a very rich Christian woman in that city, let her mention be blessed, named Isdandul, as we have mentioned in the book of other martyrs, because she respected all Christians and Saints who suffered, worked, and served for Christ. When this pious woman heard that Saints Joseph and Aeithalas were in great distress in the prison, she sent a servant, called the chief of the guards, and offered him much gold and silver to allow entering there. He fearfully promised to fulfill her request.

And when it grew dark, the blessed woman took her servants, went to the prison, and kissed the feet and sore [of the Saints]. She ordered her servants to pick them up and take them to her house. As soon as she brought them, washed the sores and bandaged them with her hands, rubbed the pus of their sores on her head and body, kissed their wounded hands and broken arms, and wiped them with ointment. She wept all night because the Saints were like the dead.

40. Saint Joseph asked her with difficulty: "Why do you cry so bitterly and do not behave like a true Christian?" The woman answered and said to them: "If would seen you already died, I would be very happy, my lords, but I cry because I see you in such distress."

41. Saint Joseph said to her: "This plague is full of joy and relief because our Lord says: as far as the gate is narrow and the way is difficult that leads to life, few find it. In addition, he said: He who endures to the end will be saved. All the Saints passed this life with such plagues and trials. And you, believer and blessed woman, when you see Christians enduring tribulation, rejoice and give thanks to

God, because as much as they suffer, so much their reward will increase and their crown will shine.”

42. In the morning, they were picked up again and taken to prison, dark and full of hardships, that are impossible to describe, where they spent six months. Six months later, the king removed the ruler who had taken charge of the holy martyrs and sent another one, named Zeruth, who was even more ungodly and worse than the former. An the ungodly King gave him an impious command to make Christians stone their leaders with their own hands.

43. There was great plague and sorrow for the Christians. All fled to the mountains and deserts and hid, not to encounter this evil deed - the shedding of innocent blood.

When the chief magician came to the city and entered the temple of fire to worship, the servants of fire said to him: "There are two Christians imprisoned here, who spent three and a half years in prison, who were severely tormented first by Adrakhuset and then by Adeskar, and they could not convince them to carry out the King's order." When the evil one heard this, immediately ordered them to bring them before him. As soon as they were presented, he began to frighten them with rage and said to them: "O, the ancestry of Christians, bold and rebellious, how do not you tremble at the command of the great and terrible King Sabur, who overthrew great kingdoms and conquered strong cities and subdued innumerable nations. You are in his country, in his cities, and do you disobey his command?"

44. Saint Aeithala replied and said to him: "Since we are the enemies of the King, as you say, why did he not come out to fight against us with armed horsemen, as he did against other Kings and nations with whom he fought, but sent you, weak and uncouth, whose heart trembles, like a leaf blown by the wind, and you have not fought, but all your deeds and your shameful business are only to be with women? And now, shame on you and shut your mouth, you unholy dog, because you have come to deceive such miserable ones,

as you are, you cannot defeat us, who are steadfast in the true faith of our God, and we hope in Him, for his love we endure all things and your tempting word will not enter our hearts.”

45. The chief magician said to him: "Know that as the deaf viper is full of bitter poison, so your heart is full of anger and perfidy, and like a monster, your heart wants to eat human flesh. And now, do not delay, show your perfidy, you wretched, quench your anger with our innocent blood, O blood eater, and send us with great wealth to the heavenly kingdom, where we want to get in."

46. Then the lawless one got angry and ordered to hang him upside down and beat him with cow hides on the initial sores. They beat him so much that the blood flowed from all over his body. The people standing there wept in sympathy with the honest old man. The magi said to the blessed one in secret: "If you are ashamed in front of the people, we will silently take you into the temple of fire and worship, so that you will pass this tribulation."

47. Saint Joseph shouted: "Depart from me, you makers of iniquity, and go into the eternal fire, which you have prepared for yourselves!"

The Saint hung upsidedown for three hours and patiently waited for the future hope. Then the impious one ordered to take him down, and told him: "Has not your mind changed yet, you babbling to complete the king's order and avoid the suffering, so you can rest?" The holy Saint answered: "I will not live anywhere with the kind of life that you are talking about." The chief magician said to him: "Since you do not desire the life I speak of, if I give you death, will you accept it willingly?" The Saint replied: "The death you promise to me is my eternal life, but your life is death."

48. The chief magician said to him: "Look, your body is exhausted from suffering and your soul is still with you, which I am going to torture once again and your wish will be fulfilled." The holy one answered and said to him: "Shut your mouth, you liar, for you have not the slightest power over my soul, as it is written in our Holy

Scripture: Do not be afraid of those who kill the flesh, but cannot kill the soul, but rather fear them who can destroy both soul and flesh in hell. And now, with your fading power, you torment my flesh, but you cannot prevent my soul from hope and eternal life."

49. And the wicked one mockingly said: "Because it is so, as you say, be grateful to me that I became the cause of the goodness you are talking about." Saint Joseph replied and said: "Our Lord Jesus Christ told us to bless our enemies, love our haters, and do kindness to our evildoers." And the lawless chief magician laughed and said to him: "Now you owe me a lot of goodness in the other world for that I am suffering you now." Saint Joseph replied and said to him: "It is not as you suppose, you infidel, for in that world, no one can show mercy to another, but in this world, as much as I am able, I will pray that you may repent and that all may turn away from the temptations of the devil and come to know the one true God, the Creator of all things. If you do so and beseech Him, He will have mercy on you through His divine goodness and will forgive you the sins."

50. The one in power said to him: "Stop wasting words and save those thoughts for the next world you expect to reach. Now, immediately obey the king's command, and you will receive favor. But if you refuse, I will send you from this world with great suffering and subject you to such varied torments that all Christians will be terrified by your fate." Saint Joseph replied and said: "The suffering and torment that the previous rulers brought upon me, and the cruel tortures you now inflict, I have endured with patience through the grace of my God. And no matter what additional torments you impose on me through your wickedness, my God will grant me strength and endurance. So that every Christian who witnesses my perseverance in old age will be encouraged to conquer your pride, just as I have conquered you by the power of my living God." Then the impious ruler ordered him to be taken away and imprisoned, and it was done.

51. Then the impure ruler said to the blessed Aeithalas: "Tell me, do you still hold the same opposing view and refuse to worship the sun and choose life?" Saint Aeithalas answered and said to him: "Christ lives, the Son of the living God, in whom I truly believe and in whom I place my hope. I am most steadfast in my confession of His name, and I recognize no other god but Him, nor will I abandon my Creator to worship that which is created."

The chief magician ordered to hang him upside down and beat him severely. The blessed one only said: "I am a Christian and I will endure everything for Christ." Those in power and his companions were astonished by his firm patience.

52. There was a Manichaean there, shackled, and the chief magician ordered to bring him. They took down Saint Aeithalas and set him up to see how the Manichaeans denied his faith. He barely resisted and the chief magician ordered to beat him. While beating him, he immediately raised his voice and said: "Cursed be Mani, his faith and all his doctrine!" The chief magician ordered to bring him the ant and kill it because the Manichaeans consider the ant as a god and honor it as deity. The man took the ant and killed it.

Having seen this, Saint Aeithalas's face brightened and he sat up because he could not stand up because his legs and arms, along with shoulders, were broken, and all parts of his body were flattened. He raised his voice and said: "Behold, Mani has become weak, he has been defeated and he has killed his God. And I am blessed and thrice blessed because I have triumphed over my enemies in the name of my Lord Jesus Christ, the Son of the living God, who existed before ages and is eternal."

53. At these words, the lawless one was enraged and ordered to beat him with pomegranate thorn sticks. They beat him so much until he became lifeless and his face could not be distinguished from his blood. Then the lawless ordered them to drag him and drop him naked outside the court.

A certain magi saw him so naked and felt sorry for him as a man, took his cloak, and covered him. The other magi saw and informed him against the chief magician. And he immediately ordered him to be brought, laid down and beaten with two hundred sticks. For this, I think, the magus may receive a small mercy on this day of last judgment. After that, the infidel one ordered to take Saint Aeithalas to prison together with his friend. They picked him up, took and threw him in prison.

54. Then the chief magician heard that the ruler of the region, Sabur, the son of the Moabor prince, had come to his city Macellaria. He put the Saints on donkeys and took them to him. The ruler of the region ordered them to bring them before him. When the ruler of the region saw them, said: "I tell you to eat blood, worship the sun, and I will release you so that you do not die, because I pity your old age." The Saints answered with one voice: "That matter – the eating of blood and it's worship, is yours and you shall carry it out. Don't think that we will do any of them." Then the infidel one ordered to beat them hard.

50. Some of those standing there felt pity for him and secretly said to them: "We will give you a colored decoction, let's say that it is blood, and drink it so that you do not die with a heavy death." The Saints said loudly: "Do not do this to us, because with this we will defile our old age and cover the faith and truth for godless people." After that, he ordered them to strike them with a hundred sticks each and said to them: "I command you to bring the holy meat, which is neither drowned nor to be sacrificed to idols, and eat it." The Saints replied: "How can anything holy be given to us from your unholy hands? It will not be so that we do your will in any matter."

56. When he heard this from the Saints, the lawless ruler of the region was enraged and he talked to the chief magician to collect the Christians, men and women, and stone the Saints to death with their hands. And this command was issued by the ungodly. And at once they collected a large number of people from the surrounding vilages

and forced them to shed innocent blood. An admirable woman named Isdanduli was also captured. Blessed Joseph was brought and placed in one place, in front of the ruler. He no longer had a human face due to many sufferings, beatings, starvation, imprisonment, and countless other plagues. Two men held him to keep him from falling.

57. The chief magician asked: "Has your mind been bent on carrying out the king's command?" Saint Joseph said to him: "Come to me, chief, to tell you something." He foolishly thought that he would tell him something secret and he got up and came closer. The martyr of Christ filled his mouth with saliva, spat it into his face, and said: "You impure and unholy, are you not ashamed to ask me this? Don't you know that through so much suffering I stand firm on the truth until death?" Then the ruler of the region and all who sat with him, laughed, rebuked him, and asked: "Who made you get up and come near?" The unclean [chief magician] got ashamed with great shame.

Immediately, Saint Joseph was taken out to be stoned, along with about five hundred Christians. With severe beating and force, they took the people, dug a pit up to the waist, and put the bound blessed one into it. They began to beat the Christians, to force them to throw stones at Saint.

58. They compelled the blessed Isdandul to throw the stone. She was firm in her faith and said with a loud voice: "I will not do such a loathsome, nor will I shed innocent blood." The lawless people stuck a prick to a long reed and gave it to her, saying: "If you don't want to throw a stone, prick him with this so that the king knows that you are following his order." The wonderful woman said loudly again: "I will not do this, I will put this prick in my heart more than in the body of Christ's martyr. Now, if you have the power to kill me, I want to die for Christ, and I will not be a partner in martyr's death."

59. This is how a worthy woman defended her faith and divine love, while other people stoned Saint Joseph. He was praying to God,

and his head was crushed, and his brain was spilled, and thus he gave his soul to the Lord. For one of the rulers seemed to take pity on him, and told the executioner to take a large stone, that it should remain on his head, that he might die quickly. The infidel ruler ordered guards to be posted for three days so that no one could take his corpse. On the third day there was a great earthquake in that place and a terrible noise, a roar of lightning, a great hail, fire came down from heaven, burned the guards, scattered the stone cairn, and the honest corpse of the blessed one disappeared. Whether holy angels took it from the earth or pious people took and buried it, only God knows, because they could not find it anywhere, nor did anyone hear about it anywhere.

60. The holy martyr and honest priest Joseph passed away on Friday, in the week of Pentecost.

The impious ruler of the region and the chief magician went to an region called Bethnadara, to a rather large village called Restigar. They put the holy Aeithalas on a donkey and took him because he could not walk on his own due to the severe beating that was inflicted upon him. When they reached the village, they gathered the Christian men and women, took the holy martyr to a high hill, tied and threw him on the ground, brought the Christian people, and forced them by beating to stone him. Some chose to die and did not commit an inappropriate act, while others obeyed them unwillingly and stoned the meritorious one, and, thus, he gave his soul willingly to the Lord. They piled a large mound of stone and appointed guards for two days. On the third night, God-fearing monks came, stole his honest corpse, anointed it with myrrh, and placed it in a prominent place.

A great miracle and wonder occurred in that place where the blessed one was stoned, a great myrtle tree sprung up, which became a cure for all the diseases of that region. Five years later, due to enmity and jealousy, the pagans cut down the tree and burned it. Many believing brothers swore with confidence: "We had many

times seen a multitude of angels descending from heaven to that place and praising God with a sweet voice.”

The worthy martyr Aeithalas kindly passed away on the fourteenth of the month of July. The holy fathers established the commemoration (day) of all three [Saints] on the third of November: Saint Acepsimas the bishop, Saint Joseph the priest, and Saint Aeithalas the deacon, who faithfully completed the labor of suffering, followed the path of life and kept the faith by Christ Jesus, our Lord, to whom belongs all glory, honor and worship, together with the Father and the Holy Spirit now and forever and unto the ages of ages. Amen.

December 10th. Martyrdom of Saints Menas, Hermogenes, and EUGRAPHUS. Lord, have Mercy!

Through the spreading of Christ's grace and the revival of the churches, death was abolished and the resurrection appeared, in which the witnesses of the truth received many sufferings brought upon them and triumphed over their enemies. Wherefore I, Athanasius, the miserable bishop of Alexandria, became worthy, by the grace of Christ, to announce the story, that happened here, by my neighbor, the swift writer, to confirm [the story] of these famous men who were martyred here for Christ, whose blood has been sprinkled and is seen until now, the fragrance of which will spread over everything, and every person who is suffering from an illness and will encounter their parts will immediately be cured.

In the two hundred and sixty-sixth year after Christ, the lover of mankind, came to us, prominent people were punished in Alexandria for their faith. The autocratic Maximianus tried many times to intimidate them, but he could not. Finally, the one in power of the same kingdom wrote him a letter to punish men for this deed. At last, Maximianus thought and sent a certain wise man, well versed in the doctrine, named Menas, to execute the cruel punishment. When he would arrive in the town of Alexandria and the appropriate steps would be taken, he was to write to the King Maximianus about the execution of the sentence.

Menas was a great believer in Christ, but he did not declare himself a Christian. He spent a year in the town and partially exposed Christianity, visited the sick people, made the sign of the cross with his hands and cured them of serious illnesses, and healed many lame people and destroyed idols.

Then the idolatrous priest, furious with Menas like a beast, wrote a letter to the King and informed him about the matter. As soon as Maximianus read the letter, he became angry and decided to send to him someone distinguished and whom he hoped for as an

ally. Therefore he sent Hermogenes, the great procurator in the province, an Athenian by origin, possessing all wisdom, and doing goodness to the poor men.

When he came to King Maximianus, he saw three magnificently dressed men in his dream at night who said to him, "Go and get to know the true King, from whom they receive gifts, and bring many men to him to glory him." When he awoke, he thought that this dream glorified this earthly. He called his servants sternly and went away in great anger, wanting to carry out the King's order.

At his rapid movement, the earth shook, and the boats sailing in the sea were tossed as if the waves had been shaken by a whirlwind. They felt fear and went away like the sand of the sea. A great crowd was stirred up with flutes and drums and many kinds of games and went out of the city to meet him, and thus he entered the city. When it grew dark, the gathered people dispersed, and he was left alone.

Then Menas gathered his strength, asked the keeper, and went to him. When the judge was sitting, the man bowed his head, revered him and said: "I will ask you, O Lord Judge, for what reason have you come here, to your commanded estate?" The judge looked apart and said to him: "Why, as if with love, do you speak eloquently and with flattery? Give me a little time, and as soon as it is dawn, I'll tell you who was against the king in the squares, and you'll know what you're about to face." He ordered the guards to protect him. When it was dawn, he ordered to place horseman of Christ forward, the preachers shouted for everyone to come. The people were as many as if the finest sand thrown by the storm gathered there.

Then Menas appeared before the judge, not to be punished, but as a judge, stretched out his hand and spoke calmly from three o'clock till seven. He talked about the pursuit of vanity, mixed in many forms, was obediently broken, he told truth about the coming of Christ to the people until all being there said: "There is one God,

great and powerful, who has acquainted Menas to us, and we all believe in what he said." When the judge saw that most of the people believed in Menas, he let them go.

In the morning, he called Menas, placed him in the square, then disclosed him three times and opposed him with words. The judge ordered his feet to be cut off, his eyes to be gouged out, his tongue to be cut out with its root, and the rest of his body to be hidden, that when it was dawn, they should be thrown to the birds to eat them, and he should disappear, no part of him should be found at all.

In the night, at three o'clock, the prison lighted up, and Christ Himself came down with His love for humanity, raised His brave martyr, Menas, brought him back to life harmlessly, breathed into him the living spirit, completely cheered and strengthened his body, and said to him: "Don't be afraid! I approached you and I will be with you. I'll make the judge Hermogenes your friend, who in your mind is your enemy because he got spiritual knowledge and fulfilled my will before me, I appoint him as your friend and companion, and you will no longer experience suffering because your names are written in the Book of Living."

That night judge Hermogenes was awake and heard what happened to Menas, the holy martyr of Christ. He wept bitterly and said: "I treated the righteous man very unjustly and I have not received even one benefit for my soul." He wept until dawn and said to himself: "However, I was filled with wrath, how I killed such a man of God. Now I know what I must do: I must put the parts of his holy body in the square and weep over them, and I must order them to be buried in a prominent place so that I can calm my anxiety even a little."

And he commanded, and the preachers cried out, and so many people gathered that the theater could not contain them. The judge sat down and ordered them to bring the remaining parts of his holy body. They sent five executioners and as soon as they came,

they found him more radiant and cheerful than yesterday and the day before, and the angels of God standing before him. The men fell at his feet and confessed to our Lord Jesus Christ and did not want to leave the prison. When they were late and a long time had passed, he sent other servants, and as soon as they came, they also saw the angels, fell before them, and begged the holy one to come to the theater.

The holy one went ahead of them walking firmly, seeing brilliantly with his eyes, and speaking quickly and loudly. As soon as he came, approached the judge, kissed him, and said to him: "Rejoice, glorious and blessed, for good deeds! Now look at me, see me, get to know me, and understand the power of Christ, my God, because yesterday you started like a ravenous wolf to tear the parts of my body and my heavenly Lord came to me, renewed me, and wants to accept you as a member of His family. Look now who yesterday crushed my feet wickedly, today you see that I walk firmly, you gouged out my eyes and now they see sharply, and the tongue that you cut out with the root, can speak swiftly. Do not oppose him who wants to give you true knowledge, because you too must drink this beverage."

Then the people raised their voices and shouted: "Lover of wisdom, heap praise on [with the help of which] you were wounded yesterday by a sword, and today you speak loudly with a sweet voice by the power of Christ, and we got to know the true God preached by you." And the people stayed until three o'clock and did not want to leave, and were filled with the doctrine of the Saint.

Then the judge and the princes of the nation saw two shining angels covering and cooling the blessed Menas with their wings. The judge trembled and said to himself: "Menas introduced the true Lord to us with a sweet talk because faith in Christ is good for salvation. I recognize him as God, who has prepared such helpers for his loved ones. I strove to make unworthy idols of Gods in vain and to disguise

their lies as truth. Now I pray to the holy and upright one, that I may reach the path of righteousness with his help.

He got up from the throne, and quickly came to the holy martyr Menas but could not dare approach, because the angels were standing near him. He passed a short distance and turned back. The horsemen said to him: "Wait, judge, do not go, for we will learn the words of truth from the lover of wisdom." Then the judge bowed his head and worshiped the holy one, kissed him, took his hand, separated him from the people and said: "I beseech you, holy spiritual harp, sweetly speaking witness, good shepherd, light of truth and the harbor of the restless, to pray for me, that I saw a wonderful miracle and today through you I believe in the Lord whom you preach, but I doubt that Christ will not accept me, because I used to worship idols." Saint Menas said to him: "Do not doubt, but believe only by eagerness, because God is loving mankind, forgiving, and merciful. The Lord also informed me about the strength of your faith and your name is written in the Book of Living." And they embraced and kissed each other.

And the judge ordered dispersing the people and told them to assemble again tomorrow. Only the judge and the Saint remained alone. Then, throughout the night, until dawn, [the Saint] revealed to him the true faith of Christ. As soon as it was dawn, the sermoners shouting brought the people together again.

Thirteen bishops heard about this miracle and came together to the Saint. Many gentiles came to see and hear the event of salvation that the holy martyr was surely announcing to them. Then the judge stood up and said in a loud voice to the holy martyr: "You were punished for goodness because you teach us the faith of Christ with wisdom, O, all-good martyr." And when the judge said this, all the assembled made a voice and said: "Great is the God of the Christians, who brought the judge feeding the poor men to the knowledge of the truth."

Then blessed Menas sent his scribe to bring water. He took the water and gave it to the God-loving bishops. The judge came to them, bowed his head, and they blessed him and poured the water upon him. Blessed Hermogenes, with the grace of Christ and holy prayer, received the heavenly Spirit of the second birth for the forgiveness of sins and eternal life at the Resurrection, in the name of the Father, the Son, and the Holy Spirit, with the ordination of thirteen bishops and immediately received the position of bishop.

On the sixth day, he distributed all his possessions and wealth to the poor men and taught the faith of our Lord Jesus Christ, baptized and taught thousands of people every day, immediately healed them who were afflicted by unholy spirits, destroyed the remaining idols, broke and overthrew the altars, and gathered together the scattered law by the grace of Christ.

One of the unbelievers, named Ostikos, hastened and told everything that had happened to king Maximianus: "The judge and the senator became wise Christians and turned all the cities and villages in the east to worship the Crucified One, they dismantled and destroyed the temples of the perfectly decorated gods. If you do not hasten as an autocracy as a king, not only in the eastern part but in all the countries that belong to the Roman state, they will convert everyone into their faith."

When king Maximianus heard this, he got extremely angry, selected ten thousand strong horsemen, and went to Egypt, captured the blessed bishop Hermogenes and the brave [man] of Christ Menas. He presented them nude in the square and said to them in anger: "What have I done with you, Hermogenes, have not I appointed you as the helper of all and have not made you the ruler of the sea and the land and have not appointed you as the superior of all my princes and sent you to bring back this prominent and famous man? And he still seduced you with his teaching, did you see anything in his vain and bad teaching and obeyed him so much that

you ruined your face and the glory of your government so that you became like those who were laughed at in the theater?"

When the King finished speaking, behold, the two angels who had been with Menas before appeared, dazzling with light, and overshadowing the martyrs of Christ, saying to them: "Be strong, we have been dispatched to help you."

Then answered three times blessed Hermogenes told him: "I want you to understand, O autocratic king, what I saw done by him, for I acted in this way. This will be witnessed by all, and before you I will tell everything that happened, because as fierce and wrathful as your autocracy fell upon us, in the same manner, with cruelty and audacity, with intimidation and trembling, I came against this righteous and holy man, and this people will testify to me. And I found this man, a perfect Christian, I hastened to fulfill your command and cut off the feet, gouged out his eyes, pulled out his tongue, and wanted to throw the remaining parts of the corpse to the birds in the morning, but when it dawned, I found him more beautiful than before. Those who saw such a miracle, sang praises to the heavenly God to make a covenant. And now, what you want to do with us, do it soon, and if you can't think of something to torment, I will remind you: give us to the beasts to eat, whether throw us into the depths of the sea, whether divide our body into parts, as I did to my illuminator Menas, who enlightens blind eyes, who enlightened me with genuine knowledge. "

Then the King became enraged and ordered him to cut his belly with a sword, cut off his arms from his shoulders, cut off his legs from his knees put him into fire, and throw the parts of his body into the river, which was nearby. Saint Menas was hanged in a dark prison, a rather heavy stone was hung on his feet, and he ordered the city's residents to despise him.

God's angels came at night and gathered the flesh of three times blessed Hermogenes from the river. They came to the prison where the blessed Menas was hanging and took him down, revived

both of them, and strengthened them with great zeal. They talked to each other until the morning, saying: "Be strong and do not be afraid, because we are with you in secret, do not think that we have left you, and do not be afraid at all. "

The king sat down and wrote a law to insult the city, and a great lamentation was heard because of the king's order because Maximianus said to many people: "Where is the strength of the Galileans? Behold, Hermogenes was insulted and fell into the river, and Menas died like a dog, for which you are also insulted because you believed in him. That is why your city will be despised."

Then the blessed martyrs came before him and said with one voice: "Shut up, king, because we have become the horseman of incorruptible Christ and will not obey the corruptible king, because neither fire, nor sword, nor tusks of the beasts, nor any other torment can separate us from the love of Christ. Therefore, whatever you want to do with us, do it quickly, because we are in a hurry to get to our Lord Christ."

Then Eugraphus, the scribe of Saint Menas, said to him: "What is the benefit to you, O king, by your coming to us? Giving that you have gained nothing for which you came, because as soon as you came to us, you roared like a lion, and now go away like a fox, weak with fear. Curb your insolent evil intent and reduce your vain desire, for you cannot accomplish your work. Therefore, eternal sorrow awaits you, and eternal joy awaits us."

Then the king was greatly enraged at his answer and killed the holy scribe Eugraphus with his own hand with a sword, and ordered to kill the previously punished Saints with the sword. Saint Menas demanded that his body be buried in the city of Byzantium. Maximianus did not want to comply with his request, he put their corpses in iron boxes and ordered to throw them into the sea, and he went to Byzantium in shame.

Twenty days later, on Sunday, the box reached the city of Byzantium. At midnight, near Chalcedon, a brilliant pillar of light

rose over the box where the Saints rested, and two shining angels stood with the bodily form of light by the relics of the martyrs. Angels announced to the bishop of the city the arrival of the Saints and hastened to quickly reach the martyrs. The bishop immediately gathered the priests, trustworthy and virtuous men, they saw the light and came and they stood together on the shore of the sea and saw the angels of God worshiping the ark. The bishop and the priests were told how to care for the holy relics. They received and laid them in a secret place in the storehouse of the church until the death of Maximianus, who, after being secretly tormented by the angel, was killed two months later. Then they immediately opened the honest treasure, the relics of the Saints, and placed them near the seashore to show up to the city and the whole country, to heal the sick people, to forgive sins, as the rod of the traveler's power, to be a harbor of refuge for sailors, to liberate the whole country, and to avoid the plague. Thus, together, the adversaries received the medicine of salvation and the opponents received the remedy of salvation and the crown of victory in the competition of service. They passed away on the tenth of December, by Christ Jesus, our Lord, to whom belongs glory, with the Father and the Holy Spirit, now and forever and unto the ages of ages. Amen.

I. Now, ¹ brothers, let us hear the wonderful things that God did through the hands of his Holy martyr Menas:

There was a very rich man and he was going to the city of Alexandria to trade and he heard about the miracles that Saint Menas was performing and he said to himself: "I also want to go and pray in the temple of the Holy martyr Menas, worship his holy relics, and give a small gift from my wealth so that God helps me through the Saint." He stood up and took a purse with gold, got on a ship, and swam the sea. When he got off the ship, he came across an inn and

---

¹ The first Miracle of St. Menas (BHG 1257).

asked for lodging for the night, because it grew dark and he said to the innkeeper: "Friend, have mercy on me and take me into your house, for it is late and I am afraid to walk alone on the road." The innkeeper said to him: "Come in, brother, and rest until dawn." The man entered and sat down, the innkeeper brought a table and set it in front of him, because he wanted to eat and sleep.

The owner of the hotel saw the purse with gold with this man. Then the devil entered the heart of this man, who always fights against humans. When the man fell asleep, the innkeeper got up, took a sword and killed the man, took a purse with all his property, and said to himself: "What shall I do with the corpse?" What if someone sees what I did and tells the king? I will cut up his body, put it into the basket, and throw it into the sea/lake." While he did this, the sun rose and he got afraid to throw it into the water, so he took his head to divide it into pieces and throw it into the basket.

Menas, the Holy martyr of Christ, came riding a horse with many men as if sent by the king. Before the Saint came, the owner of the hotel saw him and got afraid, he quickly took the head and hung it in the hotel, not knowing what he was doing with fear. When the Holy martyr Menas came, opened the door of the house, seized the innkeeper, and said to him: "Tell me the truth, where is the man who was in your inn last night?" He denied it and said: "Nobody stopped here." The Saint said to him: "If you do not want to confess, I will find him." Then the Saint took the basket and found a man's head with other parts of the body in it, and the horsemen were also there, and the owner of the inn was afraid thinking that the king would also hear about the death of this man. He begged the Holy One and said: "Have mercy on me, because I have sinned a lot, I confess my sins which are quite much, for which you have been sent to me, such a wretch, by the King. I see the grace of God with you, and I tell you of my unlawful deeds: when I saw this man's quite large purse, my heart was filled with foolishness and I waited until he fell asleep, then I got up and killed him to take possession of his property. And

behold, this is his purse with his property, and I will give you because of your power a hundred drachmas from my wealth, and you release me from killing him." The Saint replied and said to him: "Repent and your sins will be forgiven." He said to him: "My lord, I will do as you command me. If you save me from the king, I will go to the temple of Saint Menas, there I will repent and accept the monastic duty (become a monk; I will bear the right and responsibility of a monk)."

When the Saint saw his repentance, said to him: "Put here, in the middle, that basket, where the parts of this man's body are, so that the glory of Christ be revealed by his Saints." He took the basket and put it before the Saint and the Saint Menas knelt for a long time and asked God to raise the dead not only for this man who killed him, but also for the heretics and pagans of that time, who did not believe in Saint Menas, and said to the killed: "I say to you in the name of our Lord, Jesus Christ, who strengthened me on the rock of faith, arise with the strength of all parts of your body so that by your example the pagans and heretics learn the glory of God and learn from you that I am the servant of God, Menas." Then the man arose with leaving soul as he was before, knelt and bowed to the holy martyr Menas and the people who were with him, and said: "I thank God, who gave us alms by bringing you to me, O Holy of God, because I was burdened with sleep and you came, Lord, with a great retinue and wake me up." The man could not understand what happened to him, and the innkeeper did not tell him either. The Holy martyr blessed the killed and the murderer and left.

The innkeeper took one hundred drachmas and the merchant took his purse and went to the Holy martyr Menas' [temple] and offered as a gift what he had promised and confessed what he had done with the merchant and how the Saint resurrected him from the dead with his prayer. The merchant was surprised to hear how he died and then rose and praised God.

The innkeeper became a monk and stayed there for five years and died because his prayers were sacrificed. The merchant returned to his house very happy and told the whole of Alexandria about the glory of God and the miracles of the Holy martyr Menas. Many pagans and heretics believed at that time and were amazed and praised God, how, through the Saint, he healed all the sicknesses and performed miracles including the resurrection from the dead.

II. And¹ now, I have another miracle of Saint Menas to tell you, which happened:

There was a man named Euprapios in the city of Alexandria and he thought in his heart and said: "God has filled me with his gifts and given me great wealth. I have to make two silver chalices. I should give one to the temple of the Holy martyr Menas, and I should keep one for myself for service and after my death, I should give it to the poor people." He called a professional silversmith and said to him: "Take my high quality silver and make two identical chalices so no one of them is better than the other. Write the name of the Holy martyr Menas on one of them and mine - on the other. Do it quickly and bring it to me."

He did as he had been told and wrote down each one's name. Holy Menas's turned out to be more beautiful than the other. When the man saw it, he got jealous of the Saint's vessel and said in his heart: "I will go to the Saint, offer him mine, and leave Saint's one for me to use, and after death, I will give it to the Saint's temple."

He got on the ship and left, and during the lunch time, his slave came, set the table, and put the Saint's chalice to his master. After lunch, the slave took the chalice and went to the sea to wash it, but the wave took the chalice away from his hands. The slave was afraid of punishment by his master and threw himself into the sea, after the chalice. When the man found out, he was very sad and said: "Woe to me, because I have sinned a lot and have envied the Saint's

---

¹ The Second Miracle of St. Menas (BHG 1258).

chalice, therefore I have perished my servant, I am great to be blamed. If people find out about this, how I kept the Saint's vessel for my own use, how they will scold me, and if I had understood from the beginning, it would have been better for me to have given three shares to the Saint instead of one, and not to have fallen into such shame and reproach, and not to have perished my servant by a more cruel death. Now, if God considers me to be worthy and I find his corpse and bury it, I will give both chalices to the church of Saint Menas and the price of the lost one."

Having said this, the ship approached the harbor, and he was looking here and there on the shore of the sea and thought: "Maybe the wave throws his corpse on the shore of the sea, on land, I will find and bury it." The boatmen said to him: "What a nonsense! We did not see him anywhere while sailing for two days, and are you looking for the corpse of a dead man?" And the man said to them: "Forgive me, brothers, I hope in God and the help of the Holy Menas, who restored the wounded body as if from sleep. Who knows, perhaps He will show me his body before my death, and I will not be reproached?" While he was saying this, behold, his servant was coming with the chalice in his hand, asking the sailors about his master. When the sailors saw the servant, they threw the ship's rope and he took it and he came out on land. When his master saw him, embraced and kissed him, saying, "Behold, my favored servant was dead and has risen."

He was crying because of all that happened and they consoled them with joy, and he said to them: "I am happy and joyful because God has mercy on me with the help of Saint Menas. I tell everyone about the wonders and miracles, because I fear and tremble, even though I will give all my possessions to the temple of Saint Menas, it will not equal all my sins, because I did not remember the saying that is written: "Do no wish that one of your neighbor." If this one is not pleasing, how much it will be in the case of a Saint? And now, son, tell me how you fell into the sea and survived?"

The young man said to him: "My lord, when I went to the seashore and was washing the vessels, a wave came and snatched it from my hands, and I said: "What answer will I give to my master?" I was very afraid, and I jumped into the sea. As soon as I fell, I saw a man clothed in light and two men with him, and he said to them: "Seize the greatest one!" And from that time on, they have never left me, until I came to this place." Then the man realized how much he had helped him. In times of trouble, the martyr of Christ, Mena, swiftly saved you. And they praised God who had given such power to his Saints.

And he came to the temple of Saint Menas and gave there both chalices and left his servant in the church for serving. He returned joyfully to his town with praise and prayer to the Lord.

III. And¹ I have another miracle of this Saint to tell, beloved ones:

There was a Jew in the city of Alexandria, a merchant. He lived with a Christian. They both loved each other very much. The Jew prepared to go to trade, he came to his neighbor's house and gave him his purse, where the treasure was kept and sealed with seal until he would return to his house and set out on his way. When he returned, he gave Christian a gift for keeping his possessions. He got the gift, smiled, and said in his heart: "I will take the gift, and if he does not demand his own, he will receive nothing." And he said to his wife: "If possible, let's deny the Jew's purse, hide it, and if he makes us swear, let's swear, because we swear to a Jew and nothing will happen to us." By the will of the devil, they swore to each other.

When the Jew returned, the whole town gathered, he remembered, came, and said to the Christian: "I have heard, brother, about the Holy Menas, that his glory is great and he disgraces those who swear falsely. Let us go there, and if you swear that I have given

---

¹ The third Miracle of St. Menas (BHG 1260).

you nothing, I will go in peace." The Christian said: "How can that be when a Jew doesn't enter a Christian church?" The Jew said to Christian: "Even though I will not come inside, I will stand outside and you come in and swear to me." And the Christian considered this oath as nothing and said in his mind: "Holy Menas will forgive me this oath."

On the same day, they both went to the temple of Saint Menas to take the oath. The Jew said to him: "Fear, brother, for the Lord's oath, have mercy on yourself, and take as much as you want from the wealth for yourself, give me the rest, and do not swear." The Christians did not want all this.

The Jew knelt and began to pray in tears and said: "God, who made me worthy to enter the temple of your Holy and glorious martyr Menas, be a mediator between me and this Christian." He cried out with a loud voice and said: "Holy Martyr Menas, even though I am not worthy to call you in your temple and pronounce your name, show me today your power that I will also glorify you." The Christian entered and did not put the fear of God in his heart and swore. The Jew was watching to see the miracle of the oath whether the Holy Menas forgives him or not.

When he finished the oath, they both went and passed three mille passus. The Christian's horse jumped and threw him to the ground, and the seal and the box in which the Jew's purse was kept, fell. The Christian looked for the seal and did not find it. He was very happy because he fell from his horse and got up with his body parts healthy, and he thought that this was in return for his oath. He mounted his horse and they both traveled during the midday meal (lunch).

The Jew repented and said: "Why did I believe in Saint Menas because I have not seen any of the wonderful things that I heard about? If I hadn't made him swear, who knows, maybe after a few days he would have given me a small amount?" And with tears, he said: "Alas, how I lost all my property and I don't even know!" He

being alone said: "Let it be up to God and the Holy martyr Menas to take care of everything, and as it is acceptable to them, so be it.

When they were both sitting together, behold, the Christian's servant came and had a purse with a possessions in it, and as they saw it, both were surprised, the master's servant was very afraid. He said to his servant: "Where do you come from, and what is it that you have?" The servant said to him: "I came for a miracle, you sent me and receive this as the accomplishment of your order." His master asked him: "Where did I send you from and what order did you come to fulfill?" The slave said to him: "Today, my master, a tall and dangerous horseman came to my lady, having a seal and a box in which you had hidden the property. He said to my lady: 'Do you know this?' She said: 'Yes.'" The horseman said to her: "Your husband begged me and sent me to you, saying: "Send me the Jew's purse by the hand of your servant, for I am suffering by the Holy martyr Menas." So, I ran to bring this purse, and here is the seal and the box of fortune that my lady's horseman gave me."

The Jew stood up and took the purse with the seal. He shouted with joy and said: "Great is God and His Holy martyr Menas! The faith of Christians is amazing! Who is there who does not look with hope at You, Lord, and does not believe in the help of Holy martyr Menas and has no faith? Behold, Lord, I will also become a Christian for the sake of the miracles of Saint Menas."

And he gave a third part of his property to the temple of the Holy martyr Menas, which he weighed with the scale - a thousand drachmas and said to him: "You know yourself, martyr of Christ, that I told him before you: take as much as you want and give the rest to me and he didn't want. Now I give you this in front of your holiness."

He forsook Judaism, and he and his family were baptized, and they gave their property to Christians and by good service they glorified God and the Holy martyr Menas, who disgraces all liars. After that, no one ventured to swear either truth or falsehood in his temple.

The Christian went home in great sorrow, took half of his property, and sacrificed it to the Holy martyr Menas. And there he repented his sins and did not leave the Holy Temple until he saw that his repentance was accepted and he praised God and the Holy martyr Menas. He died in peace by Christ Jesus, our Lord, to whom belongs glory, with the Father and the Holy Spirit, now and forever and unto the ages of ages. Amen.

ტექსტისათვის

კრიტიკული ტექსტების პუნქტუაციური, ორთოგრაფიული და ენობრივი კუთხით მონესრიგებასთან დაკავშირებით აღვნიშნავთ შემდეგს:

სახელმძღვანელოდ აღებული გვაქვს თანამედროვე პუნქტუაციის წესები, როგორც ეს ძველი ტექსტების აკადემიური გამოცემის პრაქტიკაშია მიღებული. ამავე პრინციპს ვატარებთ ორთოგრაფიის სფეროშიც, კერძოდ: სიტყვებს, რომლებიც დღეს იწერება ერთად, ვწერთ ერთად, რომლებიც იწერება ცალ-ცალკე, ვწერთ ცალ-ცალკე.¹

ნათქვამი ეხება რთული აგებულების ზმნებს, სახელ-ზმნებსა და შედგენილ შემასმენლებსაც. ქართული ოთხთავის პირველივე აკადემიურ გამოცემაში (1945) აკაკი შანიძემ რთული ზმნებისა და მათი სახელზმნური ფორმების, ასევე ზოგიერთი შედგენილი შემასმენლის დანერილობაში დაამკვიდრა დეფისის გამოყენების წესი სახელად და ზმნურ ნაწილებს შორის. ეს ორთოგრაფიული პრინციპი ერთგვარ ტრადიციად ჩამოყალიბდა ქართულ ტექსტოლოგიურ მეცნიერებაში, რომელმაც დღემდე მოაღწია. ცვლილება შეეხო მხოლოდ კომპოზიტიური აგებულების მიმღობურ ფორმებს, რომლებსაც გამომცემლები დღეს, უმეტესად, ერთ მთლიანობად (დეფისის გარეშე) წარმოადგენენ.

ჯერ კიდევ 1870 წელს გამოცემულ თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების პირველ კრებულში აღნიშნული იყო, რომ იმ დროისთვისაც კომპოზიტების ორთოგრაფიის საკითხი მოუგვარებელი იყო როგორც პრესაში, ისე მხატვრულ და სამეცნიერო ლიტერატურაში. შეინიშნებო-

---

¹ მხოლოდ „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის ნაწილში, რომელიც გამოსაცემად მოამზადა ამ წერილის ავტორმა.

და მათი სხვადასხვაგვარი დაწერილობა, კერძოდ, ერთი და იგივე კომპოზიტი იწერებოდა ერთადაც, დეფისითაც და მისი შემადგენელი ნაწილები – ცალ-ცალკეც. იქვე ხაზგასმული იყო, რომ საჭირო იყო ერთგვარობის დამყარება კომპოზიტების დაწერილობაში.

ასე რომ, საანალიზო ფორმებთან მიმართებით აკაკი შანიძის მიერ ინიცირებული წესები 1945 წელს არ ეყრდნობოდა სალიტერატურო ნორმებს, არამედ წარმოადგენდა მეცნიერის ორთოგრაფიულ ხედვას, რაც იქიდანაც ჩანს, რომ გამოცემას დართულ გამოკვლევაში ის ერთცნებიან კომპოზიტებსაც დეფისით წარმოადგენს: „ხელ-მისანვდომი“, „მიზან-შენონილი“, „ერთად-ერთი“, „ერთ-მარცვლიანი“, და სხვ. (შანიძე, 1945). ამ წესებს კავშირი არა აქვს არც ხელნაწერ ტრადიციასთან, რომლის პირობებშიც იქმნებოდა ტექსტები და ვრცელდებოდა ნუსხების სახით. უფრო მეტიც, ხელნაწერი ტრადიცია, თავისი სპეციფიკიდან გამომდინარე, არ იცნობს რთული ზმნებისა და მათი სახელზმნური ფორმების, ასევე შედგენილი შემასმენლების ორთოგრაფიის წესებსა და პრინციპებს.

დღეს ძველი ტექსტების აკადემიურ გამოცემებში დაწერგილი პრაქტიკა ერთი და იმავე ენობრივი მონაცემისადმი სხვადასხვაგვარ (არაერთგვაროვან) მიდგომას გვთავაზობს. კერძოდ, კომპოზიტური აგებულების მიმლეობები თუ იწერება ერთად (მაგ., **ნათლისმცემელი**, ან **ნათლისმღებელი**),¹ ასეთივე შედგენილობის საწყისური ფორმები და ზმნები, ასევე ზოგიერთი შედგენილი შემასმენელი იწერება დეფისით (მაგ., **ნათლის-ცემა**, **ნათლის-ღება**, **ნათელ-ილო**, **სრულ-ყო**, **ცხად-ყოფს**, **ძალ-უძს**, **სირცხულ-უჩნს**, და ა. შ.).

ამდენად, მიუხედავად იმისა, რომ ქართული ოთხთავის პირველი აკადემიური გამოცემიდან 80 წელი გავიდა, ძველი

---

¹ თუმცა ეს ყველა გამოცემაში არ არის დაცული. აკაკი შანიძემ დეფისის გამოყენების წესი გაატარა მიმლეობებშიც ქართული ოთხთავის პირველივე აკადემიურ გამოცემაში: „ნათლის-მცემელი, თანა-მღები, თანა-ნადები, და მისთ“ (შანიძე, 1945: 051).

და შუა საუკუნეების ძეგლების გამოცემისას, ძირითადად, ისევ ორთოგრაფიის ადრინდელი ნესები მოქმედებს, რომელსაც არანაირი მეცნიერული საფუძველი არ გააჩნია და საჭიროებს გადახედვას.

ჩვენ ვეცადეთ, ზემოთ დასახელებულ ენობრივ ერთეულთა ორთოგრაფიაში ერთი საერთო პრინციპი გაგვეტარებინა და კომპოზიტიური აგებულების სიტყვები დაგვეწერა ერთად, განურჩევლად იმისა, რომელ მორფოლოგიურ ოდენობასთან გვქონდა საქმე – სახელებთან თუ ზმნებთან. ასე რომ:

რთულ ზმნებს ვწერთ ასე: **ცხადყოფს, წელყოფს, უდებყოფს, ღირსყოფს, შეურაცხყოფს, ჯმაყოფს, უჩინოყოფს, გულისწმაყოფს, ამბორსუყოფს, წელენიფების, ძალუძს**, და სხვ. ეს, ძირითადად, ის შემთხვევებია, როდესაც წარმოშობით სუბიექტი თუ პირდაპირი ობიექტი ზმნასთან არის შერწყმული და ის ცალკე პირად აღარ გაიგება. „ამბორსუყოფს“ ზმნაში თეორიულად კიდევ შეიძლებოდა პირდაპირი ობიექტის გამოყოფა: **ამბორს უყოფს // ამბორი უყო**, მაგრამ ამ პერიოდის ძეგლებში დასახელებული ზმნა არ შეიცავს ამ პირის გაგებას, რასაც ის ფაქტიც ადასტურებს, რომ მისი სახელადი ნაწილი II სერიის მწკრივებშიც, მსგავსად I სერიის მწკრივებისა, მოცემულია მიცემითი ბრუნვის ფორმით: „მოდრკა პაპას და **ამბორსუყო** თავსა მისსა ნეტარსა“; „**ამბორსუყო** სამარხოსა მას,“ და ა. შ.

რთული აგებულებისაა „თავსვიდევ“ ზმნაც, რომელიც ორპირიანია, აღარ შეიცავს მესამე პირის (ირიბი ობიექტის) გაგებას და ნიშნავს პასუხისმგებლობის აღებას, კისრებას: „ართუმცა მკურნალთა შენთა მოლუანებაჲ **თავსვიდევ**“, „რომელ-იგი წარმართ რაჲ ვიყვენით, არა **თავსვიდევით**.“ მასაც ვწერთ ერთად.

ისეთ ზმნებს, რომელთაც პირდაპირი ობიექტი შენარჩუნებული აქვთ, დღეს სახელისგან განცალკევებით ვწერთ: მაგალითად, **პატივს სცემს / პატივი სცა; თაყვანს სცემს / თაყვანი სცა; ნუგეშს სცემს / ნუგეში სცა** და ა. შ. „**პატივისცემის**“ პირიან ფორმებში ჩვენს თხზულებებში მხოლოდ ერთი -ს

მარკერი ჩანს: „ვითარცა-იგი პირველ **პატივსცეს** ვბოჲსა თავსა მას“; „ვითარ-იგი უფროჲს ყოველთა დაბადებულთა **პატივსცა** მას“; „**პატივსცემდა** წიგნსა მას წმიდასა“ და ა. შ. II სერიის მწკრივებში აღნიშნული მარკერი ცალსახად ირიბი ობიექტის ნიშანია და გამოდის, რომ პირდაპირი ობიექტი წრფელობითის ფორმით არის მოცემული და ზმნასთანაა შერწყმული. სავარაუდოდ, I სერიის ფორმებშიც **-ს** მარკერი იმავე ფუნქციით არის გამოყენებული და ამ შემთხვევაშიც პირდაპირი ობიექტის წრფელობით ფორმასთან გვაქვს საქმე. ამიტომ ამ ზმნურ ფორმებსაც ვწერთ ერთად.

„**თაყუანისცემის**“ პირიან ფორმებთან პირდაპირი ობიექტი უმრავლეს შემთხვევაში ნათესაობითის ფორმით არის წარმოდგენილი: „რად **თაყუანის სცემთ** ეშმაკსა მაგას“; „ჰრქუა მათ ნეტარმან: „**თაყუანის ეცით** მას“; „აღჰმართა ხატი ქრისტესი და **თაყუანის სცეს** მას“; „მოვიდა კაციცა იგი პირველ ნათელღებული ცოლით და შვილითურთ თუსით და **თაყუანის სცეს**“; „ცრემლით **თაყუანის სცემდეს** ქრისტესა.“ რამდენიმეგან წყვეტილთან სახელობითის ფორმაც დადასტურდა: „გამოვიდა მენავეთმოძღუარი და **თაყუანი სცა** მას“; „**თაყუანი სცა** წმიდასა მონამესა“; „**თაყუანი სცა** წმიდასა მას“; „კუალად **თაყუანი სცა** და თქუა.“

იგივე ითქმის „**ნუგეშინისცემის**“ პირიან ფორმებზე. აქაც პირდაპირი დამატება ნათესაობითის ფორმით არის შეწყობილი ზმნასთან: „**ნუგეშინის ეც** თავსა შენსა“; „**ნუგეშინის მეც**“; „ყოვლით კერძო **ნუგეშინის სცემდა,**“ და სხვ.

ასე რომ, ორივე ერთეული – ზმნაც და სახელიც – „**თაყუანისცემისა**“ და „**ნუგეშინისცემის**“ შემთხვევაში ჩვენს ძეგლებში თვითემარი მორფოლოგიური ყალიბით არის მოცემული და ამიტომ მათ ვწერთ ცალ-ცალკე.

შედგენილი შემასმენლის ნაწილებს ვწერთ ცალ-ცალკე, როგორც ამას თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები გვავალდებულებს. მაგ., „ჩუენცა **მზა ვართ** ყოველნი ყოფად“; „**მოსწრაფე ხართ** მიდრეკად ჩუენდა გზისა მისგან“; „**არა უდებ ვიქმენ**“; „**ღირს ვიქმენ** მადლითა ქრისტჳსითა“;

„მწყემსი უდებ არნ“; „არა სათნო უჩნს ამპარტავანებაჲ და ზუაობაჲ“; „უკუეთუ ერსა წინაშე სირცხვლ გიჩს“; „უჩინო იქმნა“; „უჩინო იქმნას უშუერებაჲ,“ და სხვ. გამონაკლისს წარმოადგენს „ჯერ“ ფუძის შემცველი ფორმები. „ჯერ“ არ არის ისეთივე თვითკმარი შემადგენელი ნაწილი, როგორიცაა „მზა“, „მოსწრაფე“, „ღირს“, „სათნო“ და ა. შ., რომელთაც დამხმარე ზმნა III პირში გამარტივებული სახით ბუნებრივად შეერწყმით: მოსწრაფე არს > მოსწრაფეა, სათნო არს > სათნოა და ა. შ., მაგრამ არ არსებობს „ჯერა“ ფორმა. ამიტომ მის შემცველ შედგენილ შემასმენლებს ვწერთ ერთად: „ჯერარს“, „ჯერიყო“, „ჯერიჩინა,“ და სხვ.

(ცალ-ცალკე ვწერთ აღწერითი (პერიფრასტული) წარმოების ზმნებს, რომლებიც მარტივ შემასმენლად მიიჩნევა: **მოქცეულ ხართ, შეწყნარებულ ხართ, დაჯდომილ იყო**, და სხვ. მონიშნული ზმნები ამ მაგალითებში დინამიკური ვნებითი გვარის I და II თურმეობითის ფორმებია (აღწერითად ნაწარმოები).

„ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის შემთხვევაში, სქოლიოებში ჩატანილი არ არის კალმისმიერი ლაფსუსები. ძირითადი ხელნაწერის ენობრივად არასწორი ფორმები ასახულია სქოლიოში, კრიტიკულ ტექსტში კი ისინი ჩანაცვლებულია სწორი ფორმებით სხვა ნუსხებიდან.

სქოლიოს გადატვირთვის თავიდან აცილების მიზნით, „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის შემთხვევაში სქოლიოებში წარმოდგენილი არ გვაქვს **უჭ** დაწერილობის ნიმუშები ძირითადი ტექსტის შემცველი ნუსხიდან (Cod. Iviron georg.-21), ე.წ. იოტამეტობის ნიმუშები და **უჭ** დაწერილობის მაგალითები A-382 ნუსხიდან (მცირე გამონაკლისის გარდა), „მენას, ერმოგინესა და ევლრაფოს წამების“ შემთხვევაში – **უჭ** კომპლექსი A-70 ხელნაწერის ვარიანტებში, **ჟუჭ**, **უჭ** დაწერილობა და **უ/ვ, ვ/ვი, ჟ**-ის კლება-მატება Q-122a ხელნაწერის ვარიანტებში. აღნიშნული დაწერილობები სქოლიოებში მოცემული გვაქვს მხოლოდ მაშინ, როცა ვარიანტი

სხვა ნიშნითაც განსხვავდება ძირითადი ტექსტისგან. ამასთან, აღნიშნული გვაქვს მხოლოდ A ხელნაწერის პაგინაცია.

სამეცნიერო აპარატი რამდენიმე ნაწილს მოიცავს: ხელნაწერთა ურთიერთმიმართებისა და ენობრივ საკითხებს, ხელნაწერთა აღწერილობებს, კომენტარებს, საძიებლებსა და ლექსიკონს.

ხელნაწერთა აღწერილობებს რუბრიკების სახით წარმოვადგენთ. წინამდებარე ტომში რამდენიმე რუბრიკაც დავამატეთ და სქემამ შემდეგი სახე მიიღო:

გადაწერის ადგილი

ხელნაწერის ძველი ადგილმდებარეობა

ჟანრი

თარიღი

თანამედროვე ადგილმდებარეობა

ფურცელთა რაოდენობა

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა

საანალიზო ტექსტის ადგილი კრებულში

საწერი მასალა

მხატვრული გაფორმება

ფურცლის ზომა

ნაწერის ზომა

ასოს სიმაღლე

სტრიქონთა რაოდენობა

სტრიქონებს შორის მანძილი

ნაწერის ზომა

სვეტების რაოდენობა

თითოეული სვეტის ზომა

სვეტებს შორის მანძილი

დამწერლობის ტიპი

მომგებელი (დამკვეთი):

გადამწერი

ზოგადი შენიშვნები

ანდერძ(ებ)ი საანალიზო ტექსტის შემცველ ფურცლებზე

მინანერ(ებ)ი საანალიზო ტექსტის შემცველ ფურცლებზე

წინა აღწერილობები

ბიბლიოგრაფია.

წინამდებარე ტომში მოცემული აღწერილობები, ძირითადად, ეყრდნობა წინა აღწერილობებს, რომლებიც დასახელებული გვაქვს რუბრიკაში: „წინა აღწერილობები.“ ზოგიერთი რუბრიკა შეიძლება არ ახლდეს რომელიმე ხელნაწერს (სათანადო ინფორმაციის უქონლობის გამო). ამასთან, იმის გამო, რომ ათონური და სინური წარმოშობის ნუსხები ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში მიკროფირების სახით გვაქვს და არა ორიგინალების, ის რუბრიკები, რომლებიც ორიგინალთან დაკავშირებულ კოდიკოლოგიურ მონაცემებს შეიცავს, ვერ იქნება შევსებული, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა საჭირო ცნობები წინა აღწერილობებშია მოცემული. თუ რომელიმე ხელნაწერი კრებულის აღწერილობა ჩვენი გამოცემის წინა ტომებშიცაა შესული, წინამდებარე ტომში მათთან დაკავშირებით მხოლოდ აუცილებელი, ძირითადად, საანალიზო ტექსტთან შემხები რუბრიკებია წარმოდგენილი.

სამეცნიერო აპარატის მომდევნო ნაწილია კომენტარები, სადაც თხზულებათა საყურადღებო ადგილები და ფრაზებია განმარტებული. თუ ტექსტში ჩანართებია რომელიმე ბიბლიური წიგნიდან, კომენტარში მითითებულია შესაბამისი წიგნი, თავი თუ მუხლი. საჭიროების შემთხვევაში ახსნილია მისი დამონშემების კონტექსტი.

ჰაგიოგრაფიული თხზულებების გმირები რეალური, ისტორიული პიროვნებები არიან, რომლებიც რეალურ დროში ცხოვრობდნენ და ღვთის სათნო მოღვაწეობით გამოირჩეოდნენ. უმეტესი ნაწილი მონამებრივად აღესრულა და ქრისტიანული ეკლესიის მიერ წმინდანად შეირაცხა. მათ აქვთ თავიანთი ხსენების სადღესასწაულო დღეები, არსებობს მათი ხატები და ა. შ. ანუ, მათი სახელები ეკლესიის ისტორიის ნაწილია.

ჰაგიოგრაფიულ თხზულებებში, წმინდანების გვერდით, სხვა ისტორიული პიროვნებებიც გვხვდებიან, იქნებიან ესენი მთავრები, მეფეები, იმპერატორები, მხედართმთავრები თუ სხვ. გარდა ამისა, ამ ჟანრის ნაწარმოებებში ხშირად იხსენიებიან აგრეთვე მითოლოგიური პერსონაჟები. აღნიშნულის გათვალისწინებით, გამოცემას დავურთეთ პირთა და მითოლოგიურ პერსონაჟთა ანოტირებული საძიებელი. ნაწარმოების ის პერსონაჟები კი, რომელთა შესახებ ინფორმაცია არ არის დაცული არც ისტორიულ საბუთებსა და არც ეკლესიის ისტორიაში, ტექსტური ინფორმაციით არიან წარმოდგენილნი საძიებელში.

პირთა და მითოლოგიურ პერსონაჟთა ანოტირებული საძიებლის შემდეგ ტომს ერთვის გეოგრაფიულ სახელთა ანოტირებული საძიებელიც. მოქმედებები ამა თუ იმ ნაწარმოებში კონკრეტულ გეოგრაფიულ არეალში ხდება და, ბუნებრივია, ავტორის მიერ სახელდება ქვეყანა, ქალაქი, დაბა, მდინარე თუ სხვა რომელიმე გეოგრაფიული ადგილი. რამდენადაც თხზულებაში აღწერილი ამბები ქრისტიანობის გავრცელების ადრეულ საუკუნეებში ხდებოდა, ტოპონიმთა სახელები შეიძლება სხვაობდეს მათი თანამედროვე სახელწოდებებისაგან და საჭიროებდეს ახსნა-განმარტებას. ასეთი ტოპონიმები მრავლად აღმოჩნდა წინამდებარე ტომის მასალაში. მიუხედავად იმისა, რომ გამოვიყენეთ ძველი რუკები და შევეცადეთ, ჩვენი ვარაუდები გამოგვეთქვა მათთან მიმართებით, ზოგიერთ შემთხვევაში გაგვიჭირდა მათი იდენტიფიცირება, განსაკუთრებით, უცნობი ან ნაკლებად ცნობილი დასახელებების შემთხვევებში.

სამეცნიერო აპარატის დამამთავრებელი ნაწილია ლექსიკონი. მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს ძველი ქართული ენის ლექსიკონები, მის დართვას წინამდებარე ტომისთვის თავისი კონკრეტული მიზანი აქვს: დააფიქსიროს სალექსიკონო ერთეულების ის მნიშვნელობები, რომლებიც მათ მოცემულ გამოცემაში შესულ თხზულებებში აქვთ. გარდა ამისა, ზოგჯერ ესა თუ ის სიტყვა რომელიმე კონტექსტში განსხვა-

ვებულის სემანტიკური ელფერით არის ნახმარი, რაც აფართოებს მისი გამოყენების სარეალიზაციო სფეროს. ეს კი ბუნებრივად წარმოშობს ძველი ტექსტებისთვის განმარტებითი ლექსიკონის დართვის საჭიროებას.

ცხადია, ასეთი ლექსიკური ერთეულების გვერდით, ლექსიკონში შეტანილია ისეთი სიტყვებიც, რომლებიც ცნობილი მნიშვნელობით არის გამოყენებული. ლექსიკონის მომზადებისას ვისარგებლეთ შემდეგი ლექსიკონებით: ორბელიანი, 1949; აბულაძე, 1973; სარჯველაძე, 2001; სინური ოთხთავი, 2010.

სქოლიოებში გამოყენებული პირობითი ნიშნები:

- ტექსტს აკლია სიტყვა, ან ფრაზა
- + ტექსტს ემატება სიტყვა, ან ფრაზა
- ~ სიტყვათა თანმიმდევრობა შეცვლილია
- # ხელნაწერის ადრინდელი დანერილობა
- * ხელნაწერის გვიანდელი დანერილობა

ქეთევან გიგაშვილი

„ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ნუსხათა ურთიერთმიმართებისათვის

„ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ექვთიმე ათონელისეული თარგმანი 4 ნუსხაშია დაცული. ამათგან უძველესია 1030 წლით დათარიღებული ათონური ხელნაწერი Cod. Ivron georg.-21 (იგივე Ath-21), რომელსაც A ლიტერით წარმოვადგენთ. 1066 წლით თარიღდება A-134 ნუსხა (B ლიტერი), XI საუკუნეშია გადაწერილი ასევე ათონური ხელნაწერი Cod. Ivron georg.-17 (იგივე Ath-17) (C ლიტერი), ხოლო XV საუკუნეში – A-382 ნუსხა (D ლიტერი).

ძირითად ხელნაწერად აღებული გვაქვს ყველაზე ძველი – Cod. Ivron georg.-21 ნუსხა, რომელიც რამდენიმე ენობრივი თავისებურებით ხასიათდება:

ორთოგრაფიული:

ე ხმოვანფუძიანი საზოგადო არსებითი სახელების (იშვიათად საკუთარი სახელებისაც), ზედსართავი სახელების, რიცხვითი სახელების, მიმღეობების სახელობით ბრუნვასა და მართული მსაზღვრელის ფუნქციით გამოყენებულ ამავე ხმოვანზე დაბოლოებულ საკუთარ სახელებთან ხშირია **ეჭ** გრაფემათა თანმიმდევრობა, რაც კონტამინირებული დაწერილობის ნიშნებია. როგორც ჩანს, გადამწერი ვერ ერკვეოდა მათი ხმარების წესში და წერდა ორივეს:

„იესუ ქრისტე**ჭ** არს უფალი“; „გარდამოჭდა წიაღთაგან მამისათა ქრისტე**ჭ** ღმერთი ჩუენი“; „გამოედ და მებრძოლედ დიდი ეგე აკკლიანე**ჭ**“; „მამაჲ და ძე**ჭ** და სული წმიდაჲ“; „რაჲთა იქმნე მნე**ჭ** კეთილი“; „იპოვა კლდე**ჭ** ერთი“; „იაკობ იხილა კიბე**ჭ**“; „წარვაგლინე მონაფე**ჭ** ჩემი“; „მაშინ დაწერა ებისტოლე**ჭ**“; „დატევებად სცა ბუნებითი საქმე**ჭ** დედათაჲ“; „ისწავა ყოველი სიბრძნე**ჭ** მეგვკტელთაჲ“; „სინმიდე**ჭ** იგი დაეპკრძალეთ“; „სიმდიდრე**ჭ** შენი და საუნჯენი“; „სთნდა

ფრიად სიკეთეც ტავროდსი“; „შემუსრენით ფიალები ეგე და სარწყულები სავსეც ღვინთა მით შეგინებულთა“; „შეიმოსეს სამოსელი იგი ბრწყინვალეც ქრისტეს სარწმუნოებისა“; „მცირეც ეგუტერი“; „უმჯობესს იყო ჩემდა“; „იყო ჟამი მეხუთეც“; „ვიხილე მუნ მდებარეც გუამი“; „წმიდა იგი მდგომარეც“; „ხატი... წმიდისა მოციქულისა პეტრეცსი“; „მსახური მოსეცსი“; „რომელსა ჰრქვან „ვარადეცს ზღუდე“, და სხვა მრავალი.

ორიოდე შემთხვევაში მოვლენა დადასტურდა მიცემით ბრუნვასთანაც, სადაც **ც**-ს ხმარება გაუმართლებელია: „მოუწოდა უხუცეცსსა მას“; „ჰრწმენა ქრისტეც უმრავლეცსთა“;

შეინიშნება კალმისმიერი ლაფსუსებიც:

„წარვედით ჰრომს მოციქულისა პეტერსსა“; „უფალი იყავნ შემწე შენდა, ვითარცა აბრაჰამისა“; „კეთილად გპოე შვილე ეგე ეკლესიისა“; „ევედრა ნეტარი ბარგრატ“; „კაცნი ახოვანნი ბრძოლოსა“; „მთავარმან დაგვგო თვთოფერინი სანოაგენი“; „და იქმნა, ვითარცა გოლტი ღორთა“; „წარვიდა ქალაქად საკერპორსა მათსა“; „ცნეს მტერთა მათ, ვითარმედ ურთაერთას მოსწყუედდეს“; „მან ნებსით თავსისდვა ჩუენთს“; „გინათუ შეურაცხყგუყო ჩუენ“; „რად მოშუერერით ჩუენისა სიგლახაკისა“; „ყოველი, რაე გუაქსუს ჩუენ“; „ღმერთი მშვდობისა იყვან ძმანო“; „განახუჯნ თუალნი გულთა მათთან“; „განვედით გერემო სოფლებსა“; „მიუმცნო ერსრეთ.“

ამავე ტიპის ცდომილებად მიგვაჩნია ზოგიერთი ზმნური ფორმის დაბოლოებაც. მაგალითად, ქვემოთ მოცემულ წინადადებაში ისე ჩანს, თითქოს II კავშირებითის ნაცვლად გამოყენებულია წყვეტილის მწკრივი:

„ხოლო მე განემზადო ტაბლაჲ სანავესა მას ჩემსა და **აღასრულა** რაე აღნომი, მოხვდე მონისა შენისა სახლსა განსუენებად და მუნ იხილო ნეტარი ბარგრატ...“ აქ რეალურად მწკრივთა აღრევა კი არ გვაქვს, არამედ ბოლოკიდური **-ა** შეცდომით წერია **-ო**-ს ნაცვლად: უნდა იყოს „აღასრულო“; ასევე, ერთ წინადადებაში წყვეტილის ფორმაში შეცდომით წერია ბოლოკიდური **-ნ**: „და **მიილონ** მან ძელისა მისგან და

ჭამა და მისცა ქმარსა თჳსსა და ჭამეს და მეყსეულად ცნეს სირცხვლი თჳსი“; უნდა იყოს „მიიღო.“ ორივე შემთხვევაში ჩვენს ვარაუდს ადასტურებს იმავე წინადადებებში გამოყენებული დანარჩენი ზმნური ფორმები.

ერთგან II პირისადმი მიმართული ფორმების გვერდით გამოყენებულია I პირის მრავლობითის ფორმა: „ნუ გეშინინ, რამეთუ ქრისტესთვის გსურის, ჯერარს ბაძვაჲ ვნებათა მისთა. ნუმცა რაჲ უკუე **განგაშორებს** სიყუარულსა მისსა... არამედ ისწრაფეთ.“ უნდა იყოს „განგაშორებს.“

სხვაგან **აღ-** ზმნისწინის ადგილას იკითხება **აჰ-** და ისეთი შთაბეჭდილება იქმნება, თითქოს **ჰ-** პირის ნიშანია გამოყენებული: „ღუარძლი იგი **აჰმოჰფხურეს** მათგან.“ უნდა იყოს „აღმოჰფხურეს.“

ერთ შემთხვევაში დაფიქსირდა **უ** გრაფემა **ო-**ს ნაცვლად: „ღირსმან უნისიფორე პრქუა ნეტართა მამათა.“

კრიტიკულ ტექსტში აღნიშნული ცდომილებები გასწორებულია.

სხვა ნუსხათა ენობრივ თავისებურებებს წინამდებარე სტატიის დიდი ტექსტის შემცველ ხელნაწერთან (Cod. Iviron georg.-21) მიმართებით განვიხილავთ.

BCD ნუსხათა მონაცემები ხშირად არ ემთხვევა ძირითადი ნუსხის მონაცემს. მაგალითად,

C ნუსხაში თხზულების სათაური იწყება თვისა და რიცხვის დასახელებით: „თუესა ივლისსა ა თ (C)...“, რომელსაც მოსდევს შემდეგი ტექსტი: „ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა...“ არცერთ სხვა ნუსხაში დრო არ არის მითითებული და იწყება პირდაპირ ასე: „ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ...“

D ნუსხაში სათაურში არ გვაქვს „მღვლთმოდღურისა“, „ჭალაკისა სიკილისა“ და „ეპისკოპოსმან“, სამაგიეროდ დამატებულია „მამაო, გვაკურთხენ!“

BC ნუსხები საკუთარ სახელ „აკკლიანეს“ „აკკლინეს“ სახით წარმოადგენენ: აკკლინე; აკკლინესა, აკკლინესაა, აკკლინესთვს, აკკლინესი, აკკლინესნი, და სხვ.

BCD ნუსხებში ე ხმოვანფუძიანი სახელების შესაბამის ბრუნვებში, ასევე ზედსართავი სახელების უფროობითი ხარისხის ფორმებში ძირითადი ნუსხის ღ გრაფემის საპირისპიროდ ყოველთვის ე გრაფემაა გამოყენებული: ძე; შდრ. ძღ; ბრწყინვალე // ბრწყინვალღ; მცირე // მცირღ; მონაფე პავლესი // მონაფღ პავლღსი; მოსესი // მოსღსი; უმრწემესისა // უმრწემღსისა,¹ და სხვ.

B ნუსხა იშვიათად იყენებს ღ გრაფემას, ძირითადად, გეოგრაფიულ სახელებში: იღრუსალემითგან, იღრუსალემით, ისრაღლ, ისრაღლისაო, ისრაღლისანი; ორჯერ გვხვდება შორისდებულში: ჰღ; ერთხელ ზმნაში: გუღტყოდეს; და ორჯერაც ე ხმოვანფუძიანი საზოგადო სახელის სახელობით ბრუნვაში: „მეუფღ ქრისტე“, „ძღ ღმრთისა.“

D ნუსხისთვის მკვეთრად დამახასიათებელი თავისებურებაა უღ დანერილობა და ე.წ. იოტამეტობა. უღ გრაფემათა მიმდევრობა 217 მაგალითშია დადასტურებული – როგორც სახელებსა და ზმნებში, ისე ზმნიზედებში: შუღნიერება, გუღმულებასა, გუღლისა, შემთხუღვად, მოხუღდ, აყუღდრებდეს, გუღმსგავსა, უკუღ, ნუუკუღ, ქუღშე, და სხვ. ცხადია, უე დანერილობა აჭარბებს მას. დაფიქსირდა 756 შემთხვევა: ჩუენისა, მარჯუენით, აჩუენოს, ქუეშე, და სხვ.

იოტამეტობა შეინიშნება ა და ო ხმოვნების მომდევნო პოზიციებში – როგორც სახელებში, ისე ზმნებში: რაფდენიმე, ყრმაფსა, ნეტარსაფ, მამაფდ, ამაღლებაფდღე, სიტყუაფთა, მოი-

---

¹ დამოწმებული მაგალითების პირველი წევრი შესადარებელი ნუსხიდან არის მოხმობილი, ხოლო მეორე წევრი – ძირითადი და დანარჩენი ნუსხებიდან. ამასთან, წარმოდგენილი ნიმუშების პირველ წყვილში ვიყენებთ „შეადარე“ სიტყვას შემოკლებული ფორმით (შდრ.), ყველა დამარჩენ წყვილში კი – ორ პარალელურ ხაზს.

ხილაჲ, აღასრულაჲ, ინებაჲ, მოილოჲ, მიილოჲ, ამბორსუყოჲ, და სხვა მრავალი.

სამივე (BCD) ნუსხისთვის დამახასიათებელია **ჯ** გრაფემის გამოყენება **უ** გრაფემის ნაცვლად და პირიქით: ლუსონ (CD); შდრ. ლუსონ (AB); ლუსონს (C) // ლუსონს (ABD); ლუსონისსა (C) // ლუსონისსა (ABD); ლჯკაონიდეს (C) // ლუკაონიდეს (ABD); ხჯცად (C) // ხუცად (AB), ხუცესად (D); სურაკოსით (B) // სურაკუსით (D), სჯრაკუსით (AC); მომიკვდინებიან (B) // მომიკუდინებიან (ACD); განკურვებული (B) // განკვრვებული (ACD); თჯ (B) // თუ ACD); მოგჯეახლა (B) // მოგუეახლა (AC), მოგუჭახლაჲ (D); იჯდა (B) // იუდა (ACD); შე-თჯ-ინწყნაროთ (B) // შე-თუ-ინწყნაროთ (ACD); გუთხრეს (B) // გვთხრეს (ACD); დარღვევად (B) // დარღუევად (ACD); შეგჯწყალენ (B) // შეგჯწყალენ (ACD), და სხვ.

B ნუსხაში, იშვიათად CD ნუსხებშიც ხშირია **ო** და **უ** გრაფემათა ურთიერთშენაცვლების მაგალითები.¹

უ-ს ნაცვლად გამოყენებულია **ო**:

მოჯლნი (B); შდრ. მუჯლნი (ACD); სოფევაჲ (B) // სუფევაჲ (ACD); ქურომი (D) // ქურუმი (ABD); ქურომნი (C) // ქურუმნი (ABD); ქურომთა (D) // ქურუმთა (ACD); საზაფხოლონი (B) // საზაფხულონი (ACD); ორჩულოებანი (B) // ურჩულოებანი (AC), უსჯულოებანი (D); მორწმონეთაჲ (B) // მორწმუნეთაჲ (ACD); დიდებოლ (B) // დიდებულ (ACD); შემოსრვილნი (C) // შემუსრვილნი (ABD); შებლალოლი (B) // შებლალული (ACD); მოსროლნიცა (B) // მოსრულნიცა (ACD); მოცლად (B) // მუცლად (ACD); მჯორვალითა (B) // მჯურვალითა (ACD); უკოე (B) // უკუე (ACD); განოლო (B) // განულო (ACD); შემწოხრდა (B) // შემწუხრდა (ACD); ჰკორნებდა

---

¹ ენერთ „გრაფემას“ და არა „ფონემას“, ან „ხმოვანს“, რადგან აქ გრაფიკულ აღრევასთან უნდა გვექონდეს საქმე და არა ასიმილაციისა თუ დისიმილაციის ფონეტიკურ პროცესებთან.

(B) // ჰკურნებდა (ACD); აქონდა (B) // აქუნდა (ACD); ძალოც (B) // ძალუც (ACD); გოაქუს (B) // გუაქუს (ACD); მიონწერა (B) // მიუნწერა (ACD); ალოშენებიეს¹; მეყსეოლად (BC) // მეყსეულად (AD); ნოცა (B) // ნუცა (ACD); უკუეთო (D) // უკუეთუ (ABD), უკოე (B) // უკუე (ACD), და სხვ.

ო-ს ნაცვლად გამოყენებულია უ:

საუკუნუე (B); შდრ. საუკუნო (ACD); უჩინუ (B) // უჩინო (ACD); ებისკუპოსსა (B) // ებისკოპოსსა (ACD); მუნაფეთა (B) // მონაფეთა (ACD); სუფლებისაგანცა (B) // სოფლებისაგანცა (ACD); უჯერ (C) // ოჯერ (ABD); ქურწინებად (BC) // ქორწინებად (AD); ამბუხებაა (D) // ამბოხებაა (ABD); შეპყრუბილ (B) // შეპყრობილ (ACD); მოუნუდა (B) // მოუნოდა (ACD); უნუდიან (B) // უნოდიან (ACD); უბინუდ (B) // უბინოდ (ACD); მიუგუ (D) // მიუგო (ABD).

C ნუსხაში წყვეტილში **სთქუთ** ფორმასთან **სთქვთ** ფორმის შენაცვლება **უ / ვ** გრაფემათა მონაცვლეობით უნდა აიხსნას. ამის თქმის საფუძველს გვაძლევს ის, რომ წყვეტილის ფუნქციით II ხოლმეობითის გამოყენების სხვა მაგალითი არ იძებნება:

„მოგუცენით მოძღუარნი იგი ჩუენნი, რომელთათჳს სთქვთ და წარვიდეთ“; შდრ. „... სთქუთ...“ (ABD).

D ნუსხაში ერთგან უმარცვლო **უ**-სთან **ვ** ფონემა შენაცვლებული:

„უფალმან ჩუენმან იესუ ქრისტემან მოყვასნი მოგცნა შენ“; შდრ. „...მოყუასნი“ (ABC).

B ნუსხაში **ვ** გრაფემის ნაცვლად ზოგჯერ **უი** გრაფემათა მიმდევრობა გვხვდება: ამისთუისცა; შდრ. ამისთუსცა (ACD); დაიმკუიდრეს // დაიმკვდრეს (ACD); საკუირველება // საკვრველება (ACD); საკუირველებასა // საკვრველებასა

---

¹ ძირითად ნუსხაში აქ სხვა ზმნაა გამოყენებული.

(ACD); მეგუპტელნი // მეგუბტელნი (ACD); ყოვლისათუის // ყოვლისათუს (ACD).

C ნუსხაში ორ შემთხვევაში დადასტურდა § გრაფემის გამოყენების შემთხვევა: სანაწები; შდრ. სანახები (ABD); სანაწებსა // სანახებსა (ABD).

ნუსხები არათანმიმდევრულ სურათს გვიჩვენებენ „მარჯვენა“ და „მარცხენა“ ზედსართავი სახელების ხმარებისას. აქ გვხვდება როგორც ა, ისე ე ხმოვანზე დაბოლოებული ვარიანტები: „შეახო მარჯუენე“ (BD); შდრ. „შეახო მარჯუენა“ (AC); „ნუ სცნობნ (AC: სცნობს) მარცხენა (A: მარჯუენწ; C: მარჯუენა; D: მარცხენა) შენი, რომელსა ჰყოფდეს მარჯუენა (A: მარცხენე; C: მარცხენა; D: მარჯუენა) შენი“ (B).

ფონეტიკური პროცესებიდან აღსანიშნავია:

ხმოვანთა დისიმილაცია:

ოვა // ოა > უვა // უა: სანუაგესა (D); შდრ. სანოაგეთა (A), სანოაგესა (B), სანოვაგეთა (C); სანუაგითა (D) // სანოაგითა (AB), სანოვაგითა (C); სანუვაგენი (D) // სანოაგენი (AB), სანოვაგენი (C); მყუვარ (C) // მყუარ (B), მყოვარ (AD).

ოვე // ოე > უე: ყუელ (C) // ყოველ (ABD); სამუელს (C) // სამოელს (ABD); თითუეულისა (C) // თითოეულისა (ABD).

ხმოვანთა დისიმილაციის მოვლენით შეიძლება აიხსნას ნუე (C); შდრ. ნოე (ABD).

წარმომავლობის სახელში „მონტანელნი“ B ნუსხა, ძირითადად, უ ხმოვანს ხმარობს: მუნტანელნი. მხოლოდ ერთ შემთხვევაში შეგვხვდა „ო“, სწორედ იქ, სადაც ძირითად ნუსხაში „უ“ ხმოვანია გამოყენებული და ისიც ერთადერთი შემთხვევაა მისთვის. ბერძნულში აღნიშნული სიტყვა „ო“ ხმოვანს შეიცავს (*μοντανός*). „უ“-ს გამოყენება ამ მაგალითში დისიმილაციით აიხსნება.

თანხმოვანთა ასიმილაცია:

შაფათსა (B); შდრ. შაბათსა (ACD); ეკუტერი (C) // ეგუ-

ტერი (ABD); „ეკუტერ“ ვარიანტს A ნუსხაც იყენებს. ეკუტერისა (AC) // ეკუტერისა (B), (D); ნეფსით (BCD) // ნეფსით (A); განშჯად (BC) // განსჯად (AD); C ნუსხა „სასჯელისა“ და „სამსჯავროს“ ასიმილირებულ ვარიანტებს (საშჯელი, სამშჯავრო) იყენებს; იგივე სურათი გვაქვს A ნუსხაში, გარდა ერთი გამონაკლისისა (სასჯელისასა); B ნუსხა „სასჯელის“ შემთხვევაში ორივე ვარიანტს ხმარობს, ხოლო „სამსჯავროს“ შემთხვევაში – მის ასიმილირებულ ფორმას; D ნუსხაში გაბატონებულია ასიმილირებული „საშჯელი“ ფორმა (თანაბარდობით 5/1), ხოლო ერთხელაა ნახმარი სამსჯავრო ფორმა. მაგალითები: საშჯელითა (ABCD); საშჯელისა (AC) // ს(ა)შჯელისასა (B); სასჯელისასა (D); საშჯელისა (A) // სასჯელისა (D); საშჯელად (AC) // სასჯელად (BD); საშჯელისა (AC) // სასჯელისა (BD); სასჯელისასა (A) // სარჩელისა (B); საშჯელისასა (C). ABC ნუსხები იშვიათად იყენებენ „შჯულ“ ვარიანტს და საერთოდ არ იყენებენ „სჯულ“ ვარიანტს. აბსოლუტურ უმრავლესობაში ისინი ხმარობენ დისიმილირებული „რჩულ“ (შჩ > რჩ) ფუძის შემცველ სიტყვებს: ურჩულონი; შდრ. უსჯულონი (D); ურჩულოხა // უსჯულოხა (D); ურჩულოებისამან // უსჯულოებისამან (D); ურჩულოებანი // უსჯულოებანი, და სხვ. D ნუსხა, როგორც მაგალითებიდან ჩანს, მიმართავს ამოსავალ „სჯულ“ ფორმას, თუმცა იშვიათად მისგან ასიმილირებულ „შჯულ“ ვარიანტსაც გვთავაზობს: შჯულსა, შჯულისა.

ABD ნუსხები იყენებენ ასიმილირებულ „სამრემლო“ ფორმას: „ეკლესიასა თვისი სამრემლო აქუნდეს“; შდრ. სამრევლო (C); ABC ნუსხები უპირატესობას აძლევენ ასიმილირებულ „დაემშჭუალა“ და „შჭამოთ“ ფორმებს: „ქრისტჳ დაემშჭუალა ცხორებისათჳს კაცთაჲსა“; შდრ. „...დაემსჭუალა...“ (D); „რომელსაცა დღესა შჭამოთ მისგან“ // „...სჭამოთ...“ (D).

ყველა ნუსხა ხმარობს ასიმბლირებულ „არმურ“ ფორმას. მხოლოდ ერთ შემთხვევაში BD ნუსხები უნაცვლებენ მას ამოსავალ ვარიანტს: „ვითარცა ალმური კუამლისაა.“

რეგრესული ასიმბლაციის მაგალითი უნდა იყოს: სააზპარეზოსა (B); შდრ. საასპარეზოსა (AC), საასპარეზსა (D) (სზ > ზზ, თუმცა აქ დისიმბლაცია არ გამოირიცხება: სს > სზ, ან სპ > ზპ).

თანხმოვანთა დისიმბლაცია:

ეზბაზსა (BC); შდრ. ემზაზსა (AD); ეზბაზისაგან (B) // ემზაზისაგან (ACD); ანზბეზა (B) // ამზბეზა (ACD); ანპარტავანებისათვის (B) // ამპარტავანებისათვის (ACD); ანბორისყოფითა (B) // ამბორისყოფითა (ACD); ანბორსუყოფდეს (B) // ამბორსუყოფდეს (ACD); „ანბორსუყო“ ფორმას ერთ შემთხვევაში ძირითადი ნუსხაც იყენებს: „ანბორსუყო ლუკაონიდეს“ (AC); შდრ. ამბორსუყო (BD).

ნუსხები არაერთგვაროვან სურათს გვიჩვენებენ ანთროპონიმ „ეპიფანეს“ ხმარებისას. კერძოდ, ყველგან ვხვდებით როგორც „ეპიფანეს“, ისე დისიმბლირებულ „ეტჰფანეს“ ფორმას. მათი შეფარდება თითოეული ნუსხის მიხედვით ასე გამოიყურება:

A ნუსხა: ეპიფანეს (14); ეტჰფანეს (1);

B ნუსხა: ეპიფანეს (9); ეტჰფანეს (6);

C ნუსხა: ეპიფანეს (1); ეტჰფანეს (10);

D ნუსხა: ეპიფანეს (8); ეტჰფანეს (6).

არაერთგვაროვნება გვაქვს „ეპისკოპოსის“ შემთხვევაშიც. ძირითადი ნუსხა 8 შემთხვევაში ხმარობს „ეპისკოპოს“ ფორმას, ხოლო 22 შემთხვევაში – დისიმბლირებულ „ეტჰსკოპოს“ ფორმას. ამ უკანასკნელს აძლევს უპირატესობას B ნუსხაც (28 შემთხვევა 1-ის საპირისპიროდ). დისიმბლირებული ვარიანტი უგამონაკლისოა C ნუსხაში, D ნუსხაში კი ამოსავალი ფორმისა და დისიმბლირებულის შეფარდება ასე გამოიყურება: 13/11.

BCD ნუსხები ხმარობენ **ნულილი** ზედსართავი სახელის არადისიმილირებულ ფორმას: ნულილად; შდრ. ნურილად (A).

ყველა ნუსხა იყენებს დისიმილირებულ „ეპისტოლე“ ფორმას. ერთადერთ შემთხვევაში ძირითად ნუსხაში დაფიქსირებულია არადისიმილირებული („ეპისტოლე“) ვარიანტი: „შემდგომად მონერისა ეპისტოლისა მის.“

ყველა ნუსხა ერთმანეთს თანხვედბა არადისიმილირებული „ნანდვლვე“ ფორმის გამოყენებაში: „ნანდვლვე ქრისტეს მიერ შვილი ჩემი ხარი შენ“; „ნანდვლვე კაცი იგი.“

A ნუსხა მხოლოდ ერთ და C ნუსხა ორ შემთხვევაში ხმარობს არადისიმილირებულ „სულნელება“ ფორმას: „სულნელება ცნობათა უალრესი იხილვებოდა“ (AC); შდრ. სურნელება (BD); „სული სურნელებისა იყნოსა“ (ABD) // სულნელებისა (C).

ბგერის დაკარგვა:

ვ ხმოვანი ხშირად იკარგება **ოა, ოე, ოი** და **ეო** ხმოვნებს შორის პოზიციაში: მაცხოარი (BC); შდრ. მაცხოვარი (AD); მაცხოარმან (B) // მაცხოვარმან (ACD); საცხოართა (C) // საცხოვართა (ABD); (მოი)პოა (BCD) // (მოი)პოვა (A); თხოა (B) // თხოვა (ACD); მოითხოა (BCD) // მოითხოვა (A); ნისქლოანით (BCD) // ნისქლოვანით (A); სახელოანი (C) // სახელოვანი (ABD); კეთროან (BD) // კეთროვან (AC); კეთროანნი (B) // კეთროვანნი (ACD); ვპოეთ (BCD) // ვპოვეთ¹ (A); მაყულოანსა (BCD) // მაყულოვანსა (A); ახოანნი (B) // ახოვანნი (ACD); ცხოელი (BC) // ცხოველი (AD); ცხოელისა (B) // ცხოველისა (ACD); ცხოელად (BC) // ცხოველად (AD); ცხოელსმყოფელი (BC) // ცხოველსმყოფელი (AD); ცხოელსმყოფელისა (BC) // ცხოველსმყოფელისა (AD); ცხოელსმყოფელთა (BC) // ცხოველსმყოფელთა (AD); მოედ (BCD)

---

¹ **ოე** ხმოვნებს შორის **ვ** თანხმოვნის დაკარგვა ძირითად ხელნაწერსაც ახასიათებს.

// მოვედ (A); მითხრილ (ABCD); ამ უკანასკნელ შემთხვევაში იშვიათია შენარჩუნების მაგალითები: თხოვილ (CD); დაუტეო (BCD) // დაუტეო (A), და სხვ. „დატევა“ BD ნუსხებში „დატეობა“ ფორმითაა მოცემული. აქ საქმე უნდა გვექონდეს - ებ თემის ნიშნთან -ობ თემის ნიშნის მონაცვლეობასთან: დატევა > დატეობა და შემდეგ ვ თანხმონის დაკარგვასთან ბაგისმიერი ო ხმოვნის წინა პოზიციაში: დატეობა > დატეობა.

BD ნუსხებში იშვიათად ვ ხმოვანი იკარგვის უ ბაგისმიერ ხმოვანსა და თანხმოვანს შორის პოზიციაშიც:

„შეურდა ფერჯთა მოციქულისათა“ (B); შდრ. „შეუვრდა...“ (AC);¹ „ან უკუე შეურდი ღმერთსა მას ჭეშმარიტსა იესუ ქრისტეს და მიიღე მეორედ შობაჲ“ (D) // „... შეუვრდი...“ (ABC).

B ნუსხაში იკარგება უ ხმოვანი: სასმელი; შდრ. სასუმელი (ACD). გულისთქმათაგან (B) // გულისთქუმათაგან (ACD).

ამავე ნუსხაში იკარგება რ თანხმოვანიც თანხმოვანთა შორის პოზიციაში: ძნოლით; შდრ. ძრნოლით.

ნუსხებში ა ხმოვანფუძიან სახელებთან -მდე თანდებულის წინ შეინიშნება ვითარებითი ბრუნვის ნიშნის -დ ელემენტის როგორც დაკარგვის, ისე შენარჩუნების მაგალითები:

ჯუარცუმამდე (CD); შდრ. ჯუარცუმაღმდე (AB); ამაღლებამდე (BCD), ამაღლებაღმდე (A); დღემდე (B) // დღეღმდე (ACD); ზღუაღმდე (B) // ზღუამდე (ACD); პეტრონიკეღმდე (B) // პეტრონიკემდე (ACD); ქუეყანაღმდე (B) // ქუეყანამდე (ACD).

BCD ნუსხებში მოქმედებითი და დინამიკური ვნებითი გვარის ზმნებში ფუძისეულ ნ თანხმოვანთან პირდაპირი ობი-

---

¹ D ნუსხას ეს წინადადება აკლია.

ექტის მრავლობითობისა თუ კონვერსიის შედეგად გადმოყო-
ლილი **-ენ** მარკერის შეხვედრისას იკარგება ერთი **-ნ**:

„ყოველნივე სიტყვთა შექმნა“ (BCD); შდრ. „... შექმნა“
(A); „რომელმან შექმნა ანგელოზნი“ (BCD) // „... შექმნა“
(A); „კნინ იქმნეს“ (BCD) // „... იქმნეს“ (A); „რომელმან-იგი
შექმნა ცანი და ქუეყანაჲ“ (BC) // „... ქმნა...“ (AD); „მოი-
კითხნა იგინი და წარგზავნა“ (D) // „... წარგზავნა“ (ABC);
„განავლინა წინაშე მდგომელნი“ (BD) // „განავლინა“ (AC);
„წარგზავნა იგინი“ (BCD) // „წარგზავნა...“ (A); „სნეულეზანი
განკურნა“ (BD) // „... განკურნა“ (AC); „ყოველნი განკურნა“
(B) // „... განკურნა“ (ACD); „ალაშენიან რაჲ ეკლესიანი“
(BD) // „ალაშენიან...“ (AC); „წარავლინეს კერძოთა ჰრომი-
სა“ (B) // „წარავლინეს“ (ACD); „ყოველნივე სიტყვთა შექ-
მნა“ (BCD) // „... შექმნა“ (A); „განავლინა წინაშე მდგომარე-
ნი“ (D: მდგომელნი) (BD) // „განავლინა...“ (AC); „ოდეს გა-
მოიწსნა მონებისაგან“ (BD) // „გამოიწსნა...“ (AC), და სხვ.

ბგერის განვითარება:

BD ნუსხებში ვხვდებით **რ** თანხმოვნის განვითარების
ფაქტებს ურთიერთობით ნაცვალსახელში:

„იტყოდეს ურთიერთარს“ (BD); „ამბორსუყვეს ურთიერ-
თარს“ (BD); „მოიკითხეს ურთიერთარს“ (BD); „სიყუარული
ღმრთისა მიმართ და ურთიერთარს“; „მარკიანე და ბაგრატ
ურთიერთარს“ (BD); „განკვრვებულნი ურთიერთარს იტყო-
დეს“, და მრავალი სხვ.

მეტათეზისი:

განძჟარცეს (B); შდრ. განძარცუეს (ACD).

ABC ნუსხები არათანმიმდევრულობას გვიჩვენებენ
„ძლიერ“ და „უძლიერ“ ფუძეების შემცველ ლექსიკურ ერთე-
ულთა გამოყენებისას. AB ნუსხები უპირატესობას ანიჭებენ
არამეტათეზირებულ ფორმებს, თუმცა იშვიათად არც მეტა-
თეზირებულ ვარიანტებზე ამბობენ უარს. ნუსხათა მიხედვით
ასეთი სურათი გვაქვს: A ნუსხა: ძლიერ (29); ძრიელ (4); უძ-

ლურ (13); უძრულ (1); B ნუსხა: ძლიერ (32); ძრიელ (4); უძლურ (14); უძრულ ()); C ნუსხაში გაბატონებულია მეტათეზირებული ვარიანტი: ძლიერ (12); ძრიელ (18); უძლურ (2); უძრულ (12); D ნუსხა კი მხოლოდ ამოსავალ ფორმებს მიმართავს.

B ნუსხაში ობიექტური პირის ნიშანი **ჰ**- ფუძის შიგნითაც დასტურდება: მოვჰლიდა; შდრ. მოჰვლიდა (ACD), რაც მეტათეზისის გამოვლინება უნდა იყოს.

კუმშვა:

„ამპარტავან“ ფუძე C ნუსხაში შეკუმშულია, განსხვავებით სხვა ნუსხებისგან: ამპარტავნებისათვის; შდრ. ამპარტავანებისათვის (AD), ანპარტავანებისათვის (B). BC ნუსხებში გამოვლენილი კუმშვის მაგალითებია: საკუმეველისა (B); შდრ. საკუმეველისა (AD); საჭმლად (BC) // საჭმელად (AD).

მორფოლოგიური საკითხები:

C ნუსხაში სონორ თანხმოვანზე დაბოლოებული ტოპონიმი „იერუსალემი“ მიმართულებითის ფუნქციით ვითარებით ბრუნვაში **-ად** ბრუნვის ნიშანს დაირთავს **-დ** ნიშნის საპირისპიროდ: „მოიქცეს იერუსალემად“ (C); შდრ. „... იწრუსალემდ“ (A), „... იწრუსალემს“ (BD).

მიმართულებითის ფუნქციით ხშირია მიცემითი და ვითარებითი ბრუნვების მონაცვლეობა:

„ალიხილნა ზეცად“ (B); შდრ. „... ზეცას“ (ACD); „მისწუთებოდის ზეცას“ (B) // „... ზეცად“ (ACD); „ნარივლინა (D: ნარავლინა) იგი ეგვპტეს“ (BD) // „... ეგვპტედ“ (AC); ამავეს მონმოზს ზედა აზნაცში მოხმობილი მაგალითიც (იერუსალემად // იწრუსალემდ // იწრუსალემს).

ყველა ნუსხაში მრავლად მოიპოვება გამარტივებული ზმნისნიშები: **ა-**, **ნა-**, **გადა-**, **გა-**:

„აჰმართეს სამარესა“ (B); შდრ. „აღჰმართეს...“ (ACD); „აჰმართეს მუნ საყდარი“ (D) // „აღჰმართეს...“ (ABC); „ამჰედრდეს წინაშე მისსა“ (BD) // „აღმჰედრდეს...“ (A), „...“

აჰმვედრდეს“ (C); ავიდეს (B) // ალვიდეს (ACD); ავედით (C) // ალვედით (ABD); ალმომიკითხე (BCD) // ამომიკითხე (A); აჰკაზმა (BC) // ალჰკაზმა (AD); აბორგებულნი (B) // ალბორგებულნი (ACD); აილო (AC) // ალილო (BD); აიხუნა (C) // ალიხუნა (ABD); აჰსნად (ABCD); აჰდა (C) // ალჰდა (AB) // ალჰჰდა (D); აჰმართნა (C) // ალმართნა (B), ალჰმართნა (AD); ნავემართენით (B) // ნარვემართენით (ACD); ნამომართება (C) // ნარმომართება (ABD); ნამომგზავნა (B) // ნარმომგზავნა (ACD); გადამოჰდა (B) // გარდამოჰდა (ACD); ნავედ (C) // ნარვედ (ABD); ნავიდეთ (C) // ნარვიდეთ (AB) // ნარვიდეს (D); ნავიდა (C) // ნარვიდა (ABD); ნავიდეს (C) // ნარვიდეს (ABD); გადასაყრდნელსა (C) // გარდასაყრდნელსა (A), გარდასაყრდნობელსა (BD); გამარჯუება (C) // განმარჯუება (ABD); განხვდოლით (BD) // გახვდოლით (AC), და სხვა მრავალი.

ნუსხებში ზოგჯერ ზმნაში არ აისახება II სუბიექტური პირის ნიშანი:

„ვითარ განშიშულდი“ (BCD); შდრ. „... განჰშიშულდი“ (A); „რომელსა ქადაგებ“ (D) // „... ჰქადაგებ“ (ABC); ხედავა (D) // ჰხედავა (ABC).

BD ნუსხებში ორიოდე მაგალითი მიგვანიშნებს, რომ გადამწერი ვერ ერკვევა III სუბიექტური პირის -ნ ნიშნის ხმარების წესში და წერს იქაც, სადაც მისი ადგილი არ არის:

„შვილო ჩემო, უფალი იესუ გრწმენინ და მას ესევიდინ“ (D); შდრ. „... ესევიდი“ (ABC); „ილოცევედით და იტყოდით მამაო ჩუენოსა და, უფალო იესუ ქრისტე, თანამავალ მეყავინ“ (BD) // „... მეყავ“ (AC); „ნუუკუე მენიონ სიკუდილი და ნარვიდე დაბნელებული“ (A) // „... მენიოს...“ (BCD); „გუემენ ეგე ძლიერად, რაათა იხილოს მან და ძრწოლა შეედევას“; შდრ. „გუემენ...“ მაგრამ: „შიში ღმრთისა გაქუნდინ“ (BD) // „შიშითა უფლისაათა იყოფოდე“ (AC).

BD ნუსხები ზოგჯერ სხვა ნუსხებს უპირისპირდებიან III პირდაპირი ობიექტის ნიშნის გამოხატვის თვალსაზრისით: „ცეცხლსა ჰხედვიდა“ (B); შდრ. „... ხედვიდა“ (ACD); „ჰხედვიდა პირსა“ (B) // „ხედვიდეს...“ (ACD); „ჰხედვიდეს ერნი“ (B) // „ხედვიდეს...“ (ACD); „შთაჰჴადეს ზღუად“ (BD) // „... შთაჴადეს“ (AC); „წმიდაყოფს ყოველსა კაცსა“ (D) // „წმიდაჴყოფს...“ (ABC); „აღჴფხურეს ტაძარი“ (D) // „აღფხურეს...“ (ABC).

ნუსხები ზოგჯერ განსხვავებულ სურათს გვიჩვენებენ III ირიბობიექტური პირის ნიშნის გამოხატვის მხრივაც: „ჰხადოდა სახელსა ბოროტისა“ (C); შდრ. „ხადოდა...“ (ABD); „ღმერთთა თქუნთა ვმსახურებ“ (B) // „... ვჰმსახურებ“ (ACD); „სინმიდესა მსახუროს“ (C) // „... ჰმსახუროს“ (ABD); „ვმონებთ ფალკონს“ (B) // „ვჰმონებთ...“ (ACD); „ვმსახურებ ირას“ (B) // „ვჰმსახურებ...“ (ACD); „თავი წარკუეთეს“ (D) // „... წარჴკუეთეს“ (ABC); „თავები წარკუეთეს“ (D) // „... წარჴკუეთეს“ (ACD); „მიჰხედა მათ“ (B) // „მიხედნა...“ (D), „... მიხედნა...“ (AC); „სასოებაჲ წარკუეთეს“ (BD) // „...წარჴკუეთეს“ (AC); „რათა შევწირვიდე მას ზედა შესანირავსა“ (D) // „... შევსწირვიდე“ (ABC), და სხვ.

ხელნაწერებში ე.წ. „დაჰბადა“ ტიპის ზმნებში ირიბობიექტური პირის ნიშანი ჰ- ხშირად არ გამოიხატება: „რომელნი აღმართნეს“ (B); შდრ. „აღჰმართნეს...“ (ACD); „აღმართნეს ტაძართა მათ შინა“ (B) // „აღჰმართნეს...“ (ACD); „განვმზადეთ ადგილი“ (BC) // „განვჰმზადეთ...“ (AD).

BD ნუსხებში ზოგჯერ არ აღინიშნება პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობა: „მოვისწავლო მე საღმრთონი წერილნი“ (D) // „ვისწაო...“ (B); შდრ. „ვისწავლნე...“ (AC); „ისმინონ სიტყუანი“ (D) // „ისმინნენ...“ (ABC); „მისცა ბაგრატს და მარკიანეს ორნი ჯუარნი“ (BD) // „მისცნა...“ (AC); „ყოველნი

უძლურებანი ჩუენნი განჰკურნე“ (D) // „... განჰკურნენ“ (ABC), და სხვა მრავალი.

ხელნაწერებში ზოგჯერ -ოდ სავრცობიანი ზმნების უწყვეტელსა და I ბრძანებითი მწკრივის ნიშნად გამოყენებულია -ი სუფიქსი, ნაცვლად -ე-სი, რაც -დ სავრცობიან ზმნებთან გათანაბრებით აიხსნება: „დავსხენით საყდართა მათთა ზედა და ვევედრებოდით გამოცხადებად ჩუენდა ჩუენებათა დაფარულთა“ (D); შდრ. ვევედრებოდეთ (ABC); „უკუეთუ თქუენცა გნებავს სწავლად ენასა ჩუენსა ჰრომაელებრ და ბერძულებრ და ქრისტეანე ყოფად, აზნაურებით იყოფებოდით ჩუენ თანა!“ (AC); შდრ. „...იყოფებოდეთ...“ (B), „... იყოფოდით...“ (D); „ილოცევდით და იტყოდით მამაო ჩუენოსა“ (D) // „... იტყოდეთ...“ (ABC); „დაადგერთ, შვილნო, აქა და უფალსა ვევედრებოდით და ურჩულოჲ იგი იქმოდის, ვითარცა ჰნებავს“ (ABC). „იქმოდის“ აქ I კავშირებითის ფორმას, რომლის საშუალებითაც ბრძანებითი კილოს გამოხატვა მე-11 საუკუნისთვის ახალი მოვლენა იყო. B ნუსხა „იქმოდინ“ ფორმას იყენებს, რაც I ბრძანებითია, თუმცა -ი მწკრივის ნიშნით, D – „იქმოდენ“ ფორმას. ამასთან, D ნუსხაში „ვევედრებოდით“ ფორმის ნაცვლად II კავშირებითია ნახმარი: „ვევედრნეთ...“

ყველა ნუსხა მოქმედებითი გვარის ზმნებთან I თურმეობითში, ძირითადად, ინარჩუნებს ძველ დაბოლოებას:

„მიულებიეს უღელი“ (ABCD); „მოგვლებიეს სული“ (ABCD); „რომელი-ეგე მიგილებიეს“ (ABCD); „უბრძანებიეს უფალსა“ (ABCD); „წელთა შენთა შემივედრებიეს“ (ABCD), და სხვ. იშვიათად AD ნუსხები ახალ დაბოლოებასაც გვიჩვენებენ: „ბაგრატს მიუცემია“ (A); შდრ. „... მიუცემიეს“ (BCD); „ემმაკსა განუმზადებია განსაცდელი“ (AD); შდრ. „... განუმზადებიეს...“ (BC); „ღმერთი დაგივინყებია“ (A) // „... დაგიტევებიეს“ (B), „... დაგივინყებიეს“ (CD).

ნუ ნანილაკიანი უკუთქმითი ბრძანებითი, ძირითადად, ანმყოს ხოლმეობითთ გადმოიცემა: „**ნუვინ სცნობნ** ჩემსა აქა მოსლვასა“ (ABCD); „**ნუ სცნობნ** იგი“ (ABCD). იშვიათად ან-მყოს ხოლმეობითს ამ ფუნქციით ანმყო ენაცვლება: „ჭურია-თანი ნულარა **შევლენედ** სასმენელად თქუენდა“ (ABC); შდრ. „... **შევლენან**“ (D). „**ნუ სცნობნ** მარცხენაჲ შენი“ (BD) // „**ნუ სცნობს...**“ (AC).

ერთგან ABC ნუსხებში II ხოლმეობითის, ხოლო D ნუს-ხაში II კავშირებითის ფორმებით გადმოცემულია II თურმეო-ბითის შინაარსი: „მარადის საკურთხეველსა ზედა ბრძანა და-დებაჲ მისი, ოდენ ჟამსა კითხვისასა **აღილის** იგი და **წარუკითხის** ერსა და კუალად საკურთხეველსავე **დადვის**“ (ABC); შდრ. „... **აღილოს... წარუკითხოს... დადვას**“ (D).

დასტურდება **-ებ / -ობ** თემის ნიშანთა მონაცვლეობა: „აბრალეზდა მას ქმარი თჳსი დაყოვნებისათჳს“ (AC); შდრ. „აბრალობდა...“ (BD); „**ნუ** მაბრალობ, უფალო ჩემო“ (ABCD); „კეთილად აბრალეზთ მათ“ (AC) // „... აბრალობთ...“ (B).

ნუსხები ზოგჯერ ერთმანეთისგან სხვაობენ დინამიკური ვნებითი გვარის ზმნებში **-(ე)ნ** და **-დ** სუფიქსების გამოყენე-ბის მხრივ: „აღჯრასხნა ენასა მათსა და დადუმდეს“ (D); შდრ. „დადუმნეს“ (ABC).

განსხვავებული ვითარება შეინიშნება წარსული დროის ვნებითი გვარისა და საშუალი გვარის მიმლეობის წარმოება-შიც: „შემკობილი თუალთაგან მრავალფასისათა“ (AC); შდრ. „შემკუღლი...“ (BD); „შემკუღლი მამულისა მისისა საფასისაგან“ (AC) // „შემკობილი...“ (BD); „უდებქმნულ ვართ“ (AC) // „უდებქმნილ...“ (BD); „ქმნულკეთილ ფრიად“ (ABC) // „ქმნილ-კეთილ...“ (D); „წინაშე მდგომელნი“ (ACD) // „... მდგომარე-ნი“ (B); „მონვენილ“ (D) // „მონვენულ“ (ABC).

პოსტპოზიციურ ნყობის მართულ მსაზღვრელებთან D და ზოგჯერ B ნუსხაც უპირატესობას აძლევენ მოქმედებითი ბრუნვის ნიშნის **ა** ელემენტის შეკუმშვას:

„სახელითა მამისათა, ძისათა და სულისა წმიდისაჲთა“ (D); შდრ. „... მამისაჲთა, ძისაჲთა... წმიდისაჲთა“ (ABC); „ინურთიდა სარწმუნოებასა ქრისტესსა მადლითა სულისა წმიდისათა“ (BD) // „...წმიდისაჲთა...“ (AC); „სიტყუთა მშუღობისათა“ (D) // „... მშუღობისაჲთა“ (ABC); „ცხორებისათეს კაცთასა“ (D) // „... კაცთაჲსა“ (ABC); „ხარებითა ანგელოზისათა“ (D) // „... ანგელოზისაჲთა“ (ABC); „სიღრმით გულისა მისისათა“ (D) // „... მისისაჲთა“ (ABC); „პირითა თარგმნისათა“ (D) // „... თარგმნისაჲთა“ (ABC); „თმითა თავისა მისისათა“ (D) // „... მისისაჲთა“ (ABC).

გვხვდება **-მდე** // **-მდის** (ერთგან კი **-მდენ**) თანდებულების ურთიერთმონაცვლეობა: „ვიდრემდე“ (BD); შდრ. „ვიდრემდის...“ (AC); „აქამდე“ (B) // „აქამდის(ს)“ (ACD); „აქამომდის“ (D) // „აქამომდენ“ (C), „აქამომდე“ (AB); „ანტიოქიამდის“ (BD) // „ანტიოქიამდე“ (AC), და სხვ.

სინტაქსური საკითხები:

ნუსხები ზოგჯერ ერთმანეთს უპირისპირდებიან პოსტპოზიციური წყობის მართული მსაზღვრელის საზღვრულთან შეთანხმების მხრივ სახელობით ბრუნვაში.

„ხატი მაცხოვრისაჲ“ (ABC); შდრ. „... მაცხოვრისა“ (D); „ძირი ყოვლისა ბოროტისაჲ“ (AB) // „... ბოროტისა“ (CD); „ავრილიანე ქალაქპეტისაჲ“ (ABD) // „... ქალაქპეტისა“ (C); „სიმრავლჳ ერისაჲ“ (AD) // „... ერისა“ (BC); „მიმგებელ ბოროტისაჲ“ (C) // „... ბოროტისა“ (ABD); „მადლი ნიშებისაჲ“ (C) // „... ნიშებისა“ (ABD); „ჟამი ამიერ სოფლით განსლვისა მისისაჲ“ (AC) // „... მისისა“ (BD); „ყოველივე საქმე განკაცებისაჲ“ (B) // „... განკაცებისა“ (ACD); „ქარი იგი ჩრდილოჲსაჲ“ (AC) // „... ჩრდილოჲსა“ (BD); „შემოქმედი ცისა და ქუეყანისაჲ და ზღვსაჲ“ (AC) // „... ცისა... ქუეყანისა და ზღვსა“ (BD); „სიტყუად ცხორებისაჲ“ (AC) // „... ცხორებისა“ (BD); „უფალი სიკუდილისაჲ“ (AC) // „... სიკუდილისა“ (BD); „შვილი ეგე ეკ-

ლესიისაჲ“ (ABC) // „... ეკლესიისა“ (D); „კურთხევაჲ მღდელთაჲ და წესი ნათლისღებისაჲ“ (ABC) // „... მღდელთა... ნათლისღებისა“ (D); „ღმერთი მშკდობისაჲ“ (ABC) // „ღმერთი მშკდობისა“ (D), და სხვ.

BC ნუსხებში შეინიშნება „თანა“ თანებულის მიერ სულიერი საგნის აღმნიშვნელი სახელის მართვა მიცემით ბრუნვაში, ნაცვლად ნათესაობითისა: „იყვენით ებისკოპოსსა თანა“ (BC) // ებისკოპოსსა (D); შდრ. „... ებისკოპოსისა...“ (A).

ხელნაწერები არათანმიმდევრულნი არიან ზმნა-შემასმენლის მიერ სანწყისით გადმოცემული ქვემდებარისა თუ პირდაპირი დამატების ბრუნვაში მართვის თვალსაზრისით:

„ვინაჲ გეგულებს ან წარსლვად, ძმანო?“ (BCD); შდრ. „... წარსლვაჲ...“ (A); „თვსთავე ქალაქთა გუეგულების წარსლვაჲ“ (D) // „... წარსლვად“ (ABC); „სიტყვს მიცემად თანაგაც მათოვს“ (D) // „... მიცემაჲ...“ (ABC); „გუეგულების განსლვაჲ და დაყენებაჲ მათდა“ (B) // „... დაყენებაჲ...“ (ACD); „ეგულების აღდგინებაჲ“ (BD) // „... აღდგინებაჲ“ (AC); „მსურის ხილვად შენდა“ (BD) // „... ხილვაჲ...“ (AC); „ბრძანა წმიდამან წარსლვად ეკლესიაჲ“ (BD) // „...წარსლვაჲ...“ (AC); „ითხოვა ლოცვაჲ მღდელისაგან, წარსლვად მომკალთა მათ მიმართ“ (BD) // „... წარსლვაჲ“ (AC); „იკადრა ჴელყოფაჲ საქმესა მას“ (BD) // „... ჴელყოფაჲ...“ (AC); „არა ვინებე ჭამადისა გემოჲს ხილვად“ (BD) // „... ხილვაჲ“ (AC); „უბრძანა დაჯდომად“ (B) // „... დაჯდომაჲ“ (ACD); „არა შეუნდო ბრძოლისა და სისხლისა დათხევისა ყოფაჲ“ (BD) // „... ყოფაჲ“ (AC); „უბრძანა ყოველთა ათასისთავთა და სპაჲსპეტთა მოყვანებაჲ“ (B) // „... მოყვანებაჲ“ (ACD); „ითხოა ლოცვაჲ მღდელისაგან წარსლვად“ (BD) // „... წარსლვაჲ“ (AC), და სხვა მრავალი.

CD ნუსხებში სანწყისი ზოგჯერ ავლენს სახელის მიცემით ბრუნვაში მართვის სინტაქსურ უნარს:

„ამან განანათლნეს გულნი თქუენნი ცნობად ნებასა მისსა“ (C); შდრ. „... ნებისა მისისა“;

„ინებე გამოჩინებად სიგლახაკესა ჩემსა“ (D) // „... სიგლახაკისა ჩემისა“ (ABC).

ნუსხებში დასტურდება სხვათა სიტყვის -ო:

„შეჰრჩულვიდა მას ნეტარი იგი, არამედ ბოროტი გონება მისი მოუდრეკელ იყო“ (D); შდრ. „... იყო“ (ABC); „ვიდრელა იტყოდეს ყოველნი, თუ მოკუდებისო“ (AC) // „... მოკუდების“ (BD).

BD ნუსხებში გვხვდება თანდებულისა და ნანილაკის გადატანა სინტაგმის მეორე წევრზე;

„მამისა თვისაგან“ (BD); შდრ. „მამისაგან თვისა“ (AC); „მძლაფრისაგან ქარისა“ (B) // მძაფრისაგან“ (D), „მძაფრისა ქარისაგან“ (AC); „ბრძანებისაებრ შენისა“ (BD) // „ბრძანებისა შენისაებრ“ (AC); „სულიერებისაებრ მისისა“ (D) // „სულისა მისებრ“ (ABC); „ცოლითურთ და შვილით“ (BD) // „ცოლით და შვილითურთ“ (AC); „რაჲსათჳსმე მიზეზისა“ (D) // „რაჲსამე მიზეზისათჳს“ (ABC); „სიტყუაჲ იგი ლუსონისიცა“ (BD) / „სიტყუაჲცა იგი ლუსონისი“ (AC); „ვლეთ სხუაჲლა ორი დღე“ (BD) // „ვლეთლა სხუაჲ ორი დღჳ“ (AC), და სხვ.

D ნუსხაში უსულო საგნისთვის განკუთვნილი ფუძე იხმარება სულიერი საგნის აღმნიშვნელ სახელთან:

„თანა წარიტანა (ვ)ონიფანტე მთავარი და ლუკაონიდე“; შდრ. „... წარიყვანა“ (ABC).

გარდა ზემოთ განხილული ენობრივი საკითხებისა, ნუსხებში შეინიშნება:

სიტყვებისა თუ ფრაზების ზედმეტობა ძირითად ნუსხასთან მიმართებით:

„შვილი იგი თჳსი საყუარელი“ (BD); „დაილუანნა ნეტარმან მან თჳსნი იგი მშობელნი“ (BD); „მიჰმართა ადგილსა მას და გოდოლსა“ (D); „თუალებითა შუენიერთა პატიოსნითა“ (D); „შუენიერად და შემკობილად იგი ყოველივე“ (D); „ყოვ-

ლად ძლიერისა და **კაცთმოყუარისა და სახიერისა**“ (BD); „ყოველსა სენსა და **ყოველსა** ცისად-ცისად გუემულეზასა“ (BD); „ესმა რაჲ პეტრესი კერძოთა **მათ**“ (BD); „ჭალაკისა **მის** სიკილიისა“ (C); „მოილო მხატვარმან **მან**“ (BCD); „გაქუს კადნიერებაჲ **შენ**“ (C); „**გარდამოსრულ და გარდამორდომილ**“ (C); „ნათელილო უფალმან **იოვანესგან** იორდანისა“ (BC); „განიპო იგი ორად თავითგან **ვიდრე** ბოლომდე“ (C); „ტავრომენისა **სიახლესა** სანახებზა“ (C); „გზასა მას დისა შენისასა ნარხვდე **შენ**“ (BC); „ბოროტისა ძირისა ბოროტო მორჩო **ნაყოფო და უკეთურო მორჩო**“ (C); „მთავართა და **ერისთავთა** მათ“ (C); „რომელი აღწერა ევაგრე ეპისკოპოსმან, მონაფემან მისმან. **გუაკურთხენ უფალო!**“ (B); „იესუ ქრისტე **თვსითა პირითა** მრავალსა ასწავლიდა“ (BD); „პოვნად **წყალობისა** სასუფეველსა მისსა“ (B); „აღადგინა ღმერთმან დავით **მეფე**“ (B); „მერმე ამალღდა მ(ა)მისა **ზეცად**“ (B); „პოვნად **წყალობისა** სასუფეველსა მისსა“ (BD).

BD ნუსხაში უფრო მეტად გვხვდება ვრცელი ფრაზების დამატების ნიმუშები: „და მერმე თქუა: **ყრმაჲ იშვა ჩუენდა და ძე მოგუეცა (D: მოგუჭცა) ჩუენ, რომლისა მთავრობაჲ მისი ზედა მჯართა მისთა და ჰრქუან (D: ჰრქუან) სახელი დიდისა ზრახვისა ანგელოზ (D: ანგელოზი): ღმერთი ძლიერი, მთავარი მშუდობისაჲ (D: მშუდობისა) მამაჲ მერმეთა მათ საუკუნეთაჲ**“; „ჰრქუა: **ნარვედით და ქრისტე იყავნ თქუენ თანა. ისწრაფე, ვითარცა სთქუთ, მისთვს თავსდებად ყოვლისათვსვე (B: ყოვლისავე) ღუანლისა, რაჲთა შეხვდეთ ბრძენთა მათ თანა ქალწულთა თანა სასძლოსა მას ზეცისასა.**“ ნარვიდეს იგინი სენაკად თვსად.“

D ნუსხაში ორგან ორჯერ მეორდება ფრაზა, რაც გადამწერის შეცდომაზე მიუთითებს:

„სიმრავლე **უძღურთაჲ გარემოჲს ქალაქებისა და დაბნებისაგან.** იხილეს რაჲ მოციქულთა სიმრავლე იგი ერისაჲ **უძღურთაჲ გარემოჲს ქალაქებისა და დაბნებისაგან** შემოკრებუ-

ლი“; „ყოვლად კეთილად და შუცნიერად და იყო შენებული იგი
ყოვლად კეთილად და შუცნიერად და იყო შენებული იგი.“

სიტყვებისა თუ ფრაზების ნაკლებობა:

„არარაჲ მიუგეს“ (BD); შდრ. „არარაჲ მიუგეს მათ“ (AC);
„სულმან არანმიდამან“ (D) // „სულმან მან არანმიდამან“
(ABC); „ოდენ ჟამი იყო“ (BCD) // „ოდენ ჟამი იყო ლამისაჲ“
(A); „ყოველი, რაჲ არს“ (C) // „ყოველი, რაჲ არს მას შინა“
(ABD); „წმიდისა პეტრესი“ (CD) // „წმიდისა მოციქულისა
პეტრესი“ (AB); ვერვინ იკადრებდა მიახლებად“ (BCD) //
„ვერვინ იკადრებდა მიახლებად მისა“ (A); „მიუთხრობდეთ
ერსა საკრველებათა“ (D) // „მიუთხრობდეთ ერთა ამათ
საკრველებათა“ (ABC); „თანანარილო ძღუნად“ (D) // „თანა-
ნარილო ძღუნად მთავრისა“ (ABC); „არცა შესანირავენი
დაგკკლიან“ (BD) // „არცა შესანირავენი მისნი დაგკკლიან“
(AC); „ძე თჳსი სოფლად“ (BD) // „ძმ თჳსი სოფლად მოავლი-
ნა“ (AC); „არა არს გარეშე მისსა ცხორებაჲ“ (BD) // „არა არს
მას შინა ცხორებაჲ, რამეთუ ესე არს ჭეშმარიტებაჲ და ცხორე-
ბაჲ საუკუნოჲ“ (AC); „გიხაროდენ ქრისტეს იესუს მიერ“ (D)
// „გიხაროდენ უფლისა მიერ ყოველთა, გიხაროდენ ქრისტეს
იესუს მიერ“ (ABC); „რაჲ ესმა მოციქულსა“ (BD) // „რაჲ ესმა
წმიდასა მოციქულსა“ (AC); „ვევედრენით უკუე ღმერთსა“ (BD)
// „ვევედრენი უკუე ქრისტესა ღმერთსა“ (AC); „შენირვად
ღმრთისა პირველთა მათ“ (BD) // „შენირვისა ღმრთისა პირ-
ველთა მათ ნაყოფთა“ (AC); „შთაცვენ ცოდვასა უკუეთუ იგი
წმიდა იყოს“ (BD) // „შთაცვენ ცოდვასა, უკუეთუ იგი ოდენ
უბინო და წმიდა იყოს“ (AC), და სხვა მრავალი.

ხშირად D ნუსხაში არა მხოლოდ ვრცელი ფრაზები,
არამედ აბზაცებია დაკლებული:

„ისმენდა სიტყუაჲთა მოციქულისათა“ (D); შდრ. „ისმენ-
და სიტყუაჲთა მოციქულისათა და ვითარცა აღასრულა სწავ-
ლაჲ იგი და ერი განიყარა, მირბიოდა იგი და შეუვრდა ფერვთა

მოციქულისათა“; „ვიდოდეს ნავნი იგი და“ (D) // „ვიდოდეს ნავნი იგი და განგებითა ღმრთისაჲთა მიეახლნეს ნავნი იგი ურთიერთას“; ერთ შემთხვევაში დაკლებულია მოზრდილი ტექსტი: „მაშინ სულმან მან არანმიდამან არარაჲ მიუგო“ (D) // „მაშინ სულმან მან ბოროტმან, რომელი იყო კერპსა მას შინა, ჳმაჲ აღმოუტევა და ჳრქუა მათ: „კაცნო ტავრომენელნო, რაჲსა მოხუედით ჩემდა, ანუ რაჲსა ჳმითა ქებისაჲთა შემასხამთ? რავდენი გაუცნეთ, გაუცნეთ, და რაჲ-იგი ვქმენით, ვქმენით თქუენ თანა. ამიერითგან განგუეშორენით, არღარა არს ძალი ჩუენ თანა, რამეთუ სამგუამოვანმან ღმრთაებამან მოხედნა თვსთა დაბადებულთა, მოავლინა ღმერთმან სიტყუაჲ თვისი და ყოველნი განკურნნა, რომელმან-იგი შექმნნა ცანი და ქუეყანაჲ, ზღუაჲ და ყოველი, რაჲ არს მას შინა. ამან ან აქაცა მახული ცეცხლისაჲ მოავლინა, მონაფჳ თვისი, რომელმან ფალკონცა იოტა და სხუანი შემუსრნა და მეცა უჩინომყოფს.“ ესე რაჲ თქუა, დადუმნა იგი სრულიად.

ხოლო ქურუმნი იგი და ერი აღივსნეს მნუხარებითა, რამეთუ ვერ გულისჳმაცევს, რასა-იგი იტყოდა, არამედ ესე ოდენ ცნეს, ვითარმედ განსაცდელი და ჳირი მონევენულ არს ღმერთთა მათთა ზედა. მაშინ იწყეს კუალად ვედრებად, რაჲთამცა გამოცხადებულადრე აუნყა მათ, თუ ვინ არს ძლიერი იგი ღმერთი და ყოველთა შემოქმედი. ხოლო სულმან მან არანმიდამან და ბილწმან არარაჲ მიუგო.“

სიტყვათა რიგის შეცვლა:

„სულისა წმიდისა“ (B); შდრ. „წმიდისა სულისა“ (ACD); „დღეს თქუენდა“ (BD) // „თქუენდა დღეს“ (AC); „ჳამბავი კეთილი“ (BD) // „კეთილი: ჳამბავი“ (AC); „ესე ყოველივე“ (D) // „ყოველივე ესე“ (ABC); „ინყო კუალად“ (BD) // „კუალად ინყო“ (AC); „პატივსა მოიყვანოს“ (BD) // „მოიყვანოს პატივსა“ (AC); „მიიღო რაჲ“ (BD) // „რაჲ მიიღო“ (AC); „თვსთა ბოროტთა“ (D) // „ბოროტთა თვსთა“ (ABC); „მთავარი ვონიფანტე“ (BCD) // „ვონიფანტე მთავარი“ (A); „სულსა წმიდასა“ (C) // „წმიდასა სულსა“ (ABD); „ქუეყანით კაცთაჲ“ (D) // „კაცთაჲ

ქუეყანით“ (ABC); „მათისა მიმართ“ (BD) // „მიმართ მათისა“ (AC); „მცირესა სენაკსა“ (D) // „სენაკსა მცირესა“ (ABC); „იგი განსუენებად“ (BD) // „განსუენებად იგი“ (AC); „მიერ წმიდისა“ (BD) // „წმიდისა მიერ“ (AC); „სიტყუად ესე“ (BD) // „ესე სიტყუად“ (AC); „დაუტევეთ, კაცნო“ (D) // „კაცნო, დაუტევეთ“ (ABC); „აჩუენოს ქრისტეანობისაჲ“ (BD) // „ქრისტეანობისაჲ აჩუენოს“ (AC); „თანა შენთა“ (BCD) // „შენთა თანა“ (A); „შრომაჲ და ჭირი“ (BD) // „ჭირი და შრომაჲ“ (AC); „ბაგრატ და მარკიანე“ (BD) // „მარკიანე და ბაგრატ“ (AC); „პატიოსნისაჲ ჯუარისა(ე)“ (BD) // „ჯუარისა პატიოსნისაჲ“ (AC); „ონისიფორე აღვიდა“ (BD) // „აღვიდა ონისიფორე“ (AC), და სხვ.

სიტყვათა მატების მხრივ BC ნუსხები საერთო სურათს 6 მაგალითში გვიჩვენებს, BD ნუსხები – 215, ხოლო BCD ნუსხები – 24 მაგალითში, სიტყვათა დაკლების მხრივ BC ნუსხები ერთმანეთს 5 შემთხვევაში თანხვდება, BD ნუსხები – 249, ხოლო BCD ნუსხები – 15 შემთხვევაში, სიტყვათა რიგის შეცვლის ფაქტები BC ნუსხებში არ აღინიშნება, BD ნუსხებში ის 33 შემთხვევაში დასტურდება, ხოლო BCD ნუსხებში – ერთ შემთხვევაში. ცხადია, არის ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც თითოეული ფაქტი მხოლოდ ერთ ნუსხაშია დაფიქსირებული, მაგ., სიტყვათა რიგი მხოლოდ B ნუსხაში 18-ჯერ არის შეცვლილი, მხოლოდ C ნუსხაში – 2-ჯერ და მხოლოდ D ნუსხაში – 27-ჯერ.

ნუსხებისთვის ასევე ნიშანდობლივია **სიტყვების შეცვლა:**

„განუხარა“ (C); შდრ. „... განუყარა“ (ABD); „ზღვთ“ (BCD) // „ზღუდით“ (A); „მთავრისამან“ (BCD) // „პრეტორისამან“ (A); „მომტყუებელსა“ (D) // „მომატყუებელსა“ (B) // „მომცემელსა“ (AC); „დაუცადებელად“ (BD) // „დაუცხრომელად“ (AC); „მონაფეთა“ (BD) // „მოციქულთა“ (AC); „გამომი-

სახე“ (BD) // „გამომიხატე“ (AC); „მართალი“ (D) // „მაღალი“ (ABC); „მოყუარება“ (BD) // „მონყალებ“ (AC); „მოართუმი-
 დეს“ (BD) // „მისცემდეს“ (AC); „შუენიერ“ (D) // „გონიერ“ (ABC); „სირცხვლისანი“ (BD) // „სიცრუვისანი“ (AC); „განმზა-
 დება“ (D) // „კაზმვა“ (ABC); „საქმესა“ (BD) // „ნესსა“ (AC); „სასნაულთა“ (B) // „სნავლათა“ (ACD); „მოყუარება“ (BD) // „მონყალებ“ (AC); „სამნყსოხსა“ (B) // „სამნყსოხსადა“ (D) // „სარწმუნოებისა“ (AC); „მოიკლნეს“ (BD) // „მოისრნეს“ (AC); „სამკვდრებელ“ (B) // „სამსახურებელი“ (ACD); „შეიმოსე“ (BD) // „მიილე“ (AC); „კეთილადლა“ (B) // „კუალადლა“ (ACD); „უნდეს“ (D) // „ენებოს“ (ABC); „ზახება“ (B) // „ზრახვა“ (ACD); „მიჰყრიდა“ (BD) // „მიჰფენდა“ (AC); „სა-
 მოსლითა“ (B) // „სამკაულითა“ (ACD); „დაგიტევებიეს“ (B) // „დაგივიწყებია“ (A), „დაგივიწყებიეს“ (CD); „შეიზლუდენით“ (D) // „შეზლუდენით“ (B) // „შეიჭურენით“ (A), და სხვ.

ერთგან შეცვლილია ტოპონიმიც: „წარვიდა გალიად“ (B) // „... გალილიას“ (C); „... გალილიად“ (D); შდრ. „... პალიას“ (A).

რიცხვის შეცვლა:

„ქრისტეს ვნებათადა“ (BD); შდრ. „... ვნებისადა“ (AC); „კიდობანი ძელისა“ (BD) // „... ძელთა“ (AC); „აღვრს ესხნეს (B: ესხას) პირთა თქუენთა“ (BD) // „აღვრასხნეთ პირსა თქუ-
 ენსა“ (AC); „შეხებითა ჳელისადა“ (BD) // „... ჳელთადა“ (AC); „დაასხა საკუმეველი საცეცხურსა“ (BD) // „... საცეც-
 ხურთა“ (AC); „აღმოსლვასა მისსა წყლისაგან“ (BD) // „... წყალთაგან“ (AC); „ცისკრისა გალობათა“ (D) // „... გალობა-
 სა“ (ABC); „სიტყუასა მას ცხორებისასა“ (BD) // „სიტყუათა მათ ცხორებისათა“ (AC); „ასწავებდა ერსა“ (B) // „... ერთა“ (ACD); „თუალითა პატიოსნითა“ (B) // „თუალებითა...“ (ACD); „სიტყუანი იგი წინაწარმეტყუელთანი“ (BD) // „... წი-

ნაწარმეცყუელისანი“ (AC); „საწმარსა მ(ა)ს საჭიროსა“ (BD) // „საწმართა მ(ა)თ საჭიროთა“ (AC), და სხვ.

ორიენტაციის შეცვლა:

„გამოვედით დაბისა მისგან“ (B); შდრ. „... განვედით...“ (ACD); „მოგებებად მისდა“ (B: მისსა) (BD) // „მიგებებად...“ (AC); „მივედით ეკლესიად“ (BD) // „მოვედით...“ (AC); „მოსცემდა მას“ (BD) // „მისცემდა...“ (AC); „აზნაურებაჲ მონიჭოს“ (D) // „... მონიჭოს“ (ABC); „იგი მივიდა“ (D) // „... მოვიდა“ (ABC); „მოილო... ძელისა მისგან“ (BCD) // „მოილო...“ (A), და სხვა მრავალი. პირისადმი მიმართების კუთხით სხვაობა მიმართ // მომართ თანდებულების საშუალებითაც გამოიხატება: „მოციქულთა მიმართ“ (B) // „... მომართ“ (ACD); „თქუნდა მიმართ“ (B) // „... მომართ“ (ACD).

დადასტურდა, რომ სამივე ნუსხა ერთმანეთს თანხვედბა და ძირითად ნუსხას უპირისპირდება 290 შემთხვევაში; 97 შემთხვევაში საერთო ვითარებას გვიჩვენებს BC ნუსხები, 44 შემთხვევაში – CD ნუსხები, ხოლო 1238 შემთხვევაში – BD ნუსხები.

ძირითად ნუსხასთან ყველაზე ახლოს დგას C ნუსხა. თუ არ ჩავთვლით 15 დაკლებულ ფურცელს ამ უკანასკნელში, სხვაობები მათ შორის მინიმალურია. აშკარაა, რომ მისი საყრდენი ძირითადი ნუსხაა. გაცილებით დიდია სხვაობა ძირითად ნუსხასა და BD ნუსხებს შორის. როგორც თანხვედრის მაჩვენებელი ცხადყოფს, D ნუსხა შეუდარებლად მეტ სი-ახლოვეს ავლენს B ნუსხასთან. როგორც ჩანს, მისი გადამწერი, ძირითადად, ამ ხელნაწერს იყენებდა. მიუხედავად ნუსხებს შორის ზემოთ აღწერილი სხვაობებისა, ისინი არ სცილდება ერთი რედაქციის ვარიანტებს შორის დასაშვები სხვაობების ზღვარს.

**„წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთაჲ
აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჲსის“
ნუსხათა ურთიერთმიმართებისა და ბერძნულ ტექსტთან
მათი დამოკიდებულების საკითხისათვის**

„წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჲსის“ ეფთვიმე ათონელისეული თარგმანი, როგორც შესავალშივე აღვნიშნეთ, დაცულია cod. Iviron. Geo 21 (1030 წ.) და Sin.O.71 (XIII ს.) ხელნაწერებში. გამოცემაში A ლიტერით აღინიშნება Cod. Iviron. Geo 21 ხელნაწერი, რომელიც ძირითად ნუსხადაა მიჩნეული და B ლიტერით კი Sin.O. Geo. 71. მოკლედ შევხებით ხელნაწერთა ორთოგრაფიისა და ფონეტიკის საკითხებს:

1.1. ორთოგრაფია და ფონეტიკა:

A ხელნაწერში, ძირითადად, ჭ ძველი ქართული ენის ნორმების მიხედვით არის ნახმარი, ხოლო B-ში კი მის ნაცვლად, უხშირესად, ე გვაქვს: მაგ.: ქრისტჳ A // ქრისტე B; მცირჳ A // მცირე B; მეფჳ A // მეფე B; მჭურვალჳ A // მჭურვალ B; სიმდიდრჳ A // სიმდიდრე B და ა.შ.

ამასთანავე, A ნუსხაში ხშირია შემთხვევები, როცა იქ, სადაც ოდენ ჭ უნდა იყოს, გვაქვს ეჳ: მაგ.: ქრისტეანეჳ A; სიმრავლეჳ A; სიმდიდრეჳ A; საქმეჳ A; ბრწყინვალეჳ A; მეუფეჳ A; ზემდგომარეჳ A, ხეჳ A და ა.შ.

B ნუსხაში ჭ გვხვდება ე-ს ნაცვლად: თუჳსა B; უკუჳ B.

სიტყვაში თთუე-ჲ თავკიდური თ A ნუსხაში ორგზისაა შენარჩუნებული: თთუეჳ A // თუე B; სხვა შემთხვევებში კი ის გვიანდელი, გამარტივებული დაწერილობითაა მოცემული, როგორც B ნუსხაში: თუესა A // თუჳსა B; თუეჳ A // თუჳ B;

თუეჭ A // თუეჭ B; თუეჭ A // თუეჭ B; ორგზის ვხვდებით ერთნაირად ორივე ხელნაწერში: თუესა AB.

არსებითი სახელი „ეპისკოპოსი“ ორივე ნუსხაში გვხვდება არადისიმილირებული ეპისკოპოსი AB (ორგზის); ეპისკოპოსმან AB, ისე A ნუსხაში დისიმილირებული ფორმითაც: ებისკოპოსი A; ებისკოპოსისა A; ებისკოპოსმან A; ებისკოპოსისა A.

თანხმოვანი ვ-ს დაკარგვის მაგალითებია A ნუსხაში: წარედით A; იპოა A; იპოებოდა A; იპოოს A; დაუტეოს A; ჰპოებენ A; ეკლოანითა A; ფეროანი A.

თანხმოვანი ვ-ს დაკარგვის მაგალითებია B ნუსხაში: მოვიპოო B; ჰპოებენ B.

ვ ბგერა დაკარგულია და -ებ თემის ნიშანი -ობ-ით არის ჩანაცვლებული A ნუსხაში: დაუტევებ B // დაუტეობ A.

უ-ს რედუცირების მაგალითია A ნუსხაში: სუთ B // სკთ A.

კომპლექსი შჯ რჩ-თი არის, უმეტესად, გადმოცემული A ნუსხაში: უშჯულოსა B // ურჩულოსა A; უშჯულოთა B // ურჩულოთა A; უშჯულოებად B // ურჩულოებად A; უშჯულო B // ურჩულო A და ა.შ. ამასთან, შეიძლება შეგვხვდეს დანერვილობაც: უშჯულომან AB; უშჯულოთა AB.

რიცხვით სახელში „რაოდენ“ A ნუსხაში ერთხელ გვხვდებით იოტამეტობას: რაოდენ B // რაოდენ A, მეორე შემთხვევაში კი რედუცირებულ ფორმას: რაოდენნი B // რავდენნი A.

იოტამეტობა გვხვდება B ხელნაწერშიც, მაგ.: გონეზაეცთომილო B; მხოლომან B.

ზმნის ამოსავალი ფორმა „თავყანის-ცემა“ არცერთ ხელნაწერში გვხვდება, მისგან მიღებული თავყუანის-ცემა გვხვდება B ხელნაწერში, ხოლო კონტამინირებული ფორმა თავყუანის-ცემა კი A ნუსხაში და ერთგზის ორივეში: თავყუანის-ვსცემ AB; თავყუანის-ცემად A // თავყუანის-ცემად B;

თავყუანის-სცემ **A** // თავყუანის-სცემ **B**; თავყუანის-ეც **A** // თავყუანის-ეც **B**; თავყუანის-ვეც **A** // თავყუანის-ვეც **B** და ა.შ.

სიტყვაში „აღსაარება“ **B** ხელნაწერში ორგზის დაკარგულია ერთი ა: აღსაარებასა **A** // აღსაარებასა **B**.

ბოლოკიდური დ ლ-ს სახით არის წარმოდგენილი **A** ხელნაწერში: მოსიკუდიდ **B** // მოსიკუდილ **A**.

თანხმოვანი მ დაკარგულია **B** ხელნაწერში: ოკდომბერსა **A** // ოკდომბერსა **B**.

კ ბგერა ი-ს ნაცვლად განვითარებულია **A** ნუსხაში: ფჳრჳ **A**.

კ ბგერა განვითარებულია **A** ნუსხაში: შემემთხუევის **B** // შემემთხუევის **A**.

შთა- ზმნისწინი გვიანდელი ჩა- სახითაა **A**-ში: შთამოყარნიან **B** // ჩამოყარნიან **A**.

ათჳკდმეტ- და აჩჳკდმეტ- ფორმათა კონტამინაციის შედეგად მიღებული ფორმა ათჩჳკდმეტი გვხვდება **A** ნუსხაში: მეთათჩჳკდმეტესა **A** // მეთათჳკდმეტესა **B**.

ზმნისწინი დამო- გვიანდელი, რედუცირებული, სახით და- წარმოდგენილია **A**-ში: თავდაქცევით **A** // თავდამოქცევით **B**.

ჯ ბგერა განვითარებულია **A**-ში: ჳინჯჳველი **A**.

კითხვითი ნაწილაკი -ა დაკარგულია **B** ნუსხაში: ჳერეთცა არა მოდრეკილ არსა გონებაჲ შენი **A** // ჳერეთცა არა მოდრეკილ არს გონებაჲ შენი **B**.

ახალი აბზაცის დასაწყისში საზედაო ასოს ხმარების გამო უ ბგერა ოჳ დანერვილობით, ასომთავრულის ანალოგიით, არის გადმოცემული **A** ხელნაწერში: **ა.ჟ ჟ ჟ ჟ** **A**.

რიცხვითი სახელი რიცხვის ნაცვლად სიტყვითაა დაწერილი **B** ნუსხაში: აღესრულა ესეცა კეთილად მძღჳ მოწამჳ აითალა თთუესა ივლისსა იდ-სა **A**, იდ-სა|ათოთხმეტსა **B**; ხოლო წმიდათა მამათა დაანესეს სამთავე საჳსენებელი აღსრულებად თთუესა ნოემბერსა გ-სა **A**, გ-სა|სამსა **B**.

ფაქტობრივად, ყველა ფონეტიკური თუ ორთოგრაფიული მოვლენა, რაც **AB** ხელნაწერებში დასტურდება, აღწერილი აქვს ზურაბ სარჯველაძეს თავის ნაშრომში “ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის შესავალი” (სარჯველაძე 1984). ისინი მეტ-ნაკლები სიხშირით გვხვდება უამრავ XI საუკუნის შემდგომ ხელნაწერში და ასახულია ამ ხელნაწერთა ტექსტების პუბლიკაციებს თანდართულ გამოკვლევებში.

1.2. ბერძნული დედნის გავლენით ან უმისოდ არსებული განსხვავებანი „წამება ნმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჰისს” ხელნაწერებში

ძველი ქართული ხელნაწერების გადამწერები ხშირად ბრმად არ იწერდნენ დედნისეულ ტექსტს, არამედ მათ მცირე თუ საგრძნობი შესწორებები შეჰქონდათ თავიანთ ასლებში. ამგვარ ვარიანტულ წაკითხვებს, რაც შეიძლება ჩვენი ტექსტის შემთხვევაში, „მცირე” განსხვავებებად მივიჩნიოთ, რომლებიც არ ცვლიან ტექსტის შინაარსს, ვხვდებით „წამება ნმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჰისს” ორ ხელნაწერში. მაგალითები იმდენად მცირეა, რომ მათ უკლებლივ აღვნიშნავთ: შემკობილი **A** // შემკობილი იყო **B** (2);¹ თქუა **A** // ჰრქუა **B** (5); მოგუთმთავარმან **A** // მოგუთა მთავარმან **B** (5); შეინანენ პირველქმნულნი ცოდვანი **B** // შეინანონ პირველქმნულთა ცოდვათა **A** (5); არარას **A** // არარასა **B**; ტანჯვასა **A** // სატანჯველსა **B** (22); გონებანი **A**

---

¹ „წამება ნმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჰისს” ექვთიმე მთაწმიდელისეული თარგმანის ტექსტი გამოცემაში პარაგრაფებად არის დაყოფილი ბერძნული დედნის გამოცემის მიხედვით. აქ და შემდგომ, ფრჩხილებში ჩასმულია პარაგრაფის ნომერი, რომელსაც მიემართება მაგალითი.

// გულნი B (26);¹ ტანჯვათაგან A // სატანჯველთაგან B (47); ტანჯვათა|სატანჯველთა B (50).

განვიხილოთ რამდენიმე ვარიანტული ნაკითხვა, რომლებიც ე.წ. გადამწერ-რედაქტორის მიერ შეიძლებოდა ჩასწორებულიყო თხზულების ტექსტში: არაარსა A // **არარასა B** (28). აქ ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: Ἐπειδὴ εἰς **μὴ ὄντα** θενὸν ἄμισαζ καὶ τὴν ταλαίπωρον ἀνόμισαζ, ექვთიმეს თარგმანშია: ვინაჲთგან **არაარსა** მას ღმერთსა ჰფუცე და ბედი უძღური მოკუდავისა მეფისაჲ ავსენე. ბერძნული **μὴ ὄντα** „არ არსებული“ სპეციალური თეოლოგიური ტერმინი არ არის, რომელიც აქ ექვთიმემ სრულიად ადეკვატურად თარგმნა, როგორც „არაარსი,“ რაც სწორად არის ასახული A ხელნაწერში, ხოლო B-ს „არარა“ აქ ბერძნულ დედანს არ შეესაბამება, ამიტომ მისი ვარიანტული ნაკითხვა სქოლიოში ჩავიტანეთ.

შეიბლანენ A // **შეილებენ B** (28). ბერძნულ დედანში, შესაბამის ადგილზე ვკითხულობთ: εἰς **μὴ ποιήσῃτε αὐτοῖν τὸ πρὸσταγμα**, εἰς ταῦτα ἴμῶν διαφθεῖρω τὰ σώματα καὶ **μοῖσῶ** τῷ αἵματι τὰς πολιὰς ἴμῶν, **μηδὲμίαν** φειδὸν ποιοῦμενος ἴμῶν. ექვთიმეს თარგმანშია: ამით ზროხისა ტყავებითა დაიბძარნენ ჯორცნი თქუენნი და სისხლითა თქუენითა **შეიბლანენ** მცენი თქუენნი. ბერძნული ზმნა **μοῖσῶ** პოლისემიურია, მისი მნიშვნელობებია: „დალაქავება, შებლალვა, ნაბილწვა, დასვრა, შელება“ (Liddell, Scott 1996, 1142). როგორც ვხედავთ, თხზულების ორივე ხელნაწერში ბერძნული ზმნის ორი სხვადასხვა მნიშვნელობაა მოცემული (A-ში შებლალვა, B-ში შელება). ამდენად, შეიძლება მივიჩნიოთ, რომ აქ საქმე გვაქვს ბერძნული ენის მცოდნე გადამწერებთან, ვინც შეადარა ექვთიმეს ტექსტი ბერძნულ ხელნაწერს, ანაც ინტუიტიურად და შინაარსიდან ამოსვლით, შეცვალა ქართულში ზმნა.

---

¹ ამ მაგალითის შესახებ მსჯელობაა ქვემოთ, გამოკვლევის 2.1. ნაწილში.

ბრძანება A // **ნება** B (31). შესაბამისი ადგილი ბერძნულ დედანშია ასეა წარმოდგენილი: Ποίησον τὸ **πρόσταγμα** τὸν βασιλέα καὶ σῶθιτι. ექვთიმეს თარგმანშია: ქმენ **ბრძანება** მეფისა და სცხოვნდე. ბერძნული τὸ πρόσταγμα ნიშნავს „ბრძანებას, ბრძანებულებას, დეკრეტს, გამოცემულს მეფის ან სხვა ძალაუფლების მქონე პირის მიერ, დებულებას, მცნებას” (Lampe 2005, 1182). როგორც დავინახეთ, აქ **B**-ს ვარიანტს, **ნება**, ვერ მივანეროთ ბერძნული სიტყვის სხვა მნიშვნელობით თარგმნას, აქ, კონტექსტიდან გამომდინარე, **B**-ს გადამწერმა თავისი შეხედულების მიხედვით ჩაანაცვლა სიტყვა შინაარსიდან ამოსვლით.

შეკრნეს A // **დააკრნეს** B (38). შესაბამის ადგილას ბერძნულ დედანშია: Καὶ πανταχόθεν σχοινίους **κατέσφυζεν** αὐτοῦς. ექვთიმეს თარგმანშია: და **შეკრნეს** საბლითა. ბერძნული **κατέσφυζεν** ზმნის κατασφύγω III პ. მხ. რ. აორისტის ფორმაა, რაც ნიშნავს: მჭიდროდ შეკვრას, მოჭერას, დაჭერას, შეპყრობას, ერთად შეკვრას, შეკავებას, შეჩერებას (Lampe 2005, 722). როგორც ვხედავთ, აქ **B**-ს **დააკრნეს** არ არის შეპირობებული ამოსავალი ბერძნული დედნით, არამედ გადამწერის მიერ, კონტექსტიდან ამოსვლით, დაზუსტებად შეიძლება მივიჩნიოთ.

უმეტეს A // **უალრეს** B (38). წინადადება, რომელშიც **B**-ში **უალრეს** გვხვდება, ტექსტში ჩამატებულია ექვთიმე მთანმიდელის მიერ.¹ აქ საქმე გვაქვს გადამწერის მიერ სინონიმური მნიშვნელობის სიტყვით ჩანაცვლებასთან.

ჰგონებ B // **ჰბასრობ** A (49). შესაბამის ადგილას ბერძნულ დედანშია: Οὐχ οἶπτα, ἀς **ὑπέλαβες**, ἀπόσει. ექვთიმეს თარგმანშია: არა ეგრეთ არს, ვითარ შენ **ჰგონებ**, უშჯულოო. აქ ბერძნული **ὑπέλαβες** ზმნის ὑπολαμβάνω II პ. მხ. რ. აორისტის ფორმაა, რაც „ამოლებას, ამოყვანას, დისკუსიაში: ინ-

---

¹ ამ მაგალითის შესახებ მსჯელობაა ქვემოთ, გამოკვლევის 2.2. ნაწილში.

ტერპრეტირებას, გარკვეული კუთხით გაგებას, ნარმოდგენის მიღებას, ვარაუდს, ეჭვის გაჩენას, არ დაჯერებას” (Liddell, Scott 1996, 1886) ნიშნავს. აქ ისევ ვხვდებით მხოლოდ ქართულ ნიადაგზე, გადამწერის მიერ შინაარსის შეცვლას. საინტერესოა, რომ აქ ბერძნული დედნის შესაბამისი **ჰგონებ B**, უფრო მოგვიანო ხელნაწერშია და **ჰპასრობ** კი A-ში.

ცხორება]ცეცხლისაჲ B (51). შესაბამის ადგილას ბერძნულ დედანშია: *Εἰπέ μοι, τὸ ἔτι εἰς τὸν ταρακτικὸν ἔκεινον λογιζομὸν ἐνίστασαι καὶ οὐ πειθῆς σὺν ἡμῖν ποιοῦσαι ἡσυχίαν, ἴνα ἤσῃς;* ექვთიმეს თარგმანშია: მითხარ შენ, უკუეთუ მასვე მაცილობელსა გულისსიტყუასა ზედა ხარა და არა გნებავს თაყუანის-ცემად მზისაჲ და **ცხორებაჲ?** აქ ცხორებაჲ//ცეცხლისაჲ აღრევა ორთოგრაფიულ ნიადაგზე უნდა მომხდარიყო და არა შინაარსის გათვალისწინებით სიტყვის ჩანაცვლება.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ თხზულების შემცველი ორივე ხელნაწერი შემდგომი ხელით არის ჩასწორებული. აქ გასწორებულია ორთოგრაფიული და კალმისეული შეცდომები. კრიტიკული ტექსტის სქოლიოში ხელნაწერის გადამწერის პირველ ხელს # ნიშნით აღვნიშნავთ, მაგ.: A#, B#, ხოლო მეორეს, გვიანდელი გამსწორებლისას ნიშნით – *, მაგ.: A*, B*.

2. „წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადექებულთა მონამეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჲსის” ბერძნული დედნისა და მისი ექვთიმე ათონელისეული თარგმანის ურთიერთმიმართებისათვის

ცნობილია, რომ ექვთიმე ათონელი ზედმიწევნითი სიზუსტით არ თარგმნიდა ხოლმე ბერძნული დედნის ტექსტს. ის თავისუფლად ეპყრობოდა სათარგმნ მასალას, ხშირად ცვლიდა წინადადების, ფრაზების შინაარსს აზრის ცვლილებითა თუ შეუცვლელად, გადმოსაცემი აზრის გასაძლიერებლად ბერძნულ ცალკეულ სიტყვებს იმავე, ან განსხვავებული შინა-

არსის ქართულისათვის და მისი სტილისათვის უფრო მორგებული ტექსტით ანაცვლებდა. ექვთიმეს მთარგმნელობითი მეთოდი მრავალი წელია მკვლევართა ყურადღებას იპყრობს და განსაკუთრებით, ბოლო ხანს, საფუძვლიანადაა შესწავლილი (ბეზარაშვილი 2004; ბეზარაშვილი, მაჭავარიანი 1995, 226-288; ჩიკვატია, ტყეშუჩავა 2022, 82-106; ოთხმეზური 2016; კოჭლამაზაშვილი 2003; კოჭლამაზაშვილი 2014ა, 585-672; კოჭლამაზაშვილი 2014ბ, 673-731; მაჭავარიანი 2004-2005, 165-176; მელიქიშვილი 2015, 36-49; ზვიადაძე 2011, 27-112; Gippert 2013, 75-84; Høgel 2020, 353-364). ექვთიმეს მთარგმნელობით მეთოდს „კლება-მატებას“ უწოდებენ არსენ იყალთოელის დახასიათების გამო, რომელიც მან მოგვცა „დიალექტიკის“ შესავალში, არსენი წერს: „... რომელსა ძალი მისცეს ღმერთმან ამათდა გადანერად, ესე დაიმარხენ, რაათა უკუეთუ მოკლე „წინამძღუარი“ უნდეს, **წმიდისა მამისა ეფთჳმეს მიერ თარგმნილი**, იგი შეიტკბოს, რამეთუ მას მადლითა სულისა წმიდისაათა **ჯელ-ენიფებოდა შემატებაცა და დაკლებაცა**“ (რაფავა 1976, 67). აქ არსენი გვეუბნება, რომ ვისაც კი „წინამძღვრის“ მოკლე ვერსიის გაცნობა უნდა, მან უნდა მიმართოს ეფთვიმეს თარგმანს, რადგან სული წმიდის მადლით მას შეეძლო შამატებად და დაკლებაც. სწორედ ამ მეთოდითაა თარგმნილი ექვთიმეს მიერ ჰაგიოგრაფიული თხზულება „წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მოწამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაასი.“ ჩვენ შევადარეთ ექვთიმეს თარგმანი ბერძნულ დედანს (Delehay 1905, 517-534) და აღვნიშნეთ ეფთვიმეს მიერ ქართულ ტექსტში შეტანილი ცვლილებები, რომლებიც სამ ჯგუფად დავყავით: ექვთიმეს მიერ ტექსტის გადაკეთება/გადასხვაფერება; „მატება“ და „კლება“. ჩვენს მიერ ზემოთ დასახელებულ სამეცნიერო ლიტერატურაში, ძირითადად, განხილულია ექვთიმეს საღვთისმეტყველო თხზულებები, სადაც ის „კლება-მატების“ მეთოდს აქტიურად იყენებს. არსებობს მოსაზრება, რომ ექვთიმე ამ მეთოდს ნაკლებად იყენებდა ჰაგიოგრაფიული თხზულებების თარგმნისას (გიგაშვილი 2022, 24). ჩვენი კვლევა საპირისპიროზე მეტყველებს.

ჩვენ ცალ-ცალკე წარმოვადგენთ ექვთიმეს მიერ წამების ბერძნული დედნის „კლება-მატების“ მთარგმნელობითი მეთოდით გადასხვაფერებულ მაგალითებს: 2.1.-ში განვიხილავთ შემთხვევებს, როცა ექვთიმე გადააკეთებს/გადაასხვაფერებს სათარგმნ ტექსტს; 2.2.-ში ბერძნულ დედანთან მიმართებით „მატების“ მაგალითებს, ხოლო 2.3.-ში მოვიყვანთ შემთხვევებს, სადაც ექვთიმე „კლებას“ მიმართავს. აქვე აღვნიშნავთ, რომ არ მოვიხმობთ ისეთ უმნიშვნელო ნიმუშებს, როგორცაა ბერძნული დედნის ერთი სიტყვის იმავე მნიშვნელობის ან შინაარსის მეორე ქართული სიტყვით ჩანაცვლების, ან უმნიშვნელო სიტყვების გამოტოვება ან დამატება, რითაც სათარგმნი ტექსტის შინაარსი სრულიად არ იცვლება. ეს ყოველივე, ფაქტობრივად, ექვთიმეს თარგმანის ყოველ მეორე წინადადებაში გვხვდება.

2.1. „წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჲსი“ ბერძნული ტექსტის ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ გადასხვაფერების ნიმუშები

„წამების“ პირველივე წინადადებები ექვთიმემ განსხვავებულად თარგმნა. მან დედნისეული **ოცდამეჩვიდმეტე** წელი ქართულში **მეჩვიდმეტე** წლით-თი შეცვალა, შემდეგ მთელი წინადადება უაღრესად შეამოკლა და სრულიად განსხვავებული ტექსტი მოგვცა. ბერძნულ ტექსტში ვკითხულობთ: **Ἐν ἔτει τριακοστῷ ἕβδόμετῳ τοῦ διωγμοῦ ἡμῶν πρόσταγμα σκληρὸν ἐξήλθεν καὶ ἐξουσία τοῖς ἀσεβέσιν ἀρχιμάχοις ἐδόθη κατὰ παντὸς τοῦ γένους τῶν χριστιανῶν, ὅπως ἐν παντοίοις εἶδεις βασάνων καὶ κολαστηρίων τιμωρήσονται αὐτοὺς καὶ λιθασμῷ καὶ πυρὶ θανατώσασιν αὐτούς· διαβλήσκονται δὲ τῷ βασιλεῖ ποιμένες γενναῖοι, οἵτινες οὐκ ἔκρυσαν τὴν διὰ τὸν Χριστὸν παρρησίαν αὐτῶν ἐν τῷ διωγμῷ τούτῳ ἀπὸ τῶν ἀνόμων καὶ λειτουργῶν τῆς ἀσεβείας. Οἱ δὲ διαβάλλοντες ἀσεβεῖς ταῦτα ἔλεγον τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὅτι, რაც ნიშნავს: ჩვენი დევნის**

ოცდამეჩვიდმეტე წელს, სასტიკი ბრძანება გამოიცა და ძალა-უფლება გადაეცათ ურჯულო მოგვთმთავრებს ყველა ქრისტიანის მიმართ, რომ დაესაჯათ ყველა სახის სატანჯველით და წამებით და მოეკლათ ისინი ქვით ჩაქოლვით და ცეცხლით, და მამაცი მწყემსები, ვინც არ მალავდა თავის სითამამეს ქრისტეს მიმართ უკანონობის მსახურთა მიერ ამ დევნისას, წინ აღუდგნენ მეფეს. და ამ ბოროტმა ეშმაკებმა უთხრეს თავის მმართველებს. ქართულ თარგმანში ამის ნაცვლად გვაქვს: **წელსა მეთაშვდმეტესა დევნულებისა ქრისტეანეთასა, მეფობასა სპარსეთს უშჯულოჲსა და უკეთურისა საბურისსა, უთხრეს, ვითარმედ (1).**¹

ბერძნულ დედანში წერია: **πάντα δὲ τὰ εἰς βρώσιν τῶν τετραπόδων νενομισμένα καὶ τῶν πετεινῶν χωρὶς διαλογισμῶν θνεῖν τε καὶ ἐσθίειν, ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς νεκροὺς θάπτειν καὶ γωρίζειν ὅτι περ καὶ τὰ ἄγρια ζῷα καὶ πάντα τὰ τετράποδά τε καὶ τὰ ἐρπετὰ μὴ τὸν σατανᾶν πεποιθέναι ἀλλὰ τὸν Θεόν,** რაც ნიშნავს: ყველაფერს, რაც ნებადართულია საჭმელად ოთხფეხა ცხოველებისა და ფრინველთათვის, დაუფიქრებლად, სწირავენ და დაჭამენ, თავიანთ მკვდრებსაც კი არ მარხავენ, და იციან, რომ გარეულ მხეცებსაც და ყველა ოთხფეხა ცხოველს და ქვეწარმავალს არ სწამს ეშმაკი, არამედ ღმერთი. ამის ნაცვლად ქართულ თარგმანშია: **ხოლო იყოფებიან იგინი ლოცვითა და მარხვითა და არავის თავს-იდებენ სხუასა დამბადებულად სოფლისა, ანუ იძრვისთა თქუმად გარეშე ღმრთისა მათისა (1).**

შემდეგი მაგალითიდან ჩანს, რომ ექვთიმემ სრულიად შეცვალა ამოსავალი ბერძნული ტექსტი. ბერძნულ დედანშია: **Καὶ ὅτε ταῦτα ἴκουσαν ἐκεῖνοι οἱ ὄρχοντες τῆς ἀσεβείας, θυμῷ μεγάλῳ κατεφλέγοντο καὶ ὥσπερ <πῦρ> ἐν δρυμῷ θυμῷ ἀσχέτω κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐξεκαίοντο. Ἐν τῷ καιρῷ οὗ τούτῳ**

¹ აქ და შემდგომ, მოხმობილი მაგალითის ბოლოს რიცხვი ფრჩხილებში ტექსტის პარაგრაფზე მიუთითებს.

κατεσχέθη ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Ἀκεψιμᾶς ἀπὸ πατρίδος
 Ναησὸν καλουμένης, πρεσβύτης πάνυ, ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἄγων,
 τῷ μὲν σώματι ἰσχυρὸς καὶ ὠραῖος τῷ εἶδει σφόδρα γένους τε
 μεγάλου καὶ πλουσίου καὶ ἀγάπην πολλὴν πρὸς τε ξένους καὶ
 πτωχοὺς κεκτημένος, ὃς καὶ διὰ τῆς συνούσης αὐτῷ χάριτος
 πολλοὺς ἔλληνας ἐπέστρεφεν εἰς τὴν γῶσιν τῆς ἀληθείας· ἦν δὲ
 εἷς πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ κυρίου ἄμεμπτος, ἐγκρατὴς δὲ οὐκ
 ἀπὸ ἄρτου καὶ ὕδατος μόνον ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παντὸς πονηροῦ
 πράγματος, ἐν δὲ τῇ κατανύξει τοσοῦτος ἦν ἐν ταῖς προσευχαῖς,
 ὥστε πάντα τὸν τόπον βρέχειν τοῖς δάκρυσιν προσευχόμενον, რაც
 შეიძლება ამგვარად ვთარგმნოთ: ეს სიტყვები რომ მოისმინეს,
 დიდი რისხვით აღენთნენ ურჯულო მთავრები, ტყეში
 ხანძრის მსგავსად, ააღდნენ ქრისტიანების მიმართ უწმინდური
 რისხვით. ამ დროს უწმიდესი ეპისკოპოსი აკეფსიმა შეიპყრეს,
 რომელსაც სამშობლოს მიხედვით ნაესონი ეწოდა, ოთხმოცი წლის,
 ჯანსაღი და ლამაზი სხეულით, რომელსაც ჰყავდა დიდებული
 საგვარეულო, გამორჩეული და მდიდარი, ვინც მოიხვეჭა დიდი
 სიყვარული უცხოთა და ღატაკებისაგან, მისი მაღლით მრავალი
 წარმართი მოექცა ჭეშმარიტების შესაცნობად. ის უბინო იყო
 უფლის ყველა მცნების დაცვისას, იკავებდა რა თავს არა
 მხოლოდ პურისა და წყლისაგან, არამედ ყოველგვარი ბოროტებისაგან
 და იმდენად მხურვალედ ლოცულობდა, რომ ლოცვისას მთელს
 ადგილს (მინას) ცრემლებით რწყავდა. ეს ტექსტი ექვთიმეს
 გადაკეთებული აქვს: ჩამატებულია პირველი წინადადება;
 წმიდა აკეფსიმას დასახასიათებლად პარაგრაფის ბოლო
 (ხაზგასმული) წინადადებაც მთლიანად არის
 ეფთვიმეს მიერ ჩამატებული: **ხოლო მიიღეს რა
 ბრძანებაჲ ესე, მსახურთა მათ ეშმაკისათა და მთავართა მათ
 უშჯულოესა მის მეფისათა, დიდი მოსწრაფებაჲ აჩუენეს
 აღსრულებად სიტყუათა უღმრთოესა საბურისთა. ხოლო მას
 უამსა შინა შეიპყრეს წმიდაჲ ეპისკოპოსი აკეფსიმა,
 რომელი იყო ქუეყანისა მისგან, რომელსა ეწოდებოდა
 ნაისონ და ნათესავისაგან დიდისა და
 შემკობილისა დიდებითა და სიმდიდრითა მრავლი-**

თა. და იყო იგი მოხუცებულ ჰასაკითა, ვითარ ოთხმეოცისა წლისა, კაცი შემკობილი ყოვლითა სათნოებითა და მუშაკი გამოცდილი ქრისტეს მცნებათა, განშორებული ყოვლისაგან საქმისა ბოროტისა, **რომელი-იგი მარხვითა და ლოცვითა აღასრულებდა დღეთა თვსთა** და აქუნდა სიყუარული დიდი და მონყალებად გლახაკთად და უცხოთად, ხოლო ლმობიერებად ესოდენი იყო მის თანა, ვიდრეღა ყოველსავე ადგილსა, სადაცა დადგის ლოცვად, დაალტობდა ცრემლითა. **ესრეთ უკუე შემკობილი ყოვლითა კეთილითა, ქადაგებდა წმიდასა სამებასა ერთღმრთეებასა და მრავალთა წარმართობისაგან ქრისტეანობად მოაქცევდა (2).**

ბერძნული ფრაზა *Ο δὲ περὶ αὐτὸν ἐφίλησε τὸ παιδίον*, რაც ნიშნავს: ყრმა ხელში აიყვანა და აკოცა მას, ექვთიმემ ისე თარგმნა, რომ შეამსუბუქა ყრმისადმი წმიდანის ზედმეტად თბილი დამოკიდებულება: მაშინ წმიდამან ეპისკოპოსმან შეიტკბო იგი და მოიკითხა (3).

ბერძნული ტექსტი, სადაც წინასწარმეტყველი ყრმა პაპასი ეპისკოპოსის აღსასრულზე საუბრობს, **Ὡς ἀπέρχη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν σου, οὐκ ἔχεις φθάσαι εἰς αὐτήν· ἄλλ' ἐν τῇ δόδῃ τῇ καλομένη Ἀθραδάρᾳ ἔκει ἔχεις τελευτήσει**, ანუ: მაშინ, როცა ის თქვენს ქალაქში ჩამოვა, თქვენ ვერ მიაღწევთ მას; მაგრამ აღესრულებით ხეობაში, რომელსაც ათრადარა ჰქვია, ექვთიმემ ამგვარად გადააკეთა: **მიხვდოდი რა სოფელსა შენსა, რომელსა ჰრქვან ადრან, მგზავრ მოინიოს აღსასრული შენი (3).** როგორც ვხედავთ, აქ არა მხოლოდ წინადადების პირველი ნაწილია შეცვლილი, არამედ, ექვთიმემ შეცვალა ტოპონიმის სახელიც და ხეობა შეცვალა სოფლ-ით. ბერძნულ ტექსტში **ხეობა Ἀθραδάρᾳ**-ს სახელით მოიხსენიება, სადაც, წინასწარმეტყველების მიხედვით, გზად ეპისკოპოსი გარდაიცვლებოდა. ექვთიმემ ქართულ თარგმანში, რატომღაც, **ხეობა სოფლ-**ით ჩაანაცვლა და მას **ადრან** უწოდა.

ამ თხრობის შემდეგ ბერძნულ ტექსტში ვკითხულობთ: **Καὶ καθὼς εἶπεν τὸ παιδίον, οὕτως καὶ συνέβη**, ანუ: როგორც

ყრმამ თქვა, ეგრეც მოხდა. ამ წინადადების თარგმნისას ექვთიმემ შეგვახსენა, რომ ყრმა პაპასმა უწინასწარმეტყველა არა მხოლოდ მეორე ეპისკოპოსს მისი სიკვდილი, არამედ აკეფსიმას – წმიდანის მონამებრივი აღსასრული და პაპასის წინასწარმეტყველება ორივეს მიმართ ახდა. ამ წინადადებაში ჩამატებულია ფრაზა **ლვთისმსახური ძმა** პაპასის შესახებ, რაც ბერძნულში არ გვაქვს: **და შეემთხვა ორთავე ეგრეთ, ვითარცა თქუა ღმრთისმსახურმან ძმამან პაპას (3).**

შემდეგი წინადადება **Ἐντεῖλαι περὶ τῆς οἰκίας σου, ἵνα μὴ ἐρημωθῆ**, რაც ნიშნავს: იზრუნე შენს სახლზე, რომ არ გაპარტახდეს, ექვთიმე მთანმიდელმა ამგვარად გადააკეთა: **ამცენ რაამე სახლისა შენისათვს და ყოვლისათვს, რააცა გაქუს, ნუუკუე ვერლარა უძლო მოქცევადა და ხილვადა მისა (4).**

ბერძნული ფრაზა **ὅτι διδῶσκεις τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἐναντία τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων**; რაც ნიშნავს: რატომ უქადაგებ/ასწავლი ხალხს მეფეთა მეფის წინააღმდეგ? ეფთვიმემ ამგვარად გადააკეთა ქართულ თარგმანში: **თუ ასწავებ კაცთა წინააღმგომისა ქმნად მეფეთა ბრძანებისა? (5)** აქ ვხედავთ, რომ სპარსეთის მეფის ტიტულატურა **Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων** (მეფეთა მეფე) ეფთვიმემ დაამცრო და შაბურ II მხოლოდ მეფედ მოიხსენიებს.

აკეფსიმა მოგვთმთავრის საპასუხოდ ამბობს: **Ἐνα Θεὸν μόνον κηρῶσσω τοῖς ἀνθρώποις, ὅπως μετανοήσωσι καὶ ἐπιστρέψωσιν ἐκ τῶν ὀδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν καὶ τὰ ἀρεστὰ αὐτῶ ποιήσωσι, καθὼς γέγραπται ἐν ταῖς ἀγίαις ἡμῶν γραφαῖς**, რაც ნიშნავს: მე ერთ ღმერთს ვუქადაგებ ხალხს, რომ შეინანონ და მოიქცნენ თავიანთი ბოროტი გზიდან და მისთვის მოსანონად იმოქმედონ, როგორც წერია ჩვენს წმიდა წიგნებში. ექვთიმემ, რამდენსამე ადგილას გადააკეთა ეს წინადადება, ჩაამატა და გააძლიერა კიდევ წმიდანის აზრი. მის თარგმანში ვკითხულობთ: რამეთუ ჭეშმარიტად ერთსა ღმერთსა უქადაგებ **კაცთა სამგუამოვნებით დიდებულსა** და ვასწავლი მათ, რათა მოიქცენ მისა და შეინანენ **პირველქმნულნი ცოდვანი**

და ყონ რაჲ იგი, სათნო არს წინაშე მისა, რაჲთა მიემთხვნენ ცხო-
რებასა საუკუნესა.“ (5).

შემდეგი წინადადება: **ἰδοὺ γὰρ τὴν ἀλήθειαν ἀρνεῖσθε καὶ
λοιγίζεσθε τὰ κτίσματα καὶ τὰ ποιήματα ἐκεῖνα εἶναι
προσκυητά**, რაც ნიშნავს: აი, თქვენ უარყოფთ ჭეშმარიტებას
და ამ ქმნილებებს თაყვანისცემად მიიჩნევთ, ექვთიმე მთანმი-
დელს სრულიად შეცვლილი აქვს: **უფროხლა საცთურ ენოდე-
ბის და არა მოძღურება, რამეთუ ჭეშმარიტებაჲ უვარ-გიყოფიეს
და ეშმაკთა ჰმსახურებთ** (7).

წმიდა იოსები და აითალა მოგვთმთავრისთვის საპასუხო
სიტყვაში ამბობენ: **Ἡμεῖς ἀληθεῖς ἐσμεν, καὶ γοητεῖαν οὐκ
οἶδαμεν, ἀλλὰ ἀλήθειαν πάντα ἄσθραπον διδάσκομεν ἐπὶ τὸ
γῶναί τὸν ζῶντα Θεόν**, რაც ნიშნავს: ჩვენ მართლები ვართ და
არ ვიცით მაცდურობა, მაგრამ ჩვენ ვასწავლით ჭეშმარიტე-
ბას ყველა ადამიანს, რომ შეიმეცნონ ცოცხალი ღმერთი. ექ-
ვთიმემ აქ: ა) ბერძნული ფრაზა **γοητεῖαν οὐκ οἶδαμεν** „ჩვენ არ
ვიცით ჯადოქრობა (მაცდურობა)“ ჩაანაცვლა **„განშორებულ-
ნი სიცრუვისაგან“**-ით; ბ) ბერძნული **ἀλήθειαν πάντα ἄσθραπον
διδάσκομεν ἐπὶ τὸ γῶναί τὸν ζῶντα Θεόν** „ჩვენ ვასწავლით ჭეშ-
მარიტებას ყველა ადამიანს, რომ შეიმეცნონ ცოცხალი ღმერ-
თი,“ შეცვალა შემდეგი აზრით: **ეგრეთცა** ვასწავლით კაცთა
მონებად ღმრთისა ცხოველისა. **ეგრეთცა**-ში ექვთიმე წინადა-
დების დასაწყისში მსჯელობას გულისხმობს, როცა წმიდანები
ამბობენ, რომ „ჩვენ კაცნი ვართ ჭეშმარიტნი და განშორე-
ბულნი სიცრუვისაგან;“ ხოლო ბერძნული **ἐπὶ τὸ γῶναί τὸν
ζῶντα Θεόν** „რომ შეიმეცნონ ცოცხალი ღმერთი“, რატომღაც
შეცვალა შემდეგი ფრაზით: **მონებად ღმრთისა ცხოველისა**.
ექვთიმეს თარგმანი: ჩვენ კაცნი ვართ ჭეშმარიტნი და განშო-
რებულნი სიცრუვისაგან და **ეგრეთცა ვასწავლით კაცთა მონე-
ბად** ღმრთისა ცხოველისა.“ (10).

შემდეგი მსჯელობა ბერძნულ ტექსტში ამ სახით
გვხვდება: **Μαθόντες, ὅτι οὐ μένει οὐδὲ ἰδρυταὶ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ**

ἀλλ' ὥσπερ σκιά παρέρχεται, και οὔτε πρὸς σὲ μένει τὸν ἀγαπῶντα αὐτόν, ἀλλὰ και ἀπὸ τῶν πλουτούντων φεύγει. Ὁμοίως δὲ και ἀπὸ τῶν ἀρχόντων ἢ ἐξουσία, και γίνεσθε ἐν τῷ ἄδῃ γῆ και σποδός და სიტყვა-სიტყვით ნიშნავს: შევიცანით რა, რომ არაფერი რჩება ან მკვიდრდება ამ სამყაროში, მაგრამ როგორც ჩრდილი, ჩაივლის, არც თქვენთან დარჩება, ვისაც ის გიყვართ, ის მდიდრებსაც ისევე გაგექცევათ, როგორც ძალაუფლება ხელიდან ეცლებათ მმართველებს და ჯოჯოხეთში თქვენ მიწად და ნაცრად იქცევით. ქართულ თარგმანში ჩვენ შავით გამოვყავით ექვთიმეს მიერ ჩამატებული ტექსტი, ხოლო მის მიერ გადაკეთებული – ხაზგასმით: ჩუენ გვსწავიეს, ვითარმედ **დიდება სოფლისა და სიმდიდრე** დაუდგრომელ არს და ვითარცა აჩრდილი წარვალს, **რამეთუ, აჰა, ესერა, მოიწიოს სიკუდილი და წარწყდეს დიდება შენი და სიმდიდრე**, ვითარცა ყოვლადვე არა ყოფილი და იქმნა შენ მიწა და ნაცარ, ხოლო სული შენი იტანჯებოდის ჯოჯოხეთს შინა (12).

შემდეგი წინადადება ექვთიმემ თავისუფლად თარგმნა, არ დაარღვია აზრი, მაგრამ ოდნავ გადააკეთა ის. ექვთიმეს მიერ ჩამატებულ სიტყვებს ვაშავებთ, ხოლო გადასხვაფერებულ თარგმანს კი ხაზგასმით წარმოვადგენთ. ბერძნულ დედანშია: Διὰ τοῦτο οὐκ ἐπιθυμοῦμεν τὴν δόξαν τὴν παρερχομένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς αἰῶνα αἰῶνος, ἢν ὁ Θεὸς ἠτοίμασεν <ἡμῖν> τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, რაც ნიშნავს: ამდენად, ჩვენ არ გვსურს დიდება, რომელიც ჩაივლის, არამედ ის, რაც სამუდამოდ არსებობს, ის, რაც ღმერთმა მოგვიმზადა ჩვენ, ვისაც ის გვიყვარს. ექვთიმეს თარგმანში კი ვკითხულობთ: **ესე უწყით ჩუენ** და ამისთვის **გუძულს დიდება და სიმდიდრე სოფლისა და სურვიელ ვართ დამკვდრებად სიმდიდრესა მას ზეცისასა და დიდებასა მას დაუსრულებელსა** (12).

ბერძნულ დედანშია: Ἔασον **ταῦτα πάντα, ὅτι ἐμοὶ περιττά ἐστί,** რაც ნიშნავს: მიატოვე ეს ყოველივე, რადგან უსარგებლოა ჩემთვის. ექვთიმემ აქ შეამოკლა წინადადება და ლაკო-

ნიურად გადმოსცა აზრი, რომელიც არ დაურღვევია: დაუტევე ცუდადმეტყუელება შენი (13).

ბერძნულ დედანში შემდეგი ტექსტი მოსდევს ნმიდა აითალას ცემით ნამების სცენას: **δεινὴ δὲ ὄντως ἦν ἡ θλίψις αὐτῆ καὶ ἄνευ οἰκτιρῶν. Καὶ ὁ ἄγιος Ἀειθαλᾶς ὁ ἀληθὼς γίγας ἐβόα ἐνυβρίζων τὸν ἀρχιμάγον καὶ ἐπιλέγων οὐτως**, რაც ნიშნავს: მართლაც, ეს გასაჭირი ჭეშმარიტად საშინელი იყო და სრულად დაცლილი სიბრალულისაგან. და ნმიდა აითალამ, ჭეშმარიტად დიადმა, ამოიყვირა, გალანძლა რა მოგვთმთავარი და ამგვარად მიმართა. ამ ტექსტის ნაცვლად ექვთიმეს თარგმანში ვკითხულობთ მხოლოდ მშრალ და უემოციო წინადადებას: **ესრეთ იგუემებოდა რაე ნეტარი იგი, ეტყოდა მძლავრსა მას** (18).

შემდეგ წინადადებაში ექვთიმემ ა) ფრაზებს ადგილები შეუცვალა; ბ) სალანძლავი სიტყვები, რომლითაც ნანამები ნმიდა აითალა მიმართავს მოგვთმთავარს, ოდნავ გადააკეთა და **ἀνοσίως τρώγων πᾶν σκῆνωμα** „ყველა სხეულის უკეთურად შთანმთქმელო“ ჩაანაცვლა **მძორისმჭამელ**-ით. ბერძნულ დედანში: **Μιὰρὲ καὶ αἰμοπόττα, κύσον ἀκάθαρτε καὶ κόριαξ, ἀνοσίως τρώγων πᾶν σκῆνωμα, οὐ φοβῶμαι τὰς βιάσανουσ εσσυ**, რაც ნიშნავს: საძაგელო და სისხლისმსმელო, უწმინდურო ძაღლო და ყორანო, ყველა სხეულის უკეთურად შთანმთქმელო, მე არ მეშინია შენი სატანჯველის. ექვთიმეს მიერ ასეა თარგმნილი: **არა მეშინის მე სატანჯველთა შენთაგან, შეგინებულო და სისხლისმჭამელო ძაღლო, ყორანო არანმიდაო, მძორისმჭამელო** (18).

ექვთიმეს მიერ გადასხვაფერებულია შემდეგი წინადადება: **τινὲ ποιοῦμαι λόγον, μιὰρῶτατε καὶ τρισάθλιε**, რაც ნიშნავს: მე ვამბობ სიტყვას (ვაკეთებ განაცხადს), ბილწო და სამგზის უბედურო. ამ ტექსტის თარგმნისას ექვთიმე ათონელმა შეცვალა პირველი სიტყვები და გადააკეთა ეპითეტი, რომლითაც აითალა მიმართავს მოგვთმთავარს. აქ **μιὰρδς, μιὰρῶτατος** ნიშნავს, მორალური თვალსაზრისით, საზიზღარს,

საძაგელს, საზარელს; ასევე ბინძურს, დასვრილს (Lampe 2005, 870), τρισάθλιος სამგზის უბედურს ნიშნავს (Liddell, Scott 1996, 1822). აქ τρισάθλιος ექვთიმემ ჩაანაცვლა „უბადრუკი მაცთურით.“ ექვთიმეს თარგმანშია: არარად შემირაცხიე შენ, **უკეთურო და უბადრუკო მაცთურო (18).**

ექვთიმე ათონელმა გადააკეთა შემდეგი წინადადებაც. ბერძნულ დედანშია: ὄσας δὲ θελήσεις ἐν τῇ πικρίᾳ σου ἐπενέγκαι ἡμῖν θλίψεις καὶ βιασάνους, ἐτοίμας ἔχομεν ὑποδέξασθαι πάντα σου τὰ ἐπιτηδύματα, **ὦ ἄθλιε καὶ θεομάχε τύραννε**, რაც ნიშნავს: რაც არ უნდა ბევრი დაბრკოლება და ტანჯვა, როგორიც გინდა, უნდა მოაწიო ჩვენზე შენი რისხვით, ჩვენ მზად ვართ ავითანოთ ყველა შენი ნამოქმედარი, ო, საცოდავო და ღვთისმებრძოლო ტირანო! **ὦ ἄθλιε καὶ θεομάχε τύραννε** „ო, საცოდავო და ღვთისმებრძოლო ტირანო-ს“ ნაცვლად, რაც მოგვთმთავარს მიემართება, ექვთიმემ დაწერა, რომ „მონამენი მათი უფლის, იესო ქრისტეს, ვინც არის საუკუნეთა მეუფე, შეწვევით აიტანდნენ სატანჯველს და მისი ძალით შეარცხვენდნენ მას და მის ძალას უძლურებად გამოაჩენდნენ.“ ექვთიმეს თარგმანია: ან უკუე, ვითარნიცა ჯერ-გირჩნან სატანჯველნი, მოაწიენ ჩუენ ზედა, რამეთუ მზა-ვართ ყოველსავე თავს-დებად **შენვენითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა, რომელი იგი არს მეუფე საუკუნეთა და ძალითა მისითა გარცხვნით შენ და ყოველნი ღონენი შენნი უძლურად გამოვაჩინენით (20).**

ექვთიმემ გადააკეთა შემდეგი წინადადება და აზრიც შეუცვალა მას. ბერძნულ დედანშია: καὶ ἐκβαλὼν αὐτοὺς ὁ ἀρχιμάρτυς οὐτως ἐν τοῖς δεσμοῖς ὄντας, **θεασαμένους κλαίειν ἐπ' αὐτοὺς**, რაც ნიშნავს: გააგდო რა ისინი, მოგვთმთავარმა, სანამ ისინი ისევ ბორკილდადებულები იყვნენ, დაინახა, რომ ისინი მათზე ტიროდნენ. ამ შინაარსის წინადადების ნაცვლად ექვთიმე მარტივად წერს: და გამოიყვანნა იგინი მოგუთა მთავარმან მან, **რომელი სტანჯვიდა და წარიყვანნა მეფისა (24).**

შემდეგ წინადადებაში ექვთიმემ ჩაანაცვლა ὁ ἄσπεϋξ Ἀδερσαβάρ „უკეთური ადერსაბორი“ „მთავარი მოგვთმთავარი

ადერით.” აქ არა მხოლოდ საკუთარი სახელი Ἀδερσαβάρ არის შეცვლილი, რომელიც რამდენჯერმე მას გამოტოვებული აქვს ტექსტში, არამედ ἄσσειῆς „უკეთური“ ჩანაცვლებულია მისი ტიტულატურით. ბერძნულ დედანშია: **Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄσσειῆς Ἀδερσαβάρ**, რაც ნიშნავს: უთხრა მათ უკეთურმა ადერსაბორმა. ექვთიმეს თარგმანია: **ჰრქუა მათ ადერ, მთავარმან მოგუთა მთავართამან (24).**

ბერძნულ დედანშია: **ἀλλ' ἔδραϊοι ὄντες καὶ στερεοὶ εἰς τὴν ἄβηθον τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγκαρτεροῦμεν**, რაც ამგვარად შეიძლება ვთარგმნოთ: მაგრამ ვართ რა ურყევი და მტკიცე ჩვენი უფლის, იესო ქრისტეს, ბრძოლაში, ჩვენ გავუძლებთ. ეს წინადადება გადააკეთა ექვთიმემ და მას ამგვარი სახე აქვს: არამედ **მტკიცე არიან გონებანი ჩუენნი წამებად ღმრთისა ჩუენისათვის (26).** აქ, როგორც, ჩანს, წმიდანების ზოგადი ურყევობისა და სიმტკიცის ჩვენებას, ექვთიმემ არჩია, რომ ღვთისათვის წამებისათვის წმიდათა გონების სიმტკიცეზე ესაუბრა. საინტერესოა, რომ აქ **A** ნუსხაშია **გონებანი**, ხოლო **B**-ში კი **გულნი**.

შემდეგი ფრაზა, რომელსაც მოგვითმთავარი მონამეებს ეუბნება, ექვთიმემ სრულად გადააკეთა: **ἕως οὗ ποιήσω τὸν ὀφθαλμὸν ὑμῶν θεάσασθαι τὸν δεινὸν καὶ πικρὸν ὑμῶν βίον**, რაც ასე შეიძლება ვთარგმნოთ: სანამ არ ვაიძულებ შენს თვალებს, დაინახონ შენი საშინელი და მწარე ცხოვრება. აქ ექვთიმე სრულიად სხვა ფრაზას გვთავაზობს, თუმცა არ ცვლის მუქარის აზრს: **ვიდრემდე განვკაფნე ჯორცნი თქუენნი სატანჯველითა თითოსახითა (27).**

შემდეგ წინადადებას ექვთიმე მეტად თავისუფლად თარგმნის. შინაარსის გარდა, რომელიც გადაკეთებულია, ბერძნულში ირიბი თქმაა, ქართულში კი – პირდაპირი. ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: **Ἐκραξεν δὲ ὁ παμμίαιρος μετ' ὀργῆς μεγάλης τοῦ ἐκτεῖναι αὐτόν**, რაც ნიშნავს: მაგრამ უსადაგლესმა/უუკეთურესმა დაიყვირა დიდი რისხვით, რომ განერთხათ იგი. ექვთიმეს თარგმანშია: **მაშინ უმჯულომან მან**

რისხვით ჳმა-ყო: „განაშიშულეთ ეგე და განუჰყრენით მჳარნი ძლიერად!“ (29)

ნმიდა აკეფსიმას გარდაცვალების შემდეგ მოგვითავრის წინაშე წარდგა ნმიდა იოსები და ქრისტიანობის დატოვებისა და მაზდეანობის მიღების საპასუხო სიტყვა თქვა. აქ ექვთიმემ გამოტოვა პირველი ფრაზა და შეცვალა ბერძნული ტექსტი: **Γνωστόν σοι ἔστω, ὃ δὺσσεβέστατε**, ὅτι ἐγὼ τῷ ἡλίῳ οὐ προσκυνῶ· οὐ γάρ ἐστιν θεός, καὶ τὸ κελευσθῆν ὑπὸ τοῦ ἀνόμου σου βασιλέως οὐ ποιῶ, διότι κακῶς καὶ παρανόμως ἐκέλευσεν· οὔτε μὴν τὸν Θεόν μου τὸν ζῶντα εἰς τοὺς θεοὺς σου, κτίσματα αὐτοῦ καὶ ποιήματα ὑπάρχοντα, ἀνταλλάσσω· ὃ τοῖσιν θέλεις ποιεῖν, ποιεῖ διὰ τάχους, რაც ნიშნავს: იცოდე, უკეთურო, რომ მე მზეს არ ვეთყუანები, რადგან ის არ არის ღმერთი; და მე არ დავემორჩილები თქვენი უკანონო მეფის მიერ მოცემულ ბრძანებას, რადგანაც მან ის არასწორად და უკანონოდ გამოსცა. არც ჩემს ცოცხალ ღმერთს გავცვლი თქვენს ღმერთებზე, ვინც მისი ქმნილებები და საქმეებია. ამიტომ, რისი ქმნაც გინდა, ქენი სწრაფად. ქართულ თარგმანში ვკითხულობთ: მე მზესა არა თავყუანის-ვსცემ, რამეთუ **არა ღირს-არს** და ბრძანებასა მეფისასა არა აღვასრულებ, რამეთუ უჯერო არს იგი და არცა ღმერთსა ჩემსა დაუტეობ და ვჰმონებ **ცუდთა** მათ ღმერთთა თქუენთა და **არარათა**. ან უკუე, რაჲცა გნებავს, ქმენ აღრე (31).

ექვთიმემ გადააკეთა შემდეგი წინადადებაც, რომელიც ბერძნულ ტექსტში ასე იკითხება: **Ἐτεροι δὲ ἐπεφώνουν αὐτῷ· «Ποίησον τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως καὶ σῶθιτι,»** რაც ასე ითარგმნება: სხვები კი უყვიროდნენ მას: „აღასრულე მეფის ბრძანება და გადარჩები.“ აქ ექვთიმემ ჩაანაცვლა **ἔτεροι** „სხვები“ **ქადაგ**-ით და ქართულ თარგმანში მივიღეთ: და **ქადაგი** ჳმობდა: „ქმენ ბრძანებაჲ მეფისაჲ და სცხოვნდე“ (31).

შემდეგ პასაჟში ექვთიმე მთანმიდელმა ა) შეამოკლა პირველი წინადადება; ბ) მსჯელობაში მხოლოდ ერთი ღმერთის შესახებ, დაამატა სიტყვები, **სამებით, დიდებული;** გ) შეა-

მოკლა იოსების ბოლო ფრაზა. ბერძნულ ენაზე ვკითხულობთ: Ὁ δὲ ὄσιος Ἰωσήφ ἀνεβόα φωνῇ μεγάλῃ λέγων· « Εἶς μόνος ἐστὶν Θεὸς ὁ ποιήσας τὰ πάντα καὶ ἕτερος οὐκ ἔστι παρ᾽ ἐξ αὐτοῦ. **Καὶ ἡμεῖς δὲ εἰς μίαν πίστιν τὴν αὐτοῦ καὶ εἰς μίαν ἀλήθειαν καὶ προθυμίαν** ἰστάμεθα.» რაც ნიშნავს: და წმიდა იოსებმა ამოიყვირა მაღალი ხმით და თქვა: ერთი ღმერთი არის მხოლოდ, ვინც შექმნა ყველა საგანი და არ არსებობს სხვა მის გარდა. და ჩვენ (მტკიცედ) ვდგავართ მის ერთ რწმენასა და ერთ ჭეშმარიტებასა და გულმოდგინებაში. ექვთიმეს თარგმანშია: ხოლო **წმიდა იგი იტყოდა**: „ერთ არს ღმერთი **სამებით, დიდებული** და დამბადებელი ყოველთაჲ და სხუაჲ ღმერთი არა არს მისა გარეშე და **ჩვენ სარწმუნოებასა მისსა ზედა მტკიცე ვართ**“ (32).

შემდეგ წინადადებაში ექვთიმემ ჩაანაცვლა ბერძნული **ἐκέλευσαν** „უბრძანეს“ **ბრძანა მოგუთმთავარმან**-თი. ბერძნულშია: Καὶ μετ’ οὐ πολὺν, μαθόντες, ὅτι ἤν’ ἔτι, **ἐκέλευσαν** αὐτὸν τηρεῖσθαι, რაც შეიძლება ასე ვთარგმნოთ: და ცოტა ხნის შემდეგ, როცა შეიტყვეს, რომ ჯერ კიდევ ცოცხალი იყო, უბრძანეს, რომ დაეცვათ (იგულისხმება დატყვევება დაცვის ქვეშ) იგი. ქართულ თარგმანში ვკითხულობთ: და შემდგომად მცირედისა უამისა ცნეს, ვითარმედ ცოცხალ არს და **ბრძანა მოგუთმთავარმან** დამარხვად მისი (32).

წმიდა აითალა მიმართავს მოგვთმთავარს და ეუბნება: Ἐσαμάρτω, ὃ ταλαίπωρε καὶ **τυφλῆ** καὶ μὴ βλέπων τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς, რაც ასე შეიძლება ვთარგმნოთ: მაკვირვებ, უბადრუკო და ბრმაო, რომ ვერ ხედავ გონების თვალით. აქ ექვთიმე ა) ტოვებს ბერძნულ **τυφλῆ** “ბრმა“-ს, ნოდ. ბრ.-ში; ბ) ამატებს **უგუნურებაჲ შენი** და გ) ბრმას სვამს შემდეგ კონტექსტში: ჭეშმარიტად ბრმა არიან შენი გონების თვალები, რაც სრულიად არ ცვლის აზრს; დ) ამატებს წინადადებაში **ჭეშმარიტად**, რაც არ დასტურდება ბერძნულ ტექსტში. ქართულ თარგმანში ვკითხულობთ: მიკვრს, უბადრუკო, **უგუნურებაჲ**

შენი, რამეთუ **ჭეშმარიტად** ბრმა არიან თუალნი გონებისა შენისანი (33).

წმიდა აითალას წამების აღწერისას ბერძნულ დედანში ამგვარ წინადადებას ვკითხულობთ: **Καὶ τείνουσιν αὐτὸν τεσσαράκοντα ἄνδρες ἰσχυροὶ καὶ ἕτεροι ἄνδρες δυνατοὶ ἔτυπτον αὐτὸν ἄνευ οἰκτιρμῶν, ὡς ἐπὶ λίθου καὶ ξύλου καταφέροντές τὰς μύστιγας**, თუ ქართულად ვთარგმნით, მივიღებთ: და ორმოცი ძლიერი კაცი და სხვა ღონიერი კაცები უმონყალოდ ურტყამდნენ მას, თითქოს ქვასა და ხის ძელზე, უშვებდნენ (მასზე) შოლტებს. წამების ეს სცენა ექვთიმემ გაამარტივა, გადააკეთა და მის თარგმანში ვკითხულობთ, რომ იგი 40-მა კაცმა განართხა და სხვები კი სცემდნენ მას ზურგსა და მკერდზე: და **განართხეს იგი ორმოცმან კაცმან და სხუანი ჰგუემდეს ზურგსა მისსა და მკერდსა**. (34).

ექვთიმემ გადაასხვაფერა შემდეგი წინადადება, რომელიც ბერძნულ დედანში ასე იკითხება: **Ὁ δὲ ἄγιος καὶ γενναῖος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Ἀειθαλῆς ἐβόα φωνῇ μεγάλῃ λέγων**, ანუ: ხოლო წმიდა და ახოვანმა ქრისტეს მოწამე აითალამ მაღალი ხმით დაიყვირა და თქვა. ექვთიმემ აქ შეცვალა თითქმის ყველა სიტყვა და მის თარგმანშია: **ხოლო ნეტარი იგი ეტყოდა უშჯულოსა მას მოგუთმთავარსა** (34).

წამების შემდეგ ასე მიმართავს წმიდა აითალა მოგვთმთავარს: **Ὡ μίαιρὲ καὶ ἀκάθαρτε κύον καὶ πάντων ἀνθρώπων ἀθλιώτερε καὶ ταλαιπωρότατε καὶ ἀσθενῆ καὶ σαθρότατε, ὥσπερ γὰρ σὺ ἀσθενὴς καὶ χαλνός**, ოწთავს კაი აἰ βᾶσανοὶ σου οἱ τε ὑπηρέται σου ἀσθενεῖς καὶ ἄναδρῶν, რაც ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: ო, უკეთურო და ბინძურო ძაღლო და ყველა ადამიანზე უფრო უვარგისო/უბადრუკო და უსაბრალოესო და უმწეო და უგახრწნილესო! რამდენადაც შენ უძლური და გამოუსადეგარი ხარ, იმდენადვე არიან შენი წამებანი და შენი მსახურები სუსტები და მშიშრები. აქ ექვთიმემ საკმაოდ შეამოკლა ბერძნულ დედანში არსებული ეპითეტები, რომლითაც აითალა მოგვთმთავარს მიმართავს და ქართულ თარგმანში

ვკითხულობთ: ჟ, ბილნო და არანმიდაო ძალლო, ვითარცა შენ უძლური ხარ და დაქსნილი, ეგრეთვე სატანჯველნი შენნი და მტარვალნი უძლურნი არიან და დაქსნილნი (34).

შემდეგ წინადადებაში ექვთიმემ გადააკეთა გეოგრაფიული და ადამიანის საკუთარი სახელები. ბერძნულ დედანშია: Ὁ δὲ μαρτὸς καὶ ἀνόσιος καλέσας Ἀδεσχαρχῦρ τὸν ἀρχιμάγου πατριδὸς Ἀδιαβ εἶπεν πρὸς αὐτόν, რაც სიტყვა-სიტყვით ასე შეიძლება ითარგმნოს: შემდეგ უკეთურმა და უწმინდურმა დაუძახა ადესხორხარს, მოგვთმთავარს ადიაბის მხარიდან და უთხრა მას. როგორც ვხედავთ, ბერძნულში პირველი მოგვთმთავრის სახელი არ არის, რომელსაც ექვთიმე აქ ადერს უწოდებს, ოდნავ შეცვლილია მხარის სახელწოდება (ედვევი) და შემდეგ, ექვთიმე გვაძლევს მეორე მოგვთმთავრის სახელად ადესქარს, რაც ბერძნულ დედანში არ იკითხება. ექვთიმეს თარგმანშია: მოუწოდოდა უშჯულომან მან ადერ სხუასა მოგუთა მთავარსა, რომელი-იგი იყო მთავარი ქუეყანისა მის ედეავი-საჲ და ეწოდებოდა ადესქარ და ჰრქუა მას (37).

ექვთიმე მთანმიდელი შემდეგ წინადადებასაც გარდაქმნის. ბერძნულ დედანშია: Παραχρήμα δε ἤγαγεν δύο ζῷα καὶ λαβὼν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ ἀρχιμάγου ἐπέθηκεν αὐτοὺς ἐπ' αὐτά, რაც სიტყვა-სიტყვით შეიძლება ამგვარად ვთარგმნოთ: მაშინვე, მოიყვანა ორი ცხოველი, და მიიყვანა რა მოგვთმთავრის წინაშე, შესვა ისინი მასზე. ექვთიმემ აქ შინაარსი გადააკეთა და გამოვიდა, რომ (მოგვთმთავარმა) ადესქარმა ორი სახედარი მოიყვანა და შესხეს მათზე წმიდა მონამეები, იოსები და აითალა, მაშინ, როცა ბერძნულის მიხედვით, მოგვთმთავრის წინაშე მიიყვანეს ორი ცხოველი, რომლებზეც შესხეს ისინი. მაშინ მოიყვანა ადესქარ ორნი საჯედარნი და დასხნეს წმიდანი იგი მონამენი იოსებ და აითალა მათ ზედა (38).

მაღალი წოდების და მდიდარი სპარსელი ქალი ისდანი-დული იყო ქრისტიანი. ის დაეხმარა საპყრობილეში მყოფ იოსებს და აითალას. ბერძნულ დედანში ეს პასაჟი ამგვარადაა აღწერილი: καὶ πέμψασα τοὺς δύολους αὐτῆς νεκτός, ἤνεγκεν

αὐτοὺς βασταγμῷ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς. Ὡς δὲ ἐθεάσατο αὐτοὺς οὕτως ἀπανθρώπως ἠλκωμένους, λαβοῦσα ὀθόνην καθαρὰν, δι' ἑαυτῆς ἐπέδησε τὰ τραύματα αὐτῶν, ἀπομάσσουσα τὸ αἷμα αὐτῶν καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν· ἤλειφεν δὲ τῷ λύθρῳ τῷ ἅπ' αὐτῶν στάζοντι τὸ σῶμα αὐτῆς καὶ κατεφίλει τὰς παραλελυμένας αὐτῶν χεῖρας καὶ τοὺς συντετριμμένους αὐτῶν βραχίονας καὶ ἐπαλείφουσα αὐτοὺς μύρω ἔκλαιεν πικρῶς ὄλην τὴν νύκτα οὕτω; γὰρ ἔκειντο οἱ ἄγιοι ἔμπροσθεν αὐτῆς ὥσπερ **τι τῶν ἀψύχων καὶ ἀναισθητῶν,** რაც ასე შეიძლება ითარგმნოს: მან (ისდანდულმა) გაგზავნა ღამით თავისი მსახურები და მათ წმიდანები მის სახლში მიიყვანეს. როცა მან დაინახა, რომ ასე არაადამიანურად იყვნენ დანყლულულები/დაჭრილები, მან აიღო სუფთა ნაჭერი და თავად გადაუხვა მათ წყლულები, სწმენდა მათ სისხლსა და ჭუჭყს. სხეულზე იცხებდა ჩირქს, რომელიც მათი იარებიდან დიოდა, ჰკოცნიდა მათ პარალიზებულ/დაუძლურებულ ხელებს და დამტვრეულ მხრებს და სცხებდა მათ ნელსაცხებელს, ტიროდა რა მწარედ მთელი ღამის განმავლობაში, რადგან წმიდანები იწვნენ მის წინაშე უსიცოცხლოდ და უგრძნობად. ექვთიმემ აქ ტექსტი გადააკეთა და გამოვიდა, რომ თავად ისდანდულმა წაიყვანა თავისი მსახურები და თავადაც წავიდა საპყრობილეში, შევიდა მათთან და ჰკოცნიდა მათ ფეხებსა და წყლულებს და ამის შემდეგ უბრძანა თავის მსახურებს, რომ აეყვანათ და მის სახლში წაეყვანათ, სადაც მოუარა მათ. ექვთიმეს თარგმანი: და ვითარცა შემწებდა, **წარიყვანა დედაკაცმან მან კურთხეულმან მონანი თვისნი და წარვიდა საპყრობილედ, შევიდა წმიდათა მათ წინაშე, ამბორს-უყოფდა ფერწთა მათთა და წყლულებათა მათთა. და უბრძანა მონათა თვისთა ტვრთვად მათი და წარყვანება სახლად თვისა. და წარიყვანა რაჲ,** მოსწრაფებით იღუანა იგინი, დაბანა წყლულებანი მათნი და შეხვნა ჴელითა თვისითა და წალასა მას წყლულებისა მათისასა იცხებდა **თავსა თვისსა** და გუამსა და ამბორს-უყოფდა დაწსნილთა მათ ჴელთა და შემუსრვილთა მკლავთა

და სცხებდა მათ ნელსაცხებელსა და ტიროდა ღამე ყოველ, რამეთუ **იყვნეს** წმიდანი იგი, **ვითარცა მკუდარნი** (39).

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ქრისტიანი ქალი ისდანიდული „აკეფსიმას, იოსების და აითალას წამების“ ტექსტში რამდენჯერმე იხსენიება. ამ პასაჟის დასაწყისში ის ტექსტში ამგვარად იხსენიება: ხოლო იყო ქალაქსა მას შინა დედაკაცი ვინმე ქრისტეანს მდიდარი ფრიად, რომლისა საჯსენებელი კურთხეულ იყავნ, სახელით **ისდანიდულ, ვითარცა სხუასაცა წიგნსა შინა მონამეთასა გჯსენებია**, რამეთუ პატივ-სცემდა იგი ყოველთა ქრისტეანეთა და ყოველთა წმიდათა, რომელნი ქრისტესთვს იტანჯებოდეს, იღუნიდა და ჰმსახურებდა. აქ თხზულების ანონიმი ავტორი ამბობს, რომ ისდანიდული სხვა მონამეთა წიგნშიც გვიხსენებია-ო. ჩვენს „წამებაში“ ისდანიდული რამდენიმეჯერ გვხვდება. ჩვენ გულდასმით ვეძებთ ისდანიდული სპარსეთში მეფე შაბურ II დროს წამებულ სხვა ქრისტიანთა წამების წიგნებში და წმიდანთა სხვა კრებულებში, Clavis Patrum Graecorum-სა (Geerard 1974-2003) და Bibliotheca Hagiographica Graeca-ში (BHG 1909), მაგრამ ვერ მივაკვლიეთ. ძალზე საინტერესოა, რომ ა. გალონიო წიგნის „ქრისტიან მონამეთა წამებები და ტანჯვები“ IV თავში ახსენებს „წმიდა იოსების ამბავს,“ სადაც ისდანიდულიც ფიგურირებს (Gallonio 2013, 60-61). გალონიოს მოჰყავს რამდენიმე ციტატა თხზულებიდან, რომელიც წმიდა იოსების ქვით ჩაქოლვით წამებას აღწერს. ეს პასაჟი ჩვენს წამებაში 56-59-ე პარაგრაფებშია მოცემული და გალონიოს მიერ მოხმობილი ციტატები ძალზე ჰგავს „აკეფსიმას, იოსების და აითალას წამების“ ტექსტის შესაბამის ადგილებს.

აითალასთან კამათით დაღლილი მოგვთმთავარი მიმართავს მას, ბერძნულ დედანშია: Ἦ γόης καὶ ἀσεβῆ, διὰ τί τοσοῦτον φλῶραις καὶ ὑβρίζεις με, ἐμοῦ μακροθυμοῦντος, ἵνα πάντως ἐφ’ ἅπαξ τὴν κεφαλὴν σου λάβω καὶ ἀπαλλαγῆς πολλῶν θλίψεων καὶ βασάνων· οὐχ οὐτως δὲ σοι ἔσται, ἀλλὰ μακροθυμήσω ἐπὶ σοὶ καὶ κατ’ ὀλίγον ἀναλώσω σε, καθὼς

ἐπιθυμῆ ἢ ψυχὴ μου, ὧσπερ οὐκ καὶ ἐκελεύσθην, რაც ასე შეიძლება ითარგმნოს: ო, მაცთურო და უკეთურო, რად ყბედობ ამდენს და მაყენებ შეურაცხყოფას, სანამ მე გითმენ, ახლავე წარგკვეთ შენ თავს (სიტყვა-სიტყვით: ავიღებ შენ თავს) და გაგათავისუფლებ მრავალი ტანჯვისა და წამებისაგან? მაგრამ ასე არ იქნება შენთვის; არამედ მოთმინებით ვიქნები შენს მიმართ და ნელ-ნელა გაგანადგურებ შენ, როგორც ისურვებს ჩემის სული, ისე, როგორც მე მიბრძანეს. ექვთიმემ აქ ა) გამოტოვა, თუ როგორი მოთმინებით იტანდა მოგვთმთავარი აითალას შეურაცხმყოფელ სიტყვებს; ბ) ამოიღო ტექსტი, რომ ისევ მოთმინებით და ნელ-ნელა გაანადგურებდა მას მოგვთმთავარი და ამგვარად თარგმნა ქართულად: ამისთვის ესევითართა სიტყუათა გინებისათა მეტყუ, ზ, მაცთურო, რაათამცა მყის თავი წარგკუეთე და განერი ჭირისაგან და სატანჯველთა მრავალთა? **არამედ არა გექმნების ეგე, ვიდრემდის მრავლითა გუემითა განილიო, ვითარცა სწადის გულსა ჩემსა** (45).

შემდეგი წინადადება თითქმის სრულად გადააკეთა ექვთიმემ. აქ იოსები მიმართავს მოგვთმთავარს. ბერძნულ დედანშია: **καὶ ὄλον τὸ σῶμά σου ἕβασας εἰς τὸν θυσμὸν καὶ ὧς δράκων διαφθορεὺς οὐτως διψᾷς τοῦ διαφθεῖραι ψυχὰς ἀνακειμένας Θεῷ**, რაც ნიშნავს: მთელი შენი სხეული შეღებე ბრაზით და, როგორც დრაკონს, გამანადგურებელს, გწყურია ღვთისთვის მიძღვნილი სულების განადგურება. ექვთიმეს თარგმანშია: **და გონებაჲ შენი სურვიელ არს ჭამად ჯორცსა კაცთასა, ვითარცა ვეშაპი** (45).

ამის შემდეგ იოსები ეუბნება მოგვთმთავარს: **λοιπὸν οὐκ φανέρωσον τὸν ὄλον σου, ὧ ταλαίπωρε, καὶ δεῖξον τὴν ἐξουσίαν σου, ὧ τύραννε, καὶ σπάσον σου τὴν μάχαιραν, ὧ φονεῦ, καὶ τὸν θυσμὸν σου ἀνάπαυσον εἰς τὸ ἄθῶν ἡμῶν αἶμα, ὧ αἰμαπότα, ἵνα κατακριθῆς εἰς τὴν αἰώνιον κρίσιν καὶ τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, καὶ πέμψον ἡμᾶς σὺν πλούτῳ πολλῷ καὶ δόξῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, εἰς ἣν ζητοῦμεν καὶ ἐπιθυμοῦμεν εἰσελθεῖν, αὐτὴ γὰρ**

καταργεῖ τὴν βασιλείαν ἡμῶν ταύτην καὶ τὴν ἐξουσίαν ἡλῶν τὴν πρόσκαιρον, რაც ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: ახლა კი, გამოავლინე შენი სიცრუე, უკეთურო, და გვაჩვენე შენი ძალა, მთავარო, და დაამტვრიე შენი ხმალი, ო, მკვლელი, და დაიმშვიდე შენი რისხვა ჩვენი უმანკო სისხლის მიმართ, ო, სისხლისმსმელი, რათა დამნაშავედ იქნა ცნობილი საუკუნო სამსჯავროზე და ჩაუქრობელი ცეცხლი (მოგესაჯოს), და ჩვენ კი გაგვგზავნი დიდი სიმდიდრითა და დიდებით ცათა სასუფეველში, რომელსაც ვეძიებთ და ვესწრაფვით შესვლად, რადგანაც ის აბათილებს/აცამტვერებს ამ შენს სამეფოს და შენი მატერიალური საგნების წარმავალ ძალას. ექვთიმემ იოსების ეს სიტყვები მნიშვნელოვნად შეკვეცა, გადააკეთა და ლაკონიურად გადმოგვცა. ექვთიმეს თარგმანი: **ან უკუე, ნუ ჰყოფნი, არამედ გამოაჩინე ზაკუვად შენი, უბადრუკო, და დააცხრვე გულისწყრომად შენი დათხვევითა უბრალოთა სისხლთა ჩუენთათა, ზ, სისხლისმჭამელო, და წარგუგზავნენ ჩუენ სიმდიდრითა დიდითა ზეცისა სასუფეველსა, სადა-იგი სურვიელ-ვართ მიწვენად (45).**

წმიდა იოსები მიმართავს მოგვთმთავარს, რაც ბერძნულ დედანში ამგვარადაა გადმოცემული: **Ἀποστῆτε ἀπ’ ἐμοῦ, μισῶτάτοι καὶ ἐργάται τῆς ἀνομίας, εἰς τὸ αἰῶνιον πῦρ· αὐτὸ γὰρ καὶ τιμωρήσεται ἡμᾶς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ**, რაც ნიშნავს: მომშორდით, უბილწესნო და უსამართლობის მოქმედნო, (მიემართეთ) მარადიულ ცეცხლში, რადგან ის დაგსჯით იმ დროს (იგულისხმება დრო, როცა მარადიულ ცეცხლში მოხვდებიან). ეს წინადადება ექვთიმემ მცირედ გადააკეთა, ამოიღო „უკეთურები“ და მსჯელობა მარადიული ცეცხლით (მოგვთმთავრების) დასჯის შესახებ მაშინ, როცა იქ ისინი მოხვდებოდნენ და სამუდამოდ დაიწვებოდნენ მარადიულ ცეცხლში, მარტივად გადააკეთა ფრაზით: „რომელიც თქვენს თავებს გაუმზადეთ.“ ექვთიმეს თარგმანი: განმეშორენით მე, მოქმედნო უმჯულოებისანო, და წარვედით ცეცხლად საუკუნოდ, **რომელი განუმზადეთ თავთა თქუენთა (47).**

შემდეგ ეპიზოდში აღწერილია იოსების მიერ ტანჯვის მოთმინებით ატანა. ბერძნულ დედანშია: Ἦν δὲ ὁ ἄγιος κρεμᾶμενος καὶ στρεβλόμενος κατὰ κεφαλῆς ἕως ἄρων τριῶν καὶ **χαίρων ἐπὶ τοσοῦτον ἔνεκαρτέρει**, რაც ასე შეიძლება ითარგმნოს: და წმიდა ეკიდა შებორკილი თავდაყირა სამი საათით და ძლიერ ხარობდა, რომ დაითმენდა. ექვთიმემ აქ გადააკეთა წინადადების ბოლო ნაწილი და დააკონკრეტა, თუ რისთვის ითმენდა წმიდა იოსები ამგვარ ტანჯვას. ექვთიმეს თარგმანი: ხოლო ეკიდა წმიდა იგი თავდაქცევით და იგუემებოდა სამსა ოდენ ჟამსა, და ახოვნად მოითმინა **სასოებისა მისთვის მერმისა** (47).

სამი საათი თავდაქცევით დაკიდების შემდეგ ჩამოახსნევიან წმიდა იოსები მოგვთმთავარმა და კითხვით მიმართა მას: და ჯერეთცა არა მოდრეკილ არსა გონებაჲ შენი, **მრავლისმეტყუელო**, აღსრულებად ბრძანებასა მეფისასა და **განრომად ტანჯვათაგან, რაათა სცხოვნდე?** (47) როგორც ვხედავთ, ქართულ თარგმანში კითხვითი წინადადებაა, ხოლო ბერძნულში კი თხრობითი: Κἂν νῦν πείθει ζῆσαι, ἐκτελῶν τὸ πρὸς ταγμα τοῦ βασιλέως, ἃ φλύαρε καὶ **ταλαιπώρε**, რაც ნიშნავს: ახლაც კი შეგიძლია დაიჯერო (დაარწმუნო შენი თავი), რომ იცოცხლებ (ცოცხალი გადარჩე), შეასრულო რა მეფის ბრძანება, ო, ყბედო და ბეჩავო. აღნიშნულის გარდა, ექვთიმემ გადააკეთა მოგვთმთავრის სიტყვები. აქ ის ეკითხება იოსებს, ჯერ ისევ არ მოიდრიკა მისი გონება? **მრავლისმეტყველ**-ს უწოდებს იოსებს, რაც ბერძნული φλύαρος-ის თარგმანია, რაც „ყბედს, სულელს“ ნიშნავს. ექვთიმემ აქ გამოტოვა მეორე ეპითეტი, რომლითაც მოხსენიებულია იოსები, **ταλαιπώρος**, რაც „უბედურს, ბეჩავს“ ნიშნავს. ექვთიმე აქ წინადადების ბოლოს ამატებს ფრაზას „განრომად ტანჯვათაგან, რაათა სცხოვნდე.“

ბერძნულ დედანში მოგვთმთავარი ამგვარად მიმართავს წმიდა იოსებს: Ἰδοὺ νῦν τέως τὸ σῶμά σου διεφθαρται ἀπὸ τῆς ζῶης· ἢ δὲ ψυχὴ σου βραχὺ ἀναπνέει εἰς σέ· **ἦντινα εἰς τὰς ἑτέρας**

βασάνους ἀποκτενῶ, რაც ასე შეიძლება ითარგმნოს: აი, ამჟამად შენი სხეული (ამგვარი) სიცოცხლისგან ნადგურდება, და შენი სული ძლივსლა სუნთქავს შენში, რომელსაც მე მოვკლავ სხვა სატანჯველით. ექვთიმემ აქ გადააკეთა წინადადების მეორე ნაწილი: აჰა, ესერა, ჯორცნი შენნი განლუულ არიან სატანჯველთაგან და სული შენი კნინ ოდენ არს შენ თანა, **რომელი-იგი მეორესა ტანჯვასა აღმოვჰყადო შენგან, და იქმნას სანადელი შენი** (48).

ტექსტში გვხვდება მათეს სახარების V თავის 44-ე მუხლის პერიფრაზი. ბერძნულ დედანშია: **Ὁ κύριος ἡμῶν καὶ δεσπότης καὶ φιλόνητος** Χριστὸς ἐνετείλατο ἡμῖν, ἵνα περὶ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν εὐχόμεθα καὶ εὐλογῶμεν τοὺς καταραμένους ἡμῖν ἀγαπᾶμέν τε τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς καὶ καλῶς μοι ἀγαθὰ ποιῶμεν τοῖς διὰκουσίῃ ἡμᾶς, რაც ნიშნავს: ჩვენმა უფალმა და ბატონმა და კაცთმოყვარე ქრისტემ გვიბრძანა ჩვენ, რომ ვილოცოთ ჩვენი მტრებისთვის და ვაკურთხოთ ჩვენი მანყევრები, გვიყვარდეს ჩვენი მოძულეები და სიკეთე ვუყოთ ჩვენს მღევნელებს. აქ, მუხლის პერიფრაზამდე, ექვთიმემ ჩაანაცვლა **Ὁ κύριος ἡμῶν καὶ δεσπότης καὶ φιλόνητος უფალმან ჩუენმან იესუ**-თი და შეამოკლა მუხლი. ექვთიმეს თარგმანშია: **უფალმან ჩუენმან იესუ** ქრისტემან გვბრძანა, რაფთა ულოცვიდეთ მტერთა ჩუენთა, და გკყუარდენ მოძულენი ჩუენნი და კეთილსა უყოფდეთ ბოროტისმყოფელთა ჩუენთა (49).

ბერძნულ დედანშია: Τότε προσέταξεν ὁ μαρτὸς ἄραι αὐτὸν ἐκ τῶν ἐμπροσθεν αὐτοῦ· καὶ βαστάσαντες αὐτὸν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτὸν βᾶδίζειν, ἔρριψαν αὐτὸν εἰσενέγκαντες ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, რაც ნიშნავს: შემდეგ ბილნმა ბრძანა, რომ წაეყვანათ იგი მისგან; და ხელში აყვანილი მიჰყავდათ რა, რადგან მას არ შეეძლო სიარული, შეაგდეს საპყრობილეში. ქართულ თარგმანში ბერძნულ **μαρτὸς** „ბილნს“ ემატება „მთავარი“; შემდეგ ექვთიმე ამბობს, რომ მთავარმა ბრძანა ნეტარის (იოსების) აყვანა და საპყრობილეში შეგდება, ამის შემდეგ კი ექვთიმე ამატებს ფრაზას **„და ეგრეთცა იქმნა.“** ბერძნულ ტექ-

სტში ბილნი (მოგვთმთავარი) ბრძანებს, რომ იგი (იოსები) მისგან განაშორონ, ხოლო რადგანაც მას სიარული არ შეეძლო, ხელში აყვანილი მიჰყავდათ რა (მცველებს ან ჯალათებს), შეაგდეს საპყრობილეში. ექვთიმეს თარგმანი: მაშინ ბრძანა ბილნმან მან **მთავარმან აღებაჲ ნეტარისაჲ მის და შეგდებაჲ საპყრობილესა. და ეგრეთცა იქმნა (50).**

თხზულებაში მოთხრობილია მანიქეველის შესახებ, რომელიც ასევე შეპყრობილი ჰყავდათ მაზდეანებს და მოითხოვდნენ მისგან თავისი რწმენის უარყოფას და ცეცხლთაყვანისცემის მიღებას. ეს ყოველივე ხდებოდა წმიდა აითალას წინაშე, რომელიც ამ დროს სანამებლად თავქვე იყო დაკიდებული. მაზდეანები იმედოვნებდნენ, რომ მანიქეველი ნახავდა, თუ რაოდენ იტანჯებოდა აითალა და მალევე დანებდებოდა. მანიქეველი ეწინააღმდეგებოდა თავის მწამებლებს, მან ცემაც აიტანა, რის შემდეგაც მოუყვანეს მას ჭიანჭველა და უბრძანეს მისი მოკვლა (მანიქეველები აღმერთებდნენ ჭიანჭველას). მანიქეველმა მოკლა ჭიანჭველა და უარყო თავისი რწმენა. შემდეგი სამი მაგალითი ამ ეპიზოდისაა:

ა) ექვთიმემ გადააკეთა შემდეგი წინადადების შინაარსი და შეამოკლა ის. საუბარია, თუ რამდენად შეეწინააღმდეგა თავდაპირველად მანიქეველი რწმენის შეცვლის მოთხოვნას. აქ ექვთიმემ ხაზი გაუსვა, თუ რამდენად უფრო დიდი იყო ქრისტიანების რწმენა და მოთმინება თავიანთი ღმერთისათვის და ამის სანაღმდეგოდ, მანიქეველის რწმენის სიმწირეს უსვამს ხაზს და დანერა, რომ ის მცირედ შეეწინააღმდეგა. ბერძნულ დედანშია: **Ὡς οὖν ἰνάγκασον αὐτὸν ἀρνήσασθαι καὶ θῆσαι, παρὰ τὴν ἀρχὴν ἀντελεγεῖν**, რაც ნიშნავს: მაშინ, როცა აიძულებდნენ მას უარყოფას და მსხვერპლთშენიერვას, ის თავიდანვე ეწინააღმდეგებოდა: ექვთიმეს თარგმანი: **ხოლო იგი მცირედ წინააღუდგა (52).**

ბ) მას შემდეგ, რაც მანიქეველი (მცირედ) სცემეს, მან უარყო მანიქეველობა. ამის შემდეგ მოჰგვარეს მას ჭიანჭველა და მან მოკლა იგი. ბერძნულ დედანშია: **Παραυτὴ δὲ ἴψευκας**

αὐτῷ μύρηκα, ἵνα φωνῆσῃ αὐτόν· οἱ γὰρ Μανιχαῖοι τὸν μύρηκα θεὸν εἶναι λέγουσι καὶ σέβονται αὐτόν, რაც ასე შეიძლება ვთარგმნოთ: მაშინვე მას მიუყვანეს ჭიანჭველა, რომ მოეკლა, რადგანაც მანიქეველები ამბობენ, რომ ჭიანჭველა არის ღმერთი და თავყვანს სცემენ მას. ექვთიმემ გადააკეთა აქ წინადადება და აქ მოგვთმთავარი ბრძანებს, რომ მოჰგვარონ მანიქეველს ჭიანჭველა და არა ჯალათებმა მოუყვანეს მას, როგორც ეს ბერძნულ დედანშია. ექვთიმეს თარგმანი: **და ბრძანა მოგუთა მთავარმან მან, რათა მოჰგუარონ ჯინჭველი და მოკლას**, რამეთუ მანიქეველნი ჯინჭველსა ღმერთად იტყვან და პატივ-სცემენ, ვითარცა ღმერთსა (52).

გ) წმიდა აითალამ დაინახა, თუ რა ადვილად თქვა უარი თავის რწმენაზე მანიქეველმა და შემდეგ აღწერილია მისი ემოცია. ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: გადაკეთებულია: ὧς δὲ εἶδεν ταῦτα αὐτὸν ποιήσαντα, ὁ ἄγιος Ἀειθαλᾶς ἠκλόγη τὸ πρὸςωπὸν αὐτοῦ **ὑπὸ τῆς χαρμῆς καὶ ἐγένετο ὄσπερ ῥῆδον**, რაც ნიშნავს: როცა დაინახა, თუ რა გააკეთა მან, წმიდა აითალას სახე შეეცვალა სიხარულით და იქმნა, ვითარცა ვარდი. აქ ექვთიმემ გადააკეთა წინადადება და ლაკონიურად დაწერა: იხილა რაჲ ესე წმიდამან აითალა, **განბრწყინდა პირი მისი** (52).

მოგვთმთავარმა კვლავ ბრძანა აითალას ცემით წამება. აქ ბერძნულ დედანში ნათქვამია: καὶ κελεύει αὐτὸν μαστίξασθαι ῥάβδῳ **ῥῶδῳ**, რაც ასე შეიძლება ვთარგმნოთ: და ბრძანა მისი ცემა ვარდის როზგებით/წნელებით. როგორც ვიცით, მცენარე ვარდისათვის დამახასიათებელია ღეროზე არსებული ჩხვლეტია ეკლები. როგორც ჩანს, სწორედ ეკლების ხაზგასასმელად ამ წინადადებაში ექვთიმემ ჩაანაცვლა ვარდი ბრონეულის ეკლოვანი ჯოხებით/მოლტებით. ექვთიმეს თარგმანი: და ბრძანა ცემაჲ მისი **არგნითა მროწეულისათა ეკლოვანითა** (53).

ცემის შემდეგ, წმიდა აითალა ისე შეიცვალა, რომ თავს ვერ ცნობდა და შემდეგ ის მოშორებით დააგდეს. ეს წინადადება ბერძნულ დედანში ამგვარად იკითხება: Ἐπι τοσοῦτον δὲ

αὐτὸν ἐμάστιξαν, ἕως ὅτε γυνῶναι ἔαυτὸν οὐκ ἠδύνατο· καὶ σύραντες αὐτὸν ἔριψαν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, რაც ნიშნავს: სცემდნენ მას ისე ძლიერად, რომ ვეღარ ძალუდდა თავისი თავის ცნობა და წაათრიეს რა, დააგდეს ახლომდებარე (ადგილიდან) სხვა ადგილზე. ექვთიმემ აქ მცირედ შეცვალა შინაარსი, მეტი დეტალები შეიტანა ნაცემი წმიდანის აღწერისას: ის ამბობს, რომ ისე სცემეს, სანამ უსულოდ არ იქცა და მისი სახე სისხლისაგან ვერ იცნობოდა; ამის შემდეგ ექვთიმე ამბობს, რომ მოგვითვავარმა გასცა ბრძანება მისი წათრევის და სასამართლოს გარეთ შიშვლად დაგდების. ქართულ თარგმანშია: და ესოდენ სცეს მას, ვიდრეღარა უსულო იქმნა და სისხლისა მისისაგან არღარა საცნაურ იყო ხატი პირისა მისისაჲ. მერმე ბრძანა უღმრთომან მან წართრევაჲ მისი და დაგდებაჲ გარეშე სამშჯავროსა შიშუელი (53).

შემდეგ წინადადებაშიც ექვთიმემ გადააკეთა ბერძნული ტექსტი: τὸν δὲ ἄγιοι βίασάσαντες εἰσῆνεγκαν καὶ ἔριψαν ἐν τῇ εἴρηκτῃ πρὸς τὸν ἐταῖρον αὐτοῦ, რაც ნიშნავს: წაიყვანეს რა წმიდა, მიიყვანეს და დააგდეს საპყრობილეში თავის თანამოაზრეებთან. აქ ექვთიმეს შემოჰყავს უშჯულო, როგორც ბრძანების გამცემი და მთელი წინადადება მის ბრძანებას ასახავს. ამის შემდეგ კი ბრძანების აღსრულებას წარმოადგენს ცალკე წინადადებად: ამისა შემდგომად ბრძანა უშჯულომან წარყვანებაჲ წმიდისა აითალაჲსი საპყრობილედ მოყუსისა მისისა თანა. აღიღეს იგი და წარიღეს და დააგდეს საპყრობილესა (53).

შემდეგ წინადადებაში ექვთიმემ ბერძნული 40 ჩანაცვლა 100-ით და დააზუსტა იარალი, რითაც უნდა ეცემათ წმიდა იოსები და აითალა. შესაძლოა იმიტომ, რომ გაემძაფრებინა წამების ფაქტი. ბერძნულ დედანშია: Καὶ πάλιν ἐκέλευσεν αὐτοὺς μαστιῆσθαι πρὸς τεσσαράκοντα, რაც ნიშნავს: და ისევ უბრძანა მათ, რომ ეცემათ 40-ჯერ. ექვთიმეს თარგმანი: კუალად უბრძანა მიმთხუევად მათდა ას-ასი არგანი (55).

შემდეგი მაგალითიდან ჩანს, რომ ექვთიმემ ბერძნული ერთი კითხვითი წინადადება ორად დაყო. ბერძნულ დედანშია:

Τίς σε ἠνάγκασεν ἀπελθεῖν ἔγγιστα αὐτῶν καὶ **καταισχυθῆναι αἰσχύνην μεγάλην ἐνώπιον πάντων**; რაც ნიშნავს: ვინ გაიძულა მასთან ასე ახლოს მისვლა და ყველას წინაშე დიდად შერცხვენა? ექვთიმემ პირველ წინადადებაში, რომელიც კითხვითია, დასვა კითხვა: ვინ აიძულა, რომ ამდგარიყო და ახლოს მისულიყო? და მეორე, თხრობით წინადადებაში, კი გვამცნო, რომ ბილნი დიდი სირცხვილით იქნა შერცხვენილი. ექვთიმეს თარგმანი: „ვინ გაიძულა **აღდგომა** და მისლვა მახლობელად მისა?“ და **სირცხველულ იქმნა ბილნი იგი სირცხვლითა დიდითა** (57).

ისდანდულსაც აიძულებდნენ, სხვა ქრისტიანებთან ერთად, ქვით ჩაექოლა წმიდა იოსები. მან იუარა. შემდეგ მოაბეს (ბერძნულშია: **ἔδησαν**, ძნა, ექვთიმეს თარგმანში: დააჭედეს) ლერნამს პატარა საჩხვლეტი და მისცეს, რომ ეჩხვლიტა. არც ამას დათანხმდა ისდანდული და ა მისი პასუხის ბოლო ფრაზა ბერძნულ დედანში ასე იკითხება: Ἐὰν οὖν ἐλάβετε ἔξωσιν τῶν καμὲ ἀποκτεῖναι, ἰδοὺν πρὸς ἑμὰς σὺν αὐτῶν ἀποθνήσκῶ, ἐπεὶ οὐ κοινῶν εἰς τὴν ἀδικίαν ταύτην τῶν δικαίων καὶ ἀθῶν αἵματος." **Καὶ ἐν ταύτῳ ἐνεκαρτέρησεν**, რაც ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: „ახლა, თუკი თქვენ გაქვთ უფლება, რომ მომკლათ, აი, ჩემი სურვილიცაა, მასთან ერთად მოვკვდე, არ ვიქნები თანამონაწილე ამ მართალი და უბრალო სისხლის.“ და ამაში შეუდრეკელი/შეუპოვარი იყო. აქ ექვთიმემ **εἰς τὴν ἀδικίαν ταύτην τῶν δικαίων καὶ ἀθῶν αἵματος** ჩაანაცვლა **მე სიკუდილსა მონამისასა არა ვეზიარები**-თი. ბოლო წინადადებაც შეცვალა და გაავრცო და ისდანდულს მიაწერა სარწმუნოების დაცვა და საღმრთო სიყვარული, რაც იგულისხმებოდა მის ქმედებაში ბერძნული ტექსტის მიხედვით. ექვთიმეს თარგმანი: ან, უკუეთუ მოგიღებოც ჳელმწიფება მოკლვად ჩემდა, წადიერ ვარ სიკუდილსა ქრისტესთვის, ხოლო მე **სიკუდილსა მონამისასა არა ვეზიარები. ესრეთ დაიცვა სარწმუნოება და სიყვარული საღმრთო ღირსმან მან დედაკაცმან** (58).

შემდეგ წინადადებაში ექვთიმემ ბერძნული **τῆ τετάρτη ἡμέρᾳ** „მეოთხე დღეს“ ჩაანაცვლა **მესამე დღესა**-თი და **ἕωθεν**, რაც „დილიდან-ს“ ნიშნავს, **ადგილსა**-თი; წინადადების დასაწყისში ჩაამატა, თუ ვინ (ურჯულო მოგვემთავარმა) ბრძანა მცველების დაყენება. ბერძნულ ტექსტშია: **Τότε ἐκάθισαν φύλακας ἐπ’ αὐτῷ ἕως ἡμερῶν τριῶν, καὶ τῆ τετάρτη ἡμέρᾳ** **σεισμὸς ἐγένετο ἕωθεν**, რაც ახალ ქართულ ენაზე ასე შეიძლება ვთარგმნოთ: შემდეგ, მცველები დაუყენეს სამი დღით, მეოთხე დღეს კი, დილიდან, წარმოიქმნა მიწისძვრა. ექვთიმეს თარგმანი: და **ბრძანა უშჯულომან მან მთავარმან დადგინებად** მცველთა სამ დღე, რათა არავინ აღიღოს გუჟამი მისი. ხოლო **მესამესა** დღესა იქმნა ძრვად დიდი მას **ადგილსა** (59).

შემდეგი მაგალითიდან ვხედავთ, რომ ექვთიმემ ბერძნული წინადადება ორად დაყო, პირველ ნაწილში მან გვაუწყა, რომ მარზაპანი და მოგვემთავარი წავიდნენ ბეთნადარას მხარის დიდ დაბა რესთიგარში, ხოლო მეორე ნაწილში კი ბერძნულისაგან განსხვავებით, გვამცნო, თუ როგორ წაიყვანეს თან აითალა (დადეს სახედარზე და თან წაიყვანეს, რადგან თავისი ფეხით სიარული არ შეეძლო დიდი ტანჯვისაგან, რომელიც მას შეემთხვა). აქვე, ექვთიმემ გამოტოვა აითალას ერთ-ერთი ეპითეტი **“ἀθλοφόρον”**, რაც “გამარჯვებულს, პრიზის მტარებელს” ნიშნავს და იხმარება წმიდანებთან მიმართებით (Lampe 2005, 46). ბერძნულ დედანშია: **Τὸν δὲ ἄγιον ἀθλοφόρον τὸν Χριστὸν Ἀιθιᾶν ἔλαβον ὁ τε ἄρχων καὶ ὁ ἀρχιμάχος, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς πατρίδα καλοσμένην Βιθναδαρᾶ εἰς κώμην μεγάλην σφόδρα ὀνόματι Ρισγαθᾶρ, თარგმანი: და ქრისტეს წმიდა გამარჯვებული აითალა, წაიყვანა ორივემ, მთავარმა და მოგვემთავარმა და მიიყვანეს სამშობლოში, რომელსაც ბითნადარა ეწოდება, საკმაოდ დიდ დაბაში, სახელით რისგათარ. ექვთიმეს თარგმანი: ხოლო უღმრთო იგი მარზაპანი და უშჯულო მოგუთა მთავარი წარვიდოდეს ქუეყანად, რომელსა ეწოდების ბეთნადარა, დაბასა ფრიად დიდსა სახელით რესთიგარ. დადვეს უკუე წმიდა აითალა საჯედარსა**

და წარიყვანეს მათ თანა, რამეთუ სლვად თვისთა ფერჯითა ვერ შეეძლო დიდთა მათ გუემათაგან, რომელნი შემთხუეულ იყვნეს მისა (60).

თხზულების ბოლო წინადადება თითქმის სრულად გადააკეთა ექვთიმე მთაწმიდელმა: ა) ბერძნული ἔνδοξος ἱερομόρτους, რაც „დიდებულ წმიდამონამეს“ ნიშნავს, ჩაანაცვლა „მძლე მონამეთი;“ აქვე ჩაამატა „კეთილად“; ბ) ბერძნული μὴν ἰουνίω ჩაანაცვლა „ივლისის თვით;“ გ) ნაცვლად ტექსტისა εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς, βασιλεύοντος μὲν τῶν Περσῶν Σαρβωρίου, κατὰ δὲ ἡμᾶς βασιλεύοντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ექვთიმე აქ წერს, რომ წმიდა მამებმა დაანესეს სამივეს მოსახსენებელ დღედ 3 ნოემბერი: წმიდა აკეფსიმა ეპისკოპოსის და წმიდა იოსებ ხუცის და წმიდა აითალა დიაკვნის, ვინც კეთილად იღვანა წამების ღვანლი და (ცხოვრების) გზა აღასრულეს და სარწმუნოება დაიცვეს ჩვენი უფალი იესო ქრისტეს მიერ; დ) ბერძნული τῷ ἀνάρχῳ πατρὶ ექვთიმემ აქ მხოლოდ „მამით“ თარგმნა და τῷ παναγίῳ και ζωοποιῷ Πνεύματι-ც „ყოვლად წმიდით სულით“ ჩაანაცვლა. ბერძნულ დედანშია: Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος και ἔνδοξος ἱερομόρτους τοῦ Χριστοῦ Ἀειθαλᾶ μὴν ἰουνίῳ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς, βασιλεύοντος μὲν τῶν Περσῶν Σαρβωρίου, κατὰ δὲ ἡμᾶς βασιλεύοντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα και τὸ κράτος και ἡ προσκνήσις ἄμα τῷ ἀνάρχῳ πατρὶ και τῷ παναγίῳ και ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν και ἄει και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, რაც ნიშნავს: წმიდა და დიდებული წმიდამონამე ქრისტესი, აითალა, აღესრულა (ენამა) ივლისის თვის მეთოთხმეტე დღეს, წმიდა სულთმოფენობის ბოლოს, სპარსელთა მეფე შაბურის მეფობისას, ჩვენი სწავლებით კი, ჩვენი უფლის, იესო ქრისტეს მეფობისას, რომელსაც შვენის დიდება, ძალა და თაყვანისცემა, დაუსაბამო მამისა და ყოვლადწმიდა და სიცოცხლისმომცემ სულთან ერთად, ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ექვთიმეს თარგმანი: აღესრულა ესეცა კეთილად მძლჳ მონამჳ აითალა თთუესა

ივლისსა იდ-სა. ხოლო წმიდათა მამათა დაანესეს სამთავე საწსენებელი აღსრულებად თთუესა ნოემბერსა გ-სა: წმიდისა აკეფსიმა ეპისკოპოსისა და წმიდისა იოსებ ხუცისა და წმიდისა აითალა დიაკონისა, რომელთა კეთილად ილუანეს ღუანლი წამებისა და სრბა აღასრულეს და სარწმუნოება დაიმარხეს ქრისტეს იესუს მიერ უფლისა ჩუენისა, რომელსა შუენის ყოველივე დიდება, პატივი და თავყუანის-ცემა თანა მამით და ყოვლად წმიდით სულით ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე (60).

2.2. „წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალასის” ბერძნულ ტექსტთან მიმართებით „მატების” ნიმუშები ექვთიმე მთანმიდელის თარგმანში

ექვთიმე მთანმიდელი თხზულების ბერძნული დედნის თარგმნისას ხშირად ამატებდა სიტყვებს, ფრაზებს და წინადადებებსაც კი. ამას ის სრულიად შეგნებულად აკეთებდა, ხშირად იმიტომ, რომ გაეძლიერებინა დედნის რომელიმე დებულება და, თავის მხრივ, აქცენტები გაეძლიერებინა, ანაც თავისი მოსაზრება დაემატებინა მსჯელობისათვის. ქვემოთ მოვიტანთ ექვთიმეს მიერ ტექსტში დამატებული მასალის მაგალითებს:

თხზულების დასაწყისში მოთხრობილია, რომ ქრისტიანთა დევნის მეჩვიდმეტე წელს, სპარსეთში, შაბურ II მეფობისას, აუწყეს მეფეს, რომ: ქრისტიანენი გამობენ და აძაგებენ კერპთმსახურებასა და ქადაგებენ ერთსა ღმერთსა და **ასწავებენ კაცთა მას მხოლოსა მსახურებად** და არცა მზისა თაყუანის-ცემად და არცა ცეცხლისა ანუ წყლისა პატივის-ცემად, **არცა სხუათა მათ კერპთა ზორვად**, არამედ ერთისა მის ღმერთისა მონებად და სინმიდესა აღირჩევენ, ვიდრელა ქორ-

ნინებასა (1). ბერძნულ ტექსტშია: ΟΟ χριστιανοί ἀνατρέπουσιν ἡμῶν τὴν διδασκαλίαν καὶ οὐτως διδάσκουσιν τοὺς ἀμφίρωτους ἐνὶ Θεῷ πιστεύειν καὶ τὸν ἥλιον μὴ προσκυνεῖν καὶ τὸ πῦρ μὴ τιμᾶν μῆτε τὸ ὕδωρ καὶ ἕτερον τὸν γάμον ἀγνεῖαν αἰρεῖσθαι, რაც ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: ქრისტიანები უარყოფენ ჩვენს სწავლებას და ასწავლიან ადამიანებს ერთი ღმერთის რწმენას და რომ არ სცენ თაყვანი მზეს, არც ცეცხლი აღიდონ, არც წყალი და ქორწინებას უმნიკვლობა ამჯობინონ. მუქად მოცემული სიტყვები, **ასწავებენ კაცთა მას მხოლოსა მსახურებად, და არცა სხუათა მათ კერპთა ზორვად** ჩამატებულია ტექსტში ექვთიმეს მიერ.

შაბურ II-სათვის ქრისტიანთა მხილების შემდეგ ბერძნულ დედანში არ არის შემდეგი წინადადება, რომელიც მთლიანად ექვთიმეს მიერ არის დამატებული: **ესე ყოველი ცნა რაჲ საბურ მეფემან, ბრძანებაჲ განავლინა ყოველთა მიმართ მთავართა და მოგუთა, რაჲთა რომელნიცა იპოვნენ ქრისტიანენი, აიძულებდენ მათ ზორვად კერპთა, ხოლო რომელნიცა ურჩ ექმნენ, იტანჯნენ ყოვლითავე სატანჯველითა და ძვრ-ძვრითა სიკუდილითა მოსწყდენ** (1).

ბერძნულ დედანშია: καὶ ἐπιράτῃσεν αὐτὸν λέγων· «Χριστιανὸς εἶ;» რაც ნიშნავს: და მან ჰკითხა მას: „ქრისტიანი ხარ?“ ექვთიმეს თარგმანშია: და **იხილა რაჲ მოგუთმთავარმან ნეტარი იგი** ჰრქუა მას: „ქრისტიანჴ ხარ შენ, **ანუ სხვსა შჯულისაჲ?**“ (5) როგორც ვხედავთ, აქ ექვთიმეს მიერ ტექსტში ჩამატებულია: ა) **იხილა რაჲ მოგუთმთავარმან ნეტარი იგი;** ბ) შეკითხვაში: **ანუ სხვსა შჯულისაჲ?**

შემდეგ მაგალითში ექვთიმემ ჩაამატა სიტყვები: **ცუდთა მაგათ ზრახვათა განემორე**. ბერძნულ დედანშია: Τῆς αὐτοῦ πειρασμοῦ τὸ θῆλημα τοῦ βλασφημοῦ καὶ ποισυνησοῦ τῷ ἡλίῳ, რაც ნიშნავს: ახლა კი, აღასრულე მეზის ნება და თაყვანი ეცი მზეს. ექვთიმეს თარგმანშია: **ცუდთა მაგათ ზრახვათა განემორე** და ქმენ ბრძანებაჲ მეფისა და თაყუანის-ეც მზესა (7).

მოგვთმთავრისადმი აკეფსიმას პასუხში ექვთიმემ ჩაამატა საკმაოდ მოზრდილი ტექსტი. ბერძნულ დედანშია: Ἔστιν Ἐσθὲς ὁ ἔμυδς ἐν σὺρανῶ καὶ ἐν τῇ γῆ, ὁ δὲ δυνάμενος ῥύσασθαι με ἐκ τῶν χεῖρων σου τῶν μακρῶν, რაც ნიშნავს: ჩემი ღმერთი ცაშია და მიწაზე, შენი შებილნული ხელებიდან ჩემი დახსნის შემძლებელი. ექვთიმეს თარგმანშია: ღმერთი ჩემი ცათა შინა არს და **უპყრიეს ქუეყანაჲ და ყოველნივე დაბადებულნი და ზღუაჲ ჴელთა შინა მისთა არს**, და ადვილ არს მის ნინაშე ჴსნაჲ ჩემი ჴელთაგან შენთა, **არამედ ამისთვის მიგიშუებს ტანჯვად ჩემდა, რაჲთა გამოჩნდეს შენისა გონებისა უკეთურებაჲ და ჩემიცა მოთმინებაჲ, რაჲთა მე მომაგნეს კეთილნი მიუთხრობელნი მერმესა მას საუკუნესა და შენ შემსგავსებულად საქმეთა შენთა გტანჯოს (8).**

შემდეგ მაგალითში ექვთიმემ ბერძნული ὁ ἄσεβης „უცეთური“ ჩაანაცვლა სიტყვით **მოგუთმთავარ**-ი და ტექსტში ჩაამატა საკმაოდ მოზრდილი მონაკვეთი. ბერძნულ დედანშია: Τότε θυμῶσθεις ὁ ἄσεβης ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀλύσσει βαρείαις δέσφαι καὶ ἐμβληθῆναι ἐν τῷ δέσμῳ τῆρι, რაც ნიშნავს: შემდეგ განრისხებულმა უკეთურმა ბრძანა მისი მძიმე ჯაჭვებით შეკვრა და საპყრობილეში შეგდება. ექვთიმეს თარგმანში ვკითხულობთ: ამათ სიტყუათა ზედა უმეტესად განრისხნა **მოგუთმთავარი იგი და ბრძანა შეკრვაჲ მისი ჯაჭვთა მძიმითა და შეყენებაჲ საპყრობილესა ბნელსა. და ჯდა წმიდაჲ აკეფსიმა საპყრობილესა მას შინა და ჰმადლობდა ღმერთსა და დაუცხრომელად ილოცვიდა (8).**

მომდევნო მაგალითში ექვთიმეს მიერ ჩამატებული სიტყვები გამოყოფილია. ბერძნულ დედანშია: Τῆ δὲ ἐξῆς κατεσχῆθη Ἰωσὴφ ὁ ὀσώτατος πρεσβύτερος ἀπὸ κώμης Βηθλανῆσθ, ἐρμηνευσόμενης Καλλιγράφου, ἐβδομηκοστὸν γὰρ ἔτος ἦγεν, ἐντιμος ἂν πᾶν, რაც ნიშნავს: მეორე დღეს, იოსები, ყველაზე ღვთისმოსავი უხუცესი დაბიდან ბეთლაუბუთა, რომელიც ითარგმნება, როგორც “მწერალი,” დააპატიმრეს, სამოცდაათი წლის იყო. ექვთიმეს თარგმანშია: და ხვალისა დღე

შეიპყრნეს **სხუანი ორნი ქრისტიანენი**. **სახელი ერთისაჲ მის** იოსებ, რომელი იყო დაბისა მისგან ბეთლაჰაბაჲსა, რომელი გამოითარგმანების „მწერლისაჲ,“ **მოხუცებული იყო იგიცა ჰასაკითა**, ვითარ სამეოცდაათისა წლისაჲ (9). აკეფსიმას საპყრობილელში შეგდების შემდეგ, მეორე დღეს, დააპატიმრეს **ორი ქრისტიანი**. **ერთს ერქვა** იოსები. ლოგიკურია, რომ აქ ექვთიმემ ჩაამატა, რომ ორი ქრისტიანი იყო, რადგან იოსების შესახებ თბრობის შემდეგ ტექსტში აითალაზეა საუბარი. ლოგიკურია, აგრეთვე, იოსების ასაკის ხაზგასმაც.

შემდეგ მაგალითში ექვთიმე ლოგიკურად ამატებს და ავსებს მსჯელობას ქრისტიანთა ღმერთის შესახებ. ბერძნულ დედანშია: **Ὁ Θεὸς ἤμῶν οὐκ εὐδοκεῖ ἐν τῇ ὑμετέρῃ ὑπερήφανίᾳ καὶ ἀλαζονείᾳ καὶ ἐν τῷ πλοῦτῳ τοῦ κόσμου τοῦτου· διὰ τοῦτο ἡμεῖς ταπεινοῦμεν ἑαυτοὺς καὶ πτωχεύομεν, ἵνα εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἕωκ τὴν αἰώνιον καταξωθῶμεν**, რაც ნიშნავს: ჩვენს ღმერთს არ მოსწონს თქვენი სიამაყე და ამპარტავნება და ამქვეყნიური სიმდიდრე; ამიტომ, ჩვენ ვიმდაბლებთ თავს და ვიღებთ სიღარიბეს, რომ დიდებისა და მარადიული სიცოცხლის ღირსნი გავხდეთ. ექვთიმეს თარგმანშია: ღმერთსა ჩუენსა არა სათნო-უჩნს ამპარტავანებაჲ და ზუაობაჲ და სიმდიდრე სოფლისა ამის **წარმავალისაჲ, არამედ სათნო-უჩნ მას მდაბალნი და გლახანი, რომელთა ეშინოდის მისგან**. ამისთვისცა ვართ ჩუენ მდაბალ და გლახაკ, რათა ღირს ვიქმნნეთ დიდებასა მისსა და ცხორებასა საუკუნესა (10).

შემდეგ მაგალითში ექვთიმემ ჩაამატა **უღებებისა** და **რათა აჩუენოთ კაცთა, თუ კეთილი საქმე არს**. ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: **Ἐπειδὴ διὰ τὴν ὀκνηρίαν ὑμῶν οὐ θέλετε ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ περιέρχεσθαι οἰκίαν ἐξ οἰκίας, τούτου χάρις καυχᾶσθε εἰς τὴν πτωχείαν ὑμῶν**, რაც ნიშნავს: თქვენი სიზარმაცის გამო არ გინდათ შრომა, არამედ სახლიდან სახლამდე სიარული, ამ მიზეზით კი იკვებებით სიღარიბეს. ექვთიმეს თარგმანშია: **უღებებისა** და **ზარმაცობისა** თქუენისათვის არა გნებავს შრომაჲ, არამედ მიმოხუალთ სახლითი-

სახლად, ამისთვის იქადით სიგლახაკესა ზედა, **რათა აჩუენოთ კაცთა, თუ კეთილი საქმე არს (11).**

შემდეგ მაგალითში ექვთიმემ ჩაამატა **და განაბნევ მას.** ბერძნულ ტექსტშია: τίς οὐ σὶ σοι πιστεύσει λέγειντι μισεῖν αὐτόν; რაც ნიშნავს: ამის გამო ვინ დაგიჯერებს, როცა ამბობ, რომ გძულს ის? ექვთიმეს თარგმანშია: ან უკუე, შენი სიტყუაჲ ვინმცა ირწმუნა, რომელსა იტყვ, თუ ნებსით გძულს სიმდიდრე **და განაბნევ მას? (11)**

ნეტარი იოსების მოგვითავრისათვის მიმართვაში, სადაც ის უარს ამბობს მზის თაყვანისცემაზე, ბერძნულ დედანში შემდეგი ტექსტია: πᾶρι οὐ πῖλις ἔδιδάξα, ὅτι οὐκ ἔστι Θεός, ἀλλὰ κτίσμα, რაც ნიშნავს: რადგან მრავლისთვის მისწავლება, რომ ის არ არის ღმერთი, არამედ ქმნილებაა. აქ ექვთიმემ ვრცელი ფრაზა ჩაამატა, რომელიც აძლიერებს იოსების აზრს. ექვთიმეს თარგმანი: რამეთუ მრავალთა დამისწავიეს, ვითარმედ არა არს იგი ღმერთი, არამედ ქმნული **ღმრთისაჲ და ბრძანებითა მისითა არაარსისაგან არსად მოსრული (13).**

მოგვითავარმა ბრძანა იოსების გაშოლტვა. ბერძნულ დედანშია: Τότε θυμὸν μεγάλου πλιθθεῖς ὁ ἀσθενέστατος κλεῖσει αὐτόν ταθῆναι εἰς μάστιγας, რაც ნიშნავს: შემდეგ დიდი რისხვით აღსავსე უბილწესმა ბრძანა მისი გაშოლტვა. აქ ექვთიმემ ჩაამატა დეტალები: **განშიშულებაჲ ნეტარისა იოსებისი და განრთხმაჲ და გუემაჲ ძლიერად არგნებითა მრონეულისაჲთა ეკლოვანიოთა.** ექვთიმეს თარგმანია: მაშინ უშჯულოჲ იგი განრისხნა და ბრძანა **განშიშულებაჲ ნეტარისა იოსებისი და განრთხმაჲ და გუემაჲ ძლიერად არგნებითა მრონეულისაჲთა ეკლოვანიოთა (14).**

ნამების შემდეგ იოსებმა შეჰლაღადა ღმერთს. ბერძნულ დედანშია: Ἐνχαριστῶ σοι, κύριε ἢ ἐλπὶς μου, σὺ ἐ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντος, რაც ნიშნავს: გმადლობ, უფალო, ჩემო იმედო, ცოცხალი ღმერთის ძევ. ექვთიმეს თარგმანშია: გმადლობ შენ, უფალო ჩემო, **იესუ ქრისტე,** ძეო ღმრთისა ცხოველისაო, სასოო

და შესავდრებელი ჩემო (15). აქაც ექვთიმემ სრულიად ლოგიკურად ჩაამატა სიტყვები.

წამების შემდეგ იოსებიც საპყრობილეში წაიყვანეს, სადაც აკეფსიმა იყო. აქ ექვთიმემ არ თარგმნა ბერძნული დედნის **εις τὸν τόπον, οὗ ἦν ὁ ἄγιος Ἀκεψιμᾶς**, მაგრამ შემდეგ წინადადებაში, რომელიც მთლიანად მისი დამატებულია, ჩვენ ნათლად ვხედავთ, რომ საპყრობილეში იოსებს აკეფსიმა დახვდა, რომელმაც ძლიერ გაიხარა მისი ხილვით. ბერძნულ დედანშია: ἦνεγκαν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμοτήριον **εις τὸν τόπον, οὗ ἦν ὁ ἄγιος Ἀκεψιμᾶς**, რაც ასე შეიძლება ვთარგმნოთ: წაიყვანეს ის საპყრობილეში, ადგილას, სადაც წმიდა აკეფსიმა იყო. ექვთიმეს თარგმანი: და წარიყვანეს საპყრობილედ. **ხოლო წმიდამან აკეფსიმა იხილა რაჲ იგი, აღივსო სიხარულითა და მოწლედ მოიკითხა და ჰმადლობდა ღმერთსა.** (15).

შემდეგ მაგალითში ექვთიმეს მიერ ჩამატებული ტექსტი გამუქებულია, ხოლო გადაკეთებული – ხაზგასმული. ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: «Τίς πιστεύσει σοι τοῦτο, ὁ προσομιλεῖς, ἴνα τὴν ζῶην ἀποστραφῆς ποθήσῃ τὸν θάνατον, καθάπερ σὺ, ὃ ἀνόητε;» Ὁ δὲ ἄγιος Ἀειθαλᾶς πρὸς αὐτόν· «Σεαυτὸν κάλει ἀνόητον καὶ μωρόν, μὴ γνωρίσαντα τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ γὰρ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὕτως ἔγραψεν ἡμῖν φιληῖσαι τὴν ζῶην, ἦν ὑμεῖς θάνατον λέγετε, καὶ μισῆσαι τὸν θάνατον, ὃν ὑμεῖς καλεῖτε ζῶην, რაც ამგვარად შეიძლება ვთარგმნოთ: „ვინ დაიჯერებს, რასაც ამბობ, რომ შენ ზურგს აქცევ სიცოცხლეს და სიკვდილი გსურს, როგორც შენ, ო, უგუნურო?“ მაგრამ წმიდა აითალამ უთხრა მას: „შენ უწოდებ შენს თავს უგუნურს და სულელს, ქრისტეს ჭეშმარიტების არმცოდნე. რადგანაც ჩვენმა უფალმა იესო ქრისტემ დაგვინერა, რომ გვიყვარდეს სიცოცხლე, რომელსაც შენ სიკვდილს უწოდებ და გვძულდეს სიკვდილი, რომელსაც შენ უწოდებ სიცოცხლეს.“ ექვთიმეს თარგმანშია: „ვინ არს **უგუნური** იგი, რომელმან დაუტევოს ცხორებაჲ და აღირჩიოს სიკუდილი, ვითარ-ეგე შენ იქმ, ზ, გონებაცთომილო?“ მიუგო წმიდამან აი-

თალა და ჰრქუა მას: „თავსა შენსა უწოდე უგუნურ და ცოფ და გონებაცთომილ, რამეთუ ეგრეთცა ხარ, ვინათგან გზად იგი ჭეშმარიტებისაჲ არა იცი! **ხოლო ჩუენ ბრძანებათა ღმრთისა ჩუენისათა ვიმარხავთ და ჭეშმარიტად ბრძენ ვართ და გონიერ, რამეთუ ესრეთ გუამცნო უფალმან ჩუენმან იესუ ქრისტემან, რათა რომელი-ესე თქუენ ცხორებად შეგირაცხიეს, ჩუენ სიკუდილად შევჰრაცხოთ (17).**

შემდეგ წინადადებაში აღწერილია აითალას წამება. აქ გავამუქეთ ექვთიმეს მიერ ჩამატებული ტექსტი. ბერძნულ დედანშია: Τότε ὁ δὺσσεβῆς κελεύει, καὶ δεσμοῦσιν αὐτοῦ τὰς χεῖρας ὑπὸ τὰ γόνατα καὶ ξύλον παχὺ εἰσενέγκαντες διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, πατοῦσιν ἄνδρες ἰσχυροί, ἕξ ἐντεῦθεν καὶ ἕξ ἐντεῦθεν, καὶ ἕτεροι ἕξ ἐμάστιζον αὐτὸν ἐν ῥάβδοις ῥοῶν ἐχούσαις τὰς ἀκάνθας, რაც შეიძლება ამგვარად ვთარგმნოთ: შემდეგ ურჯულომ ბრძანა, რომ შეეკრათ მისი ხელები მუხლების ქვეშ და მოეტანათ ხის მსხვილი ნაჭერი და ხელებს შორის გაეყარათ, ძლიერი კაცები ფეხით შედგომოდნენ მას, ექვსი ერთ მხარეს და ექვსი – მეორე მხარეს, როცა სხვები ეკლიანი ტოტებით სცემდნენ. ექვთიმეს თარგმანში ვკითხულობთ: **ამათ სიტყუათა ზედა უმეტეს აღივსო გულისწყრომითა უშჯულოჲ იგი მძლავრი და ბრძანა შეკრვაჲ ჳელთა მისთაჲ მუჳლთა ქუეშე და განუგდეჲ ძელი ჳელთა შორის და მუჳლთა და ორთავე კერძოთა ძელისა მის აღვიდეს კაცნი ძლიერნი ექუსნი და სხუანი ექუსნი წარმოუდგეს და სცემდეს ძლიერად არგნებითა მრონეჟული-საჲთა ეკლოვანითა (18).**

შემდეგ მაგალითში მოხმობილია ისევ აითალას წამების და დატუსალების შესახებ. გამუქებული ტექსტი ექვთიმეს მიერ არის ჩამატებული. აქვე, ექვთიმემ გამოტოვა ხაზგასმული სიტყვა, ბერძნული **τρισμακάρις**, რაც „სამგზის კურთხეულს“ ნიშნავს. ბერძნულ დედანშია: Τοῦ δὲ τρισμακαρίου ἄπο τῆς τᾶσεως τῶν δεσμῶν καὶ τῶν πλιγῶν οἱ βραχίονες κατεκλάσθησαν καὶ πᾶσαι αἱ τῶν ὀστέων ἄρμογαι ἄπ’ ἀλλήλων διεσπᾶσθησαν. ექვთიმეს თარგმანში კი ვკითხულობთ: **ხოლო იგინი უმეტესად**

ჰგუემდეს უწყალოდ, ვიდრეღა შეჭირებითა მით საკრველ-თათა და ძელისა მის ზიდვითა და **სასტიკითა მით ცემითა** მკლავნი მისნი შეიმუსრნეს და ნასხმანნი ჯელთა და იდაყუთანი დაიჯსნნეს. **მერმე ბრძანა უშჯულომან მან წარყვანება და დაგდება მისი საპყრობილესა.** (19).

შემდეგ მაგალითში საუბარია ნმიდა იოსების და აითალას ნამების შესახებ. აქ საკმაოდ ვრცელი ტექსტი ექვთიმეს მიერ არის ჩამატებული. ბერძნულ დედანშია: Βαστάσαντες οὖν αὐτοὺς πάλιν διὰ τὸ ἦδη νεκροῦς ὑπάρχειν, ἔπρυσαν οἱ μισοὶ καὶ ἀκάθαρτοι μάγιοι ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, რაც ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: ამიტომ, ხელახლა წაიყვანეს, რადგან თითქმის მკვდრები იყვნენ, უკეთურმა და უწმინდურმა მოგვებმა საპყრობილეში ჩააგდეს. ექვთიმეს თარგმანშია: **ხოლო ოდეს სრულად უსიტყუელ იქმნეს** და სიკუდილად მიეახლნეს, **ბრძანა მძლავრმან მან კუალად წარყვანება მათი საპყრობილედ.** **აღიხუნეს იგინი** ბოროტთა მათ მტარვალთა და წარიყვანნეს და **დაყარნეს** საპყრობილესა (22).

ნმიდა აკეფსიმას ნამებით აღსრულების შემდეგ მისი გვამი „ნათორიეს და მოედანზე დააგდეს და დაუყენეს მცველები.“ ასეა აღწერილი ეს ეპიზოდი ბერძნულ ტექსტში. აქ, ექვთიმე ამატებს მიზეზს, თუ რატომ დაუყენეს ნმიდანის გვამს მცველები. ბერძნულ დედანშია: Σύσαντες δὲ αὐτὸν ἔπρυσαν εἰς τὴν πλατείαν καὶ φύλακας ἐκάθισαν ἐπ' αὐτῷ. ექვთიმეს თარგმანში ვკითხულობთ: და წართორიეს და დააგდეს უბანთა ზედა და მცველნი განანესნეს, **რათა არავის შეუნდონ დამარხვად** (30).

ბოროტმა მოგვითმთავარმა ბრძანა ნმიდა აითალას დასჯა. აქ ექვთიმე ამატებს სიტყვას „განშიშულებად“, რაც ბერძნულ დედანში არ გვაქვს: καὶ κελῆσει ταῖς αὐτῶν. ექვთიმეს თარგმანშია: და ბრძანა **განშიშულებად** მისი და განრთხმა (34).

ნმიდა აითალა არწმუნებდა მოგვითმთავარს, რომელიც უმონყალოდ აწამებდა მას, რომ ტანჯვის მოთმენა მას უხა-

როდა და მის სულს აახლოვებდა სამუდამო სასუფეველს. გაკვირვებულმა მოგვთმავარმა ჰკითხა იქვე მსხდომებს: „რატომ სურთ ქრისტიანებს სიკვდილი, როგორც მშიერს პურის ჭამა ან მწყურვალეს – წყალი?“ რაზეც მათ უპასუხეს: Γέγραπται γὰρ αὐτῶν εἰς τὰς γῆρας ἄλλοι εἶναι κόσμον ἄβρατον καὶ ζῶνι ἀτελεύτητον, რაც ნიშნავს: რადგანაც ასე წერია მათ წერილებში, რომ არსებობს სხვა სამყარო, უხილავი და დაუსრულებელი სიცოცხლე. ამგვარი მსჯელობა, რაც ბერძნულ დედანშია, გასაგებია, თუკი მაზდეანებმა იცოდნენ ქრისტიანული რწმენის ელემენტების შესახებ, მაგრამ საკმაოდ უცნაურია, რომ მაზდეანებს ეთქვათ შემდეგი სიტყვები, რაც ექვთიმემ **მართლმადიდებელი** ქრისტიანებისათვის ჩაამატა შემდეგ მაგალითში, კერძოდ კი, რომ არსებობს სხვა, უხილავი სამყარო და სამუდამო ცხოვრება, რომელიც ელით **მართლმადიდებლობის მონაფეებს/მიმდევრებს**. ექვთიმეს თარგმანშია: წერილ არს წერილთა შინა მათთა, ვითარმედ სხუაჲ სოფელი არს უხილავი და ცხორებაჲ საუკუნოჲ, **რომელი მიელის მონაფეთა მათ მართლმადიდებლობისათა** (35).

შემდეგ მაგალითში ექვთიმეს მიერ ერთი წინადადება სრულად არის ჩამატებული თარგმანში. ბერძნულ დედანშია: ἐκἀθισέν τε φυλακὰς ἐν τῇ εἰρκτῆ, ἵνα μῆτις τῶν χριστιανῶν εἰσέλθῃ πρὸς αὐτοῖς, რაც ნიშნავს: მცველები დაადგინა საპყრობილესთან, რომ არცერთი ქრისტიანი შესულიყო მასთან. ექვთიმეს თარგმანშია: და დაადგინნა **მთავარმან** მცველნი, რაჟთა არავის მიუშუან ქრისტიანესა შესლვად მათდა. **და იყვნეს მდებარე ესრეთ უღუნელნი და ჭირვეულნი ჭირითა დიდითა უმეტეს ბუნებისა** (38).

თუ დავაკვირდებით შემდეგ მაგალითს, დავინახავთ, რომ აქ ექვთიმემ ბერძნული ტექსტი ოდნავ გადააკეთა: ა) გამოტოვა ბერძნული κῆριε რაც „უფალოს“ ნიშნავს და τῶν λειγομένων, რაც ნიშნავს: „ვისაც ეწოდება, წოდებულებს“; ბ) ჩაამატა ტექსტში სიტყვები **პირველად და მეორე ადესქარ**. აქ მან ტექსტში შემოიყვანა კიდევ ერთი მოქმედი პირი –

მოგვთმთავარი **ადესქარი**. ბერძნულ დედანშია: **Κύριε, εἰσὶν ἐνθάδε τινὲς δὺο γόητες τῶν λεγομένων χριστιανῶν κατάκλειστοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τρία ἡμῖς ἔτη ἔχοντες, οὗς ἐπὶ πολὺ πῶλλάκις βιασάνσας Ἀδερχωσῆρ ὁ ἀρχιμάγος οὐκ ἴσχυσεν ὄλωσεν αὐτούς εἰς τὸ ὑπακοῦσαι τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, რაც ამგვარად შეიძლება ვთარგმნოთ: უფალო, აქ არის ორი ჯადოქარი, ვისაც ქრისტიანები ენოდებათ, ბორკილდადებული სამ წელიწადნახევარია. მიუხედავად იმისა, რომ მრავალჯერ და მრავალგზის ტანჯენ ისინი, მოგვთმთავარმა ადერხოსხარმა ვერ შეძლო მათი დასუსტება, რომ დამორჩილებოდნენ მეფის ბრძანებას. ექვთიმეს თარგმანი: არიან აქა ორნი ქრისტიანენი შეყენებულნი საპყრობილესა შინა, რომელთა აქუს პყრობილობასა შინა სამი წელი და ნახევარი, რომელნი-იგი ფრიად ტანჯნა **პირველად** ადრახუსეთ და **მერმე ადესქარ** და ვერ დარწმუნეს ქმნად ბრძანებასა მეფისასა (43).**

შემდეგ მაგალითში ექვთიმემ ჩაამატა ერთი ფრაზა. ბერძნულ დედანშია: Ἐὰν δώσω σοι θάνατον, ἢδέωσ λαμβάνεις; რაც ნიშნავს: თუ მე შენ მოგცემ სიკვდილს, სიამოვნებით/ხალისით/მზადყოფნით მიიღებ? ექვთიმეს თარგმანი: **ვინაშთგან ცხორებაა, რომელსა მე გეტყვ, არა სათნო-გიჩს**, უკუეთუ სიკუდილი მოგცე ნადიერად მიითუალოა? (47)

წმიდა იოსებმა უთხრა თავის მტანჯველს: **Ψυχὴς μόνον οὐκ ἔχεις ἐξουσίαν τὸν ἀπολέσαι αὐτήν· μή σοι εἴη καλῶς**, რაც ნიშნავს: მხოლოდ შენ არ გაქვს ძალა/ძალაუფლება, რომ გაანადგურო სული, შეიძლება შენთვის კარგად არ ჩაიაროს. აქ ექვთიმემ ა) გამოტოვა ფრაზა **μή σοι εἴη καλῶ** (სიტყვა-სიტყვით **μή „არ/არა,“** **σοι „შენ“** დატივში, **εἴη „იყოს,“** ზმნის **εἰμί III პ. მხ. რ.-ის** ოპტიტივის ფორმაა, **καλῶς „კარგად“**), რაც ნიშნავს: არ იყოს შენთვის კარგად/ არ ჩაიაროს (ამან) შენთვის კარგად. ბ) წინადადების დასაწყისში კი იოსების სიტყვებს ჩაუმატა მოგვთმთავრის შეურაცხმყოფელი მიმართვა, რომლითაც გააძლიერა იოსების უარყოფითი დამოკიდებულება თავისი მტარვალისადმი: დახურე შენი პირი, სიცრუის მეტყვე-

ლო. ექვთიმეს თარგმანი: **დაიყავნ პირი შენი, მეტყუელო სიც-რუვისაო, რამეთუ შენ სულსა ჩემსა ზედა ჴელმწიფებაჲ არცა ერთი გაქუს (48).**

შემდეგ მაგალითში ექვთიმემ ჩაამატა ფრაზა. ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: *Εἰ οὐτως ἔστιν σοι καὶθὺν λέγεις ἔκει, ἐμοὶ πῶς γάρ τινας ὀφείλεις δῶναι*, ანუ: თუ ასეა, როგორც შენ ამბობ, შენ მრავალი მადლის მოგება გმართებს (ჩემთვის). ექვთიმეს თარგმანი: ვინაჲთგან ეგე ეგრეთ არს, ვითარ შენ იტყვ, მადლიერ იყავ ჩემდა, **რომელ მიზეზ გექმენ მათ კეთილ-თა, რომელთა იტყვ (49).**

მოგვთმთავარი უდიერად ცდილობდა იოსებისათვის უა-რი ეთქმევიანებინა რწმენაზე. ერთ-ერთი მიმართვისას, მოის-მინა რა იოსებისგან ვრცელი ახსნა, რომ იგი ლოცულობდა, რომ მისი მტანჯველი და სხვა მაზდენებიც მოქცეულიყვნენ ქრისტეს რჯულზე და იგი შეუნდობდა მათ, მოგვთმთავრამა უთხრა იოსებს: ახლა მიატოვე ესენი. და იქ რომ ნახვალ, იმ სამყაროში ილაპარაკე მათზე, სადაც მოელი წასვლას. მაგრამ თუ არ შეასრულებ მეფის ბრძანებას, მე გაგზავნი იქ დიდი ტანჯვით. ექვთიმეს მიერ გავრცობილია და ჩამატებული საკ-მაოდ ვრცელი ფრაზები ამ წინადადებებში, რაც ბერძნულ დედანშია ამგვარადაა წარმოდგენილი: *Τὴν δὲ ἔασον ταῦτα παρὰ μίαν. Καὶ ἀπελθὼν ἔκει προσομίλει αὐτὰ ἐν ἔκειναι τῷ κόσμῳ, ἔσθαι προσδοκᾷ ἀπιέναι· ἐὰν δὲ μὴ ποιήσῃς τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, σὺν μεγάλῃ θλίψει πέμψω σε ἔκει.* ექვთიმეს თარგმანშია: დაუტე-ვენ ჟამისად **ცუდნი** ეგე სიტყუანი და მას საუკუნესა, რომელსა მოელი, **მუნ იტყოდე მაგათ საზრახავთა. ხოლო ან, სწრაფით ქმენ ნებაჲ მეფისაჲ და გეყოს შენ კეთილი.** და უკუე-თუ არა ჴყო ესე, დიდითა ჭირითა წარგზავნო შენ ამიერ **სოფლით და ესოდენ თითოფერთა სატანჯველითა განგკაფო, რაათა შენ მიერ ყოველნი ქრისტეანენი შეშინდენ.** (50).

წამებისას თავდაქცევით დაკიდებული იოსები გაუტეხე-ლი რწმენის ნიშნად ამბობდა: ქრისტიანი ვარ და, დაე, ყვე-ლამ გაიგოს, რომ ქრისტიანი ვარ და ქრისტეს გამო ვიტანჯე-

ბი, რაც ბერძნულ დედანში ამგვარად იკითხება: Χριστιανός εἰμι, και πας ἄνθρωπος ἀκούετὸ, ὅτι χριστιανός εἰμι καὶ διὰ τὸν Χριστὸν ταῦτα πάσχω. ექვთიმეს თარგმანშია: „ქრისტიანს ვარ და ქრისტესთვის მოვითმენ ყოველსა.“ **უკვრდა მძლავრსა მას და მის თანამეინავეთა ახოვანი იგი მოთმინებაჲ მისი (51).** როგორც ვხედავთ, იოსების ნათქვამი ექვთიმემ შეკვეცა, მაგრამ შემდეგ დაამატა, რომ მთავარი და მისი თანამზრახველები გაოცებულები იყვნენ, თუ როგორი სიმხნევით ითმენდა იოსები ტანჯვას.

უმონყალო წამების შემდეგ წმიდა აითალა წაათრიეს და დააგდეს შიშველი მოედანზე. აქ შეეცოდა ერთ მოგვთმთავარს და თავისი მოსასხამი გადააფარა მას. ეს რომ შეიტყვეს სხვა მოგვებმა, მაშინვე ბრძანეს მისი განროხება და 200 ჯოხის დარტყმა. ამის შემდეგ ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: ἔτι δὲ ὅτε διὰ τοῦτο ὁ μάγιος οὐτως λαμβάνει κἄν μίαν σταγόνα οἰκτιρμῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνταπισθῆσεως, რაც ნიშნავს: არის/იქნება დრო, როცა ამ მიზეზით ეს მოგვი მიიღებს წყალობის ერთ წვეთს მისაგებლის დღეს. ექვთიმემ აქ I პირში ჩაამატა მისი დამოკიდებულება ზმნით: **ვჰგონებ**, რაც ბერძნულ დედანში არ გვაქვს. ექვთიმეს თარგმანი: ამის ჯერი-სათვის, **ვჰგონებ**, თუ იხილოს მოგუმან მან მცირედ რაჲმე ნაწილი წყალობისაჲ დღესა მას საშჯელისა (53).

ქვემოთ განხილული მაგალითი ბერძნულ დედანში ასეა წარმოდგენილი: Μαθὼν δὲ ὁ ἀρχιμάγιος, ὅτι Σαβῆριος (τοῦ μεαβῆρ add. D, L) εἶς τῶν ἀρχόντων παρεγένετο εἰς τὴν κώμην αὐτοῦ τὴν λεγομένην Μακελλαρίαν, - καλῶς δὲ καὶ ἐκλήθη Μακελλαρία, რაც ასე შეიძლება ვთარგმნოთ: როცა გაიგო მოგვთმთავარმა, რომ საბოროსი, ერთ-ერთი მმართველი, ჩამოვიდა მის დაბაში, რომელსაც ერქვა მაკელარია, და მას სამართლიანად ერქვა მაკელარია. აქ ბერძნული კრიტიკული ტექსტის ძირითად ხელნაწერში სწორედ ეს ვარიანტული წაკითხვაა მოცემული, მის სხვა ვარიანტულ წაკითხვას ვხვდებით გამოცემის სქოლიოში, სადაც D და L ხელნაწერებში

Σαβΰριος-ს ემატება τὸν μαεβΰρ add. D, L (H. Delehay 1905, 531) და ვილებთ იკითხვისს: Μαθὼν δὲ ὁ ἀρχιμάρτυς, ὅτι Σαβΰριος **τὸν μαεβΰρ** εἶς τῶν ἀρχόντων παρεγένετο. სწორედ ამგვარი ხელნაწერები უნდა ჰქონოდა ხელთ ექვთიმეს, სადაც დედანში Σαβΰριος **τὸν μαεβΰρ** იყო, რადგან ქართულ თარგმანში გვაქვს: ვითარმედ **საბურ მარზაპანი, ძჳ მოაზორ ნახპეტისაჲ**, მოვიდა ქალაქსა მისსა. აქ ბერძნული **μαεβΰρ**, რაც, სავარაუდოდ, რომელიმე საშუალო სპარსული საზოგადო ან საკუთარი სახელის ტრანსლიტერაცია უნდა იყოს (სამწუხაროდ, სპარსული ენის ლექსიკონებში ჩვენ ვერ დავძებნეთ ამგვარი სიტყვა, ბერძნულ ენაში კი ის არ არსებობს), ექვთიმემ მიიჩნია საკუთარ სახელად და ის წარმოგვიდგინა საბურ მარზაპანის (საბურ მხარის მმართველის) მამად, რომელიც თავად ნახპეტად (მთავრად) შერაცხა. შედეგად, ქართულ თარგმანში მივიღეთ: მაშინ გაიგო მოგვითმთავარმა, რომ საბურ მხარის მმართველი, მოაზორ მთავრის ძე, მოვიდა მის ქალაქში, რომელსაც მაკელარია ეწოდებოდა. ექვთიმეს თარგმანი: ხოლო მას უამსა ესმა მოგუთა მთავარსა მას, ვითარმედ **საბურ მარზაპანი, ძჳ მოაზორ ნახპეტისაჲ**, მოვიდა ქალაქსა მისსა, რომელსა ეწოდებოდა მაკელარია (54).

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ამავე წინადადების ბერძნული ფრაზა: καλῶς δὲ καὶ ἐκλήθη Μακελλαρία ექვთიმემ გამოტოვა. როგორც ჩანს, მაკელარია და მასთან დაკავშირებული ინფორმაცია ექვთიმემ ქართველი მკითხველისათვის ზედმეტად მიიჩნია და არ თარგმნა ბერძნულ დედანში დაცული შემდეგი წინადადება: οἱ γὰρ ἀρχοντες αὐτῆς χεῖρισ ἐπιήρχον τῶν μακελλαρίων, - ἔλαβεν αὐτοὺς καὶ ἐκόμισε πρὸς αὐτόν, რაც ასე ითარგმნება: რადგანაც მისი მთავრები (იგულისხმება მაკელარიის) ყველაზე დაბალი რანგის ყასბები იყვნენ; მან ისინი მიჰგვარა მათ. ბერძნულში ტერმინი μακελλάριος „ყასაბს, მეხორცეს“ ნიშნავდა (Liddell, Scott 1996, 1074), აქედან წარმოებული სიტყვები μακελλεῖον „ყასბის დახლი“ და μακελλεῖα

„ყაბის დახლის ქონა” დადასტურებულია ბერძნული ენის პატრისტიკულ ლექსიკონში (Lampe 2005, 824).

წმიდა იოსების წამების ერთ-ერთ ეპიზოდში ის საპყრობილიდან გამოიყვანეს და ხალხის შუაგულში დააყენეს. ბერძნულ დედანში: ὄθεν κρατοῦσι τὸν μακάριον Ἰωσήφ, ἰσθῶσιν αὐτὸν ὀρθὸν ἐν μέσῳ πάντων μὴ ἔχοντα εἰδέαν ἀνθρώπου. Κατείχεται δὲ ὑπὸ δύο, ἵνα μὴ πέσῃ. **Καὶ διανεύει τῷ ἀρχιμάγῳ ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν**, რაც ნიშნავს: ხოლო შეიპყრეს ნეტარი იოსები, და ყველას შუაგულში დააყენეს, ვისაც (იოსებს) არ ჰქონდა ადამიანის ფერი. ორს ეჭირა, რომ არ დაცემულიყო. და მან ანიშნა მოგვითავარს, რომ მიახლოებოდა. ექვთიმე მთანმიდელმა ა) შეცვალა ბერძნული ἐν μέσῳ πάντων **წინაშე მთავრისა**-თი; ბ) ჩაამატა საკმაოდ ვრცელი თხრობა იოსების ფიზიკური მდგომარეობის შესახებ; გ) გამოტოვა ბერძნული καὶ διανεύει τῷ ἀρχιμάγῳ ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν „და მან ანიშნა მოგვითავარს, რომ მიახლოებოდა.” ექვთიმეს თარგმანია: მაშინ მოიყვანეს ნეტარი იოსებ და დაადგინეს ადგილსა ერთსა, **წინაშე მთავრისა** და არლარა იყო ხილვად კაცისა **მის ზედა მრავალთა მათ ტანჯვათა და გუემათაგან და შიმშილისა და დილეგისა და სხუათა მათ აურაცხელთა ჭირთაგან**. და ემჭირა იგი ორთა კაცთა, რათამცა არა დაეცა. (56).

თხზულების ბოლოს წმიდა აითალას აღსასრული ამგვარადაა აღწერილი ბერძნულ დედანში: καὶ ῥίψαντες αὐτὸν ἐκεῖ δεδεμένον χαμαί, ἠνάγκαζον τὰ πλήθη τῶν ἀθροισθέντων χριστιανῶν βιάλλειν κατ’ αὐτοῦ τὸς λίθους· καὶ τοσοῦτον ἔρριψαν τὸς λίθους κατ’ αὐτοῦ, ἕως ὅτου ὥσπερ βουνὸν μέγαν συνήξαν ἐπ’ αὐτόν. Καὶ οὕτως ἐντίμως καὶ μακαρίως ὁ ἅγιος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Ἀειθαλᾶς παρέδωκεν τὴν ψυχὴν **τῷ Χριστῷ**, რაც შეიძლება ასე ითარგმნოს: და დააგდეს იგი შეკრული მიწაზე და აიძულეს იქ შეკრებილი ქრისტიანთა ბრბო, რომ ესროლათ მისთვის ქვები. და იმდენი ქვა ესროლეს, რომ მის ზევიდან ქვათა დიდი გროვა მოგროვდა, თითქოს ბორცვი იყო. და ასე პატიოსნად და ნეტარად ქრისტეს წმიდა მონაშე აითალამ მიანდო თავისი

სული ქრისტეს. როგორც ექვთიმეს თარგმანიდან ვხედავთ, მან აქ ჩაამატა საკმაოდ ვრცელი მსჯელობა სპარსელი ქრისტიანების შესახებ, ვისაც სცემდნენ ჯალათები, რომ ქვები ესროლათ აითალასთვის. ამის შემდეგ ის ამატებს, რომ ზოგიერთმა მათგანმა არჩია სიკვდილი და უკეთური საქმე არ ჩაიდინეს, სხვები კი ნების გარეშე დამორჩილდნენ და ესროლეს ქვები ღვანლმოსილს. ამას გარდა, ექვთიმემ გამოტოვა ბერძნული ἄθροισθέντων, რაც „შეკრებილებს“ ნიშნავს და **τῷ Χριστῷ** ჩაანაცვლა **უფლისათა**-თი. ექვთიმეს თარგმანი: და დააგდეს ქუეყანასა ზედა და მოიყვანეს ერი იგი ქრიტეანეთაჲ და აჭირვებდეს, რაჲთა ქვაჲ დაჰკრიბონ მას, და სცემდეს მტარვალნი მიყრად ქვისა მის ზედა. და რომელთამე აღირჩიეს სიკუდილი და საქმე იგი არა ქმნეს უჯერობისაჲ, ხოლო სხუანი უნებლიეთ ერჩდეს მათ და დაჰკრიბეს ქვაჲ ღუანლითშემოსილსა მას და ესრეთ მისცა მან სული თჳსი სანატრელად ჴელთა უფლისათა (60).

ზემოთ განხილული მაგალითის შემდეგ თხზულებაში თხრობა გრძელდება წმიდა იოსების გვამის შესახებ: და დაუყენეს მას მცველები ორი დღე, და მესამე ღამეს მოვიდნენ ვინმე ბერები და მოიტაცეს მისი პატიოსანი და წმიდა გვამი, და მისი დიდი პატივით გვამის მოვლის შემდეგ დაკრძალეს ის გამორჩეულ ადგილზე – რადგან მრავალი ბერი და ასკეტი იყო იქ დამალული – რომლისგანაც დიდი და საკვირველი ნიშანი გამოჩნდა წმიდანის გამო, რაც ბერძნულ დედანში ასეა წარმოდგენილი: Ἐκάθισαν δὲ καὶ ἐπ’ αὐτὸν φύλακας ἡμέρας δύο. Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ νυκτὶ ἐλθόντες μοναχοὶ τινες ἔκλεψαν αὐτοῦ τὸ τίμιον καὶ ὄσιον λείψανον, καὶ μετὰ πολλῆς τιμῆς κηδεύσαντες κατέθεντο εἰς ἐπίσημον τόπον - ἦσαν γὰρ πολλοὶ μοναχοὶ καὶ ἄσκηταὶ κεκρυμμένοι ἐκεῖσε - ὅθεν μέγα καὶ θαυμαστὸν σημεῖον ἐγένετο ἐκεῖ διὰ τὸν ἄγιον. ეპიზოდის თარგმნისას, დასაწყისში, ექვთიმემ ა) ჩაამატა ფრაზა: და დააკრიბეს მას ზედა უშჯულოთა მათ სოროჲ დიდი; ბ) ჩაამატა ბერების დასახასიათებლად ღვთისმოშიშნი; გ) გამოტოვა თხრობა იოსების დაკრძალვის

ადგილის შესახებ, სადაც მრავალი ბერი და ასკეტი იმალებოდა: **ἦσαν γὰρ πολλοὶ μοναχοὶ καὶ ἀσκηταὶ κεκρυμμένοι ἐκεῖσε;** დ) შეცვალა მსჯელობა სასწაულის შესახებ, რომელიც, ბერძნული ტექსტის მიხედვით, მისი დაკრძალვის ადგილზე მოხდა: **ὄθεν μέγα καὶ θαυμαστὸν σημεῖον ἐγένετο ἐκεῖ διὰ τὸν ἄγιον** და მის ნაცვლად მკითხველს მოუთხრო, რომ დიდი და საკვირველი სასწაული იქმნა იმ ადგილზე, სადაც ნეტარი ქვით ჩაქოლეს. ექვთიმეს თარგმანი: **და დააკრიბეს მას ზედა უშჯულოთა მათ სოროდ დიდი** და დაუტევენეს მცველნი ორ დღე. ხოლო მესამესა ღამესა მოვიდეს მონოზონნი ვინმე **ღმრთისმოშიშნი** და მოიპარეს პატიოსანი გუამი მისი და ღირსებით შემურეს და დადვეს ადგილსა საჩინოსა. **ხოლო სასწაული დიდი და საკრველი იქმნა ადგილსა მას, სადა-იგი ნეტარსა მას ქვაჲ დაჰკრიბეს (60).**

2.3. „წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჲსის” ბერძნული ტექსტთან მიმართებით „კლების” ნიმუშები ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანში

განსახილველი „წამების” ტექსტიდან ექვთიმეს მთარგმნელობითი მეთოდის ორი მახასიათებლის, ტექსტის გადასხვაფერებისა და „მატების” ნიმუშების განხილვისას, ჩვენ „უნებლიეთ” შევეხეთ მისი მეთოდის კიდევ ერთ მახასიათებელს, სათარგმნი ტექსტის შეკვეცას, „კლებას.” ქვემოთ განვიხილავთ მაგალითებს, სადაც ექვთიმე ტოვებს მისთვის უმნიშვნელო სიტყვებს, ფრაზებს თუ ტექსტის საკმაოდ ვრცელ მონაკვეთებს.

მოგვთმთავარი მიმართავს მონამეების და ეუბნება: ო, საცოდავად მომაკვდავნო, რატომ აცთუნებთ უსაქმურ ადამიანებს თქვენი სწავლების მაცდურობით და აქრისტიანებთ? ეს წინადადება ბერძნულ დედანი ამგვარადაა წარმოდგენილი: Ἦ

κακοθάνατοι, ἵνα τί πλανᾶτε τοὺς ἄδρανεῖς ἀνθρώπους **τῆ γοητεία τῆς διδαχῆς ὑμῶν**, ποιοῦντες αὐτοὺς χριστιανούς; ექვთიმე მთან-მიდელმა ამ წინადადების თარგმნისას დასაწყისში ჩაამატა **მითხარო მე**; შემდეგ, თარგმნა ბერძნული კომპოზიტი **κακοθάνατος (κακός „ბოროტი, ცუდი“ + θάνατος „სიკვდილი“)**, რაც „საცოდავად, ბოროტად მომაკვდავს“ ნიშნავს, როგორც ბოროტი სიკვდილი, წინ ჩაამატა **ღირსნი** და მივიღეთ: **ღირსნო ბოროტისა სიკუდილისანო**. აქვე მან ჩაანაცვლა ბერძნული **ἀδρανεῖς**, რაც „უმოქმედოს, ზარმაცს, დაუდევარს“ ნიშნავს (Liddell, Scott 1996, 24), ქართული **უმეცარ**-ით, რაც „უცოდინარს, უვიცს“ ნიშნავს. ამავე წინადადებაში ექვთიმემ გამოტოვა ბერძნული **τῆ γοητεία τῆς διδαχῆς ὑμῶν**, რაც ნიშნავს: „თქვენი სწავლების მომხიბვლელობით“. დედნისეული ტექსტის თარგმნისას აქ შინაარსი არ შეცვლილა, მაგრამ, მთარგმნელმა მაინც ასე არჩია. ექვთიმეს თარგმანი: **მითხარო მე, ღირსნო** ბოროტისა სიკუდილისანო, რაესათვს აცთუნებთ კაცთა **უმეცართა** და ჰყოფთ მათ ქრისტიანე? (10)

მოგვეთმავარი მიმართავს იოსებს: **εἰπέ μοι, ποιεῖς τὸ θῆλημα τοῦ βασιλέως καὶ προσκυνεῖς τῷ μεγάλῳ θεῷ ἢ τῷ καὶ σῶζεις σεαυτὸν ἀπὸ πικρῶν βασάνων, ὧν ἐτοίμως ἔχω προσενέγκαι σοι**, ἢ οὐ; რაც ნიშნავს: მითხარი მე, აღასრულებ მეფის ბრძანებას და თაყვანს სცემ დიდ ღმერთ მზეს და იხსნი შენს თავს უფრო მეტი ტანჯვისაგან, რომელიც მზად ვარ დაგატებო, თუ არა? ექვთიმემ აქ შეამოკლა ტექსტი, ამოიღო შეკითხვიდან შემდეგი სიტყვები: **καὶ σῶζεις σεαυτὸν ἀπὸ πικρῶν βασάνων, ὧν ἐτοίμως ἔχω προσενέγκαι σοι** „და იხსნი შენს თავს უფრო მეტი ტანჯვისაგან, რომელიც მზად ვარ დაგატებო“ და ჩაანაცვლა ის მარტივი ფრაზით: **ანუ არა გნებავს?** ექვთიმეს თარგმანი: მითხარ, იქმა ნებასა მეფისასა და თაყუანის-სცემ დიდსა მას ღმერთსა მზესა და სცხოვნდე, **ანუ არა გნებავს?** (13)

იოსების წამების ეპიზოდის აღწერისას ექვთიმემ გამოტოვა მისი ცემის დეტალები. ბერძნულ დედანშია: **Καὶ ἔτειναν**

αὐτὸν δέκα ἄνδρες ἰσχυροὶ καὶ ἔτυπον αὐτὸν ῥάβδοις ῥοῶν ἐχούσαις τὰς ἀκάνθας οὕτως δεινῶς καὶ ἀπανθρώπως, ὥς μικροὺ καὶ ἀποπνεῖσαι αὐτόν, რაც ამგვარად შეიძლება ვთარგმნოთ: და ათმა ღონიერმა კაცმა განართხა ის და სცემდნენ მას ღერწმის წნელებით, რომლებსაც ჰქონდათ ეკლები, ისე სასტიკად და არაადამიანურად, რომ ცოტაც და ბოლოჯერ ამოისუნთქავდა. დედნისეული ტექსტი ექვთიმემ შეკვეცა და ამგვარად თარგმნა: და ესრეთ უწყალოდ სცეს მას, ვიდრეღა და კნინ ოდენ მისცამცა სული (14).

შემდეგ მაგალითში ექვთიმემ გამოტოვა დედნისეული რიცხვი 100. ბერძნულ დედანშია: **λαμβάνειν αὐτὸν μάστιγας ἕως ἑκατὸν ῥάβδων καὶ κόπτεσθαι αὐτὸν τὰ δύο ἄτα καὶ τὴν ῥίνα,** რაც ნიშნავს: რომ მიეღო მისგან 100 წნელი და მოეჭრა მისი ორი ყური და ცხვირი. ექვთიმეს თარგმანი: რაათა იგუემოს იგი არგნებითა და მოეკუეთნენ ორნივე ყურნი მათნი და ცხვირი (22).

მონამეთა მოთმინების აღწერისას ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: **Ἀλλ' οἱ οὕτως γενναῖοι τοῦ Χριστοῦ ἀθληταὶ ὄσπερ στερροὶ ἀδάμαντες** პროზადას **ὑπέφερον τὰς διαφόρους ἀνάγκας τε καὶ θλίψεις,** **γυμνητεῦσθαι, πεινῶντές τε καὶ διψῶντες,** რაც ნიშნავს: მაგრამ ჭეშმარიტად მხნე/ახოვანი ქრისტეს მონამეები, როგორც მტკიცე ალმასი, მზადყოფნით უძლებდნენ სხვადასხვანაირ გასაჭირსა და ტანჯვას, იყვნენ რა შიშველი, მშიერი და მწყურვალე. აქ ექვთიმემ გამოტოვა ბერძნული ὄσπερ στερροὶ ἀδάμαντες „როგორც მტკიცე ალმასი;“ ბერძნული ὑπέφερον τὰς διαφόρους ἀνάγκας τε καὶ θλίψεις-ის ნაცვლად ლაკონიურად თარგმნა: **მოითმენდეს სატანჯველთა;** და, წინადადების ბოლოს, გამოტოვა ბერძნული **διψῶντες** „წყურვილს.“ ექვთიმეს თარგმანი: მაშინ წმიდანი იგი მონამენი ახოვნად მოითმენდეს სატანჯველთა მათ ზედა შიმშილსაცა და სიშიშულესა (23).

შემდეგ მაგალითში ექვთიმემ გამოტოვა მოგვითავრის სახელი Ἀδερσαῖος. ბერძნულ დედანშია: **ἀπήγαγεν αὐτοὺς ἐν τῷ**

παλατίῳ καὶ παρέστησεν αὐτοὺς ἐνώπιον **Ἀδερσαβῶρ** τοῦ ἀρχιμάγου πάσης τῆς γῆς τῶν Περσῶν. ექვთიმეს თარგმანი: წარიყვანნეს უკუე პალატად და წარმოუდგინნეს იგინი სხუასა მოგუთმთავარსა ყოვლისა სპარსეთისასა (24).

შემდეგ მაგალითში ექვთიმემ გამოტოვა დედნისეული καὶ ἄπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις, რაც ნიშნავს „ერთხელ, ორჯერ და მრავალჯობს.“ ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: Ἴδὸς δὴ ἦκουσας καὶ ἄπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις, ὅτι ἡμεῖς ἐν τῇ ἀληθινῇ πίστει ἐστήκαμεν. ექვთიმეს თარგმანი: ან გასმიეს, ვითარმედ ჩუენ შეურყეველ ვართ ერთისა მის ქემმარიტისა სარწმუნოებისაგან (28).

ექვთიმემ გამოტოვა დედნისეული πρὸς πᾶσαν βᾶσανον και τιμωρίαν, რაც ნიშნავს: „ყველა წამებისა და სასჯელისათვის.“ ბერძნულ დედანშია: Ὁ θέλεις οὖν ποιεῖν, ποίει συντόμας· ἡμεῖς γὰρ ἕτοιμοί ἐσμεν πρὸς πᾶσαν βᾶσανον και τιμωρίαν. ექვთიმეს თარგმანი: ან, რაღცა გნებავს, იქმოდე, ჩუენ მზავართ (28).

წმიდა აითალას მიმართვაში მოგვთმთავრის მიმართ ექვთიმემ გამოტოვა შემდეგი სიტყვები πάντων ἀνθρώπων ἀθλιώτατε, რაც ნიშნავს: „ყველა ადამიანზე უბადრუკო;“ დაამატა ბერძნულ μιარბეს, რომელიც მიარბესის ნოდებითი ბრუნვის ფორმაა და ნიშნავს „ბილნს, ქუჭყიანს,“ ძალლო. ბერძნულ დედანშია: **Μιαρὲ καὶ ἀκάθαρτε καὶ πάντων ἀνθρώπων ἀθλιώτατε.** ექვთიმეს თარგმანი: ზ, ძალლო ბილნო და არანმიდაო (36).

წმიდა აითალა მიმართავს მოგვთმთავარს: ἼΩ τρισάθλιε, πῶθεν σοι τοῦτο, ὅτιπερ και მი თმელან პროეფიტესსა; რაც ნიშნავს: ო, სამგზის უბადრუკო, როგორ მოხდა, რომ შენ, უნებლიედ, იწინასწარმეტყველე ეს? აქ ექვთიმე მთანმიდელმა შეამოკლა ნათქვამი, ამოიღო აითალას სიტყვები ἼΩ τρισάθλιε, πῶθεν σοι τοῦτο, ὅτιπερ και და ლაკონიურად თარგმნა: აჰა, ესერა, უნებლიეთ ჰსწინასწარმეტყუელე? (37)

ღვთისმოსავმა ქალმა ისდანდულმა წმიდა იოსები და აითალა საპყრობილიდან შინ წაიყვანა და წყლულები დაუამა. მათ კითხვაზე, თუ რატომ ტირის, მან უპასუხა: მე თქვენზე არ ვტირი, ჩემო ბატონებო, ჩემთვის განუზომელი სიხარული იქნებოდა, რომ ერთბაშად სრულყოფილები მენახეთ, რაც ბერძნულ დედანში ამგვარადაა წარმოდგენილი: Οὐχὶ δι' ἡμᾶς κλαίω, κύριε μου· ἐμοὶ γὰρ ἄμετρος ἦν χαρά, εἰ παραχρῆμα εἶδον ἡμᾶς τελευθέντας. ექვთიმე ათონელმა შეამოკლა წინადადება, არ თარგმნა დედნისეული ფრაზა: ὁὐχὶ δι' ἡμᾶς κλαίω „თქვენზე არ ვტირი;” κύριε μου „ჩემო ბატონებო” კი წინადადების ბოლოს გადაიტანა და ასე თარგმნა: უკუეთუშცა გიხილენ თქუენ აღსრულებულნი, დიდადშცა ვიხარებდი, უფალნო ჩემნო (40).

იოსების პასუხიდან ისდანდულის მიმართ ექვთიმემ მთლიანად ამოიღო მითითება პავლე მოციქულზე და სიტყვები, რომელიც კორინთელთა მიმართ მე-2 ეპისტოლის 11-ე თავის 25-ე მუხლიდან ციტატას წარმოადგენს. ბერძნულ დედანშია: καὶ ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος λέγει· Τρίς ἐπράβδισθην, ἅπαξ ἐλίθασθην, რაც ნიშნავს: და ნეტარმა მოციქულმა პავლემ თქვა: სამჯერ გამჯობხეს, ერთხელ ჩამქოლეს. (41).

ექვთიმე ათონელმა სამგზის გამოტოვა დედნისეული ბერძნული სიტყვები ἐλευθέρους καὶ δούλους ქრისტიანებთან მიმართებით, რაც ნიშნავს: „თავისუფალი და მონა.” განვიხილოთ პირველი შემთხვევა. ა) ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: Ἐγένετο δὲ ἐκεῖ τῆραχος καὶ θλίψις μεγάλη· ἔφυγον γὰρ πάντες οἱ χριστιανοὶ ἐλευθῆροί τε καὶ δούλοι, რაც ასე შეიძლება ითარგმნოს: იქმნა დიდი არეულობა და გასაჭირი იქ ყველა ქრისტიანისათვის, თავისუფალთათვის და მონებისთვის. ექვთიმემ წინადადება ამგვარად თარგმნა: და იქმნა ჭირი და მწუხარება დიდი ქრისტიანეთა ზედა (43). ბ) ბერძნულ დედანშია: Καὶ ἐποίησαν ἀμφοτέρωι συμβούλιον, ὃ τε ἀρχων καὶ ὁ ἀρχιμάρτυς, συνάξαι χριστιανούς ἄνδρας τε καὶ γυναικας, ἐλευθῆρους

καὶ δούλους, ἵνα λίθοις αὐτοῖς βάλωσιν καὶ κελύουσιν ἀχθῆναι ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ χωρίων, რაც ნიშნავს: და მმართველმა და მოგვთმთავარმა გეგმა დაანწყევს, რომ შეეკრიბათ ქრისტიანი კაცები და ქალები, თავისუფლები და მონები, რომ ჩაექოლათ ისინი და უბრძანეს მათ რომ ჩამოეყვანათ ისინი ქალაქისა და გარშემო სოფლებიდან. აქ, როგორც უკვე ვთქვით, ექვთიმემ გამოტოვა ბერძნული ἔλεσθέρους καὶ δούλους, და, ამასთანავე, ამავე წინადადების ბოლოს გამოტოვა ფრაზა καὶ κελύουσιν ἀχθῆναι ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ χωρίων, რაც ნიშნავს: „და უბრძანეს მათ, რომ ჩამოეყვანათ ისინი ქალაქისა და გარშემო სოფლებიდან.“ წინადადების ბოლოს კი ექვთიმე ამატებს, რომ ეს ბრძანება უღმრთოებმა გამოსცეს. ექვთიმეს თარგმანში ვკითხულობთ: ესე რაჲ ესმა წმიდათა მათგან, განრისხნა უშჯულოჲ იგი მარზაპანი და განიზრახა მოგუთა მთავრისა მის თანა, რაჲთა შეკრიბნეს ქრისტიანენი მამანი და დედანი და აიძულნენ იგინი თჳსითა ჴელითა ქვისა დაკრებად წმიდათა მათ. **და ბრძანებაჲ ესე გამოჴდა უღმრთოთა მათგან** (56). გ) ბერძნულ დედანშია: καὶ συναγαγόντες ὁμοίως χριστιανούς, ἄνδρας τε καὶ γυναικας, **δούλους τε καὶ ἔλεσθέρους,** რაც ნიშნავს: და შეკრიბეს, ერთნაირად, ქრისტიანები, ორივე, კაცებიც და ქალები, ორივე, მონებიც და თავისუფლებიც. ამ შემთხვევაშიც, ექვთიმემ უთარგმნელად დატოვა ბერძნული δούλους τε καὶ ἔλεσθέρους, „ორივე, მონებიც და თავისუფლებიც.“ ამასთანავე, აქ ექვთიმემ დააზუსტა, თუ როდის და სად შეკრიბეს ქრისტიანები: **ვითარცა მიიწინეს დაბასა მას,** რაც დედანში არ მოგვეპოვება. ექვთიმეს თარგმანი: **და ვითარცა მიიწინეს დაბასა მას,** შეკრიბნეს ქრისტიანენი მამანი და დედანი (60).

ექვთიმემ არ მიიჩნია საჭიროდ, ეთარგმნა მოგვთმთავარ ზერუთის მიერ შაბურ II სპარსეთის მეფის აღმატებით მოხსენიება, როგორც მთელი სამყაროს ბატონად. ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: οὐπω κατεπτόησεν ἡμᾶς τὸ πρὸς ταγμα ἔτι τοῦ μεγάλου βασιλέως Σαβωρίου τοῦ δεσπότης πάσης τῆς γῆς, რაც ასე

შეიძლება ვთარგმნოთ: ჯერ არ შეუშინებხართ ბრძანებას დიდი შაბურისა, მთელი სამყაროს ბატონის? ექვთიმეს თარგმანშია: ვითარ არა სძრნით დიდისაგან და საშინელისა მეფისა შაბურის ბრძანებისა (43).

წმიდა იოსების მოგვთმთავრისადმი მიმართვიდან ექვთიმემ არ თარგმნა ქართულ ენაზე საკმაოდ ვრცელი ტექსტი. ბერძნულ დედანშია: **καὶ σὺ μὲν διέφθειρας τὸ σῶμα τοῦτο τῆ ἐξοσσία σου τῆ καταργουμένη, τὴν δὲ ψυχὴν οὐ δύνασαι συμποδίσαι ἀποστῆναι ἀπὸ τῆς ἐλπιδος αὐτῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς αἰώνιου ζωῆς, ἔνθα τετήρηται ὑμῖν τοῖς ἀσεβέσι πῦρ ἄσβεστον κλασθμός τε καὶ βρυσγὸς ὀδόντων εἰς αἰῶνα αἰῶνος**, რაც ასე შეიძლება ითარგმნოს: და შენ გაანადგურე ეს სხეული შენი ძალაუფლებით, რომელიც გაქრება, მაგრამ სულს ვერ შებოჭავ/შეკრავ, ან იმედს, აღდგომას და მარადიულ ცხოვრებას ვერ მიატოვებინებ, სადაც ჩაუქრობელი ცეცხლი, ტირილი და კბილების ღრჭიალი მოგელის შენ, უკეთურო, სამარადისოდ. აქ ექვთიმემ გამოტოვა ბერძნული **τῆς ἀναστάσεως** „აღდგომა“ და **ἔνθα τετήρηται ὑμῖν τοῖς ἀσεβέσι πῦρ ἄσβεστον κλασθμός τε καὶ βρυσγὸς ὀδόντων εἰς αἰῶνα αἰῶνος** „სადაც ჩაუქრობელი ცეცხლი, ტირილი და კბილების ღრჭიალი მოგელის შენ, უკეთურო, სამარადისოდ.“ ექვთიმეს თარგმანი: ან უკუე, შენ ჯორცნი ჩემნი სტანჯნე ჳელმნიფებითა მაგით შენითა განქარვებადითა, ხოლო სულისა ჩემისაჲ არა ჳელ-გენიფების დაყენებაჲ სასოებისაგან მისისა და ცხოვრებისა მისგან საუკუნოჲსა (48).

წმიდა იოსები მიმართავს მოგვთმთავარს. ბერძნულ დედანშია: **Οὐχ οὕτως, ὡς ὑπέλαβες, ἀνόσιε, ἐν γὰρ ἐκεῖνῳ τῷ κόσμῳ οὐχ οἷόν τέ τι τι ποιῆσαι ἔλεος μετὰ ἐταίρου ἢ καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὅσον οἷός τέ εἶμι, εὐχομαι, ἵνα ἀποστραφῆς ἀπὸ τῆς πλάνης ταύτης καὶ ἐπιγνῶς τὸν ἀληθῆ καὶ ζῶντα Θεόν, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν πιστεύσης τε εἰς αὐτὸν ἐν ὄλῃ σου τῆ καρδίᾳ**, რაც ნიშნავს: ასე არ არის, როგორც შენ გგონია, უბადრუკო, რადგან იმ სამყაროში ვერავინ შეძლებს მონყალედ მოექცეს თავის მოყვასს, თავის ძმასაც კი, მაგრამ

ამ სამყაროში, რამდენადაც ძალმიძს, ვლოცულობ, რომ შენ განერიდო ამ ტყუილს და შეიცნო ჭეშმარიტი და ცოცხალი ღმერთი, ცისა და ქვეყნის შემქმნელი და ირწმუნო ის მთელი გულით. ამ ტექსტის თარგმნისას, ექვთიმემ გამოტოვა ბერძნული *ἡ καὶ ἀδελοῦν αὐτῶν „თავის ძმასაც კი“*; არ თარგმნა **ἵνα ἀποστραφῆς ἀπὸ τῆς πλάνης ταύτης** „რომ შენ განერიდო ამ ტყუილს,“ რაც შემდეგი სიტყვებით ჩაანაცვლა: რაფთა მოიქცე შენ და ყოველნი **საცთურისა მისგან ეშმაკისა**. ტექსტის ბოლოს კი ექვთიმემ ლაკონიურად გადმოგვცა **„იცნათ მხოლოე ჭეშმარიტი ღმერთი დამბადებელი ყოველთაჲ**, ეს სიტყვები კი დედანში შემდეგნაირადაა წარმოდგენილი: **καὶ ἐπιγῶς τὸν ἄληθῆ καὶ ζῶντα Θεόν, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν πιστεύσης τε εἰς αὐτὸν ἐν ὅλῃ σου τῇ καρδίᾳ** „და შეიცნო ჭეშმარიტი და ცოცხალი ღმერთი, ცისა და ქვეყნის შემქმნელი და ირწმუნო ის მთელი გულით.“ ექვთიმეს თარგმანი: არა ეგრეთ არს, ვითარ შენ ჰგონებ, უშჯულოო, რამეთუ მას საუკუნესა ვერვის ჴელ-ენიფების ყოფად წყალობისა მეორისა თანა, არამედ ამას სოფელსა რაოდენ ძალ-მიც, ვილოცავ, რაფთა მოიქცე შენ და ყოველნი **საცთურისა მისგან ეშმაკისა** და იცნათ **მხოლოე ჭეშმარიტი ღმერთი დამბადებელი ყოველთაჲ** (49).

შემდეგ ეპიზოდში წმიდა იოსები ისევ მოგვთმთავრის წინაშეა და მიმართავს მას. ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: *Ἀπεκρίθη ὁ ἅγιος καὶ εἶπεν· «Εἰς τοὺς αἰκισμοὺς καὶ τὰς ἀνάγκας, ἄσπερ ἐπήγαγόν μοι οἱ πρὸ σοῦ καὶ σὺ αὐτὸς, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ μου τέλειος εὐρέθην· καὶ ἕτερα οὓν δεῖνὰ ὄσα ἂν επαγάγῃς μοι τῆ σεαυτοῦ πικροτήτι καὶ ἀπαντροπία, ἔχω τὸν ἐνισχύοντά με Θεὸν παρέχοντα μοι καρτερίαν τε καὶ ὑπομονήν· ὅσοι δὲ τῶν χριστιανῶν καθορῶσι τὸ γῆράς μοι ταῦτα πάσχον, ὑπόδειγμα λαμβάνουσι μέγιστον, ἐνδυναμούμενοι τοῦ καταπτύειν καὶ καταπατεῖν τὸν ὄγκον καὶ τὸν τύφον τῆς σῆς ἀλαζονίας, ἦνπερ ἐγὼ κατεπάτησα καὶ ἐνίκησα ἐν τῷ γήρει μου τοῦτῃ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ μου τοῦ ἐνισχυσᾶντος με· οὕπερ ἐμμένων τῆ πίστει οὐ παρέσχον σοι τὴν*

προθυμίαν μου οὔτε μὴν παρέξω ἕως τῆς τελευταίας μου ἀναπνοῆς.» Τότε προσέταξεν ὁ μαρτὸς ἄραι αὐτὸν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· καὶ βαστάσαντες αὐτὸν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτὸν βαδίζειν, ἔριψαν αὐτὸν εἰσενέγκαντες ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, რაც ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: წმიდამ მიუგო და უთხრა: „წამება და გასაჭირი, რომელიც შენამდე მათ და თავად შენ დამანით მე, ჩემი ღმერთის წყალობით, სრულყოფილად მივიჩნე. და რაც არ უნდა საშინელი რამ მომანიო მე შენი რისხვითა და არაადამიანობით, მე მყავს ღმერთი, ვინც მაძლიერებს მე, მაძლევს ამტანობასა და მოთმინებას. და ის ქრისტიანები, ვინც ხედავს, რომ სიბერეში ვიტანჯები, იღებენ ყველაზე ძლიერ მაგალითს, რომ უნდა გაძლიერდნენ და მიაფურთხონ და ფეხით გათელონ ქედმაღლობა და შენი ამპარტავნობის სიბრმავე, რომელიც მე გავთელე და დავიპყარი ჩემს სიბერეში, ჩემი ღმერთის ძალით, ვინც გამაძლიერა მე. ამდენად, ვრჩები რა მტკიცე ჩემს რწმენაში, მე არ გთავაზობ მზადყოფნას, არც შემოგთავაზებ ჩემს ბოლო ამოსუნთქვამდე.“ იოსების ეს სიტყვები ექვთიმემ შეამოკლა და ასე გადმოგვცა: მიუგო წმიდამან იოსებ და ჰრქუა: „ჭირთა მათ შინა და ტანჯვათა, რომელნი მოანიწეს პირველ შენსა ყოფილთა მათ მთავართა და ან, კუალად შენ უწყალოდ მტანჯე და ყოველთავე მათ შინა მადლითა ღმრთისა ჩემისაჲთა სრულ ვიპოვე მოთმინებითა. და ან, კუალად სხუანიცა, რაოდენნი მოანიწე ჩემ ზედა ტანჯვანი უკეთურებითა შენითა, მაქუს მე ღმერთი, რომელმან მომცეს მე ძალი და მოთმინებაჲ, რაჲთა რომელთაცა ქრისტეანეთა იხილონ მოთმინებაჲ სიბერისა ჩემისაჲ, განძლიერდენ დათრგუნვად ამპარტავანებისა შენისა, ვითარცა მე დავთრგუნე ძალითა ღმრთისა ჩემისა ცხოველისაჲთა“ (50).

შემდეგ მაგალითში ექვთიმემ გამოტოვა გარკვეული ტექსტი. ბერძნულ დედანშია: **Μετὰ δὲ τούτων εἰσῆχθη ὁ ἄγιος Ἀειθαλής.** Καὶ φησιν πρὸς αὐτὸν ὁ ἀκάθαρτος καὶ ἀσεβής, რაც ნიშნავს: მის (იგულისხმება წმიდა იოსები) შემდგომ, წმიდა აითალა შემოიყვანეს. და უწმინდურმა და უკეთურმა უთხრა

მას. აქ ექვთიმემ სრულად გამოტოვა დედნისეული პირველი წინადადება და მხოლოდ მეორე წინადადება ამგვარად თარგმნა: მერმე არანმიდამან ჰრქუა ნეტარსა აითალას (51).

წმიდა აითალა წამების შემდეგ უმძიმესად იტანჯებოდა, მაგრამ მხნედ იყო. ბერძნულ დედანში მისი ტანჯული სხეული ამგვარადაა აღწერილი: **Μη δυνάμενος δὲ στήναι ἐκάθισεν· οἱ γὰρ βραχίονες αὐτῶν ἦρτηντο τῶν ἁμῶν αὐτῶν ὥσπερ χειρῶν ἰματίου. Καὶ σκιρτήσας** ფაჟი მეგალი ლეყი, რაც ნიშნავს: ხოლო არ შეეძლო დგომა, დაჯდა; რადგან მისი მკლავები მხრებიდან ისე ეკიდა, როგორც ტანსაცმლის სახელოები. და წამოხტა რა, მან ხმამაღლა თქვა. აქ ექვთიმემ გამოტოვა ტექსტის საკმაოდ ვრცელი ნაწილი, გადააკეთა ის და ამგვარი თარგმანი შესთავაზა მკითხველს: და წარმოჯდა, რამეთუ ზე დადგომად ვერ ეძლო, რამეთუ შემუხსრვილ იყვნეს წვენი მისნი და ჴელნი მწართაფთან და ყოველნი ასონი მისნი დაბძარულ. მაშინ ჴმაცო და თქუა (52).

ნატანჯი წმიდა აითალა შიშველი დააგდეს მინაზე. ის შეეცოდა ერთ-ერთ მოგვს და თავისი მოსასხამი მიაფარა. ეს რომ სხვებმა დაინახეს, დააბეზლეს ის მთავარ მოგვთან. ბერძნულ დედანში: **Οἱ δὲ ποῦροι καὶ ἀκάθαρτοι** ἐταῖροι αὐτῶν **μάγοι** θεασάμενοι αὐτὸν κατηγόρησαν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἀρχιμάγιστον, რაც ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: ხოლო ბოროტმა და უწმინდურმა მისმა მეგობრებმა, მოგვებმა, დაინახეს რა, ბრალი დასდეს მას მოგვთმთავრის წინაშე. აქ ექვთიმემ გამოტოვა ბერძნული **ποῦροι καὶ ἀκάθαρτοι** „ბოროტმა და უწმინდურმა.“ ექვთიმეს თარგმანია: ხოლო სხუათა მათ მოგუთა იხილეს იგი და შეასმინეს იგი მოგუთა მთავრისა მიმართ (53).

წინა მაგალითში აღწერილი სიუჟეტი ასე განვითარდა ბერძნულ დედანში: **καὶ κελῆσει αὐτὸν ἐκταθῆναι εἰς μᾶστιγας καὶ λαμβάνει διακοσίους ῥάβδους, ὧς τὸν λοιπὸν μῆτε ἑαυτὸν γυνώσκειν**, რაც ნიშნავს: და მან (მოგვთმთავარმა) ბრძანა, რომ განერთხათ შოლტეებისათვის და დაერტყათ მისთვის 200 ჯოხი, რომ ამის შემდეგ თავიც ვერ ეცნო. აქ ექვთიმემ ტექ-

სტში ჩაამატა **წარმოდგინება მისი** და გამოტოვა ფრაზა, რომელიც ასახავს მოგვის დასჯის შემდეგ მის იმგვარ მდგომარეობას, რომ იგი თავის თავსაც კი ვერ იცნობდა. ექვთიმეს თარგმანშია: და მეყსეულად ბრძანა **წარმოდგინება მისი** და განრთხმად და მიაძებეს ორასი არგანი (53).

წმიდა იოსების ქვით ჩაქოლვის ეპიზოდში ექვთიმე მთანმიდელმა არ თარგმნა საკმაოდ ვრცელი ტექსტი. აქ ვკითხულობთ, რომ მოითხოვეს ღვთისმოსავი ქალი ისდანდულისაგან, რომ მასაც ესროლა ქვა იოსებისათვის. მისი პასუხი ვრცლად ბერძნულ დედანში ამგვარადაა წარმოდგენილი: **Ὅτιδέποτε γυναῖκες ἀνδρας ἀπέκτειναν, καθὼς ὑμεῖς οἱ ἀκάθαρτοι ἀναγκάζετε ἡμᾶς ποιῆσαι· ἀφέντες γὰρ τοὺς πολέμους τῶν ἐχθρῶν, μετὰ τῶν γυναικῶν πολεμεῖτε καὶ ἐν τῇ ἀργίᾳ ὑμῶν, πλήρης εἰρήνης οὖσης τῆς πατρίδος ἡμῶν, διαφθείρετε ταύτην, εἰς τὴν ἔκχυσιν τοῦ ὀσίου καὶ ἀθῶου αἵματος ἀσχοιοῦμενοι**, რაც ნიშნავს: ქალებს არასდროს მოუკლავთ კაცები, როგორც თქვენ, უწმინდურები, ამას მაიძულებთ. რადგან, როცა თავს ანებებთ მტრებთან ომს, თქვენ ქალებს ებრძვით, და, მოცალეობისას, როდესაც ჩვენს ქვეყანაში მშვიდობაა, თქვენ ანადგურებთ მას, კავდებით რა წმიდა და უბრალო სისხლის დაღვრით. როგორც ჩანს, ქართველი მკითხველისათვის ეს სიტყვები ზედმეტად მიიჩნია ექვთიმემ და ლაკონიურად ათქმევინა ისდანდულს: **მე უჯეროსა მაგას საქმესა არა ვიქმ, არცა ვეზიარები დათხევასა სისხლისა უბრალოჲსასა** (58).

თხზულების ბოლოს საუბარია, თუ როდის გარდაიცვალა წმიდა იოსები. ბერძნულ დედანშია: Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἄγιος μάρτυς καὶ πρεσβύτερος Ἰωσήφ ἡμέρᾳ παρασκευῆ, ἐν τῇ πρώτῃ ἐβδόμᾳδι τῆς ἀγίας πεντηκοστῆς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, რაც ნიშნავს: აღესრულა წმიდა მონაშენი და პრესვიტერი იოსები პარასკევ დღეს, წმიდა სულთმოფენობის პირველ კვირაში, იესო ქრისტეში, ჩვენს უფალში. აქ ექვთიმემ შეამოკლა დედნისეული ტექსტი, თარგმნა ბერძნული ἡμέρᾳ παρασκευῆ, ἐν τῇ πρώτῃ ἐβδόμᾳდი „პარასკევ დღეს, წმიდა სულთმოფენობის

პირველ კვირაში” მხოლოდ **დღესა პარასკევსა, შვეულსა მარტკლიისასა**-თი და არ თარგმნა ბერძნული ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν „იესო ქრისტეში, ჩვენს უფალში.“ ექვთიმეს თარგმანი: და აღესრულა ნმიდაჲ მონამჴ და პატიოსანი მღდელი იოსებ **დღესა პარასკევსა, შვეულსა მარტკლიისასა** (60).

ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი „წამება წმიდისა მენაჲსი და ერმოგინესი და ევლრაფოჲსის“ და წმიდა მენას სამი სასწაულის შემცველი ხელნაწერების ურთიერთმიმართებისა და ბერძნულ ტექსტთან მათი დამოკიდებულების საკითხისათვის

„წამება წმიდისა მინაჲსი და ერმოგინესი და ევლრაფოჲსი“ დაცულია სამ ხელნაწერში: XI საუკუნეში გადაწერილ H-341-ში, XIII საუკუნეში გადაწერილ A-70 და 1801 წელს გადაწერილ Q-112ა ნუსხებში. გამოცემაში A ლიტერით აღინიშნება H-341, B ლიტერით A-70 და C ლიტერით Q-112ა ხელნაწერი. მოკლედ შევხებით ამ ხელნაწერთა ფონეტიკისა და ორთოგრაფიის საკითხებს.

1. „წამება წმიდისა მენაჲსი და ერმოგინესი და ევლრაფოჲსის“ და წმიდა მენას სამი სასწაულის შემცველი ხელნაწერების ფონეტიკისა და ორთოგრაფიისათვის

H-341 ხელნაწერში შემდეგი სახის ფონეტიკურ და ორთოგრაფიულ მოვლენებს ვხვდებით:

ბგერათა დაკარგვა

ა იკარგვის ორი ერთნაირი ხმოვნის არსებობის შემთხვევაში: აღსაარებად > აღსარებად A.

აღ- ზმნისწინი გამარტივებულია ბგერის დაკარგვით: აღდგომა > ადგომა A.

ნ იკარგვის ნასესხობაში სინკლიტოზი-ი (ბერძნ. συγκλιτικος): სიკლიტოზი A.

მ იკარგვის სიტყვის დასაწყისში: წინამბრძოლთა > წინაბრძულთა A.

მ იკარგვის თავკიდურ პოზიციაში: მკელობელნი > კელობელნი A.

ვ-ს იკარგვის თანხმოვანთკომპლექსში: შვერდომად > შერდომად A.

ბგერის განვითარება

ვ ბგერის განვითარების მაგალითია: ცრემლოოდა > ცრემლოვოდა A.

უ ბგერის განვითარების მაგალითებია: ძოღან > ძულუან A; მოკლვისა > მოკულვისა A.

დ ბგერის განვითარების მაგალითია: დაშთეს > დაშთდეს A.

ე ბგერის განვითარების მაგალითია: კურთხევეითა > კუერთხევეითა A;

ე ბგერის გაორმაგების მაგალითია: რაჲმეცა > რაჲმეცა A.

ვ-ს შემდეგ ბგერის განვითარება: ზღვით A.

უ-ს შემდეგ ბგერის განვითარება: გუარნამს A.

მეტათეზისი

მეტათეზისს ვხვდებით შემდეგ ბგერათმომდევრობებში: ა) დგრ > დრგ დაადგრა > დაადრგა A (ორგზის); ბ) ვჰგ > ჰვგ: ვჰგებდი ჰვგებდი A.

საურთიერთო მეტათეზისის მაგალითია: მოვლინებულნი > მოვნილებული A.

თანხმოვანთა დისიმილაცია:

თანხმოვანთა დისიმილაციის მაგალითებია: ა) მბ > ნბ ან-ბოხუი A; ანბურ- A; ანბურს- A; ბ) რ > ლ: არმულისაგან A.

ხმოვნის რედუპლიკაციის მაგალითია: ტყეებაჲ A.

ვ-ს ნაცვლად ხელნაწერში წერია ვ: ლახვრითა A.

ვ-ს ნაცვლად წერია უი: შეემთხუინენ A; განელუიდა A; დაემთხუია A.

ვ-ს ნაცვლად წერია უ: მლუძარე A; უმახულესად A; შეგამთხუე A; მახულმან A; თუთ A; მიემთხუა A.

ო-ს ნაცვლად წერია უ: გარდამუსლვისა A; წარჰმართუს A; მურწმუნე A, მურჩილება A; მუსლვა A; მუკლულსა A; სასწურითა A.

უ-ს ნაცვლად წერია ო: განოტევა A; უსოსორად A; ლოსკუმასა A; აღივსუ A.

უ-ს ნაცვლად წერია კ: შეტყუვილი>შეტყვილი A; ზლვასა A; ზლვათასა A; საკვრნებელად A; სიკვდილისა A.

ლ წერია ე-ს ნაცვლად: მოიხილლ A; მიხილლ A; ვიხილლ A; შემინყალლ A; განმათავისუფლლ A; განმალუეძლ A; აღილლ A.

A-70 ხელნაწერში ვხვდებით შემდეგი სახის ფონეტიკურ და ორთოგრაფიულ მოვლენებს:

ბგერათა დაკარგვა

სიტყვის თავში იკარგვის ვ: ვბრძანო> ბრძანო B.

ნ იკარგვის ნასესხობაში სინკლიტიკოს-ი (ბერძნ. συγκλιτικός): სიკლიტიკოსი B.

ა იკარგვის ორი ერთნაირი ხმოვნის შემთხვევაში: დაადგრეს > დადგრეს B.

ა-ს დაკარგვითა და უ-ს ნაცვლად ო-ს დაწერის შედეგად მივიღეთ ფორმა: გუადრუცსა > გოდრუცსა B.

ბგერათა განვითარება

რ-ს განვითარების მაგალითია: ურთიერთას> ურთიერთარს B.

ვ-ს განვითარების მაგალითია: მიაქცივნეს B.

მეტათეზისი

მ-რ> რ-მ-ის მაგალითია გუმერ> გურემ ფუძეში თანხმოვანთა გადასმა: განგურემა > განგუმერა B.

ფონემათა ჩანაცვლება

უ-ს ნაცვლად კ: ზლვასა B.

უ-ს ნაცვლად ო: ლოსკუმასა B; მოკოდა B.

ქ-ს ნაცვლად კ: განკარდა B.

უე კომპლექსი სიტყვის შუასა და აბსოლუტურ ბოლოს ინერება, როგორც უც: მუნთქუცსვე B; ჩუწნება B; მოკუცთა B; აღმოკუცთად B; უკუც B; მეტყუცლებით B; ტკბილადმეტყუცლებითა B; დავშუცრ B; თქუცს B და ა.შ.

B ხელნაწერი გვიანდელი ხელით ჩასწორებულია და გასწორებულია შენიშნული შეცდომები, მაგ.: სახლი B#|სახელი B*; ისმინენი B#|ისმინენით B*.

B ხელნაწერი ნაკლულია და ტექსტი წყდება წმიდა მენას მეორე სასწაულის შუაში 434v-ზე: ... დიდად საყუედრელ იქმნა ესე ჩემდა, უკუეთუ ცნან ესე კაცთა, ვითარმედ დავიყენე ჭუ...

Q-112a ხელნაწერი 1801 წელს არის გადანერილი და აქ ვხვდებით „შერყვნილ“ ორთოგრაფიას. გადამწერისათვის ამ დროისათვის რთული იყო ვ-ს, ვ-ს, ჟ-ს ხმარების ნორმების დაცვა და ამ გრაფემათა აღრევის არაერთ შემთხვევას ვხვდებით. Q-112a ხელნაწერისთვის დამახასიათებელი ფონეტიკური და ორთოგრაფიული მოვლენების შესახებ შეიძლება ითქვას, რომ აქ ვხვდებით:

ბგერათა გაორმაგებას

გაორმაგებულია კ სიტყვაში ეკლესია: ეკკლესიათა C (ორგზის).

მეტათეზისს

მ-რ > რ-მ-ის მაგალითია გუმერ > გურემ ფუძეში თანხმოვანთა გადასმა: განგურემად > განგუმერად C.

ბგერათა დაკარგვას

ორი ა-ს შემთხვევაში იკარგვის ერთი: აღსაარებად > აღსარებად C.

ორი ე-ს შემთხვევაში იკარგვის ერთი: შეემთხვნენ > შემთხვნენ C; ორას სამოცდამეექუსესა > ორას სამოცდამექუსესა C.

უ იკარგვის: უკუანაესკნელ > უკანასკნელ C.

ე იკარგვის: ძღუნისა > ძღუნისა C.

ა ტმესში სისტემატურად იკარგვის: გან-რა-თენდეს C;
გან-რა-თენდა C; მი-რა-ვიდეს C.

ა იკარგვის სიტყვის აბსოლუტურ ბოლოს: კეთილ არს
ქრისტეს მიმართ სარწმუნოება C; ნათესაობითი ბრუნვის ნი-
შანში: უფროს C.

ვ იკარგვის: შეურდეს C; ჯელოანი C; ჯელოანსა C; ახოანი
C; ისნაო C.

უ იკარგვის: სასმელი C; განთქმული C; უკეთუ C.

ბგერათა განვითარებას

ვ განვითარებულია შემდეგ მაგალითებში: დავაცხროვ
C; მიიწინეს C.

პირის ნიშანი ს ზედმეტია: დასჯდა C; სდგეს C.

ა-მეტობის მაგალითებია: ღმრთისაანი C; ღმრთისაჲ ჩუე-
ნისა C; აღჭრად ასოთა ჩემთაჲ C; ჯმაჲ-ჰყო C; ჯელმწიფე გყავ
შენ ზღუაჲსა ზედა C; შთავადო ზღუასა C; ღმრთისაჲგან C;
ღმრთისაჲო C. საკუთარ სახელს ერთვის ა: მენაჲ C.

რ ფონემა განვითარებულია: ურთიერთარს C.

ნ ფონემა განვითარებულია: წმინდითურთ C.

ასიმილაციას

მკვეთრი ხშულის წინ მჟღერი დ გადადის მკვეთრ ტ-ში:
დყ>ტყ: ლალატ-ყვეს C.

ბგერის დავიწროებას

უ ვიწროვდება და გადადის ვ-ში: მოძღვარმან C; სიყვა-
რულით C.

ორთოგრაფიისათვის:

ვი-ს ნაცვლად წერია ვ: გარდამოსლვისა > გარდა-
მოსლჳსა C; წარსლვის > წარსლჳს C; შერაცხვითა > შერაცხვთა
C; ლოცვითა > ლოცვთა C; პატივი > პატიჳ C; რისხვით >
რისხვთ C; ზრახვიდეს > ზრახვდეს C.

ო-ს ნაცვლად წერია უ: ძულან C.

ბ-ს ნაცვლად წერია ზ: სამწრისა C.

გადამწერი უხვად ხმარობს გრაფემას ჟ. ჟ (უმარცვლო უ) ძველი ქართული ენის ნორმების მიხედვით ხელნაწერში გვხვდება თანხმოვანსა და ხმოვანს შორის პოზიციაში (სარჯველაძე 2004, 15). მოიყუანენ C; თაყუანისცემად C; ჰრქუა C; სიტყუად C; თუალთად C; დამარხუად C; კაცთმოყუარებითა C; ზრახუად C; გუაუნყა C; წარხუალ C.

ჟც წერია, სადაც გვიანდელ ხელნაწერებში გვხვდება ხოლმე კომპლექსი უც, მაგ.: სატანჯუცლთა C; მუნთქუცსვე C; თანამზრახუცლთა C; ჩუცნებით C; სთქუცს C.

ამას გარდა, ჟ-ს ვხვდებით რამდენიმე ფონემის ნაცვლად:

ვ-ს ნაცვლად წერია ჟ: ჰყუცს C.

ი-ს ნაცვლად წერია ვ: თვთოეულსა C.

ვ-ს ნაცვლად უ: იყუნენ C; მოიყუანა C; განყუუნა C; მოყუანებასა C; მღუდელნი C.

ძველი ქართული ენის ფონეტიკის ნორმების მიხედვით სადაც უნდა გვექონოდა, მაგრამ ორთოგრაფიის ნორმების მიხედვით უმარცვლო უ, მის ნაცვლად ვხვდებით დავინროებულ ვარიანტ ვ-ს: თვალნი C.

კ-ს ნაცვლად წერია ვი: ქვიშა C.

ფაქტობრივად, ყველა ფონეტიკური თუ ორთოგრაფიული მოვლენა, რაც ABC ხელნაწერებში დასტურდება, აღწერილი აქვს ზურაბ სარჯველაძეს თავის ნაშრომში „ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის შესავალი“ (სარჯველაძე 1984, 276-356). ისინი მეტ-ნაკლები სიხშირით გვხვდება უამრავ XI საუკუნის შემდგომ ხელნაწერში და ასახულია ამ ხელნაწერთა ტექსტების პუბლიკაციებს თანდართულ გამოკვლევებში.

2. იყო თუ არა რამდენიმე წმიდა მენა და ვინ იყო ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი „ნამებაჲ წმიდისა მენაჲსი და ერმოგი-ნესი და ევლრაფოჲსის“ წმიდა მენა?

ჰიპოლიტეს დალაჰაის მიერ 1910 წელს გამოქვეყნებულ შესანიშნავ ნაშრომში “L’invention des reliques de saint Ménas à Constantinople” (Delehaye 1910, 117-150). შესწავლილია ბერძნულ და აღმოსავლეთ ქრისტიანულ ენებზე შედგენილ სვინაქსარებსა და მონოლოგიონებში დაცული წმიდა მენას ხსენების დღეები, იდენტიფიცირებულია ამ დღეებში მოხსენიებული წმიდა მენა და მის შესახებ არსებული სრული თხზულებები და ტექსტების ფრაგმენტები. ავტორი შეეცადა გაეცა შემდეგ ძირითად კითხვებზე პასუხები: რამდენი წმიდა მენა არსებობდა და რომელ წმიდა მენას უკავშირდებოდა მის მიერ აღმოჩენილი თხზულება *Εὐρεσις τῶν λειψάνων τῶν ἀγίου μάρτυρος Μηνᾶ τῶν Καλλικελάδου* „წმიდა მონამე მენა ტკბილმოუბარის ნაწილების აღმოჩენა.“ ჰ. დალაჰაი ვრცლად მიმოიხილავს მის ხელთ არსებულ მასალას.

ჩვენ აქ მოკლედ მოვიტანთ ცნობებს წმიდა მენას შესახებ ჰ. დალაჰაის ნაშრომის მიხედვით. პირველი ცნობები წმიდა მენას შესახებ გვხვდება სირიულ მარტიროლოგიაში 23 ივლისისათვის (ივლისისათვის), ἐν Λαοδικείᾳ Μηνᾶς (ლაოდიკიაში, მენა). იერონიმეს მარტიროლოგიაში გვხვდება ცნობა წმიდა მენას შესახებ, როგორც: in Laoditia Phrygiae Minisei (ფრიგიის ლაოდიკია, მენა) ან in Frigia Moenisi (ფრიგიაში, მენა).¹ 12 ივლისისათვის (ივლისის) სირიულ მარტიროლოგიაში ისევ გვხვდება ცნობა მენას შესახებ, რომელიც იერონიმოსის მარტიროლოგიაში 13 ივლისისათვის არის დადასტურებული. ბერძნულ სვინაქსარში წმიდა მენა 13 ივლისს იხსენიება სხვა პიროვნებებთან ერთად τῶν ἀγίου Ἀνδρέου τῶν στρατιώτου,

---

¹ ლაოდიკია დღევანდელი თურქეთის ტექრიტორიაზე მდებარეობს, ადრე ფრიგიის უმთავრესი ქალაქი იყო.

Ἡρακλείου, Φάστου, Μηνᾶ καὶ τῆς συνουσίας αὐτῶν „წმ. ანდრია მეომრის, ჰერაკლიუსის, ფაუსტუსის, მენას და მათ თანმხლებთათვის.” იორონიმეს მარტიროლოგიაში ისევ მოხსენიებულია წმიდა მენა 11 ნოემბერს, როგორც ალექსანდრიის მიტროპოლიტი მენა და ეჭვგარეშეა, რომ ეს არის ეგვიპტის დიდი მფარველი, ვისი დღესასწაულიც იმართებოდა 11 ნოემბერს. წმიდა მენაზე საუბარი 295 წლისთვის აღდგომის ქრონიკონში (ქრონიკუმ ალექსანდრინუმ): Ἐτους σξζ´ τῆς εἰς οὐρανὸς ἀναλήψεως τοῦ κυρίου καὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων [Τούσκου καὶ Ἀνουλλίνου] ἔμαρτυρησεν ὁ ἄγιος Μηνᾶς ἐν Κοτυαεῖδι Φρυγίας Σαλουταρίας ἀθῆρ ἱε´, πρὸ γ´ ἰδῶν νοεμβρίου „ჩვენი უფლის ცაში ამალღების შემდგომ 585 წელს, კონსულების ტუსციუსის და ანულისუსის ქვეშ, წმიდა მენა ანამეს ფრიგიის სალუტარიუსის კოთაიონში, 15-ე ათირს, ნოემბრის იღებამდე 5 დღით ადრე.”

უმნიშვნელოვანესია წმიდა მენას კულტის ისტორიაში ცნობილი ტაძარი, რომელიც აიგო მის საფლავზე მარეოტის ტბის ახლოს (ეგვიპტე), სადაც შუა საუკუნეებშიც კი ქრისტიანები არა მხოლოდ აღმოსავლეთიდან ჩადიოდნენ და თაყვანს სცემდნენ წმიდა მენას (Delehaye 1910, 117-118). სოფრონიუსი ამ ტაძარს ლიბიის სიამაყეს უწოდებს: „წმიდა მენას ტაძარი და განსასვენებელი ტაძრის წინ ლიბიის სიამაყედ იქცა; ის არის ადგილობრივი მცხოვრები და მფარველი, ცნობილი იყო ქრისტესთვის წამებამდეც და მის შემდგომაც. და ჭეშმარიტად, ეს ღირსშესანიშნაობა დიდების და სიამაყის ღირსია, რადგან მისი მეშვეობით მარეოტის მხარემ და მთელმა ლიბიამ ჩვენამდე მოაღწია და, რაც მთავარია, ალექსანდრიამ, დიდმა, მშვენიერმა და ქრისტესმოყვარულმა ქალაქმა” (იქვე, 118).

პალესტინაში იყო წმიდა მენას ეკლესია, ეპაფროდიტუსის მიერ აგებული, სადაც, წარწერის მიხედვით, მისი წმიდა ნაწილები ინახებოდა და 11 ნოემბერს დღესასწაულობდნენ მისი მოხსენიების დღეს.

რომშიც იყო წმიდა მენას ეკლესია ვია ოსტიენსისზე, სადაც წმიდა გრიგოლ ნაზიანზელმა თავისი XXXV ჰომილია იქადაგა სახარებაზე. რომში ნაპოვნია წარწერა (589 წ.), სადაც წმიდა მენას მფარველობით არსებული ალექსანდრიის გილდია მოიხსენიება.

დალმატიაშიც არის ნაპოვნი წარწერა, სადაც წმიდა მენა მოიხსენიება. მ. კაუფმანმა აწარმოვა გათხრები მარეოტის უდაბნოში და იქ აღმოაჩინა დიდი ბაზილიკა, წმიდა მენას საფლავი, სანათლავი, პილიგრიმთათვის ღამის გასათევი, სასაფლაო (იქვე, 119). ეს არის აბუ მენას კომპლექსი, რომელიც ალექსანდრიიდან 45 კმ.-ის დაშორებით, სამხრეთ-დასავლეთით მდებარეობს.

ეგვიპტის შემდეგ კონსტანტინოპოლია წმიდა მენას კულტის ძირითადი ადგილი. მისი დღესასწაული იმართებოდა 11 ნოემბერს, *ὁ ἅγιος μαρτυραὶδ ἄντιστ πλισίον τῆς Ἀκροπόλεως* „მის მარტირონში, აკროპოლისის მახლობლად,“ ტაძრის კურთხევა კი 21 სექტემბერს აღინიშნებოდა. წმიდა მენას ეკლესია ზღვის ნაპირზე, პოსეიდონის ტაძრის ახლოს იყო. ზოგიერთი ცნობით, ეკლესია ააგო კონსტანტინემ, ან მიუძღვნა წმიდა მენას, სხვაგან კი საუბარია, რომ ეკლესია დასრულდა 450-457 წლებში, პულქერიასა და მარცინის მიერ (იქვე, 120).

ბერძნულ და ქრისტიანული აღმოსავლეთის ენებზე შექმნილ ტექსტებზე დაყრდნობით შეიძლება ითქვას, რომ ბერძნულ მენოლოგიებში 11 ნოემბერს დადასტურებულია წმიდა მენას: სამი წამება (BHG 1250-1254); პანეგირიკი (BHG 1255) და სასწაულების კრებული (BHG 1156-1269) (იქვე, 121). მათ მიხედვით, მენა იყო ეგვიპტელი მეომარი. ის თან ახლდა ტრიბუნ ფირმილიანს და მის კოჰორტას კოთაიონში, ფრიგიის სალუტარისის დედაქალაქში, ლაშქრობისას. შემდგომ მენამ მიატოვა არმია და წავიდა უდაბნოში. დღესასწაულის დღეს, როცა მთელი მოსახლეობა კოთაიონის თეატრონში შეიკრიბა, მენა მივიდა და თავი ქრისტიანად გამოაცხადა. მმართველმა პირუსმა დაკითხა ის და საპყრობილეში ჩასვა. შემდეგ ისევ

დაიკითხა და იწამა მენა, მაგრამ ქრისტიანობა არ უარყო. ბოლოს მსაჯულმა სიკვდილი მიუსაჯა. მენას ქალაქის გარეთ მოჰყვებოდა თავი და მისი გვამი დანვეს. სხვა წყაროებზე დაყრდნობით, მსაჯულმა მისი გვამი კუბოში მოათავსა. ვინაიდან წმიდანმა სიკვდილამდე ითხოვა სამშობლოში დაბრუნება, მისი სურვილი ასრულდა და მისი ცხედარი სხვა ქრისტიანმა ძმებმა აქლემით მშობლიურ მიწაზე, ეგვიპტეში, ჩაიტანეს (იქვე, 122).

1900 წელს ი. პომიალოვსკიმ გამოაქვეყნა ტიმოთე ალექსანდრიელისათვის (როგორც სასწაულების ავტორი შესავალში თავის თავს უწოდებს) მიწერილი წმიდა მენას სასწაულები: Διήγησις Τιμοθέου Αρχιεπισκόπου Αλεξανδρείας περί τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μάρτυρος Μητῆ, „ტიმოთე ალექსანდრიის მთავარეპისკოპოსის თხრობა წმიდა და დიდებული მონამე მენას სასწაულების შესახებ“ (Pomjalovskij 1900, 62).¹ როგორც ჰ. დალაჰი გვამცნობს, არავინ ცნობს ტიმოთე ალექსანდრიელს (380-384წწ.) ამ სასწაულების კრებულის ავტორად. პომიალოვსკიმ გამოაქვეყნა წმიდა მენას სასწაულები (13) მხოლოდ ერთი ხელნაწერის მიხედვით. ჰ. დალაჰი აღნიშნავს, რომ თვენის ბერძნულ ხელნაწერებში 11 ნოემბრისთვის მოცემულია ხოლმე პირველი ხუთი სასწაული, მაგრამ აქ მათი მოკლე ვერსიებია დაცული (Delehaye 1910, 127-128).

ფსევდო-ტიმოთე ალექსანდრიელის მოკლე პროლოგში მოთხრობილია კონსტანტინეს მოქცევის შესახებ, რომელსაც მიეწერება ედიქტი, რომლის მიხედვითაც, ქრისტიანობა მთელს ქვეყანაში უნდა გავრცელებულიყო და ეშენებინათ ეკლესიები მონამეთა პატივსაცემად. ალექსანდრიის მცხოვრებლები მაშინვე გაემართნენ წმიდა მენას ნეშტის საძებრად, რომ მის სახელზე ტაძარი აეგოთ. სასწაულებში კი მოთხრო-

---

¹სასწაულების ტექსტს ფართოდ განვიხილავთ გამოკვლევის შესაბამის განყოფილებაში და წარმოვადგენთ ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი 3 სასწაულის ტექსტის მიმართებას ბერძნულ დედანთან.

ბილია, რომ წმიდა მენა არა მხოლოდ თავის ტაძარში სუფევს, არამედ ეცხადება ადამიანებს, რათა დაეხმაროს მათ (იქვე, 128).

ჰ. დალაჰაი წმიდა მენას შესახებ თხრობას განაგრძობს „წმიდა მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის“ ბერძნული კიმენური (BHG 1270) და მეტაფრასული (BHG) ვერსიების შესახებ. წამების ბერძნული კიმენური ტექსტი, სამწუხაროდ, არც დალაჰაის დროს იყო გამოქვეყნებული და არც დღემდე გამოქვეყნებულა. დალაჰაი ტექსტს იცნობს და მსჯელობს მასზე, ძირითადად, *Vaticane Ottobon. 422 1004* წ. გადანერილი ხელნაწერის მიხედვით (იქვე, 136).¹ თხზულების ავტორად „წამებაში“ თავს ასახელებს თავად წმიდა ათანასე ალექსანდრიელი, მაგრამ ისიც ფსევდო-ათანასედ უნდა მივიჩნიოთ.

თხზულებაში მოთხრობილია მენას შესახებ, რომელიც იმპერატორმა მაქსიმიანემ გაგზავნა ალექსანდრიაში ამბოხების ჩასახშობად. მენა ქრისტიანი იყო, მაგრამ თავს არ აცხადებდა. შემდეგ, როცა ცხადი გახდა, რომ იგი ქრისტიანი იყო, მის დასასჯელად მაქსიმიანემ ერმოგენე გამოგზავნა, რომელიც თავად მოექცა ქრისტიანად. ევგრაფოსი კი იყო მენას მნიგნობარი ან მწერალი, რომელსაც თავად მაქსიმიანემ მოჰკვეთა თავი. შემდეგ სამივე წმიდანის ნაწილები ჩადეს რკინის სარკოფაგში და ზღვაში გადააგდეს. წმიდა მენამ სიკვდილამდე ისურვა, რომ მისი ნეშტი ქალაქ ბიზანტიაში გადაეტანათ და, სწორედ ამიტომ, სარკოფაგი იქ მიცურდა, ქალკედონთან ახლოს, ორი ანგელოზის და ღრუბლის სვეტის თანხლებით. ანგელოზმა აუწყა ეპისკოპოსს მომხდარი და ის ხალხთან ერთად მივიდა ნაპირზე და წმიდა მენას გვამი გადაიტანა სამალავში. მალევე მაქსიმიანე მოკლა ანგელოზმა და ამის შემ-

---

¹ „წმიდა მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის წამების“ ბერძნული ხელნაწერების შესახებ იხ. ტომის შესავალში.

დეგ, სამალავიდან გამოიტანეს წმიდა მენას გვამი და ზღვის ნაპირზე დაასვენეს.¹

ახლა ნათლად ვხედავთ, „წმიდა მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის წამებასა“ და ადრე განხილული წმიდა მენას წამებების შინაარსს შორის ძალზე დიდ განსხვავებას (აქ იგულისხმება სამი წამება BHG 1250-1254 და სასწაულების კრებული BHG 1156-1269).

ჰ. დალაჰაიმ მართებულად მიაქცია ყურადღება, რომ „წმიდა მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის წამებაში“ მენა რამდენიმეგზის მოხსენიებულია, როგორც *καλλικλέαδος Μηνάς* „ტკბილმეტყველი მენა“ და აქცენტი მის მჭევრმეტყველებაზე კეთდება, რაც სრულიად უცხოა სხვა წამებებისათვის (Delehaye 1910, 136; 139; 143). წმიდა მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის მოხსენიების დღედ 10 დეკემბერია დაწესებული ბერძნულ სვინაქსარებში. ასევე, სამი წამების (BHG 1250-1254) და სასწაულების მიხედვით მენა ალექსანდრიიდან ფრიგიაში მიდის და მისი ნეშტი, მისი სურვილისებრ, ბრუნდება ისევ ეგვიპტეში, სადაც მის საფლავზე იგება ეკლესია და უკვე იქ ახდენს წმიდა მენა სასწაულებს.

ჰ. დალაჰაიმ ვრცელ მსჯელობას გვთავაზობს და ასკვნის, რომ ეგვიპტელი მენა და *καλλικλέαδος Μηνάς*, დიდი ალბათობით, ერთი და იგივე პიროვნებაა, რაც მის მიერ წარმოდგენილი არგუმენტებიდან ჩანს:

1. ჰაგიოგრაფიული პროცესი და ტერმინოლოგიის გავლენა: ტექსტი აჩვენებს, რომ *καλλικλέαδος Μηνάς* სახელი წარმოიშვა ეპითეტიდან, რომელიც ისტორიულ რეალობას არ ემყარებოდა. „წმიდა მენას, ერმოგენესა და ევგრაფოსის წამების“ ავტორი არ ასხვავებდა ეგვიპტელ მენას და *καλλικλέαδος Μηνάς*-ს, არამედ შექმნა ახალი ნარატივი, რათა ისინი დაეკავშირებინა.

---

¹ ვრცლად წამების შინაარსი გადმოცემული გვაქვს ტომის შესავალში.

2. მენას შესახებ ბერძნულ სვინაქსარებში დაცულია ამბავი, რომლის მიხედვითაც კონსტანტინოპოლის აკროპოლისთან წმიდა მენას ნეშტი აღმოაჩინეს. ტექსტი 17 თებერვალს უნდა წაკითხულიყო: იმპერატორ ბასილის (867-885) დროს, ერთ ღამეს, ფილომატესს წმიდა მენა გამოეცხადა და უთხრა: „მე ვარ καλλικλάδος Μηνᾶς, დაკრძალული მიწის ქვეშ აკროპოლისის მახლობლად, ზღვის ნაპირზე.“ მან მიუთითა ადგილი, სადაც მისი ნეშტი იყო დამარხული. ფილომატესმა ეს ამბავი თავის მეგობარ მარიანოსს გაანდო, რომელმაც იმპერატორს აცნობა. გაგზავნილმა ჯარისკაცებმა გათხარეს მითითებული ადგილი და იპოვეს მეტალის სარკოფაგი, რომელშიც წმიდანის ნეშტი და დაფები იყო, რომელთა წარწერებიც ადასტურებდა, რომ ეს მართლაც წმიდა მენა იყო. წარწერების მიხედვით, ნეშტი იქ ოთხასი წლის განმავლობაში ესვენა.

3. წმიდა ნაწილების გადატანის მოტივი: „მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის წამების“ ტექსტში დადასტურებულია წმიდანის სურვილი, რომ მისი ნეშტი ქალაქ ბიზანტიაში გადასვენდეს, რასაც სასწაულებრივ მოლივლივე სარკოფაგის მოტივი ახლავს. ეს იმეორებს ეგვიპტელი მენას ნეშტის კოთაიონიდან ეგვიპტეში გადატანის ისტორიას, რაც აჩვენებს, რომ ორივე ამბავი მიზანმიმართულად უკავშირდება ერთმანეთს. სვინაქსარებში დაცული თხრობა შეესაბამება წმიდა მენას, ერგოგენესა და ევგრაფოსის წამების ტექსტში მოცემულ თხრობას წმიდა მენას ქალაქ ბიზანტიაში გადასვენების შესახებ, რაც აჩვენებს, რომ კონსტანტინოპოლური ჰაგიოგრაფიული ტრადიცია მას ეგვიპტელ მენასთან აიგივებდა.

4. მეორე მენას ხელოვნურად შექმნა: „წმიდა მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის წამების“ ავტორი, ფსევდო-ათანასე ალექსანდრიელი, ცდილობს καλλικλάδος Μηνᾶς-ს ცალკე წმიდანად წარმოჩენას, თუმცა განსხვავება მხოლოდ მის ეპითეტსა და რიტორიკული ნიჭის აღწერაშია. ეს მიანიშნებს, რომ ეპითეტის ახსნა ხელოვნურია და მისი მიზანია, უკვე არსებულ ჰაგიოგრაფიულ ტრადიციასთან შეთანხმდეს ტკბილ-მოუბარი მენას სახე.

5. ისტორიული კონტექსტი და კონსტანტინოპოლის პრესტიჟი: კონსტანტინოპოლს სურდა პრესტიჟული რელიქვიების მოპოვება და, სწორედ ამიტომ, ქრისტიანულ სამყაროში ეგზომ პატივცემული და თაყვანცემული ეგვიპტელი წმიდა მენა „მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის ნამების“ ავტორის მიერ წარმოჩენილია, როგორც ადგილობრივი წმიდანი. წმიდანთა ნამების ტექსტი შეიქმნა ამ სურვილის გასამართლებლად და წმიდანის ისტორია გადააკეთა, რათა ის ბერძნულენოვანი სამყაროსთვის მიესადაგებინათ (იქვე, 139-144).

3. დალაჰაი ასკვნის, რომ: 1. მარეოტის წმიდა მენა, კოთაიონის წმიდა მენა და καλκικῆδος Μηνᾶς ერთი და იგივე პიროვნებაა. იგი წარმოშობით ეგვიპტელი იყო და მონამებრივი სიკვდილი საკუთარ სამშობლოში მიიღო. მის საფლავზე აღიმართა დიდებული ბაზილიკა, რომელიც ქრისტიანული სამყაროს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს თაყვანსაცემ ადგილად იქცა (აბუ მენა ეგვიპტეში). 2. ეგვიპტეს გარეთ მდებარე მისი საკულტო ადგილებიდან, კოთაიონსა და კონსტანტინოპოლში არსებული ტაძრები ლეგენდების წყაროდ იქცა, რომელთა გავლენა ქრისტიანულ სამყაროში გავრცელდა. თუმცა არცერთი ეს ლეგენდა არ გვეხმარება ისტორიული მენას უკეთ გაგებაში. 3. კოთაიონის ლეგენდა, როგორც ჩანს, უძველესი დროიდან იღებს სათავეს და, შესაძლოა, VII საუკუნისთვის უკვე არსებობდა;¹ მაშინ, როცა კონსტანტინოპოლის ლეგენდა არ უნდა იყოს IX საუკუნის ბოლო მესამედზე უფრო ადრინდელი (Delehay 1910, 145). დღეს უკვე მიჩნეულია, რომ წმიდა მენას კულტი აბუ მენაში, ეგვიპტეში, IV საუკუნის ბოლოდან არსებობდა, იქ არა მხოლოდ ეგვიპტელი ქრისტიანები, არამედ ხმელთაშუაზღვისპირეთის რეგიონიდან ჩადიოდნენ მომლოცველები, რასაც მოწმობენ ამ რეგიონში ნაპოვნი ფირფიტები და სხვა ნივთები წმიდა მენას გამოსახულებებითა და წარწერებით (Silvano, Varalda 2019, 52-53). წმიდანთა მონა-

---

¹ <http://csa.history.ox.ac.uk/record.php?recid=S00073>.

ცემთა ბაზაში წმიდა მენას გარდაცვალების თარიღად მითითებულია არა უადრეს 305 წლისა და არა უგვიანეს 310 წლისა.¹

ჰ. დალაჰაი სტატიას ურთავს მის მიერ აღმოჩენილი თხზულების *Εἰρησεως τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μηνᾶ τοῦ Καλλικελάδου* „წმიდა მონაშე მენა ტკბილმოუბრის ნაწილების აღმოჩენა“ ტექსტს, რომელიც მისი კვლევისა და სტატიის დაწერის ბიძგი გახდა. ტექსტი დაცულია ბრიტანეთის მუზეუმის ხელნაწერში add. 36.589. ხელნაწერი წარმოადგენს თებერვლის მენოლოგიონს. თხზულება 17 თებერვალს იკითხებოდა, იმ დღეს, როდესაც, კონსტანტინოპოლში წმიდა მენას წმიდა ნაწილების აღმოჩენის ხსენება აღინიშნებოდა. ანონიმი ავტორის ტექსტი სამ ნაწილად იყოფა: შესავალი (ნაწილი 1); წმიდა მენას წმიდა ნაწილების კონსტანტინოპოლში გადატანის თხრობა (ნაწილები 2-4); სასწაულთა კრებული, რომლებიც ამ წმიდა ნაწილებმა ქმნეს (ნაწილები 5-12). მეორე ნაწილი სიტყვა-სიტყვით აღებულია „წმიდა მენას, ერმოგენესა და ევგრაფოსის ნამების“ კიმენური რედაქციის ტექსტიდან. ავტორი მხოლოდ ამბობს, რომ წმიდანის სხეული იქნა დაკრძალული მისივე სახელობის ტაძარში. რაც შეეხება მცირე სასწაულთა კრებულს, მას არაფერი აქვს საერთო ფსევდო-ტიმოთე ალექსანდრიელის მიერ გადმოცემულ სასწაულებთან (Delehaye 1910, 145).

ერთი და არა რამდენიმე წმიდა მენას შესახებ ჰ. დალაჰაის დასკვნები სრულად გაზიარებულია სამეცნიერო ლიტერატურაში.

ამრიგად, ეგვიპტელი მენა და *καλλικελάδος Μηνᾶς* („წმიდა მენას, ერმოგენესა და ევგრაფოსის ნამების“ კიმენური და მეტაფრასული რედაქციების წმიდა მენა) ერთი პერსონაჟია, ხოლო კონსტანტინოპოლელმა ჰაგიოგრაფებმა მიზანმიმარ-

---

¹ <http://csla.history.ox.ac.uk/record.php?recid=S00073>

თულად შეცვალეს მასზე მონათხრობი, რათა მენა ადგილობრივ წმიდანად წარმოეჩინათ.

თუ ვივარაუდებთ, რომ ექვთიმე ათონელმა თავად დაურთო მის მიერ თარგმნილ „წამებაჲ წმიდისა მინაჲსი და ერმოგენე და ევლრაფოჲსის“ (BHG 1270) კიმენურ ტექსტს წმიდა მენას სამი სასწაული (BHG 1257; 1258; 1260), რომლებიც ფსევდო-ტიმოთე ალექსანდრიელის სახელით არის ცნობილი, მაშინ შეიძლება დაბეჯითებით ვთქვათ, რომ მან კარგად იცოდა, რომ ეგვიპტელი მენა და *καλλικέλαιος Μηνᾶς* ერთი და იგივე წმიდანია. აქ შეიძლება მეორე ვარაუდიც გამოვთქვათ, რომ მას ხელთ ჰქონდა ბერძნული ხელნაწერი, რომელშიც „წმიდა მენას, ერმოგენესა და ევგრაფოჲსის წამებას“ უკვე დართული ჰქონდა ეგვიპტელი მენას სამი სასწაული.

წმიდა მენა ქართულ ლექციონარებში მოხსენიებულია რამდენიმეჯერ: 12 ნოემბერს: თთუესა ნოემბერსა იბ. ნეტარისა ასიას შწნებულსა. წსენებაჲ წმიდისა ნეტარისა მენაჲსი. ყოველი წმიდათაჲ (თარხნიშვილის 1357) (Tarchnishvili 1960, 62). 10 ივლისს: თთუესა ივლისა ი. ნეტარისა ბაეს შენებულსა. წსენებაჲ ნეტარისა მენაჲსი. ყოველი წმიდათაჲ (თარხნიშვილის 1084) (იქვე, 22). 31 ოქტომბერს: თთუესა ოკდონბერსა ლა. მაჲს შწნებულსა. წსენებაჲ ესაია წინაჲსწარმეტყუელისაჲ, მენაჲსი, ფოკაჲსი. ყოველი წმიდათაჲ (თარხნიშვილის 1335) (იქვე, 59). წმიდა მენა სხვა წმიდანებთან ერთად იხსენიება იოანე ზოსიმეს მიერ შედგენილ საეკლესიო კალენდარშიც 4 მაისს, 10 ივლისს, 31 ოქტომბერს, 11 ნოემბერსა და 12 ნოემბერს.¹

ქართულ სვინაქსარებში წმიდა მონამეების – „მენას, ერმოგენეს და ევლრაფოჲსის წამების“ მოკლე თხრობა მოცემულია 10 დეკემბერს. ტექსტი მცირე ზომისაა და აქ სრულად მოვიტანთ მას XI ს. გადანერვილი იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის სვინაქსრის (J) Jer-24-ის 76v-77r-ზე დაცული ტექსტის

---

¹ <http://csla.history.ox.ac.uk/record.php?recid=S00073>

და პარიზის ნაციონალურ ბიბლიოთეკაში (BnF. Département des Manuscrits. Géorgien 4, 28r-29r) დაცული თისლის მონასტრის სვინაქსრის (P) ტექსტის მიხედვით.

[77v J; 28r P] თუესა დეკენბერსა ო. წმიდათა მონამეთა მინაჲსი, ერმოგინესი და ევლრაფოჲსი

ესე წმიდაჲ მონამე მინა იყო მაქსიმიანეს ზე¹ მეფისა. ხოლო ძიებაჲ რაჲმე იქმნა ალექსანდრიელთა⁶ მიერ და აღძრვაჲ საქმისა რომლისათჳსმე. მაშინ განმართლება⁷ მისა, მეფისა მიერ წარივლინა მუნ წმიდაჲ ესე. და რამეთუ იყოვე სწავლულ ყოვლითა სიბრძნითა და წურთილ სიტყუათა რიტორობისათა, ვინაჲთგან მრავალი ჟამი დაეყო ათინას შინა სწავლისათჳს და მეტყუელებისა რომელი მიერ მოედო. და რამეთუ ათინელი იყო ნათესავითცა, მივიდა უკუე ალექსანდრიას და არა ხოლო თუ მეცნიერებად, აღძრვისა მის მოიყვანნა ალექსანდრიელნი და ყოველივე განუმარტა მათ მიერ ყოფილი, საძიებელი და შფოთი, არამედ რომელთა-იგი შეეწყნარა სიტყუაჲ ქრისტეს სარწმუნოებისაჲ, შეურყეველად და მტკიცედ ჰყრობად მისსა⁸ აღჰმზადნა [28v P] და მრავალნი სნეულნი განკურნნა.

ვინაჲცა ესმა მისთჳს მეფესა და წარავლინა დიდებული ეპარხოზი⁹ ერმოგინე და ამცნო, რაჲთა განეყენოს მინა ქრისტეს სარწმუნოებისაგან. ხოლო უკუეთუ არა ერჩიდეს, რაჲთა გუემოს იგი¹⁰ ყოვლითა¹¹ სატანჯველითა.

რომელსაცა წინააღუდგა წმიდაჲ მინა სიტყუთა მოძღურებისაჲთა, ამისთჳსცა მოჰკუეთნა ფერწნი მისნი და აღმოჰჰადნა თუალნი და აღმოჰკუეთა ენაჲ მისი. გარნა ვინაჲთგან ჳორცთა მისთაგან მოჭრილნი იგი ასონი საკურველებით განკურნებულნი იხილნა და ორნი ანგელოზნი, რომელნი თავსა მინაჲსსა ჰფარვიდეს. [77r J] მოიქცა და ჰრწმენა

---

¹ ზღ J. ალექსანდრელთა J. განმარტებად J. მისა J. ეპარხოზი P. ~ ერჩიდეს იგი, რაჲთა გუემოს ყოვლითა J. ყოვლითავე P.

ქრისტე¹ და წმიდისა მინაჲს მიერ ნათელ-ილო და მოსრულთა მათ ეპისკოპოსთაგან² მღვდელთმოძღურებისა პატივი მიიღო.

ესე რაჲ ცნა მეფემან, სავსე რისხვითა მივიდა მათ ზე-და, და³ ბრძანა წარდგინებაჲ მათი წინაშე მისსა და ვითარ-იგი ამხილა წმიდამან ერმოგინე, მყის უბრძანა ლახურითა გურე-მა⁴ მუცელსა მისსა და ჴელთა და ფერჴთა მოჭრაჲ და ნაკუ-ერცხალთა ცეცხლისათა შთაგდებად და ნეშტი ჴორცთა მის-თაჲ შთაბნევად მდინარესა შინა. ხოლო წმიდისა მინაჲსი ბრძანა დამოკიდებაჲ ადგილსა რასმე ბნელსა და ლოდისა მიძიმისა მობმაჲ მისდა.

და ესე რაჲ აღესრულა, მაშინ წმიდანი ესე ანგელოზისა მიერ განიკურნნეს და წინაშე მეფისა წარდგეს და კუალადცა უღმრთოებაჲ მისი ამხილეს, ვინაჲცა წმიდაჲ ევლრაფოს,⁵ რომელი იყო მწიგნობარი წმიდისა მინაჲსი, კადნიერ იქმნა და ქრისტე აღიარა. და მრავალი გინებაჲ უკეთურისა მის მეფისაჲ წარმოთქუა. ხოლო მეფემან, ვითარ-იგი ძლეულებაჲ და მხი-ლებაჲ თჳსი ვერ თავს-იდვა, აღივსო გულისწყრომითა და იწადა მახული და თჳსითა ჴელითა მოკლა წმიდაჲ ევლრაფოს. და ეგრეთვე მსახურთა მათ მძლავრისათა მოკლნეს⁶ მახული-თა [29r P] წმიდაჲ მინა და ერმოგინე. ხოლო პატიოსანნი ნა-წილნი მათნი აღვიდეს და დაისხნეს ბიზინტიას, სადა-იგი არიან აწ, რამეთუ ესრეთ ვედრებულ იყო უფლისადა წმიდაჲ მინა.⁷

ხოლო წამებაჲ მათი აღწერა ათანასე ალექსანდრიელ-მან.

მანანა დოლაქიძისა და დალი ჩიტუნაშვილის მიერ გა-მოქვეყნებულ გიორგი მთაწმიდელის დიდი სვინაქსრის გამო-ცემაში, რალა თქმა უნდა, დაბეჭდილია ეს ტექსტი (დოლაქი-ძე, ჩიტუნაშვილი 2017, 90). გიორგი მთაწმიდელის დეკემბრის თვის თვეწმიც 10 დეკემბერს არის დადასტურებული წმიდა მონაშეთა მინა, ერმოგინი და ევლრაფოასის ხსენების დღე.

---

¹ ქრისტე P. 2. ეპისკოპოსთაგან J. 3. და – P. 4. გუმერაჲ P. 5. ევლრაფოს J. 6. მსახურთა მიერ მძლავრისათა 7. მოიკლნეს J.

ე. გაბიძაშვილი უთითებს, რომ მინა ეგვიპტელის მეტაფრასული ტექსტი ორგზისაა ქართულად თარგმნილი: 1. თეოფილე ხუცესმონაზვნის მიერ თარგმნილი მინა ეგვიპტელის ნამება სათაურით „ნამება ნმიდისა და დიდებულისა დიდისა ქრისტეს მონამისა მინაჲსი, რომელი იყო ეგვიპტით და ინამა კუტაგანს,“ დაცულია Ath-36 XI ს.-ის ხელნაწერში, 13v-19v-ზე. 2. იგივე ტექსტი თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერაც, მისი სათაურია „ნამება ნმიდისა და დიდებულისა დიდისა ქრისტეს მონამისაჲ მინა მეგვიპტელისაჲ, რომელი ინამა ქალაქსა კოტვაოსა“. ტექსტი დაცულია A-128 XII-XIII სს.-ის ხელნაწერში 60r-66v-ზე; S-384 XI-XII სს.-ის ხელნაწერში 612-635 გვერდებზე. არსებობს, აგრეთვე, ქართულ ენაზე თარგმნილი მენა ფრიგიელის ცხოვრების კიმენური ტექსტი: [„ცხოვრება ნმიდისა მენაჲსი,“] რომელიც დაცულია XI ს.-ის ერთადერთ ხელნაწერში Sin. O. Geo 11, 1r-8r-ზე. ხელნაწერებში მინა ეგვიპტელის და მენა ფრიგიელის მოსახსენიებელი დღეა 11 ნოემბერი (გაბიძაშვილი 2004, 285). და, როგორც ზემოთ დავინახეთ, მინა ეგვიპტელი, მინა ფრიგიელი და ტკბილადმოუბარი მენა ერთი და იგივე ნმიდანია.

ბოლოს, შეიძლება სინანულით აღვნიშნოთ, რომ ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილ „ნმიდა მენას, ერმოგენესა და ევგრაფოსის ნამების“ კიმენურ ტექსტს (BHG 1270) დართული ექვთიმესავე ქართულ ენაზე თარგმნილი ნმიდა მენას სამი სასწაულის შესახებ სამეცნიერო ლიტერატურაში, არც ჩვენში, და არც სხვაგან, ერთი ცნობაც კი არ მოგვეპოვებოდა, რაც განსაკუთრებით დასანანია, რადგან ნმიდა მენას სასწაულების მოკლე თუ ვრცელი თხრობების შესახებ ბერძნულ თუ ქრისტიანული აღმოსავლეთის ენებზე არსებულ ტექსტებზე მრავალი მკვლევარი ამახვილებს ყურადღებას. ეს კი იმით იყო განპირობებული, რომ „ნამების“ ტექსტი დღემდე არ იყო გამოქვეყნებული და სამივე ხელნაწერის აღწერილობაში, სადაც ექვთიმეს თარგმანია დაცული, აღმწერებმა ნმიდა მენას სასწაულები „ნამების“ თხრობის ნაწილად მიიჩნიეს, ვერ გა-

მიჯნეს წამების ტექსტის დასასრული და სასწაულთა თხრობის დასაწყისი.

2.1. ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი და „წმიდა მენას, ერმოგენესა და ევგრაფოსის წამების” ტექსტის შემდგომ დართული წმიდა მენას სასწაულებისათვის

ბერძნული „წმიდა მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის წამების” ტექსტის შემცველ ხელნაწერებს არ ერთვის წმიდა მენას სასწაულები. ისინი ცალკე კრებულების სახით გვხვდება ხოლმე. ექვთიმე ათონელი, მის მიერ თარგმნილ თხზულებას „წამებაჲ წმიდისა მენაჲსი და ერმოგენესი და ევგრაფოსისი,” ურთავს წმიდა მენას სამ სასწაულს: ისაურელი პილიგრიმის შესახებ (BHG 1257); ევტროპიოსისა და ვერცხლის ფეშხეუნების შესახებ (BHG 1258) და ებრაელისა და ქრისტიანის შესახებ (BHG 1260). როგორც ზემოთ ვწერდით, აქ ორი მოსაზრება შეიძლება გამოითქვას: ა) ან ეფთვიმე ათონელმა თავად მოიძია, გამოკრიბა და დაურთო წმიდა მენას 13 სასწაულიდან სამი სასწაული „წამების” ტექსტის ბოლოს; ბ) ან არსებობდა და დღეს დაკარგულია ბერძნული დედანი, სადაც წამებას ერთოდა ეს სამი სასწაული, ანაც მეტი და ექვთიმემ მხოლოდ ეს სამი გამოარჩია და თარგმნა. ჩვენ უფრო სარწმუნოდ პირველი მოსაზრება მიგვაჩნია, რადგანაც ექვთიმე ცნობილია სათარგმნი ტექსტების კომპილაციით, კრებულების თავად შედგენითაც კი. ნ. მელიქიშვილმა შეისწავლა და გამოაქვეყნა ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი წმიდა იოანე ოქროპირის ჰომილეტიკური კრებული „მარგალიტი.” მეცნიერი ექვთიმეს თარგმნილ კრიტიკულ ტექსტს წამძღვარებულ გამოკვლევაში განიხილავს რა „მარგალიტის” ბერძნული და ქართული ტექსტების სტრუქტურას, წერს: „ქართულ თარგმანში მთლიანი ბერძნული საკითხავის დაყოფა ნაწილებად

ექვთიმედ შემოღებულად მიგვაჩნია. „მარგალიტის“ ქართული რედაქციის ქვესაკითხავთა სათაურების მატარებელი გაცილებით დიდი მოცულობის ტექსტები იოანე ოქროპირის აურაცხელ სიტყვებში, თარგმანებებში, საუბრებში არის გაბნეული; მათი პარაფრაზირებული, შემოკლებული, გადამუშავებული სახეა ჩართული ბერძნულ ეკლოგებშიც. ვფიქრობთ, „მარგალიტის“ ქართველი მთარგმნელის მიზანდასახულობამ განაპირობა სრული ტექსტიდან ამოკრებილი ამ მონაკვეთების ქვესაკითხებად გამოყოფა ძირითადი სიტყვიდან, მათთვის იმავე დასათაურების გაკეთება, რასაც ატარებს მათი შესატყვისი სრული ტექსტი და ამ სახით ჩართვა „მარგალიტის“ ქართულ რედაქციაში“ (მელიქიშვილი 2015, 46). სხვაგან, ნ. მელიქიშვილიც მიდის დასკვნამდე, რომ ან უნდა ეარსება „მარგალიტის“ ბერძნულ დედანს, რომელიც ექვთიმეს თარგმანშია ასახული, ან კრებული ამ სახით ექვთიმემ ჩამოაყალიბა (იქვე, 47). მოვიხმობთ ნ. მელიქიშვილის მეორე მსჯელობასაც „მარგალიტის“ ქართული თარგმანის სტრუქტურის და თავად ტექსტის „კლება-მატების“ მეთოდით თარგმნის შესახებ: „რამდენად შეეძლო ეფთვიმე ათონელს თვითონ შეექმნა ასეთი სტრუქტურის კრებული? ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად უნდა გავითვალისწინოთ ეფთვიმე ათონელის მთარგმნელობითი მოღვაწეობის მასშტაბები და მეთოდი. ეს საკითხი სამეცნიერო ლიტერატურაში კარგად არის შესწავლილი. ბევრი მაგალითის მოტანა შეიძლება იმის საილუსტრაციოდ, რომ ეფთვიმე ძალიან თავისუფლად ეპყრობოდა სათარგმნ დედანს – ტექსტს ამოკლებდა და ავრცობდა, ახდენდა პარაფრაზირებას, გარკვეულ მონაკვეთებს ტოვებდა, აკეთებდა კომპილაციას, ანუ რომელიღაც სხვა ტექსტიდან მონაკვეთები გადმოჰქონდა სათარგმნ თხზულებაში ... ყველაფერი ეს გარკვეული მიზანდასახულობით კეთდებოდა. თუ ქართული „მარგალიტის“ არსებული სტრუქტურა ეფთვიმეს შემუშავებულია, მაშინ ის სრულად პასუხობს იმ მიზანს, რომელიც ამოძრავებდა ამ დიდ მამას თავისი მთარგმნელობითი მოღვაწეობისას, კერძოდ, რაც შეიძლება გასაგები და ხელმი-

სანვდომი გაეხადა ბერძნული ორიგინალი მკითხველისათვის” (მელიქიშვილი 2015, 48).

თუკი მივიღებთ მსჯელობას, რომ ეფთვიმე ათონელი თავად ასტრუქტურირებდა ტექსტს, რთავდა სხვა ავტორების მოსაზრებებს სხვა ავტორთა თხზულების თარგმნისას, აკლებდა ავტორისეულ მსჯელობებსა და მოსაზრებებს, ამიტებდა თავისივე ნააზრევს და ამ ყოველივეს მკითხველისათვის უფრო მეტად გასაგებ ტექსტად გარდასაქმნელად აკეთებდა, რა გასაკვირი შეიძლება იყოს, რომ მან თავად მოიძია წმიდა მენას სასწაულები, შეარჩია 13-დან სამი და ისინი თარგმნა ქართველი მკითხველისათვის, შემდეგ კი დაურთო წმიდა მენას „ნამებას” მისივე სასწაულები.

როგორც შესავალშივე აღვნიშნეთ, ბერძნულ ენაზე წმიდა მენას სასწაულების მოკლე და ვრცელმა ტექსტებმა მოაღწიეს ჩვენამდე. ლ. სილვანომ და პ. ვარადამ შეისწავლეს წმიდა მენას სასწაულების ბერძნული ხელნაწერების ტექსტები და ისინი ოთხ რედაქციად დაყვეს. მათი განსაზღვრებით:

ა რედაქცია კოპტური ვერსიიდან მომდინარეობს და ტექსტი დაცულია ერთგვაროვან უძველეს ხელნაწერებში;

ბ რედაქციის ტექსტი დაცულია ერთადერთ ხელნაწერში, რომელიც გამოაქვეყნა ი. პომიალოვსკიმ 1900 წელს (Pomjalovskij 1900). ბ რედაქციაში შეინიშნება ტექსტის გადამუშავების ტენდენცია მისი გავრცობისა და ენობრივი დახვეწის თვალსაზრისით;

გ და დ რედაქციები, სავარაუდოდ, ა-დან განვითარდა. გ რედაქცია წარმოადგენს *recensio brevior*-ს (BHG 1269a), გამოქვეყნებულს Vat. gr. 866 ხელნაწერის მიხედვით. ამ რედაქციას თხრობის შემოკლების ტენდენცია ახასიათებს;

დ რედაქციის ტექსტი (Ambr. F 99 sup.), მრავალმხრივად გადამუშავებული, აქ შეინიშნება სინონიმთა ხელახლა ფორმულირება, პერიფრაზების უფრო კლასიკური ზმნებით ჩანაცვლება, ზედმეტი სიტყვების გამოტოვება და ა.შ. (Silvano, Varalda 2019, 58-59).

ლ. სილვანომ და პ. ვარადამ გამოაქვეყნეს ბერძნული სასწაულების ა რედაქციის ოთხი სასწაულის კრიტიკული ტექსტი (იქვე, 60-76). პ. დუვომ გამოაქვეყნა ორი ხელნაწერის მიხედვით ებრაელისა და ქრისტიანის შესახებ წმიდა მენას სასწაულის ა რედაქციის ბერძნული ტექსტი (Devos 1960, 154-308; 282-285). გ რედაქციის სასწაულების ტექსტი გამოაქვეყნა რ. მიედემამ (Miedema 1918, 210-245). პ. ვარადამ გამოაქვეყნა წმიდა მენას მეორე სასწაულის (BHG 1258) ა რედაქციის რეკონსტრუირებული კრიტიკული ტექსტი, სადაც სქოლიოებში წარმოადგინა, აგრეთვე, ბ, გ, დ რედაქციის ვარიანტები (ვარადა 2021, 218-230).

ექვთიმეს მიერ მოძიებული და თარგმნილი სამი სასწაულის ბერძნული დედანი, რომელიც ბ რედაქციისაა (კვლევის ამ ეტაპზე ამ დასკვნამდე მივედით), დაცულია მხოლოდ ერთ ბერძნულ ხელნაწერში, ეს არის X-XI საუკუნეში გადანერილი მოსკოვის სინოდალური ბიბლიოთეკის №369 ხელნაწერი (დღევანდელი სახელდებით, Synod. gr. 161) (Varada 2021, 208). წმიდა მენას 13 სასწაულის ტექსტი ამ ხელნაწერის მიხედვით გამოაქვეყნა ი. პომიალოვსკიმ 1900 წელს (Pomjalovskij 1900, 62-89). მას შემდგომ, ბ რედაქციის ტექსტი აღარ გადაბეჭდილა.

წმიდა მენას სასწაულების ბერძნული ბ რედაქციის ტექსტს გააჩნია სათაური: Διήγησις Τιμοθέου Αρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μάρτυρος Μητᾶ, „ტიმოთე ალექსანდრიის მთავარეპისკოპოსის თხრობა წმიდა და დიდებული მონამე მენას სასწაულების შესახებ“ (იქვე, 62). ტიმოთე ალექსანდრიელს ექვთიმე ათონელი არ მოიხსენიებს სასწაულების ავტორად, ის უშუალოდ აბამს წამების ტექსტს წმიდა მენას სამ სასწაულს. ბერძნულ ენაზე სასწაულებს წინ უძღვის შესავალი (იქვე, 62-3), რომელიც ექვთიმემ არ თარგმნა.

ექვთიმე ათონელის თარგმანში არ ვხვდებით მენას სასწაულების ნუმერაციას და სასწაულების სათაურებს, რაც

ბერძნულ ბ რედაქციაში გვაქვს, მაგ.: Θάμα α'. Περὶ τὸν πορευθέντος πρὸς ἐξάθλια (იქვე, 63), ანუ: „სასწაული პირველი. სალოცავად წასულისათვის“; Θάμα β'. Περὶ τὸν ταξάμενον τὸν δίσκον (იქვე, 66), რაც ნიშნავს: „სასწაული მეორე. ფეშხუნის შემკვეთისათვის“; Θάμα δ'. Περὶ τὸν Ἐβραίου καὶ τὸν Χριστιανὸν (იქვე, 70), „სასწაული მეოთხე. ებრაელისა და ქრისტიანისათვის.“ სამეცნიერო ლიტერატურაში მიღებულია ამ სასწაულების ამგვარად მოხსენიება: პირველი სასწაულის – ისაურელი პილიგრიმის შესახებ (BHG 1257); მეორე სასწაულის – ევტროპიოსისა და ვერცხლის ფეშხუნების შესახებ (BHG 1258) და მესამე¹ (ქართული მესამე, ბერძნული მეოთხე) სასწაულისა – ებრაელისა და ქრისტიანის შესახებ (BHG 1260).

თითოეული სასწაულის თხრობის წინ ექვთიმე ათონელი თითო წინადადებით მკითხველს მიმართავს, რაც ბერძნულ დედანში მხოლოდ მეორე სასწაულის შემთხვევაში დასტურდება. პირველი სასწაულის, ისაურელი პილიგრიმის შესახებ, თხრობის წინ ვკითხულობთ: „ან ვისმინოთ, ძმანო, საკრველებანი, რომელნი ჰქმნნა ღმერთმან ჴელითა წმიდისა მონამისა (ქმონისა BC) თვისისა მენახსითა;“ მესამე სასწაულის, ებრაელისა და ქრისტიანის შესახებ, წინ წამდვარებული სიტყვები, რომლებიც ბერძნულ დედანში არ მოგვეპოვება, ექვთიმეს თარგმანის შემთხვევაში, ორი რედაქციითა ჩვენამდე მოღწეული: „და კუალად სხუაჲ საკრველი მეგულების მითხრობად წმიდისა ამის, საყუარელნო“ (ა რედაქცია); „კუალად სხუაჲ საკრველთმოქმედებაჲ გაუნყო წმიდისა მის, საყუარელნო“ (ბ რედაქცია). რაც შეეხება მეორე სასწაულის, ევტროპიოსისა და ვერცხლის ფეშხუნების შესახებ, შესავალ სიტყვებს, ბერძნულ დედანშია: Ἐτερον θάμα βισλίωμα διουγίσασθαι τὸν ἀγίον καὶ πανοβλίον γενόμενον μάρτυρος Μηνᾶ, რაც ამგვარად შეიძ-

---

¹ აქ და შემდგომ, წმიდა მენას მესამე სასწაულად მოვიხსენიებთ ბერძნული დედნისათვის მეოთხე სასწაულს, რომლის სათაურიცაა „ებრაელისა და ქრისტიანისათვის,“ BHG 1260-ს.

ლება ვთარგმნოთ: „მინდა გიამბოთ წმიდა და ყოვლადკურთხეული მოწამე მენას სხვა სასწაული.“ ექვთიმეს თარგმანშია: „და კუალად სხუაჲ საკრველებაჲ (საკრველი A) წმიდისა მენასი (წმიდისაჲ მის BC) მეგულების მითხრობად თქუენდა, რომელი იქმნა.“ ექვთიმეს მიერ თარგმნილი სამი სასწაულის უშუალოდ თხრობის წინ წამძღვარებული სიტყვების ქართულ თარგმანში არსებობის შესახებ ორი დაშვება შეიძლება იყოს: ა) ან ექვთიმეს ხელთ ჰქონდა ბერძნული ხელნაწერი, სადაც თითოეული სასწაულის თხრობამდე, პირველი და მესამე სასწაულების მსგავსად, ავტორი მიმართავდა მკითხველს, ბ) ან ექვთიმემ თავად ჩაამატა პირველი და მესამე სასწაულის თხრობის წინ არსებული ტექსტი.

3. ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი „წამებაჲ წმიდისა მენასი და ერმოგინესი და ევლრაფოჲსის“ და მის მიერ თარგმნილი და წამების ტექსტზე დართული წმიდა მენას სამი სასწაულის ბერძნულ ტექსტთან მიმართებისა და ექვთიმეს თარგმანის შემცველი ნუსხების რედაქციული ურთიერთმიმართების საკითხისათვის

3.1. ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი „წამებაჲ წმიდისა მენასი და ერმოგინესი და ევლრაფოჲსის“ ბერძნულ ტექსტთან მიმართებისა და ქართული თარგმანის შემცველი ნუსხების რედაქციული ურთიერთმიმართების საკითხისათვის

სამწუხაროდ, ფსევდო-ათანასე ალექსანდრიელის თხზულების „წმიდა მენას, ერმოგინესა და ევლრაფოჲსის წამების“ ბერძნული დედანი, მიუხედავად იმისა, რომ დაცულია არაერთ ბერძნულ ხელნაწერში, დღემდე არ არის გამოქვეყნებუ-

ლი.¹ ჩვენ საშუალება გვაქვს, შევადაროთ ქართული თარგმანის ტექსტი თხზულების ბერძნული Vaticane Ottobon. 422 1004 ნ. გადანერილი ხელნაწერის ბერძნული ტექსტის მცირეოდენ ფრაგმენტებს და, ხანაც მათ თარგმანებს, რაც დაბეჭდილია ჰიპოლიტეს დალაჰაის მიერ 1910 წელს გამოქვეყნებულ ნაშრომში “L’invention des reliques de saint Méneas à Constantinople” (Delehaye 1910, 138-150). ამდენად, უპირველესად, ჩვენ შევადარებთ ბერძნული ტექსტის იმ მონაკვეთებს ექვთიმეს თარგმანს, რაც ჰ. დალაჰაიმ დაბეჭდა, რომ ცოტათი მაინც გამოჩნდეს, თუ რა მიმართებაა ბერძნულ ტექსტსა და ქართულ თარგმანს შორის და გამოიკვეთოს ქართული ტექსტის შემცველი ხელნაწერების რედაქციული ურთიერთმიმართება.

ნაწარმოების სათაური სხვადასხვაგვარადაა წარმოდგენილი ხელნაწერებში:

A ხელნაწერში ვკითხულობთ: [თუესა] დეკენბერსა ი. წამებაჲ წმიდისა მენასი და ერმოგინესი და **ბარაფორისი**, კირიელეისონ!

B ნუსხაშია: თუესა დეკენბერსა ი. წამებაჲ წმიდისა მინასი და ერმოგინე და ევლრაფოესი. გუაკურთხენ, მამაო!

C ხელნაწერშია: დეკენბერსა ი. წამება წმიდისა მენასი და ერმოგინესი და **გრაფოესი**.

გუაკურთხენ, მამაო!

როგორც ვხედავთ, აქ ორი წმიდანის სახელი სხვადასხვაგვარად გვხვდება: მენა და **ბარაფორი** A ნუსხაში; B-ში: მინა და **ევლრაფო**, C-ში: მენა და **გრაფო**. ბერძნულ დედანში წამების სათაურია: Μαρτύριον τῶν ἁγίων Μηνᾶ, Ἐρμογίνου καὶ Εὐφράτου „წმიდათა მენას, ჰერმოგენეს და ევგრაფოსის წამება.“ როგორც ვხედავთ, **Εὐφράτος** „ევგრაფოს“ სახელი დამახინჯებულად არის წარმოდგენილი A ნუსხაში, როგორც **ბარაფორისი** (**Βαραφόριος**, **Βαραφόριος** სახელი ძველ, ბიზანტიურ

---

¹ ბერძნულ ხელნაწერთა ჩამონათვალი, სადაც წამების ტექსტია გადანერილი, მოცემული გვაქვს წინამდებარე ტომის შესავალში.

და ახალ ბერძნულ ენებში არ დასტურდება); და C-ში კი **გრაფოსი**. A ხელნაწერში ბარაფორ-ი მხოლოდ სათაურშია და-დასტურებული. C-ში არსებული **გრაფოსი**-ი არის ბერძნული **Εὐγράφος-ის (ეუგრაფოსი, ევგრაფოსი, რაც ნიშნავს „კარგ მწერალს, გადამწერს“)** დამახინჯებული ფორმა, სადაც პირველი ორი ასო ჩამოცილებულია.

საინტერესოა, რომ AC ნუსხებში სახელი ევგრაფოსი გვხვდება ფორმით **და გრაფოს**: „მას ჟამსა მწიგნობარმან მენაჲსმან **და გრაფოს** მიუგო“ AC; „წმიდაჲ იგი **მწიგნობარი და გრაფოს აღასრულნა** მახვლითა ჳელითა თჳსითა“ AC. მეორე მაგალითში ა) მწიგნობარი და ბ) გრაფოსი ორ სხვადასხვა პირად არის მიჩნეული გადამწერების მიერ და, ამდენად, ზმნაც ამგვარადავეა შესაბამებული: **აღასრულნა** მან იგინი.

სათაურში არსებული ბერძნული **Κύριε ἔλεησον** „უფალო, შეგვიწყალებ“ ძველ ქართულში დამკვიდრებული ბერძნული ტრანსლიტერირებული ნასესხობით „კირიელეისონ“ არის მოცემული A ხელნაწერში, ხოლო BC-ში კი მის ნაცვლად გვაქვს: „გუაკურთხენ, მამაო.“

ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი „მენას, ერმოგენესა და ევგრაფოსის წამების“ ჩვენამდე მოღწეულ სამ ხელნაწერში რომ ტექსტის ორი რედაქცია დასტურდება, ცხადყოფს შემდეგი ორი უმნიშვნელოვანესი ფაქტი:

1. წამების შესავალის მეორე წინადადებაში, ექვთიმეს თარგმანის A ნუსხაში ვხვდებით ვარიანტულ ნაკითხვას, რომელიც BC ხელნაწერებში ჩასწორებულია ბერძნული დედნის მიხედვით, კერძოდ:

A: [რომ]ლისათჳსცა მე, სანყალობელმან ათანა[ს]ჴს ალექსანდრისა ეპისკოპოზმან, ღირს ვიქმენ მადლითა ქრისტესითა მითხრობად შემდგომითი შემდგომად აქა ყოფილი საქმჴს.

B: რომლისათჳსცა მე, სანყალობელმან, ათანასი ალექსანდრისა ეკლესიისა ეპისკოპოსი, ღირს ვიქმენ მადლითა

ქრისტესითა მითხრობად **კათოლიკე ეკლესიათა მიმართ** შემდგომითი შემდგომად აქა ყოფილი საქმე.

C: რომლისათვისცა მე, საწყალობელი ათანასი ალექსანდრისა ეპისკოპოსი, ღირს ვიქმენ მადლითა ქრისტესითა მითხრობად **კათოლიკე ეკლესიისა მიმართ** შემდგომითი შემდგომად აქა ყოფილი საქმე.

ბერძნულ დედანშია: καγὼ ὁ ἐλάχιστος Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἀξιώθεις εἶναι τῆ τοῦ Χριστοῦ χάριτι ἐπιστέλλω **τῆ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ** καταθέσεις τινὰς ἐνταῦθα πραχθείσας καὶ δι' οἰκείου μου ταχυσυγράφου καταταχθείσας (Delehaye 1910, 138), რაც ნიშნავს: და მე, უმცირესი, ათანასე, ალექსანდრიელთა ეკლესიის ეპისკოპოსი, ქრისტეს მადლით მივიჩნიე ღირსად, მიმენერა **ერთიანი/მსოფლიო ეკლესიისათვის** რამდენიმე ჩანანერი.

როგორც ვხედავთ, A და BC ხელნაწერების ვარიანტულ ნაკითხვებს შორის აქ ძირითადი განსხვავებაა,¹ რომ ბერძნული **τῆ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ** „ერთიანი, საყოველთაო, მსოფლიო ეკლესიისათვის” A ხელნაწერში არ დასტურდება, ხოლო BC-ში კი გვაქვს: **კათოლიკე ეკლესიისა მიმართ**. ეს არის მნიშვნელოვანი რედაქციული განსხვავება ამ ხელნაწერებს შორის, რომელიც გამომწვეულია ἡ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ-ს ორგვარი გაგებით. თავდაპირველად, ბიზანტიურ ბერძნულში ἡ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ ნიშნავდა, უბრალოდ, „მსოფლიო, ერთიან, საყოველთაო ეკლესიას” და ეს ტერმინი გამოიყენებოდა როგორც ერთიანი, დაუყოფელი ეკლესიის აღსანიშნად. ბერძნული **καθολικῆ** ნიშნავს: ა) ზოგადს, ერთიანს, საყოველთაოს; იხმარება: 1. ღმერთისთვის; 2. ეკლესიისთვის; ბ. მართლმადიდებლური ეკლესიისათვის; გ. ქრისტიანობის დოქტრინის სწავლებისათვის, რომელიც მთელ მსოფლიოს მიემართება; დ. ერთიანი, მთლიანი ეკლესიისათვის; ე. ადგილობრივი ეკლესიები-

---

¹ წინადადება სრულად მოყვანილია და მასში არსებულ ვარიანტული ნაკითხვები გაანალიზებულია ქვემოთ.

სათვის; ვ. რომის ეკლესიისათვის; ზ. ნიკეის კრებისათვის; 5. მოციქულთა ეპისტოლეებისათვის და ა.შ. ბ) აგრეთვე, მისი ძირითადი მნიშვნელობა იყო კანონიკური (Lampe 2005, 690-691). შემდგომში, ἡ καθολικὴ ἐκκλησία-ის მნიშვნელობა დავინ-როვდა და შუასაუკუნეების ქართულ სამყაროში უფრო ხშირად, ნიშნავდა „რომის სამოციქულო ეკლესიას,” მაშინ, როცა ორთოდოქსული ქრისტიანობისათვის ჩამოყალიბდა ტერმინი „მართლმადიდებლური ეკლესია.” ამდენად, უხერხულობის თავიდან ასაცილებლად, ბერძნული ტექსტების ქართველი მთარგმნელები, მკითხველები რომ არ დაეზნიათ, ან ტოვებდნენ ამ ბერძნულ ტერმინს, ანაც სხვა ტერმინებით ანაცვლებდნენ. არსებობს საპირისპირო მაგალითებიც, როცა ბერძნულ ტექსტებში საუბრობდნენ ზოგადი, ერთიანი ეკლესიისათვის და მისი დოქტრინისათვის მახასიათებელ ცნებებზე, ქართველი მთარგმნელები მკითხველთათვის ამატებდნენ აქ მართლმადიდებლობის ცნებას. შორს რომ არ წავიდეთ, ექვთიმე ათონელმა „წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჲსის” თარგმანში ჩაამატა ბერძნულში არარსებული ფრაზა, რაც მხოლოდ ქართველი მკითხველისათვის იყო განკუთვნილი: „წერილ არს წერილთა შინა მათთა, ვითარმედ სხუაჲ სოფელი არს უხილავი და ცხორებაჲ საუკუნოჲ, **რომელი მიელის მონაფეთა მათ მართლმადიდებლობისათა.**” ბერძნულ დედანშია: Γέγραπται γὰρ αὐτῶν εἰς τὰς γράφας ἄγλιον εἶναι κόσμον ἀράτον καὶ ζῶην ἀτελεύτητον, რაც ნიშნავს: რადგანაც ასე წერია მათ წერილებში, რომ არსებობს სხვა სამყარო, უხილავი და დაუსრულებელი სიცოცხლე.¹

რომ დავუბრუნდეთ „მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის წამების” მაგალითს, აქ ექვთიმე ათონელის თარგმანის A ნუსხის ვარიანტული წაკითხვის შემთხვევაში, ბერძნული **πῆ**

¹ ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი „წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითალაჲსის” ტექსტი და გამოკვლევა, სადაც უფრო ვრცლადაა განხილული ეს მაგალითი, იბეჭდება ამავე ტომში.

καθολικῆ ἐκκλησίᾳ გამოტოვებულია უხერხულობის თავიდან ასაცილებლად, ხოლო BC ხელნაწერებში კი, შემდგომმა რედაქტორმა, შეამჩნია რა ეს, ჩაამატა დედნისეული სიტყვების თარგმანი: **კათოლიკე ეკლესიისა მიმართ.**

2. „მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის წამებაში“ არის პასაჟი, რომლის ბერძნული ტექსტი, სრულად არ მოჰყავს ჰ. დალაჰაის სტატიაში. მენამ მოითხოვა წყალი, მუხლი მოიყარა რა ეპისკოპოსების წინაშე, მონათლა ერმოგენე, რომელმაც მყისვე მიიღო ეპისკოპოსობის პატივი ცამეტი ეპისკოპოსის ხელისაგან. ამგვარად მოკლედ გადმოგვცემს ჰ. დალაჰაი ერმოგენეს მონათვლისა და ეპისკოპოსის წოდების მიღების შესახებ, მაგრამ შემდეგ ის ფრჩხილებში სვამს, რომ ბრიუსელური ხელნაწერის მიხედვით, ფსევდო-ათანასე ამატებს ფრაზას: **παρόντος κάμου τὸν τάλανος** (Delehaye 1910, 139), რაც ნიშნავს: „და თანადგომით ჩემი, გლახაკის;“ სიტყვა-სიტყვით: „თანადგომის და ჩემი, გლახაკის.“ ბრიუსელური ხელნაწერი, რომლის მიხედვითაც ჰ. დალაჰაის მოჰყავს ფსევდო-ათანასეს მიერ ჩამატებული ფრაზა, უნდა იყოს, XVII საუკუნის ხელნაწერი Ms. 08232-33 (3337), Bibliothèque Royale Albert Ier (KBR), Bruxelles, სადაც მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის წამება დასტურდება 190-196v-ზე. ბერძნული **παρόντος** ზმნის **ἀράειμι** „დასწრება, იქ ყოფნა, იქ ყოფნა დასახმარებლად, თანადგომა“ (Liddell, Scott 1996, 1333) მიმღეობის **παρών** ნათ. ბრ.-ის მხ.რ.-ის ფორმას; **κάμου** και **έμου**-ის შეკუმშული ფორმას, რაც ნიშნავს „და ჩემი;“ **τάλανος** ნიშნავს „გლახაკს, საცოდავს, ბეჩავს.“ ჩვენთვის უაღრესად საინტერესო და მნიშვნელოვანია, რომ ექვთიმეს თარგმანის A ნუსხასა და BC ხელნაწერებს შორის ვარიანტული წაკითხვის სხვაობას ქვემოთ მოყვანილ მაგალითში ქმნის სწორედ ფსევდო-ათანასეს მიერ ჩამატებული ფრაზა **παρόντος κάμου τὸν τάλανος** „და თანადგომით ჩემი, გლახაკის.“

A: ნეტარმან ერმოგინე ... ჯელთა დასხმითა ათცამეტთა ეპისკოპოსთაათა, და მუნთქუესვე **შეინყნარა** პატივი ეპისკოპოსობისაჲ.

B: ნეტარმან ერმოგინე ... და ჯელთა დასხმითა ათცამეტთა ეპისკოპოსთაათა და **თანადგომითა ჩემ გლახაკისაათა**, მუნთქუესვე **მიილო** პატივი ეპისკოპოსობისაჲ.

C: ნეტარმან ერმოგინე ... და ჯელთა დასხმითა ათცამეტთა ეპისკოპოსთაათა და **თანადგომითა ჩემ გლახაკისაათა**, და მუნთქუესვე შეინყნარა პატივი ეპისკოპოსობისაჲ.

ბერძნული ფრაზა **παρόντος κάμους τὸν τάλανος** „და თანადგომით ჩემი, გლახაკის,” უთუოდ, იქნებოდა და, შესაძლოა, არის კიდევაც, წამების ბერძნული დედნის ადრეულ ხელნაწერებში, რომლის მიხედვითაც ექვთიმეს თარგმანი ჩაასწორა მისმა შემდგომმა რედაქტორმა და ჩაამატა ფსევდო-ათანასეს ფრაზა და **თანადგომითა ჩემ გლახაკისაათა**, რომელიც უეჭვოდ ამოიკითხა რომელიმე ბერძნულ ხელნაწერში. ჰ. დალაჰაიმ მოიხმო ბრიუსელური ხელნაწერის ვარიანტული წაკითხვა ფსევდო-ათანასეს ტექსტში ჩამატებული ფრაზის გამო, რომელიც უგულებელყოფილია ვატიკანურ ხელნაწერში. ჩვენთვის კი ამ ფრაზას უალრესი მნიშვნელობა აქვს, რადგან აქ ნათლად ჩანს, რომ ქართველ რედაქტორს, ვინც ექვთიმეს თარგმანი ჩაასწორა, ხელთ ჰქონდა განსხვავებული ბერძნული ხელნაწერი და ჩაამატა ექვთიმეს მიერ „გამორჩენილი” ფსევდო-ათანასეს ფრაზა.

ვფიქრობთ, იმის დასტურად, რომ ექვთიმე მთანმიდელის მიერ თარგმნილი „წმიდა მენას, ერმოგენესა და ევგრაფოსის წამების” ტექსტი შემდგომი რედაქტორის მიერ არის გასწორებული, ზემოთ განხილული ორი მაგალითიც ცხადყოფს.

ქვემოთ წარმოვადგენთ განსხვავებულ ვარიანტულ წაკითხვებს, რაც A და BC ხელნაწერებს შორის გვხვდება, რაც, ჩვენის აზრით, სრულიად საკმარისია, ვამტკიცოთ, რომ ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი წამების და სამი სასწაუ-

ლის ტექსტი შემდგომი რედაქტორის მიერ გადამუშავების შემდეგ ჩამოყალიბდა განსხვავებულ რედაქციად. აქ ა რედაქციას უწოდებთ A ხელნაწერში დაცულ ტექსტს, ხოლო ბ რედაქციას – BC ხელნაწერებში. სამწუხაროდ, სამიდან ორი ხელნაწერი გვიანდელია. ჩვენ დაბეჯითებით ვერ დავამტკიცებთ, რომ ექვთიმეს თარგმანი ზუსტად არის ასახული ა რედაქციის ტექსტში და შემდგომი რედაქციისა კი ბ რედაქციაში, შესაძლოა, პირიქითაც იყოს, რადგან ექვთიმეს მოღვაწეობიდან ერთი საუკუნის შემდგომ არის გადანერილი H-341, ხოლო რამდენიმე საუკუნის შემდგომ არის გადანერილი ორი ნუსხა (A-70 XIII ს.; Q-112ა 1801 წ.). ბერძნული და სხვაენოვანი ხელნაწერების შესწავლისას მრავალი მკვლევარი მისულა დასკვნამდე, რომ „ძველი“ ხელნაწერთან მიმართებით, არ ნიშნავს „ძველს, ამოსავალს“ ტექსტის რედაქციის თვალსაზრისით. არის შემთხვევები, როცა გვიანდელ, შერყვნილი ორთოგრაფიით გადანერილ ხელნაწერში, რედაქციული თვალსაზრისით ბევრად ადრინდელი ტექსტია დაცული, ვიდრე ადრეულ ნუსხებში.

ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი „წამებაჲ წმიდისა მენაჲსი და ერმოგენესი და ევლრაფოჲსის“ პირველივე წინადადებაშივე ვხვდებით რედაქციულ განსხვავებას. სიმოკლისათვის, ა რედაქციას ყველგან აღვნიშნავთ, როგორც Geo¹-ს, ხოლო ბ რედაქციას, როგორც Geo²-ს.

Geo¹: ქრისტეს მადლ[თა მოფ]ენასა და ეკლესია[თა აღო]რძინებასა სიკუდილი განქარდა და აღდგომაჲ გამოჩნდა, **რომელსა შინა ჭეშმარიტებისა მონამენი მრავალსახეთა** სატანჯველთა მათ ზედა მონევენულთა შეიწყნარებდეს და მტერსა თჳსსა სძლეს. A

Geo²: ქრისტეს მადლთა მოფენასა და ეკლესიათა აღორძინებასა სიკუდილი განქარდა და აღდგომაჲ გამოჩნდა, **რომლისა მონაფენი მსწრაფლ მრავალსახეთა (სახეთა B)** სატანჯველთა მათ ზედა მონევენულთა შეიწყნარებდეს და მტერსა თჳსსა სძლეს. BC

როგორც ვხედავთ, აქ ა რედაქციის ვარიანტული წაკითხვის შინაარსია: გამოჩნდა აღდგომა, რომელშიც ჭეშმარიტების მოწამეები მათზე მოწვევულ მრავალნაირ სატანჯველს იღებდნენ, ხოლო ბ რედაქციის ვარიანტში კი შემდეგი შინაარსია: გამოჩნდა აღდგომა, რომლის მოწაფეებიც მათზე მოწვევულ მრავალნაირ სატანჯველს სწრაფად იღებდნენ.

Geo¹: [რომ]ლისათვისცა მე, **საწყალობელმან ათანას[ს] ალექსანდრისა ეპისკოპოზმან**, ღირს ვიქმენ მადლითა ქრისტესითა მითხრობად შემდგომითი შემდგომად აქა ყოფილი საქმე, და ჴელითა მოყუსისა ჩემისა, მალიადმწერლისაათა **დავანესე სახელგანთქუმულთა** მათ კაცთაჲ, რომელნი **აქა ქრისტეს მიერ** ინამნეს. A

Geo²: რომლისათვისცა მე, საწყალობელმან, ათანასი **ალექსანდრისა ეკლესიისა ეპისკოპოსი**, ღირს ვიქმენ მადლითა ქრისტესითა მითხრობად **კათოლიკე ეკლესიათა მიმართ** შემდგომითი შემდგომად აქა ყოფილი საქმე, და ჴელითა მოყუსისა ჩემისა, მალიადმწერლისაათა **დავანესე სახელით განთქუმულთა** მათ კაცთა, რომელნი **ან ქრისტეს მიერ** ინამნეს. B

რომლისათვისცა მე, **საწყალობელი ათანასი ალექსანდრისა ეპისკოპოსი**, ღირს ვიქმენ მადლითა ქრისტესითა მითხრობად **კათოლიკე ეკლესიისა მიმართ** შემდგომითი შემდგომად აქა ყოფილი საქმე, და **აღვწერე** ჴელითა მოყუსისა ჩემისა, მალიადმწერლისაათა, **წამებაჲ ესე სახელგანთქუმულთა ნეტართა ამათ კაცთანი**, რომელნი-იგი **აქა ქრისტესთვის** ინამნეს. C

მოსმობილ მაგალითში: ა) ა და ბ რედაქციებში თხზულების ავტორი სხვადასხვა ბრუნვის ფორმითაა წარმოდგენილი; ბ) A ნუსხაში **აქა ქრისტეს მიერ** გვაქვს, ხოლო ბ რედაქციის B ნუსხაში **ან ქრისტეს მიერ**, მაგრამ C ხელნაწერში განსხვავებული ვარიანტული წაკითხვა **აქა ქრისტესთვის** დასტურდება; გ) ა რედაქციასა და C ხელნაწერში გვაქვს შემდეგი ვარიანტული წაკითხვა: **ალექსანდრისა ეპისკოპოზმან**, ხოლო B ხელნაწერში კი **ალექსანდრისა ეკლესიისა ეპისკოპოსი**, რაც ბერძნულ დედანთან უფრო ახლოს დგას: ἐπίσκοπος τῆς

Ἁλεξανδρέων ἐκκλησίας „ალექსანდრიელთა ეკლესიის ეპისკოპოსი.“ მაგრამ მთავარი აქ არის, რომ ავტორი ა რედაქციაში ამბობს: ღირს ვიქმენ მადლითა ქრისტესითა მითხრობად შემდგომითი შემდგომად აქა ყოფილი საქმე; ხოლო ბ რედაქციაში კი ვკითხულობთ: ღირს ვიქმენ მადლითა ქრისტესითა მითხრობად **კათოლიკე ეკლესიისა მიმართ** შემდგომითი შემდგომად აქა ყოფილი საქმე. აქ, საბედნიეროდ, შეგვიძლია ქართული რედაქციების ტექსტი შევადაროთ ბერძნულ დედანს, სადაც ამგვარი ტექსტია: καγὼ ὁ ἐλάχιστος Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἀξιώθεις εἶναι τῆ τοῦ Χριστοῦ χάριτι ἐπιστέλλω **τῆ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ** καταθέσεις τινὰς ἐνταῦθα πραχθείσας καὶ δι' οἰκείου μου ταχυσγράφου καταταχθείσας (Delehay 1910, 138), რაც შეიძლება ამგვარად ვთარგმნოთ: და მე, უმცირესი, ათანასე, ალექსანდრიელთა ეკლესიის ეპისკოპოსი, ქრისტეს მადლით მივიჩნეი ღირსად, მიმენერა კათოლიკე ეკლესიისათვის რამდენიმე ჩანაწერი, რომელიც აქ გავაკეთე და შესრულდა და მონესრიგდა ჩემი სწრაფადმწერალი გადამწერის მიერ. როგორც ვხედავთ, ბერძნულ დედანში წარმოდგენილია ქართული თარგმანის ბ რედაქციის ვარიანტი: ἐπιστέλλω **τῆ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ** „მიმენერა კათოლიკე ეკლესიისათვის,“ მითხრობად **კათოლიკე ეკლესიისა მიმართ C**, მითხრობად **კათოლიკე ეკლესიათა მიმართ B**. ეს ვარიანტული ნაკითხვა არ დასტურდება ა რედაქციაში. აქ, ბერძნულ დედანთან უფრო ახლოს, სწორედ ბ რედაქცია დგას. საინტერესოა, რომ აქ ბერძნულ ხელნაწერში გვხვდება ტერმინი **ταχυσγράφος**, ოღონდ შერყვნილი ორთოგრაფიით, სადაც ერთი ρ ზედმეტია: **ταχυσγράφου**. ტერმინი **ταχυσγράφος** „მაღემწერალი, სწრაფადმწერალი“ (Lampe 2005, 1378) იხმარებოდა გადამწერის, ჩამწერის მიმართ, ვინც სწრაფად და ქარაგმებით, სიმბოლოებით ამოკლებდა წერისას სათქმელს, რაც სრულიად ადეკვატურად არის გადმოცემული ექვთიმეს თარგმანის ორივე რედაქციაში.

ამავე წინადადებაში ვხვდებით სხვა მნიშვნელოვან რედაქციულ სხვაობებსაც: ა რედაქციაშია: და **ჯელითა მოყუსისა ჩემისა, მალიადმწერლისაათა დავანესე სახელგანთქუმულთა მათ კაცთაჲ**, ბ რედაქციის B ნუსხა აქ ა რედაქციის ვარიანტს იმეორებს, ხოლო C ხელნაწერში კი გვაქვს: და **აღწერე** ჯელითა მოყუსისა ჩემისა, მალიადმწერლისაათა, **წამებაჲ ესე სახელგანთქუმულთა ნეტართა ამათ კაცთანი**. როგორც ვხედავთ, აქ AB ნუსხების ტექსტში ამგვარი ვარიანტული წაკითხვაა: და ჩემი მოყვასის, მალემწერლის ხელით, დავამტკიცე/დავანესე სახელგანთქმულ კაცთა. „წამებაჲ“ აქ უთუოდ გამოტოვებული ჩანს. C ხელნაწერში კი ვკითხულობთ: აღწერე ჩემი მოყვასის, მალემწერლის ხელით, ამ სახელგანთქმული ნეტარი კაცების წამება. სამწუხაროდ, აქ ბერძნულ დედანს ვერ შევადარებთ, რადგან ჰ. დალაჰაი წინადადების დასასრულს აღარ გვთავაზობს.

შემდეგი მაგალითისათვის მოგვეპოვება ბერძნული ვატიკანური ხელნაწერის ტექსტი, ამდენად, შევძლებთ შევადაროთ ის ქართულ თარგმანს: ὄντας ἀληθινὸν Θεὸν διεμύησέναι ἡμῖν ὁ καλλικλάδιος Μηνᾶς (Delehaye 1910, 139), რაც ნიშნავს: მართლაც ჭეშმარიტ ღმერთს განგვიმარტავს ჩვენ ტკბილადმეტყველი მენა.

Geo¹: ჭეშმარიტი **უფალი** გუაუნყა ჩუენ ტკბილადმეტყუელებითა თჳსითა მენა. A

Geo²: ჭეშმარიტი **ღმერთი** გუაუნყა ჩუენ ტკბილადმეტყუელებითა თჳსითა მენა. BC

მოსმობილი მაგალითიდან ჩანს, რომ აქ ექვთიმემ თავისუფლად თარგმნა ტექსტი: ა) ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაშია: ჭეშმარიტი **უფალი**, ხოლო ბ რედაქციაში კი ჭეშმარიტი **ღმერთი**. როგორც ვხედავთ, აქ ბერძნული ἀληθινὸν Θεὸς-ის ზუსტი თარგმანია ბ რედაქციის ვარიანტი; ბ) ყურადღებას იპყრობს წინადადებაში ბერძნული καλλικλάδιος „ტკბილხმოვანი, ხმამშვენიერი, მშვენიერად მგალობელი, ტკბილადმეტყველი“ (Liddell, Scott 1996, 867; Delehaye 1910, 143). ის კომპო-

ზიტია, მისი პირველი ნაწილია, **καλός** „მშვენიერი,“ მეორე კი **κἑλᾶδος** „ხმა, ხმაური, სიმღერა, ჰანგი, გალობა.“ ეს კომპოზიტი წმიდა მენას ზედწოდებად არის დადასტურებული ნამების ბერძნული კომენტური ტექსტის მანძილზე (Delehay 1910, 143). **Μηνᾶς ὁ καλκικἑλᾶδος**, ამბობს ჰ. დალაჰაი, მარტივად შეიძლება ნიშნავდეს „მჭევრმეტყველ მოლაპარაკე, მოსაუბრე მენას“ და ნამების ავტორმა აქცია მონამე რიტორად, რომელიც არ ივინყებს თავის პროფესიას მსაჯულისა და იმპერატორის წინაშე და საათობით შეუძლია ილაპარაკოს ისე, რომ მსმენელები ძრწოდნენ და კომპლიმენტებს ეუბნებოდნენ მას, როგორებიცაა: **καλκικἑλᾶδος**, **καλκικῆρῆταρ**, **καλκίφθοιγγος** „ტკბილადმეტყველი, მჭევრმეტყველი რიტორი, შესანიშნავი წარმოთქმის მქონე“ და ა.შ. (იქვე, 143). ჩვენს შემთხვევაში, ექვთიმემ სრულიად მართებულად თარგმნა ტერმინით „ტკბილადმეტყველება“ **καλκικἑλᾶδος**, მაგრამ აქ ის მენას საუბრის მანერას ეხება – **ტკბილადმეტყუელებითა თვისითა მენა**, როცა ბერძნულშია: **καλκικἑλᾶδος Μηνᾶς** „ტკბილადმეტყველი მენა.“

არის მეორე შემთხვევა, როცა ჰ. დალაჰაი იმონმებს ბერძნული ვატიკანური კოდექსის წინადადებას, სადაც **καλκικἑλᾶδος Μηνᾶς** „ტკბილადმეტყველ მენას“ ისევ ვხვდებით. აქ ერთგვანე მიმართავს მენას: **Παρακαλῶ σε, κάλλιστε μάκαρ, τὸν καλκικἑλᾶδον κήρσκα τῆς ἀληθείας, τὸ φῶς τῶν ἐν ζόφῳ βυθιζομένων εὐξασθαι ὑπὲρ ἑμοῦ** (Delehay 1910, 139), რაც ამგვარად შეიძლება ვთარგმნოთ: გვედრები შენ, უმშვენიერესო ნეტარო, ტკბილადმეტყველო ქადაგო ჭეშმარიტებისა, სიბნელეში ჩაძირულთა ნათელი, ილოცე ჩემთვის. ქვემოთ მოვიყვანთ ამ წინადადების თარგმანს ექვთიმეს თარგმანის რედაქციებში:

Geo¹: გვედრები, წმიდასა მაგას ქნარსა, სულიერსა **ტკბილადმეტყუელსა მონამესა** და შუენიერსა **მწყემსსა** და ჭეშმარიტებისა ნათელსა და ლელვაგუემულთა ნავთსაყუდელსა, რაფთა ლოცვა-ჰყო ჩემთს. **A**

Geo²: გევედრები, ნმიდასა მაგას ქნარსა, სულიერსა **ტკბილადმეტყუელსა მონამესა** და შუენიერსა **ჭეშმარიტებისა ნათელსა** და ღელვაგუემულთა ნავ[თ]საყუდელსა, რაათა ლოცვა-ჰყო ჩემთს. **B**

გევედრები **შენ**, ნმიდასა მაგას ქნარსა, სულიერსა ტკბილადმეტყუელსა მონამესა და შუენიერსა **მოლუანესა**, **ჭეშმარიტებისასა ნათელსა** და ღელვაგუემულთა ნავთსაყუდელსა, რაათა **ლოცვა-ჰყოს** ჩემთს. **C**

როგორც ვხედავთ, აქ ექვთიმე მთანმიდელმა მოგვცა ბერძნული ტექსტის თავისუფალი თარგმანი. აქ ექვთიმემ გადაასხვაფერა ბერძნული *κάλιστε μάκαρ, τὸν καλικάδαδον κήρυκα τῆς ἀληθείας, τὸ φῶς τῶν ἐν ζῶφῳ βυθίζομένων* „უმშვენიერესო ნეტარო, ტკბილადმეტყველო ქადაგო ჭეშმარიტებისა, სიბნელეში ჩაძირულთა ნათელო“ და ორივე რედაქციაში ვხედავთ მიახლოებით იმავე შინაარსს, მაგრამ სრულიად სხვა სიტყვებით. ბერძნული *τὸν καλικάδαδον κήρυκα* „ტკბილადმეტყველო ქადაგო“ აქ გადაკეთებულია და სამივე ხელნაწერში ერთნაირადაა წარმოდგენილი, როგორც **ტკბილადმეტყუელსა მონამესა**. ექვთიმეს თარგმანი სრულიად არ არის ამოვარდნილი კონტექსტიდან, პირიქით, ის ტკბილადმეტყველ მონამეს უწოდებს ნმიდა მენას, რაც, როგორც ჰ. დალაჰაი ამბობს, ნამების ავტორისათვისაც დამახასიათებელია (იხ. ზემოთ). რაც შეეხება რედაქციათა ურთიერთმიმართებას, აქ: ა) ა რედაქციის **შუენიერსა მწყემსსა** ბ რედაქციის **B** ხელნაწერშიანტიული იკითხვისით **შუენიერსა ჭეშმარიტებისა ნათელსა** არის ჩანაცვლებული, ხოლო C-ში კი **შუენიერსა მოლუანესა, ჭეშმარიტებისა ნათელსა** გვაქვს; ბ) C-ში ჩამატებულია ნაცვალსახელი: გევედრები **შენ**; და ა რედაქციის და **B** ხელნაწერის პირდაპირი მიმართვა არაპირდაპირადაა გადაკეთებული.

ბერძნული ვატიკანური კოდექსის მიხედვით მოყვანილ კიდევ ერთ ფრაგმენტში ვხვდებით *καλικάδαδος Μηνάς-ს: Εἰς Θεὸν μέγας καὶ δυνατὸς, ὃν ἐρμήνευσεν ἡμῖν δ' καλικάδαδος Μηνάς* (Delehay 1910, 139), რაც ნიშნავს: ერთი(ა) ღმერთი,

დიდი და ძლიერი, ვის შესახებაც გვიხსნიდა ჩვენ ტკბილად-მეტყველი მენა. ექვთიმეს თარგმანის ხელნაწერებში ამ ადგილას ვკითხულობთ:

Geo¹: ერთ არს ღმერთ, **დიდ და ძლიერ**, რომელი მაუნყა ჩუენ მენა. A

Geo²: ერთ არს ღმერთი, **დიდ და ძლიერ**, რომელი მაუნყა ჩუენ მენა. B

ერთ არს ღმერთი, და დიდ არს **ძალი მისი**, რომელი **ჭეშმარიტებით** მაუნყა ჩუენ მენა. C

ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციასა და B ნუსხაში ერთი ტექსტია დაცული, ხოლო C ხელნაწერში კი, მისგან განსხვავებული ორი ვარიანტია: ა) **დიდ და ძლიერ**-ის ნაცვლად გვაქვს: **და დიდ არს ძალი მისი**; და ბ) რომელი მაუნყა ჩუენ მენა-ს ნაცვლად C-შია: რომელი **ჭეშმარიტებით** მაუნყა ჩუენ მენა. ა რედაქციისა და B ნუსხის ორივე ვარიანტი თანხვედბა ბერძნულს, C-სი კი არა. ბერძნულ ტექსტთან მიმართებით ექვთიმეს თარგმანში აქ ერთ სხვაობას ვხედავთ: ბერძნული $\kappa\alpha\lambda\iota\kappa\acute{\alpha}\lambda\omicron\delta\iota\varsigma\ \text{Μην}\acute{\alpha}\varsigma$ „ტკბილადმეტყველი მენა“ აქ მხოლოდ „მენა-თი“ არის წარმოდგენილი. ამ შემთხვევაში, ექვთიმემ გამოტოვა წმიდა მენას ზედწოდება.

Geo¹: კეთილისათჳს დაისაჯე, რამეთუ სიბრძნითა **მასწავებ** ჩუენ სარწმუნოებასა ქრისტესსა, ჰ, **ყოვლადკეთილო მონამეო**. A

Geo²: კეთილისათჳს დაისა[ჯე], რამეთუ სიბრძნით **მასწავე** ჩუენ სარწმუნოებაჲ ქრისტესი, ჰ, **ყოვლადკეთილო მონამეო**. B

კეთილისათჳს დაისაჯე, რამეთუ სიბრძნით **მასწავებდ** ჩუენ სარწმუნოებასა ქრისტესსა, ჰ, **კეთილო მოლუანეო**. C

ამ ადგილას, როგორც ჰ. დალაჰი გვაუწყებს, ბერძნულ ვატიკანურ კოდექსში არის $\kappa\alpha\lambda\iota\phi\theta\iota\omicron\upsilon\gamma\epsilon\ \rho\acute{\eta}\tau\omicron\rho$ „ხმამშვენიერო, ტკბილხმოვანო რეტორო.“ სამწუხაროა, რომ მკვლევარს მხოლოდ ეს სიტყვები მოჰყავს კოდექსიდან და სრულ წინადადებას ვერ შევადარებთ. როგორც ვხედავთ, ბერძნული

καλλιθοιγγε ρήτορ „ხმამშვენიერო რეტორო“ ექვთიმემ თავისუფლად თარგმნა და ა რედაქციასა და B ნუსხაში გვაქვს ვარიანტული ნაკითხვა **ყოვლადკეთილო მონამეო**, ხოლო C-ში კი **კეთილო მოღუანეო**. ამას გარდა, სამივე ხელნაწერში ზმნა განსხვავებულ დროშია წარმოდგენილი: **მასწავებ A, მასწავებ B, მასწავებ C**.

თხზულების ერთ-ერთ ეპიზოდში მოთხრობილია ერმოგენეს ნათლობის შესახებ. ამ ტექსტიდან მოხმობილ მაგალითში ა და ბ რედაქციების ტექსტებს შორის ორ განსხვავებას ვხედავთ: ა) ა რედაქციაში არის ვარიანტი: მოილო სული ზეგარდამო შობისაჲ მოსატევებელად ცოდვათა; C ხელნაწერშია: მოილო სული ზეგარდამო შობისა, მოსატევებელად ცოდვათა; ხოლო B ნუსხაში კი: მოილო სული ზეგარდამო **მეორედ** შობისაჲ მოსატევებელად ცოდვათა. მეორედ შობა პირის ნათლობას და სულიერად „მეორედ“ შობას გულისხმობს. ამგვარი ვარიანტული სხვაობები შობისაჲ// **მეორედ** შობისაჲ ბერძნული ἢ δευτέρα γέννησις-სა და ἀναγέννησις-ისათვის გვხვდება სხვა ძველ ქართულ ხელნაწერებშიც, სადაც ზოგი რედაქტორი „მეორეს“ ამატებდა, ზოგიც კი ტოვებდა, რომ მკითხველი არ დაებნია და ქრისტიანობის მიერ უარყოფილი რეინკარნაცია არ ეგულისხმა გაუთვითცნობიერებელ მკითხველს, მიუხედავად იმისა, რომ აქ სულიერი „მეორედ შობა, ხელახალი შობა“ იგულისხმება. ბ) ა რედაქციასა და C ხელნაწერშია: **შეიწყნარა** პატივი ეპისკოპოსობისაჲ, ხოლო B ხელნაწერში კი: **მიილო** პატივი ეპისკოპოსობისაჲ.¹

Geo¹: და ნეტარმან ერმოგინე მადლითა ქრისტესმიერთა და ლოცვითა მით წმიდათაჲთა მოილო სული ზეგარდამო

---

¹ აქვე აღვნიშნავთ, რომ ჩვენს მიერ განხილული წინადადება მოხმობილი აქვს H-341 ხელნაწერიდან სულ სხვა თემასთან დაკავშირებით ედიშერ ჭელიძეს, ნაშრომში „წყლის დასხმითი წესით აღსრულებული ნათლობის შესახებ“, ეკლესია – სძალი უფლისა, თბილისი, 1990.

შობისაჲ მოსატევებელად ცოდვათა, და აღდგომასა ცხორებაჲ საუკუნოჲ, სახელითა მამისაჲთა და ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა, ჴელთა დასხმითა ათცამეტთა ეპისკოპოსთაჲთა, და მუნთქუესვე **შეინყნარა** პატივი ეპისკოპოსობისაჲ. **A**

Geo²: ხოლო ნეტარმან ერმოგინე მადლითა ქრისტესმიერითა და ლოცვითა მით წმიდათაჲთა მოილო სული ზეგარდამო **მეორედ** შობისაჲ მოსატევებელად ცოდვათა, აღდგომასა ცხ[ორებაჲ საუკუნო]ჲ სახელითა მამისაჲთა, ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა, და ჴელთა დასხმითა ათცამეტთა ეპისკოპოსთაჲთა და **თანადგომითა ჩემ გლახაკისაჲთა**, მუნთქუესვე **მიილო** პატივი ეპისკოპოსობისაჲ. **B**

და ნეტარმან ერმოგინე მადლითა ქრისტესმიერითა და ლოცვითა მათ წმიდათაჲთა მოილო სული ზეგარდამო შობისა, მოსატევებელად ცოდვათა, და აღდგომასა ცხორებაჲ საუკუნოჲ, სახელითა მამისა, ძისა და სულისა წმიდისაჲთა, და ჴელთა დასხმითა ათცამეტთა ეპისკოპოსთაჲთა და **თანადგომითა ჩემ გლახაკისაჲთა**, და მუნთქუესვე **შეინყნარა** პატივი ეპისკოპოსობისაჲ. **C**

ჰ. დალაჰაის მოჰყავს წინადადება ვატიკანური ხელნაწერიდან: *χάρις ἡπίστατο ὁ Μηνᾶς τὸ εἶπαι τὸ λείψανον ἐν τῇ πύλει τεθῆναι, ἥτις ἐστὶν τὸ Βυζάντιον* (Delehey 1910, 140), რაც ნიშნავს: წყალობა/სათხოველი ითხოვა მენამ, რომ მისი ნეშტი დაიმარხოს ქალაქში, რომელიც არის ბიზანტია. ექვთიმე ათონელმა ეს წინადადება მაქსიმალურად ტექსტთან ახლოს თარგმნა. მისი თარგმანის შემცველ ხელნაწერებში კი არის ვარიანტული წაკითხვები: **აღიხუვა** მისგან სათხოველი და **ითხოვა** მისგან **რეცა** სათხოველი.

Geo¹: ხოლო წმიდამან მენა **აღიხუვა** მისგან სათხოველი, რაჲთა დაიმარხოს გუამი მისი ბიზინტია ქალაქსა.

Geo²: ხოლო ნეტარმან მენა **აღიხუვა** მისგან სათხოველი, რაჲთა დაიმარხოს გუამი მისი ბიზინტია ქალაქსა.

ხოლო ნეტარმან მენა **ითხოვა** მისგან **რეცა** სათხოველი, რაჲთა დაიმარხოს გუამი მისი ბიზინტია ქალაქსა.

წმიდა მენას წმიდა ნაწილების კონსტანტინოპოლის ახლოს გამორიყვის შემდგომ, ორ თვეში, მაქსიმიაზე მოკლულ იქნა ანგელოზის მიერ და ამის შემდეგ სასწრაფოდ გამოიტანეს წმიდა მენას წმიდა ნაწილები სამალავიდან. ჰ. დალაჰი იმონებებს მენას წმიდა ნაწილების შესახებ ტექსტს ვატიკანური ხელნაწერიდან: *τότε κατέθικαν τὸν τίμιον θησαυρὸν τῶν ἁγίων λειψάνων παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, πρὸμαχον αὐτῆς τε πόλεως καὶ πάσης τῆς οἰκουμένης ἀποθήμενοι* (Delehey 1910, 140), რაც ნიშნავს: შემდეგ მათ დადეს/მოათავსეს ძვირფასი საუნჯე – წმიდა ნაწილები – ზღვის ნაპირზე, როგორც ქალაქის და მთელი დასახლებული სამყაროს მფარველის. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ჰ. დალაჰი სხვაგან ამ წინადადების განხილვისას აღნიშნავს: „წამებაში მოტივტივე კუბოში, თითქოს სამივე მონამის სხეულია: τὰ λείψανα τῶν ἁγίων „წმიდანების ნეშტები.“ მაგრამ, როცა საქმე ეხება წმიდა ნაწილების ზღის ნაპირზე გადატანას, ფრაზა უფრო ბუნდოვანი ხდება: *τότε κατέθικαν τὸν τίμιον θησαυρὸν τῶν ἁγίων λειψάνων παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης*, რაც მაქსიმუმ შეიძლება გავიგოთ, როგორც მხოლოდ ერთი ადამიანის ნეშტზე მითითება“ (Delehey 1910, 144). სამწუხაროდ, ჩვენი ბერძნული ენის ცოდნა ჰ. დალაჰისას არ შეედრება, მაგრამ მის მიერ მოხმობილ წინადადებაში ბერძნული τῶν ἁγίων λειψάνων „წმიდა ნეშტები, ნაწილები,“ სადაც ორივე სიტყვა მრავლობითი რიცხვის ნათესაობით ბრუნვაშია (სიტყვა-სიტყვით: წმიდანების ნეშტების), შეიძლება გავიგოთ, როგორც რამდენიმე, ჩვენს შემთხვევაში, სამი წმიდანის ნეშტი. ამგვარადვე გაიგო ეს ბერძნული სიტყვები ექვთიმე ათონელმა და მის თარგმანში **წმიდათა იგი ნაწილი** (ა რედაქცია) და **ნაწილი წმიდათანი** (ბ რედაქცია) დასტურდება.

თუკი ჰ. დალაჰიმ სრულად მოიტანა წინადადება, მაშინ უნდა აღვნიშნოთ, რომ ექვთიმემ ის მნიშვნელოვნად განავრცო და დაამატა, თუ რა სახის მფარველობა უნდა გაენია წმიდა ნაწილებს, ანაც, დალაჰიმ მხოლოდ წინადადების პირველი ნაწილი მოიხმო; შესაძლოა, დალაჰის მიერ მოხმობილი

წინადადების ბოლოს წერტილი იყო და ექვთიმეს მიერ თარგმნილი შემდგომი ვრცელი მონაკვეთი მეორე წინადადებად იყო წარმოდგენილი ბერძნულ ტექსტში (ბერძნულ ენაში უშემასმენლო წინადადებების გამო ეს ადვილად დასაშვებია). სამწუხაროდ, „წმიდა მენას, ერმოგენეს და ევლრაფოსის“ წამების კიმენური ბერძნული ტექსტი ჯერაც გამოუქვეყნებელია, ამდენად, აქ მხოლოდ ვარაუდების გამოთქმა შეგვიძლია. ჩვენ ქვემოთ სრულად მოვიყვანეთ ექვთიმეს თარგმანის რედაქციების შემთხვევაში ვრცელი წინადადება. ამ ვრცელი წინადადების ვარიანტული წაკითხვები კი შემდეგია: ა) ა რედაქციაში არის: დასხნეს **პატიოსანნი იგი საფასენი, წმიდათა იგი ნაწილნი**, ბ-ში კი: დასხნეს **პატიოსანნი იგი (იგი – C) ნაწილნი წმიდათანი**. ბ რედაქციაში გამოტოვებულია **საფასენი**, რაც ბერძნულ ტექსტშიც დასტურდება. ბ) ა რედაქციაშია: **ცოდვათა მოსატევებლად**, ხოლო ბ-ში კი: **ცოდვილთა მოსატევებლად ცოდვათა B** ნუსხაში, C-ს გადამწერს კი გამორჩენილი აქვს აქ **ცოდვათა**. გ) ა რედაქციაში ვრცელ ვარიანტულ წაკითხვას ვხვდებით: მოგზაურთა **კუერთხი ძლიერებისაჲ, მენავეთა ნავთსაყუდელი შესავედრებელი და ყოვლისა სოფლისა განმათავისუფლებელი და ჭირისა განმარინებლად**, ბ-ში კი მის მოკლე ვარიანტს: მოგზაურთა **კუერთხად ძლიერებისად და მენავეთა ნავთსაყუდელად**.

Geo¹: სწრაფითა დიდითა მაშინ დასხნეს **პატიოსანნი იგი საფასენი, წმიდათა იგი ნაწილნი**, მახლობლად კიდესა ზღვსასა საცნაურად ქალაქისა და ყოვლისა სოფლისა, საკურნებლად სნეულთა და **ცოდვათა მოსატევებლად** და მოგზაურთა **კუერთხი ძლიერებისაჲ, მენავეთა ნავთსაყუდელი შესავედრებელი და ყოვლისა სოფლისა განმათავისუფლებელი და ჭირისა განმარინებლად**, და ესრჳთ ერთობით წინამბრძოლთა მიიღეს წამალი ჳსნისაჲ და გვრგვნი ძლევისაჲ ასპარესსა მას კეთილად მსახურებისასა. A

Geo²: სწრაფითა დიდითა მაშინ დასხნეს **პატიოსანნი იგი (იგი – C) ნაწილნი წმიდათანი** მახლობლად კიდესა ზღვსასა

საცნაურ[ად] ქალაქისა და ყოვლისა სოფლისა, საკურნებელად სნეულთა და **ცოდვილთა მოსატევებელად ცოდვათა** (– C) და მოგზაურთა **კუერთხად ძლიერებისად და მენავეთა ნავთსაყუდელად**, და ესრეთ ერთობით წინამბრძოლთა მიიღეს წამალი წსნისაჲ და გვრგვნი ძლივისაჲ ასპარესსა მას კეთილად მსახურებისასა. BC

წმიდა მენას პირველი სასწაულის ერთ-ერთ ეპიზოდში მონანიე სასტუმროს მეპატრონე ეუბნება წმიდა მენას, რომ ის მოინანიებს ცოდვებს მის ტაძარში და ბერად აღიკვეცება. ბერად აღკვეცა ა რედაქციაში შემდეგნაირადაა წარმოდგენილი: მოვილო **საქმე მონესეობისაჲ**, ხოლო ბ რედაქციაში კი: მოვილო **სქემაჲ მონაზონებისაჲ**. როგორც ვხედავთ, აქ ორსავე რედაქციაში ერთი და იგივე აზრია, მაგრამ სხვადასხვა სიტყვებით გამოხატული: საქმე-ჲ ძველ ქართულ ენაში ნიშნავს „გაკეთებულს, ნაქმარს,“¹ მონესეობა კი „მონაზვნობას, ბერობას.“² სქემა-ჲ ძველ ქართულში ბერძნული σῆμα-ს ნასესხობაა და ნიშნავს „სამონაზვნო სამოსის ნაწილს ჯვრის გამოსახულებით (მცირე ან დიდი სქემის მონაზვნის)“.³ ბერძნული σῆμα ნიშნავს „ფორმას, განზომილებას, ჩარჩოს, ზოდიაქოს ნიშანს, ტანსაცმელს, ბერის ტანსაცმელს, სოციალურ ფენას, პოზიციას“ (Lampe 2005, 1359). მონაზონ-ი ძველ ქართულში ნიშნავს „ბერს, მონაზონს.“⁴ ამდენად, ვხედავთ, რომ ბ რედაქციის რედაქტორმა უფრო დააკონკრეტა ა რედაქციის ტექსტი და აქ სასტუმროს მეპატრონე ამბობს, რომ ის „ბე-

---

¹ ზურაბ სარჯველაძე, ძველი ქართული ენის დოკუმენტირებული ლექსიკონი, 883. ზურაბ სარჯველაძის „ძველი ქართული ენის დოკუმენტირებული ლექსიკონი“ მზადდება გამოსაცემად ჩვენს მიერ, ამდენად, ამ გამოუქვეყნებელ ნაშრომზე წვდომა გამოკვლევის ავტორს გააჩნია.

² იქვე, 690.

³ იქვე, 941.

⁴ ზურაბ სარჯველაძე, ძველი ქართული ენის დოკუმენტირებული ლექსიკონი, 657.

რის სქემას მიიღებს/შეიმოსავს.“ ეს მაგალითი უდაოდ მეტყველებს, რომ ა რედაქციის ტექსტი რედაქტირებულია.

Ge¹: შევინანო **მუნ** და მოვილო **საქმე მონესობისაჲ**. A

Ge²: შევინანო და მოვილო **სქემაჲ მონაზონებისაჲ**. BC

მოვიყვანთ კიდევ რამდენიმე მაგალითს, სადაც ა რედაქციის ტექსტი, რომელიც A ხელნაწერშია წარმოდგენილი, რედაქტირებულია და ბ რედაქციის BC ხელნაწერებში განსხვავებულად იკითხება:

Ge¹: არცა **შუვანი მწეცთანი** და არცა **სხუანი სატანჯველნი შემძლებელ არიან ჩუენდა** [განყენებად] სიყუარულსა მას ქრისტესა.

Ge²: არცა **შუამან მწეცთამან**, არცა **სხუათა სატანჯველთა შემძლონ ჩუენ** განყენებად სიყუარულსა (+ მას C) ქრისტესსა. BC

წამებაში საუბარია, რომ წმიდა მონამეთა აღსასრულის შემდეგ მაქსიმიაზე ანგელოზმა მოკლა. ა რედაქციის ვარიანტულ წაკითხვაშია **მიელო სული მისი მისგან**, რაც ბ რედაქციაში ჩანაცვლებულია ლაკონიური **მოიკლა**-თი. ამასთანავე, ბ რედაქციაში ჩამატებულია, რომ იგი **ფარულად** მოიკლა ანგელოზის მიერ:

Ge¹: ვიდრე აღსრულებამდე მაქსიმიაზესსა, რომელი შემდგომად ორისა თუისა ტანჯული ანგელოზისა მიერ **მიელო სული მისი მისგან**. A

Ge²: ვიდრე აღსრულებამდე მაქსიმიაზესსა, რომელი შემდგომად ორისა თუისა ტანჯული **ფარულად** ანგელოზისა მიერ **მოიკლა**. BC

წმიდა მენას სასწაულების ტექსტშიც ვხვდებით მაგალითებს, სადაც ა რედაქციის ტექსტი რედაქტირებულია. ქვემოთ მოყვანილი მაგალითიდან ჩანს, რომ ა რედაქციის **ვისმინოთ** ბ-ში ჩანაცვლებულია **ისმინენით**-ით, ხოლო **წმიდისა მონამისა** კი **მონისა**-თი.

Geo¹: ან **ვისმინოთ**, ძმანო, საკრველებანი, რომელნი ქმნნა ღმერთმან ჴელითა **წმიდისა მონამისა** თჳსისა მენახითა.

A

Geo²: ან **ისმინენით**, ძმანო, საკრველებანი, რომელნი ქმნნა ღმერთმან ჴელითა **მონისა** თჳსისა მენახითა. BC

სასწაულების ბერძნულ ტექსტში ვკითხულობთ: ἀλλ' ἀναστὰς μελίσω κατὰ ἄρμὸν καὶ βίᾳ εἰς τὴν σπυρίδα καὶ ῥίψω εἰς τὴν λίμνην (Pomjalovskij 1900, 64,3-4), რაც ნიშნავს: მაგრამ ავ-დგები რა, დავაქუცმაცებ კიდურებს და ჩავყრი მათ გოდორში და ჩავაგდებ ტბაში. როგორც ვხედავთ, აქ ბერძნულ ტექსტში დასტურდება სიტყვა λίμνη, რაც „ტბას, ჭაობიან ტბას, ტბორს, ხელოვნურ ტბას ან წყალსატევს, ყურეს, ზღვას“ ნიშნავს“ (Liddell, Scott 1996,1050). ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაში ის მოცემულია, როგორც „ტბა,“ ხოლო ბ-ში კი „ზღვა.“ ბ-ს ვარიანტული წაკითხვაც არ შეიძლება შეცდომად მივიჩნიოთ, მით უმეტეს, რომ ტექსტში საუბარია ალექსანდრიის მახლობელ ადგილებზე, სადაც ხმელთაშუა ზღვაა.

Geo¹: არამედ დავჭრნე ასონი მისნი და შთავსხნე გოდორსა და შთავაგდო **ტბასა**. A

Geo²: არამედ დავჭრნე (+ ყოველნი C) ასონი მისნი, შთავსხნე გოდორსა და შთავაგდო **ზღუასა**. BC

შემდეგ მაგალითში ვხედავთ, რომ ა რედაქციის ვარიანტული წაკითხვა **მოვიდოდა** ჩანაცვლებულია ბ-ში **მოინია**-თი:

Geo¹: და, აჰა, ესერა, **მოვიდოდა** წმიდაჲ მონამჴ ქრისტესი მენა. A

Geo²: და, აჰა, ესერა, **მოინია** წმიდაჲ მონამე ქრისტესი მენა. BC

შემდეგი ორი მაგალითიდან ჩანს, რომ ა რედაქციის ვარიანტული წაკითხვების ფრაზებში გადასმულია სიტყვები ბ რედაქციაში:

Geo¹: მასვე ჟამსა **წმიდამან ალილო გოდორი იგი**. A

Geo²: მასვე ჟამსა **ალილო გოდორი იგი წმიდამან**. BC

Geo¹: ვხედავ **მადლსა ღმრთისასა შენ თანა**. A

Geo²: ვხედავ **შენ თანა მადლსა ღმრთისასა**. BC

ა რედაქციის ვარიანტული წაკითხვა **მოვაკუდინე, რათა დავიმკვდრო**, რაც განზრახვის აღწერას წარმოადგენს, „მოვკალი, რომ დავპატრონებოდი“ ბ რედაქციაში ჩანაცვლებულია შემდეგი ვარიანტით: **მოვჰკალ იგი და დავიმკვდრე**, რაც უკვე დასრულებულ მოქმედებას აღნიშნავს: „მოვკალი და დავეპატრონე.“

Geo¹: მაშინ აღვდეგ და **მოვაკუდინე, რათა დავიმკვდრო** საფასე მისი. A

Geo²: მაშინ აღვდეგ და **მოვჰკალ იგი და დავიმკვდრე** საფასე მისი. BC

ა რედაქციის ვარიანტული წაკითხვას ფრიად მრავალ არიან **შეცოდებანი ჩემნი** ბ რედაქციაში აკლია სიტყვები: **შეცოდებანი ჩემნი**:

Geo¹: აღვიარებ შეცოდებათა ჩემთა, რამეთუ ფრიად მრავალ არიან **შეცოდებანი ჩემნი**.

Geo²: აღვიარებ შეცოდებათა ჩემთა, რამეთუ ფრიად (– C) მრავალ არიან. BC

სასწაულების ერთ-ერთ ეპიზოდში წმიდა მენამ გადანყვიტა, რომ აღედგინა მკვდარი. მიზეზი ბერძნულ დედანში ამგვარადაა მოცემული: Κλίνας δὲ τὰ γόνατα αὐτὸν ὁ ἄγιος Μηνᾶς ἐπὶ πλείστην ὥραν ἐδέετο τὸν Θεὸν, ἵνα ἀναστήσῃ τὸν φονευσθέντα οὐχὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν φονεύσαντα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς **τότε αἰρετικούς τε καὶ Ἑλληνας**, τοὺς κρατήσαντας ἀπιστίαν εἰς τὸν ἄγιον τὸν Θεὸν (Pomjalovskij 1900, 65,10-14), რაც ნიშნავს: და წმიდა მენამ, მოიდრიკა რა მუხლები, დიდი ხნის მანძილზე ევედრა ღმერთს, რომ აღედგინა მოკლული, არა მხოლოდ მისი გულისთვის, ვინც მოკლა, არამედ, **იმ დროის ერეტიკოსების და წარმართების**, ვინც ჯიუტად აგრძელებდა ღვთის წმიდანის ურწმუნობას. ექვთიმეს თარგმანი ორი რედაქციითაა ჩვენამდე მოღწეული, აქ: ა) ა რედაქციის ვარიანტული წაკითხვა **მრავალ ჟამ** ჩანაცვლებულია ბ-ში **მყოვარ**

ჟამ-ით; ბ) ა რედაქციის მკუდარი ბ-ში წარმოდგენილია, როგორც მოკლული; გ) ბერძნული τότε αἰρετικὸς τε καὶ Ἑλληνας, რაც ნიშნავს „იმ დროინდელი ერეტიკოსების და წარმართების“ ა რედაქციაში იკითხება, როგორც ჟამისა მისთვის და მწვალებელთა მათთვის და წარმართთა მათ, რაც ნიშნავს „იმ დროისათვის და მწვალებლებისთვის და წარმართებისთვის,“ რაც ზუსტად არ შეესაბამება ბერძნულ ტექსტს. ბ რედაქციაში ა რედაქციის ვარიანტული ნაკითხვა გასწორებულია და აქ ვკითხულობთ: ჟამისა მისთვის მწვალებელთა და წარმართთათვის.

Ge¹: და მოიდრიკნა მუჟლნი წმიდამან მენა მრავალ ჟამ და ითხოვდა ღმრთისაგან, რათა აღადგინოს მკუდარი იგი არა ხოლო კაცისა მისთვის, რომელმან მოჰკლა იგი, არამედ ჟამისა მისთვის და მწვალებელთა მათთვის და წარმართთა მათ, რომელნი ურწმუნო იყვნეს წმიდისა მენასთვის.

Ge²: და მოიდრიკნა მუჟლნი თჳსნი წმიდამან მენა მყოვარ ჟამ და ითხოვდა ღმრთისაგან, რათა აღადგინოს მოკლული იგი არა ხოლო თუ კაცისა მისთვის, რომელმან მოკლა იგი, არამედ ჟამისა მისთვის მწვალებელთა და წარმართთათვის, რომელნი ურწმუნო იყვნეს წმიდისა მონამისა მენასთვის. BC

წმიდა მენას პირველი სასწაულის ბოლოს ამგვარი ბერძნული ტექსტია: Δοξασάντων δὲ πάντων τὸν Θεόν, ἐξέστη ὁ ἕξους ἀκίστων ὄτι σφαγῆς ἀνέστη (Pomjalovskij 1900, 65,31-32), რაც ნიშნავს: და როცა ყველა აღიდებდა ღმერთს, უცხო გაცდა, მოისმინა რა, რომ მკვლევლობისგან (მოკლული) აღდგა. აქ ექვთიმე ათონელის თარგმანში ბერძნული ἕξους „უცხო“ ჩანაცვლებულია „ვაჭროთ.“ ა რედაქციაში ბერძნული ἀκίστων, რაც ზმნის ἀκίστα „სმენა, მოსმენა“ ანმყო დროის მიმღეობაა და ნიშნავს „სმენისას, მოსმენისას,“ მართებულად თარგმნილია, როგორც სმენისა მისთვის, რაც ბ რედაქციაში, რატომღაც, გამოტოვებულია. წინადადების ბოლოს კი, ა რედაქციაში ბერძნულ ტექსტთან მიმართებით, დამატებულია ფრაზა: და აღი-

დებდა ღმერთსა. როგორც ჩანს, ბ რედაქციის რედაქტორმა შეამჩნია, რომ ა რედაქციაში ეს ფრაზა დამატებული იყო და მან ის ამოიღო.

Geo¹: და ყოველნივე იგი ადიდებდეს ღმერთსა, და განკვრდებოდა **ვაჭარი** იგი **სმენისა მისთვის**, ვითარ-იგი მოკუდა და კუალად აღდგა **და ადიდებდა ღმერთსა. A**

Geo²: და ყოველნი ადიდებდეს ღმერთსა. და განკვრდა **ვაჭარი** იგი, ვითარ მოკუდა და კუალად აღდგა. BC

ბერძნულ ტექსტშია: Ὅτε δὲ ἐτελεσθῆι ὁ ὄρκος, ἀνεχώρησαν οἱ δύο **εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν.** Ὅτε δὲ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ τόπου ἀμφοτέρωι ὧς ἀπὸ μιλίων **τριῶν** (Pomjalovskij 1900,72,5-6), რაც ნიშნავს: ხოლო როცა ფიცი აღსრულდა, ორივე უკუიქცა/უკან დაბრუნდა თავისი (სახლისაკენ). ხოლო როცა წავიდნენ იმ ადგილიდან, ორივემ გაიარა დაახლოებით სამი მილიონი. ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაში ვკითხულობთ: წარვლეს მილიონი **ერთი**, რაც არ შეესაბამება ბერძნულ ტექსტს, ერთი მილიონის ნაცვლად აქ ნათლად ვკითხულობთ: ἐξῆλθον ... ὧς ἀπὸ μιλίων **τριῶν** „გაიარეს ... დაახლოებით სამი მილიონი.“ როგორც ჩანს, ბ რედაქციის რედაქტორმა შეამჩნია ეს შეუსაბამობა და გაასწორა ის. ბ რედაქციის ვარიანტული წაკითხვაა: **წარვლეს სამი მილიონი.** ა რედაქციის ტექსტთან მიმართებით ბ-ში ვხვდებით ჩანართს: **და წარემართნეს**, რაც ისევ „და წავიდნენ-ს“ ნიშნავს. ბერძნულ ტექსტში ორი ზმნაა, რაც წასვლას უკავშირდება, ა) **ἀνεχώρησαν**, რაც ზმნის ἀναχωρέω „უკუიქცევა, უკან დაბრუნება“ III პ. მრ. რ-ის აორისტის ფორმაა და ბ) ἐξῆλθον, რაც ზმნის ἐξέρχομαι „წასვლა, გასვლა“ III პ. მრ. რ-ის აორისტის ფორმაა. ორი ზმნა არის წარმოდგენილი ა რედაქციაშიც.

Geo¹: და ვითარცა აღასრულა ფიცი იგი, წარვიდეს ორნივე და **წარვლეს მილიონი ერთი. A**

Geo²: და ვითარცა აღასრულა ფიცი, წარვიდეს ორნივე და **წარემართნეს** და **წარვლეს სამი მილიონი. C**

ნამებისა და სასწაულების ტექსტებში ვხვდებით მაგალითებს, სადაც ქართული თარგმანის ა რედაქციასა და ბ რედაქციის B ხელნაწერში ერთნაირი ვარიანტული ნაკითხვაა, ხოლო C ხელნაწერში კი განსხვავებული და პირიქით, ა რედაქციისა და C ხელნაწერის ვარიანტული ნაკითხვები ერთნაირია, ხოლო B ხელნაწერში კი განსხვავებული. ეს მაგალითები შესაძლოა, აიხსნებოდეს ამგვარად: B და C ხელნაწერების გადამწერებს ხელთ ჰქონდათ ორივე რედაქციის ხელნაწერები და ისინი ადარებდნენ მათ და მათთვის საუკეთესო ვარიანტულ ნაკითხვებს არჩევდნენ.

მოვიყვანთ რამდენიმე მაგალითს, სადაც ა რედაქციის ვარიანტულ ნაკითხვას ეთანხმება B ხელნაწერი, ხოლო C ხელნაწერი კი განსხვავებულ იკითხვისს გვთავაზობს. ქვემოთ მოყვანილ მაგალითში ა რედაქციის **კაცთმოყუარისა** ქრისტესა განმეორებულია B ხელნაწერში, ხოლო C-ში კი გვაქვს: **იესუ** ქრისტესსა.

Ge¹: შემდგომად გარდამოსლვისა **კაცთმოყუარისა** ქრისტესა. A

Ge²: ხოლო შემდგომად გარდამოსლვისა **კაცთმოყუარისა** ქრისტესა. B

ხოლო შემდგომად გარდამოსლვისა **იესუ** ქრისტესსა. C
იმავე შემთხვევას ვხედავთ შემდეგ მაგალითშიც. აქ ა რედაქციის და B ხელნაწერის ვარიანტული ნაკითხვაა: ნიში **ჯუარისა** გამოსახის, ხოლო C ხელნაწერში კი გვაქვს: ნიში **ქრისტესი** გამოსახის.

Ge¹: ჳელის დადებითა ნიში **ჯუარისა** გამოსახის. A

Ge²: ჳელის დადებითა ნიში **ჯუარისა** გამოსახის. B

ჳელის დადებასა ნიში **ქრისტესი** გამოსახის. C

მოვიხსნობთ კიდევ ერთ მაგალითს, სადაც ა რედაქციის და B ხელნაწერის ვარიანტული ნაკითხვა მსგავსია, ხოლო C ხელნაწერში კი განსხვავებული იკითხვისია წარმოდგენილი. ქვშია **წულილი** არმულისაგან **აღძრული** არის დაცული AB

ხელნაწერებში, ხოლო C-ში კი **ქვშა ზღვსა** არმურისაგან **აღრეული**. ამასთან, წინადადების ბოლო სამივე ხელნაწერში განსხვავებულად არის მოცემული.

Ge¹: ხოლო ერისა მის სიმრავლჳ, ვითარცა ქვშაჲ **წულილი** არმულისაგან **აღძრული მოკრბა მუნ**.

Ge²: ხოლო ერისა მის სიმრავლე, ვითარცა ქვშაჲ **წულილი** არმულისაგან **აღძრული შემოკრბა**. B

ხოლო ერისა მის სიმრავლე **იყო**, ვითარცა **ქვშა ზღვსა** არმურისაგან **აღრეული შემოკრბეს**. C

მოვიხიშობთ რამდენიმე მაგალითს, სადაც ა რედაქციის ვარიანტულ წაკითხვას ეთანხმება C ხელნაწერი, ხოლო B-ში კი განსხვავებული იკითხვისია. ქვემოთ მოყვანილ მაგალითში ა რედაქციასა და C ხელნაწერში არსებულ ვარიანტულ წაკითხვაში გადასმულია სიტყვები, რის შედეგადაც, იცვლება მნიშვნელობა. AC ხელნაწერებშია: რაჲსა, **ვითარცა სიყუარულით**, ხოლო B ხელნაწერში კი: რაჲსა **სიყუარულთა, ვითარცა**.

Ge¹-შია: რაჲსა, **ვითარცა სიყუარულით**, სიტყვსა ჴელოვნებისასა წარმოიღებ. A

Ge²: რაჲსა **სიყუარულთა, ვითარცა** სიტყუაჴელოვნებასა წარმოიღებ. B

რაჲსა, **ვითარცა სიყვარულით**, სიტყუაჲ ჴელოვნებასა წარმოიღებ. C

შემდეგ მაგალითში ა რედაქციასა და C ხელნაწერში არსებითი სახელი „სახელი“ მრავლობით რიცხვშია, B ხელნაწერში კი მხოლობითში; AC ხელნაწერებში გვაქვს ვარიანტი: წიგნსა მას **ცხოველთასა**, ხოლო B ხელნაწერში კი წიგნსა მას **ცხორებისასა**.

Ge¹: რამეთუ **სახელები** თქუენი დაწერილ არს წიგნსა მას **ცხოველთასა**. A

Ge²: ხოლო **სახელი** თქუენი დაწერილ არს წიგნსა მას **ცხორებისასა**. B

რამეთუ **სახელები** თქუენი დაწერილ არს წიგნსა მას **ცხოველთაჲსა**. C

ა რედაქციასა და C ხელნაწერში ვხვდებით ერთნაირ ვარიანტულ წაკითხვას, რომელთან მიმართებითაც B ხელნაწერში განსხვავებული იკითხვისია:

Geo¹: მთავართა ჩემთა ზედა **დაგადგინე უმთავრეს ყოველთასა**. A

Geo²: ყოველთა მთავართა ჩემთა ზედა **უმთავრესად დაგადგინე**. B

მთავართა ჩემთა ზედა **დაგადგინე უმთავრეს ყოველთასა**. C

აქვე მოვიხმობთ რამდენიმე მაგალითს, სადაც სამივე ხელნაწერში განსხვავებულ ვარიანტულ წაკითხვას ვხვდებით:

ა) Geo¹: მაშინ მოძღუარმან **კერპთმსახურებ[ისა]მან მწეცებრ განრისხებულმან მის ზედა**. A

Geo²: მაშინ მოძღუარმან **ღმრთისმსახურებისამან მწეცებრ განძვნებულმან მას ზედა**. B

მაშინ მოძღვარმან **კერპთამან განრისხებულმან მწეცებრ მის ზედა**. C

ბ) Geo¹: წარვედ და იცან **ჭეშმარიტი მეფე**, რომლისა იქმნებთან მისსა ძლუენის მიმღებელ და მრავალნი მისსა მიიყვანნე სადიდებელად **მისდა**. A

Geo²: წარვედ, იცან **მეფე ქრისტე, ღმერთი ჭეშმარიტი**, რომლისა **იქმენ შენ** მისსა ძლუენის მიმღებელ და მრავალნი **მოიყვანენ მისსა** სადიდებელად **შენდა**. B

წარვედ და იცან **შენ ჭეშმარიტი მეფე**, რომლისა **იქმენ შენ** მისსა ძლუენისა მიმღებელ და მრავალნი **მისსა მოიყვანენ** სადიდებელად **შენდა**. C

გ) Geo¹: აღიძრა ამბოხი დიდი **სტჯრითა** და ბობლნითა და **მრავალსახითა მოყურებითა** განვიდეს გარეშე ქალაქსა შემთხუევად მისსა, და **ესევითარ** შევიდა ქალაქად **შემთხუევად მისა**. A

Geo²: აღიძრა ამბოხი დიდძალი **საყვრითა** და ბობღნითა, **მრავლითა სახიობითა** განვიდეს გარეშე ქალაქსა შემთხუევად მისსა, და **ესრეთ** შევიდა ქალაქად. B

აღიძრა ამბოხი დიდძალი **სტვრთა** და ბობღანთა, **მრავლფერითა მღერითა** განვიდეს გარეშე ქალაქსა შემთხუევად მისსა, და **ესევეითართა დიდებითა შევიდეს** ქალაქად. C

დ) Geo¹: და **ბრძანა** მისი მცველითა **დაკრძალვაჲ**. A

Geo²: და **უბრძანა** მისი მცველითა დაკრძალვაჲ **აუწყა ჭემმარიტებით**. B

და **უბრძანა** მისი **დაკრძალვაჲ საპყრობილესა შინა**. C

როგორც ზემოთ მოხმობილი მაგალითებიდან გამოჩნდა, ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი „მენას, ერმოგენესა და ევგრაფოსის წამების“ და წმიდა მენას სამი სასწაულის ტექსტი ორი რედაქციითაა ჩვენამდე მოღწეული. სამწუხაროდ, წამების ბერძნული ტექსტის ოდენ ფრაგმენტებია გამოქვეყნებული და, ამდენად, ბერძნულ დედანთან ექვთიმეს თარგმანის სრულად შედარების საშუალება არ მოგვეცა. რაც შეეხება წმიდა მენას სამ სასწაულს, მათი ტექსტი სრულად შევადარეთ ბერძნულ დედანს და ექვთიმეს მთარგმნელობით მეთოდზე მსჯელობის საშუალებაც არის. ქვემოთ, გამოკვლევის 4.1., 4.2. და 4.3. ქვეთავებში, სადაც წმიდა მენას სამი სასწაულის ქართული თარგმანის მიმართებას განვიხილავთ ბერძნულ ამოსავალ ტექსტთან, უხვადაა წარმოდგენილი მაგალითები, სადაც ნათლად ჩანს, რომ ექვთიმეს ქართული თარგმანი ორი რედაქციითაა წარმოდგენილი და განხილულია ამ რედაქციათა ვარიანტული წაკითხვების მიმართება ბერძნულ ტექსტთან. ექვთიმეს თარგმანის წამებისა და სასწაულების ტექსტებში გვხვდება მაგალითები, სადაც ა რედაქციის ვარიანტულ წაკითხვას ხან B ხელნაწერის და ხანაც C-სი ემთხვევა. ეს კი, ჩვენის აზრით, განაპირობა ამ ხელნაწერთა გადამწერების ხელთ არსებულმა ორივე რედაქციის ტექსტმა, საიდანაც ისინი მათთვის უფრო მისაღებ ვარიანტს არჩევდნენ,

ხანაც კი ორივეს უარყოფდნენ და თავიანთ იკითხვის სთავაზობდნენ მკითხველს.

4. წმიდა მენას სამი სასწაულის ბერძნული ტექსტისა და ექვთიმე ათონელისეული თარგმანის ურთიერთმიმართებისათვის

ექვთიმე ათონელის მთარგმნელობითი მეთოდის შესახებ ვისაუბრეთ ტომის შესავალში, „წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალაასის“ ტექსტის ბერძნული დედნისა და ექვთიმეს თარგმანის ურთიერთმიმართების საკითხების განხილვისას და ზემოთ, ჩვენი გამოკვლევის ქვეთავში – 2.1. ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმილი და „წმიდა მენას, ერმოგენესა და ევგრაფოსის წამების“ ტექსტის შემდგომ დართული წმიდა მენას სასწაულებისათვის – ამდენად, აქ ამაზე აღარ შევჩერდებით, არამედ ცალ-ცალკე წარმოვადგინოთ ექვთიმეს მიერ თარგმნილი სამი სასწაულის ბერძნული ტექსტის თარგმნისას „კლება-მატებით“ გადასხვაფერებულ მაგალითებს: 4.1. ქვეთავში განვიხილავთ შემთხვევებს, როცა ექვთიმე გადააკეთებს/გადაასხვაფერებს სათარგმნ ტექსტს; 4.2.-ში ბერძნულ დედანთან მიმართებით „მატების“ მაგალითებს, ხოლო 4.3.-ში მოვიყვანოთ შემთხვევებს, სადაც ექვთიმე „კლებას“ მიმართავს. აქვე აღვნიშნავთ, რომ მაგალითებში არ მოგვაქვს უმნიშვნელო ნიმუშები, როგორებიცაა ბერძნული დედნის ერთი სიტყვის იმავე მნიშვნელობის ან შინაარსის მეორე ქართული სიტყვით ჩანაცვლების, ანაც უმნიშვნელო სიტყვების გამოტოვების ან დამატების, რითაც სათარგმნ ტექსტის შინაარსი სრულიად არ იცვლება.

4.1. წმიდა მენას სამი სასწაულის ბერძნული ტექსტის თარგმნისას ექვთიმე მთანმიდელის მიერ ამოსავალი ტექსტის გადასხვაფერების ნიმუშები

ექვთიმე მთანმიდელმა ბერძნული **δίσκος**, რომელიც გვხვდება მრავალგზის წმიდა მენას მეორე სასწაულის ტექსტში, სათაურიდან დანყებული, სასწაულის ბოლომდე (Pomjalovskij 1900, 66-67), ყველგან (სათაურის გარდა, რადგანაც ქართულ თარგმანში სათაური არ გვაქვს) თარგმნა, როგორც „ბარძიმი.“ ბერძნული **δίσκος** ნიშნავს: 1. მზის ან მთვარის სფეროს, 2. თევზს, 3. ფეშხუნს, განსაკუთრებით, ოქროს ფეშხუნს, რომელზეც ევქარისტის დროს პურს დებენ, 4. გონგს (Lampe 2005, 374-5). როგორც ვხედავთ, ბერძნულ ენაში ეს სიტყვა ბარძიმს არ ნიშნავს. მისი ლათინური შესატყვისია *patena*. ფეშხუნი ნიშნავს „დიდ თევზს, სინს, ძირიან თევზს, რომელზეც ლიტურგიის დროს იდება „ტარიგი,“ მაცხოვრის მოსახსენებელი ნაკვეთი სეფე.“¹ ყველაზე გავრცელებული ბერძნული შესატყვისი ქართული ბარძიმისა კი არის **ποτήριον** (Lampe 2005, 1124). სამწუხაროდ, ჩვენ ვერ ავხსნით, თუ რატომ ჩაანაცვლა ექვთიმე ათონელმა ბერძნული **δίσκος** „ფეშხუნი“ თავის თარგმანში „ბარძიმით.“ ქვემოთ განხილულ მაგალითებში მრავლად შეგვხვდება ბერძნული **δίσκος**-ის „ფეშხუნ-ით“ თარგმნის შემთხვევები, მაგრამ მათზე აღარ შევჩერდებით.

პირველი სასწაულის, ისაურელი პილიგრიმის შესახებ, ტექსტში ექვთიმე ათონელმა მრავალი განსხვავება შეიტანა ბერძნულ დედანთან მიმართებით. ბერძნულ დედანშია: ὁ δὲ κῆρυξ τῆς ἀποθήκης περιεποίησας **στῶματα**, ὅπως ὑπώσθασιν ἀμύττεροι (Pomjalovskij 1900, 63,26-27), რაც ნიშნავს: ხოლო სასტუმროს პატრონმა მოამზადა სარეცელი, რომ ორივეს და-

---

¹ ზურაბ სარჯველაძე, ძველი ქართული ენის დოკუმენტირებული ლექსიკონი, 1058.

ეძინა. როგორც ვხედავთ, ტექსტში საუბარია სასტუმროს პატრონის მიერ სარეცლის მომზადებაზე, რომ მას და სტუმარს დაეძინათ. ექვთიმეს თარგმანში კი საუბარია არა სარეცელსა და დაძინებაზე, არამედ სასტუმროს პატრონის მიერ ტაბლის მოტანასა და დადგმაზე, რომ სტუმარს ეჭამა და დაეძინა. ექვთიმემ აქ შეცვალა ბერძნული დედნის $\sigma\tau\acute{\alpha}\mu\mu\alpha$ „სარეცელი, დასანოლი, ქვეშაგები“ (Liddell, Scott 1996, 1656) „ტაბლ-ით“ და, ამდენად, შემდეგ ფრაზაშიც ჩაამატა, რომ „კაცს ჭამა ენდომებოდა.“ რადგან ექვთიმე აქ მოგვითხრობს, რომ სასტუმროს პატრონი ზრუნავს მხოლოდ სტუმრის კვებასა და დაძინებაზე, მის თარგმანში, მხოლოდ სტუმარს მიემართება მისი ზრუნვა მაშინ, როცა ბერძნულ დედანშია: $\acute{\nu}\pi\alpha\varsigma \acute{\upsilon}\pi\lambda\omega\sigma\sigma\alpha\iota\nu \acute{\alpha}\mu\phi\acute{o}\tau\epsilon\rho\iota$ „რომ ორივეს დაეძინა.“ ექვთიმეს თარგმანშია: ხოლო მეპანდოქსემან მან **მოილო ტაბლაჲ და დაუგო** (დაუდგა B) **ნინაშე მისსა**, და **ვითარცა ჭამაჲ ენება და დაძინების** (ვითარცა სჭამა, ენება დაძინების C).

ექვთიმემ თავისუფლად თარგმნა ფრაზა შემდეგ ნინადადებაში. ბერძნულ დედანშია: $\acute{\iota}\delta\omega\nu \delta\grave{\epsilon} \tau\acute{o} \beta\alpha\lambda\acute{\alpha}\nu\tau\iota\omicron\nu \tau\acute{o}\nu \acute{\alpha}\nu\delta\rho\acute{o}\varsigma \acute{o} \acute{\alpha}\pi\omicron\theta\eta\kappa\acute{\alpha}\rho\iota\omicron\varsigma, \epsilon\iota\sigma\eta\lambda\theta\epsilon\nu \epsilon\iota\varsigma \tau\eta\nu \kappa\alpha\rho\delta\iota\acute{\alpha}\nu \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon \acute{o} \acute{\pi}\acute{\alpha}\nu\tau\omicron\tau\epsilon \beta\alpha\sigma\kappa\alpha\acute{\iota}\omega\nu \tau\eta\nu \acute{\alpha}\lambda\upsilon\pi\omicron\nu \zeta\omega\eta\nu \eta\mu\acute{\omega}\nu \delta\acute{\iota}\alpha\beta\iota\omicron\lambda\omicron\varsigma, \kappa\alpha\acute{\iota} \epsilon\beta\acute{\iota}\gamma\lambda\epsilon\upsilon\sigma\epsilon \tau\acute{o}\nu \zeta\acute{\epsilon}\nu\omicron\nu \acute{\epsilon}\omega\varsigma \tau\acute{o}\nu \acute{\alpha}\pi\epsilon\kappa\omicron\iota\mu\eta\theta\eta$ (Pomjalovskij 1900, 63,27-30), რაც ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: როცა სასტუმროს მეპატრონემ დაინახა კაცის საფულე, ვინც მუდამ ებრძვის ადამიანების მოდგმას, ეშმაკი, შევიდა მის გულში და უთვალთვალედა, სანამ უცხო დაიძინებდა. აქ ექვთიმემ გადაასხვაფერა ეშმაკის დახასიათება. მან დედნისეული $\acute{o} \acute{\pi}\acute{\alpha}\nu\tau\omicron\tau\epsilon \beta\alpha\sigma\kappa\alpha\acute{\iota}\omega\nu \tau\eta\nu \acute{\alpha}\lambda\upsilon\pi\omicron\nu \zeta\omega\eta\nu \eta\mu\acute{\omega}\nu$ „ვისაც მუდამ შურს უზრუნველი ცხოვრების,“ ამგვარი მსჯელობით შეცვალა: „ვინც მუდამ ებრძვის ადამიანების მოდგმას.“ ექვთიმეს თარგმანში ვკითხულობთ: და იხილა მეპანდოქსემან მან კისაკი იგი ოქროთა (იგი ოქროთა – BC) კაცისა მის თანა. მას ჟამსა (ქმაშინ BC) შევიდა ეშმაკი გულსა

მის კაცისასა (ეშმაკი გულსა მისსა B, გულსა მისსა ეშმაკი C),
რომელი მარადის ჰბრძავს ნათესავსა კაცთასა.

ექვთიმემ გადააკეთა დედნისეული შინაარსი შემდეგ
წინადადებაში, ბერძნულ ტექსტში: ἄρα τί ποιήσω τὸ σῶμα
τοῦτο, μὴ ἴδῃ τις τὸν φόνον ὄντα ἐποίησα καὶ ἐκφάνῃ με εἰς
τὴν **ἐξουσίαν** (Pomjalovskij 1900, 64,2-3), რაც ნიშნავს: რა ვუყო
სხეულს, რომ ვერავინ დაინახოს მკვლელიობა, რომელიც ჩავი-
დინე და გამომააშკარავოს ხელისუფლის წინაშე? აქ ექვთიმემ
ჩაანაცვლა ბერძნული ἐκφάνῃ με εἰς τὴν **ἐξουσίαν** „გამომააშკა-
რავოს ხელისუფლის წინაშე“ **აუწყოს მეფესა**-თი და წინადა-
დების ექვთიმესეულმა თარგმანმა ამგვარი სახე მიიღო: აქ
რაა უკუე ვყო გუამი ესე (გუამი ესე – B)? ნუუკუე იხილოს
ვინმე, რომელი-ესე ვყავ და **აუწყოს მეფესა**?

შემდეგ წინადადებაში ექვთიმემ გადაასხვაფერა ბერ-
ძნული ტექსტის შინაარსი, სადაც ვკითხულობთ: καὶ ἰδοὺ ὁ
ἄγιος μάρτυς τὸν Χριστὸν Μηνᾶς ἔφθασε καὶ βαλᾶριος μετὰ
πλήθους πολλῶν, ὧς **ἐν σχήματι σπαθarioύ ἐρχόμενος ἐπὶ τὴν
ἀποθήκην** (Pomjalovskij 1900, 64,8-10), რაც ნიშნავს: და აი,
წმიდა მოწამე ქრისტესი მენა მოვიდა, როგორც მხედარი მრავალ-
თან ერთად, სპათარიოსის სამოსელში, სასტუმროს პატრონთან.
ექვთიმეს თარგმანი: და, აჰა, ესერა, მოვიდოდა წმი-
დაა მოწამე ქრისტესი მენა ცხენებითა სრბით ერთა მრავ-
ლითა, **ვითარცასახედ მეფისა მიერ მოვლინებული**. აქ ექვთი-
მემ შეცვალა დედნისეული შინაარსი: ბერძნული ὧς **ἐν σχήματι
σπαθarioύ** ἐρχόμενος ἐπὶ τὴν ἀποθήκην „(მოვიდა) სპათარიოსის
სამოსელში სასტუმროს პატრონთან,“ მან ჩაანაცვლა ფრა-
ზით: **ვითარცასახედ მეფისა მიერ მოვლინებული**. ბერძნული
σπαθarioύ, კომპოზიტი: **σπάθη** „დანის ან ხანჯლის განიერი
პირი, ხმალი, მახვილი“ + **άριος** „მანარმოებელი სუფიქსი“; ამ-
დენად, σπαθarioύ ნიშნავს „ხმლის, მახვილის მტარებელს,“ სა-
მეფო, იმპერატორის კარის წარჩინებულ პირს, საზეიმო დაც-
ვის წევრს (Lampe 2005, 1247). ზ. სარჯველაძე ძველ ქართულ

ტერმინს „სპათარ-ი“ ამგვარად განმარტავს: სარდლის თანაშემწე; მალალი ნოდების სამხედრო პირი (შდრ. ბერძნ. *σπαθῆριος*; ლათ. *spatharius* სამეფო კარის მცველთა ფენა კონსტანტინოპოლში V-VII სს. გვიან რომის იმპერიაში, მოგვიანებით იქცა საპატიო ნოდებად ბიზანტიის იმპერიაში.¹ განიხილავს რა წმიდა მენას სასწაულების კოპტური ვერსიის ბერძნულთან მიმართებას, პ. პივოვარჩიკი აღნიშნავს, რომ კოპტურ ვერსიაში წმიდა მენა რეგულარულად ევლინება ადამიანებს სპათარიოსის სახით, რაც მხოლოდ ერთგზის გვხვდება მისი სასწაულების ბერძნული ტექსტის ბ რედაქციაში და იმონმებს, სწორედ ჩვენს მიერ მოხმობილ მაგალითს (Piwowarczyk 2021c). როგორც ქვემოთ დავინახავთ, სპათარიოსი წმიდა მენას სასწაულების ტექსტში კიდევ რამდენჯერმე გვხვდება ბერძნულ ბ რედაქციაში. წმიდა მენას სასწაულების კოპტურ ვერსიაში წმიდანი გვევლინება სპათარიოსის სახით, მასთან ერთად კი სხვა სულიერი არსებებიც არიან ხოლმე: მისი სულიერი ცხენი, ანგელოზები, სინათლის ღრუბელი, მაშინ, როცა ბერძნული ტექსტი ფოკუსირებულია თავად წმიდანზე (იქვე). როგორც ჩანს, კოპტურ ვერსიაში წმიდა მენას სპათარიოსად მოხსენიება უნდა უკავშირდებოდეს მისთვის მალალი ნოდების წმიდანად აღქმას. ასეა თუ ისე, მოხმობილ მაგალითში ექვთიმემ უგულებელყო „სპათარიოსი“ და არ თარგმნა ის, ან კიდევ, მას იმგვარი ბერძნული ხელნაწერი ჰქონდა ხელთ, სადაც ეს ტერმინი არ იყო მოხსენიებული. ამ წინადადებაში ბერძული *ἐν στήματι σπαθῆριου*-ის ჩანაცვლება

---

¹ ზურაბ სარჯველაძე, „ძველი ქართული ენის დოკუმენტირებული ლექსიკონი,“ გვ. 943. ქართულ სინამდვილეში ტერმინ „სპათარიოსის“ და ბიზანტიური გავლენის პერიოდში საქართველოში დამკვიდრებული სხვა ტიტულატურის შესახებ მსჯელობს ლერი თავაძე, სტატიაში „პროტოსტრატორი VIII-XII საუკუნეების ბიზანტიასა და საქართველოში,“ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის შრომები, XI, თბილისი, 2016, გვ. 19-42.

ვითარცასახედ მეფისა მიერ მოვლინებულ-ით გვაფიქრებინებს, რომ აქ ექვთიმემ წმიდა მენას ავტორიტეტი გაამაგრა მისი მეფის მიერ მოვლენილობით და მეტი წონა შესძინა მის მოვლინებას.

პირველ სასწაულში წმიდა მენა ესაუბრება სასტუმროს პატრონს. ექვთიმე მთანმიდელმა მთლიანად გადაასხვაფერა აზრი შემდეგ წინადადებაში, რაც ბერძნულ ტექსტში ამგვარად იკითხება: **εἰ οὐκ ἔμεινεν ἐνταῦθα ἄνθρωπος, κάθισον σὺν ἡ, καὶ ἐγὼ εὐρίσκω αὐτόν** (Pomjalovskij 1900, 64,17-18), რაც ნიშნავს: თუ არ დარჩენილა აქ კაცი, დაჯექი ჩუმიად/წყნარად და მე ვიპოვი მას. ექვთიმეს თარგმანშია: და **უკუეთუ შენ არა გნებავს აღსაარებად**, მე ვპოვო იგი.

შემდეგი მაგალითიდან ჩანს, რომ ექვთიმე მთანმიდელმა გადააკეთა ამოსავალი ბერძნული ტექსტი და სხვა შინაარსი შესძინა წინადადებას ქართულ თარგმანში. ბერძნულ ხელნაწერშია: **κῆρι ὁ παθῆριος, ποιὼ ὅς κελεύεις μοι, καὶ ἐν ἡ ἄρα ῥυσθῆ, ἀπέρχομαι εἰς τὸν ἄγιον Μηνᾶν καὶ μετανοῶ λαμβάνων καὶ τὸ σῆμα. Ἰδὼν δὲ ὁ ἄγιος τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ** (Pomjalovskij 1900, 65,4-7), რაც ნიშნავს: უფალო სპათარიოსო, ისე ვიზამ, როგორც შენ მიბრძანებ, და, როცა გადავრჩები, წავალ წმიდა მენაში (ტაძარში) და მოვიწინაიებ. ექვთიმეს თარგმანის შედარებისას ბერძნულ დედანთან ირკვევა, რომ მან გამოტოვა დედნისეული **κῆρι ὁ παθῆριος, ποιὼ ὅς κελεύεις μοι** „უფალო სპათარიოსო, ისე ვიზამ, როგორც შენ მიბრძანებ,“ ამ ფრაზის შემდგომი ტექსტი გადააკეთა და მას ამგვარი აზრი შესძინა: თუკი მიხსნი მეფისგან, მაშინ წავალ წმიდა მენას ტაძარში და იქ შევიწინაიებ. ექვთიმეს თარგმანი: **უკუეთუ მივსნე ხოლო** (~ ხოლო მივსნე B, ~ ხოლო მივსნე მე C) **მეფისაგან**, წარვიდე ტაძარსა წმიდისა (+ მოწამისა BC) მეწაესა და შევიწინაო მუნ.

ექვთიმემ ბერძნული წინადადების ირიბი თქმა პირდაპირად გადააკეთა ქართულ თარგმანში. ბერძნულ ხელნაწერშია: **ἐπειδὴ κατεβάρηθην τῷ πνεύματι, καὶ ἔλθων ὁ κύριος μετὰ δυνάμεως**

πολλῆς δῦπνισέν με (Pomjalovskij 1900, 65,23-24), რაც ნიშნავს: დამძიმებული ვიყავი ძილით და უფალი მოვიდა დიდი ძალით და გამალვიდა მე. ექვთიმეს თარგმანი: რამეთუ დამძიმებულ ვიყავ ძილითა და მოხუედ, **უფალო, ძალითა მრავლითა და განმალჯე** მე.

ექვთიმემ შეცვალა შინაარსი, შეამოკლა და გააერთიანა შემდეგი წინადადებები, რომლებიც ბერძნულ ხელნაწერში ამგვარად იკითხება: **Παρεκάλεσε δὲ αὐτὸν ὁ ἀποθηκάριος, ἵνα δέξῃται τὸ σχῆμα αὐτοῦ. Ἀποκαρεῖς δὲ ὁ ἀποθηκάριος ἔμεινεν ἐκεῖ ἔτη ἑπτὰ, καὶ ἐτελεύτησε ἐν μετανοίᾳ** (Pomjalovskij 1900, 66,1-3), რაც ნიშნავს: ითხოვა (დაჟინებით მოითხოვა) სასტუმროს მეპატრონემ, რომ მიელო სქემა. შეინანა რა, სასტუმროს მეპატრონე დარჩა იქ შვიდ წელს და სინანულში გარდაიცვალა. ექვთიმე მთანმიდელის მიერ თარგმნილ წინადადებაში ამგვარი შინაარსს გხვდებით: „მონაზონი გახდა სასტუმროს პატრონი. და დარჩა იქ ხუთ წელს და გარდაიცვალა, რადგან შეწირულ იქნა მისი ლოცვა/სინანული. აქ: ა) ექვთიმემ დედნი სეული **παρεκάλεσε δὲ αὐτὸν ὁ ἀποθηκάριος, ἵνα δέξῃται τὸ σχῆμα αὐτοῦ** „ითხოვა სასტუმროს მეპატრონემ, რომ მიელო სქემა“ გადააკეთა, შეამოკლა და მოკლედ თარგმნა, როგორც: **და მონესე იქმნა მეპანდოქსე იგი**. სიტყვა τὸ σχῆμα ბიზანტიურ ბერძნულში პოლისემიურია და სხვა მნიშვნელობებთან ერთად, მან შეიძინა „ტანსაცმლის, ბერის ტანსაცმლის, სოციალური ფენის, პოზიციის“ მნიშვნელობა (Lampe 2005, 1359); ბ) ექვთიმემ ბერძნული ἑπτὰ „შვიდი“ ქართული „ხუთ-ით“ ჩაანაცვლა; გ) გამოტოვა ბერძნული ἀποκαρεῖς δὲ „შეინანა რა“; დ) ბერძნული καὶ ἐτελεύτησε ἐν μετανοίᾳ „და სინანულში გარდაიცვალა“ შეცვალა მსჯელობით: „რადგან შეწირულ იქმნა მისი ლოცვა A, სინანული BC.“ ექვთიმეს თარგმანში ვკითხულობთ: **და მონესე იქმნა მეპანდოქსე იგი**. და დაადგრა მუნ ხუთ წელ და აღესრულა, რამეთუ შეწირულ იქმნა ლოცვაჲ (სინანული BC) მისი.

შემდეგი წინადადება ექვთიმეს თარგმანში ორი რედაქციითაა წარმოდგენილი. ბერძნულ ტექსტშია: ἐπίστευσεν δὲ πλῆθος Ἑλλήνων καὶ αἰρετικῶν ἐκ τῆς τότε ἡμέρας θασμάζοντες πᾶς ὁ Θεὸς διὰ τῶν περσεβειῶν τοῦ ἀγίου ἰᾶται πᾶσαν τὴν ψυχὴν (Pomjalovskij 1900, 66,5-7), რაც ამგვარად შეიძლება ვთარგმნოთ: და მრავალმა წარმართმა და მწვალებელმა ირწმუნა, უკვირდათ იმ დღის შემდგომ, თუ როგორ ღმერთი, წმიდის შუამდგომლობით, კურნავს ყველა/თითოეულ სამშვინველს. ბერძნული ტექსტის ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაში ვკითხულობთ: და ჰრწმენა მრავალსა ერსა **წარმართთასა და მწვალებელთასა მას დღესა შინა, განკვრეებულნი ადიდებდეს ღმერთსა, ვითარ-იგი მეოხებითა მის წმიდისაჲთა განჰკურნებდა ყოველთა სნეულებათა, ვიდრე აღდგინებამდე მკუდრეთით, სასწაულნი იქმნეს;** ბ რედაქციაშია: და ჰრწმენა მრავალსა ერსა **და ერთობით ადიდებდეს ღმერთსა.** ბერძნულ დედანთან მიმართებით თუ განვიხილავთ ა რედაქციის ვარიანტულ ნაკითხვას, აქ ვხედავთ, რომ დედნისეული წინადადების შინაარსი გადაკეთებულია. ბერძნულ დედანშია, რომ: „მრავალ წარმართს და მწვალებელს, ვინც ირწმუნა, უკვირდა იმ დღის შემდგომ, თუ როგორ კურნავს ღმერთი წმიდა მენას შუამდგომლობით თითოეულ სამშვინველს,“ ანუ როცა ნახეს ღვთის სასწაული და რაც ირწმუნეს, იმ დღის შემდგომ (ἐκ τῆς τότε ἡμέρας), უკვირდათ, რომ ღმერთი წმიდა მენას შუამდგომლობით (თხზულების დანერის დრომდე), ახდენს სასწაულებს და კურნავს თითოეულ სამშვინველს. აქ ბერძნული ἰᾶται „კურნავს“ ზმნის ἰάομαι III პ. მხ. რ.-ის ანმყო დროის ფორმაა, რაც „ფიზიკურად და სულიერად განკურნვას, გამოჯანსაღებას“ ნიშნავს (Lampe 2005, 661). ქართული თარგმანის ა რედაქციაში შემდეგი შინაარსია გადმოცემული: „და მრავალმა წარმართმა და მწვალებელმა იმ დღეს ირწმუნა, გაკვირვებულნი ადიდებდნენ ღმერთს, თუ როგორ, მისი წმიდის მეოხებით/მეშვეობით, კურნავდა ყველა სენს, მკვდრეთით აღადგომამდე(ც კი), სასწაულები იქმნებოდა.“ ბ რედაქციაში იგივე

წინადადება ლაკონიურადაა გადმოცემული: **და ჰრწმენა მრავალსა ერსა და ერთობით აღიდებდეს ღმერთსა.** აქ, სავარაუდოდ, რედაქტორმა ჩათვალა, რომ ქართული წინადადების შინაარსი არ შეესაბამებოდა დედანს და ამოიღო ვრცელი ტექსტი და, ამით, თავი აარიდა ბერძნულსაგან განსხვავების უხერხულობას და მეტად მოკლედ გადმოგვცა სათქმელი, ანაც იყო ბერძნული ხელნაწერი, რომელშიც ვარიანტული ნაკითხვის სახით ამ წინადადების მოკლე ვარიანტი იყო ასახული და რედაქტორმა მის მიხედვით ჩაასწორა ტექსტი.

წმიდა მენას მეორე სასწაულის ერთ-ერთ პასაჟში ევტროპიოსი ინანიებს ჩადენილს. ბერძნულ ხელნაწერშია: οὐαί μοι, ὅτι ἡμάρτηκα σφόνδρα ζηλῶσαζ τὸν δίσκον τοῦ ἀγίου, καὶ ἐκ τοῦ σὺ ἀπῶλεσα τὸν δισκὸν μου· τί ποιήσω οὐκ οἶδα, ὅτι ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα δουλεύσῃ μοι· οὐαί μοι, ὅτι εἰς αἰσχύνῃν μεγάλην ἐγένετό μοι τὸ πρᾶγμα τοῦτο· ἐὰν γινῶσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι τὸν δίσκον τοῦ ἀγίου ἐκράτησα, ποῖον ὄνειδος ἐπιθήσουσί μοι; (Pomjalovskij 1900, 67,5-10), რაც ნიშნავს: ვაი მე, რადგან დიდად ვცოდე, რომ ძლიერ მომიწდა წმიდანის ფეშხუენი, და ამის გამო, დავკარგე ჩემი მსახური! რა ვქნა, არ ვიცი, რადგან არ მყავს ადამიანი, რომ მემსახუროს. ვაი მე, რადგან დიდი სირცხვილი გახდა ეს საქმე ჩემთვის! ადამიანებმა რომ გაიგონ, რომ მე დავიტოვე წმიდანის ფეშხუენი, როგორ გაკიცხვას დამატეხენ თავს? ექვთიმეს თარგმანი: ვაჲ ჩემდა (+ მე BC), რამეთუ ვცოდე ფრიად (ღდიდად C) და შევიშურვე ბარძიმი წმიდისაჲ მის და ამით წარვწყმიდე მონაჲ იგი ჩემი, და დიდად საყუედრელ იქმნა ესე ჩემდა, უკუეთუ ცნან ესე კაცთა, ვითარმედ დავიყენე ჭურჭელი იგი წმიდისაჲ მის სამსახურებელად ჩემდა, რაოდენ (ვითარ C) არა მაყუედრებდენ მე? აქ ექვთიმე ათონელმა: ა) შეამოკლა დედნისეული καὶ ἐκ τούτου ἀπῶλεσα τὸν δισκὸν μου· τί ποιήσω οὐκ οἶδα, ὅτι ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα δουλεύσῃ μοι „და ამის გამო, დავკარგე ჩემი მსახური! რა ვქნა, არ ვიცი, რადგან არ მყავს ადამიანი, რომ მემსახუროს“, გამოტოვა რა ბერძნული ვრცელი ფრაზა, ქართულად

ლაკონიურად გადმოგვცა: **ამით წარვწყმიდე მონაჲ იგი ჩემი;** ბ) ბერძნული οὐαί μοι, ὅτι εἰς αἰσχύνην μεγάλην ἐγένετό μοι τὸ πρᾶγμα τοῦτο „ვაი მე, რადგან დიდი სირცხვილი გახდა ეს საქმე ჩემთვის!“ გადაასხვაფერა და ამგვარად თარგმნა: **დიდად საყუედრელ იქმნა ესე ჩემდა;** გ) ბერძნული ποῖον ὄνειδος ἐπιθήσοισί μοι; „როგორ გაკიცხვას დამატეხენ თავს?“ ან „როგორ სირცხვილს მოინევენ ჩემზე?“ ქართულად თარგმნა განსხვავებულად: **რაოდენ (ვითარ C) არა მასყუედრებდენ მე?** „როგორ არ გამკიცხავენ მე?“

წმიდა მენას მეორე სასწაულში არის პასაჟი, რადაც ევტროპიოსი გაჰყურებს ნაპირს მისი მსახურის გვამის მოლოდინში. ბერძნულ ტექსტში ვკითხულობთ: Ταῦτα δὲ αὐτοῦ **διαλογιζόμενος** ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα τὸ πλοῖον, ὃ δὲ **Εὐτρόπιος** ἐβίβλησεν εἰς τὸν αἰγιαλὸν **ἐπιζῶν ἐν ἔστυψι**, ὅτι πάντως ἔσπραν τὰ κύματα τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ εὐρών θάψω αὐτό (Pomjalovskij 1900, 67,18-21), რაც ნიშნავს: სანამ ის ფიქრობდა, გემმა მოაღწია ნავსადგურს, ხოლო ევტროპიოსი გაჰყურებდა ნაპირს, იმედოვნებდა მისთვის, რომ ტალღები უეჭველად გამოიტანდნენ მის გვამს და იპოვიდა რა, დამარხავდა მას. ექვთიმეს თარგმანშია: და ამას რაჲ **იტყოდა**, მოინია ნავი ნავთსაყუედელსა, ხოლო იგი ხედვიდა კიდესა ზღვსასა **იმიერ და ამიერ** (+ რამეთუ C), **ჰგონებდა**: ნუჟუე ლელვამან გამოაგდოს გუამი მისი **კიდესა ზღვსასა წმელად** (– C), ვპოვო და დავჰმარხო (დავმარხოთ C) იგი. აქ ექვთიმე ათონელმა თავისუფლად თარგმნა ამოსავალი ტექსტი, მან: ა) გამოტოვა მოქმედის პირის სახელი ევტროპიოსი **Εὐτρόπιος**; ბ) ბერძნული διαλογιζόμενος „ფიქრობდა“ ზმნის **διαλογίζομαι** „ფიქრი, მსჯელობა, განხილვა“ მიმღეობაა ნათესაობით ბრუნვაში. ექვთიმემ ის ჩაანაცვლა თავის თარგმანში **„იტყოდა-თი“**; გ) ბერძნული **ἐπιζῶν ἐν ἔστυψι** „იმედოვნებდა მისთვის“ გადმოსცა, როგორც: **ჰგონებდა**; დ) დაამატა ბერძნულ ἐβίβλησεν εἰς τὸν αἰγιαλὸν-ს „გაჰყურებდა ნაპირს“ **იმიერ და ამიერ** და ამგვარად თარგმნა ფრაზა:

იგი ხედვიდა კიდესა ზღვასა იმიერ და ამიერ; ე) გადაასხვაფერა ბერძნული ფრაზა, სადაც ევტროპიოსი იმ იმედით გაჰყურებს ნაპირს, რომ ტალღები πάντως „უეჭვოდ, აუცილებლად“ გამოიტანდნენ მსახურის გვამს: ὄτι πάντως ἔσθαι τὰ κύματα τὸ σῶμα αὐτῶν „რომ ტალღები უეჭველად გამოიტანდნენ მის გვამს.“ ექვთიმემ ეს ფრაზა გადააკეთა და ამგვარი აზრი მისცა: „იქნებ ლელვამ გამოაგდოს გვამი ზღვის ნაპირზე, მინაზე“: ნუუკუე ლელვამან გამოაგდოს გუამი მისი **კიდესა ზღვასა ჯმელად;** ვ) აქ ექვთიმემ ჩაამატა სიტყვები: **კიდესა ზღვასა ჯმელად.**

ექვთიმე ათონელმა გადაასხვაფერა ბერძნული ფრაზა ἡσπάσατο αὐτὸν χαίρων „სიხარულით მიესალმა“ და თარგმნა ის, როგორც **„შეიტკბო და ამბოროს-უყოფდა.“** ბერძნულ ხელნაწერშია: Ὅτε δὲ εἶδεν ὁ κύριος αὐτὸν, ἡσπάσατο αὐτὸν χαίρων καὶ λέγων· ἰδοὺ ὁ δούλος μου ὁ καλός, νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν (Pomjalovskij 1900, 68,2-4), რაც ნიშნავს: როცა ის დაინახა მისმა ბატონმა, სიხარულით მიესალმა და უთხრა: აი, ჩემი კარგი მსახური, ის მკვდარი იყო და აღდგა. ექვთიმეს თარგმანი: და ვითარცა იხილა იგი უფალმან მისმან, **შეიტკბო (+ იგი C)** და **ამბოროს-უყოფდა** მას და ეტყოდა: „აჰა, მონაჲ ჩემი სარწმუნოჲ, მომკუდარ იყო და აღდგა.“

ექვთიმე ათონელმა გადაასხვაფერა ბერძნული ტექსტის საკმაოდ ვრცელი მონაკვეთი, **τίνι οὐκ ἐξηγήσομαι, ἄγχι τοῦ Θεοῦ, τὰ θαύματά σου καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα, ἃ ἐνδείξω ἐν ἐμοί;** „ვის არ უნდა განვუცხადო, ო, წმიდაო ღვთისაო, შენი სასწაულები და ეს ნიშნები, რომლებსაც ვაჩვენებ ჩემით?“ და ქართულ თარგმანში განსხვავებული დატვირთვის ტექსტი შესთავაზა მკითხველს: „მიხარია და მხიარული ვარ, რომ ღმერთმა მე წმიდა მენას მეშვეობით შემინყალა და (რომ) ყველას მოვუთხრო სასწაულებისა და საკვირველებების (შესახებ).“ აქვე, ექვთიმემ ბერძნული λυπιῶμαι „ვნუხვარ“ თარგმნა, როგორც **„მეშინის.“** ბერძნული ტექსტის ფრაზა, სადაც ევტროპიოსი

მიმართავს წმიდა მენას, მისთვის მთელი ქონების შეწირვაზე, რაც არ იქმნება საკმარისი, რადგან სცოდა, ექვთიმემ თარგმნა, როგორც: „რომ შევწირო მთელი ჩემი ქონება წმიდა მენას ტაძარს, არ გაუთანაბრდება ყველა ჩემს ცოდვას (ვერ გაანონასწორებს ჩემი ცოდვების გამოსასყიდს).“ ბერძნულ ტექსტშია: **τίνοι οὐκ ἐξῆγησομαι, ἄγιε τοῦ Θεοῦ, τὰ θαύματά σου καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα, ἃ ἐνδείξω ἐν ἐμοί;** ἕνα δὲ λυποῦμαι καὶ φρίττω, ὅτι ὄλα τὰ ὑπάρχοντά μου ἐὰν προσενέγκω σοι οὐκ ἐπαρκοῦσιν, διότι **ἡμάρτηκα** καὶ οὐκ ἐμνήσθην τοῦ εἰρηκότους, ὅτι οὐκ ἐπιθυμήσεις τὰ τοῦ πλῆσιον σου, οὐδὲ τῷ πλῆσιον σου εἰσίν, **μάλιστα τοῦ ἁγίου** (Pomjalovskij 1900, 68,7-12), რაც ნიშნავს: ვის არ უნდა განვუცხადო, ო, წმიდაო ღვთისაო, შენი სასწაულები და ეს ნიშნები, რომლებსაც ვაჩვენებ ჩემით? მაგრამ მე ვწუხვარ და ვძრწნი, რადგანაც მთელი ჩემი ქონება, თუ მას შენ შემოგწირავ, არ იქნება საკმარისი, რაკი ვცოდე. ექვთიმეს თარგმანში ვკითხულობთ: **მიხარის მე და მხიარულ ვარ, რამეთუ შემიწყალა მე ღმერთმან წმიდისა მენაჲს მიერ, და მე მიუთხრნე ყოველთა სასწაულნი და საკვრველებანი, რამეთუ მეშინის და ვძრწნი, დაღაცათუ შევწირო ყოველი საფასჴ ჩემი ტაძარსა წმიდისა მენაჲსა, არა ესწორებიან ყოველთა შეცოდებათა ჩემთა.** აქ ქართული თარგმანის ბ რედაქციის მე მიუთხრნე ყოველთა სასწაულნი და საკვრველებანი-ს ნაცვლად ა რედაქციაში გვაქვს: **მიუთხრეს ყოველთა საკვრველებაჲ და სასწაულნი ესე.** ბ რედაქციის ტექსტს კი აკლია: **ყოველთა.**

ევტროპიოსის მსახურის ქმედებისა და ფიქრის შესახებ ბერძნული ბ რედაქციის ხელნაწერში ამგვარადაა მოთხრობილი: **Ως δὲ ἐπληρώθη τὸ ἄριστον, ἀπῆλθεν ὁ δοῦλος τοῦ πλῆναι τὸν δίσκον ἐν τῇ λίμνῃ, καὶ ἰδοὺ γνόφος μέγας ἐγένετο καὶ ἔπεσεν ὁ δίσκος εἰς τὸ ὕδωρ·** καὶ ἐφοβήθη ὁ δοῦλος τοῦ μὴ γῶναι κύριον αὐτοῦ καὶ ἀπολέσαι αὐτόν ταῖς βασάνοις, **καὶ ἐκδύθεις ἔρριψεν ἑαυτὸν ὀπισθεν αὐτοῦ** (Pomjalovskij 1900, 66,29-67-4), რაც ნიშნავს: როცა სამხარი დასრულდა, მსახური წავიდა ფეშხუენის ტბაში გასარეცხად, და, აი, დიდი სიბნელე იქმნა და ფეშხუენი

წყალში ჩავარდა. შეეშინდა მსახურს, რომ ბატონი შეიტყობდა და მოსპობდა ტანჯვით და გაიხადა ტანსაცმელი და გადაჰყვა მას (სიტყვა-სიტყვით: გადაიგდო თავი მის შემდეგ). ექვთიმეს თარგმანშია: და შემდგომად სამხრისა, აღილო მონამან ბარძიმი იგი და მოვიდა ზღუად, რაჟთა განრცხას იგი და **მოუჭდა ლელვამ** და **მოულო ბარძიმი იგი ველთაგან მისთა** (ქველისაგან მონისა მის BC). ხოლო მონასა მას შეეშინა უფლისა თვისისაგან, ნუუკუე სტანჯოს იგი, და (+ მეყსეულად C) შთაიგდო თავი თვისი ზღუასა შემდგომად ჭურჭლისა მის. როგორც ვხედავთ, აქ ექვთიმემ: ა) ბერძნული ἐν τῇ λίμνῃ „ტბაში“ ჩაანაცვლა ქართულ თარგმანში „ზღვ-ით;“ ბ) ბერძნული καὶ ἰδοὺ γνόφος μέγας ἐγένετο „და, აი, დიდი სიბნელე იქმნა“ ჩაანაცვლა შემდეგი სიტყვებით „**მოუჭდა ლელვამ**.“ ბერძნული γνόφος მხოლოდ “სიბნელეს” ნიშნავს ბიზანტიურ ბერძნულში; ის: ა. მეტაფორულად ცოდვას უკავშირდება; ბ. მისტიკური თვალსაზრისით კი ღვთიურ სიბნელეს, სადაც ღმერთი სუფევს (Lampe 2005, 317); გ) ბერძნული ἔπειθεν ὁ δίσκος εἰς τὸ ὑπό „ფეშხუენი წყალში ჩავარდა“ ექვთიმეს თარგმანში ჩაანაცვლებულია შემდეგი სიტყვებით: **მოულო ბარძიმი იგი ველთაგან მისთა** (ქველისაგან მონისა მის BC). ექვთიმემ აქ გამოტოვა ბერძნული δίσκος „ფეშხუენი,“ სიტყვა, რომელსაც უგამონაკლისოდ „ბარძიმით“ თარგმნის; გ) გამოტოვა და არ თარგმნა ბერძნული καὶ ἑκδυσθεὶς ἔριψεν ἑαυτὸν ὑποσθεν αὐτὸν „და გაიხადა ტანსაცმელი და გადაჰყვა მას (სიტყვა-სიტყვით: გადაიგდო თავი მის შემდეგ).“

ზემოთ განხილულ მაგალითში მოცემული შინაარსი მეორდება წმიდა მენას მეორე სასწაულის ერთ-ერთ ეპიზოდში, სადაც მსახური უამბობს ევტროპიოსს, თუ როგორ გაუვარდა ხელიდან ფეშხუენი. აქაც თითქმის იმავე ლექსიკითაა გადმოცემული მომხდარი და ექვთიმეც, თარგმნისას, ისევე გარდაქმნის ტექსტს, როგორც წინა მაგალითშია მოცემული. ბერძნულ ხელნაწერშია: κύριε μου, οτε ἀπῆλθον πλῆναι τὸν δίσκον ἐν τῇ λίμνῃ, ἐγένετο γνόφος μέγας καὶ ἔπειθεν ἐξ ἑμοῦ ὁ δίσκος

(Pomjalovskij 1900, 68,14-15), რაც შეიძლება ამგვარად ითარგმნოს: ჩემო ბატონო, როცა წავედი ფეშხუენის გასარეცხად ტბაში, დიდი სიბნელე იქმნა და ფეშხუენი გამვარდა. ექვთიმეს თარგმანი: უფალო ჩემო, ვითარ მივედი მე ზღვსკიდესა და განვრცხიდი ჭურჭელსა მას, მოვდა **ლელვაჲ** და **მომილო იგი ჴელთაგან ჩემთა**. აქ ბ რედაქციის ვარიანტული წაკითხვებია: მე ზღვსკიდესა[კიდესა ზღვსასა C; ჭურჭელსა მას + ანაზდაათ C; მომილო იგი[მიმილო C. როგორც ვხედავთ, აქ ექვთიმე მთანმიდელმა: ა) ბერძნული γυθός μύγας „დიდი სიბნელე“ ჩაანაცვლა ქართულ თარგმანში „ლელვაჲ-თი;“ ბ) ბერძნული **ἐπισηεν ἐξ ἔμου ὁ δίσκος** „ფეშხუენი გამვარდა“ თარგმნა, როგორც **„მომილო იგი ჴელთაგან ჩემთა,**“ სადაც გამოტოვა ბერძნული **ὁ δίσκος** და იგი ქართულში ნაცვალსახელით ჩაანაცვლა; ბერძნული **ἐπισηεν** ზმნის **πίπτω** „ვარდნა, ჩავარდნა“ აორისტიის ფორმაა, ხოლო **ἐξ ἔμου** ნიშნავს „ჩემგან,“ ამდენად, ბერძნულ ენაში უნებლიე მოქმედებაზეა საუბარი, სადაც აქტიური მოქმედი პირი არ ჩანს, ხოლო ექვთიმეს თარგმანში კი ვხედავთ, რომ ტალღების მიერ (ბარძიმის) ხელიდან წართმევაზეა საუბარი.

შემდეგი მაგალითი ცხადყოფს, რომ ექვთიმე მთანმიდელმა გარდასახა ბერძნულ ენაში არსებული მესამე პირში მსჯელობა პირდაპირ თქმად და მის წინ ჩაამატა ფრაზა, რაც თხრობის შინაარსითაა განპირობებული. ბერძნულ ტექსტშია: **Εὐθὺς αὖτ’ ἔγινε ὁ Εὐθρόπιος, ὅτι ὁ ταχὺς βοηθὸς καὶ μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Μηνᾶς ἔστιν, καὶ ἐδὲξασε τὸν Θεὸν τὸν διδόντα ἐξουσίαν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ** (Pomjalovskij 1900, 68,20-22), რაც ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: ამიტომ, მაშინვე მიხვდა ევტროპიოსი, რომ სწრაფად მშველელი და ქრისტეს მონამე მენა იყო და მან ადიდა ღმერთი, ვინც ძალაუფლებას აძლევს თავის წმიდანებს. ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაშია: მაშინ სცნა კაცმან მან, ვითარმედ, **შეენია იგი მას: მოსწრაფედ ჟამსა მას ჭირისასა მონამემან ქრისტესმან მენა გიჴსნა შენ.** და ადიდებდეს ღმერთსა, რომელმან ესევეითარი ჴელმნიფებაჲ მისცა წმი-

დათა მისთა. ბ რედაქციაშია: მაშინ სცნა კაცმან მან, ვითარმედ, წმიდაჲ მოწამე მენა იყო და: მან გიჴსნა შენ. და ადიდებდეს ღმერთსა, რომელმან ესევითარი ჴელმწიფებაჲ მოსცა კაცთა, რომელნი ჴყოფენ ნებათა მისთა. როგორც ვხედავთ, ექვთიმეს თარგმანის ორ რედაქციას შორის მნიშვნელოვანი სხვაობაა. ა რედაქციის ვარიანტული წაკითხვა: ვითარმედ, შეენია იგი მას: მოსწრაფედ ჟამსა მას ჴირისასა მოწამემან ქრისტესმან მენა გიჴსნა შენ, მოკლედ არის გადმოცემული ბ რედაქციაში: ვითარმედ, წმიდაჲ მოწამე მენა იყო და: მან გიჴსნა შენ. ბ რედაქციის ტექსტი ბევრად უფრო ახლო დგას ბერძნული დედნის იკითხვისთან: ὅτι ὁ ταχὺς βίηθς καὶ μάρτυς τῶν Χριστῶν Μηνᾶς εστιν „რომ სწრაფად მშველელი და ქრისტეს მოწამე მენა იყო,” თუმცა, აქ გამოტოვებულია ბერძნული ὁ ταχὺς βίηθς „სწრაფად მშველელი." ა რედაქციაში პირდაპირი თქმა უფრო ვრცელია და უფრო თავისუფალი თარგმანია. სწორედ ამიტომ, შესაძლოა, რედაქტორმა შეამოკლა ტექსტი და მოგვცა ბ რედაქციის ვარიანტული წაკითხვა. განსხვავებულად არის წარმოდგენილი ორივე რედაქციაში წინადადების ბოლო ფრაზა. ბერძნული ფრაზა τὸν διδόντα ἐξέσθαι τοῖς ἀγίοις αὐτῶν „ვინც ძალაუფლებას აძლევს თავის წმიდანებს," ა რედაქციაში ზუსტად არის თარგმნილი: რომელმან ესევითარი ჴელმწიფებაჲ მისცა წმიდათა მისთა; ბ რედაქციაში წმიდათა მათ ჩანაცლებულია კაცთა, რომელნი ჴყოფენ ნებათა მისთა-თი, რაც სრულიად სხვა დატვირთვას აძლევს ფრაზის შინაარსს, აქ არა წმიდანებზეა საუბარი, არამედ ჩვეულებრივ მოკვდავებზე, ვინც მის (ღვთის) ნებას ასრულებენ. ბ რედაქციაშია: რომელმან ესევითარი ჴელმწიფებაჲ მოსცა კაცთა, რომელნი ჴყოფენ ნებათა მისთა.

ექვთიმე ათონელმა გადააკეთა ბერძნული ფრაზა: εἶχεν δὲ ἀγάπην ὁ Ἐβραῖος μετὰ τῶν Χριστιανῶν πάνυ (Pomjalovskij 1900,70,29-30), რაც ნიშნავს: და ებრაელს დიდი სიყვარული ჰქონდა ქრისტიანის მიმართ. ექვთიმემ აქ განსხვავებული შინაარსის თხრობა წარმოგვიდგინა, სადაც ორივეს თანაბრად

უყვარდა ერთმანეთი. აღსანიშნავია, რომ ორივე რედაქციაში შინაარსობრივად ერთი ტექსტია, რომელიც სხვაობს ბერძნული დედნისაგან, სადაც საუბარია ებრაელის დიდ/ძლიერ სიყვარულზე ქრისტიანის მიმართ, იმიტომ, რომ როგორც წმიდა მენას მესამე სასწაულიდან ჩანს, ებრაელი თანაგრძნობით ეპყრობა ქრისტიანს, ქრისტიანი კი ფლიდი და მზაკვარია, მაგრამ, როგორც ამ ჟანრის ნაწარმოებებს ახასიათებს, ბოლოს შეინანებს ცოდვებს და მოიპოვებს სასუფეველს. სასწაულის ქართული თარგმანის ა რედაქციაშია: **და უყვარდა ფრიად ურთიერთას ორთავე; ბ რედაქციაში: უყვარდეს ურთიერთარს ორთავე ერთად.**

ებრაელისა და ქრისტიანის შესახებ სასწაულში ვხვდებით თხრობას, თუ როგორ შეითქვენ ქრისტიანი და მისი ცოლი. ექვთიმემ გადაასხვაფერა ქრისტიანის სიტყვები. ბერძნულ ტექსტში ვკითხულობთ: Ἐλάλησε δὲ ὁ Χριστιανὸς τὴν γυναιῖκα αὐτοῦ οὕτως: ᾧ γύναι, ἐὰν ἐνδέχεται, ἀρνησάμεθα τῷ Ἑβραῖῳ τοῦτῳ, καὶ ἐὰν ἐπιμένῃ κρατῶν, ὁμνήσωμεν αὐτῷ καὶ ἀναχωρεῖ. ἡμᾶς γὰρ ὁ ὄρκος οὕτως βλάπτει, διότι Ἑβραῖῳ ὁμνήσωμεν καὶ οὐ Χριστιανῷ (Pomjalovskij 1900,71,6-9), რაც ნიშნავს: ხოლო ქრისტიანმა უთხრა თავის ცოლს: ო, ქალო, თუ შესაძლებელია, უარი ვუთხრათ ამ ებრაელს და თუკი ჯიუტად გააგრძელებს მოთხოვნას, შევფიცოთ და წავა, რადგან ფიცი არაფერს გვავენებს, რადგან შევფიცებთ ებრაელს და არა ქრისტიანს. ექვთიმეს თარგმანი: და ჰრქუა ცოლსა თქსსა: „უკუეთუ შესაძლებელ არს უარის-ყოფად კისაკი იგი ჰურიისაჲ მის, დავმალთ და უკუეთუ გუაფუცებდეს, ვფუცოთ, რამეთუ ჰურიისა ვეფუცებთ და არარაჲ გუევენების (+ ჩუენ C).“ დედნისეული ტექსტის თარგმნისას ექვთიმემ: ა) გამოტოვა ბერძნული δὲ ὁ Χριστιανὸς „ხოლო ქრისტიანმა;“ ბ) გამოტოვა მიმართვა ᾧ γύναι „ო, ქალო;“ გ) შეცვალა ბერძნული ἐὰν ἐνδέχεται, ἀρνησάμεθα τῷ Ἑβραῖῳ τοῦτῳ, καὶ ἐὰν ἐπιμένῃ κρατῶν, ὁμνήσωμεν αὐτῷ καὶ ἀναχωρεῖ „თუ შესაძლებელია, უარი ვუთახრათ ამ ებრაელს და თუკი ჯიუტად გააგრძელებს მოთხოვნას,

შეფიციკოთ და ნავა“ შემდეგი სიტყვებით ჩაანაცვლა: უკუეთუ შესაძლებელ არს უარის-ყოფად **კისაკი იგი ჰურიისაჲ მის, დავ-მალოთ და უკუეთუ გუაფუცებდეს**, ვფუცოთ. როგორც ვხედავთ, აქ ბერძნულ ტექსტში უარის თქმის განზრახვა განსხვავებულადაა გადმოცემული. აქვე, გამოტოვებულია ბერძნული ἀναχαρῆς „ნავა;“ დ) წინადადების ბოლოს გამოტოვა ბერძნული **καὶ οὐ Χριστιανῶν** „და არა ქრისტიანს.“

ეფთვიმე მთანმიდელმა გადაასხვაფერა შემდეგი წინადადება. ბერძნულ ტექსტშია: **Ἐδικάζοντο δὲ πρὸς ἀλλήλους, ὥστε συναχθῆναι τῆν πᾶσιν ἄπιστων ἐκείσε** (Pomjalovskij 1900, 71,12-13), რაც ნიშნავს: ისე ედავებოდნენ ერთმანეთს, რომ მთელი ქალაქი იქ იყო შეკრებილი. ეფთვიმეს თარგმანის ა რედაქციაშია: **ვიდრემდის შემოაკრბა მათ ქალაქი იგი; ბ რედაქციაში: და ოდეს მოვიდა ჰურიაჲ იგი, შემოკრბა მას ქალაქი იგი ყოველი**. აქ, როგორც ჩანს, ა რედაქციის გადამწერს გამოორჩა წინადადების სანყისი ფრაზა. ეფთვიმემ განსახილველ მაგალითში ბერძნული ἐδικάζοντο δὲ πρὸς ἀλλήλους „ისე ედავებოდნენ ერთმანეთს“ ჩაანაცვლა ქართული **და ოდეს მოვიდა ჰურიაჲ იგი**-თი.

ბერძნულ ტექსტშია: **Ὁ δὲ Χρηστιανὸς κατεφρόνησεν εἰς τὸν ὄρκον λέγων· ὁ ἄγιος Μηνᾶς συμπαθῆσαι ἡμῖν ἔχει** (Pomjalovskij 1900, 71,21-22), რაც შეიძლება ამგვარად ვთარგმნოთ: ქრისტიანმა კი არად ჩააგლო ფიცი და თქვა: წმიდა მენას თანაგრძნობა აქვს ჩვენდამი/გვითანაგრძნობს ჩვენ. აქ ბერძნული ὁ ἄγιος Μηνᾶς συμπαθῆσαι ἡμῖν ἔχει „წმიდა მენას თანაგრძნობა აქვს ჩვენდამი“ ექვთიმემ სრულიად სხვა შინაარსის ფრაზით ჩაანაცვლა: ა რედაქციაშია: **შემინდოს ფიცი ესე წმიდამან მენა; ბ რედაქციაში: შემინდოს მე წმიდამან მენა ფიცი ესე**. ბერძნული **συμπαθῆσαι** არის ზმნის **συμπαθῆω** „სიმპათიის, თანაგრძნობის ქონა ვინმეს მიმართ“ (Lampe 2005, 1285) ინფინიტივი. ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაშია: **და ქრისტიანემან მან არაჲ შეჰრაცხა ფიცი იგი და იტყოდა გონებასა თჳსსა, ვითარმედ: შემინდოს ფიცი ესე წმიდამან მენა; ბ რედაქციაში:**

ხოლო ქრისტიანებმა არად შერაცხა ფიცი იგი, არამედ იტყოდა გულსა თქსსა, ვითარმედ: **შემინდოს მე წმიდამან მენა ფიცი ესე.**

ექვთიმემ წინადადებაში შეცვალა, თუ როდის ხდება მოქმედება. ბერძნული *ἐν μᾶ ὁὖν τῶν ἡμερῶν* ნიშნავს „ერთ დღეს, შემდგომ; ერთ-ერთ დღეს, მერე.“ ამის ნაცვლად, ქართულ თარგმანში ექვთიმე ამბობს, რომ მოქმედება ხდება **„მასვე დღესა.“** ბერძნულ ტექსტშია: *Ἐν μᾶ ὁὖν τῶν ἡμερῶν ἀπῆλθον οἱ δὲ εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μηνᾶ πρὸς τὸ τελεῖσαι τὸν ὄρκον* (Pomjalovskij 1900, 71,22-23), რაც ნიშნავს: შემდეგ, ერთ დღეს, ორივე წავიდა წმიდა მენას ტაძარში ფიცის შესასრულებლად. ექვთიმეს თარგმანი: **და მასვე დღესა** მივიდეს ორნივე (მივიდეს ორნივე) მოვიდეს C) ტაძრად წმიდისა მენასა აღსრულებად ფიცისა თქსისა (მის C).

ექვთიმემ გადაასხვაფერა შემდეგი წინადადება. ბერძნულ ტექსტშია: *Εἶπεν δὲ ὁ Ἐβραῖος τῷ Χριστιανῷ: ἐταῖρε, φοιῆθι τὸν Θεὸν καὶ ἐλέησον τὴν ψυχὴν σου* (Pomjalovskij 1900, 71,23-25), რაც ნიშნავს: და ებრაელმა უთხრა ქრისტიანს: მეგობარო, გეშინოდეს ღმრთის და შეინყალე შენი სული. ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაშია: ჰრქუა ჰურიამან მან: „გეშინოდენ, ძმაო, **ფიცისა მისთვის უფლისა** და შეინყალე თავი შენი.“ ბ რედაქციაშია: მიუგო ჰურიამან და ჰრქუა: „გეშინოდენ, **ფიცისა მისთვის** და შეინყალე თავი შენი.“ ბერძნული ფიცი *τὸν Θεὸν* „გეშინოდეს ღმრთის“ ექვთიმემ ჩაანაცვლა თავის თარგმანში „გეშინოდენ **ფიცისა მისთვის უფლისა-თი**“, ასეა წარმოდგენილი ა რედაქციაში, ხოლო ბ რედაქციაში კი ვკითხულობთ „გეშინოდენ, **ფიცისა მისთვის.**“ როგორც ვხედავთ, ორივე რედაქციაში ბერძნული *τὸν Θεὸν* „ღმერთის“ არ გვხვდება. ა რედაქციაშია, რომ ქრისტიანს უნდა ეშინოდეს, უფლის მიმართ ფიცის, ხოლო ბ-ში კი ფიცის.

ებრაელი მიმართავს წმიდა მენას. ბერძნულ ტექსტშია: *ἄγε Μηνᾶ, εἰ καὶ ἀνάξιος εἰμι ὀνομάσαι σε, δέξῃο τὰ σπυῖα σου*

τήμειρον, ὄπως **δὲξάσθω** σε (Pomjalovskij 1900, 71,30-72,2), რაც ნიშნავს: წმიდა მენა, თუმცა არ ვარ ღირსი შენი სახელი წარმოვთქვა, მაჩვენე შენი ნიშნები დღეს, რომ მიგიღო შენ. ამ წინადადების თარგმნისას: ა) ექვთიმემ ბერძნული თუμειρα-ს ნაცვლად ქართულ თარგმანში დანერა „**ძალი**.“ ბერძნული თუμειρα ნიშნავს „ნიშანს, სიგნალს, ღვთისგან მოვლენილ ნიშანს, კარავს, ნიშანსვეტს, ბეჭედს და ა.შ.“ (Liddell, Scott 1996, 1593), მაგრამ არა „ძალას.“ ამდენად, ბერძნული ფრაზის შინაარსი „მაჩვენე შენი ნიშნები დღეს“ ქართულ თარგმანში იკითხება, როგორც „მაჩვენე მე დღეს შენი ძალა;“ ბ) ექვთიმემ ბერძნული ფრაზა ὄπως **δὲξάσθω** σε „რომ მიგიღო შენ,“ თარგმნა, როგორც „**რათამცა გადიდებდე** შენ“ (ბ რედაქცია) ან „**რათა მეცა გადიდო** შენ,“ როგორც ეს ა რედაქციაშია მოცემული. ბერძნული **δὲξάσθω** „რომ მიგიღო“ ზმნის ამოსავალი ფორმაა δέχομαι „მიღება“ (Lampe 2005, 340). ბერძნული ფრაზის შინაარსია „რომ მიგიღო, გირწმუნო შენ,“ ექვთიმეს თარგმანისა კი „რომ გადიდო შენ.“ ექვთიმეს თარგმანის ბ რედაქციაში ვკითხულობთ: წმიდაო მონამეო მენა, დალაცათუ არა ღირს-ვარ წოდებად **სახელსა** შენსა, მიჩუენე მე დღეს **ძალი** შენი, **რათამცა გადიდებდე** შენ. ა რედაქციაშია: წმიდაო მონამეო მენა, დალაცათუ არა ღირს-ვარ **წოდებად ტაძარსა შენსა და** წოდებად სახელსა შენსა, მაჩუენე დღეს **ძალი** შენი, **რათა მეცა გადიდო** შენ.

ეფთვიმემ გადაასხვაფერა ბერძნულ ტექსტთან მიმართებით შემდეგი წინადადების შინაარსი. ბერძნულ ტექსტშია: εἴθε μὴ ὀρκωσα αὐτόν, **πάντως** μετ' ὀλίγον χρόνον διῶναι μοι εἶχεν τίποτε ἐκ τὰ ἐμά (Pomjalovskij 1900, 72,15-16), რაც ნიშნავს: მინდა, რომ არ დამეფიცებინა მისთვის; უეჭვოდ, ცოტა ხნის შემდეგ, ის მომცემდა რაიმეს ჩემი (ქონებიდან). აქ ბერძნული **πάντως** „ნამდვილად, ყველა შემთხვევაში, უეჭვოდ“ (Liddell, Scott 1996, 1301). ექვთიმემ კონტექსტის შეცვლით თარგმნა, როგორც „ვინ უწყის,“ რითაც შეარბილა ებრაელის აზრი. ბერძნულშია, რომ „წმიდა მენა უეჭვოდ მომცემდა მცირედს,“

ქართულ თარგმანში კი გამოდის, რომ „ვინ იცის, წმიდა მენას მოეცა მცირედი.“ ექვთიმეს თარგმანი: უკუეთუმცა არა (ქარა თუმცა C) მეფიცა მისდა, **ვინ უწყის**, თუმცა (- C) მცირედთა დღეთა შემდგომად მომცა რამეცა მცირედი მისგან?“

ებრაელისა და ქრისტიანის შესახებ სასწაულის ერთ ეპიზოდში ებრაელი სინანულით ფიქრობს, რომ ქრისტიანმა გაფლანგა მისი ქონება. ბერძნულ დედანშია: οἱμοι, ὅτι οὐτως **κατέπιεν** πάντα τὰ ἐμά. τί ποιήσω σὺκ οὐδα· εὐχαριστήσας δὲ εἶπεν (Pomjalovskij 1900, 72,17-18), რაც ნიშნავს: ვაი, რომ მან გაფლანგა ყოველივე, რაც ჩემი (იყო). რა ვქნა, არ ვიცი. და მადლობის მიგების შემდეგ თქვა. ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაშია: ვამე, ვითარ ესრჯთ **წარწყმიდე** ყოველი საფასჯ ჩემი და არა უწყი! და **მარტოა იტყოდა**. ბ რედაქციაშია: ვამე, ვითარ ესრეთ **წარვიდა** ყოველი საფასე ჩემი! ან რა ვყო, არა უწყი. და **მადლობით იტყოდა ამას**. ქართულ თარგმანში ბერძნული **κατέπιεν**, რომელიც ზმნის καταπίω „ყლაპვა, ჩაყლაპვა, გაფლანგვა“ (Liddell, Scott 1996, 905) III პ. მხ. რ.-ის აორისტის ფორმაა, გარდათქმულია, როგორც „დავლუპე“ ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაში, ხოლო ბ რედაქციის „წავიდა“ კი კონტექსტს ბევრად უკეთ შეესაბამება. მითუმეტეს, რომ ა რედაქციის „წარწყმიდე“ II პირის ფორმაა და ის, აქ, თითქოს ქრისტიანს მიემართება, რომელსაც ებრაელი ფიქრებში მიმართავს. ბერძნულში ზმნაც და სუბიექტიც (ნაცვალსახელი) III პირის ფორმითაა წარმოდგენილი: οὐτως **κατέπιεν**, „მან გაფლანგა,“ ბ რედაქციაში კი მოქმედი პირი არ ჩანს, თუ ვინ გაფლანგა ებრაელის ქონება, არამედ, საფასეზე საუბარი ერთპირიანი ზმნით „წარვიდა“ არის გადმოცემული, რაც ნიშნავს, რომ გაიფლანგა ქონება. აქვე, ექვთიმეს თარგმანის ბ რედაქციაში გვაქვს: **მადლობით იტყოდა ამას**, რაც უფრო შეესაბამება ბერძნულ εὐχαριστήσας δὲ εἶπεν „მადლობის მიგების შემდეგ თქვა,“ ვიდრე ა რედაქციის **მარტოა იტყოდა**.

შესაძლოა, ექვთიმეს თარგმანში დადასტურებული შემდეგი წინადადება შერყვნილი სახითაა ჩვენამდე მოღწეული,

მაგრამ მაინც ჩანს, რომ ექვთიმემ გადაასხვაფერა დედნისეული წინადადების შინაარსი. ბერძნულშია: ἀπεκρίθη ὁ διῦλος λέγων· ἦλθον πρὸς σε ἀποσταλὲς ἐκ τῆς κυρίας μου πληρῶσαι τὴν κέλευσίν σου (Pomjalovskij 1900, 72,24-25), რაც ნიშნავს: და მსახურმა უპასუხა და უთხრა: მოვედი შენთან, გამოგზავნილი ჩემი ქალბატონისგან, რომ შევასრულო შენი ბრძანება. ქართული თარგმანის ა რედაქციაშია: ძალისათვისცა, ჰრქუა მონამან: „**მოვედ ძალისათვისცა, მოავლინე და მიიღე** აღსრულება ბრძანებისა შენისა.“ ბ რედაქციაშია: ჰრქუა მას მონამან მისმან: „**მოვედ ძალისათვისცა, მოავლინე უფალმან ჩემმან** აღსრულებად ბრძანებისა შენისა.“ ბერძნული ტექსტთან მიმართებით ექვთიმეს თარგმანში შემდეგ განსხვავებებს ვხედავთ: ა) ბერძნული ἦλθον πρὸς σε ἀποσταλὲς ἐκ τῆς κυρίας μου „მოვედი შენთან გამოგზავნილი ჩემი ქალბატონისაგან“ ქართულ თარგმანში გადმოცემულია, როგორც: **მოვედ ძალისათვისცა**; ბ) ბერძნული πληρῶσαι τὴν κέλευσίν σου „რომ შევასრულო შენი ბრძანება“ ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაში ამგვარად იკითხება: „**მოავლინე და მიიღე** აღსრულება ბრძანებისა შენისა,” რაც გაუგებრობას იწვევს, რადგან, ჩვენი აზრით, „მოავლინე“ აქ შეცდომით უნდა იყოს ხელნაწერში გადანერილი „მოვივლინე-ს“ ნაცვლად, ანაც, „მოავლინე-ს“ წინ აკლია „რომლისა,” მაშინ ტექსტი ამგვარი იქნებოდა: მოვედ, **რომლისა ძალისათვისცა მომავლინე** და მიიღე აღსრულება ბრძანებისა შენისა. სამწუხაროა, რომ აქ ბერძნული დედანი ვერ გვეხმარება, რადგან წინადადებაში სხვა ფრაზაა. ვერც კოპტური ვერსიის პოლონური თარგმანი დაგვეხმარა, რადგან აქ ერთ ხელნაწერს დაზიანების გამო აკლია ეს და შემდგომი პასაჟები წამების ბოლომდე (Piwowarczyk 2021a, 540), მეორეში კი მსახურის ეს სიტყვები საერთოდ არ დასტურდება (როგორც ზემოთ შევნიშნეთ, კოპტური ვერსია ბერძნულ ტექსტთან შედარებით მოკლეა) (Piwowarczyk 2021b, 408).

ებრაელისა და ქრისტიანის სასწაულის ტექსტის ბერძნულ ხელნაწერში: ὁ κύριός μου, σήμερον ἦλθεν **στρατιώτης μέγας καββαλάριος** πρὸς τὴν κυρίαν μου, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ **δακτυλοκλειδίον τοῦ σκευρίου** καὶ εἶπεν αὐτῇ· **δέξαι, γύναι, τὸ δακτυλοκλειδίον τοῦτο** * γνῶρίζεις αὐτό; (Pomjalovskij 1900, 72,26-29) რაც ნიშნავს: ო, ჩემო ბატონო, დღეს დიდი/დიდებუ-ლი მეომარი მხედარი/კავალერისტი მოვიდა ჩემს ქალბატონ-თან, მას ჰქონდა ზარდახშის/ყუთის პატარა გასაღები და უთხრა მას: აიღე, ქალო, ეს გასაღები. ცნობ მას? ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაშია: დღეს მოვიდა **მწედარი ერთი**, უფალო ჩემო, **მაღალი და საშინელი**, დედოფლისა ჩემისა და აქუნდა ბეჭედი და კლიტე, რომელსა შინა დაგეკრძალა საფასჴ იგი. და ჰრქუა დედოფალსა ჩემსა: „იცნობ ამას?“ ბ რედაქციაშია: დღეს მოვიდა, უფალო ჩემო, **მწედარი ერთი**, მაღალი და ფრიად საშინელი დედოფლისა ჩემისა და აქუნდა ბეჭედი და კლიტე, რომელსა შინა იყო საფასე. და ესრეთ ჰრქუა დედოფალსა ჩემსა: „იცნობა **ბეჭედსა ამას და კლიტესა?**“ აქ ექვთიმემ: ა) ბერძნული στρατιώτης μέγας καββαλάριος „მეომარი დიდი მხედარი“ ქართულ თარგმანში გადმოიღო, შეცვალა რა ტექსტი, როგორც: „მწედარი ერთი, მაღალი და (+ ფრიად C) საშინელი.“ ბ) ბერძნული τὸ δακτυλοκλειδίον τοῦ σκευρίου „პატარა გასაღები ფულის ზარდახშისა/ყუთისა“ ექვთიმემ გადააკეთა, განავრცო რა ამოსავალი ტექსტი, როგორც: „ბეჭედი და კლიტე, რომელსა შინა დაგეკრძალა საფასჴ იგი.“ აქ ბერძნული σκευρίου ნიშნავს „ფულის შესანახ ყუთს, ზარდახშას“ (Lampe 2005, 1236); ბერძნული კომპოზიტი τὸ δακτυλοκλειδίον (δακτύλιος „თითი“ + κλειδίον „პატარა გასაღები“) ბერძნული ენის ლექსიკონებში არ იძებნება, მაგრამ ის, წმიდა მენას ებრაელისა და ქრისტიანის შესახებ სასწაულის ფრანგულენოვან თარგმანში, ჩვენი მაგალითისათვის თარგმნილია, როგორც „პატარა გასაღები“: A trois milles de l'eglise le cheval du chrétien jeta son cavalier par terre, et Ja petite clef

(δακτυλοκλείδιον) du sac tomba sur le sol (De Sment et al 1910, 130).

ამავე სასწაულის ერთ-ერთ პასაჟში მსახური უხსნის ქრისტიანს, თუ რატომ მივიდა მასთან. ბერძნულ დედანშია: **καὶ διὰ τοῦτο ἦνεγκά σοι τὴν παρακαταθήκην ᾗδε, καὶ ἐὰν οὐ πιστεύῃς, θέασαι καὶ τὸ δακτυλοκλείδιον τοῦ σκευρίου σου, ἐκεῖνος ὁ στρατιώτης ἔδωκεν αὐτὸ τὴν κυρίαν μου** (Pomjalovskij 1900, 73,1-4), რაც ნიშნავს: და ამიტომ, მე მოგიტანე ანაბარი აქ, და თუ არ გჯერა, შეხედე შენი ფულის ზარდახშის/ყუთის პატარა გასაღებს, რომელიც მეომარმა მისცა ჩემს ქალბატონს. ექვთიმეს თარგმანშია: და მით (და მით)ამისთვის **С) სრბით** მოვიღე **კისაკი** ესე, და (- C), აჰა, ესერა, არს ბეჭედი და კლიტე (და კლიტე - C) საფასისაჲ მის, რომელი მოიღო მწედარმან მან დედოფლისა ჩემისა. როგორც მოხმობილი ტექსტიდან ჩანს, ექვთიმე მთანმიდელმა რამდენადმე გადაასხვაფერა დედნისეული ტექსტი: ა) ჩაამატა „სრბით“ მოქმედების გასაინტენსივებლად; ბ) ბერძნული **παρακαταθήκη** „ფულის ან ქონების ანაბარი, მინდობილი, შენახული ქონება“ (Liddell, Scott 1996, 1312) „კისაკ-ით“ ჩაანაცვლა და გ) გამოტოვა ბერძნული **καὶ ἐὰν οὐ πιστεύῃς** „და თუ არ გჯერა.“

ებრაელისა და ქრისტიანის შესახებ სასწაულის ბერძნული დედნის ერთ-ერთ წინადადებაში ამგვარ მსჯელობას ვხვდებით: **οὐδὲν ἐλπίζων ἐπὶ σοι, κύριε, καὶ ἐπὶ τὴν βίηθειάν σου καταισχύνεταιί ποτέ** (Pomjalovskij 1900, 73,7-8), რაც ნიშნავს: არავინ, ვინც იმედოვნებს შენით, უფალო, და შენი დახმარებით, არასდროს მიეცემა სირცხვილს. ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაშია: და ვინაჲ არს, რომელი არა გესვიდეს შენ, უფალო, და მეოხებასა **წმიდისა მონამისა შენისა მენაჲსა და ჰრწმენეს?** ბ რედაქციაში: და ვინ არს, რომელი არა გესვიდეს შენ, უფალო, და მეოხებასა **წმიდისა მონამისა შენისა მენაჲსსა და არა რწმენეს შენდა მომართ?** აქ ექვთიმე ათონელმა: ა) ჩაამატა ქართულ თარგმანში, თუ ვისი დახმარების იმედი აქვთ ქრისტიანებს, ეს არის წმიდა მონამე მენა; ბ) ბერძნული

καταισχύνεται ποτέ „სირცხვილს, დამცირებას მიეცემა არასდროს” გადააკეთა და ამგვარადაა მოცემული: „**ჰრწმენეს**” ა რედაქციაში; „**არა რწმენეს შენდა მომართ,**” ბ რედაქციაში; გ) ბერძნული თხრობითი წინადადება კითხვითად არის ქართულ თარგმანში გარდათქმული; დ) ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაში ბერძნული წინადადების შინაარსი შეცვლილია და ამგვარი აზრია: „როგორ (საიდან) არის, რომ ვისაც არ აქვს შენი იმედი, უფალო, და შენი წმიდა მოწამე მენას დახმარების და სწამს?” ა რედაქციის ტექსტის შინაარსი შეცვლილია ბ რედაქციაში, სადაც ვკითხულობთ: „ვინ არის, ვისაც არ აქვს შენი იმედი, უფალო, და შენი წმიდა მოწამე მენასი და არ ირწმუნოს შენი?”

ეზრაელმა ქრისტიანობის მიღება გადაწყვიტა, იხილა რა წმიდა მენას სასწაული. ბერძნულ ტექსტშია: ἰδοὺ, δέσποτα, γίνομαι κἀγὼ Χριστιανὸς **διὰ τῶν πρεσβείων** τοῦ ἀγίου σου μάρτυρος Μηνᾶ (Pomjalovskij 1900, 73,8-9), რაც ნიშნავს: აი, უფალო, მეც გავხდები ქრისტიანი შენი წმიდა მოწმე მენას შუამდგომლობით. ექვთიმეს თარგმანშია: აჰა, ესერა, უფალო, მეცა ქრისტიანე ვიქმნე **საკვრველებათათჳს** წმიდისა (+ მოწამისა C) მენაჲსთა. აქ ექვთიმე ათონელმა ბერძნული διὰ τῶν πρεσβείων „შუამდგომლობით, შუამდგომლობის მეშვეობით” ჩაანაცვლა **საკვრველებათათჳს**-ით, რითაც ქართულ წინადადებას ოდნავ განსხვავებული შინაარსი შესძინა: „აი, უფალო, მეც ქრისტიანი გავხდები წმიდა (+ მოწამე C) მენას საკვირველების გამო.”

ექვთიმე ათონელმა ბერძნული ἰδοὺ „აი” თავისუფლად თარგმნა, მნიშვნელობის შეცვლით ისე, რომ განსხვავებული შინაარსი შესძინა ქართულში წინადადების დასაწყისს, მის თარგმანშია: „შენ თვთ უწყი”, რაც ბერძნულ დედანში არ გვაქვს. წინადადება კი ამგვარად იკითხება ბერძნულ ტექსტში: ἰδοὺ, ἄγιε τοῦ Θεοῦ, ἐνῶπιόν σου ἔλεγον ἀστῆ (Pomjalovskij 1900, 73,11-12), რაც ნიშნავს: აი, წმიდაო ღვთისაო, შენს წინაშე ვუთხარი მას. ექვთიმეს თარგმანშია: **შენ თვთ უწყი**, მოწა-

მეო ქრისტესო, რამეთუ (ქვითარმედ C) წინაშე შენსა ვეტყო-
დე მას (ქვითარმედ C).

ექვთიმეს თარგმანში წინადადების შინაარსი სრულიად
გადაკეთებულია, ამდენად, აქ არ განვიხილავთ ცალკეული
სიტყვების ჩანაცვლების შემთხვევებს. ბერძნულ ტექსტშია:
λάβη ταῦτα ὁ ἅγιος σου ναὸς ὑπὲρ φωταΐας (Pomjalovskij 1900,
73,14-15), რაც შეიძლება ამგვარად ვთარგმნოთ: მიიღოს ესე-
ნი შენმა წმიდა ტაძარმა გაბრწყინებისთვის. ექვთიმეს თარ-
გმანშია: **ან მიგცე ესე წინაშე სინმილისა შენისა.**

წმიდა მენას მესამე სასწაულის (ბერძნული მეოთხე) ბო-
ლოს არის თხრობა, რომ ებრაელი მოექცა ქრისტეს რჯულზე.
ბერძნულ ტექსტში წინადადება ამგვარადაა წარმოდგენილი:
μετ' εὐσεβείας καὶ ἀληθείας δι᾿ ἄζοντες τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἅγιον
αὐτοῦ μάρτυρα Μηνᾶν, ὅπως τοὺς παραβαίνοντας τὸ ὄνομα τοῦ
Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου καταισχύη (Pomjalovskij 1900, 73,16-18),
რაც შეიძლება ამგვარად ვთარგმნოთ: ღვთისმოსაობით და
სიმართლით ადიდებდა ღმერთს და მის წმიდა მონამე მენას,
ვინც არცხვენდა ღმერთის და წმიდანთა სახელის შეურაც-
ხმყოფლებს. ექვთიმეს თარგმანშია: **კეთილად მსახურებითა**
ადიდებდეს ღმერთსა და წმიდასა მონამესა მენას, **რომელი**
არცხუნ (არცხუნდა C) **ყოველთა ცრუთა.** მოხმობილ მაგა-
ლითში ექვთიმემ რამდენიმე ცვლილება შეიტანა თავის თარ-
გმანში ბერძნულ დედანთან მიმართებით: ა) შეცვალა ბერძნუ-
ლი **μετ' εὐσεβείας καὶ ἀληθείας** „ღვთისმოსაობით და სიმარ-
თლით” **კეთილად მსახურებითა**-თი. ამით მას წინადადების ში-
ნაარსი არ შეუცვლია; ბ) ბერძნული **ὅπως τοὺς παραβαίνοντας**
τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου καταισχύη „ვინც არცხვენდა
ღმერთის და წმიდანთა სახელის შეურაცხმყოფელებს” გადაა-
კეთა, შეამოკლა და მის თარგმანშია: **რომელი არცხუნ** (**არ-**
ცხუნდა C) **ყოველთა ცრუთა.**

წმიდა მენას მესამე სასწაულის (ბერძნული მეოთხე) ბო-
ლო წინადადება ექვთიმემ გადააკეთა, შეამოკლა დედნისეული
ვრცელი თხრობა და განავრცო წინადადების დასასრული.

ბერძნულ დედანში ვკითხულობთ: Ὁ δὲ Χριστιανὸς ἀπῆλθεν **στένων καὶ τρέμων** εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ λαβὼν τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας αὐτοῦ προσήνεγκε **τῷ ἁγίῳ**, κάκειῖσε μετενόησεν **κλαίων τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ οὐ κατέλειπεν τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου** ἕως οὗ ἔτελεύτησεν **πορευθεὶς ἐν μετανοίᾳ πρὸς Κύριον, τυχὼν συγχωρήσεως παρὰ τοῦ ἁγίου καὶ ἀθλοφόρου μάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Μηνᾶ** (Pomjalovskij 1900, 73,20-25), რაც ნიშნავს: ხოლო გოდებდა რა და ძრწოდა, ქრისტიანი წავიდა თავის სახლში და აილო თავისი ქონების ნახევარი, შესწირა წმიდანს. იქ შეინანა, ტიროდა რა თავისი ცოდვების გამო და არ მიუტოვებია წმიდის ტაძარი, სანამ არ მოკვდა, წავიდა მონანიე უფალთან, მიიღო რა მიტევება წმიდა და გამარჯვებული ქრისტეს მონამე მენასგან. ექვთიმეს თარგმანშია: ხოლო (|და C) ქრისტეანე იგი წარვიდა სახიდ თვსად **მწუხარებითა დიდითა** (~ **მწუხარებითა დიდითა სახედ თვსსა** C), და აღილო ზოგი მონაგებისა თვსისაჲ და შეწირა წმიდისა **მონამისა მენასა** (- C). და მუნ შეინანა შეცოდებაჲ თვსი და არა განემორა ტაძრისაგან მის წმიდისა, ვიდრემდის **გამოეცხადა შეწყნარებაჲ სინანულისა მისისაჲ** (|**თვსისა** C), და **ადიდებდა ღმერთსა და წმიდასა მონამესა მენას. და დაიძინა მშვიდობით ქრისტესს იესუსჲს მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომელსა** (რომლისა C) **ჰშუენის დიდებჲა** (+ და **თაყუანის-ცემა** C) **თანა მამით და სულით წმიდითურთ, აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამენ.** როგორც ბერძნული ტექსტის და ექვთიმეს თარგმანის შედარების შედეგად ირკვევა, აქ ქართველმა მთარგმნელმა: ა) ბერძნული ἀπῆλθεν **στένων καὶ τρέμων** „წავიდა მგოდებელი და ძრწოლვარე“ ჩაანაცვლა ქრისტიანის მდგომარეობის ლაკონიური აღწერით: წარვიდა ... **მწუხარებითა დიდითა**; ბ) ბერძნულ προσήνεγκε **τῷ ἁγίῳ** „შესწირა წმიდანს“-ს დამატებულია „წმიდისა **მონამისა მენასა**“ ა რედაქციაში, ხოლო ბ-ში დამატებულია მხოლოდ „მონამე“: წმიდისა **მონამისა**; გ) ბერძნული ვრცელი ტექსტი შეამოკლა: **κλαίων τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ οὐ**

κατέλειπεν τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου ἕως οὗ ἐτελεύτησεν πορευθεὶς ἐν μετανοίᾳ πρὸς Κύριον, τυχὼν συγχωρήσεως παρὰ τοῦ ἁγίου καὶ ἁθλοφόρου μάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Μηνᾶ „ტიროდა რა თავისი ცოდვების გამო და არ მიუტოვებია წმიდის ტაძარი, სანამ არ მოკვდა, წავიდა მონანიე უფალთან, მიიღო რა მიტევება წმიდა და გამარჯვებული ქრისტეს მონამე მენასგან” და მის თარგმანში ვკითხულობთ: ვიდრემდის **გამოეცხადა შეწყნარება სინანულისა მისისაჲ (ქოვსისა C), და აღიდებდა ღმერთსა და წმიდასა მონამესა მენას. და დაიძინა მშვდობით ქრისტეს იესუს მხედრს, უფლისა ჩუენისა;** დ) ბერძნულ ტექსტში არის შემდეგი სიტყვები ἕως οὗ ἐτελεύτησεν, რაც ნიშნავს: სანამ არ მოკვდა/არ აღესრულა. ქრისტიანის აღსასრული ექვთიმემ გადმოსცა **და დაიძინა მშვდობით ქრისტეს იესუს მხედრს, უფლისა ჩუენისა-**თი, რაც უფლის მხედრს მონანიე ქრისტიანის შენდობასა და მისთვის იმქვეყნიური მშვიდობით ცხოვრებაზე ხაზგასმავს; ე) რადგან ექვთიმემ აქ დაასრულა წამებისა და წმიდა მენას სასწაულთა შესახებ თხრობის თარგმანა, მან ბოლოს მოგვცა ფორმულა, რითაც მრავალი აგიოგრაფიული და თეოლოგიური თხზულება სრულდება ხოლმე: **ქრისტეს იესუს მხედრს, უფლისა ჩუენისა, რომელსა (რომლისა C) ჰმუნის დიდებამ (+ და თაყუანის-ცემა C) თანა მამით და სულით წმიდითურთ, ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამენ.**

4.2. წმიდა მენას სამი სასწაულის ბერძნული ტექსტის თარგმნისას ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ ამოსავალი ტექსტისათვის „მატების” ნიმუშები

წმიდა მენას პირველი სასწაულის სათარგმნ ტექსტთან მიმართებით ექვთიმემ ჩაამატა ერთი წინადადება. ბერძნულ ტექსტშია: **Καὶ ἠὺλόγησεν αὐτὸν ὁ ἅγιος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Μηνᾶς, ὡσαύτως καὶ τὸν φონέα, καὶ εὐθὲως ἄφαντος ἐγένετο ἀπ’**

აბτῶν (Pomjalovskij 1900, 65,24-26), რაც ნიშნავს: და დალოცა ის წმიდა მოწამემ ქრისტესა მენამ და, იმგვარადვე, მკვლე-ლიც; მაშინვე უჩინარი იქმნა მათთვის. აქ ექვთიმე მთაწმი-დელმა თავად ჩაამატა მსჯელობა მოკლული და აღმდგარი მდიდარი კაცის შესახებ, რომ მან არ იცოდა, თუ რა მოხდა მის თავს და არც მისმა მკვლელმა, სასტუმროს პატრონმა, გაუმხილა მას მომხდარი. ექვთიმეს თარგმანშია: **და არა სცნა კაცმან მან, რა-იგი იქმნა მის ზედა და არცა მეპანდოქსემან გა-მოუცხადა მას.** და აკურთხა წმიდამან მოწამემან (ქენა BC) მოკლული იგი და მკლველი და მიეფარა მათგან.

ექვთიმემ ჩაამატა ფრაზა **მომართუენ იგინი მე** შემდეგ წინადადებაში, რომელიც ბერძნულ ტექსტში ამგვარად იკითხება: καὶ ὁπισθεῖν χριστοῦ εἰς τὰ ἔργα ταῦτα (Pomjalovskij 1900, 66,20), რაც ნიშნავს: და იხმარე (მოიხმე) სიჩქარე ამ საქმეში. ექვთიმეს თარგმანი: მსწრაფლ აღასრულენ და **მომართუენ იგინი მე** (მე – BC).

ექვთიმემ ქართულ თარგმანში ჩაამატა: ა) წინადადების დასაწყისში: **შენდობა ჰყავთ ჩემთვის, ძმანო** (ა რედაქციის ვარიანტული წაკითხვა), **შენდობა ჰყავთ, ძმანო** (ბ რედაქციისა); ბ) წინადადების ბოლოს: **ვითარცა ძილისაგან** (ა რედაქციის ვარიანტული იკითხვისი), **ვითარცა ძილისაგან აღადგინნა** (ბ რედაქციისა). ეს სიტყვები ბერძნულ ტექსტში არ მოგვეპოვება. ბერძნულ დედანშია: ἐπιῆλθε εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰς παρεσβείας τοῦ ἁγίου Μητῆ τοῦ τὸν μεμελισμένον ἐγείραντος ὁμοῦ (Pomjalovskij 1900, 67,24-15), რაც ნიშნავს: ღმერთის იმედი მაქვს და წმიდა მენას შუამდგომლობის/დახმარების, ვინც აღადგინა დანაწევრებული გვამი. ექვთიმეს თარგმანი: **შენდობა ჰყავთ ჩემთვის** (– C), **ძმანო**, ვესავ ღმერთსა და მეოხებასა წმიდისა მენასა, რომელმან დაჭრილნი ჯორცნი აღადგინნა, **ვითარცა ძილისაგან** (~ **ვითარცა ძილისაგან აღადგინნა C**).

მეორე სასწაულის ტექსტში პასაჟია, სადაც მსახური უამბობს ევტროპიოსს, თუ რა მოხდა, როცა ტბაში ჩაიგდო თავი. ექვთიმე ათონელმა აქ წინადადების ბოლოს ჩაამატა

სიტყვები: **რომელი უდიდებულცს იყო მათსა**, რაც ბერძნულ ტექსტში არ მოგვეპოვება. ბერძნულ ტექსტშია: και φοιηθεις ἔριψα ἔμαυτὸν ἐν τῇ λίμνῃ και ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὸ ὑδωρ εἶδον ἄνδρα **φωτεινὸν πάνυ** και ἐτέρους δὺς ἐστῶτας μετ' αὐτοῦ, και ἔλεγεν αὐτοῖς (Pomjalovskij 1900, 68,17-19), რაც ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: და, შეშინებულმა, თავი ჩავიგდე ტბაში, და როცა შევედი წყალში, დავინახე კაცი, ერთიანად ბრწყინვალე, და ორი სხვა იდგა მასთან ერთად, და უთხრა მან მათ. ექვთიმეს თარგმანი: შემეშინა ფრიად და შთავიგდე (შთავაგდე C) თავი ჩემი **ზღუასა**, და შთა-რაჲ-ვვარდი, ვიხილე კაცი ერთი, **შემოსილი ნათლითა** და ორნი კაცნი (ქსუანი C) მის თანა, და ეტყოდა მათ **რომელი უდიდებულცს იყო მათსა** (~ მათსა იყო C). აქვე, ექვთიმემ ბერძნული ἐν τῇ λίμνῃ თარგმნა „ზღვით;“ ბერძნული φωτεινὸν πάνυ „ერთიანად ბრწყინვალე“ (სადაც φωτεινὸν არის ზედსართავის სახელის φωτεινός-ის აკუზატივის ბრუნვის მხ.რ.-ის ფორმა და ნიშნავს „ნათელს, ბრწყინვალეს; მეტაფორულად, ღვთაებრივ და სულიერ ბრწყინვალეობას ღმერთის, ანგელოზური დიდების, და ა.შ.“ (Lampe 2005, 1508); πάνυ კი არის ზმნიზედა, მნიშვნელობით „სრულიად, ერთიანად, მთლიანად, ძალიან“ (Liddell, Scott 1996, 1301), თარგმნა, როგორც „შემოსილი ნათლითა,“ რაც სრულიად შეესაბამება სახეს, რომელიც მიიღო ღვთაებრივი ბრწყინვალეობით გასხივოსნებულმა წმიდანმა.

ებრაელისა და ქრისტიანის სასწაულში მოთხრობილია, თუ როგორ მოემზადა ებრაელი სავაჭროდ წასასვლელად. ბერძნულ ტექსტშია: **Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἀναχωρῶν ὁ Ἐβραῖος ἐπὶ πραγματείας ἔασεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Χριστιανοῦ βαλάντιον βεβουλῶμενον** (Pomjalovskij 1900,70,30-71,1), რაც ნიშნავს: ერთ დღეს, ებრაელი მზად იყო სავაჭროდ წასასვლელად, მან დატოვა დაბეჭდილი ფულის ჩანთა ქრისტიანის სახლში. ექვთიმეს თარგმანი: და განემზადა (+ ოდესმე C) ჰურიაჲ იგი წარსლვად ვაჭრობად და **მოვიდა სახედ მოყუსისა მის თხსისა**

და მისცა მას კისაკი თვისი დაკრძალული საფასითა და დაბეჭდული ბეჭდითა თვისითა დამარხვად, ვიდრემდის მოიქცეს იგი სახიდ თვსად და წარვიდა გზასა თვსსა. აქ ექვთიმე ათონელმა გამოტოვა, თუ როდის ხდებოდა მოქმედება ἐν μιᾷ οὐν τῶν ἡμερῶν „ერთ დღეს.“ წინადადების ბოლოს კი ჩაამატა ვრცელი ტექსტი, რაც ბერძნულ დედანში არ დასტურდება: **მოვიდა სახედ მოყუსისა მის თვისსა და მისცა მას კისაკი თვისი დაკრძალული საფასითა და დაბეჭდული ბეჭდითა თვისითა დამარხვად, ვიდრემდის მოიქცეს იგი სახიდ თვსად და წარვიდა გზასა თვსსა.**

ექვთიმე ათონელმა ჩაამატა წინადადების დასაწყისში ფრაზა: **ვითარ იყოს ეგე** „როგორ იქნება ეგ“. ბერძნულ ტექსტშია: Λέγει ὁ Χριστιανὸς τῷ Ἑβραίῳ· Ἄλλ' οὐκ εἰσέρχεται Ἑβραῖος εἰς τὸν ναὸν τῶν Χρηατιανῶν (Pomjalovskij 1900, 71,18-19), რაც ნიშნავს: ქრისტიანმა უთხრა ებრაელს: მაგრამ არ შედის ებრაელი ქრისტიანთა ტაძარში. ექვთიმეს თარგმანი: ჰრქუა (ქმიუგო C) ქრისტიანემან მან: „**ვითარ იყოს ეგე**, რამეთუ არა შევალს ჰურიჲა ეკლესიასა ქრისტიანეთასა?“

ებრაელი და ქრისტიანი დაობდნენ, თუ სად უნდა მდგარიყო ებრაელი, როცა ქრისტიანი ტაძარში დაიფიცებდა. ბერძნულ ტექსტშია: Λέγει ὁ Ἑβραῖος, ὅτι κἄν οὐ δύναιμαι εἰσελθεῖν, στήκω ἔξωθεν **εἰς τὸν νάρθηκα** (Pomjalovskij 1900, 71,19-21), რაც ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: უთხრა ებრაელმა: რადგან ვერ შევალ, დავდგები გარეთ ნართექსში. ექვთიმეს თარგმანშია: ჰრქუა ჰურიამან მან **ქრისტიანესა**: „დალაცათუ შინა არა შევიდე, დავდგე გარეშე, **ხოლო შენ შევედ და მეფუცე.**“ ექვთიმემ ჩაამატა ტექსტში სიტყვები: **ქრისტიანესა და ხოლო შენ შევედ და მეფუცე.** აქვე აღვნიშნავთ, რომ ექვთიმემ არ თარგმნა ბერძნული νάρθηξ „ნართექსი, სტოა,“ რაც ბიზანტიურ ბერძნულში ნიშნავდა ეკლესიის წინა ეზოს, დიდ ადგილს ეკლესიის შესასვლელში, ხშირად კარით ან ძვირით გამოყოფილს ძირითადი სივრცისგან, სადაც კათაკმევლები და ჯერაც მოუნათლავები, მონანიეები შეიძლება მდგარიყვნენ

(Lampe 2005, 898-9). ამდენად, ბერძნული ტექსტის მიხედვით, ებრაელი ნართექსში დადგებოდა, ეკლესიის შიგნით, მაგრამ ძირითადი სივრცის გარეთ. ექვთიმემ კი აქ დაწერა, რომ ებრაელმა თქვა: **დავდგე გარეშე** „გარეთ დავდგები,” რაც მკითხველს არ მიუთითებს, თუ კერძოდ სად დადგებოდა ებრაელი, შენობის გარეთ თუ ეკლესიის შიდა სივრცეში.

ექვთიმემ ჩაამატა წინადადებაში ტექსტი, რომელიც ბერძნულ დედანში არ დასტურდება. ბერძნულ ტექსტშია: ἐτάραξεν ὁ τοῦ Χριστιανοῦ ἵππος καὶ ἔρριψεν αὐτόν εἰς τὴν γῆν καὶ ἔπεσεν τὸ δακτυλοκλείδιον τοῦ σκευρίου αὐτοῦ ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ (Pomjalovskij 1900, 72,7-8), რაც ნიშნავს: ქრისტიანის ცხენს შეეშინდა და ჩამოაგდო ის მიწაზე და გადმოუვარდა ზანდუკის პატარა გასაღები უბიდან. ექვთიმეს თარგმანი: ხლდა ცხენი ქრისტიანისაჲ მის და გარდამოაგდო იგი ქუეყანად და დაჰვარდა მას **ბეჭედი და კლიტს, რომელსა შინა იდვა კისაკი ჰურიისაჲ მის.**

ექვთიმე ათონელმა ბერძნული ტექსტის თარგმნისას განავრცო თხრობა, თუ რატომ გაიხარა ქრისტიანმა: „რომ ჩამოვარდა ცხენიდან და ადგა მთელი კიდურებით” და შემდეგ, წინადადების დასასრულს, ჩაამატა, თუ როდის ხდებოდა მოქმედება: „სამხრის ჟამს.” ბერძნულ ტექსტშია: Ἐχαίρειν δὲ ὁ Χρηστιανός, ὅτι ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου, δοκίμας ὅτι αὐτὴ ἐστὶν ἡ ἀπόδοσις τοῦ ὄρκου, εἶτα ἀναστὰς ἐκαββαλίκευσεν, καὶ ἐπορεύοντο οἱ δύο ὁμοῦ (Pomjalovskij 1900, 72,9-11), რაც ნიშნავს: და გაიხარა ქრისტიანმა, იფიქრა რა, რომ ეს იყო სასჯელი ფიცისათვის. მერე ამხედრდა და ორივემ გააგრძელა მგზავრობა. ექვთიმეს თარგმანი: განიხარა ფრიად, რამეთუ **გარდავარდა ცხენისაგან და აღდგა მრთელი ასოჲთა** და ჰგონებდა, ვითარმედ ესე იყო მისაგებელი ფიცისაჲ მის. დააჯდა ცხენსა თჳსსა და წარვიდეს ორნივე ზოგად გზასა **ჟამსა სამხრისასა.**

ებრაელისა და ქრისტიანის სასწაულის ერთ-ერთ პასაჟში ქრისტიანი ეკითხება თავის მსახურს, რაც ბერძნულ დედანში ამგვარადაა წარმოდგენილი: Εἶπεν δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ·

ποιῶν κέλευσιν; (Pomjalovskij 1900, 72,25-26), რაც ნიშნავს: ხოლო მისმა ბატონმა თქვა: რომელი ბრძანება? წინადადების თარგმნისას ექვთიმემ ჩაამატა კითხვის დასაწყისსა და ბოლოში გარკვეული ტექსტი. ექვთიმეს თარგმანშია: ჰრეჟუა მას უფალმან მისმან: „**ვინაჲ მოგივლინე და რომელსა ბრძანებასა მოხუედ აღსრულებად?**“

ექვთიმემ ჩაამატა ფრაზა ბერძნული ტექსტის თარგმნისას. ბერძნულშია: *δια τί ἴνα ἐγὼ πιστεύσω εἰς τὸν ἄγιον Μηνᾶν, ὅτι ἐκ τῶν θαυμάσιων ἃ ποιεῖ οὐδὲνα ἐξέωρησα* (Pomjalovskij 1900, 72,14-15), რაც ნიშნავს: რატომ უნდა ვირწმუნო წმიდა მენასი, რადგან იმ სასწაულებიდან, რომელსაც იქმს, არცერთი მინახავს? ექვთიმემ ჩაამატა ფრაზა „რომელიც მსმენია,“ რაც ხაზს უსვამს და აკონკრეტებს, რომ მხოლოდ სმენია ებრაელს წმიდა მენას სასწაულების შესახებ და თავად არცერთი უნახავს. ექვთიმეს თარგმანი: რაჲსა მრწმენა წმიდისა მენაჲსი, რამეთუ საკრველებისა საქმენი, **რომელნი მესმნეს**, არცა ერთი რაჲ ვიხილე მათგანი?

4.3. წმიდა მენას სამი სასწაულის ბერძნული ტექსტის თარგმნისას ექვთიმე მთანმიდელის მიერ ამოსავალი ტექსტის „კლეზის“ ნიმუშები

ექვთიმემ შეამოკლა პირველი სასწაულის დასაწყისი. ბერძნულ ტექსტშია: **Τούτου δὲ τοῦ ναοῦ τελειωθέντος τῆ τοῦ Θεοῦ χάριτι καὶ τῆ τοῦ ἁγίου πρεσβείᾳ ἄνθρωπος τις ἦν ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἰσაύρων καὶ ἦν πλούσιος πάνυ. Εἰσῆλθε δὲ εἰς Ἀλεξάνδρειαν λόγῳ πραγματείας καὶ ἤκουσε πάντα τὰ θαύματα καὶ τὰς ἰάσεις ἃσπερ ἐποιεῖ ὁ ἄγιος καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ** (Pomjalovskij 1900, 63,10-14), რაც ასე შეიძლება ითარგმნოს: და როცა დასრულდა ამ ტაძრის მშენებლობა ღვთის წყალობის და წმიდანის შუამდგომლობით, იყო ვინმე კაცი ისაურელთა მხარი-

დან, და იყო ფრიად მდიდარი. და ის შევიდა ალექსანდრიაში საქმიანი მიზეზით, და ესმა ყველა სასწაულისა და კურნების შესახებ, რომელსაც წმიდა ქმნიდა და უთხრა თავის თავს. ექვთიმემ აქ გამოტოვა: ა) თხრობა წმიდა მენას ტაძრის დასრულების შესახებ; ბ) გამოტოვა, რომ სასწაულის მოქმედი პირი, მდიდარი კაცი, იყო ისაურელთა მხარიდან. წმიდა მენას ტაძარი, რომელზეც აქ არის საუბარი, აგებული იყო აბუ მენაში, რომელიც ალექსანდრიის სამხრეთ-დასავლეთით მდებარეობდა და წმიდა მენას თაყვანისცემის მთავარი ცენტრი იყო. ისაურელები (Ἰσαυροί) მცირე აზიის ისაურის მხარის ძველი ხალხი იყო, რომელიც ბიზანტიურ სამყაროში ასიმილირდა, გაქრა დაახლ. VII ს-ში. ისაურელები დღევანდელ სამხრეთ თურქეთში ცხოვრობდნენ (Whitby 2002). როგორც ჩანს, ექვთიმემ ჩათვალა, წმიდა მენას ტაძრის დასრულების და ისაურელთა ხსენება ზედმეტი იყო ქართველი მკითხველისათვის და მათზე წინადადება მთლიანად გამოტოვა. ექვთიმეს თარგმანშია: კაცი ვინმე იყო (- BC) ფრიად მდიდარი და მოვიდა ალექსანდრია ქალაქად საჭმრად ვაჭრობისა, და ესმნეს საკრველებანი (+ და კურნებანი B), რომელთა ჰყოფდა წმიდა მენა, და თქუა თავით თვსით.

მდიდარი კაცი ნავით გაუყვა გზას და მივიდა ადგილზე, რომელსაც ლოქსონეტა ერქვა. ბერძნულ ტექსტშია: **Καὶ ἀναστὰς ἔλαβεν μεθ' ἑαυτοῦ τὸ βαλάντιον αὐτοῦ καὶ διήρχετο εἰς τὴν λίμνην τῆς παραθαλασσίας καὶ ἑρῶν πλοιάριον κατέλαβεν τὸν τόπον τὸν λεγόμενον Λοξονῆτα** (Pomjalovskij 1900, 63,17-19), რაც ნიშნავს: და ადგა და აიღო თავისი საფულე/ფულის შესანახი ჩანთა და გაემგზავრა ტბისაკენ ზღვის ნაპირით. იპოვა რა პატარა ნავი, მან მიაღწია ადგილს, რომელსაც ლოქსონეტა ერქვა. აქ ექვთიმემ ა) გამოტოვა ტოპონიმი ლოქსონეტა (Λοξονῆτα); ბ) ჩაამატა, რომ საფულეში იყო ოქრო; გ) შეამოკლა ბერძნული დედნის თხრობა, რომ კაცი ტბისკენ ზღვის ნაპირით გაემგზავრა და ამის ნაცვლად დაწერა: და შევიდა ნავსა და წიაღდა ზღუასა. ექვთიმეს თარგმანი: და აღდგა და მი-

ილო მის თანა კისაკი ოქროთა და შვეიდა ნავსა და წიაღვდა ზღუასა.

ტოპონიმი ლოქსონეტა მეორედაც გვხვდება წმიდა მენას პირველ სასწაულში. აქ ექვთიმეს თარგმანში მთლიანად გამოტოვებულია ბერძნული წინადადება, სადაც ტოპონიმია მოხსენიებული: **Φθίσαντες δὲ εἰς τὸν τόπον τὸν λεγόμενον Λοξονήτα εἰσῆλθον εἰς τὴν ἀγρὰν ὁμοῦν καὶ ἠγόρασαν τροφὰς, καὶ καθίσαντες ἥσθιον** (Pomjalovskij 1900, 72,11-13), რაც ნიშნავს: და როცა მიაღწიეს ადგილს, რომელსაც ერქვა ლოქსონეტა, შევიდნენ ერთად ბაზარში და იყიდეს საკვები და დასხდნენ ძირს, ჭამეს. ექვთიმეს თარგმანის მხოლოდ ბ რედაქციამია ამ წინადადების შემოკლებული თარგმანი: **და დასხდეს ორნივე იგი ზოგად ჭამად პურისა.**

შემდეგ წინადადებაში ექვთიმემ გამოტოვა ფრაზა. ბერძნულ ტექსტში ვკითხულობთ: **καὶ φοβίσματα ὀδνεῦσαι εἰς τὴν ὀδὸν μόνος, ἐπειδὴ οὐκ ἔχω ἕτερόν τινα ὄδιε** (Pomjalovskij 1900, 63,23-24), რაც ნიშნავს: და მეშინია გზაზე მარტოს მოგზაურობის, რადგან აქ სხვა არავინ მყავს. ექვთიმემ აქ გამოტოვა ბერძნული დედნისეული **ἐπειδὴ οὐκ ἔχω ἕτερόν τινα ὄδιε** „რადგან აქ სხვა არავინ მყავს.“ ექვთიმეს თარგმანშია: **და ვერ ვიკადრებ მარტოდ სლვად გზასა ჩემსა.**

ექვთიმემ გამოტოვა და გადაასხვაფერა ფრაზა შემდეგ წინადადებაში. ბერძნულ ტექსტშია: **καὶ ποιήσας οὐτως ἐκρέμασεν αὐτὸ ὑπὸ τῆν στέγην, ὅπως εὐρὼν ἄδειαν τῆς λίμνης ῥίψῃ αὐτὸν ἐκεῖ** (Pomjalovskij 1900, 64,4-6), რაც ნიშნავს: და ეს რომ ჰქენა, ჩამოჰკიდა ჭერქვეშ ისე, რომ როცა ტბის წყალი დაიკლებდა, იქ ჩაეგდო. ექვთიმემ ა) გამოტოვა ყოველგვარი კონკრეტიკა, რაც ბერძნულ ტექსტშია, ანუ მან უგულვებლყო სიტყვები, რომ (სასტუმროს პატრონმა) ჩამოჰკიდა ჭერქვეშ (კაცის გვამის ნარჩენები); ბ) გამოტოვა, რომ სასტუმროს მეპატრონემ განიზრახა, რომ ჩაეგდო ის ტბაში, როცა ტბის წყალი დაიკლებდა. ექვთიმეს თარგმანი: **და ჰყო ეგრეთ (+ და**

ქიებდა C), რათა (რათამცა C) პოვოს უამი და შთააგლოს ტბასა (წლუასა B).

შემდეგ წინადადებაში ექვთიმემ გამოტოვა ფრაზა. ბერძნულ დედანშია: Ἰδὼν δὲ τὸν ἄγιον ἐρχόμενον ὁ ἄνθρωπος ἐδέξιασεν, **διότι ἢ κεφαλῇ τοῦ ἀνθρώπου σὼα ἦν**, καὶ σπένσαζ ἔλαβεν τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκρέμασεν ἐν μέσῳ τῆς ἀποθηκῆς, μὴ εἰδὼς τί ποιεῖ ἀπὸ τοῦ φόβου (Pomjalovskij 1900, 64,10-13), რაც ნიშნავს: და როცა დაინახა კაცმა, რომ წმიდა უახლოვდებოდა, შეეშინდა, რადგან კაცის თავი უვნებელი იყო და ჩამოჰკიდა ის სასტუმროს შუაგულში, შიშისაგან არ იცოდა, რას აკეთებდა. ექვთიმემ აქ გამოტოვა ბერძნული ფრაზა, რომელიც ხსნის, თუ რატომ შეეშინდა სასტუმროს პატრონს წმიდა მენას გამოჩენის: **διότι ἢ κεφαλῇ τοῦ ἀνθρώπου σὼα ἦν** „რადგან კაცის თავი უვნებელი იყო.“ ექვთიმეს თარგმანი: **და ვიდრე მოვიდოდა წმიდა იგი, იხილა მეპანდოქსემან მან და შეშინდა, მსწრაფლ აღილო თავი (გოდორი C) იგი და დამოჰკიდა შორის პანდოქიონსა მას, და არა უწყოდა, რამცა ჰყო შიშითა.**

შემდეგი მაგალითიდან ჩანს, რომ ექვთიმემ გამოტოვა ბერძნული წინადადების მოზრდილი მონაკვეთი: Καὶ λαβὼν εὐθὲως ὁ ἄγιος Μηνᾶς τὴν σπυρίδα εἶπεν τὴν κάραν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ καὶ λοιπῶν μελῶν **καὶ ἔφη αὐτῷ· οὐκ εἶπόν σοι ὅτι δι' ὃν ἄνθρωπον ἦλθον ἐνταῦθα, ἀφ' ἐαυτοῦ ἐρίσκω αὐτόν;** (Pomjalovskij 1900, 64,18-21), რაც ნიშნავს: და მაშინვე, წმიდა მენამ, აილო გოდორი, იპოვა კაცის თავი სხვა კიდურებთან ერთად და უთხრა მას: განა არ გითხარი, რომ კაცს, ვისთვისაც აქ მოვედი, თავად ვიპოვიდი? აქ ექვთიმემ მთლიანად გამოტოვა წმიდა მენას კითხვა სასტუმროს მეპატრონისადმი. ექვთიმეს თარგმანშია: **და მასვე უამსა წმიდამან აღილო გოდორი იგი და ჰპოვა მას შინა თავი კაცისა მის სხუათა ასოთა თანა.**

ექვთიმემ გამოტოვა, რომ წმიდა მენა „სპათარიოსის სამოსლით“ მოველინა სასტუმროს პატრონს. ბერძნულ დედანშია: Σπασθεῖς δὲ τὸν ἄγιον ὡς ἐν **σχήματι σπαθαρίου** λέγων (Pomjalovskij 1900, 64,24-25), რაც ნიშნავს: და აკანკალებული,

იგი ევედრებოდა წმიდას, სპათარიოსის სამოსელში, ეუბნებოდა. აქ ექვთიმემ გამოტოვა, რომ სასტუმროს მეპატრონე იყო *σπασιεύς* „აკანკალეული“ და რომ წმიდა იყო „სპათარიოსის სამოსელში“¹ *τὸν ἄγιον ὡς ἐν σχήματι σπαθαρίου*. ექვთიმეს თარგმანშია: ევედრებოდა წმიდასა მენას (ქმას A) და ეტყოდა.

ექვთიმე მთანმიდელმა გამოტოვა ფრაზა შემდეგი ბერძნული წინადადებიდან: *ἰδοὺ, κύριέ μου, τὸ βιβλάντιον αὐτοῦ, οὐκ ἐνέγγυσα οὐδὲν ἔλαβόν τι ἐξ αὐτοῦ*, *ἀλλὰ δίδωμαι αὐτὸ τῆ ἡ ἐξουσία* (Pomjalovskij 1900, 64,31-65,1), რაც ნიშნავს: აი, ჩემო ბატონო, მისი საფულე. მე არ მივახლოებივარ, არც რამე ამიღია მისგან, მაგრამ ვაძლევ შენს ძალაუფლებას. ექვთიმემ აქ გამოტოვა სასტუმროს მეპატრონის სიტყვები, როცა ის ამბობს, რომ ის არ მიახლოებია და არც არაფერი აუღია მისგან (საფულისგან), რაც ბერძნულ დედანში დასტურდება: *οὐκ ἐνέγγυσα οὐδὲν ἔλαβόν τι ἐξ αὐτοῦ*. ექვთიმეს თარგმანი: **და, აჰა, ესერა, არს კისაკი მისი (+ იგი სავსე B) საფასითა მისითა და მიგცე იგი წინაშე უფლებისა შენისა.**

შემდეგ წინადადებაში ექვთიმემ ა) გამოტოვა ბერძნული ფრაზა: *ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ* „მრავალი ადამიანის (ხალხის) წინაშე;“ ბ) გადააკეთა ბერძნული *τὸν φόνον ὄνπερ ἐποίησεν εἰς τὸν ξένον* „მკვლელობა, რომელიც უცხოელის მიმართ ჩაიდინა.“ ბერძნულ ტექსტშია: *Καὶ εὐθὺς ἐξομολογήσατο ὁ ἀποθηκάριος ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ τὸν φόνον ὄνπερ ἐποίησεν εἰς τὸν ξένον* *καὶ πῶς ὁ ἄγιος διὰ προσευχῆς ἀνέστησεν αὐτόν* (Pomjalovskij 1900, 65,29-31), რაც ნიშნავს: და მაშინვე, სასტუმროს მეპატრონემ აღიარა მრავალი ადამიანის (ხალხის) წინაშე მკვლელობა, რომელიც უცხოელის მიმართ ჩაიდინა და წმიდამ, ლოცვით როგორ აღადგინა იგი. ექვთიმეს თარგმა-

---

¹ წმიდა მენას სასწაულების ტექსტში სპათარიოსის სახით მისი მოვლინების შესახებ მსჯელობა იხ. ზემოთ, გამოკვლევების 4.1. ქვეთავში.

ნია: და აღიარა (+ მეპანდუქემან BC), რად-იგი უყო ვაჭარსა მას და ვითარ-იგი წმიდამან ლოცვითა თვისითა(ლოცვითა წმიდამან მენა BC) აღადგინა.

შემდეგი მაგალითიდან ჩანს, რომ ექვთიმემ: ა) გამოტოვა წინადადების დასაწყისში ბერძნული იძის ἀπέρχομαι εἰς τεχνίτην καὶ „აი, წავალ ოსტატთან და;“ ბ) გამოტოვა ბერძნული ἰπὲρ ἀφ᾽ ἑσέως τῶν ἁμαρτιῶν μου „ჩემი ცოდვების მოსანანიებლად“ და გ) ბერძნული ფრაზა, რომ მეორეს დააბრუნებდა თავისი ცოდვების მოსანანიებლად, შეცვალა შემდეგი შინაარსის ტექსტით: მივცემ მას გლახაკებს. ბერძნულ ტექსტშია: **ἰδοὺ ἀπέρχομαι εἰς τεχνίτην καὶ ποιῶ δὺς δίσκουσ ἐργυροῦν, καὶ χαρίζομαι εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μηνᾶ τὸν ἕνα, καὶ τὸν ἕτερον ἕχω εἰς ὑπηρεσίαν μου, καὶ ἐν τῇ τελευτῇ μου ἂποδιῶ καὶ τὸν ἕτερον ἰπὲρ ἀφ᾽ ἑσέως τῶν ἁμαρτιῶν μου** (Pomjalovskij 1900, 66,12-15), რაც ნიშნავს: აი, წავალ ოსტატთან და გავაკეთებ ორ ვერცხლის ფეშხუნს, და ერთს მივუძღვნი წმიდა მენას ტაძარს, და მეორეს შევინახავ ჩემთვის სახმარად, და ჩემი სიკვდილის შემდეგ, დავაბრუნებ მეორეს ჩემი ცოდვების მოსანანიებლად. ექვთიმეს თარგმანი: **(ან უკუე BC)** შევქმნე მე ორნი ბარძიმნი ვერცხლისანი. ერთი მივსცე ტაძარსა წმიდისა მოწამისა მენასა და ერთი იგი დავიყენო სამსახურებელად ჩემდა და შემდგომად სიკუდილისა ჩემისა **მივსცე იგი გლახაკთა.**

ეგტროპიოსმა გადანყვიტა, რომ ორი ვერცხლის ფეშხუნი დაემზადებინა. ბერძნულ ტექსტშია: **Ἀπέστειλε δὲ καὶ ἐκάλεσε τὸν τεχνίτην εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ** (Pomjalovskij 1900, 66,15-16), რაც ნიშნავს: და მან გაგზავნა და დაუძახა ოსტატს თავის სახლში. ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაშია: და მოუწოდა **ვეცხლისმჭედელსა ერთსა ჯელოვნებითა;** ბ რედაქციაშია: და მოუწოდა **ვეცხლისმჭედელსა ერთსა ჯელოვანსა.** აქ ექვთიმემ: ა) გამოტოვა დედნისეული რამდენიმე სიტყვა: ἀπέστειλε „გაგზავნა“ და εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ „თავის სახლში.“ აქ ქართველი მკითხველისთვის, შესაძლოა, არ იყოს მნიშვნელოვანი, გამოტოვა თუ არა ექვთიმემ, რომ თავის სახლში მი-

იპატიჟა ევტროპიოსმა ოსტატი, მაგრამ ეს სიტყვები დასტურდება მეორე სასწაულის კოპტურ ვერსიაშიც (Piowarczyk 2021a, 532) და სასწაულის ბერძნულ კრიტიკულ ტექსტში დამონებულ ყველა ხელნაწერში (Varada 2021, 218); ბ) ჩაამატა ოსტატის ხელობა და მისი მახასიათებელი: **ვეცხლისმჭედელსა ერთსა ველოვნებითა** (ა რედაქცია); **ვეცხლისმჭედელსა ერთსა ველოვანსა** (ბ რედაქცია).

ევტროპიოსმა მისცა ვერცხლისმჭედელს ვერცხლის ჭურჭელი, რომ დაემტვრია და მისგან ფეშხუენები გაეკეთებინა. ამ წინადადებაში ექვთიმემ გამოტოვა გარკვეული ტექსტი, კერძოდ, რომ ევტროპიოსმა უთხრა ოსტატს: *δὲν ἔρι, λάβει τὰ σκεῆθ ταῦτα τὰ ἀργυρᾶ, καὶ κλάσαις αὐτὰ* „მოდი აქ, აიღე ეს ვერცხლის ჭურჭელი, დაამტვრევ რა.“ ამის ნაცვლად ექვთიმეს თარგმანშია: **მიიღე ჩემი (ჩემგან BC) ვეცხლი რჩეული**. ბერძნულ ტექსტშია: *δὲν ἔρι, λάβει τὰ σκεῆθ ταῦτα τὰ ἀργυρᾶ, καὶ κλάσαις αὐτὰ* ποίησον μοι δίσκους δύο, μὴ προστιθῶν ἢ ποιῶν ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀντίτερον (Pomjalovskij 1900, 66,16-18), რაც ნიშნავს: მოდი აქ, აიღე ეს ვერცხლის ჭურჭელი, დაამტვრევ რა, გამიკეთე ორი ფეშხუენი, არც მიუმატო ან არც უკეთესი გააკეთო ერთი მეორეზე. ექვთიმეს თარგმანი: მიიღე ჩემი (ჩემგან BC) ვეცხლი რჩეული და შეჰქმნენ ორნი ბარძიმნი ერთსახენი, რაჲთა არა ჰმატდეს ერთიერთსა.

ექვთიმემ გარდაქმნა ევტროპიოსის განზრახვა წმიდა მენასთვის უარესი ფეშხუენის შეწირვის შესახებ: ა) მან არ თარგმნა ბერძნული *ἐν τῷ γέγραπται τὸ ὄνομα μου* „რომელზეც ჩემი სახელი წერია;“ ბ) წინადადების ბოლოს კი ჩაამატა სიტყვები, რომლებიც ხაზგასმით არის მოცემული მის თარგმანში. ბერძნულ დედანშია: *ἐγὼ ἀπέρχομαι εἰς τὸν ἄγιον καὶ διδῶ τὸν δίσκον, ἐν τῷ γέγραπται τὸ ὄνομα μου*, καὶ κρατῶ τὸν τοῦ ἁγίου εἰς ὑπηρεσίαν μου, καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ μου ἀποδίδωμι αὐτόν (Pomjalovskij 1900, 66,22-24), რაც ნიშნავს: წავალ წმიდანთან და მივცემ ფეშხუენს, რომელზეც ჩემი სახელი წერია, და ჩემთვის სახმარად დავიტოვებ წმიდისას, და ჩემის სიკვდილის

შემდეგ დავუბრუნებ. ექვთიმეს თარგმანი: მივიდე წმიდისა მის და შევწირო მისსა ჩემი ესე და წმიდისაჲ მის დავიყენო სამსახურებელად (- BC) ჩემდა და შემდგომად სიკუდილისა ჩემისა მივსცე იგიცა ტაძარსა წმიდისასა (წმიდისა მისსა B, მონამისასა C).

ექვთიმე ათონელმა გამოტოვა საკმაოდ ვრცელი თხრობა ევტროპიოსის მგზავრობიდან. მან დააკლო ქართულ თარგმანს ერთი წინადადება და მეორე წინადადების დასაწყისი: **Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὸν αἰγιαλὸν εστοίχησε πλοῖον ἀπελθεῖν ἕως τοῦ ναοῦ λέγων, ὅτι βασιτάζω τὸν τοῦ ἁγίου δίσκον εἰς ὑπηρεσίαν μου. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πλεῦσαι αὐτον** „და წავიდა რა ნაპირზე, იქირავა გემი, რომ გამგზავრებულყო ტაძრისაკენ, ამბობდა: მე წმიდანის ფეშხუენი ჩემთვის სახმარად მიმაქვს. და მოხდა, ცურვისას.“ ამ ტექსტის ნაცვლად ექვთიმემ ლაკონიურად აუნყა მკითხველს: **და შევიდა ნავსა და წარვიდა.** აქვე, მეორე წინადადების ბოლოს გამოტოვა მიზეზი, რატომაც მოუშადა მსახურმა ევტროპიოსს ტაბლა: **πρὸς τὸ ἀριστήσαι αὐτόν** „რომ ესადილა მას.“ ბერძნულ დედანშია: **Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὸν αἰγιαλὸν εστοίχησε πλοῖον ἀπελθεῖν ἕως τοῦ ναοῦ λέγων, ὅτι βασιτάζω τὸν τοῦ ἁγίου δίσκον εἰς ὑπηρεσίαν μου. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πλεῦσαι αὐτον** ἢ ὥρα τοῦ ἀρίστου, καὶ ἠτοίμασεν ὁ δοῦλος αὐτοῦ τὴν τράπεζαν **πρὸς τὸ ἀριστήσαι αὐτόν** (Pomjalovskij 1900, 66,24-28), რაც ნიშნავს: და წავიდა რა ნაპირზე, იქირავა გემი, რომ გამგზავრებულყო ტაძრისაკენ, ამბობდა: მე წმიდანის ფეშხუენი ჩემთვის სახმარად მიმაქვს. და მოხდა, ცურვისას, სამხრის დრო იყო და მისმა მსახურმა მოუშადა ტაბლა, რომ ესადილა მას. ექვთიმეს თარგმანი: და **შევიდა ნავსა და წარვიდა** და ვითარცა ჟამი სამხრისაჲ იყო, მოვიდა მონაჲ მისი და დაუგო (დაუდგა BC) ტაბლაჲ.

ევტროპიოსის შენახება და მწუხარება ბერძნულ ტექსტში ამგარადაა წარმოდგენილი: **Ὅτε ἔγρω ὁ κύριος αὐτοῦ τὸ γεγονόν, ἐλσπήθη σφῶδρα καὶ διέρρηξε τὰ ἰμάτια αὐτοῦ, ὀλοφύρομενος καὶ λέγων** (Pomjalovskij 1900, 67,4-5), რაც

ამგვარად შეიძლება ითარგმნოს: როცა მისმა ბატონმა შეიტყო, თუ რა მოხდა, ღრმად დამნუხრდა და შემოიხია (დაიხია) ტანსაცმელი, გოდებდა და ამბობდა. ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაშია: და ვითარცა სცნა **კაცმან მან**, შენუხნა ფრიად და თქუა; ბ რედაქციაშია: და ვითარცა სცნა **უფალმან მისმან**, შენუხნა ფრიად და თქუა. როგორც ვხედავთ, აქ ექვთიმემ გამოტოვა ბერძნული ფრაზა **διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ὀλοφύρομενος** „შემოიხია (დაიხია) ტანსაცმელი, გოდებდა.“ ტანსაცმლის შემოხევა თვალხილული ნიშანი იყო ღრმამნუხარების, გლოვის და მონანიების. ძველ აღთქმაში ტანსაცმლის შემოხევა მნუხარების ნიშნად გვხვდება შემდეგ მუხლებში: შესაქმე 37:29; 37:34; გამოსვლათა 32:19; რიცხვთა 14:6; მსაჯულთა 11:35; II მეფეთა 1:11-12; III მეფეთა 21:27; IV მეფეთა 22:11, 19; ეზრა 9:3-5; ესთერ 4:1. გვხვდება ახალ აღთქმაშიც, მაგ.: მათეს 26:65 და მარკოზის 14:63 მუხლებში, ამდენად, ნაკლებ სავარაუდოა, რომ ექვთიმეს გამოეტოვებინა ფრაზა, რომელიც მონანიებისა და მნუხარების ნიშნად ტანსაცმლის შემოხევას უკავშირდება. შესაძლოა, დედანში, რომელიც მას ხელთ ჰქონდა, ეს ფრაზა არ იყო, თუმცა ის დასტურდება სასწაულის ბერძნულ კრიტიკულ ტექსტში დამონმებულ ყველა ხელნაწერში (Varada 2021, 220).

შენუხებული ევტროპიოსის ფიქრი ამგვარადაა გადმოცემული ბერძნულ ტექსტში: εἶθε προγναρίξειν μοι τοῦτο, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐνὸς δίσκου εἶχον χαρίσασθαι τῷ ναῦ τοῦ ἀγίου τρεις· δὺς ἄργυροῦς καὶ ἓνα χρυσῶν· καὶ μὴ τὸ κακὸν ἔργον τοῦτο καὶ ἡ αἰσχῦνη τῶν ἀνθρώπων κατέλαβέ με· κρείσσον γὰρ τοῦτους δόνναι καὶ μὴ τὸν δῶλλον μου ἀπολέσαι, καὶ μάλιστα πικρῶ θανάτῳ (Pomjalovskij 1900, 67,10-15), რაც ამგვარად შეიძლება ვთარგმნოთ: ეს რომ ადრე მცოდნოდა, ერთი ფეშხუენის ნაცვლად, სამს შევწირავდი წმიდანის ტაძარს – ორს ვერცხლისას და ერთს ოქროსას – და ეს ბოროტი საქმე და სირცხვილი ადამიანებისაგან არ დამატყდებოდა თავს; უმჯობესი იყო, მიმეცა ესენი (იგულისხმება, სამი ფეშხუენი) და არ დამელუპა ჩემი

მსახური, მეტადრე, მწარე სიკვდილით. ექვთიმეს თარგმანი: და უკუეთუმცა პირველ მეცნა მე, უმჯობეს იყო ჩემდა, ერთისათვის (ქერთისა მისთვის C) სამი წილი მიცემად წმიდისა მის და არა შევრდომად ესევეითარსა სირცხვლსა და ყუედრებასა (და ყუედრებასა – C) და არამცა წარმენწყმიდა მონაჲ იგი ჩემი უფროჲს ხოლო მწარითა (უფროჲს ხოლო მწარითა) და უფროჲსლა ბოროტითა C) სიკუდილითა. როგორც ვხედავთ, აქ ექვთიმემ ა) გამოტოვა ბერძნული $\delta\upsilon\varsigma\ \acute{\alpha}\rho\chi\upsilon\sigma\iota\upsilon\varsigma\ \kappa\alpha\iota\ \xi\upsilon\alpha\ \chi\rho\upsilon\sigma\iota\upsilon\varsigma$ „ორს ვერცხლისას და ერთს ოქროსას;“ ბ) გამოტოვა $\tau\acute{\omega}\nu\ \acute{\alpha}\nu\theta\iota\omega\tau\omega\nu\ \kappa\alpha\tau\acute{\epsilon}\lambda\alpha\beta\acute{\epsilon}\nu\ \mu\epsilon$ „ადამიანებისაგან არ დამატყედებოდა თავს.“

ბერძნულ ტექსტთან მიმართებით, ექვთიმემ წინადადებიდან გამოტოვა საკმაოდ ვრცელი მონაკვეთი. მუქად აკრეფილი ბერძნული ტექსტი არ არის წარმოდგენილი ექვთიმეს თარგმანში. ბერძნულ ტექსტში ვკითხულობთ: $\epsilon\grave{\alpha}\nu\ \delta\grave{\epsilon}\ \acute{\alpha}\zeta\alpha\theta\acute{\iota}\delta\ \iota\delta\epsilon\acute{\iota}\nu\ \kappa\acute{\alpha}\nu\ \tau\acute{\omega}\ \sigma\omega\mu\alpha\ \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\varsigma\ \iota\ \nu\alpha\ \theta\acute{\alpha}\psi\omega\ \alpha\upsilon\tau\acute{\omega}\ \delta\iota\delta\omega\mu\iota\ \delta\upsilon\varsigma\ \delta\iota\sigma\kappa\omicron\upsilon\varsigma\ \epsilon\iota\varsigma\ \tau\acute{\omega}\nu\ \nu\alpha\acute{\omicron}\nu\ \tau\omicron\upsilon\ \acute{\alpha}\gamma\iota\omicron\upsilon\varsigma\ \mu\acute{\alpha}\rho\tau\upsilon\rho\omicron\varsigma\ \text{Μην}\acute{\alpha},\ \kappa\alpha\iota\ \omicron\upsilon\tau\pi\epsilon\rho\ \acute{\alpha}\pi\acute{\omega}\lambda\epsilon\sigma\alpha\ \delta\iota\delta\omega\ \tau\eta\upsilon\ \tau\iota\mu\eta\ \nu\ \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\varsigma\ \delta\upsilon\iota\ \pi\alpha\rho\acute{\epsilon}\beta\eta\gamma\ \kappa\alpha\iota\ \xi\gamma\epsilon\nu\acute{\omicron}\mu\eta\nu\ \acute{\alpha}\phi\omega\nu,\ \kappa\rho\alpha\tau\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma\ \tau\acute{\omega}\nu\ \tau\omicron\upsilon\ \acute{\alpha}\gamma\iota\omicron\upsilon\varsigma\ \epsilon\iota\varsigma\ \chi\rho\epsilon\iota\acute{\alpha}\nu\ \mu\omicron\upsilon$ (Pomjalovskij 1900, 67,15-18), რაც ნიშნავს: თუკი იმის ღირსი მაინც გავხდი, რომ მისი გვამი ვნახო, რომ დავკრძალო, ორ ფეშხუენს მივცემ წმიდა მონამე მენას ტაძარს, და ვინც დავკარგე, პატივს მივაგებ, რადგან ვცოდე და გამოვსულელდი, რომ დავიტოვე წმიდანის (იგულისხმება, ფეშხუენი) ჩემს სახმარად. ექვთიმეს თარგმანი: და ან, უკუეთუ ღირს-მყოს ღმერთმან და ვპოვნე ჯორცნი მისნი და დავჰმარხნე, მივსცნე ორნივე იგი ბარძიმნი ტაძარსა წმიდისა მენაჲსა და წარწყმედილისა მის ფასი.

ექვთიმე ათონელმა ხუთგზის გამოტოვა საკუთარი სახელი Εὐτρίπιος ევტროპიოსი, რომელიც წმიდა მენას მეორე სასწაულის ბერძნულ ტექსტში ექვსგზის არის მოხსენიებული. ერთ შემთხვევაში, სადაც ეს საკუთარი სახელი ქართულ თარგმანში დასტურდება, სამივე ხელნაწერში დამახინჯებული სახითაა წარმოდგენილი: ევპრაპიოს A, ევპრაპიოზ B, ევ-

რპროპიოზ C. ამ წინადადებას ბერძნულ ტექსტში ამგვარად ვკითხულობთ: Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἦν τις ἀνὴρ ὀνόματι **Εὐτρόπιος** (Pomjalovskij 1900, 66,10-11), რაც ნიშნავს: ალექსანდრიაში იყო კაცი ვინმე, სახელად ევტროპიოსი. ექვთიმეს თარგმანშია: **ალექსანდრია ქალაქსა** კაცი ვინმე სახელით ევპრაპიოს **A**; **ალექსანდრიას** კაცი ვინმე სახელით ევპრაპიოზ **B**, **ალექსანდრიას** კაცი ვინმე **იყო** სახელით ევპროპიოზ **C**. თუ აქ განვიხილავთ ექვთიმე ათონელის ჩვენამდე მოღწეულ ორ რედაქციას შორის განსხვავებებს, შევამჩნევთ, რომ ა რედაქციაშია: **ალექსანდრია ქალაქსა**, ხოლო ბ-ში კი **ალექსანდრიას**. ამას გარდა, ა რედაქციასა და **B** ხელნაწერში ყოფნა ზმნა გამოტოვებულია (რაც ამ შემთხვევაში ბერძნულ ტექსტში გვაქვს: ἦν), ხოლო **C** ხელნაწერში კი ის დასტურდება: **იყო**.

აქ კიდევ ორ მაგალითს მოვიხმობთ, სადაც ბერძნულ ტექსტში არსებული საკუთარი სახელი ევტროპიოსი ექვთიმეს თარგმანში გამოტოვებულია: 1. Ἐφί **ὁ Εὐτρόπιος (συμμαθὴς γὰρ ἦν σφῶν)** (Pomjalovskij 1900, 67,23-24), რაც ნიშნავს, ევტროპიოსმა თქვა (რადგან მას ძლიერ შესტკიოდა გული). ექვთიმეს თარგმანი: **და კაცმან მან ჰრქუა მათ**. როგორც ვხედავთ, აქ ექვთიმემ ევტროპიოსის სახელის გარდა, გამოტოვა და არ თარგმნა შემდეგი ფრაზა **συμμαθὴς γὰρ ἦν σφῶν** „რადგან მას ძლიერ შესტკიოდა გული.“ 2. **Εὐθὺς οὖν ἔγυν ὁ Εὐτρόπιος** (Pomjalovskij 1900, 68,20-21), რაც ნიშნავს: ამიტომ, მაშინვე მიხვდა ევტროპიოსი. ექვთიმეს თარგმანი: **მაშინ სცნა კაცმან მან**. კიდევ სამ შემთხვევაში იგივე ვითარებაა: ὁ δὲ **Εὐτρόπιος ἐβίβλευσεν εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἐπιζῶν ἐν ἑσπέρῳ** (Pomjalovskij 1900, 67,19-20); Ὁ δὲ **Εὐτρόπιος** **θεασάμενος τὸν παῖδα** (Pomjalovskij 1900, 67,28-29); **Δακρῦσαντες δὲ πάντες ἐπὶ τὸ γεγονὸς παρεμύθησαν τὸν Εὐτρόπιον** (Pomjalovskij 1900, 68,4-5).

წმიდა მენას სასწაულები ბერძნულ ბ რედაქციაშია: **Δακρῦσαντες δὲ πάντες ἐπὶ τὸ γεγονὸς παρεμύθησαν τὸν Εὐτρόπιον**: ὁ δὲ ἔφη (Pomjalovskij 1900, 68,4-5), რაც ნიშნავს:

ხოლო ყველამ იტირა მომხდარზე, ანუგეშებდნენ ევტროპიოსს, მან კი თქვა. ექვთიმეს თარგმანი აქ ორი რედაქციითაა წარმოდგენილი. ა რედაქციაშია: და ცრემლოოდა ამას **ყოველსა** ზედა **ყოფილსა** და **იგინი ნუგეშინისცემდეს სიხარულით და ჰრქუა**; ბ რედაქციაში: და ცრემლოოდა ამას ზედა და **იგი ნუგეშინისცემდა სიხარულით, ხოლო იგი ეტყოდა**. ექვთიმემ თარგმნისას კვლავ გამოტოვა სასწაულის მოქმედი პირის, ევტროპიოსის სახელი. აქვე ვხედავთ, რომ ბერძნული მომღეობა **δᾱκρῖσσαντες**, ფრაზაში **δᾱκρῖσσαντες** **δὲ πάντες**, სიტყვა-სიტყვით: „მტირალნი ხოლო ყველა“ (**δᾱκρῖσσαντες** ზმნის **δᾱκρῖσ** „ტირილი, ცრემლთა დენა“ აორისტის მოქმედებითი გვარის მიმღეობაა სახ. ბრ.-ის მრ. რ.-ში; **δὲ** „ხოლო“; **πάντες** „ყველა“), მრავლობით რიცხვშია და მიემართება ევტროპიოსსა და მეზღვაურებს, ვინც ტიროდა. ქართული თარგმანის ორივე რედაქციაში **δᾱκρῖσσαντες** გარდათქმულია, როგორც „ცრემლოოდა“ მხ. რ.-ში და შედეგად ვიღებთ, რომ მხოლოდ ევტროპიოსი ტიროდა. შეიძლება გვეფიქრა, რომ ექვთიმემ **πάντες** „ყველა“ დაუკავშირა წინადადებაში შემდგომ სიტყვას **ἐπὶ τὸ ἡγῶσθ** „მომხდარის შესახებ“, რადგან მის თარგმანში ვკითხულობთ: ცრემლოოდა ამას **ყოველსა** ზედა **ყოფილსა** (ა რედაქცია); ცრემლოოდა ამას ზედა (ბ რედაქცია). ამ მსჯელობას ეწინააღმდეგება, რომ: ა) ორივე, **δᾱκρῖσσαντες** და **πάντες** ეთანხმება ერთმანეთს სახელობით ბრუნვაში; ბ) **πάντες** ბერძნულ ენაში მიემართება მხოლოდ ცოცხალ არსებებს და გ) **ἐπὶ τὸ ἡγῶσθ** წინადადებაში მოდის **δᾱκρῖσσαντες** **δὲ πάντες**-ს შემდეგ, რაც ტიპურია ბერძნული სინტაქსისათვის: ჯერ არის მოქმედება (ტირილი), შემდეგ მისი მიზეზის ახსნა (მომხდარი). ექვთიმე ათონელი ბერძნულ ენას სრულყოფილად ფლობდა და საქმე ისევ ექვთიმეს მიერ დედნისეული ტექსტის თავისუფალ თარგმანთან გვაქვს. ამავე წინადადებაში, ბერძნულ **παρεμῆθησαν**-ს „ანუგეშებდნენ“ ქართულ თარგმანში ემატება **სიხარულით**, ეს ვარიანტული ნაკითხვაა ა რედაქციაში; ბ რედაქციაში კი ვხედავთ, რომ მთელი წინადა-

დება მხოლოდ ევტროპიოსის ქმედების აღწერაა და წინადადების ყველა წევრი მხოლოდით რიცხვშია: და ცრემლოვდა ამას ზედა და იგი ნუგეშინისცემდა სიხარულით, ხოლო იგი ეტყოდა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ბ რედაქციაში გამოტოვებულია ა რედაქციის ყოველსა და ყოფილსა (ἐπι τὸ γεγοιστό). ქართულ თარგმანში, წინადადების ბოლოს, რედაქციულ სხვაობას ვხედავთ: ა რედაქციაშია: და ჰრქუა, ხოლო ბ რედაქციაში კი ხოლო იგი ეტყოდა, რაც ბერძნული ὁ δὲ ἔφη-ის ზუსტი თარგმანია.

შემდეგი მაგალითიდან ვხედავთ, რომ ექვთიმე საკმაოდ ვრცელი დედნისაული ტექსტი გამოტოვა. ამას გარდა, მან შეცვალა ბერძნული ტექსტის შინაარსი, საიდანაც ირკვევა, რომ მსახური ნაპირზე იყო და ეძებდა თავისი ბატონის გემს, ევტროპიოსი და მეზღვაურები კი გემში იყვნენ და იქიდან გადმოუგდეს მეზღვაურებმა ბაგირი მსახურს და მისი მეშვეობით ავიდა გემზე. ექვთიმე მთანმიდელმა შეცვალა წინადადების შინაარსი და მის თარგმანში ვკითხულობთ, რომ მსახური იყო წყალში და მას მეზღვაურებმა გადაუგდეს ბაგირი და გამოიყვანეს ხმელეთზე. ეს აზრი ექვთიმესთვის უფრო მისაღები ჩანს, რადგან მსახურმა ზღვაში დაიხრჩო თავი და ექვთიმეს თარგმანში სწორედ წყალში მყოფი მსახური დაინახეს ხმელეთზე მყოფებმა და არა პირიქით, როგორც ეს ბერძნულ ტექსტშია: მსახური ხმელეთზე იყო და დაინახეს ის გემზე მყოფებმა და აიყვანეს გემზე. ბერძნულშია: **Ὁ δὲ Εὐτρόπιος θεασάμενος τὸν παῖδα ἀπὸ μακρόθεν ἕστῳτα ἔχοντα μὲθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν δίσκον καὶ γυρεύοντα τὸ πλοῖον διὰ τὸν κύριον αὐτοῦ, ἐδόξασεν τὸν Θεόν, οἱ δὲ ναῦται θεασάμενοι τὸν δούλον, ἔριψαν τὴν ἀρχὴν τοῦ σχοινίου παρὰ τὸν αἰγιαλόν.** θεασάμενος δὲ ὁ δούλος ἐκράτησε τὸ σχοινίον τοῦ πλοίου καὶ εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ (Pomjalovskij 1900, 67,28-68,2), რაც ნიშნავს: ხოლო ევტროპიოსმა, დაინახა რა შორს მდგომი ბიჭი, რომელსაც ეჭირა ფეშხუენი და ეძებდა გემს თავისი ბატონის გამო, ადიდებდა ღმერთს, და მეზღვაურებმა, დაინახეს რა

მსახური, გადაუგდეს თოკის ბოლო ნაპირზე. ბიჭმა კი, დაინახა რა, დაიჭირა გემის თოკი, შევიდა მასში (გემში). ექვთიმეს თარგმანშია: **იხილეს რაჲ მენავეთა მათ მონაჲ იგი, მიუტყორცეს ნავისა საბელი და მან შეიპყრა იგი და გამოვიდა ჴმელად.**

შემდეგი მაგალითი ცხადყოფს, რომ ბერძნულ ტექსტთან მიმართებით, ექვთიმემ ა) გამოტოვა წინადადების დასაწყისში არსებული ფრაზა και στραφείς πρὸς τὸν παῖδα λέγει „და შებრუნდა ბიჭისკენ და უთხრა“; ბ) გადაასხვაფერა ბერძნული ფრაზა: **τι συνέβη σοι ἐν τῇ λίμνῃ** „რა მოგივიდა ტბაში“ თარგმნა, როგორც: **ვითარ შთაჴვარდი შენ ზღუად.** აქ ბერძნული **ἐν τῇ λίμνῃ** „ტბაში“ ქართულ თარგმანში ისევ „ზღვ-ით“ არის წარმოდგენილი და ბერძნული ზმნა **συνέβη** „მოგივიდა, დაგემართა“ ექვთიმემ შეცვალა ფრაზით: **ვითარ შთაჴვარდი.** ბერძნულ ტექსტში წინადადება ამგვარად იკითხება: **και στραφείς πρὸς τὸν παῖδα λέγει· εἶπε μοι, τέκνον, τι συνέβη σοι ἐν τῇ λίμνῃ και πῶς ἐλυστράθη;** (Pomjalovskij 1900, 68,12-14), რაც ნიშნავს: და შებრუნდა ბიჭისკენ და უთხრა: მითხარი, ბავშვო, რა მოგივიდა ტბაში, და როგორ გადარჩი? ექვთიმეს თარგმანშია: და ან, შვილო ჩემო, მითხარ მე, ვითარ შთაჴვარდი შენ ზღუად და ვითარ იჯსენ? ბ რედაქციის ვარიანტული ნაკითხვებია: და ან[ან უკუე C; შენ – C; და ვითარ]ანუ ვითარ C.

ექვთიმემ გამოტოვა წინადადების საწყისი ფრაზა **τί ἔτι ἄρα ποιήσω** „ამის შემდეგ რა ვქნა.“ ბერძნულ ტექსტშია: **τί ἔτι ἄρα ποιήσω ἢ τί ἀπολογῆσομαι τῷ κυρίῳ μου;** (Pomjalovskij 1900, 68,16), რაც ნიშნავს: ამის შემდეგ რა ვქნა, ან რა ავუხსნა ჩემს ბატონს? ექვთიმეს თარგმანი: თუ რაჲ **სიგყუად მიუგო** უფალსა ჩემსა?

ბერძნულ ტექსტშია: **και ὑπέστρεψεν αἰνῶν και δοξάζων Κύριον τὸν Θεὸν και πάντα τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, τοὺς σῶζοντας δι’ αὐτῶν πάντα τὸν λαόν· ἁμήν.** (Varada 2021, 223), რაც ნიშნავს: და დაბრუნდა მადიდებელი და მაკურთხებელი უფალი ღმერთის

და მისი წმიდანების, ვინც იხსნის მათი შუამდგომლობით/მათი მეშვეობით ადამიანებს. ექვთიმეს თარგმანი ბერძნულ დედანთან მიმართებით მოკლეა, აქ გამოტოვებულია τὸν Θεὸν καὶ πάντα τοὺς ἄγίους αὐτοῦ, τοὺς σῴζοντας δι' αὐτῶν πάντα τὸν λαόν „ღმერთის და მისი წმიდანების, ვინც იხსნის მათი შუამდგომლობით/მათი მეშვეობით ადამიანებს.“ ექვთიმეს თარგმანი აქ ისევ ორი რედაქციითაა წარმოდგენილი. ა რედაქცი-აშია: და მოიქცა **სიხარულით თვსად ქალაქად** ქებითა და კურთხევითა უფლისა მიმართ; ბ რედაქციაში: და **მიაქცია სახედ თვსსა და წარვიდა და ადიდებდა ღმერთსა**. ბერძნულ ტექსტში დადასტურებული სამივე მიმღეობა καὶ ὑπέστρεψεν αὐτῶν καὶ δι᾽ ἄλγαν-ში „და დამბრუნებელი, მადიდებელი და მაკურთხებელი“ ქართულ თარგმანში განსხვავებულადაა წარმოდგენილი: ა) ὑπέστρεψεν ა რედაქციაში, როგორც ზმნის პირიანი ფორმა „მოიქცა,“ რასაც ემატება ბერძნულში არ არსებული **სიხარულით თვსად ქალაქად**; ბ) αὐτῶν καὶ εὐλογῶν გადმოცემულია საწყისებით: ქებითა და კურთხევითა უფლისა მიმართ. ბ რედაქციის ვარიანტული წაკითხვაში ა-ს მსგავსად, ჩამატებულია, თუ სად დაბრუნდა ევტროპიოსი: **მიაქცია სახედ თვსსა**, და, შემდეგ ბერძნული ვრცელი ფრაზა ლაკონიურად არის გადმოცემული: **და წარვიდა და ადიდებდა ღმერთსა**.

ექვთიმემ სრულად გამოტოვა შემდეგი ბერძნული წინადადება და მის ნაცვლად ლაკონიური, მაგრამ განსხვავებული წინადადება მოგვცა. ბერძნულ ტექსტშია: **Τῆ δὲ ἐπαύριον ἀνέστη ὁ Ἐβραῖος καὶ ἀπηλθε πρὸς τὸν Χριστιανὸν πρὸς τὸ λαβεῖν τὸ βαλάντιον αὐτοῦ. Ὁ δὲ Χριστιανὸς τῆ ἐπιβουλῆ τοῦ διαβόλου ἠρνήσατο λέγων, ὅτι οὐκ ἔδωκας ἡμῖν τί ποτε** (Pomjalovskij 1900, 71,9-12), რაც ნიშნავს: და შემდეგ დღეს, ებრაელი ადგა და წავიდა ქრისტიანთან, რომ დაებრუნებინა თავისი ჩანთა. მაგრამ ქრისტიანმა, ეშმაკის ცდუნებით, უარი თქვა და უთხრა, რომ არ მოგიცია ჩვენთვის რამე ოდესმე. ექვთიმეს თარგმანი: **და განზრახვითა ეშმაკისათა ურთიერთას შეითქუნეს** (ქპბრძოდეს A).

ქართულ თარგმანში ბერძნულ დედანთან მიმართებით, გამოტოვებულია სიტყვები ἀκοῦσαι αὐτοῦ „მისი სმენა.“ ბერძნულ ტექსტში: Ὁ δὲ Χριστιανὸς οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι αὐτοῦ ὅλως (Pomjalovskij 1900, 71,26-27), რაც ნიშნავს: ხოლო ქრისტიანმა არ ისურვა მისი სმენა საერთოდ. ექვთიმეს თარგმანში: ხოლო ქრისტიანემან მან ყოვლადგე არა ინება.

ბერძნულ ტექსტში: ἀποδώσω τὴν εὐχὴν μου καὶ τὴν μέριμνάν μου εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Μηνᾶν, καὶ ὧς κελεύει ὁ Θεὸς γίνεται (Pomjalovskij 1900, 72,18-20), რაც ნიშნავს: მიუძღვნი ჩემს აღთქმას/ლოცვას და ზრუნვას ღმერთსა და წმიდა მონამე მენას, და როგორც ღმერთი ბრძანებს, ისე მოხდეს. ექვთიმეს თარგმანი: მიუტევო ყოველი ზრუნვაჲ ჩემი უფალსა და წმიდასა მონამესა მენას, **ვითარცა სათნო არს წინაშე მათსა**, ეგრეთ იყავნ. აქ ექვთიმეს თარგმანში ა) გამოტოვებულია ბერძნული τὴν εὐχὴν καὶ „ლოცვას და;“ ბ) ბერძნული ὧς κελεύει ὁ Θεὸς „როგორც ღმერთი ბრძანებს“ გადასხვაფერებულია და თარგმანშია: **სათნო არს წინაშე** „კეთილი იქმნება წინაშე, მოეწონებათ“ და ეს ფრაზა მიემართება როგორც ღმერთს, ისე წმიდა მენას მაშინ, როცა ბერძნულ ამოსავალ ტექსტში ღმერთის ნებაზეა მხოლოდ საუბარი: **ვითარცა სათნო არს წინაშე მათსა**.

ბერძნულ ტექსტში: Ὁ δὲ Ἐβραῖος ἀναστάς ἔλαβεν τὸ βαλάντιον αὐτοῦ **βεβουλωμένων** καὶ ἐβόα μετὰ χαρᾶς κράζων καὶ λέγων (Pomjalovskij 1900, 73,4-5), რაც ნიშნავს: და ებრაელი ადგა, აიღო ჩანთა, როგორც იყო განზრახული (როგორც უნდოდა), და სიხარულით შეჰყვირა და თქვა. ექვთიმეს თარგმანშია: აღდგა (+ უკუჲ C) ჰურიაჲ იგი და აღილო კისაკი იგი (+ თვისი C) მითვე ბეჭდითა, ჴმობდა სიხარულით და იტყოდა. ამ წინადადებაში ექვთიმემ არ თარგმნა ბერძნული სიტყვა βεβουλωμένων „როგორც იყო განზრახული (როგორც უნდოდა).“ βεβουλωμένων არის ზმნის βίσιλοιμαι „გადაწყვეტა, სურვილი, ნდომა“ (Liddell, Scott 1996, 325) პერფექტის მიმღეობა

და ის შეიძლება გავიგოთ, როგორც: „როგორც იყო განზრახული; როგორც უნდოდა.“ თუ ვთარგმნით ამგვარად: „როგორც იყო განზრახული,“ მაშინ, კონტექსტიდან ამოსვლით, გამოდის, რომ ბერძნულ დედანში იგულისხმება, რომ ჩანთის დაბრუნება მოხდა წინასწარ განსაზღვრული (შესაძლოა, ღვთაებრივი) განზრახვის შესაბამისად; თუკი ვთარგმნით, შემდეგნაირად: „როგორც უნდოდა,“ მაშინ აქ იგულისხმება ებრაელის სურვილი, დაებრუნებინა მიტაცებული ქონება. ასეა თუ ისე, ექვთიმემ თავი აარიდა ამ ყოველივეს და გამოტოვა ბერძნული βεβουλωμένον.

ებრაელისა და ქრისტიანის შესახებ სასწაულის ბოლოს ებრაელმა შესწირა თავისი ქონების ერთი მესამედი წმიდა მენას ტაძარს. ეს წინადადება ბერძნულ სათარგმნ ტექსტში ამგვარადაა წარმოდგენილი: **Εἶτα λαβὼν τὸ βαλάντιον ὑπέστρεψεν μετὰ χαρῆς μεγάλης** εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μηνᾶ καὶ ἐχαρίσατο ἐκεῖ τὸ τρίτον τοῦ βαλαντίου, χίλια νομίσματα (Pomjalovskij 1900, 73,9-11), რაც ნიშნავს: შემდეგ, აიღო რა ჩანთა, ის ღიდი სიხარულით დაბრუნდა წმიდა მენას ტაძარში და შესწირა იქ საფასის ერთი მესამედი, ათასი მონეტა/დრაჰკანი. აქ ექვთიმე ათონელმა: ა) გამოტოვა ბერძნული წინადადების საწყისი ფრაზა: **Εἶτα λαβὼν τὸ βαλάντιον ὑπέστρεψεν μετὰ χαρῆς μεγάλης** „შემდეგ, აიღო რა ჩანთა, ის ღიდი სიხარულით დაბრუნდა;“ ბ) ჩაამატა ბერძნულ ტექსტში არ არსებული ფრაზა: „**რომელი აღრაცხა სასწორითა.**“ ამასთანავე, უნდა აღინიშნოს, რომ ბ რედაქციაში გამოტოვებულია ა რედაქციაში დაცული სიტყვები: **ტაძარსა წმიდისა მონამისა მენასა.** ექვთიმეს თარგმანის ა რედაქციაშია: და მისცა მან მესამედი ნაწილი საფასისაჲ მის ტაძარსა წმიდისა მონამისა მენასა, რომელი აღრაცხა სასწორითა ათასი დრაჰკანი; ბ რედაქციაში ვკითხულობთ: და მისცა მან მესამედი ნაწილი საფასისაჲ მის, რომელი აღრაცხა სასწორითა ათასი დრაჰკანი.

ებრაელმა მიიღო ქრისტიანობა და მოინათლა. ბერძნულ ტექსტში ამ ადგილას ვკითხულობთ: **Φυγὼν δὲ τὴν Ἰουδαίαν**

θρησκείαν καὶ **κατηχήθεις μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ**
ἐβίασθη καὶ συγκατηρίσθη ὁ οἴκος αὐτοῦ (Pomjalovskij 1900,
73,14-15), რაც ამგვარად შეიძლება ვთარგმნოთ: განეყენა ებ-
რაულ რწმენას და ქრისტიანობა მიიღო მთელი თავისი სახ-
ლეულობით და მოინათლა და მისი სახლეულობა აღირიცხა.
ექვთიმეს თარგმანი: და განეყენა ჰურიანებასა და ნათელ-ილო
მან და ყოველთა სახლეულთა მისთა და შეირაცხნეს საყო-
ფელნი მისნი **ქრისტეანეთა თანა**. აქ ექვთიმე ათონელმა გამო-
ტოვა ბერძნული ფრაზა **κατηχήθεις μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ**
„ქრისტიანობა მიიღო მთელი თავისი სახლეულობით,” სადაც
κατηχήθεις ზმნის **κατήχῳ** „სწავლება, ცოდნის მიცემა, მითი-
თების მიცემა, განსაკუთრებით, ქრისტიანული სწავლების გა-
დაცემა, კატეხიზისის სწავლება, ქრისტიანულ სარწმუნოება-
ზე მოქცევა, ახალმოქცეულის მიღება” (Lampe 2005, 732) აო-
რისტის მიმღეობაა. ექვთიმემ წინადადების ბოლოს დაამატა
რა **შეირაცხნეს საყოფელნი მისნი ქრისტეანეთა თანა**, დააზუს-
ტა, რომ „(მთელი ებრაელის) ქონება აღირიცხა ქრისტიანთა
შორის,” რაც ბერძნულ ტექსტში არ გვაქვს: **συγκατηρίσθη ὁ**
οἴκος αὐτοῦ „მისი სახლეულობა აღირიცხა.”

დასკვნის სახით შეიძლება აღვნიშნოთ, რომ ექვთიმე
ათონელმა წმიდა მენას სამი სასწაული ქართულ ენაზე თარ-
გმნა ბერძნული რომელიმე ადრეული ხელნაწერის მიხედვით,
სადაც, ზემოთ აღწერილი განსხვავებებისაგან, რაღაც ნაწი-
ლი, შესაძლოა, კიდევ იყო ხელნაწერში, რომელიც ხელთ
ჰქონდა ექვთიმეს.¹ ექვთიმეს მთარგმნელობითი მეთოდი,
რომლითაც „წამებაა წმიდისა მენაჲსი და ერმოგინესი და ევ-
ლრაფოჲსი” და წმიდა მენას სამი სასწაული არის თარგმნილი,
სრულ შესაბამისობაშია მის მიდგომასთან წყაროსთან მიმარ-

---

¹ ჩვენ ცაკლე ვგეგმავთ გამოვცეთ წმიდა მენას სამი სასწაულის
ექვთიმე ათონელისეული თარგმანი ვრცელი კომენტარებითა და
გამოკვლევით, სადაც ტექსტს ვადარებთ ყველა არსებულ ბერძნულ
გამოცემას.

თებით: ეთარგმნა თავისუფლად, არ შეეზღუდა თავი დედნი-სადმი მიჯაჭვულობით, დაეკლო მისთვის უინტერესო დეტა-ლები, ჩაემატებინა აქა-იქ სიტყვები, ფრაზები, სადაც თვლი-და, რომ უნდა შემოეტანა ახალი ინტერპრეტაციები და დაე-ზუსტებინა სათქმელი, გადაესხვაფერებინა თხრობა, როცა მიაჩნდა, რომ სხვა ნიუანსებზე უნდა გაემახვილებინა მკით-ხველის ყურადღება.

ექვთიმე ათონელი უალრესად დიდ ავტორიტეტად ით-ვლებოდა ქართველ მთარგმნელთა და გადამწერთა შორის. მის მიერ თარგმნილი თხზულებების რედაქტირების მაგალი-თები, მართალია, მცირეა, მაგრამ არსებობს. მაგალითისთვის, შეიძლება დავასახელოთ წმიდა გრიგოლ ნოსელის თხზულე-ბის „ქალწულებისთვის და საღმრთოესა მოქალაქობისა“ ექვთი-მესეული თარგმანი, რომელიც ბერძნულ დედანს ხელმეორედ შეადარა და, ამის შედეგად, ტექსტში ცვლილებები შეიტანა წმიდა გიორგი მთაწმიდელმა (ზვიადაძე 2011, 18). ექვთიმეს მიერ თარგმნილი ეს თხზულება გამოსცა და გამოიკვლია გ. ზვიადაძემ. გ. ზვიადაძეს მოჰყავს თხზულების შემცველი და გიორგი მთაწმიდელის მიერ გადანერილი ხელნაწერი Ath. 39-დან სრულიად დამაჯერებელი მაგალითები, რომ გიორგი მთაწმიდელი ცვლიდა ექვთიმეს თარგმნილ ტექსტს. მით უმე-ტეს, რომ გიორგი ხელნაწერში თავდაპირველ ტექსტს ხან უკ-ვალოდ შლიდა და ხან სტრიქონის ზევიდან აწერდა მისეულ სწორებებს (იქვე, 18). გ. ზვიადაძემ, შეისწავლა რა გიორგის მიერ ტექსტში შეტანილი ცვლილებები, მივიდა დასკვნამდე, რომ გიორგი მთაწმიდელმა ხელახლა შეადარა ექვთიმეს თარ-გმანი ბერძნულ დედანს და შეიტანა შემდეგი ცვლილებები: ბერძნულ დედანთან შედარების შედეგად ა) ჩაამატა ფრაზა, რომელიც ბერძნულ დედანში იყო და ექვთიმეს თარგმანში კი – არა; ბ) ექვთიმეს თარგმანიდან ამოშალა ფრაზა, რომელიც ბერძნულ დედანში არ იყო; გ) გაასწორა შეცდომები; დ) შეას-წორა ორაზროვნება და ბუნდოვანება, რაც ექვთიმეს თარ-გმანში იყო; ე) დააზუსტა სათქმელი; ვ) გაასწორა ტექსტი სტილისტურად (იქვე, 18-19).

რაც შეეხება ჩვენს ტექსტს, „წმიდა მენას, ერმოგენესა და ევგრაფოსის წამების” და წმიდა მენას სამი სასწაულის ექვთიმესეულ თარგმანს და მისი რედაქციების ურთიერთმიმართებას, აქაც ვხედავთ გ. ზვიადაძის მიერ ჩამოთვლილ ყველა სახის ცვლილებას, რაც გიორგი მთანმიდელმა გრიგოლ ნოსელის თხზულების „ქალწულებისთვის და საღმრთოესა მოქალაქობისას” ტექსტში შეიტანა. ამდენად, ჩვენ მტკიცებითი ფორმით ვერ ვიტყვით, რადგან არ გვაქვს ის მტკიცებულებები, რაც მკვლევარმა თვალნათლივ დაადასტურა გიორგის ხელითვე ჩასწორებულ Ath. 39 ხელნაწერში, მაგრამ შეიძლება დავუშვათ, რომ ჩვენი „წამების” და წმიდა მენას სამი სასწაულის ტექსტი, გიორგი მთანმიდელის მიერ არის რედაქტირებული. მით უმეტეს, რომ ძნელად მოიძებნებოდა სხვა მთარგმნელ-რედაქტორი, ვინც ექვთიმეს მიერ თარგმნილ ტექსტში ჩაერეოდა.

ძალზე საინტერესოდ მიგვაჩნია, რომ იყო თუ არა გიორგი მთანმიდელი ჩვენი ტექსტების რედაქტორი, მას რომ „წამების” განსხვავებული რედაქციის ტექსტი ჰქონდა ხელთ, რაც ექვთიმემ თარგმნა, ცხადი გახდა ზემოთ განხილული ერთი მაგალითიდანაც კი, რაც XVII საუკუნის ბრიუსელში დაცული ხელნაწერის Mss. 08232-33 (3337) ჩანართი ფრაზის ანალიზისას მოვიტანეთ. ფსევდო-ათანასე ალექსანდრიელის ჩანართი ფრაზა არ დასტურდება ექვთიმეს მიერ თარგმნილი „წამების” ა რედაქციაში და გვაქვს მის ბ რედაქციაში. უთუოდ, ვინც არ უნდა ყოფილიყო ექვთიმეს მიერ თარგმნილი ტექსტის რედაქტორი, მას ხელთ ჰქონდა ბრიუსელურ ხელნაწერზე ბევრად ადრეული ბერძნული ნუსხა, სადაც ეს ჩანართი დასტურდებოდა. ამასთანავე, მეტად საგულისხმოა, რომ როგორც „წამების,” ისე წმიდა მენას სამი სასწაულის ტექსტიც რედაქტირებულია. ამდენად, ან ექვთიმეს მიერ მოძიებული და შემდეგ დართული წმიდა მენას სამი სასწაულის ხელნაწერიც ხელთ ჰქონდა „წამების” ტექსტის რედაქტორის, ან მართლაც არსებობდა ბერძნული ხელნაწერი, რომელშიც „წმიდა მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის წამების” კომენტურ

ტექსტს დართული ჰქონდა წმიდა მენას ეს სამი სასწაული და რედაქტორმა ერთიანად შეადარა ექვთიმეს ეს ორივე თარგმანი ბერძნულ დედანს და შეიტანა შესაბამისი სწორებები. თუკი ამგვარი ხელნაწერი მართლაც იყო, სადაც ბერძნული „მენას, ერმოგენეს და ევგრაფოსის წამების“ კიმენური ტექსტი და მენას სამი სასწაულის ბერძნული ტექსტი ერთად მოიპოვებოდა, ყველაზე ადვილად სავარაუდებელია, რომ ის ისევ ათონის მთაზე უნდა მოეძიებინა რედაქტორს და, მაშინ, ისევ გიორგი მთაწმიდელი უნდა მოვიზროთ, როგორც რედაქტორი. თუ ეს ასე არაა, მაშინ რომელიმე სხვა ქართულ სამწერლობო კერაშიც უნდა ყოფილიყო დაცული ბერძნული დედანი, სადაც „წამება“ და სამი სასწაული ერთად გვხვდებოდა ან ორი ცალ-ცალკე ხელნაწერი, სადაც ერთში „წამების“ და მეორეში კი – სამი სასწაულის ტექსტი უნდა არსებულიყო; რედაქტორს, ამ შემთხვევაში, ზედმინწევნით კარგად უნდა სცოდნოდა წმიდა მენას, მისი კულტისა და სასწაულების შესახებ და მოეძიებინა ტექსტი, შეედარებინა ის ექვთიმეს თარგმანთან და ჩაესწორებინა ის.

თხზულებათა ნუსხები და მათი აღწერილობები

„ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ნუსხები

„ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტი ოთხ ნუსხაშია შემონახული. ესენია: Cod. Iviron georg.-21 (54) (1030 წ.), A-134 (1066 წ.), Cod. Iviron georg.-17 (50) (XI ს.) და A-382 (XV ს.).

Cod. Iviron georg.-21 (54)

გადაწერის ადგილი: ბითვინიის ოლიმპი, ქვაბი, საყოფელი ქართველთა; წმ. ღმრთისმშობლის ეკლესია.

ჟანრი: ჰაგიოგრაფიულ-ჰომილეტიკური კრებული.¹

თარიღი: 1030 წ. (237v).

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: ათონის ივირონის მონასტერი.

ფურცელთა რაოდენობა: 330.²

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: რვეულებრივი და ფურცლობრივი პაგინაცია (ნუსხური ასოებით); ხელნაწერის აღმწერები ფიქრობენ, რომ ფურცლობრივი პაგინაცია მეორეულია, გაუკეთებიათ მაშინ, როდესაც ხელნაწერი უკვე თავნაკლული ყოფილა (ინყება ა ასოთი). რვეულებრივი აღრიცხვა კი ხელნაწერს თავიდანვე ჰქონია (შეიცავს 42 რვეულს). პირველი რვეული ნაკლულია, შეიცავს 5 ფურცელს, ბოლო რვეული შვიდფურცლიანია.

საანალიზო ტექსტის ადგილი კრებულში: 238r-329v.

---

¹ შეიცავს მაკარე ეგვიპტელის 27 ჰომილიას, ორ წერილს და მის ჰაგიოგრაფიულ შეხედულებებს, ასევე სხვა ჰაგიოგრაფიულ თხზულებებს (Gippert, 2022: 229).

² ცაგარლის აღწერილობის მიხედვით, 327 (Цагарели, 1886: 83).

სანერი მასალა: საშუალო ხარისხის სპილოსძვლისფერი ეტრატი; მოშავო, მოყავისფრო მელანი; წითელი ქსოვილის თანამედროვე ყდა.

ფურცლის ზომა: 26,5X21სმ.¹

ნანერის ზომა: 19,8X13,5 სმ.²

ასოების სიმაღლე: 2 მმ.

სტრიქონთა რაოდენობა: 25-26-27, თითო სტრიქონში 34-41 ასო.

სტრიქონებს შორის მანძილი: 8,8 მმ. (8 მმ. მე-6-21-ე ფურცლებზე).

სვეტების რაოდენობა: 1.

დამწერლობის ტიპი: ნანერია ერთი ხელით, ათონური სტილის ნუსხურით; სათაურები და საზედაო ასოები ასომთავრულით, სინგურით.

მომგებელი (დამკვეთი): გრიგოლ ათონელი (237v, 329r)

გადამწერი: ისაკ ულუმბოელი (30r, 145v, 215v, 218v, 237v, 329v)

ზოგადი შენიშვნები: ცხოვრება წინა ნაწილისგან გამოყოფილია ორნამენტირებულკამარიანი გვერდით (238r) და შეიცავს 12 რეგულს; BHG, II, 1408-1412; გამოცემულია აღ. სახანაშვილის მიერ: Труды по востоковедению, изд. Лазаревского Института, вып. XIX; არსებობს მეტაფრასული რედაქცია: ქუთ. 3; კ. კეკელიძე და ე. გაბიძაშვილი თხზულებას აპოკრიფად მიიჩნევენ (კეკელიძე, 1943: 4; გაბიძაშვილი, 2010: 405).

ანდერძ(ებ)ი საანალიზო ტექსტის შემცველ ფურცლებზე:

„წმიდანო ღმრთისანო, ვინ აღმოიკითხვიდეთ სახარულევანსა ამას წიგნსა და საცესა ღმრთისა მადლითა, ლოცვასა წმიდასა მოიქსენეთ წმიდა მამა ეფთჳმე, რომელმან თარგმნა ცხოვრება ესე წმიდისა და ღმერთშემოსილისა ბაგრატ მოციქულთა სწორისა და საკურველთმოქმედისა).

---

¹ 27,5X21,5 სმ. (Gippert, 2022: 228).

² 20,7X13,7. (იქვე).

და მამა გრიგოლ, რომელმან დიდითა მოსწრაფებითა დაანერია. ქრისტემან აწმარენ დღეთა მრავალთა.

წმიდანო ღმერთმემოსილნო და ნეტარნო მამანო, ბაგრატ, მარკიანე, მაქსიმინე, სტეფანე, ონისიფორე, და შენცა, სანატრელო ევაგრე, მეოხ ეყვენით მამასა გრიგოლს და სულიერთა შვილთა მისთა წინაშე სამეებისა წმიდისა დღესა მას დიდსა სასჯელისასა.

ხოლო დაინერა გლახაკისა ისაკის ჳელითა“ (329v).

„ვინცა ვინ წმიდაა ესე წიგნი – მაკარის ებისტოლენი და ბაგრატი და წმიდათა აკეფსიმათ ნამებაჲ ამას წმიდასა ეკლესიასა მთანმიდისასა გამოაჯუას, შე-მცა-აჩუენებს სამებაჲ წმიდაჲ და მოსაჯულიმცა არს სულისა მისისაჲ წმიდაჲ ღმრთისმშობელი დღესა მას საშჯელისასა“ (330r).

მინაწერები საანალიზო ტექსტის შემცველ ფურცლებზე:

ზედა მარჯვენა კუთხეში ნუსხურით გადამწერის ხელით, ყავისფერი მელნით: „ვაჲ ბოროტი ცნობისა ჩემისაჲ“ (292r).

აშიაზე: „ამა ღირსისა ჟამსა მოველ აქა მთანმიდას, 4 მაისს 1849 წ.“

პლ. იოსელიანი“

მარცხენა აშიაზე მხედრულით, არა გრაფიტის ნაცრისფერი მელნით: „ყოვლად წმიდაო ღმრთისმშობელო, მაცხოვრე მე, მოსრული სამყოფოსა შინა მთანმიდას ცოდვილი და უღირსი მონა შენი პლატონ იოსელიანი, 6 მაისს, 1849 წ.“ 329v.

„უფალო ღმერთო, შეუნდვენ... ყოველნი ცოდვანი მათნი. დიდებულმცა არს სული მამისა იოვანესი და მამისა ეფთუმესი“ (330v. XI საუკუნის ნუსხურით, შავი გრაფიტის მელნით).

„სულსა ხუცურის ძესა მოძღუარსა დევნოსეს შეუნდვენ ღმერთმან. სულსა ყანდაურალს შეუნდვენ ღმერთმან“ (330v. XIV საუკუნის ნუსხურით).

წინა აღწერილობები: Цагарели, 1886: 83-84; Blake, 1932: 131-136; ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ათონური კოლექცია, 1986: 11, 80-86 (აღმწერელი გ. წინუა); ქართული ხელნაწერი წიგნი საზღვარგარეთ, 2018: 188; Gippert, 2022: 229-239.

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, 1957: 121; გაბიძაშვილი, 2010: 174; გაბიძაშვილი, 2004: 151.

A-134

გადანერის ადგილი: ჰრომანას მონასტერი, კონსტანტინოპოლთან.

ჟანრი: კრებული.

თარიღი: 1066 წ. (296v); ფ. ფ. 1-21 (XVIII ს.);

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

ფურცელთა რაოდენობა: 340.

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: რვეულებრივი პაგინაცია. შედგება 43 რვეულისგან. აქვს გვერდობრივი და ფურცლობრივი პაგინაციაც. ბოლონაკლული. დაუნერელია 10v. აქვს ხის ტყავგადაკრული ყდა, რომლის ორივე შიდა მხარეც ნითელი ყვავილების ორნამენტებით არის გაფორმებული. ხელნაწერი შელახულია, ადგილ-ადგილ – ამოხეული. ეტყობა დანესტიანების კვალი: ფურცლები დეფორმირებულია.

საანალიზო ტექსტის ადგილი კრებულში: 212v-296r (296r გვერდზე თხზულებას მოსდევს ანდერძი, რომელიც 296v გვერდზე მთავრდება).

საწერი მასალა: სქელი ეტრატი.¹ მოყავისფრო მელანი, სათაურები სინგურით.

ფურცლის ზომა: 25,3X21,6-21,8 სმ; 25,5X21,5 სმ.²

ნაწერის ზომა: 19,7X15,3 სმ.

ასოს სიმაღლე: 0,2-0,5; 1,2-1,6 სმ (საზედაო ასოს).

---

¹ ჟორდანიას აღწერილობის მიხედვით, პირველი 42 გვერდი და 169-170 გვერდები დაწერილია ქალაღზე (Жордания, 1903: 140).

² ჟორდანიას მიხედვით, 26X22 (იქვე).

სტრიქონთა რაოდენობა: 22-23-26.

სტრიქონებს შორის მანძილი: დაახლოებით 0,5 სმ.

სვეტების რაოდენობა: 1.

დამწერლობის ტიპი: ნუსხური.

შემკაზმავი: მიქაელ ჭუჭაშვილი: „ამისა შემკაზმავსა ჭუჭაშვილსა მიქაელსა და მშობელთა მისთა შეუნდვენ ღმერთმან“ (330r, ნუსხურით).

გადამწერი: სიმეონ დვალი. 1-21 ფურცლების გადამწერი – ზაალ (10r).

ზოგადი შენიშვნები: ტექსტი გამოცემულია ალ. ხახანაშვილის მიერ: Труды по Востоковедению. изд. Лазаревского Института, вып. XIX.

ანდერძ(ებ)ი საანალიზო ტექსტის შემცველ ფურცლებზე (გადამწერის):

„იესუ ქრისტე, შეამკვე მაღლითა და ნიჭითა შენმიერთათა წმიდაჲ მამაჲ ეფთჳმე, ძე წმიდისა მამისა იოვანე აბულჳერისი და მკვდრი სამოთხისაჲ, რომელმან თარგმნა წმიდაჲ ესე წიგნი, განმანათლებელი სულთაჲ და სხუანი ურიცხუნი ბერძულისაგან ქართულად ლოცვათ, თუესა ივლისა თ“; „წმიდაო მოდღ... მონამეო მითხოე ლხ(ი)ნება“ (212v);

[296r] „სახელითა ღმრთისაჲთა და მეოხებითა წმიდისა ღმრთისმშობელისაჲთა, ძლიერებითა ცხ(ო)ველსმყოფელისა და პატროსნისა ჯუარისაჲთა და მეოხებითა წმიდისა და დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისაჲთა და მეოხებითა წმიდათა მოციქულთაჲთა, მაღლითა და შეწევნითა წმიდისა მამისა ჩუენისა ილარიუნისითა, მე უღირსი გლახაკი, ჰრომანაელი მამამაჲ (sic) გელასი, ჩემსა წინამძღუ(რე)ბასა (sic) ღირს ვიქმენ აღწერებად (sic) წმიდასა ამას და სულთა განმანათლებელსა კლემასა და ცხორებასა წმიდისა და მოციქულთასწორისა ბაგრატისა სადიდებულად და სალოცველად ღმრთივდაცვოლისა (sic) და ძლიერისა აფხაზთა და ქართველთა მეფისა ბაგრატისთჳს და ძისა მათ(ი)სა გეორგი (sic) კურაპალატისათჳს. ადიდენ ღმერთმან და სალოცველად სუ-

ლისა ჩემისა [296v] და მშობელთა ჩემთათჳს და ყოველთა მამათა, ძმათა ჰრომანაელთათჳს. დაინერა ჴელითა სომეონ (sic) დვალისაჲთა სოხასტერსა შინა ჰრომანაისასა ანა წმიდას, მეფობასა დოკისასა, მას ჟამსა, ოდეს ბაგრატის ასოლი (sic) მართა სამეფოს იყო. ქრონიკონსა სჰვე.

და დავდევე ეკლესიასა ჰრომანაისასა, საყდარსა წმიდათა მოციქულთასა. ან, ყოველნო მამანო და ძმანო, ვინცავინ აღმოიკითხვიდეთ¹ წმიდასა ამას წიგნსა, ჩუენ წარსროლთათჳს (sic) ლოცვა ყავთ. ღმერთმან გარწმონოს, (sic) რაჲთა ვედრებითა თქუენითა ღმერთმან სასყიდელი შრომისაჲ მოგუაგოს. და ვინცავინ ესე წიგნი რაჲთაცა მიზეზითა – პარვითა, განა თხოვითა, გინა მძლავრებითა ჰრომანაისა ეკლესიასა გამოაჴუას, იყავნ იგი წყევასა და შეჩუენებასა ქუეშე. ამენ იყავნ!“

მინაწერ(ებ)ი საანალიზო ტექსტის შემცველ ფურცლებზე:

„ღმერთო, შეინყალე ბედებაშვილი დემეტრე, ცოდვილი, ამინ, ამინ!“ (252v-253r, XIII ს. ნუსხურით).

„გადავსწერე ესე მღდელმან პ. კარბელოვმა 1886 წ. 12/11“ (296r, მხედრულით);

„ქ. ღმერთო და წმიდა ნიკალაოზ, შეინყალე ფრიად ცოდვილი და საწყალობელი მღდელ-მონაზონი მანასე“ (296v, XVIII საუკუნის მხედრულით). ამავე გვერდზე არის XIII-XIV სს. მხედრული მინაწერი, რომელიც გადაღეულია და არ იკითხება.

„ქრისტე ღმერთო, სახიერო და კაცთმოყუარეო, შეინყალე გლახაკი სულითა, ბასილი ცოდვილი, ოდეს-იგი მიაგებდე კაცად-კაცადსა საქმეთა მათთაებრ“ (296v, XVI-XVII სს. ნუსხურით);

წინა აღწერილობები: Жорданія, 1903: 140-142; ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა... 1976: 151-154.

---

¹ ეს ბოლო სიტყვა ორჯერ წერია.

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, 1957: 121; გაბიაშვილი, 2004: 151.

Cod. Ivron georg.-17 (50)

გაღწერის ადგილი: სავარაუდოდ, ათონის ივირონის მონასტერი (Blake, 1932).

ჟანრი: ჰაგიოგრაფიული კრებული. ძირითადად შეიცავს ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილ ჰაგიოგრაფიულ ტექსტებსა და იოანე ოქროპირის „მარგალიტს.“ ხელნაწერის მეორე ნაწილი – „გამოკრებილნი სადაათვე სიტყუანი წმიდათა მამათანი“ (261r-348v) წარმოადგენს სისტემური ხასიათის ასკეტიკურ კრებულს, რომელიც სპეციალურად აქვს შესწავლილი ბ. უტიეს (Outtier, 1980: 7-17). მისი აზრით, XI საუკუნის ეს კრებული შეიცავს აპოფთეგმების როგორც ადრინდელ (წინათონურ), ასევე ექვთიმე ათონელის თარგმანებს. იგი წარმოადგენს Sin.-35-ის ანალოგიურ, მაგრამ უფრო სრულ ნუსხას (იქვე).

თარიღი: XI საუკუნე.¹

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: ათონის ივირონის მონასტერი, Cod. Ivron georg.-17; მიკროფირი: ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, Ath-17 (ძველი №50).²

ფურცელთა რაოდენობა: 348.³

ჰაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: ხელნაწერის აღწერილობაში მითითებულია, რომ ის კარგად არის დაცული (პირველი რვეულის გამოკლებით) და აკლია 102v-სა და 103r-ს, 139v-სა და 140r ფურცლებს შორის. რეალურად კი ის საკ-

¹ მარი ნაწერის მიხედვით X საუკუნით თარიღებს (Mapp, 1900: 3).

² ბლეიკს ის მე-17 ნომრის ქვეშ აქვს აღწერილი (Blake, 1932: 114-116).

³ ბლეიკის აღწერილობით, 346 (იქვე: 114).

მაოდ ნაკლულია ჩვენი თხზულების ნაწილში. კერძოდ, მთლიანად აკლია მესამე რვეული (გ) – 8 ფურცელი: 16r-v, 17r-v, 18r-v, 19r-v, 20r-v, 21r-v, 22r-v, 23r-v. 15v გვერდზე მთავრდება მეორე რვეული (ბ) და მომდევნო ფურცლიდან, რომელსაც არქივარიუსის მიერ კალმით აწერია „16“, იწყება მეოთხე რველი (დ), რომელიც რეალურად არის 24r. ეს რვეულიც ნაკლულია, კერძოდ, დაკარგულია 6 შიდა ფურცელი: 25r-v, 26r-v, 27r-v, 28r-v, 29r-v, 30r-v. აქვს მხოლოდ ორი ფურცელი: დასაწყისი: ახალი, ფურცლობრივი დანომვრით, 16r-v, და ბოლო: ფურცლობრივი დანომვრით, 17r-v. ახალი ნუმერაციით, 17v-ზე მთავრდება მეოთხე რვეული და მომდევნო ფურცლიდან (ახალი, ფურცლობრივი დანომვრით, 18r-დან) იწყება მეხუთე რვეული (ე). ტექსტი ბოლონაკლულიცაა: აკლია ბოლო ერთი ფურცელი, სადაც ტექსტი შეავსებდა პირველ სვეტსა და მეორე სვეტის რამდენიმე ხაზს. ასე რომ, მთლიანობაში, ჩვენს თხზულებას აღნიშნულ ნუსხაში დაკარგული აქვს 15 ფურცელი. აქვს რვეულებრივი პაგინაცია. შეიცავს 47 რვეულს, უმეტესად ოთხფურცლიანს. ბოლო (47-ე) რვეული ხუთფურცლიანია. შესწორებები და ჩამატებები ნაწილობრივ არის დამატებული აშეებზე (მაგ., ფ. 69r და 124r), ზოგჯერ სტრიქონებს შორისაცაა ნაწერი (მაგ., 66v, cf. Pl. CLXXIII, 69r და 140v); ზოგიერთი ადგილი ზედმეტად გადატვირთულია ნაწერით (მაგ., 126v-ს მეორე სვეტის ზედა ნაწილი). კოდექსის შეკერილობა პირვანდელია და შეიძლება დათარიღდეს X-XI საუკუნეებით (Gippert, 2022: 194).

საანალიზო ტექსტის ადგილი კრებულში: 1r-102v.

საწერი მასალა: საშუალო სისქის ხარისხიანი, მოთეთრო ეტრატი; ფიცარზე დაკრული ორნამენტირებული შავი ტყავის ყდა. დაწერილია მოყავისფრო მელნით. სათაურები, ქვესათაურები და დასაწყისი ასოები (ნაწილობრივ) წითელი ან იისფერი მელნით (მაგ., 115r); ზოგი საზედაო ასო ჩამოგრძელებული კონტურებითაა გამოყვანილი. დაქარაგმებულ საზედაო ასო-

ებსა და რვეულის აღმნიშვნელ ასოებს უზის გაფორმებული ქარაგმა.

ფურცლის ზომა: 32,5X26 სმ.

ნაწერის ზომა: 28,5X22,5 სმ.

ასოს სიმაღლე: 3 მმ.

სტრიქონთა რაოდენობა: თითოეულ სვეტში 24 სტრიქონია, თითოეულ სტრიქონში 11-19 ასო.

სტრიქონებს შორის მანძილი: 11 მმ.

სვეტების რაოდენობა: 2.

თითოეული სვეტის ზომა: 25,5X8,9.

სვეტებს შორის მანძილი: 15 მმ.

დამწერლობის ტიპი: ძირითადი ტექსტი დაწერილია მომსხო, მწყობრი, ოდნავ დახრილი არაკალიგრაფიული ნუსხურით, თუმცა ძირითადი ანდერძები კალიგრაფიულია. დასაწყისები და საზედაო ასოები მთავრულით, სინგურით.

გადამწერი: ბასილი (ფ. 281v და 350v).

ზოგადი შენიშვნები: გამოქვეყნებულია (Хаханашвили, 1904: 1-110). ბერძნული ტექსტი, მარის აზრით, დაკარგულად ითვლება (Март, 1900: 4). კ. კეკელიძის ინფორმაციით, ბერძნული თხზულება გამოქვეყნებული არ არის და ცნობილია მხოლოდ მისი ესცერპტები, რომელიც ეკუთვნის აკადემიკოს ა. ვესელოვსკის (კეკელიძე, 1943: 4; Веселовский, 1886: 65-128). ე. გაბიძაშვილი კი მიუთითებს, რომ ბერძნული ტექსტების არცთუ მცირე რაოდენობაში არ ჩანს ქართული თარგმანის შესატყვისი. ბერძნული „წამების“ კომენტური ტექსტი გამოუცემელია (BHG, I, 165-166) (გაბიძაშვილი, 2010: 174).¹ მეცნიერი თხზულების ქართული თარგმანის ხელნაწერებს შორის არასწორად ასახელებს A-102-საც.²

მინაწერ(ებ)ი საანალიზო ტექსტის შემცველ ფურცლებზე: მარჯვენა აშიაზე ბერძნულად 4 სიტყვა (1r); ქვედა აშიაზე ბერ-

¹ გიპერტი ამატებს აგრეთვე: BHG 1410; BHO 833 (Gippert, 2022).

² იქვე.

ძნულად 3 სიტყვა (1r); „ესემვა (ესემცა?) გ(ა)ნუკუჭ ესვიდა
ო(კფალს)ა, იქსენინ წითელი“ (20v); „ძმ(ა)რია“ (21r).

წინა აღწერილობები: ილარიონი, 1836: 8-9;¹ ქართულ ხელნა-
წერთა აღწერილობა... 1986: 4; Цагарели, 1886: 82-83; Март,
1900: 3-15;² Blake, 1932: 114-116; ქართულ ხელნაწერთა აღწე-
რილობა... 1986: 10; 57-63 (აღმწერელი მ. დვალი); Gippert,
2022: 185-194; ქართული ხელნაწერი წიგნი საზღვარგარეთ...
2018: 189.

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, 1957: 32; 121; Outtier, 1980: 7-17;
გაბიძაშვილი, 2004: 151; გაბიძაშვილი, 2010: 174; კარანაძე,
2005: 413-433.

A-382

ჟანრი: ჰაგიოგრაფიული კრებული.

თარიღი: XV საუკუნე.

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: კორნელი კეკელიძის სახე-
ლობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

---

¹ ათონის ქართულ ხელნაწერთა პირველი ნუსხა-კატალოგი შეადგი-
ნა სოლომონ II-ის სულიერმა მოძღვარმა და ტრაპიზონში მისმა
მხლებელმა ილარიონ ხუცესმა 1836 წელს. მისი სტატია „ქართული
წიგნების სახელები ივერიის მონასტერსა შინა მდებარეთა“ შედის
ცაგარლის წიგნში (Цагарели, 1886) 96-ე გვერდის შემდეგ და და-
ნომრილია 1-ლი გვერდიდან. მთავრდება მე-16 გვერდზე. კატალოგი
ფრანგულად თარგმნა მ. ბროსემ, ხოლო გამოაქვეყნა ვ. ლანგუამ:
Inventaire, 1867: 337-350. აღ. ცაგარლის აზრით, კატალოგი ილარი-
ონს შეუდგენია ცნობილი ბიბლიოფილის, დავით დადიანის, და ქარ-
თველი სამღვდელთა თხოვნით (Цагарели, 1886). 1849 წელს პლა-
ტონ იოსელიანმა ათონის მთაზე ყოფნისას მოკლედ აღწერა 39
ხელნაწერი (იხ. ხელნაწერი: 63/2, S-3061).

² ცაგარელთან და მარისტან აღწერილია 50-ე ნომრის ქვეშ.

ფურცელთა რაოდენობა: 382.¹

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: აქვს გვიანდელი რვეულებრივი აღრიცხვა ასომთავრულით და არაბული ციფრებით. ეს აღრიცხვები ერთმანეთს არ ემთხვევა. ზოგჯერ ფურცელთა რიგი არეულია. აქვს ყდის საცავი ფურცელი. დაზიანებული (სხვადასხვა დროის), ახალი რესტავრირებული. ნაკლული. ჩამოხეული აქვს მარჯვენა სვეტები ფ.ფ. 51 და 52-ს. ფ.ფ. 242, 307, 368 გაბმითაა დაწერილი. დაუნერეღია 97v-98r, 308r, 309r-v, 373v. ფ. 382 ეკუთვნის სხვა ხელნაწერს. ყოველ თხზულებასთან დასმულია რიგითი ნომერი (ძველი და ახალი), XVIII ს-ში ხელმეორედ გაკეთებული. ძველი იწყება ლზ რიცხვით, ახალი ბ-თი. ძველი რიგითი ნომერი მიუთითებს იმაზე, რომ ეს კრებული გაგრძელებაა რომელიღაც კრებულისა და იგი წარმოადგენს დიდი კრებულის მეორე ნაწილს. ხელნაწერი დაშლილი ყოფილა. შეუკინძავთ და შეუვსიათ XVIII ს-ში. რესტავრაციის დროს ზემო კიდეებზე გაუკეთებიათ ქუდები. აქვს ჭვირნიშანი.

საანალიზო ტექსტის ადგილი კრებულში: 147r-181v.

საწერი მასალა: ქალალდი; გაყვითლებული; ყავისფერი ლედერინგადაკრული მუყაოს ყდა, ახალი შეკინძული.

ფურცლის ზომა: 38,5X27 სმ.²

ნაწერის ზომა: 32.5X19 სმ.

მხატვრული გაფორმება: 178v-ს კიდეზე შავი ფანქრით დახატულია სასულიერო ტანსაცმელში ჩაცმული კაცი, რომელსაც ქვევით მხედრულად მიწერილი აქვს „ბაგრატი“ (ბაგრატი ტავრომენელი). ნახატიც და წარწერაც გვიანდელია. ასევე, 307v-ზე შავი ფანქრით დახატულ გამოსახულებას აწერია „იოანე მონყალე.“ წარწერა XIX ს. ხელითაა შესრულებული.

სტრიქონთა რაოდენობა: 46.

---

¹ თედო ჟორდანიას აღწერილობის მიხედვით, 343 ფურცელი (Жорданія, 1903).

² თედო ჟორდანიას აღწერილობის მიხედვით, 38X30 სმ. (იქვე).

სვეტების რაოდენობა: 2.

თითოეული სვეტის ზომა: 32.5X8,9 სმ.

სვეტებს შორის მანძილი: 0.9-დან 1.2 სმ-მდე.

დამწერლობის ტიპი: ნუსხური. სათაურები და დასაწყისები სინგურით. კრებულის ბოლო თხზულება – „დიმიტრის ცხოვრება და წამება“ განსხვავებული (XVI-XVII სს.) ხელითაა დაწერილი. იგი მოგვიანებით უნდა იყოს შეტანილი ამ კრებულში. მოგვიანებით (XVII ს-ში) არის შედგენილი ამ წიგნზე დართული ზანდუკიც (380r-381r), რომელიც დაწერილია მხედრულით.

გადამწერ(ებ)ი: ეპიფანე (54r, 138v, 141v), იერემია (67v, 100v, 107v, 108v), რუთი (138r), დიმიტრი (310r).

წინა აღწერილობები: Жорданія, 1903: 372-377; ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა... 1985: 118-133.¹

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, 1957: 121; გაბიძაშვილი, 2004: 151; კეკელიძე, 1945: გვ. 23-33; კეკელიძე, 1943: 2-16.

---

¹ კრებული A-382 აღწერილია თ. ბრეგაძის მიერ. ეს გამოცემა არის I ტომის IV ნაკვეთი და მოიცავს №№301-400 ხელნაწერთა აღწერილობას.

„აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ნუსხები

„აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტი ორ ხელნაწერ კრებულშია დაცული: Cod. Iviron georg.-21-სა (1030 წ.) და Sin-71-ში (XIII ს.).¹

Cod. Iviron georg.-21 (54)²

¹ სინას მთის ქართული ხელნაწერების პირველი მკვლევარი არის ალექსანდრე ცაგარელი, რომელიც 1883 წელს რამდენიმე დღით იმყოფებოდა სინაზე და სამი წლის შემდეგ გამოაქვეყნა 93 ხელნაწერის მოკლე აღწერილობა. 1902 წელს სინაზე მივილინებით იმყოფებოდნენ ნიკო მარი და ივანე ჯავახიშვილი. მათი აღწერილობები გამოქვეყნდა შესაბამისად 1940 და 1947 წლებში. 1927 წელს ამერიკელი ქართველოლოგი რობერტ ბლეიკიც ეწვია წმ. ეკატერინეს მონასტრის ბიბლიოთეკას, მაგრამ აღწერილობა არ გამოუქვეყნებია. 1950 წელს ვაშინგტონის კონგრესის ბიბლიოთეკის ექსპედიციის ფარგლებში ჟერარ გარიტის ხელმძღვანელობით გადაიღეს სინის მთის ქართულ ხელნაწერთა მიკროფილმები, თავად ჟერარ გარიტის აღწერილობა კი 1956 წელს დაიბეჭდა. მასში შევიდა არალიტურგიკული შინაარსის ხელნაწერთა (ჰაგიოგრაფიულის, ჰომილეტიკურის, ასკეტურის, ბიბლიური წიგნების) აღწერილობები. ივანე ჯავახიშვილის მიერ გამოცემულ სინას მთის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობაში (ჯავახიშვილი, 1947) არ არის შესული Sin-71 ხელნაწერის აღწერილობა. მასში №40 ხელნაწერი კრებულის აღწერილობას მოსდევს №72 ხელნაწერის აღწერილობა. ელენე მეტრეველის რედაქტორობით 3 ტომად გამოცემული სინური კოლექციის ხელნაწერთა აღწერილობა (ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა... I, 1978; ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა... II, 1979; ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა... III, 1987) კი ეთმობა ლიტურგიკული შინაარსის ხელნაწერ კრებულებს, როგორცაა: თვენნი, მარხვანი, იადგარები და სხვ.

² აღნიშნულ ხელნაწერზე ინფორმაცია მოცემული გვაქვს „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ამავე ნუსხის აღწერის ნაწილში, ამი-

საანალიზო ტექსტის ადგილი კრებულში: 218v-237v.

ანდერძ(ებ)ი (გადამწერის) საანალიზო ტექსტის შემცველ ფურცლებზე:

1. „დიდება ღმერთსა, დაინერნეს ეპისტოლენი ესე წი მაკარის თქუმული, თავი ლ (!) ჴელითა უღირსისა და ფრიად ცოდვილისა და სანუნელისა ისაკისითა, ჴლარჩად ჩხრეკისათჳს შემინდვეთ და შრომისათჳს ნუ მწყევთ“ (218v).

2. „დიდება ღმერთსა. ქრისტე, ადიდე წმიდა მამა ეფთჳმე, ამის წიგნისა მთარგმნელი, და მამა გრიგოლ, მომგებელი შვილითურთ სულიერით და ვისცა შრომა თავსუც, ამენ!“ (237v).

3. „ხოლო დაინერა მთასა წმიდასა ოლიმპოს საბერძნეთისასა, ქუაბსა საყოფელსა ქართველთასა, ეკლესიასა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა, ბრძანებითა მამისა გრიგოლისითა, ჴელითა გლახაკისა და ფრიად ცოდვილისა ისაკისითა მანკანელისათა, მეფობასა ჴრომანოსისა, ოდეს სარკინოზეთს წარვიდა წარმოტყუენვად, ღმერთმან განუმარჯუნ! ქორონიკონი იყო სნ, ამენ! იყავნ! ღმერთმან გარწმუნოს, წმიდანო მამანო, პირველად მოიწსენეთ მამა გრიგოლ წმიდათა ლოცვათა თქუნთა, და მე უცბად ჩხრეკისათჳს შემინდეთ და შრომისათჳს ნუ მწყევთ, ღმერთმან დაგაჯეროს, ესრე ვჴგონებ, თუ ეტრავტი ცუდად არა წარმიგია“ (237v).

მინაწერები საანალიზო ტექსტის შემცველ ფურცლებზე: „აითალა“ (233v).

წინა აღწერილობები: იხ. „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ამავე ნუსხის აღწერის ნაწილში.

ტომ, აქ მხოლოდ საანალიზო ტექსტთან შემხებ ცნობებს წარმოვადგენთ.

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, 1951: 183; კეკელიძე, 1957: 119;¹ კეკელიძე, 1980: 207; გაბიაშვილი, 2004: 124; გაბიაშვილი, 2010: 222.²

Sin-71

ჟანრი: ჰაგიოგრაფიული კრებული.

თარიღი: XIII ს.³

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: ნმ. ეკატერინეს მონასტერი, სინას მთა (სინას ნახევარკუნძული).

ფურცელთა რაოდენობა: 216.⁴

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: ტყავგადაკრული, დაზიანებული ხის ყდა. პირველი ფურცლის უკანა მხარეს მიწერილია ხელნაწერის შინაარსი, შედგენილი არაზუსტად, და ასევეა შესული ალექსანდრე ცაგარლის აღწერილობაში. აქ არის აგრეთვე პერგამენტის ფურცელი (217) სხვა (საგალობლების შემცველი) ხელნაწერიდან, რომლის ორივე გვერდზე დართულია სანოტო ნიშნები. თითოეულ საგალობელს ახლავს ქართული ასოებით დანერილი ბერძნული სიტყვები. წიგნს ერთვის ზანდუკი. თვეთა თანამიმდევრობა არ არის დაცული.

საანალიზო ტექსტის ადგილი კრებულში: 67v-90v.

საწერი მასალა: სქელი, გასანთლული ქალაღი. მუქი ყავისფერი მელანი.

---

¹ მხოლოდ ნაწარმოებია დასახელებული, საანალიზო ხელნაწერი არ მიეთითება.

² აქაც მხოლოდ ნაწარმოებია დასახელებული.

³ XIII-XV სს. (Цагарели, 1889).

⁴ 215 (Цагарели, 1889); 217 (კონგრესის ბიბლიოთეკის კატალოგი: <https://www.loc.gov/resource/amedmonastery.00279387156-ms/?sp=3&r=0.171,0.267,0.281,0.121,0> ხელმისაწვდომი იყო 2024 წლის 21 დეკემბერს).

ფურცლის ზომა: 24,4X16,4 სმ. (Mapp, 1940); 25X17 სმ. (Garitte, 1956).

სტრიქონთა რაოდენობა: 26-28.

სვეტების რაოდენობა: 1.

დამწერლობის ტიპი: საეკლესიო ნუსხური. ქართული ტექსტების სათაურები სინგურით; სანოტო ნიშნები და ბერძნული ტექსტები, ისევე როგორც მთელი ნაწერი – წითელი სინგურით. 86r გვერდზე განსხვავებული ხელია.

გადამწერი: ბასილი და, სავარაუდოდ, გავრილიც.¹ ბერი ათანასე (ქართული ხელნაწერი ნიგნი საზღვარგარეთ... 2018: 87); ბასილი და ათანასე (Цагарели, 1889). 215r-ზე მინაწერში ვკითხულობთ: „ესე მე, ათანასე მალემწერალმან, მონამან წმიდისა ეკატერინესმან, აღვწერე მოსაჴსენებელად მის წმიდისა ყოვლისა მოსწრაფებითა.“ 170r-ზე მინაწერში იკითხება: „წმინდაო იოვანე, მეოხ ეყავ ბასილსა კალიპოსელსა წინაშე წმიდისა სამებისა, ამენ!“²

ზოგადი შენიშვნები: კორნელი კეკელიძე თხზულებას ძველი სირიულიდან მომდინარედ თვლის (კეკელიძე, 1957). მის შემცველ ნუსხად ასახელებს აგრეთვე Sin.-25-ს;³ ასევე ფიქრობს

---

¹ მარი შენიშნავს, „არა ათანასეო“ (Mapp, 1940).

² ლევან მენაბდე ასახელებს XI საუკუნის შუა წლების მოღვაწე ბასილ თორელყოფილს, რომელმაც 1060 წელს კალიპოსის მონასტერში გადაწერა ოთხთავი (ამჟამად დაცულია ქუთაისის მუზეუმში: K - 76); ამავე საუკუნეში მოღვაწე კალიპოსელთა წინამძღვარ ბასილის, რომლის დავალებით ეფრემ მცირემ თარგმნა „მინა მეგუპტელის წამება“, და ბასილი კალიპოსელს, რომელიც მონაწილეობდა სინას მთის №71 ხელნაწერის გადაწერაში (მენაბდე, 1980: 158-159). მეცნიერთა აზრით, ბასილი კალიპოსისა და მინაწერში მოხსენიებული ბასილის იგივეობის დაშვება კრებულის ანტიოქური ტრადიციის ხელნაწერის მომდინარეობის საშუალებას იძლევა (ქართული ხელნაწერი ნიგნი... 2018: 87).

³ დასახელებული ხელნაწერი კრებული საანალიზო შრომას არ შეიცავს. მასში შედის მაკარი მეგვიპტელის, ამონას, ანტონის, ამბა მო-

ენრიკო გაბიძაშვილი (გაბიძაშვილი, 2010: 222). ВНГ 15-19 (Garitte, 1956: 220).

ნინა აღწერილობები: Цагарели, 1888: 230-231; Цагарели, 1889: 88-89;¹ Мapp, 1940: 205-214;² Garitte, 1956: 216-225; ქართული ხელნაწერი წიგნი საზღვარგარეთ, 2018: 86-87.

ბიბლიოგრაფია: Мapp, 1903; კეკელიძე, 1957: 119;³ კეკელიძე, 1980: 207;⁴ გარიტი, 1980: 327-333;⁵ მენაბდე, 1980: 56; 60; გაბიძაშვილი, 2004: 124.

სეს, ეფრემ ასურის, არსენ დიდის ჰომილიები, მამათა სწავლანი, „ვესტათის მარტვილობა.“

¹ ცაგარელი საანალიზო ხელნაწერს წარმოადგენს 77-ე ნომრით (Цагарели, 1886: 83).

² 208-211-ე გვერდებზე დაბეჭდილია საანალიზო ტექსტის ნაწილი. კერძოდ, დასაწყისი: „წელსა მეთაშვდმეტესა... კერპთა ზირვად“; 81r და 81v-ს პირველი ნაწილი, 86r-ს ბოლო ნაწილი და 86v-ს პირველი ნაწილი, 87r-ს ბოლო ნაწილი და 87v-ს პირველი ორი სიტყვა; თხზულების დასასრული: „აღესრულა ესეცა კეთილად... მეუღლისა მისისაჲ.“ №71 ხელნაწერის აღწერილობას ნიკო მარის წიგნში ეძღვნება 11 სტრიქონი (გვ. 205). აღწერილობა მოცემულია რუსულად.

³ მხოლოდ ნაწარმოებია დასახელებული, საანალიზო ხელნაწერი არ მიეთითება.

⁴ მხოლოდ ნაწარმოებია დასახელებული, საანალიზო ხელნაწერი არ მიეთითება.

⁵ ამ სტატიის მიხედვით მხოლოდ ერთგან ასახელებს ხელნაწერ 71-ს კონტექსტში, რომ ის შეიცავს წმ. დიმიტრის სასწაულებს (გვ. 332). სტატიის ფრანგული პუბლიკაცია იხ. Garitte, 1980: 248-254.

„მენას, ერმოგინესა და ევლრაფის წამების“ ნუსხები

ძველი სამ ხელნაწერ კრებულშია შემონახული: H-341 (XI ს.), A-70 (XIII ს.) და Q-112ა (1801 წ.).

H-341

ჟანრი: კრებული.

თარიღი: XI ს.

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

ფურცელთა რაოდენობა: 434 (868 გვ.).

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: დაზიანებული, ალაგ-ალაგ დამწვარი და გვერდებმოსხეული (რესტავრირებულია ნაწილობრივ); თავბოლონაკლული. დაუწერელია გვ. 580, 846. ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (ორივე ყდაზე ამოტვიფრულია ასომთავრული ხუცურით „ჩაჩიკას ძე ნიკოლოზ“).

საანალიზო ტექსტის ადგილი კრებულში: 1r-14v. კ. კეკელიძეს მითითებული აქვს გვერდების მიხედვით: 1-28 (კეკელიძე, 1957: 133).

საწერი მასალა: ქალაღდი.

ფურცლის ზომა: 33,3-4X38,8X20,2-5 სმ.

ნაწერის ზომა: 28,9X14,2-14,6-15,2 სმ.

ასოს სიმაღლე: 0,2-0,5-1,2 სმ.

სტრიქონთა რაოდენობა: 28.

სტრიქონებს შორის მანძილი: 05-1 სმ.

სვეტების რაოდენობა: 1.

დამწერლობის ტიპი: ნუსხური (სათაურები სინგურით) [XI ს.]

გადამწერი: იოვანე უცბად მწხრეკალი (გვ. 197, 830).

ზოგადი შენიშვნები: BHG 1270. ბერძნული დედანი, რომელიც ფსევდო-ათანასე ალექსანდრიელს (+373 წ.) ეკუთვნის, გამო-

უცემელია. ე. გაბიძაშვილი ასახელებს ხელნაწერებს: cat. Paris 199 (2), 322 (2) და სხვ. (გაბიძაშვილი, 2010: 165).

წინა აღწერილობები: საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის... 1946: 247-252.

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, 1957: 133; კეკელიძე, 1980: 207;¹ გაბიძაშვილი, 2004: 285; გაბიძაშვილი, 2010: 165.

A-70

ხელნაწერის ძველი ადგილმდებარეობა: პირველივე გვერდზე მინაწერი აქვს: „ჩყნე-ს წელსა ეკუთვნის დიდს მცხეთის სობორას“, რომელიც მეორდება სხვა ფურცლებზეც. ჩყნე არის 1855 წელი. როგორც ჩანს, ამ დროისთვის ხელნაწერი კრებული ინახებოდა მცხეთის ტაძარში.

ჟანრი: კრებული.

თარიღი: XIII ს.

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

ფურცელთა რაოდენობა: 534.

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: ფურცლობრივი პაგინაცია. შელახული, განსაკუთრებით პირველი და ბოლო ფურცლები. ხის ტყავგადაკრული ყდა. რესტავრირებულია ძველად. 1 ფ. აღდგენილია XVIII საუკუნეში.

საანალიზო ტექსტის ადგილი კრებულში: ხელნაწერთა აღწერილობაში მითითებულია 526r-534v გვერდები, მაგრამ ახალი პაგინაციის მიხედვით, ტექსტი განთავსებულია 446r-454v გვერდებზე. შესულია ბოლო შრომად (ხელნაწერთა ინსტიტუტის აღწერილობაში მითითებულია 35-ე შრომად (ქართულ ხელნა-

---

¹ მხოლოდ ნაწარმოებია დასახელებული, საანალიზო ხელნაწერი არ მიეთითება.

ნერთა აღწერილობა... 1974: 250), ხოლო ჟორდანის აღწერილობაში – 43-ე შრომად (Жордания, 1903: 71).

საწერი მასალა: ქალაღდი; შავი მეღანი.

ფურცლის ზომა: 29,5X21 სმ.

ნაწერის ზომა: 24,4X16 სმ;

ასოს სიმაღლე: 0,2-0,5-0.6 მმ; მთავრულის: 1,3 სმ.

სტრიქონთა რაოდენობა: 28-29-30.¹

სტრიქონებს შორის მანძილი: 05-0,7 სმ.

სვეტების რაოდენობა: 2.

თითოეული სვეტის ზომა: 24,4X7,4 სმ.

სვეტებს შორის მანძილი: 0,7-1.2 სმ.

დამწერლობის ტიპი: ნუსხური, სათაურები სინგურით.

გადამწერი: მახარებელი (257r).

ზოგადი შენიშვნები: თხზულება რამდენიმე რედაქციით არსებობს ქართულ ენაზე. ხელნაწერთა აღწერილობაში (ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიული... 1953: 37. შდრ. კეკელიძე, 1957: 196; მისივე, 1980: 209) მითითებულია, რომ ტექსტი მიჰყვება ქუთაისის მუზეუმის №5 ხელნაწერის პირველ ტექსტს. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობაში, შენიშვნების ნაწილში, აღნიშნულია, რომ ავტორი აღდგენილია კ. კეკელიძის (კეკელიძე, 1957: 8) მიხედვით (ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა... 1974: 250), თუმცა თ. ჟორდანისაღ ავტორად ათანასე აღექსანდრიელი ჰყავს მითითებული თავის აღწერილობაში (Жордания, 1903: 71).²

წინა აღწერილობები: Жордания, 1903: 68-71; ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა... 1974: 243-251.

---

¹ თ. ჟორდანის მხოლოდ 28 აქვს მითითებული (იხ. Описание, 1903: 68).

² ამ საკითხთან დაკავშირებით იხ. ს. სარჯველაძის მოსაზრება წინამდებარე ტომში: გვ.: 17-18, 478, 480.

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, 1957: 8, 133; კეკელიძე, 1980: 207;¹ გაბიაშვილი, 2004: 285.

Q-112ა

გადანერის ადგილი: წმ. გიორგის ჩხარის ეკლესია.

ხელნაწერის ძველი ადგილმდებარეობა: მთავარმონაშის წმ. გიორგის ჩხარის ეკლესია (Q-112ბ: 69v).

ჟანრი: კრებული.

თარიღი: 1801 წ. (Q-112ბ: 454).

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

ფურცელთა რაოდენობა: 446.

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: დაზიანებული (რესტავრირებულია ნაწილობრივ); თავბოლონაკლული. ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა. დაუნერელია გვ. 580, 846.

საანალიზო ტექსტის ადგილი კრებულში: 368r-390r.

საწერი მასალა: ქალაღდი (მოლურჯო).

მხატვრული გაფორმება: მინიატიურა (ღვთისმშობელი ჩვილედი) ნაბეჭდი წიგნიდან – 1v.

ფურცლის ზომა: 33,9X21 სმ.

ნაწერის ზომა: 19,3X12,5 სმ.

სტრიქონთა რაოდენობა: 20.

სვეტების რაოდენობა: 1.

დამწერლობის ტიპი: ნუსხური, დასაწყისები სინგურით.

მომკვებელი (დამკვეთი): სუმეონ იშხნელი (Q-112ბ: 454v).

გადამწერი: ოსე გაბაონი ზაქარია მოძღვრის ძე (18r, 65v, 85r; Q-112ბ: 454r, 284v).

---

¹ მხოლოდ ნაწარმოებია დასახელებული, საანალიზო ხელნაწერი არ მიეთითება.

ნინა აღწერილობები: საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის...
1957: 132-134.

ბიბლიოგრაფია. კეკელიძე, 1980: 207;¹ გაბიძაშვილი, 2004:
285.

---

¹ მხოლოდ ნაწარმოებია დასახელებული, საანალიზო ხელნაწერი არ მიეთითება.

კონტაქტები

„ბაგრატის ცხოვრება და მოქალაქობა“

გვ. 25, 1-2. „ცხოვრება და მოქალაქობა ნმიდისა მამისა ჩუენისა და მოციქულთა სწორისა ბაგრატ მღვდელთმოდურისა“ – იგულისხმება ნმიდა ბაგრატი (პანკრატი) მღვდელმონაშემ ანტიოქიიდან, ტავრომენიის ეპისკოპოსი.

გვ. 25, 2-3. „ტავრომენელთა ქალაქისა, ჭალაკისა სიკილიისა“ – იგულისხმება იტალიის კუნძულ სიცილიის აღმოსავლეთ სანაპიროზე მდებარე ქალაქი ტაორმინა.

გვ. 25, 3-4. „რომელი აღწერა ევაგრე ეპისკოპოსმან, მონაფემან მისმან“ – ნანარმოების ავტორის ვინაობა მოცემულია სათაურშივე.

გვ. 25, 14-15. „მოდრიკნა ცანი და გარდამოჯდა“ – ციტატა დავითის ერთ-ერთი ფსალმუნის პერიფრაზია, რაც ტექსტში სხვა ადგილასაც გვხვდება: „და მოდრიკნა ცანი და გარდამოჯდა“ (ფს. 17:9).¹

გვ. 25, 16-17. „მოვიდა ძიებად წარწყმედულისა მის ნათესავისა კაცთაჲსა“ – აღნიშნული სწავლება კარგად არის გადმოცემული დაკარგული ცხვრის იგავში (ლკ. 15:4-7), სადაც მაცხოვარი კეთილი მწყემსის თვისებებსა და მოქმედებაზე ამახვილებს ყურადღებას. იგავში კეთილი მწყემსი, რომელიც წარწყმედილ, ანუ დაკარგულ ცხვარს ეძებს, მაცხოვარს განასახიერებს, რომელიც დედამიწაზე მოვიდა ადამიანთა გადასარჩენად და კვლავ ღვთის ნიაღში დასაბრუნებლად.

გვ. 26. 5-8. „ხოლო შევიდა რაჲ ქალაქსა ერთსა ჰურიასტანისასა, იხილა მუნ უფალი ჩუენი იესუ ქრისტჳ, ვითარ-იგი ასწავებდა სასუფეველისათჳს ცათაჲსა და იქმოდა საკვრველებათა უაღრეს ბუნებისა“ – ტექსტიდან ჩანს, რომ ბაგრატის მამა ოჯახთან ერთად ისრაელში ქრისტეს მოღვაწეობის პერიოდში

¹ ბიბლიური ციტატების დამონშეებისას ვეყრდნობით ძველი და ახალი აღთქმის კრიტიკული გამოცემების ელექტრონულ ვერსიებს:

<https://www.orthodoxy.ge/tserili/mtskheturi/sarchevi.htm>;

https://www.orthodoxy.ge/tserili/akhali_agtqma/sarchevi.htm

ჩავიდა, მოისმინა მისი ქადაგებანი და საკუთარი თვალთ
იხილა მაცხოვრის მიერ აღსრულებული სასწაულები.

გვ. 26, 8-10. **„ჰრწმენა ცოლითურთ და შვილით თვსით და
ღირს იქმნეს საბანელსა მეორედ შობისასა ბრძანებითა უფლი-
საათა, ჴელითა წმიდისა მოციქულისა პეტრესითა“** – საეკლესიო
სწავლების მიხედვით, ნათლისღების საიდუმლო მეორე დაბა-
დებად იწოდება. ბაგრატის ოჯახის წევრებზე ეს საიდუმლო
პეტრე მოციქულმა აღასრულა, სწორედ მან მონათლა ისინი
ისრაელში.

გვ. 27, 5-6. **„რომელსა გნებავს ყოველთა კაცთა ცხორე-
ბაჲ და მეცნიერებასა ჭეშმარიტებისასა მოსლვაჲ“** – ციტატა
მოხმობილია პავლე მოციქულის ერთ-ერთი ეპისტოლიდან:
„რომელსა ყოველთა კაცთაჲ ჰნებავს ცხორებაჲ და მეცნიერე-
ბასა ჭეშმარიტებისასა მოსლვაჲ“ (1 ტიმ. 2:4).

გვ. 27, 20. **„გოდოლსა შინა მცირესა“** – წერილობითი
წყაროების მიხედვით, ტერმინი „გოდოლი“ ადრინდელ ფეო-
დალურ ხანაში იხმარებოდა, შემდეგ კი კოშკმა ჩაანაცვლა.

გვ. 27-28. **„აღდგა მესამესა დღესა უფალი სიკუდილისაჲ
და ცხორებისაჲ და ამალღა ზეცად, ვინაჲ-იგი არასადათ განე-
შორა, და დაჯდა მარჯუენით მამისა და მოუვლინა სული წმიდაჲ
თვსთა მათ ყოვლადქებულთა მოციქულთა“** – იგულისხმება
ქრისტეს აღდგომის, მაცხოვრის ზეცად ამალღებისა და სულ-
თმოფენობის საუფლო დღესასწაულები.

გვ. 30, 26-28. **„იყვენით ებისკოპოსისა თანა და ჰმორჩი-
ლობით მას ცხორებისათჳს სულთა თქუენთაჲსა“** – წინამ-
ძღვართა მორჩილებაზე პავლე მოციქული ასევე წერს ებრა-
ელთა მიმართ ეპისტოლეშიც: „დაემორჩილენით წინამძღუარ-
თა თქუენთა“ (ებრ. 13:17).

გვ. 31, 6-8. **„ასწავა, რათა გალობდენ ფსალმუნთა დავი-
თისთა წესითა ფსალმუნთა და კანონთაჲთა“** – საუბარია ისრაე-
ლის მეფის, დავითის, მიერ დაწერილ 150 ფსალმუნზე, რომე-
ლიც ძველი აღთქმისა და ახალი აღთქმის ღვთისმსახურებაში
აქტიურად გამოიყენება.

გვ. 31, 9. „განუნესა სამწუხროჲ ლოცვაჲ და საცისკროჲ“ – საეკლესიო ტიპიკონის მიხედვით, საღამოს აღესრულება მწუხრის ლოცვა, ხოლო გამთენიისას – ცისკრის ლოცვა.

გვ. 31, 10. „აღსრულება ნმიდათა საიდუმლოთაჲ“ – იგულისხმება ლიტურგიის აღსრულება.

გვ. 31, 11-12. „აღმართებაჲ ჯუარისაჲ“ – ჰაგიოგრაფიულ ნაწარმოებში რამდენიმე ადგილას გვხვდება ჯვრის აღმართვის ისტორია. ჯვარი ქრისტეს ჯვარცმისთანავე იქცა გამარჯვების სიმბოლოდ. პავლე მოციქული წერს: „ხოლო ჩემდა ნუ იყოფინ სიქადულ, გარნა ჯუართა უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესითა“ (გალ. 6. 14). მრავალი მოწმობის თანახმად, ჯვარი, როგორც იესო ქრისტეს მიერ სამყაროს გამოხსნის იარაღი, ეკლესიის დაარსების დღიდან ქრისტიანთა შორის უდიდესი თაყვანისცემის საგანი იყო. ეკლესიის მამები ამ თაყვანისცემაზე საუბრობენ, როგორც მოციქულთა გარდამოცემაზე, ანუ იმ ტრადიციაზე, რომელსაც დასაბამი თავად მოციქულებმა – ქრისტეს პირველმა მოწაფეებმა დაუდეს.

წმიდა კვიპრიანე კართაგენელის ბიოგრაფის ცნობით, III საუკუნეში ზოგიერთი ქრისტიანი ჯვარს შუბლზე გამოისახავდა. არქეოლოგების მიერ ნაპოვნ III საუკუნის ჭურჭელზე დატანილია ადამიანის სახე ჯვრით შუბლზე. ცნობილია, რომ III საუკუნეში, დიოკლეტიანეს მეფობის დროს, წმიდა მოწამეებს, პროკოპსა და ორესტის, ჯვარი მკერდზე ჰქონდათ გამოსახული. გარდა ამისა, წარმართები ქრისტიანებს დაცინვით ჯვრისთაყვანისმცემლებს უწოდებდნენ. თუმცაღა, მიუხედავად ამისა, ეკლესიის ისტორიაში IV საუკუნემდე არსად გვხვდება ჯვრის აღმართვის ისეთი ისტორია, როგორც ეს იერუსალემში მოხდა, რის შემდეგაც ჯვართამაღლების დღესასწაული დაწესდა.

გვ. 32, 7-9. „ივლტოდეთ, შვილნო, ცრუ წინაწარმეტყუელთაგან, რომელნი მოვიდოდინ თქუენდა, ვითარცა ცხოვარნი, და შინაგან არიან მგელ მტაცებელ“ – პეტრე მოციქულის ეს სიტყვები ქრისტეს დარიგების პერიფრაზია, როცა მაცხოვარი თავად პეტრეს და სხვა მოციქულებს მიმართავს და აფრთხი-

ლებს ცრუ წინასწარმეტყველთაგან მომდინარე საფრთხეზე: „ეკრძალენით ცრუ წინასწარმეტყველთაგან, რომელნი მოვიდოდით თქუენდა სამოსლითა ცხოვართაათა, ხოლო შინაგან იყვნენ მგელ მტაცებელ“ (მთ. 7:15).

გვ. 32, 13-14. **„აღასრულა წმიდაჲ ჟამისწირვაჲ“** – იგულისხმება საღვთო ლიტურგია.

გვ. 32, 15-16. **„მომართუ აქა გუჯარი ეკლესიისა“** – მეფისაგან ნაბოძები საბუთის ზოგადი სახელია შუა საუკუნეების საქართველოს დიპლომატიკაში.

გვ. 32-33. **„მოუწოდა იოსებს მხატვარსა“** – საინტერესოა, რომ ქრისტიანული ტრადიციის მიხედვით, პირველი ხატის დაწერის ისტორია დაკავშირებულია ლუკა მხარებელთან და I საუკუნეში სხვა ხატმწერის შესახებ ინფორმაცია არ გვაქვს. აღნიშნულ „ცხოვრებაში“ კი გვხვდება ცნობა I საუკუნეში დაწერილი მაცხოვრის ხატის შესახებ: „გამომიხატე აქა ხატი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, რაათა იხილონ ერთა სახლს განკაცებისა მისისაჲ“, და მოხსენიებულია ხატმწერი იოსები, თუმცა სხვაგან მის შესახებ ცნობები არ მოგვეპოვება.

გვ. 33, 7-9. **„გამოხატე, შვილო, ჩემიცა ხატი და ძმისა ამის ჩუენისა ბაგრატისი, რაათა იტყოდინ ამისა შემდგომად საწსენებელად“** – პეტრე მოციქული იოსებ მხატვარს თავისი თავის და ბაგრატის გამოსახვასაც ავალებს. შემდგომში კი ტექსტიდან ჩანს, რომ მხატვარმა პეტრე მოციქულის დავალებით მაცხოვრის მიწიერი ცხოვრების სხვა სცენების ხატებზეც შექმნა: „რამეთუ ჳელოვანი იყო მხატვარი იგი, რომელმანცა ყოველივე გამოსახა კეთილად.“ I საუკუნეში ხატების შექმნის მსგავსი ისტორია საეკლესიო ისტორიისთვის უცნობი ფაქტია.

გვ. 33, 18-19. **„ანგელოზმან „გიხაროდენი“ უღალადა ქალწულსა მარიამს“** – იგულისხმება თორმეტთაგან ერთ-ერთი ხარების დღესასწაული (აღინიშნება ახ. სტ. 7 აპრილს).

გვ. 34, 13-15. **„გლახაკ და დავრდომილ ვარ. მოიხილე სიმდაბლესა ზედა ჩემსა, რამეთუ შენდა მოვილტვი“** – ნანი-

ლობრივი პერიფრაზია ფსალმუნისა: „გლახაკ და დავრდომილ ვარი მე; ღმერთო, მაცხოვარებაჲ შენი შემენიენ მე“ (ფს. 68:30).

გვ. 36, 24-26; 37, 1-2. **„მაშინ პავლე აღდგა შორის და ეტყოდა პეტრეს და სხუათა მოციქულთა, რომელნიცა პოვნა ათორმეტთაგანნი: „ვიდრემდის არა აკურთხევთ ეპისკოპოსად მონაფეთა მაგათგან, რომელნი შეგიდგან თქუნ, და წარავლინებთ კერძოთა დასავალისათა, არამედ ყოველნი თქუნ თანა გიპყრიან“** – პავლე მოციქული ქრისტეს 12 მოციქულს მოუწოდებს, რომ თავიანთი მონაფეები ეპისკოპოსებად აკურთხონ და საქადაგებლად გაგზავნონ. საეკლესიო ისტორიაში ეს ფაქტი სიახლეა.

გვ. 37, 5. **„კერძოთა შრომისა და აფრიკეთისასა“** – იგულისხმება რომის უძველესი იმპერიის დედაქალაქი და აფრიკის კონტინენტი.

გვ. 37, 14. **„წარვიდა პალიას“** – სხვა ნუსხებში ამ ადგილას წერია გალიაც (B) და გალილიაც (CD). გალია და გალილეა სხვადასხვა ტოპონიმებია: გალია რომის იმპერიის პროვინციაა მის აღმოსავლეთ ნაწილში, ხოლო გალილეა – ბიბლიური რეგიონი, რომელიც მდებარეობს თანამედროვე ისრაელის ჩრდილოეთ ნაწილში. პალია შეიძლება იყოს გალიას დამახინჯებული ფორმა.

გვ. 37, 19-21. **„მოუწოდა წმიდამან მოციქულმან პეტრე ყოველთავე ხუცესთა და დიაკონთა და ნეტარსა პავლეს. და წინაშე მათსა დასდვა ჯელი და მისცა კურთხევაჲ ეპისკოპოსობისაჲ“** – სასულიერო იერარქია სამ საფეხურად იყოფა: დიაკვანი, მღვდელი და ეპისკოპოსი. სასულიერო პირად კურთხევას თავდაპირველად აღასრულებდნენ მოციქულები და შემდეგ უკვე მათ მიერ ნაკურთხი ეპისკოპოსები. ეპისკოპოსი მაღალი იერარქიის სასულიერო პირია და მხოლოდ ის აკურთხებს მღვდელსა და დიაკვანს, ხოლო ეპისკოპოსის კურთხევას მიწიუმ 2 ან 3 ეპისკოპოსი სჭირდება.

გვ. 38, 3-4 **„სვრაკუსით“** – იგულისხმება სირაკუზა.

გვ. 39, 11-18. „გამოჩნდა უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე, ძე ღმერთისაჲ, რომელი-იგი ღმერთი იყო ჭეშმარიტი და უცვალელებლად თვისსა ბუნებისაგან ჩუენი ესე ბუნებაჲ მიიღო. და ქუეყანასა ზედა გამოჩნდა და კაცთა შორის იქცეოდა... ვითარცა სრული ღმერთი და სრული კაცი“ – პეტრე მოციქულის აღნიშნულ ქადაგებაში გადმოცემულია ქრისტოლოგიური სწავლების ძირითადი არსი იმის შესახებ, რომ იესო ქრისტე არის სრული ღმერთი და სრული კაცი. ამ სწავლების გადმოცემას მიეძღვნა მესამე და მეოთხე მსოფლიო საეკლესიო კრებები, სადაც დაგმობილ იქნა ნესტორიანელობა და მონოფიზიტობა.

გვ. 40, 14- „ჭეშმარიტად წარმართთა ზედა მოვიდა კურთხევაჲ ქრისტესი“ // გვ. 41, 15-16. „გინა ჰურიანი, გინა წარმართნი, ყოველთა შეიწყნარებს“ – ტექსტში მოცემულ ამ ორ მონაკვეთში პეტრე მოციქული ყურადღებას ამახვილებს ქრისტიანობაზე, როგორც საყოველთაო რელიგიაზე, განსხვავებით ძველალექსიკონური იუდაიზმისგან, რომელიც ერთი ერის, ებრაელების, რელიგიად ითვლებოდა. წარმართების გაქრისტიანების ისტორიაზე განსაკუთრებული ყურადღებაა გამახვილებული „საქმე მოციქულთა“-ს ბიბლიურ წიგნში, სადაც პეტრე მოციქული ნათლავს რომაელ ასისტავს, კორნელიუსს (საქ. 10).

გვ. 41, 1-2. „ვითარცა-იგი პირველ პატივსცეს ჳზოჲსა თავსა მას“ – იგულისხმება ებრაელების მიერ უდაბნოში ოქროს ხბოს თაყვანისცემა, როცა მოსე მთაზე იყო ასული და ღმერთს ესაუბრებოდა (გამოს. 32:1-6).

გვ. 42, 22-23. „მრავლითა წყალობითა არარაჲსაგან ყოველივე არსად მოიყვანა და ქმნა დასაბამად ცაჲ და ქუეყანაჲ“ – აღნიშნული მონაკვეთიდან პეტრე მოციქული გადმოსცემს სამყაროს შექმნისა და პირველი ადამიანების (ადამი, ევა, კაენი, აბელი და მათი შთამომავლები) ისტორიას. ეს სწავლება ეფუძნება ბიბლიის პირველ წიგნს „შესაქმეს“ ანუ „დაბადებას“, რომლის ავტორიც არის მოსე წინასწარმეტყველი.

გვ. 44, 9-13. „დაუტევეს ბუნებითი იგი წესი ღმერთთაჲ და მამანი მამათა თანა სირცხვლსა მას იქმოდეს და ღმერთი სრუ-

ლიად დაივიწყეს. ამისთვისცა აღჰმართნეს კერპნი უსულონი ძელისა და ქვისანი“ – აღნიშნული მონაკვეთი ეხმიანება პავლე მოციქულის სწავლებას რომაელთა მიმართ ეპისტოლეში სოდომური ცოდვის სიმძიმისა და კერპთაყვანისცემის შესახებ, სადაც წერს: „რომელთა-იგი გარდაცვალებს ჭეშმარიტებად ღმრთისად სიცრუვედ და პატივის-სცემდეს და ჰმსახურებდეს დაბადებულთა და არა დამბადებელსა, რომელი-იგი არს კურთხეულ უკუნისამდე. ამინ. ამისთვის მისცნა იგინი ღმერთმან ვნებასა მას გინებისასა, რამეთუ დედათა მათთა გარდაცვალებს ბუნებისა იგი წესი არა-ბუნებად. ეგრეთცა მამათა მათთა დაუტევეს ბუნებისა იგი წესი დედათად, განჭურდეს გულის თქუმითა მათითა ურთიერთარს. მამანი მამათა თანა სარცხნელსა იქმოდეს, და კუალად-საგებელი იგი, რომელ ჯერარნ საცთურისა მათისად, ურთიერთას მიიღიან“ (რომ. 1:25-27).

გვ. 44, 15-18. **„მოავლინა წყლითრღუნა და აწოცა ყოველი ნათესავი კაცთად. და ერთი ხოლო კაცი პოვა ნათესავსა მას შინა, სახელით ნოე, რომელსაცა უბრძანა ქმნად კიდობანი ძელთად“** – საუბარია მსოფლიო წარღვნასა და მამამთავარ ნოეზე, რომელმაც კიდობანი ააგო. წარღვნას, ნოეს გარდა, შვიდი ადამიანი გადაურჩა (დაბ. 6:7-8:20).

გვ. 44, 21-23. **„გამოვიდა რაჲ ქუეყანად მართალი იგი, კუალად იწყო ეშმაკმან თვსთა მახეთა განფენად და პირველად ძჴ მართლისად მის ყო შემსმენელ მისა“** – საუბარია ნოეს ერთერთ შვილზე – ქამზე.

გვ. 45, 2. **„მისნობასა და მუცლითმეზღაპრებასა“** – იგულისხმება ცრუ წინასწარმეტყველება.

გვ. 45, 11-14. **„აბრაჰამ მართალი... ამისთვისცა მოსცა ღმერთმან შვილი ჟამსა სიბერისასა“** – საუბარია მამამთავარ აბრაამსა და მის შვილ ისააკზე.

გვ. 45, 16-21. **„და უბრძანა საყუარელისა მის შვილისა დაკლვად და შეწირვად მისა... უბრძანა აბრაჰამს ვერძისა მის დაკლვად და არა ისაკისა“** – აღნიშნული ისტორია ბიბლიის პირველი წიგნის – „დაბადების“ ნაწილია. (დაბ. 22:1-13).

გვ. 46, 1-3. „ისაკისგან იშვა იაკობი და მისგან ათორმეტნი ძენი. და შთავიდეს იგინი ეგვიპტედ იოსების თანა და ფრიად განმრავლდეს მუნ“ – საუბარია აბრაამის ძე ისაკზე და ისაკის ძე იაკობზე, რომელსაც ღმერთმა ისრაელი უწოდა. იაკობს ჰყავდა 12 ვაჟი, აქედან ერთ-ერთი, იოსები, ძმებმა გაყიდეს. იოსები აღმოჩნდა ეგვიპტეში და ფარაონის შემდეგ პირველი კაცი გახდა. როცა ქვეყანაში, სადაც იაკობის ოჯახი ცხოვრობდა, შიმშილობა ჩამოვარდა, ოჯახს ეგვიპტეში მოუწია გადასახლება, სადაც მათ იოსებმა გაუწია მასპინძლობა. ისრაელის, ანუ იაკობის, შთამომავლობა ერად ეგვიპტეში ჩამოყალიბდა. ეს ისტორიაც ბიბლიის პირველ წიგნშია გადმოცემული (დაბ. 37-50).

გვ. 46, 3-7. „გამოიყვანნა იგინი ღმერთმან ჴელითა მტკიცითა და მკლავითა მალლითა მოსეს მიერ და აჰრონისა. და წილვლეს ზლუაჲ მენამული და უდაბნოჲ იგი დიდი. და მერმე ისუჲს მიერ ნავესისა შემოიყვანნა იგი ქუეყანასა მას აღთქუმისასა“ – საუბარია მოსეს მიერ ეგვიპტიდან ებრაელების გამოყვანასა და ქანაანის მიწაზე დაბრუნების შესახებ. ეს ისტორია მოთხრობილია ბიბლიის რიგით მეორე წიგნში, რომელსაც ჰქვია „გამოსლვათაჲ.“

გვ. 46, 5. „წილვლეს ზლუაჲ მენამული“ – იგულისხმება წითელი ზღვა.

გვ. 46, 7-12. „ვიდრემდის აღადგინა ღმერთმან დავით, კაცი იგი გულითადი მისი. და შემდგომითი-შემდგომად წინანარმეტყუელნი და მართალნი და ესე ყოველნი მართალნი: აბელ, სეით, ენოს, ენუქ, ნოე, აბრაჰამ, ისაკ, იაკობ, იოსებ, მოსე, აჰრონ, ისუ, დავით და სხუანი წინანარმეტყუელნი“ – ჩამოთვლილია ძველალექსიკონური მოღვაწეები, წმიდა მამამთავრები და წინანარმეტყველები, რომლებსაც დიდი წვლილი მიუძღვით ებრაელი ერის ცხოვრებაში. ქრისტიანულ სამყაროში ისინი არიან რწმენის, ღმერთის ერთგულებისა და ადამიანებზე მზრუნველობის ნათელი მაგალითები.

გვ. 46, 12-14. „მადლითა სულისა წმიდისაჲთა მოასწავებდეს და ქადაგებდეს მოსლვასა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტეს-

სა“ – საუბარია ქრისტეს განკაცებაზე, რასაც ძველათქმისეული მოღვაწეები წინასწარმეტყველებდნენ.

გვ. 46, 14-15. „**მოვიდა აღსასრულსა ჟამთასა მოძიებად წარწყმედულისა მის ნათესავისა კაცთაჲსა**“ – ანუ, აღესრულა ქრისტეს მოლოდინის ჟამი და იშვა მხსნელი, მესია, ადამიანთა გადასარჩენად.

გვ. 46, 23-26; 47, 1-3. „**ნებისთ თავსიდვა ჩუენთვის, რაჲთა წყლულებითა მისითა განმკურნნეს ჩუენ. ჯუარს ეცუა და მოკუდა ბუნებითა მით კაცობრივ ჳორცთაჲთა, ხოლო ღმრთაებითა უვნებელ და უკუდავ არს. დაეფლა სამარესა და წარმოტყუენა ჯოჯოხეთი, აღდგა მესამესა დღესა განუხრწნელად და თანა აღადგინა ბუნებაჲ ჩუენი, დაძუელებული ჯოჯოხეთის შინა**“ – აღნიშნულ მონაკვეთში გადმოცემულია ქრისტოლოგიური და სოტეროლოგიური სწავლების ძირითადი არსი, კერძოდ: ქრისტეს პიროვნება არის ორი ბუნების მქონე: ის არის ღმერთი და, ამავე დროს, არის უცოდველი ადამიანი. მან, როგორც ადამიანმა, ჯვარცმისას განიცადა ტკივილი და სიკვდილი, ხოლო მისი ღვთაებრივი ბუნება დარჩა უვნებელი და უკვდავი. ქრისტეს განკაცების მიზანი ადამიანების ხსნა იყო. სწორედ ამიტომ, ჯვარცმული მაცხოვარი სულით ჩადის ჯოჯოხეთში, ამარცხებს ეშმაკის მეუფებას და მესამე დღეს მკვდრეთით აღმდგარი ათავისუფლებს ეშმაკის ტყვეობაში მყოფ იმ ადამიანების სულებს, ვინც მას საუკუნეების განმავლობაში ელოდებოდნენ.

გვ. 47, 9-10. „**მოსლვად არს კუალად განსჯად ცხოველთა და მკუდართა და მიგებად კაცად-კაცადისა საქმეთა მათთაებრ**“ – აქ საუბარია ქრისტეს მეორედ მოსვლასა და საშინელ სამსჯავროზე.

გვ. 47, 21-22. „**ნუ სცნობს მარჯუენჴ შენი, რომელსა ჰყოფდეს მარცხენე შენი**“ – უფლის სიტყვების ციტირებაა მათეს სახარებიდან, კერძოდ: „ხოლო შენ რაჟამს ჰყოფდე ქველის-საქმესა, ნუ სცნობნ მარცხენაჲ შენი, რასა იქმოდის მარჯუენაჲ შენი“ (მთ. 6:3).

გვ. 48, 7-8. **„იღძებდით და ილოცევდით“** – ქრისტეს სიტყვების ზუსტი ციტირებაა (მთ. 26:41).

გვ. 49, 5-6. **„ითხოოს ყოველთათვის შენდობაჲ, ვითარცა მოსე ჰყოფდა ერისა მისთვის“** – მოხსენიებულია ძველათქმისეული ამბავი, როდესაც მოსე წინასწარმეტყველმა უფალს შემცოდე ებრაელი ერის შეწყალება სთხოვა და მისი ლოცვის შედეგად უფალმა შეინყალა ის, კერძოდ: „და იყო ხვალისაგან და ჰრქუა მოსე ერსა მას: თქვენ სცოდეთ ცოდვა დიდი და ან აღვიდე მე ღმრთისა, რათა გილხინოს ცოდვათა თქუენთათვის. მიაქცია მოსე უფლისა და ჰრქუა: გევედრები, უფალო, ცოდა ერმან ამან ცოდვა დიდი და იქმნეს თავისა თვისისა კერპნი ოქროსანი და ან მი-თუ-უტევებ ცოდვათა მათა, მიუტევენ. უკუეთუ არა, აღმწოცე მეცა წიგნისა მისგან, რომელსა დამწერე. და ჰრქუა უფალმან მოსეს: რომელმან ცოდა, აღვწოცე იგი წიგნისაგან ჩემისა. ხოლო ან ვიდოდე და წარუძედუ ერსა მაგას ადგილსა მას, რომელსა გარქუ შენ. აჰა, ესერა, ანგელოზი ჩემი წარგიძღვეს წინაშე პირსა შენსა, რომელსა დღესა მოვხედო, მოვწადო მათ ზედა ცოდვა მათი“ (გამოს. 32:30-34).

გვ. 50, 4-7. **„მე, პეტრე, ვჰკითხე შიშით უფალსა ჩემსა იესუს ქრისტეს ძმათათვის: „უკუეთუ შემცოდოს მე ძმამან ჩემმან ვიდრე შვდგზის, შეუნდოა?“ და მრქუა მე უფალმან: „არა გეტყვ შენ შვდგზის, არამედ სამეოცდაათ შვდგზის“** – სახარებისეული ტექსტის ციტირებაა: „მოუწდა მას პეტრე და ჰრქუა: უფალო, რაოდენ-გზის შემცოდოს ძმამან ჩემმან, და მიუტეო მას? ვიდრე შვდ-გზისამდეა? ჰრქუა მას იესუ: არ გეტყვ შენ ვიდრე შვდ-გზისამდე, არამედ ვიდრე სამეოც და ათ შვდ-გზის“ (მთ. 18:21-22).

გვ. 50, 18. **„ხარებაჲ გაბრიელისი ქალწულისა მიმართ“** – იგულისხმება მთავარანგელოზი გაბრიელი, რომელმაც ღვთისმშობელს იესო ქრისტეს შობა ახარა.

გვ. 51, 9. **„ბარძიმი-ფეშხუმი“** – ბარძიმი მაღალფეხიანი სასმისია, რომელიც იხმარება ლიტურგიაზე ზიარებისთვის. სიმბოლური მნიშვნელობით, ის განასახიერებს იესო ქრისტეს სასმისს საიდუმლო სერობაზე. **ფეშხუმი** დაბალფეხიანი თევ-

შია, რომელიც გამოიყენება ღვთისმსახურების დროს ბარძიმთან ერთად. ლიტურგიის დროს ფეშხუმზე დააბრძანებენ ტარიგს და ნაკვეთ სეფისკვერს. ფეშხუმი სიმბოლურად აღნიშნავს ბეთლემის ბაგას.

გვ. 51, 24. **„რომელსა ფალკონ ეწოდების“** – ტექსტის მიხედვით, ამ ადგილას იყო აღმართული ფალკონის კერპი და ეწოდებოდა ფალკონი.

გვ. 52, 2-4. **„მტილი ფალკონილასი, დედისა ფალკონისი, ასულის წულისა მენიასი, ტავროს ცოლისაჲ“** – იგულისხმება მითოლოგიური პერსონაჟები, რომლებიც წარმართულ ღვთაებებად აქცია ხალხმა. მათ წინაშე კერპთმსახურება აღესრულებოდა.

გვ. 56, 10-11. **„უპყართ ყრუსა მას და უსულოსა ფალკონს და შთაადეთ ზღუასა“** – საინტერესოა, რომ ღორების კოლტი, რომელშიც ღაღარინელი ეშმაკეულისგან გამოდევნილი ეშმაკები შევიდნენ, კლდიდან ზღვაში გადაცვივდნენ (მთ. 8:28-34).

გვ. 57, 22-23. **„იწყო კითხვად მისა ასიისათს და ლაკედემონისა და კერძოთათს აღმოსავალისათა“** – აღნიშნული სახელწოდების ადგილი ასევე გვხვდება „საქმე მოციქულთას“ წიგნში, როგორც მოციქულთა სამოღვაწეო არეალი: „დაყენებულ იქმნეს სულისა მიერ წმიდისა სიტყუად სიტყუსა მის ასიას შინა“ (საქ. 16:6); „და მის თანა ჰყვანდეს ვიდრე ასიადმდე სოსიპატრე პვრესი“ (საქ. 20:4). იგულისხმება აზია. ლაკედემონი კი იგივე სპარტაა.

გვ. 63, 5-6. **„განვკრდით, რამეთუ ვხედვდით მათ, ვითარცა ცეცხლითა შემოსილთა“** – იგულისხმება მოციქულები, რომლებიც თითქოს ცეცხლით იყვნენ შემოსილები. მსგავსი ნათლით იყო შემოსილი ძველ აღთქმაში მოსე წინასწარმეტყველი; ფერისცვალების დროს თავად მაცხოვარმა იესო ქრისტემ იცვალა ფერი. ეკლესიის ისტორიაში რამდენიმე ასეთი ფაქტია გადმოცემული, მაგალითად, წმიდა შიო მღვიმელის, წმიდა სერაფიმე საროველის ისტორიები და სხვა. ანალოგიური ფაქტი დასტურდება „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაშიც.“ საეკლესიო სწავლებით, ეს საღვთო ძალის, სულიწ-

მიდის მადლის მოქმედების შედეგია, როდესაც წმიდანები, რომლებმაც სულიწმიდის მადლი მოიხვეჭეს, ამ საღვთო ნათლით გაბრწყინდებიან, ზოგჯერ ცეცხლის ან ნათლის სახით.

გვ. 63, 18. **„რათა ცხორება საუკუნო მოგცეთ“** – იგულისხმება მარადიული, ნეტარი ცხოვრება ღმერთთან, ზეციურ სასუფეველში.

გვ. 64, 3-4. **„ბრმათა აღ(ი)ხილეს, მკელობელნი ვიდოდეს, კეთროვანნი განწმდებოდეს“** – ქრისტეს სიტყვების ოდნავ შემოკლებული პერიფრაზია: „ბრმანი აღიხილვენ, მკელობელნი ვლენან, კეთროვანნი განწმდებიან და ყრუთა ესმის, და მკუდარნი აღდგებიან და გლახაკთა ეხარების“ (მთ. 11:5).

გვ. 65, 14-16. **„არა მოგვლებიეს სული მოშიშებისაჲ, არცა ვძრნით უცნებათაგან საეშმაკოთა, რამეთუ შეგვმოსიეს მადლი სულისა წმიდისაჲ“** – პერიფრაზია პავლე მოციქულის ეპისტოლესი: „რამეთუ არა მიგიღებიეს სული იგი მონებისაჲ, რათამცა კუალად გეშინოდა, არამედ მიგიღებიეს სული იგი შვილებისაჲ“ (რომ. 8:15).

გვ. 66, 20-21. **„მადლი შევწირე უფლისა ჩემისა იესუ ქრისტესა, რომელმან ყვის საკვრველი მხოლომან“** – დავითის ფსალმუნის პერიფრაზია: „შენ ხარ ღმერთი, რომელმან ჰყვი საკვირველი“ (ფს. 76:14).

გვ. 68, 2. **„ველსა მას სიმონიდისასა“** – საუბარია ფალკონის საკერპოს მახლობლად მდებარე ადგილზე.

გვ. 69, 18-22. **„დიდება შენდა, უფალო იესუ ქრისტე, სიტყუაო თანაარსო მამისაო, მხოლოდშობილო, თანადაუსაბამოო, რომელმან ჯერიჩინე ჯორცთა შესხმაჲ უქცეველად და უცვალებელად, რათა განაღმრთო ბუნებაჲ ჩუენი, დაბნელებული ცოდვითა“** – აღნიშნულ ლოცვაში გადმოცემულია მართლმადიდებლური სწავლება ძე ღმერთის მამა ღმერთთან თანასწორობის, მისი მარადიულობის შესახებ. ამ საკითხს მიეძღვნა პირველი მსოფლიო საეკლესიო კრება 325 წელს. აქ გაჟღერდა ტექსტში გამოყენებული ტერმინი „თანაარსი“ (ὁμοῦστος), როგორც მამა ღმერთისა და ძე ღმერთის ერთარსობის, თანას-

ნორობისა და თანამარადიულობის გამომხატველი, რასაც უარყოფდა მწვალბელი არიოზი (რომლის ცრუ სწავლებაც დაგმო 325 წელს მოწვეულმა კრებამ). აღნიშნული ტერმინი ანტიკურ ტექსტებშიც გამოიყენებოდა. ის გვხვდება სხვადასხვა ქრისტიან მწერალთან, მაგალითად, პავლე სამოსატელი მას იყენებს მამა ღმერთისა და ძე ღმერთის ურთიერთმიმართების წარმოსაჩენად, თუმცაღა ის არამართებულ სწავლებას ქადაგებდა. შეიძლება ითქვას, რომ პირველ მსოფლიო კრებამდე ტერმინის ამ გაგებით გამოყენების წერილობითი მტკიცებულება არცერთ ქრისტიანულ ძეგლში არ მოგვეპოვება. აქვეა გადმოცემული ქრისტეს განკაცების შესახებ სწავლება: **უქცევლად და უცვალბელად**, რომელიც მესამე და მეოთხე მსოფლიო საეკლესიო კრებების მოწვევის მიზეზი გახდა. ამ სწავლების მიხედვით, ორი ბუნების მქონე განკაცებული ღმერთის არცერთი ბუნება არ შეცვლილა: კაცობრივი არ გარდაქმნილა ღვთაებრივად და პირიქით – ღვთაებრივი კაცობრივად, ორივე შეუცვლელად იქნა შენარჩუნებული. აქვეა საუბარი ძე ღმერთის განკაცების მიზნის შესახებ და აღნიშნულია, რომ ეს უდიდესი მოვლენა ადამიანების განღმრთობას, მათ ღმერთთან დაბრუნებასა და ცოდვებისგან გამოხსნას ემსახურება.

გვ. 69-70. **„განაახლე მათ შორის სული შენი წმიდაჲ, სული იგი ძლიერებისაჲ, სული სიბრძნისა და მეცნიერებისაჲ“** – აღნიშნული მონაკვეთი ესაია წინასწარმეტყველის იმ სიტყვების პერიფრაზირებას გვთავაზობს, რომელიც ღვთისგან ადამიანებისთვის გადაცემულ სულიწმიდის ნიჭებს ეხება: „და განისვენოს მის ზედა სულმან ღმრთისამან, სულმან სიბრძნისა და გულისხმის-ყოფისა, სულმან განზრახვისა ძლიერებისა, სულმან მეცნიერებისა და ღმრთისმსახურებისა“ (ეს. 11:2).

გვ. 70, 8-12. **„შენ გიგალობენ ერნი ყოველნი, ძალნი ცათანი და ჩუენ უღირსნი ესე მონანი შენნი. პატივსა და თაყუანისცემასა და დიდებისმეტყუელებასა შევსწირავთ შენდა, მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა, ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ!“** – მსგავსი სამღვდლო ასამაღლებელი ლოცვა

გვხვდება დიდი ცისკრის მსახურებაზე მეცხრე გალობის შემდეგ არსებული კვერექსის დროს: „შენ გიგალობენ ყოველნი ძალნი ცათანი და შენდა დიდებასა აღვავლენთ, მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა, ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ!“

გვ. 70, 13-19. **„აღასრულა რაჲ ლოცვაჲ ესე, მოვიდა ჩუენდავე. და იყო პირი მისი, ვითარცა ცეცხლი, სავსე მადლითა სულისა წმიდისაჲთა... დავსხედით და განტეხა პური და მომცა ჩუენ და მივიღეთ იგი მადლობითა ღმრთისაჲთა“** – აქ საუბარია სულიწმიდის მადლის მოქმედების გარეგნულ გამოვლინებაზე, რაც წინ უკვე განვმარტეთ, ასევე ლიტურგიის აღსრულებასა და წმიდა ზიარების მიღებაზე.

გვ. 71, 21-23. **„უგალობ და ვადიდებ ყოვლადპატიოსანსა და დიდად შუენიერსა სახელსა შენსა“** – მსგავსი სამღვდელო ასამაღლებელი ლოცვა გვხვდება წმიდა ლიტურგიაზე: „და მომეც ჩვენ, უფალო, ერთითა პირითა და ერთითა გულითა, დიდებად და გალობად ყოვლად პატიოსანსა და დიდად შუენიერსა სახელსა შენსა...“

გვ. 72, 24-25. **„აღვასრულეთ გალობაჲ სერობისაჲ“** – საეკლესიო ტიპიკონის მიხედვით, საღამოს აღესრულება სერობის ლოცვითი მსახურება.

გვ. 73, 1-2. **„სამწმიდა არსობისა დიდებისმეტყუელებასა“** – იგულისხმება ყოვლადწმიდა სამების განსადიდებელი ლოცვა: „წმიდაო ღმერთო...“

გვ. 73, 16-19. **„ოდეს-იგი ემოსა სამღვდლოჲ იგი სამოსელი ნეტარსა მას, ცეცხლსა ხედვიდა გარემოჲს მისსა, ვიდრეღავერ გუეძლო მიხედვად პირსა მისსა“** – საუბარია სამღვდელო მადლის გარეგნულ გამოვლინებაზე, რაც ტექსტში სხვა ადგილასაც გვხვდება.

გვ. 74, 16-85, 11. **„უფალმან ჩუენმან ესე ყოველი... რაჲ იგი განუმზადა ღმერთმან მოყუარეთა მისთა“** – წმიდა ბაგრატის მიერ წარმოთქმულ ქადაგებაში მოკლედ არის გადმოცემული ბიბლიური მოძღვრება, ქადაგებისას ციტირებულია ძველი აღთქმის და ახალი აღთქმის სხვადასხვა წიგნი, კერ-

ძოდ: შესაქმე, გამოსვლა, მეფეთა ნიგნები, ისო ნავეს ძე, ესა-
ია წინასწარმეტყველი, წმიდა სახარება და საქმე მოციქულთა.

გვ. 75, 10-11. **„კაცი იგი პირველქმნული დაადგინა მას
შინა თანაშემწითურთ მისით“** – იგულისხმება ადამი და ევა.

გვ. 76, 6. **„დაადგინა ქერობინი“** – იგულისხმება ანგე-
ლოზთა უმაღლესი დასის წარმომადგენელი.

გვ. 85, 26. **„მთისა მის ეტნისა“** – იგულისხმება მოქმედი
ეულკანი იტალიაში.

გვ. 87, 6-8. **„სლვასა მას ჩუენსა ვარსკულავი ბრწყინვა-
ლჳ წინა გვძლოდა, ვიდრემდის მივიწინით ქალაქად“** – აქ შეიძ-
ლება პარალელი გავავლოთ აღმოსავლეთიდან ბეთლემში მი-
მავალი მოგვების მოგზაურობასთან, რომელთაც, ასევე, ვარ-
სკულავი მიუძღოდა და აჩვენებდა გზას (მთ. 2:2).

გვ. 89, 6-7. **„რომელსა ჰნებავს ყოველთა კაცთა ცხორე-
ბად და მეცნიერებასა ჭეშმარიტებისასა მოსლვაჲ“** – ციტირებაა
პავლე მოციქულის ეპისტოლიდან (1 ტიმ. 2:4).

გვ. 89, 8-10. **„რათა აღმიშენო საკურთხეველი წმიდაჲ,
რათა შევსწირვიდე მას ზედა შესაწირავსა დიდებულსა“** – იგუ-
ლისხმება წმიდა ტრაპეზის აღმართვა და ლიტურგიის აღსრუ-
ლება.

გვ. 91, 14. **„დღესა მას სატფურებისასა“** – იგულისხმება
ენკენია, რაც ნიშნავს ტაძრის კურთხევას ან განახლებას.

გვ. 92, 10. **„ტაძარი აღუშენა აპოლონს“** – იგულისხმება
ხელოვნებისა და სინათლის ღმერთი ძველ ბერძნულ მითო-
ლოგიაში.

გვ. 92, 20. **„დიოს კერპისასა“** – იგულისხმება ზევსი.

გვ. 96, 4. **„ზევ და სხუანი იგი ღმერთნი“** – იგულისხმება
ზევსი და სხვა წარმართი ღმერთები.

გვ. 98, 2-3. **„ვხედავთ შენ ზედა მადლსა დიდსა, ნუუკუე
აპოლონ, ღმერთი იგი ათინელთაჲ, ხარ შენ“** – პავლე და ბარნა-
ბა მოციქულების ცხოვრებაშიც გვხვდება მსგავსი შემთხვევა,
როცა წარმართი მოსახლეობა მათ წარმართ ღმერთებად მი-
იჩნევს: პავლეს – ჰერმესად, ბარნაბას – ზევსად (საქმ. 14:11-
12). ათინელებში იგულისხმება ათენელები.

გვ. 98, 14-16. **„რომელი თუალმან არა იხილა და ყურსა არა ესმა და გულსა კაცისასა არა მოუჭდა“** – პერიფრაზია წმიდა პავლე მოციქულის ეპისტოლეის (1 კორ. 2:9).

გვ. 98, 19-20. **„ბნელისა გარესენელისა დაღრჭენისა კბილთასა და მატლისა დაუცხრომელისა“** – სახარებისეული პერიფრაზია (მთ. 8. 12).

გვ. 99, 13-14. **„და შეიმოსა სამღდელო კუართი ზენრი-თურთ“** – იგულისხმება მღვდლის საღვთისმსახურო შესამოსე-ლი.

გვ. 100-101. **„რამეთუ შენ შეგიმოსა მან და პირველნი მამანი ჩუენნი სამოთხით გამოყარნა“** – იგულისხმება გველი და მის მიერ ადამისა და ევას ცდუნება, შედეგად კი, მათი სა-მოთხიდან გამოდევნა (დაბ. 3).

გვ. 102, 19-21. **„მისსა თანა დაცვეს ყოველნი ქუეყანად და იქმნა, ვითარცა კოლტი ღორთაჲ მრავალი“** – ღორების კოლტთან პარალელის გავლებისას ავტორი გვახსენებს სახარებისეულ ეპიზოდს, როდესაც მაცხოვარმა ეშმაკეულებისგან გამოდევნილი ეშმაკები ღორის კოლტში შეუშვა (მთ. 8:28-34).

გვ. 104, 4. **„ვიხილეთო ტრედი, ზეცით გარდამომავალი“** – პარალელია გავლებული მაცხოვრის ნათლისღებასთან, რო-დესაც მდინარე იორდანეში სულიწმიდა, ღმერთის ერთ-ერთი ჰიპოსტასი, მტრედის სახით გამოჩნდა (ლკ. 3:22).

გვ. 104, 4-5. **„შთავიდა ემბაზსა“** – ემბაზში, ანუ სანათ-ლავ ჭურჭელში, ნათლისღების საიდუმლო აღესრულება.

გვ. 104, 15-16. **„მკელობელნი, ბრმანი, განრღუეულნი, განჭმელნი, წყლით მანკიერნი და ეშმაკეულნი“** – ავტორი ეხმი-ანება სახარებისეულ თხრობას, სადაც ასევე საუბარია მაც-ხოვრის მიერ აღსრულებულ კურნებებზე (მთ. 11:5).

გვ. 105, 9. **„ტავროს და მენიასთვს“** – სავარაუდოდ, მი-თოლოგიური პერსონაჟებია, რომლებიც ბერძნულ ღვთაებე-ბად იქცნენ. მათ სახელებს უკავშირდება ქალაქ ტაორმინის დაარსება. ტექსტში წერია: „რამეთუ ესრეთ აღწერილ იყო ნიგნებსა მათსა ტავროს და მენიასთვს, რომელთა ქალაქი

იგი აღეშენა“, თუმცა ვერსად მოვიძიეთ ცნობა აღნიშნული ქალაქისა და ლეგენდის ურთიერთკავშირის შესახებ.

გვ. 106, 3-5. **„ნათელილო ქსანთიპოსცა, ბრძენთმთავარ-მან მის ქალაქისამან, რომელსაცა „ონისიფოროე“ უწოდა“** – ტექსტის გარდა, პიროვნების შესახებ სხვა ცნობები არ მოგვეპოვება.

გვ. 106, 15. **„ვჰმსახურებ ირას“** – იგულისხმება ელინური ღვთაება ჰერა.

გვ. 106, 15-16. **„ასულსა დიდისა კრონოზსა“** – იგულისხმება უძველესი ელინური ღვთაება კრონოსი.

გვ. 108, 15-22. **„კურთხეულ ხარ, ღმერთო, რომელმან ჰქმენ ცანი და ქუყყანაჲ... მოედინ უმეტეს პირველისა“** – აღნიშნულ მონაკვეთში გადმოცემულია ქრისტიანული მოძღვრება ძე ღმერთის ორი ბუნებისა და მისი გამომხსნელი ღვანლის შესახებ.

გვ. 109, 13-14. **„ჭიმითა და აღვრითა ღანუნი შენნი გიქცი-ნა“** – ფსალმუნის პერიფრაზია (ფს. 31:9).

გვ. 110, 4-5. **„აკურთხა იგი დედადიაკონად“** – იგივე დიაკონისა. ესენი იყვნენ ეკლესიის მსახური ქალები, რომელთაც საქველმოქმედო და ლიტურგიული საქმიანობა ჰქონდათ მინდობილი, კერძოდ, ისინი მონაწილეობდნენ ქალთა ნათლობასა და მირონცხებაში. განსაკუთრებულ კურთხევასა და ხელდასხმას იღებდნენ ეპისკოპოსისაგან. ადრეულ ეკლესიაში ხშირი იყო დედადიაკონად კურთხევის პრაქტიკა. ამჟამად ის რამდენიმე ადგილობრივ ეკლესიაშიც არსებობს.

გვ. 111, 22-25. **„წინაშე მისა დგანან ათასეულნი და ბევრეულნი ანგელოზნი და მთავარანგელოზნი, საყდარნი უფ(ლ)ებანი, მთავრობანი, ხელმწიფებანი, ძალნი, მრავალთუალნი ქერუბინნი და ექუს-ექუს ფრთენი სერაბინნი“** – ტექსტი პარალელს პოვებს წმიდა იოანე ოქროპირის ლიტურგიაში არსებულ სამღვდელო საიდუმლო ლოცვასთან: „დაღათუ შენსა გარემოს სდგანან ათასეულნი მთავარ-ანგელოზთანი, და ბევრეულნი ანგელოზთანი, ქერუბიმნი და სერაფიმნი, ექუს-ექუს ფრთენი, მრავალთუალნი...“

გვ. 112, 16-18. „სახელები მათი აღწერეთ ეფუძებრთა შინა, სადა-იგი ყოველთა ნათელღებულთა სახელები წერილ იყო“ – იგულისხმება წიგნი, სადაც ნათლობის შემდეგ მონათლულთა სახელებს იწერდნენ.

გვ. 112, 18-19. „ოდეს მსაჯული იგი მართალი ეძიებდეს მწყემსთაგან სულთა მათ“ – იგულისხმება ქრისტეს მეორედ მოსვლა და საშინელი სამსჯავრო.

გვ. 113, 23-25. „მათ დღეთა შინა აღწერა მოციქულმან მათე მის მიერ აღწერილი იგი სახარებაჲ, რომელიცა სულმან წმიდამან მოსცა მას აღწერად“ – სულიწმიდის შთაგონებით, მათე მახარებელმა 4 მახარებელთა შორის ყველაზე ადრე დაწერა სახარება. მისი დაწერის დროდ ევსები კესარიელი მიიჩნევს მე-8 წელს უფლის ამალღებიდან, ანუ ქრისტეს შობიდან 41 წელს, ხოლო წმიდა ირინეოს ლიონელი ვარაუდობს, რომ მათემ სახარება პეტრე და პავლე მოციქულების რომში ქადაგებისას, ანუ პირველი საუკუნის სამოციან წლებში დაწერა.

გვ. 116, 7-8. „შემოკრბა მვედრობაჲ იგი გარემო სოფლებისაგან: წისქლოვანით...“ – სახელწოდება ქართული წარმოშობისაა, სადერივაციო აფიქსის ჩათვლით. სავარაუდოდ, უნდა იგულისხმებოდეს ეტნის მთის მიმდებარე ერთ-ერთი სოფელი, სადაც ისტორიულად მრავლად იყო ქარისა და წყლის წისქვილები: ზაფერანა, ეტნია, მილო, ბელპასო თუ სხვ.

გვ. 116, 9-10. „ზღვსპირით ტიტოჲსაჲთ და კერძოთაგან ტერმონისათა“ – სავარაუდოდ, „ტიტოს“ ქვეშ უნდა იგულისხმებოდეს ტავრომენის (იმავე ტაორმინის) ახლოს მდებარე ზღვისპირა დასახლება, ხოლო „ტერმონის“ ქვეშ – სიცილიის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში მდებარე ქალაქი თერმინი იმერესი.

გვ. 116, 10. „სამხრით აგნენტისა კერძოთაგან“ – შესაძლოა, იგულისხმებოდეს დღევანდელი ქალაქი აგნონე სამხრეთ იტალიაში.

გვ. 116, 20. „მთიები განთიადისაჲ“ – იგულისხმება ცისკრის ვარსკვლავი, ანუ პლანეტა ვენერა.

გვ. 117, 10-13. „იყო საკვრველი დიდი, მსგავსი მისი, ოდეს-იგი მოსესზე რჩულსა მოსცემდა ღმერთი ძეთა ისრაჴლისათა, რამეთუ, ვითარცა მუნ ღრუბელი ჰფარვიდა, ეგრეთვე აქა ღრუბელი ნათლისაჲ აგრილობდა ნეტარსა მას“ – საუბარია ძველალექსისეულ მოვლენაზე: ღმერთის მიერ მოსესთვის ათი მცნების მიცემაზე (გამოს. 20:2-18).

გვ. 118, 3. „წმიდაყვენით თავნი თქუენნი სამ დღე“ – პარალელია ძველალექსისეულ მოვლენასთან: როდესაც მოსემ ღვთის რჩევით ათი მცნების მიღებამდე ხალხს სამი დღე სინმინდის დაცვისკენ მოუწოდა (გამოს. 19:10-11).

გვ. 119, 17-18. „განწყვნეს ბრძოლად მათდა ველსა მას ტერენტოჲსასა“ – უნდა იგულისხმებოდეს იტალიის სამხრეთ-აღმოსავლეთ სანაპიროზე მდებარე ქალაქი ტარანტო, რომელიც ასევე გვხვდება ნანარმოებში, და ავტორი (ან მთარგმნელი) მას აქ დამახინჯებულად უნდა იყენებდეს. გამოვრიცხავთ ჩრდილოეთ იტალიის ქალაქ ტრენტოს, ტრენტინო-ალტო-ადიჯეს რეგიონის დედაქალაქს, რამდენადაც თხზულებაში განვითარებული მოვლენები ჩრდილოეთ იტალიას არ მოიცავს.

გვ. 122, 10. „სკამანდროჲსსა“ – იგულისხმება ძველი ბერძნული მითოლოგიის ღმერთი სკამანდროსი.

გვ. 124, 17. „ასულნო სიონისანო“ – იგივე სიტყვები წერია ბიბლიაში (ქებ. 3:11).

გვ. 124, 18-20. „ნუმცა რაჲ უკუე განგაშორებს სიყუარულსა მისსა, ნუცა ჭირი, ნუცა იწროებაჲ, ნუცა სატანჯველნი, ნუცათუ სიკუდილი“ – პერიფრაზია პავლე მოციქულის სიტყვებისა: „ვინ განმაშორნეს ჩუენ სიყუარულსა მას ქრისტესსა: ჭირმან ანუ იწროებამან, დევნამან ანუ სიყმილმან, შიშლოებამან ანუ ურვამან ანუ მახვილმან?“ (რომ. 8. 35).

გვ. 125, 11-12. „მონტანელნი, გრძნებისა მოძღუარნი“ – მონტანელები იყვნენ ერთ-ერთი ერესის, მონტანიზმის, მიმდევრები. მწვალებლობის ეს სახე აღმოცენდა ფრიგიაში დაახლოებით II საუკუნეში. მისი დამაარსებელი იყო მონტანი, მაქსიმილასთან და პრისკილასთან ერთად.

გვ. 130, 1-4. **„სიმდიდრე შენი და საუნჯენი შენთანავე იყენედ წარსაწყმედელად, რამეთუ მე საუნჯე წარუპარველი მატუს ცათა შინა და სიმდიდრე წარმავალი არა მივს“** – ბიბლიური პერიფრაზია, რაც ხშირად გვხვდება მონამეთა ცხოვრებაში, როცა ისინი მტარვალთა წინაშე იცავენ ქრისტიანულ აღმსარებლობას. **„ვეცხლი ეგე შენი შენთანავე იყავნ წარსაწყმედელად შენდა, რამეთუ ნიჭსა მას ღმრთისასა ჰგონებ ფასითა მოპოვნებად“** (საქ. 8:20).

გვ. 130, 23. **„ქრისტე შეგვმოსიეს“** – ნაწყვეტია საგალობლისა, რომელიც ნათლისღების საიდუმლოს აღსრულებისას იგალობება: **„რაოდენთა ქრისტეს მიერ ნათელ-გვიღებიეს და ქრისტე შეგვიმოსიეს, ალილუია.“**

გვ. 132-133. **„რამეთუ გვსწავიეს უფლისა იესუ ქრისტესგან არაშეშინებად მათგან, რომელნი ჯორცთა მოაკუდინებენ და სულსა ვერ ველენიფების ვნებად. არამედ მისა ჯერარს შიში, რომელსა ველენიფების სულისა და ჯორცთა წარწყმედად გეჰენიასა შინა“** – ციტირებულია მაცხოვრის სიტყვები: **„და ნუ გეშინინ მათგან, რომელთა მოსწყდენ ჯორცნი, ხოლო სულისა ვერ ველენიფების მოკლვად. არამედ გეშინოდენ მისა უფროეს, რომელი შემძლებელ არს სულისა და ჯორცთა წარწყმედად გეჰენიასა შინა“** (მთ. 10:28).

გვ. 134, 21-22. **„ყოველნივე იგი დაანთქნა, ვითარცა პირველ მეგვტელნი“** – იგულისხმება ფარაონისა და მისი ჯარის ზღვაში დანთქმის ისტორია, როდესაც ისინი მოსესა და ებრაელებს დაედევნენ მოსაკლავად (გამ. 14:27).

გვ. 135, 14-15. **„უბრძანა აღშენებად ეკლესიისა სამარხო-სა ზედა წმიდათა მათ ქალწულთა მონამეთასა“** – ძველ საეკლესიო ტრადიციაში მონამეთა საფლავებზე აღესრულებოდა ლიტურგია და აგებდნენ ტაძრებს.

გვ. 137, 20-22. **„რამეთუ ღრუბელი იგი ნათლისაჲ ჰფარვიდა წმიდასა მას და ენაჲ იგი ცეცხლისაჲ პირით მისით იხილვებოდა“** – ძველ აღთქმაში მეფე სოლომონის მიერ აგებული ტაძრის კურთხევასთან დაკავშირებით წერია: **„ღრუბლითა აღივსო ტაძარი იგი უფლისა...“** (მესამე მეფ. 8:10). ასევე სა-

ინტერესია, რომ სულთმოფენობის დღესასწაულზე თითოეული მოციქულის თავზე ცეცხლოვანი ენები გამოისახა „და ერუენეს მათ განყოფანი ენათანი, ვითარცა ცეცხლისანი, და დაადგრა თითოეულად კაცად-კაცადსა ზედა“ (საქ. 2:3).

გვ. 138, 19-20. **„მკვდრი შინაგან კერძოთა დორაკისათა“** – სხვა ადგილას გვხვდება, როგორც დორაქი. ტექსტის მიხედვით, ეს არის ავარების განსახლების ადგილი. ასეთი დასახლება დღევანდელ თურქეთში, კერძოდ, ბურსას პროვინციაში, მდებარეობს.

გვ. 147, 6. **„ეპისტოლეთაგან მოციქულისა პავლწისათა“** – პავლე მოციქულის ავტორობით ახალ აღთქმაში 14 ეპისტოლეა, აღნიშნულ ადგილას არ არის დაკონკრეტებული, რომელი ეპისტოლე იგულისხმება.

გვ. 147, 11-12. **„კუართი თვისი საღიაკონოჲ“** – იგულისხმება დიაკვნის საღვთისმსახურო შესამოსელი. დიაკვანი მსახურებისას იმოსება სტიქარით, გინგილითა და სამაჯურებით.

გვ. 147, 15. **„იხილნა კაცნი დიდებულნი ცხედარსა მას თანა“** – სავარაუდოდ, იგულისხმება ანგელოზები.

გვ. 148, 1-3. **„უფალმან მოგუცა, უფალმან მიგვლო, იყავნ სახელი უფლისაჲ კურთხეულ უკუნისამდე“** – იოზ მრავალვნიბულის სიტყვების პერიფრაზია (იოზ. 1:21).

გვ. 148, 12-13. **„წარავლინე იგი კერძოთა მათ დორაკინისათა“** – დორაკინი სხვა გეოგრაფიული ადგილია და დორაკი (დორაქი) – სხვა. ტექსტის მიხედვით, დორაკინის მიმართულებით უნდა წასულიყო მღვდელი ონისიფორე. როგორც შემდეგ ირკვევა, მან ჯვორით სამი დღე იარა, შემდეგ კი ღვთის მინიშნებით გაჩერდა. კონკრეტული მიმართულებით გამგზავრება აუცილებლობით არ გულისხმობს ბოლო პუნქტამდე მისვლას. რამდენადაც ნაწარმოების პერსონაჟი საღვთო მინიშნებით გაჩერდა, შესაძლოა, მან დორაკინის მხარემდე ვერც მიაღწია, თუმცა მის სიახლოვეს აუცილებლად იქნებოდა მისული. თუ ვივარაუდებთ, რომ ონისიფორე დღეში გადიოდა დაახლოებით 30-50 კილომეტრს, დანიშნულების ადგილას უნდა ყოფილიყო კუნძულ სიცილიაზე, ქალაქ ტავრომე-

ნიიდან (ტაორმინიდან) 90-150 კილომეტრის რადიუსში. ნა-
წარმოებიდან ირკვევა, რომ ეს იყო ქალაქ სვირაკუსის მიდა-
მოები. გამოდის, რომ ეს ტერიტორია კუნძულ სიცილიის სამ-
ხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში ყოფილა. დორაკის შესახებ კო-
მენტარი იხ. აქვე, კომენტარებში: გვ. 138:19-20.

გვ. 149-150. **„მერმე ჰრქუა მას დედაკაცმან მან, ახალმან
სომანიტელმან: „იყავ აქა, კაცო ღმრთისაო, და მე მივიდე და მი-
უთხრა შენტოს ქმარსა ჩემსა და მან წარგიყვანოს სახედ ჩუენ-
და“** – იგულისხმება ძველალექსისეული სომანელი ქალი, რო-
მელმაც თავის მეუღლესთან ერთად წინასწარმეტყველ ელი-
სეს საცხოვრებელი მისცა და მისი ლოცვით ცოლ-ქმარს ვაჟი
შეეძინა (4 მეფ. 8-17).

გვ. 152, 9-10. **„შეიმოსა სანათლოჲ იგი სამოსელი“** – ეკ-
ლესიის ისტორიის ადრეულ პერიოდში ნათლობის შემდეგ
ახალნათელდებულები თეთრი შესამოსლით იმოსებოდნენ,
რაც ცოდვათა მიტევებას, სინმინდესა და სისპეტაკეს განასა-
ხიერებდა.

გვ. 153, 23. **„წმიდასა მას სახარებასა“** – ახალი აღთქმის
წიგნთა კრებულში 4 სახარებაა, მათი ავტორები არიან: მათე,
მარკოზი, ლუკა და იოანე მახარებლები.

გვ. 155, 2-3. **„ქრისტეს შეაწყნარებთ, ნაზარეველსა?“** –
იესო ქრისტეს ნაზარეველს ეძახდნენ, რადგანაც ის გალილე-
ის ქალაქ ნაზარეთში გაიზარდა და ცხოვრობდა 30 წლამდე.

გვ. 155, 18-20 – 156, 6-7. **„შეჰწერწყუეთ მას და არქუთ:
„ვიჯმნით შენგან, ეშმაკო, და ვჰმონებთ იესუ ქრისტეს, ძესა
ღმრთისასა“ .... „აღუთქუათა ქრისტესა?“** მიუგეს: **„ჰე, აღგუთქუ-
ამს.“ ჰრქუა მათ ნეტარმან: „თაყუანის ეცით მას!“** – ეშმაკისგან
განშორების სიტყვები ნათლისღების საიდუმლოს აღსრულე-
ბისას წარმოითქმის ნათლობისთვის გამზადებული პირის
მხრიდან.

გვ. 156, 12. **„მონაო ქრისტესო, კეთილო და სარწმუნოო“**
– მაცხოვრის მიერ წარმოთქმულ იგავში მოიხსენიება „სახიე-
რი და კეთილი მონა“ (მთ. 25:23).

გვ. 157, 4-5. „სადაცა იპოვნენ ბრმანი, მკელობელნი, გან-
რლუეულნი და ყოველნივე ცისად-ცისად გუმულნი“ – სახარე-
ბისეული სიტყვების პერიფრაზია (მთ. 11:5).

გვ. 157, 5-6. „დასხენით მას ზედა წელნი და ბეჭედი ქრის-
ტესი გამოსახეთ“ – ადრეულ ეპოქაში ახალნათელდებულებს,
რომლებიც ქრისტიანთა რიცხვს ემატებოდნენ, მოციქულები
თავზე ხელს ადებდნენ და ამ მოქმედებით სულიწმიდის ნი-
ჭებს გადასცემდნენ სულიერ ღვანლში განსამტკიცებლად.
შემდგომ ეს მოქმედება მირონცხების საიდუმლომ შეცვალა,
რომლის აღსრულებისას მღვდელი წარმოთქვამს: „ბეჭედი მო-
ნიჭებულ არს სულისა მიერ წმიდისა, ამინ!“

გვ. 157, 26-27. „სახელითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრის-
ტესითა განიკურნენით“ – „საქმე მოციქულთაში“ და წმინდან-
თა ცხოვრებაში ვხვდებით შემთხვევებს, როცა სნეულებს მო-
ციქული ან წმინდანი უფლის სახელით კურნავს.

გვ. 158, 2. „მელაფოროთ ვიდრე პეტრონიკემდე“ – „მე-
ლაფოროს“ ქვეშ უნდა იგულისხმებოდეს დასახლება კუნძულ
სიცილიის ქალაქ ტავრომენიიდან (ტაორმინიდან) 90-150 კი-
ლომეტრის რადიუსში, რომლის გამგებელიც იყო მელაფორი;
პეტრონიკე კი, შესაძლოა, იყოს დღევანდელი პეტრალია სოპ-
რანა, კომუნა სიცილიაში.

გვ. 158, 2. „სერტყოვანსა პალატამო მდინარისასა“ – ამ
სახელწოდების მდინარე დასახელებულ ტერიტორიაზე არ
იძებნება. ტექსტის მიხედვით, ის ახლოს უნდა ყოფილიყო
პეტრონიკესთან, სავარაუდოდ, დღევანდელ პეტრალია სოპ-
რანასთან, სიცილიის ჩრდილოეთით. სიცილიის ერთ-ერთი
ყველაზე ცნობილი მდინარე ანტიკურ ხანაში არის ჰიმერა
(Ίμῆρας), რომელიც იყო ორი სხვადასხვა მდინარის სახელი:
ერთ-ერთი მათგანი ჩრდილოეთ ნაწილში მდებარეობდა. რად-
განაც ჩრდილოეთ სიცილიაზეა საუბარი, შესაძლოა, ეს იყოს
Himera Settentrionale.

გვ. 159, 2-3. „შესწირავნ რაჲ უსისხლოსა მას მსხურ-
პლსა“ – ძველალექსისეული შესაწირისგან განსხვავებით, სა-

დაც სისხლიანი მსხვერპლშენიშვ ადესრულებოდა, ლიტურგია უსისხლო მსხვერპლშენიშვას გულისხმობს.

გვ. 159, 9-10. „ჭალაკსა მელიტეს“ – იგულისხმება დორაკინის ახლოს მდებარე ჭალა.

გვ. 159, 17-18. „ჩუენ ვართ ერნი მისნი და ცხოვარნი სამწყსოჲსა მისისანი“ – ფსალმუნის პერიფრაზია (ფს. 99:3).

გვ. 159, 19-20. „სყიდულნი პატიოსნითა სისხლითა მისითა“ – იგულისხმება ჯვარცმული მაცხოვრის სისხლით კაცობრიობის ცოდვათა ტყვეობისგან გამოსყიდვა. აღნიშნულზე საუბრობენ მოციქულები (საქ. 20:28; 1 კორ. 6:20; გალ. 3:13).

გვ. 160, 14-15. „დავით წინაწარმეტყუელისაჲ და სიტყუანი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესნი“ – იგულისხმება დავითნი და სახარება.

გვ. 162, 3-6. „წმიდათა მოციქულთა ესრეთ დაგვწყეს, რაჲთა თითოეულსა ეკლესიასა თვისი სამრევლოჲ აქუნდეს. ყოველსავე უკუე ამისთვის გუაუნყე, ვითარცა გნებავს“ – აღნიშნულ აზრს ავითარებს პავლე მოციქული: „... რაჲთა არა სხუასა საფუძველსა ზედა ვაშენებდე“ (რომ. 15:20). წმიდა ეფრემ ასურის განმარტებით, ეს ნიშნავს იმას, რომ არ იქადაგონ იქ, სადაც სხვა მოციქულებმა იქადაგეს.

გვ. 163, 14. „ესე ჳმაჲ სამგზის მესმა“ – პარალელის გაგლება შეიძლება პეტრე მოციქულის ცხოვრების იმ ეპიზოდთან, როცა მას გამოცხადება ჰქონდა და უფალმა სამგზის მოუწოდა (საქ. 10:11-15).

გვ. 166, 10-11. „კურთხეულ არს მომავალი სახელითა უფლისაჲთა“ – როცა უფალი, სახედარზე მჯდომი, დიდებით შევიდა იერუსალიმში, ხალხი ამ სიტყვებით ხვდებოდა მას (მთ. 21:9).

გვ. 167, 20. „მო-რაჲ-ინია ჟამი წმიდა არსის(ა)ჲ“ – იგულისხმება ლიტურგიის საგალობელი: „წმიდა არს, წმიდა არს, წმიდა არს უფალი საბაოთ, სავსე არიან ცანი და ქუეყანა დიდებითა მისითა, ოსანა მალალთა შინა, კურთხეულ არს მომავალი სახელითა უფლისათა, ოსანა მალალთა შინა!“

გვ. 168, 5-7. „რომელმან შექმნა ანგელოზნი მისნი სულად და მსახურნი მისნი ალად ცეცხლისა“ – ფსალმუნის ციტირებაა (ფს. 103. 4). ამავე ფსალმუნის მუხლს ციტირებს პავლე მოციქული ებრაელთა მიმართ ეპისტოლეში (ებრ. 1:7).

გვ. 169, 11. „ეშმაკნი არანმიდანი ლამით უცნებათა იქმოდეს მრავალთა“ – ტექსტში რამდენიმე ადგილას გვხვდება ეშმაკების გამოცხადების ეპიზოდი, როცა ისინი ცდილობენ მორწმუნეების შეშინებას. მსგავსი შემთხვევები ხშირია სხვადასხვა წმინდანის ცხოვრებაში.

გვ. 170, 1. „აღდგომისათვის მკუდართაჲსა“ – იგულისხმება საყოველთაო მკვდრეთით აღდგომა ქრისტეს მეორედ მოსვლისას.

გვ. 171, 5. „ოდეს მიაგებდეს კაცად-კაცადსა საქმეთა მათთაებრ“ – მაცხოვრის სიტყვების პერიფრაზია და იგულისხმება საშინელი სამსჯავრო (მთ.16:27).

გვ. 172, 5. „ქუეყანისა მის კალავრიისა“ – იგულისხმება თანამედროვე კალაბრია.

გვ. 173, 15-16. „ზღვთგან ადრიაჲსაჲთ“ – იგულისხმება ადრიატიკის ზღვა.

გვ. 173, 16-17. „ვითარცა შთავალს რიგს ქუეყანამდე, რომელსა ეწოდების მთაჲ პელორი“ – ტექსტის მიხედვით ისე გაიგონა, თითქოს რიგი იგივე პელორის მთაა, მაგრამ ერთზე „ქუეყანა“ წერია, მეორეზე – „მთა.“ სავარაუდოდ, ეს ორი ტოპონიმი ერთმანეთის უშუალო სიახლოვეს უნდა ყოფილიყო განთავსებული. პელორი, შესაძლოა, იყოს იგივე მთა პელორუსი, რომელიც მდებარეობს სიცილიის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში, ხოლო რიგის ქუეყანა – თანამედროვე ქალაქი იტალიაში – რეჯო-დი-კალაბრია, რომელიც კალაბრიის რეგიონში ამავე სახელწოდების პროვინციის ადმინისტრაციული ცენტრია.

გვ. 173, 17-18. „ძუელი იგი კასტორ და ტრაფეკი“ – სიცილიის ძველ რუკებზე იძებნება კასტელლამარეს ყურე სიცილიის ჩრდილო-დასავლეთით, ტირენიის ზღვაში, ასევე ქალაქი კასტროჯიოვანი სამხრეთ სიცილიაში, რომელსაც 1926 წლის შემდეგ დაერქვა ინა (Enna), მაგრამ კასტორი, სავარაუ-

დოდ, უნდა ყოფილიყო აპენინის ნახევარკუნძულის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში, ანუ, იმ ტერიტორიაზე, რომელსაც ფლობდა რემინდოსი. კასტორთან ახლოს ივარაუდება ტრაფეკის არსებობა.

გვ. 173, 18-19. „**წყალი იგი როაკოვსაჲ და ზღვსპირამდე სალინოვსა**“ – როიკო, სავარაუდოდ, მდინარე უნდა ყოფილიყო აპენინის ნახევარკუნძულის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში, ხოლო სალინო უნდა იყოს ტირენიის ზღვის შემადგენელი ნაწილი, სალინეს (სალერნოს) ყურე.

გვ. 173-174. „**ქალაქამდე ტარანტოვსა**“ – საუბარია იტალიის სამხრეთ-აღმოსავლეთ სანაპიროზე მდებარე ქალაქზე. ტექსტის მიხედვით, აკვილიანე კალავრიის (დღევანდელი კალაბრიის) ტერიტორიას ფლობდა. ტარანტო არ შედის მის შემადგენლობაში. როგორც ჩანს, აკვილიანეს სამფლობელო სცილდებოდა კალავრიას და იტალიის სამხრეთ-აღმოსავლეთ სანაპირომდე აღწევდა.

გვ. 174, 1. „**კონქილე მდინარემდე**“ – ამ დასახელების მდინარე არ იძებნება. ტექსტის მიხედვით, კონქილე ქალაქ ტარანტოს სიახლოვეს მიედინებოდა. შესაძლოა. ეს იყოს მდინარე გრავინას ძველი სახელწოდება.

გვ. 174, 12. „**ნათესავით ქანანელი**“ – ბიბლიური პერსონაჟის, ქამის, ვაჟი იყო ქანანის, რომლის შთამომავლებსაც ეწოდათ ქანანელები. ეს ხალხი ცხოვრობდა პალესტინის ტერიტორიაზე და დაპირისპირება ჰქონდა ებრაელ ხალხთან.

გვ. 174, 12-13. „**მასვე ქუეყანასა ქამისსა იშვა**“ – იგულისხმება ბიბლიური პერსონაჟი, ნოეს ვაჟი.

გვ. 174, 13. „**ტომისაგან იყო ნებროთისსა**“ – იგულისხმება ბიბლიური პერსონაჟი, ქამის შთამომავალი.

გვ. 174, 15-16. „**აღვიდეს უკუე მტერობანი ასურეთით**“ – იგულისხმება ძველი სახელმწიფო დღევანდელი ერაყის ტერიტორიაზე.

გვ. 180. 2-3. „**აკვლიანე ივლტოდა სხუათა მათ თანა და შევიდა მელოდონ ქალაქად**“ – ამ სახელწოდების ქალაქი არ იძებნება. ტექსტის მიხედვით, ამ ქალაქში ტავროსგან გაქცე-

ულმა აკვილიანემ შეაფარა თავი. აკვილიანე კი რემინდოს სამფლობელოებში იყო საომრად შესული, რომელიც მოიცავდა ტერიტორიას ადრიატიკის ზღვიდან რიგის ქვეყნამდე: კასტორს, ტრაფეკს, ასევე, როიკოს, სალინოს ზღვისპირამდე. აღნიშნული ქალაქიც, სავარაუდოდ, ამ ტერიტორიაზე უნდა ყოფილიყო, აპენინის ნახევარკუნძულის უკიდურეს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში.

გვ. 186, 17. **„აღადგინე ძალი შენი და მოვედ ცხორებად ჩუენდა“** – ფსალმუნის პერიფრაზია: „აღადგინე ძლიერება შენი და მოვედ ცხორებად ჩუენდა“ (ფს. 97:3).

გვ. 186, 20-22. **„ძეო მხოლოდშობილო მამისაო, ნათელო ნათლისაგან, ღმერთო ჭეშმარიტო ღმრთისაგან ჭეშმარიტისა, შობილო და არა ქმნულო“** – „მრწამსის“ მეორე მუხლის პერიფრაზია.

გვ. 188, 23. **„წარჰვლიდა რაბენს“** – შესაძლოა, იგულისხმებოდეს თანამედროვე რავენა.

გვ. 188, 24. **„რიგს კალავრიისასა“** – შესაძლოა, იგულისხმებოდეს თანამედროვე ქალაქი იტალიაში – რეჯო-დი-კალაბრია.

გვ. 191, 16-17. **„წუვის მიაგებ ბოროტსა ბოროტისა წილ“** – პეტრე მოციქულისა და პავლე მოციქულის ეპისტოლეთა პერიფრაზია (1 პეტრ. 3:9; რომ. 12:17).

გვ. 192, 8-9. **„წსენებასა წმიდათასა აღასრულებდით“** – საეკლესიო კალენდრის მიხედვით, წლის განმავლობაში არის წმინდანთა ხსენების დღეები, რომლებიც, ძირითადად, აღესრულება მათი გარდაცვალების დღეს.

გვ. 193, 14-15. **„აღასრულებდა რაჲ ეკლესიასა შინა გალობასა ცხრაჲ ყ(ა)მისასა“** – იგულისხმება საეკლესიო მსახურება, რომელიც საღამოს, მწუხრის ლოცვის წინ, აღესრულება.

გვ. 195, 1-2. **„უფალო იესუ ქრისტე, ჳელთა შენთა შევჰვედრებ სულსა ჩემსა.“ და ესრეთ აღესრულა“** – წმიდა ბაგრატის ეს სიტყვები, რომელიც მან სიკვდილის წინ წარმოთქვა, მაცხოვრის ბოლო სიტყვებს ეხმიანება აღსასრულისას: „მა-

მაო, ჯელთა შენთა შევჰვედრებ სულსა ჩემსა. და ესე რაჲ თქუა, განუტევა სული“ (ლკ. 23:46).

გვ. 198, 17-18. **„და შური იძია, ვითარცა ფინეზ, და შეერაცხა მას სიმართლედ“** – აქ ავტორი პარალელს ავლებს ძველალათქმისეულ ისტორიასთან. მართალი ფინეზი იუდეველთა მღვდელმთავარ აარონის შვილიშვილი და მღვდელმთავარ ელიაზარის შვილი იყო. როდესაც ებრაელი ერის წარმომადგენელმა სახალხოდ დაიწყო ცოდვის ჩადენა და ღვთის ღალატით, განრისხებული ფინეზი შევიდა კარავში და ხალხის მაცდუნებელი შუბით განგმირა. წმიდა ფინეზის ამ საქციელმა ისრაელის მოსახლეობას ღვთის რისხვა აარიდა (რიცხ. 25:10-13). აღნიშნულ ისტორიას იხსენებს დავით მეფსალმუნეც (ფს. 105:30-31).

გვ. 198, 23-24. **„ვიხილენ ათორმეტნი კაცნი, სპეტაკითა მოსილნი, და ბაგრატ შორის მათსა“** – იგულისხმება წმიდა მოციქულები.

გვ. 199, 12-13. **„იცვნის უფალმან ყოველნი ძუალნი მათნი და ერთიცა მათგანი არა შეიმუსროს“** – დავით წინასწარმეტყველის სიტყვების ციტირებაა (ფს. 33:21).

გვ. 201, 22. **„და მან აღიკუეცა თმაჲ თავისა თვისისაჲ“** – თმის აღკვეცა უფლისადმი მორჩილებისა და მსხვერპლის სიმბოლოა. ეს წესი აღესრულება ნათლისღების საიდუმლოსა და მონაზვნად აღკვეცის წესის შესრულებისას.

„აკეფსიმაჲ, იოსებისა და აითალას წამება“

გვ. 204, 1-2. **„წამებაჲ წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთაჲ აკეფსიმა, იოსებ და აითალასი“** – წმინდანები სპარსეთში მოღვაწეობდნენ და მეფე შაბურ II-ის ბრძანებით 378, ან 379 წელს სიკვდილით დასაჯეს.

გვ. 204, 3-4. **„წელსა მეთაშვდმეტესა დევნულებისა ქრისტიანეთასა“** – სპარსეთის მეფე შაბურ II-მ 340 წელს სპარსეთის ეკლესიის მეთაურს, სვიმეონს, მოსთხოვა, ქრისტიანებს

ორმაგი გადასახადი გადაეხადათ. ეპისკოპოსმა მას უარი განუცხადა, რის გამოც მეფის ბრძანებით სიკვდილით დასაჯეს. აქედან დაიწყო სპარსეთში ქრისტიანთა თითქმის 40-წლიანი დევნა. თუ ჩვენ ამ თარიღს მივიჩნევთ ქრისტიანთა დევნის დასაწყისად, მაშინ ავტორი გვესაუბრება 357 წლის მოვლენებზე. მეფის თანამედროვე ისტორიკოსი ამიან მარცელინი წერს, რომ 359 წელს სპარსელებმა ერთ-ერთი ციხე-სიმაგრე აიღეს, სადაც მონაზვნები ცხოვრობდნენ. შაბურის ბრძანებით, მათ არაფერი დაუშავეს. ისტორიკოსი ფიქრობს, რომ ამ პერიოდიდან მეფემ გადაწყვიტა, უფრო ჰუმანურად ემოქმედა. ის იმედოვნებდა, რომ თუ მანამდე ადამიანები მისი შიშის გამო უარყოფდნენ სარწმუნოებას, ახლა მისი ჰუმანურობის გამო იტყოდნენ უარს ქრისტეს რჯულზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე, წმინდანები მონამებრივად აღესრულნენ ან 357 წელს (და არა 378-379 წლებში), ან შაბურმა ცოტა ხნით შეწყვიტა დევნა და მერე 361-362 წლებში განაახლა და აქედან იწყებს 17 წლის ათვლას ავტორი. გვაქვს კიდევ ერთი ვერსია: შესაძლოა, ავტორი გულისხმობს რომის იმპერიაში დაწყებულ ქრისტიანთა დევნას, რომელიც იულიანე განდგომილის სახელთან არის დაკავშირებული (იმპერიას მართავდა 361-363 წლებში).

გვ. 204, 4-5. „უკეთურისა საბურისა“ – იგულისხმება სპარსეთის მეფე შაბურ II.

გვ. 204, 26. „ნაისონ“ – ნაკლებად ცნობილი ქალაქი სპარსეთში.

გვ. 205, 15. „სახელით პაპას“ – ტექსტში მოხსენიებული პირის შესახებ, რომელმაც წმიდა აკეფსიმას მონამებრივი აღსასრული იწინასწარმეტყველა, ძეგლის გარდა, სხვა ცნობები არ მოგვეპოვება.

გვ. 206, 17-18. „ენოდების არბილ“ – შესაძლოა, იგულისხმებოდეს ერაყის ქურთისტანის დედაქალაქი ერბილი.

გვ. 206, 19. „რომლისა სახელი იყო ადრახუსეთ“ – ძეგლის გარდა, სხვა ცნობები მის შესახებ არ მოგვეპოვება.

გვ. 208, 26. „**ვითარცა თივაჲ, ადრე განჰჳმე**“ – ფსალმუნის პერიფრაზია (ფს. 102. 15).

გვ. 208, 27-29; 209, 1. „**კულად აღგადგინოს ღმერთმან ჩემმან საშჯელად საუკუნოდ, რაათა ცეცხლსა შინა, რომელსა ან თავყუანის-სცემ, ინუებოდი სულით და ჳორცით უკუნისამდე ჟამთა**“ – ნმიდა აკეფსიმა საუბრობს ქრისტეს მეორედ მოსვლაზე, საყოველთაო მკვდრეთით აღდგომაზე, საშინელ სამსჯავროსა და მარადიულ მისაგებელზე.

გვ. 211, 21-23. „**ღირს-მყავ მე მეორესა ამას ნათლის-ღებასა, რაათა განვიბანო და განვნმდე ყოველთა ცოდვათა ჩემთაგან**“ – იგულისხმება ქრისტეს სახელისთვის წამება და მონაშემბრივი სისხლის დათხევა. ნმიდა იოანე დამასკელი წიგნში „მართლმადიდებელი სარწმუნოების ზედმიწევნითი გადმოცემა,“ კერძოდ, ოთხმოცდამეორე თავში, საუბრობს რწმენისა და ნათლისღების შესახებ, სადაც ნათლისღების რამდენიმე სახეს ასახელებს, მონაშემბრაზე კი წერს: „მეშვიდეა სისხლის-მიერი და მონაშემბრივი, რითაც ჩვენს გამო ნათელილო თვით ქრისტემაც და რაც ფრიად ღირსეულია და სანეტარო, რადგან არ შეირყვნება შემდგომ ბინთა მიერ“ (დამასკელი, 2018: თავი 82).

გვ. 217, 3-8. „**სიკუდილი განსუენებად შეგირაცხიეს თქუენ და მას ეძიებთ. არამედ არა გექმნას, ვითარ თქუენ გნებავს, ვიდრემდე განვკაფნე ჳორცნი თქუენნი სატანჯველითა თითოსახითა და მერმე მახვლითა დაგჭრნე, რაათა თქუენ მიერ შეშინდენ ყოველნი ქრისტეანენი**“ – წამების მსგავს მეთოდს მიმართავდა იმპერატორი დეკიუსი (249-251). მისი ბრძანებით სასტიკად აწამებდნენ ქრისტიანებს, თუმცა არ კლავდნენ.

გვ. 218, 29; 219,1. „**ასულისა სომეხთა მეფისაათა, რომელი მოვიდა მაშინ დასამტკიცებელად მშუდობისა**“ – ეს 378-379 წლების პერიოდია. სომხეთში ამ დროს მეფე იყო ვარაზდატი, რომელიც 378 წელს შეცვალა არშაკ III-მ. უცნობია, რომელი მათგანის ასულზეა საუბარი ტექსტში.

გვ. 222, 15. „ქუეყანისა მის ედეავისაჲ“ – ედეავის შემადგენლობაში შედიოდა ქალაქები: ადესქარი და არბილი. ამ სახელწოდების ქალაქი და ქვეყანა არ იძებნება.

გვ. 224, 8-9. „რამეთუ იწრო და საჭირო არს გზაჲ იგი, მიმყვანებელი ცხორებად საუკუნოდ, და მცირედნი ჰპოებენ მას“ – ციტირებაა სახარებიდან (ლკ. 7:14).

გვ. 227, 1-2. „განმეშორენით მე, მოქმედნო უშჯულოები-სანო“ – ფსალმუნის პერიფრაზია: „განმეშორენით ჩემგან ყოველნი მოქმედნი უშჯულოებისანი“ (ფს. 6:8).

გვ. 227, 2-3. „ცეცხლად საუკუნოდ“ – იგულისხმება ჯოჯოხეთი, ანუ მარადიული სატანჯველი.

გვ. 227, 25-28. „ნუ გეშინის მათგან, რომელთა მოსწყდნენ ჯორცნი თქუენნი, ხოლო სულისა არა ჴელ-ენიფების მონყუედად. არამედ მისგან გეშინოდენ, რომელი შემძლებელ არს სულისა და ჴორცთა წარწყმედად გეჴენიასა შინა“ – ციტირებაა სახარებიდან (მთ. 10:28).

გვ. 228, 7-9. „ულოცვიდეთ მტერთა ჩუენთა და გჴყუარდენ მოძულენი ჩუენნი და კეთილსა უყოფდეთ ბოროტისყოფელთა ჩუენთა“ – სახარებისეული პერიფრაზია (მთ. 5:44).

გვ. 228, 15-19. „ვილოცავ, რათა მოიქცე შენ და ყოველნი საცთურისა მისგან ეშმაკისა... შეგინყალოს სახიერებისა მისისათჳს და მოგცეს მოტევებაჲ ცოდვათაჲ“ – მაცხოვრის მსგავსად, წმიდა მონაშენები მათი მტანჯველებისთვის ლოცულობდნენ, ღმერთს მათ გონზე მოყვანასა და მათთვის ცოდვათა პატიებას სთხოვდნენ.

გვ. 229, 4-6. „რომელთაცა ქრისტიანეთა იხილონ მოთმინებაჲ სიბერისა ჩემისაჲ, განძლიერდენ დათრგუნვად ამჰარტავანებისა შენისა“ – წმინდანები მონაშემობით არა მარტო თავისთვის იმზადებდნენ ზეციურ სასუფეველს, არამედ საკუთარი თავგანწირვით მაგალითს აძლევდნენ სხვა ქრისტიანებს და განამტკიცებდნენ მათ.

გვ. 229, 24. „მანიქეველი“ – მანიქეიზმი მისი დამფუძნებლის, მანის (216-276), სახელიდან მომდინარეობს. რელიგიური მოძღვრება წარმოადგენდა ქალდეურ-ბაბილონური,

სპარსული (ზოროასტრიზმი, მაზდეანობა) მითებისა და ქრისტიანული მოძღვრების სინთეზს, რომელიც ფართოდ გავრცელდა სპარსეთიდან ჩინეთამდე. მანი ზეციდან მოვლენილად ითვლებოდა, ქადაგებდა დუალიზმს. თავდაპირველად ნებადართული იყო სპარსეთში, შაბურ II-ის დროს კი აიკრძალა და მათი დევნა დაიწყო.

გვ. 230, 3. **„წყეულ იყავნ მანინ“** – იგულისხმება მანიქეიზმის დამფუძნებელი მანი.

გვ. 230, 28; 231, 1. **„ამის ჯერისათვს, ვჰგონებ, თუ იხილოს მოგუმან მან მცირედ რაჲმე ნაწილი წყალობისაჲ დღესა მას საშჯელისა“** – საუბარია იმაზე, რომ უფლის სამსჯავროზე ადამიანს მცირეოდენი სიკეთეც არ დაეკარგება.

გვ. 231, 4-5. **„საბურ მარზაპანი, ძჳ მოაბორ ნახპეტისაჲ“** – იგულისხმება მაკელარიის მხარის მმართველი საბური და მამამისი მოაბორი.¹

გვ. 231, 6. **„ენოდებოდა მაკელარია“** – დასახელებული მხარე მხოლოდ თხზულებაში იძებნება.

გვ. 234, 15. **„შუდეულსა მარტკლისასა“** – იგულისხმება სულთმოფენობის დღესასწაულის შვიდეული.

გვ. 234, 17-18. **„რომელსა ენოდების ბეთნადარა“** – ტექსტის მიხედვით, მის შემადგენლობაში შედიოდა რესთიგერი.

„მენას, ერმოგინესა და ევლრაფოს წამება“

გვ. 236, 1-2. **„წამებაჲ წმიდისა მენასი და ერმოგინესი და ევლრაფოსი“** – წმიდა მონამენი სიკვდილით დასაჯეს იმპერატორ მაქსიმიანე გალერიუსის მმართველობის დროს, დაახლოებით 313 წელს. თანამედროვე ტექსტებში მენა მოიხსენიება სახელით – მინა, ერმოგინე – სახელით ერმოგენი, ხოლო

---

¹ ამ პასაჟის შესახებ ვრცლად იხ. ს. სარჯველაძის გამოკვლევა ამავე ტომში: გვ. 452.

ევლრაფოსი – სახელით ევგრაფი. ძირითად ხელნაწერში ეს უკანასკნელი წარმოდგენილია ბარაფორის სახით.

გვ. 236, 2. „**კირიელეისონ**“ – ბერძნულად ნიშნავს „უფალო, შეგვიწყალებ.“ ხშირია ამ ლოცვის დანერა წმინდანის ცხოვრების სათაურის გვერდით.

გვ. 237, 4-5. „**მაქსიმიანოს**“ – იგულისხმება იმპერატორი მაქსიმინუსი.

გვ. 238-239. „**იხილა ჩუენებით ღამესა შინა სამნი კაცნი შემოსილნი ბრწყინვალებითა**“ – საუბარია საღვთო გამოცხადებაზე. როგორც ჩანს, წმიდა ერმოგინეს ძილში სამი ანგელოზი გამოეცხადა.

გვ. 239, 1-2. „**წარვედ და იცან ჭეშმარიტი მეფე**“ – იგულისხმება ქრისტე, როგორც ზეციური მეუფე.

გვ. 243, 1-2. „**რამეთუ სახელები თქუენი დანერილ არს ნიგნსა მას ცხოველთასა**“ – პავლე მოციქულის ეპისტოლის პერიფრაზია (ფილ. 4:3).

გვ. 246, 1-3. „**იხილნეს ორნი ანგელოზნი ბრწყინვალენი, რომელნი ჭფარვიდეს ფრთეებითა და აგრილობდეს ნეტარსა მენას**“ – მსგავსი ისტორია მოხდა ძველ აღთქმაში, როდესაც ბაბილონის მეფე ნაბუქოდონოსორმა სამი ებრაელი ყრმა ცეცხლის ღუმელში შეაგდო დასაწვავად, თუმცა უფლის ანგელოზმა დაიცვა ყრმები და ისინი ცეცხლისგან უვნებლები დარჩნენ (დან. 3:49-50).

გვ. 248, 8. „**ესმა საკრველება ათცამეტთა ეპისკოპოსთა**“ – ეს ეპისკოპოსები, სავარაუდოდ, ალექსანდრიის ადგილობრივ ეკლესიაში მოღვაწე სასულიერო პირები არიან. ამ ეკლესიის იურისდიქცია საკმაოდ დიდ ტერიტორიას მოიცავდა.

გვ. 249, 7-16. „**მსაჯული იგი წარდგა... მუნთქუესვე შეინყნარა პატივი ეპისკოპოსობისა**“ – ტექსტის თანახმად, ერმოგინე ეპისკოპოსებმა მონათლეს და ნათლობისთანავე აკურთხეს ეპისკოპოსად. საეკლესიო კანონების თანახმად (მოციქულთა მე-80 კანონი, ნიკეის პირველი მსოფლიო საეკლესიო კრების მე-2 კანონი), გამონაკლისი შემთხვევების გარდა, როცა უშუალოდ

საღვთო მადლით ამალღებენ ახალნათელღებულ ეპისკოპოსს ხარისხში, იკრძალება ახალნათელღებულის, ანუ ნეოფიტის, სასულიერო პირად კურთხევა, რათა განსაცდელში არ ჩავარდეს. ამასთანავე, ეპისკოპოსად კურთხევამდე კანდიდატმა უნდა გაიაროს დიაკვნისა და მღვდლის ხარისხები.

გვ. 251, 1. **„ჰრომთა საჯელმწიფოსა“** – იგულისხმება რომის იმპერია.

გვ. 251, 16-17. **„ემსგავსე შენ მათ, რომელნი თეატრონსა შინა საბასრობელ იქმნიან“** – ერმოგინესადმი იმპერატორის ამ მიმართვაში საუბარია იმის შესახებ, რომ რომის იმპერიაში იდგმებოდა თეატრალური სცენები, სადაც ქრისტიანობასა და ქრისტიანებს დასცინოდნენ.

გვ. 255, 6. **„სადა უკუე არს ძალი იგი გალილეველთაჲ“** – ქრისტეს გალილეველს უწოდებდნენ, რადგან ის გალილეის მხარის ქალაქ ნაზარეთში გაიზარდა, მოციქულთა ძირითადი ნაწილიც გალილეიდან იყო. ამიტომაც, ქრისტიანებსაც გალილეველებად მოიხსენიებდნენ.

გვ. 255, 15-17. **„არცა ცეცხლმან, არცა მახვლმან, არცა შუვანი მვეცთანი და არცა სხუანი სატანჯველნი შემძლებელ არიან ჩუენდა განყენებად სიყუარულსა მას ქრისტჳსა“** – პავლე მოციქულის ეპისტოლის პერიფრაზია (რომ. 8:35).

გვ. 256, 18. **„ბიზანტია ქალაქსა“** – იგულისხმება პატარა დასახლება ბიზანტიონი, რომლის ადგილას იმპერატორმა კონსტანტინე დიდმა დააარსა ქალაქი კონსტანტინოპოლი.

გვ. 257, 6-7. **„ქალკიდონით“** – იგულისხმება ქალაქი ქალკედონი.

გვ. 263, 4. **„მოვილო საქმე მონესეობისაჲ“** – იგულისხმება სამონასტრო წესის მიმდევრობა, ანუ მონაზვნობა.

გვ. 263, 12. **„მწვალებელთა“** – იგულისხმება ერეტიკოსები, რომლებიც ამახინჯებენ საღვთო სწავლებას და ეკლესიის მოძღვრების საპირისპიროდ ასწავლიან ქრისტიანულ დოგმატებს.

გვ. 263, 13. **„წარმართთა“** – სიტყვა „წარმართი“ ძველი აღთქმიდან მომდინარეობს. ებრაელები წარმართებს არამართლმორწმუნე ადამიანებს უწოდებდნენ.

გვ. 265, 12-14. **„მეოხებითა მის წმიდისაათა განჰკურნებ-
და ყოველთა სნეულებათა, ვიდრე აღდგინებამდე მკუდრეთით,
სასწაულნი იქმნეს“** – წმიდა მენას მეოხებით, უამრავი სასწაუ-
ლი აღესრულებოდა, სნეულები იკურნებოდნენ და მიცვალე-
ბულები ცოცხლდებოდნენ.

გვ. 269, 6-7. **„მონაჲ ჩემი სარწმუნოჲ, მომკუდარ იყო და
აღდგა“** – ლუკას სახარების პერიფრაზია: „ძმაჲ ესე შენი მომ-
კუდარ იყო და განცოცხლდა...“ (ლკ. 15:32).

გვ. 274, 8. **„მიუტევო ყოველი ზრუნვაჲ ჩემი უფალსა“** –
ფსალმუნის პერიფრაზია: „მიუტევე უფალსა ზრუნვაჲ შენი და
მან გამოგზარდოს შენ“ (ფს. 54:23).

გვ. 276, 6-8. **„მიერთგან არლარავინ იკადრებდა ფუცვად
ტაძარსა მისსა არცა სამართლით, არცა სიცრუვით“** – ქრისტიან-
ული სწავლების მიხედვით, ფიცი აკრძალულია. მაცხოვარი
ბრძანებს: „ხოლო მე გეტყვ თქუენ არა ფუცად ყოვლადვე ნუ-
ცა ცასა, რამეთუ საყდარი არს ღმრთისაჲ; ნუცა ქუეყანასა,
რამეთუ კუარცხლბეკი არს ფერჯთა მისთაჲ; ნუცა იერუ-
სალჴმსა, რამეთუ ქალაქი არს მეუფისა დიდისაჲ. ნუცა თავსა
შენსა ჰფუცავ, რამეთუ ვერ ძალ-გიც ერთისაცა თმისა გან-
სპეტაკებად გინა დაშავებად. არამედ იყავნ სიტყუაჲ თქუენი
ჰჴ ჰე და არაჲ არა. ხოლო უმეტესი ამათსა უკეთურისაგან
არს“ (მთ. 5:34-37).

საძიებლები

პირთა, ბიბლიურ და მითოლოგიურ პერსონაჟთა ანოტირებული საძიებელი

აბელი – ადამისა და ევას შვილი, რომელიც შურის გამო მოკლა საკუთარმა ძმამ, კაენმა. 43, 44, 46, 76.

აბრაჰამი (აბრაჰამ მართალი) – მამამთავარი, ძველალექმისეული წმინდანი, ებრაელების წინაპარი, ღვთის რჩეული, რომელსაც არაერთხელ გამოეცხადა ღმერთი და მისცა აღთქმა, რომ მის შთამომავლობაში დაიბადებოდა მესია. ცხოვრობდა ძვ. წ. XIX-XVII სს.-ში. 45, 46, 78, 79, 80, 115.

ადამი – პირველი ადამიანი. 43, 50, 75, 76.

ადერი // ადესარი – „მენას, ერმოგინესა და ევლრაფოს წამების“ ტექსტის მიხედვით, მოგვთა მთავრების მთავარი, ანუ სპარსეთის მთავარი მოგვი. 216, 219, 222.

ადესქარი – „აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტის მიხედვით, მოგვთა მთავარი და ედეავის მთავარი. 222, 225.

ადრახუსეთი – „მენას, ერმოგინესა და ევლრაფოს წამების“ ტექსტის მიხედვით, მოგვების მთავარი. 206, 225.

ავრილიანოსი // ავრილიანე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქეობის“ ტექსტის მიხედვით, ქალაქის მთავარი, ქალაქპეტი, რომელმაც ვონიფანტესთან ერთად მოისმინა ლუკაონიდე ს დადაგება, თუმცა მისგან განსხვავებით, არ მიიღო ქრისტიანობა და ღვთისგან შერისხული გარდაიცვალა. 57, 67, 68, 115, 122, 127, 192.

ათანასე ალექსანდრიელი – დაიბადა დაახლ. 295 წელს. ალექსანდრიის ეკლესიის მეთაური 328 წლიდან, პირველი მსოფლიო საეკლესიო კრების აქტიური მონაწილე, მართლმადიდებლობის უდიდესი დამცველი და არიანული ცრუ სწავლების მამხილებელი. გარდაიცვალა 373 წელს. 236.

აითალა – სპარსეთში მოღვაწე დიაკვანი, რომელიც მეფე შაბურ II-ის ბრძანებით, 378, ან 379 წელს სიკვდილით დასაჯეს ეპისკოპოს აკეფსიმასთან და მღვდელ იოსებთან ერთად. ამ დროს ის 60 წელს იყო გადაცილებული. ხსენების დღე აღინიშნება 3/16 ნოემბერს. 204, 209, 212, 220, 221, 222, 223, 225, 229, 230, 231, 234, 235.

აკეფსიმა – სპარსეთში მოღვაწე ეპისკოპოსი, რომელიც მეფე შაბურ II-ის ბრძანებით, 378, ან 379 წელს სიკვდილით დასაჯეს მღვდელ იოსებთან და დიაკვან აითალასთან ერთად. ამ დროს ის 80 წელს იყო გადაცილებული. ხსენების დღე აღინიშნება 3/16 ნოემბერს. 204, 205, 206, 207-208, 208, 209, 212, 213, 216, 217, 219, 235.

აკკლიანე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, კალავრიის (კალაბრიის) მეფე. 172, 173, 184.

აკკლიანე // ანთემი – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, კალავრიის (კალაბრიის) მეფის, აკვილიანეს, წინაპარი და მისი ტომის პირველი წარმომადგენელი, რომელმაც რამდენჯერმე წამოიწყო ბრძოლა რემინდოს წინააღმდეგ, შემდეგ კი დამარცხდა ტავროსთან. 172, 173, 174, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184.

ალექსანდრე მაკედონელი (ძვ. წ. 356-323) – მაკედონიის მეფე და ერთ-ერთი გამოჩენილი სამხედრო სტრატეგოსი, არისტოტელეს მოწაფე. შექმნა უდიდესი იმპერია, რომელიც ბალკანეთიდან ინდოეთამდე ვრცელდებოდა. 105.

აპოლონი – ხელოვნებისა და სინათლის ღმერთი ძველ ბერძნულ მითოლოგიაში, ზევსის ვაჟი. მისი მეორე სახელია ფებოსი. 92, 98.

არტაგარი – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, პრეტორის მწე, „ნათესავით ქანანელი“, ავრილიანე ქალაქპეტის ძმა, ელიდოს მამის ძმა. თანამზრახველებთან ერთად მოკლა წმიდა ბაგრატი. 192, 193, 195, 197, 198.

აჰრონი (აარონი) – ძვ. წ. XV-XIII სს.-ის მოღვაწე, მოსე წინასწარმეტყველის ძმა, პირველი მღვდელმთავარი ბიბლიურ ისტორიულ ტრადიციაში. დაიბადა ეგვიპტეში, როდესაც ებრაელები ეგვიპტელთა მონობაში იყვნენ. 46, 167.

ბაგრატი – ტავრომენელი ეპისკოპოსი, წყაროებში ასევე გვხვდება პანკრატი მღვდელმონაშის სახელით. ნაწარმოების მიხედვით, მოღვაწეობდა I საუკუნეში, მონათლა პეტრე მოციქულმა ოჯახთან ერთად, ეპისკოპოსად აკურთხეს პეტრე და პავლე მოციქულებმა. წარმართებმა ქვებით ჩაქოლეს. მისი ხსენების დღეა 9/22 თებერვალი და 9/22 ივლისი. 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 48, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 64, 65, 66, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 94, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 138, 139, 140, 141, 143, 145, 146, 147, 148, 154, 155, 161,

162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172,
173, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 193, 194, 195,
196, 197, 198, 200, 201, 202, 203.

გაბრიელი – მთავარანგელოზი, ანგელოზთა უმაღლესი დასის
წევრი. 50, 82.

გორდიო – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის
მიხედვით, მთავარი ქალაქ სვირაკუსის მხარეში, რომე-
ლიც ბაგრატმა დალოცა სელევკოსთან ერთად. 169.

დავითი – ბიბლიური პერსონაჟი, წმიდა მეფე და წინასწარმეტ-
ყველი, 150 ფსალმუნის ავტორი. 31, 35, 46, 81, 82, 115.

დიოსი – იგივე ზევსი. 92, 93.

ევა – ბიბლიური ადამის ცოლი, პირველი ქალი. 76.

ევაგრე ეპისკოპოსი – წმიდა ბაგრატის მოწაფე, მისი „ცხოვრე-
ბისა და მოქალაქობის“ ავტორი. ბაგრატმა ის თან გაი-
ყოლა, როცა სახლი დატოვა და პეტრე მოციქულთან
გაემგზავრა. ევაგრემ სასულიერო ხარისხი მიიღო და
მოძღვარს ეხმარებოდა მისიონერულ საქმიანობაში. 25,
35, 53, 120, 151, 163, 164, 190, 193, 197, 198, 202.

ევრაპიოსი – წმიდა მენას სასწაულის ტექსტის მიხედვით, პი-
რი, რომელმაც ორი ბარძიმი დაამზადებინა, ერთი წმი-
და მენას ტაძრისთვის და მეორე – თავისთვის. უკეთესი
თავისთვის დაიტოვა და წმიდა მენას სასწაულის შედე-
გად გონს მოეგო. 265.

ევლრაფო (ევგრაფო) – მენას მწიგნობარი. იმპერატორ მაქსი-
მიანე გალერიუსის ბრძანებით, მენასთან და ერმოგი-

ნესთან ერთად სიკვდილით დასაჯეს დაახლოებით 313 წელს. ხსენების დღე აღინიშნება 10/23 დეკემბერს. 236, 256.

ელიდოსი // ელიდო – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, ქალაქის მთავარი, ავრილიანე ქალაქპეტის ძე, რომელიც ტავრომენიის (იმავე ტაორმინის) ქალაქპეტად დაინიშნა ვონიფანტე მთავრის საომრად ყოფნის პერიოდში. 115, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 143, 144, 193.

ენოსი – ბიბლიური პერსონაჟი, სეითის ვაჟი, ქრისტეს წინაპარი. 46.

ენუქი (ენოქი) – ბიბლიური პერსონაჟი. ბიბლიაში მის შესახებ წერია: „და იქმნეს ყოველნი დღენი ენუქისნი სამასსამეოცდახუთ წელ. და სათნო ეყო ენუქ ღმერთსა და არა იხოვა, რამეთუ გარდაცვალა იგი ღმერთმან“ (დაბ. 5:24). საეკლესიო სწავლების მიხედვით, უფალმა ენუქი ცოცხლად აღიყვანა ზეცაში. ეკლესიის წმიდა მამები, ეფრემ ასური და იოანე დამასკელი, წერენ, რომ ბოლო ჟამს ორი წინასწარმეტყველი – წმ. ენოქი და წმ. ელია ამხელენ ანტიქრისტეს. 46.

ეპაფროდიტე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, დიაკვანი. 106, 141.

ეპიფანე // ეტჟფანე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, მენავეთმოდვარი. თავდაპირველად ერქვა ლუკაონიდე, რომელიც პეტრე მოციქულმა რომილოსთან ერთად მონათლა. 38, 51, 54, 56, 90, 91, 103, 106, 126, 145, 169, 196, 202.

ერმოგინე (ერმოგენი) – იმპერატორ მაქსიმიანე გალერიუსის ხელქვეითი, რომელიც იმპერატორმა ალექსანდრიაში გაგზავნა ქრისტიანი მენას დასასჯელად. ერმოგინე თავადაც გაქრისტიანდა და გახდა ეპისკოპოსი. განრისხებულმა იმპერატორმა ის მენასთან ერთად სიკვდილით დასაჯა დაახლოებით 313 წელს. ხსენების დღე აღინიშნება 10/23 დეკემბერს. 236, 238, 242, 243, 249, 251, 252, 254, 255.

ესავი – ბიბლიური პერსონაჟი, ედომელთა მამამთავარი, ისაკისა და რებეკას ვაჟი, იაკობის ტყუპისცალი. 78.

ესაია – წინასწარმეტყველი, ბიბლიის ერთ-ერთი წიგნის ავტორი. გადმოცემის თანახმად, კერპთმსახურმა მეფე მანასემ მოისურვა მისი მოკვლა და ბრძანა მისი დაჭერა. ესაია ხის ფულუროში დაიმალა, მაგრამ მტანჯველებმა იპოვეს და ხესთან ერთად გადახერხეს. მოღვაწეობდა ძვ. წ. VIII–VII სს.-ში. 81.

ვენედიკტა – ანოტაციისთვის იხ. **ხრუსე**. 110, 123, 124.

ვონიფანტე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, ქალაქ ტავრომენიის (იმავე ტაორმინის) მთავარი, რომელმაც ქრისტიანული სარწმუნოება მიიღო. 57, 58, 60, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 95, 99, 104, 106, 113, 114, 120, 121, 135, 136, 138, 142, 145, 167, 169, 172, 184, 185, 191, 192, 193, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 203.

ზაქარია – წმიდა წინასწარმეტყველი, წმიდა იოანე ნათლისმცემლის მამა. დასაჯეს სიკვდილით. 82.

ზევსი – ბერძნული მითოლოგიის თანახმად, ელვის, ქუხილისა და ცის ღმერთი. 96.

ზერუთი – მოგვთა მთავარი, რომელმაც წინა მთავარი ადერი შეცვალა. 224.

იაკობი – ბიბლიური პატრიარქი, ისაკისა და რებეკას ვაჟი, ებრაელი ტომების წინაპარი. მისი თორმეტი ვაჟი ითვლება ისრაელის თორმეტი ტომის დამფუძნებლად. იაკობი ცნობილია, როგორც ისრაელი. 46, 78, 79, 80.

იოვანე – ნათლისმცემელი, იესო ქრისტეს წინამორბედი და უდიდესი წინასწარმეტყველი. ჰეროდემ ჰეროდიადას საამებლად იოანე ნათლისმცემელი საპყრობილეში ჩასვა, შემდეგ კი თავი მოაკვეთინა. მისი ხსენების დღე, როგორც გამორჩეული წმინდანისა, წელიწადში რამდენჯერმე აღინიშნება. 50, 82, 83.

იოსები – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, ხატმწერი, რომელსაც „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ მიხედვით, პეტრე მოციქულმა ქრისტეს ხატის დაწერა დაავალა, თუმცა სხვაგან ამის შესახებ ცნობები არ მოგვეპოვება. 32, 50.

იოსები – მამამთავარი, იაკობის ძე, რომელიც ძმებმა გაყიდეს. იოსები აღმოჩნდა ეგვიპტეში და ფარაონის შემდეგ პირველი კაცი გახდა. როცა ქანაანის მიწაზე შიმშილობა ჩამოვარდა, იაკობის ოჯახს ეგვიპტეში მოუწია გადასახლება, სადაც მათ იოსებმა გაუწია მასპინძლობა. ოჯახს ის გარდაცვლილი ეგონა. 46.

იოსები – წმიდა იოსებ დამწინდველი, დავით მეფის ჩამომავალი. ცხოვრობდა თავშეკავებული ცხოვრებით. როცა

ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელმა ქალწულობის აღთქმა დადო, მღვდელმთავრებმა მისი მეურვეობა ოთხმოცი წლის იოსებს მიანდვეს. ნეტარს ანგელოზმა აუწყა, რომ ქალწული მარიამისგან ძე ღვთისა უნდა შობილიყო. იგი გახდა მოწმე მწყემსებისა და მოგვების მიერ ახალშობილი მესიის თაყვანისცემისა. ღვთისმშობელი და ჩვილი მაცხოვარი ჰეროდეს რისხვისთვის რომ განერიდებინა, წმინდანი, ანგელოზის მინიშნებით, მათთან ერთად გაიქცა ეგვიპტეში, სადაც ხუროს შრომით არჩენდა ყოვლადწმინდა დედას და მის ღვთაებრივ ძეს. ბოლოს, ასი წლის ასაკში, იოსებ დამწინდველმა მშვიდობით შეავდრა სული უფალს. 82.

იოსები – სპარსეთში მოღვაწე მღვდელი, რომელიც მეფე შაბურ II-ის ბრძანებით, 378, ან 379 წელს სიკვდილით დასაჯეს ეპისკოპოს აკეფსიმასთან და დიაკვან აითალასთან ერთად. ამ დროს ის 70 წელს იყო გადაცილებული. ხსენების დღე აღინიშნება 3/16 ნოემბერს. 204, 209, 210, 211, 213, 219, 222, 223, 224, 226, 227, 228, 232, 233, 234, 235.

ირა – იგულისხმება ჰერა, ძველ ბერძნულ მითოლოგიაში კრონოსისა და რეას უფროსი ასული, ზევსის ცოლი, უზენაესი ქალღმერთი, ქორწინებისა და მშობიარობის მფარველი. 106.

ირონია – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, წარმართული ღვთაების მშობელი. მის ასულს ეთაყვანებოდნენ. 61.

ისაკი (ისააკი) – მამამთავარი, აბრაამის ძე, ძველალთქმისეული წმინდანი, ებრაელების წინაპარი, ღვთის რჩეული. 45, 46, 78, 79, 80.

ისდანდული – „მენას, ერმოგინესა და ევლრაფოს წამების“ ტექსტის მიხედვით, ქრისტიანი ქალი, რომელიც, როგორც ტექსტიდან ირკვევა, სხვა ჰაგიოგრაფიულ ძეგლშიც იხსენიება.¹ 223, 232, 233.

ისუ – ნავეს ძე. ძვ.წ. XIV-XIII სს.-ის მოღვაწე, ებრაელთა მეთაური ქანაანში ლაშქრობისას, რომელიც მოსემ თავის შემცვლელად დაადგინა. მისი ცხოვრება აღწერილია ბიბლიურ წიგნში: „ისუ ნავესი.“ მისი მეთაურობით გადალახეს ებრაელებმა მდინარე იორდანე და დაიწყეს დამკვიდრება ქანაანის მიწაზე. 46, 80, 115.

იუდა – ქრისტეს მოციქული, რომელმაც მაცხოვარი 30 ვერცხლად გაყიდა და სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა. 50, 84, 193.

კაენი – ადამისა და ევას შვილი, რომელმაც შურის გამო მოკლა საკუთარი ძმა აბელი. 43, 44, 76.

კრონოსი – ელინური ღვთაება, მეორე თაობის დიდი ღმერთი, ურანოსისა და გეას შვილი. გეამ უწინასწარმეტყველა, რომ თავისი შვილი დაამხოდა, რის გამოც ახალშობილ შვილებს ყლაპავდა. 106.

ლუკაონიდე – ანოტაციისთვის იხ. **ეპიფანე** // **ეტკვანე**. 38, 51, 53, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 86, 87, 89, 90.

ლუსონი – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, ტავრომენელთა წარმართული ღვთაება, რომელიც წმიდა ბაგრატის მიერ შეიმუხრა. 86, 87, 88, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 88, 100, 101, 126.

---

¹ იხ. Gallonio, 2013: 61.

მათე – მახარებელი, ქრისტეს მოციქული, ერთ-ერთი სახარების ავტორი, რომელიც თავიდან მებაჟე იყო. სიკვდილით დასაჯეს ეთიოპიაში 74 წელს. 113.

მანინი (დაახლ. 216-276) – მანიქეველობის დამფუძნებელი მანი (მანესი). მისი რელიგიური მოძღვრება წარმოადგენდა ქალდეურ-ბაბილონური, სპარსული (ზოროასტრიზმი, მაზდეანობა) მითებისა და ქრისტიანული მოძღვრების სინთეზს, რომელიც ფართოდ გავრცელდა სპარსეთიდან ჩინეთამდე. ქადაგებდა დუალიზმს. ითვლებოდა ზეციდან მოვლენილად. 230.

მარკიანოსი // მარკიანე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, იერუსალიმის მკვიდრი, რომელმაც პეტრე მოციქულთან სხვა ქრისტიანები მიიყვანა და რომილოსთან ერთად ნავით იმოგზაურა. შემდეგ სვირაკუსის ეპისკოპოსი გახდა. 36-39, 48, 51, 64, 155, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 189.

მაქსიმიანოსი // მაქსიმიანე – გაიუს გალერიუს ვალერიუს მაქსიმინუს დაზა (270-313). ისტორიაში შესულია მაქსიმინ II დაზას (ან დაია) სახელით. რომის იმპერატორი 305-313 წლებში. განსაკუთრებული სისასტიკით დევნიდა ქრისტიანებს. თავის პირველ განკარგულებაში, რომელიც გამოიცა 306 წელს, გუბერნატორებს მოსთხოვა, რომ ყველა მამაკაცი, ქალი და ბავშვი ეიძულებინათ, წარმართული ღმერთებისთვის მსხვერპლი შეენიროთ. შემდეგ დევნა გარკვეული დროით შეწყდა, მაგრამ 309 წელს მაქსიმინუსმა კვლავ განაახლა. ახალი დევნა გამოირჩეოდა არნახული სისასტიკით. 313 წელს იგი იმპერატორ ლიკინიუსთან ბრძოლაში დამარცხდა და მონის ტანსაცმელში გადაცმული გაიქცა. ნიკომიდიაში დასაჯა

ქურუმები, რომლებიც მას გამარჯვებას უნინასწარმეტყველებდნენ. ამის შემდეგ ტარსუსში მოულოდნელად ავად გახდა და გარდაიცვალა 43 წლის ასაკში. გადმოცემის თანახმად, მაქსიმინუსი სიკვდილამდე დაბრმავდა და ცოცხალ ჩონჩხად გადაიქცა. 237, 238, 250, 251, 255, 256, 258.

მაქსიმიანოსი // მაქსიმინოსი // მაქსიმინე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, პეტრე მოციქულმა აკურთხა პონტოს ეპისკოპოსად. მანვე მიუთვალა ბაგრატის ყოველი სახლეულობა, მონაგები და ეკლესია, რომელიც მის სახლში ააშენა. 29, 30, 31, 35, 189, 190.

მელაფორი – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, კუნძულ სიცილიაზე მდებარე ქალაქ ტავრომენიიდან (ტაორმინიდან) 90-150 კილომეტრის რადიუსში მოთავსებული ერთ-ერთი დასახლების განმგებელი. 149, 150, 152, 159.

მენა (მინა) – იმპერატორ მაქსიმიანე გალერიუსის ხელქვეითი, ფარული ქრისტიანი, რომელიც იმპერატორმა ალექსანდრიაში გაგზავნა ქრისტიანთა დასასჯელად. წმინდანმა, ნაცვლად ქრისტიანთა დევნისა, ქრისტიანობის ქადაგება დაიწყო. განრისხებულმა იმპერატორმა ის სიკვდილით დასაჯა დაახლოებით 313 წელს. ხსენების დღე აღინიშნება 10/23 დეკემბერს. 236, 237, 240, 241, 242, 243, 246, 247, 249, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 259, 261, 263, 264, 265, 266, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276.

მენია – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, მითოლოგიური პერსონაჟი, ტავროს ცოლი. 52, 105, 173, 174, 176, 178, 180, 182, 184.

მოაზორი – „აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტის მიხედვით, მაკელარიის მმართველი, საბურ მარზაპანის მამა. 231.

მოსე – ძვ. წ. XV-XIII სს.-ის მოღვაწე, ებრაელთა რჯულმდებელი და განმათავისუფლებელი, დიდი წინასწარმეტყველი, ბიბლიის პირველი 5 წიგნის ავტორი. იცხოვრა 120 წელი. 46, 49, 79, 80, 115, 117, 167.

ნებროთი – ბიბლიური პერსონაჟი, ქამის შთამომავალი. ბიბლიაში მის შესახებ წერია: „ესე იყო გმირი მონადირე წინაშე უფლისა ღმრთისა“ (დაბ. 10. 9). 174, 183.

ნეოფიტე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, დიაკვანი. 146-148.

ნოე – ბიბლიური მამამთავარი, რომელმაც ღვთის ბრძანებით კიდობანი ააშენა. 44, 46, 77, 78.

ონისიფორე – ანოტაციისთვის იხ. **ქსანთიპო**. 106, 127, 137, 138, 145, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 155, 157, 158, 159, 162, 163, 164, 165, 170, 171, 189.

ოსტიკოსი – „მენას, ერმოგინესა და ევლრაფოს წამების“ ტექსტის მიხედვით, პირი, რომელმაც წმიდა ერმოგინე იმპერატორ მაქსიმიანესთან დააბეზლა. 250.

პავლე – იგივე სავლე, ქრისტეს მოციქული. თავდაპირველად დევნიდა ქრისტიანებს, შემდეგ კი მოციქულთა თავი გახდა. ავტორია ახალაღთქმისეული 14 ეპისტოლისა. 67 წელს ქალაქ რომში თავი მოჰკვეთეს. 36, 38, 42, 48, 147.

პავლინა – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, დედადიაკონი, ანუ დიაკონისა, რომელმაც დაიტირა წმიდა ბაგრატი. 197.

პაპასი – „აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტის მიხედვით, პირი, რომელმაც წმიდა აკეფსიმას მონამებრივი აღსასრული იწინასწარმეტყველა. 205, 206.

პეტრე – იგივე სიმონი, ქრისტეს მოციქული. 67 წელს ქალაქ რომში ჯვარზე გააკრეს თავდაყირა. 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 48, 50, 53, 54, 64, 65, 71, 84, 85, 99, 103, 114, 115, 186, 188, 189, 190, 191, 200.

პილატე – პონტოელი, რომის იმპერიაში შემავალი იუდეის პროვინციის მეხუთე პრეფექტი იმპერატორ ტიბერიუსის დროს. მისი ნებართვით დასაჯეს ქრისტე სიკვდილით. 84.

პრისკლე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, პავლე მოციქულის მონაფე. 37.

რემინდო // რემინდოსი – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, მითოლოგიური პერსონაჟი, დაკავშირებული ქალაქ ტაორმინის მითოლოგიურ ისტორიასთან, მენიას პირველი ქმარი. ფლობდა ტერიტორიებს აპენინის ნახევარკუნძულის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში. მოკლულ იქნა კალავრიის (კალაბრიის) მეფის, აკვილიანეს, წინააღმდეგ გამართულ თავდაცვით ბრძოლაში. 173, 174, 175, 176, 177, 178, 180, 182.

რომილოსი // რომილესი – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, მენავე, რომელიც პეტრე მოციქულმა ლუკაონიდესთან (იმავე ეპიფანესთან) ერ-

თად მონათლა. მარკიანოსი მისი ნავით გაემგზავრა. 38, 51, 62, 64.

საბური – იგულისხმება სპარსეთის მეფე შაბურ II. მეფობდა 70 წლის განმავლობაში, 309 წლიდან 379 წლამდე. ატარებდა მკაცრ რელიგიურ პოლიტიკას და ქრისტიანებს სასტიკად დევნიდა. 204, 215, 217, 225.

საბური – „აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტის მიხედვით, მაკელარიის მხარის მარზაპანი, რომელმაც მოგვთმთავარ ადესქარის მსგავსად, იოსებისა და აითალას ჩაქოლვის ბრძანება გასცა. 231.

სამოელი (სამუელი) – ისრაელის უკანასკნელი მსაჯული და წინასწარმეტყველი, „მეფეთა 1-4“ წიგნების (ძველი აღთქმის ნაწილი) ავტორი. მოღვაწეობდა ძვ. წ. XI-X სს.-ში. მან აკურთხა საული და დავითი ისრაელის მეფეებად. გარდაიცვალა 88 წლის ასაკში. დაკრძალეს რამაში. 81.

საული – ებრაელების პირველი მეფე. თავდაპირველად ღმერთს ემსახურებოდა, შემდეგ კი განუდგა. ცხოვრობდა ძვ. წ. XI ს.-ში. 80.

სეითი – ბიბლიური პერსონაჟი, ადამისა და ევას მესამე შვილი. 46.

სელევკოსი – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, მთავარი ქალაქ სვირაკუსის მხარეში, რომელიც ბაგრატმა დალოცა გორდიოსთან ერთად. 169.

სერაბინი (სერაბიმი, სერაფიმი) – ზეციური იერარქიის ცხრა დასიდან პირველი სამეულის წევრი. 111.

სერგია – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, ობოლი ქალწული, რომლის დაც შეუყვარდა ქალაქპეტ ელიდოსს. 128.

სკამანდრო (სკამანდროსი) – ძველი ბერძნული მითოლოგიის ღმერთი, მდინარის ღვთაება. ტროას ომის დროს აქილევსმა ტროელთა გვამებით ამოავსო მდინარე სკამანდროსი, მდინარის გაბრაზებული ღვთაება ნაპირებიდან გადმოვიდა და გმირს დაედევნა. 122, 123, 124, 125, 129, 132, 144, 194.

სოლომონი – სოლომონ ბრძენი, ებრაელების მეფე, დავით მეფესალმუნის შვილი, ქრისტეს წინაპარი. მოღვაწეობდა ძვ. წ. X ს.-ში. 81.

სტეფანე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, წმიდა ბაგრატის თანამოღვაწე, მისგან ეპისკოპოსად ხელდასხმული. 188.

ტავრო // ტავროსი – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, მითოლოგიური პერსონაჟი, მენიას ქმარი. 52, 67, 105, 142, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184.

ტატიანე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, დიაკვანი, წმიდა ბაგრატის თანამოღვაწე. 186, 187, 192, 196, 202.

ფალკონი – წარმართული ღვთაება, ფალკონილას ძე. „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით,

ყოველწლიურად 3 ჭაბუკსა და 73 სულ ხბოს სწირავდნენ მსხვერპლად. 52, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 61, 64, 65, 66, 67, 68, 92, 93, 95, 100, 126.

ფალკონილა – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, წარმართული ღვთაება, ფალკონის დედა. 52, 60.

ფინეზი – მართალი ფინეზი, იუდეველთა მღვდელმთავარ აარონის შვილიშვილი და მღვდელმთავარ ელიაზარის შვილი. როდესაც ებრაელი ერის ერთ-ერთმა წარმომადგენელმა სახალხოდ დაინყო ცოდვის ჩადენა და ღმერთის ღალატი, განრისხებული ფინეზი შევიდა კარავში და ხალხის მაცდუნებელი შუბით განგმირა. წმიდა ფინეზის ამ საქციელმა ისრაელელებს ღვთის რისხვა აარიდა. ელეაზარის გარდაცვალების შემდეგ იგი მღვდელმთავრად აირჩიეს. 198.

ქამი – ბიბლიური პერსონაჟი, ნოეს ვაჟი. 174.

ქერობინი // ქერუბინი – ზეციური იერარქიის ცხრა დასიდან პირველი სამეულის წევრი. 76, 111.

ქსანთიპოსი // ქსანთიპო – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, ფილოსოფოსი, ქალაქის მთავარი, რომელიც ბაგრატმა მონათლა და ონისიფორე უწოდა. 106, 126, 127, 134, 155.

ხრუსე // ხრვსე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, ქურუმი ქალი, რომელიც ბაგრატმა მონათლა და ვენედიკტა უწოდა. 106, 122.

გეოგრაფიულ სახელთა ანოტირებული საძიებელი

აგნენტი – სავარაუდოდ, დღევანდელი ქალაქი აგნონე. მდებარეობს ისერნიის პროვინციაში, სამხრეთ იტალიის მოლისის რეგიონში. 116.

ადრანი – „აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტის მიხედვით, სოფელი სპარსეთში. 206.

ადრიას ზღვა – იგივე ადრიატიკის ზღვა, ხმელთაშუა ზღვის ნაწილი. 173.

ალექსანდრია – ალექსანდრე მაკედონელის მიერ დაარსებული ისტორიული ქალაქი ეგვიპტეში. 236, 237, 259, 265, 271.

ანტიოქია – იგივე დიდი ანტიოქია, ან სირიის ანტიოქია, უძველესი ქალაქი მდინარე ორონტესის აღმოსავლეთ სანაპიროზე, დღევანდელი ანთაქიას (თურქეთი) მახლობლად. 25, 26, 33, 36, 62.

არბილი – სავარაუდოდ, ერაყის ქურთისტანის დედაქალაქი ერბილი, იგივე ჰავლეური. მდებარეობს რეგიონის ცენტრალურ ნაწილში, ბაღდადის ჩრდილო-აღმოსავლეთით. ფიქრობენ, რომ პირველი დასახლება აქ ქრისტეს შობამდე 5000 წელს უნდა გაჩენილიყო. ამის გამო ერბილი ერთ-ერთ ყველაზე დასახლებულ პუნქტს წარმოადგენდა. 206, 222.

ასია – აზია. 57, 62, 191.

ასურეთი – ძველი სახელმწიფო დღევანდელი ერავის ტერიტორიაზე. ჩამოყალიბდა ძვ. წ. II ათასწლეულში შუამდინარეთის ჩრდილოეთ ნაწილში. 174, 175.

აფრიკეთი (აფრიკა) – დედამიწის ერთ-ერთი კონტინენტი. 37.

ბეთლაჰაბა // ბეთლამადი – „აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტის მიხედვით, დაბა სპარსეთში, საიდანაც იყო მღვდელი იოსები. 209 // 215.

ბეთნადარა – „აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტის მიხედვით, ადგილი, რომლის შემადგენლობაშიც შედიოდა დაბა რესთიგარი, სადაც სიკვდილით დასაჯეს დიაკვანი აითალა. 234.

ბიზინტია – იგივე ბიზანტიონი // ბიზანტიუმი, პატარა დასახლება, რომლის ადგილას იმპერატორმა კონსტანტინე დიდმა დააარსა ქალაქი კონსტანტინოპოლი. 256, 257.

ბითრედნე – „აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტის მიხედვით, დაბა სპარსეთში, საიდანაც იყო დიაკვანი აითალა. 209.

დორაკი // დორაქი – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტში დასახელებული გეოგრაფიული ადგილი, რომელიც ძირითად ნუსხაში ამ ორი ვარიანტითაა მოცემული და სხვა ნუსხებში სახელდება, როგორც დოროქი, ან დურაკი, მოხსენიებულია, როგორც ავარიელეების საცხოვრისი. თუ ამ ეთნონიმის ქვეშ იგულისხმება თურქულენოვანი ტომები, მაშინ საუბარი უნდა იყოს თურქეთში, ბურსას პროვინციაში, მდებარე ადგილზე. 119, 138.

დორაკინი – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, დორაკინი უნდა ყოფილიყო ქალაქ ტავრომენიდან (ტაორმინიდან) 90-150 კილომეტრის რადიუსში, ქალაქ სვირაკუსის მიდამოებში, კუნძულ სიცილიის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში. 148, 163.

ეგვიპტე – ქვეყანა ჩრდილოეთ აფრიკაში. სუეცის ყელით დაკავშირებულია აზიასთან. 46, 78, 79, 251.

ელეავი – „აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტის მიხედვით, ქვეყანა, რომლის შემადგენლობაში შედიოდა ქალაქები – ადესქარი და არბილი. 222.

ეტნა – მოქმედი ვულკანი იტალიაში, კუნძულ სიცილიაზე. ამჟამად ყველაზე მაღალი და აქტიური ვულკანია ევროპაში. 85, 104, 116, 183.

ვარაღდეს ზღუდე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, გამოქვაბული სიცილიაში, ქალაქ ტავრომენიაში (იმავე ტაორმინაში). 133.

იერუსალემი (იერუსალიმი) – ისრაელის სახელმწიფოს ისტორიული დედაქალაქი. 33, 36, 84.

იორდანე – მდინარე. სათავეს იღებს ჰერმონის მთის მისადგომებთან. გაედინება კინერეთის ტბაზე და უერთდება მკვდარ ზღვას. ქვემო დინებაში ის წარმოადგენს ბუნებრივ საზღვარს ისრაელსა და იორდანის შორის. 83.

ისრაელი – სახელმწიფო ახლო აღმოსავლეთში, ხმელთაშუა ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროზე. 40, 79, 80, 117.

კალავრია – თანამედროვე კალაბრია. წარმოადგენს ჩექმის ფორმის აპენინის ნახევარკუნძულის „წვერს.“ დედაქალაქია კატანძარო. რეგიონი, ძირითადად, მთიანია და გადაკვეთილია რამდენიმე მასივით. 172, 173, 182, 188, 189.

კასტორი – სავარაუდოდ, ადგილი აპენინის ნახევარკუნძულის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში. 173.

კილიკია – მცირე აზიის ისტორიული ოლქი (თანამედროვე თურქეთის სამხრეთი ნაწილი). მის ტერიტორიაზე მდებარეობდა ქალაქი თარსუსი (ტარსი), საიდანაც იყო პავლე მოციქული. 36, 37.

კონქილე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქეობის“ ტექსტის მიხედვით, მდინარე ქალაქ ტარანტოს სიახლოვეს მიედინებოდა. შესაძლოა. ეს იყოს მდინარე გრავინას ძველი სახელწოდება. 174.

ლაკედემონი [ბერძ. Λακεδαίμων] – იგივე სპარტა, ძველი ბერძნული ქალაქ-სახელმწიფო. 57.

მაკედონია – ისტორიული და გეოგრაფიული რეგიონი ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე. ანტიკურ ხანაში წარმოადგენდა მაკედონიის სამეფოს ცენტრს, რომელიც ალექსანდრე მაკედონელის მმართველობის დროს ძლიერ იმპერიად იქცა. 119.

მაკელარია – ქალაქი, საიდანაც, „აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტის მიხედვით, იყვნენ საბურ მარზაპანი და მამამისი მოაბორ ნახპეტი. 231.

მელაფორო – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, კუნძულ სიცილიის ქალაქ ტავრომენიდან (ტაორმინიდან) 90-150 კილომეტრის რადიუსში მოთავსებული ერთ-ერთი დასახლება. სიცილიის ძველ რუკებზე არ იძებნება. როგორც ჩანს, ავტორი (ან მთარგმნელი) დასახლებას მოიხსენიებს მისი განმგებლის სახელით. 158.

მელიტე – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, ჭალაკი, რომელიც დორაკინის ახლოს მდებარეობდა (იხ. დორაკინი). 159.

მელოდონი – სავარაუდოდ, აპენინის ნახევარკუნძულის უკიდურეს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში მდებარე ძველი ქალაქი. 180.

მენამული ზღვა – იგივე წითელი ზღვა. მდებარეობს აფრიკის კონტინენტსა და არაბეთის ნახევარკუნძულს შუა. 46, 79.

ნაისონი – ერთ-ერთი ნაკლებად ცნობილი ქალაქი სპარსეთში. საეკლესიო იურისდიქციის მხრივ, ექვემდებარებოდა მოსულის, ან ნინევიის სამიტროპოლიტოს. 204.

პალატამო – შესაძლოა, ეს იყოს სიცილიის ჩრდილოეთ ნაწილში მდებარე მდინარე ჰიმერა (Himera Settentrionale). 158.

პალია – ადგილი, სადაც პრისკლე წავიდა საქადაგებლად. მსგავსი ტერიტორიული ერთეული, ტექსტის გარდა, სხვაგან არ იძებნება. სავარაუდოდ, სახელი დამახინჯებულია და ის უნდა იყოს იგივე გალია, რომის იმპერიის პროვინცია მის აღმოსავლეთ ნაწილში, რასაც მხარს

უჭერს „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ თხზულების B ნუსხა. 37.

პელორი – სავარაუდოდ, იგივე მთა პელორუსი, რომელიც მდებარეობს სიცილიის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში, აპენინის ნახევარკუნძულის უკიდურეს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილთან კვეთაზე. 173.

პეტრონიკე – შესაძლოა, ეს იყოს დღევანდელი პეტრალია სოპრანა (სიცილიური: Pitralia Suprana), კომუნა (მუნიციპალიტეტი) სიცილიაში, პალერმოს სამხრეთ-აღმოსავლეთით. 158.

პონტო – ელინისტური სამეფო შავი ზღვის სამხრეთ სანაპიროზე, მცირე აზიის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში. 25, 28, 84.

რაბენი – შესაძლოა, ეს იყოს თანამედროვე რავენა, რომელიც მდებარეობს ადრიატიკის ზღვის მახლობლად. ზღვასთან დაკავშირებულია არხით. თავის დროზე წარმოადგენდა რომაული საზღვაო ფლოტის უმნიშვნელოვანეს ბაზას და დასავლეთ რომის იმპერიის დედაქალაქს. 188.

რესთიგარი – „აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ტექსტის მიხედვით, დაბა, სადაც სიკვდილით დასაჯეს აითალა დიაკვანი. შედიოდა ბეთნადარის შემადგენლობაში. 234.

რიგი – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, იგივე მთა პელორი. შესაძლოა, ეს იყოს თანამედროვე ქალაქი იტალიაში – რეჯო-დი-კალაბრია, რომელიც კალაბრიის რეგიონში ამავე სახელწოდების პროვინციის ადმინისტრაციული ცენტრია. მდებარეობს

აპენინის ნახევარკუნძულის უკიდურეს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში. ძველ რუკებზე აღნიშნულია, როგორც Reggio. 173, 175, 188.

როიკო – „ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ტექსტის მიხედვით, მდინარე უნდა ყოფილიყო აპენინის ნახევარკუნძულის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში. 173.

სალინო – ტირენიის ზღვის შემადგენელი ნაწილი, სალინეს (სალერნოს) ყურე. მდებარეობს აპენინის ნახევარკუნძულის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში, კერძოდ, კალაბრიაში. 173, 175.

სიცილია – თანამედროვე სიცილია, ყველაზე დიდი კუნძული ხმელთაშუა ზღვაში, იტალიის ავტონომიური რეგიონი. 25, 38, 51, 114, 119, 180, 181, 182, 190.

სიმონიდი – ადგილი იტალიაში, კუნძულ სიცილიაზე, ქალაქ ტაორმინაში, ფალკონის საკერპოს მახლობლად. 68.

სვრაკუსე – იგივე სირაკუზა, ქალაქი და ნავსადგური იტალიაში, კუნძულ სიცილიის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში, ნაწილობრივ კუნძულ ორტიჯაზე. 38, 62, 134, 151, 155, 161, 163, 168, 169, 170, 189.

სპარსეთი – აქ: ისტორიული სპარსეთის იმპერია, ძველი სახელმწიფო, რომელიც წარმოიშვა ირანის ტერიტორიაზე ძვ. წ. 558 წელს. 204, 216.

ტავრომენია – იგივე **ტაორმინა**, ისტორიული ქალაქი სიცილიის აღმოსავლეთ სანაპიროზე. 38, 59, 119, 155, 161, 162, 172, 180, 184.

ტერენტო (ტარანტო) – ტარანტოს პროვინციის დედაქალაქი აპულიის რეგიონში, იტალიის სამხრეთ-აღმოსავლეთ სანაპიროზე. 119, 173, 174.

ტერმინი – შესაძლოა, ეს იყოს თერმინი იმერესი (Termini Imerese), ქალაქი სიცილიის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში, ქალაქ პალერმოს სამხრეთ-აღმოსავლეთით. კართაგენელებმა მას უწოდეს „თერმინი ჰიმერესი“ ახლომდებარე ჰიმერას განადგურების შემდეგ, ძვ. წ. 409 წელს. 116.

ტიტო – სავარაუდოდ, ტაორმინის ახლოს მდებარე ზღვისპირა დასახლება ეტნის მთის აღმოსავლეთით. 116.

ტრაფეკი – კასტორთან ახლოს მდებარე მხარე, აპენინის ნახევარკუნძულის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში. 173.

ფალკონი – ადგილი კუნძულ სიცილიაზე, ქალაქ ტაორმინაში, სადაც აღმართული იყო ფალკონის კერპი. 51, 165.

ქალკიდონი – იგივე ქალკედონი (ბერძ. Χαλκηδών), ანტიკური ხანის ქალაქი. მდებარეობდა მცირე აზიის ნახევარკუნძულის დასავლეთით, მარმარილოს ზღვის სანაპიროზე. დღეს წარმოადგენს სტამბოლის აზიური ნაწილის ერთ-ერთ რაიონს, სახელწოდებით „ქადიქიოი.“ 257.

ნისქლოვანი – სავარაუდოდ, ეტნის მთის მიმდებარე ერთ-ერთი სოფელი, სადაც ისტორიულად მრავლად იყო ქარისა და წყლის ნისქვილები: ზაფერანა, ეტნია, მილო, ბელპასო თუ სხვ. 116.

ხერხოვანის მთა (Monte Chercovano) – შესაძლოა, ეს იყოს მთა ჩერხოვანო სამხრეთ-იტალიაში. 173.

პრომათ საჯელმნიფო – რომის იმპერია.

პრომი – რომის უძველესი იმპერიის დედაქალაქი. 37, 175, 191, 200, 251.

პურიასტანი – იგივე ისრაელი. 26.

ლექსიკონი

ავშარა – ლაგამი 148,22.

აზნაურება – თავისუფლება 83,24-25; 139,6.

ამის ჯერისათვის – ამის გამო; ამის შესახებ 60,15-16; 93,18; 96,9; 222,19; 230,28.

ანთრაკი – ძვირფასი ქვა, ცეცხლის ან ნაკვერცხლის ფერი 184,5.

ანტაკრად – მოწინააღმდეგედ 46,20-21.

არასადაჯო – არსაიდან 28,1.

არგანი – ჯოხი 230,18; 230,28; 231,24.

არდაბაგი – გოდოლი 59,12.

ასიანური – აზიური 57,11.

აღმოსავალი – აღმოსავლეთი 35,20; 43,4; 54,20; 57,23; 58,1-2; 75,9; 82,22; 89,18; 103,9; 156,2; 156,3; 156,5; 186,15; 186,16.

აღმქუმელი – ამლები, წამლები, ამყვანი, წამყვანი 103-104.

აღნომი (აღნუმი) – აღლუმი 67,25; 68,4; 70,25; 118,13; 118,14.

აღვრსხმა – ლაგმის დადება, ლაგმის ამოდება 53,12; 65,2; 86,21; 128,12.

აღვრსხმული – ლაგამდადება, ლაგამამოდება 56,3.

აღქუმა – აყვანა, აღება (აღიხუნა) 83,9; 112,9; 133,14; 174,4; 178,6-7; 215,5.

ბაგინი – ბომონი, საკურთხეველი 250,3.

ბაკი – ეზო, საჩეხი 58,14.

ბარძიმი – ზიარების ჭურჭელი 51,5; 51,9; 266,2; 266,8; 267,4; 267,5; 267,7; 267,13; 268,6; 269,2; 270,15.

ბობლანი – დაფი, დაირა 239,13.

ბომონი – კერპთა ტაძარი, საკურთხეველი 59,18; 66,2; 100,26; 155,7.

ბრპენი – ტყვია 181,4.

ბლუარი – სამხრეთი 103,9-10.

გამონწულილვით – გამონწვლილვით, დეტალურად 62,5-6.

განკრძალვა – აქ: მომზადება 48,19-20.
განრინება – თავის დაღწევა, გადარჩენა, ხსნა 184,23; 212,9.
განრღვეული – დარღვეული, დავარდნილი 104,16; 157,4.
განრცხვა – გარეცხვა 267,6.
განქარება – აქ: დახსნა, გაქრობა, მოსპობა 118,17; 193,8; 236,4.
განცდა – შეხედვა, ცქერა 149,9; 149,10.
გოდოლი – კოშკი 27,20; 28,9; 28,16; 31,2; 31,3; 32,12-13; 33,12; 34,6; 34,9; 34,17; 78,5; 186,13; 190,23.
გუადრუცი – ყუთი 257,2.
გულარძნილება – ბოროტება, ფლიდობა 44,25.
გულსავსე – დაიმედებული, მოიმედე 61,9; 149,22; 235,13.
გუჯარი – წიგნი, დაწერილი 32,16; 74,12; 146,11.
დაბძარვა – დახეთქვა, დაგლეჯა 211,25; 217,17; 218,12; 218,24; 221,11.
დაბძარული – გაბზარული, დაბზარული 230,11.
დაგბოლვილი – აქ: მოხარშული 149,6.
დაკუეთება – დანარცხება, დახეთქება 42,8; 194,18; 218,25.
დამაშურალი – დაღლილი, დაქანცული 29,4; 149,24; 185,16.
დამოკიდება – ჩამოკიდება 153,10; 254,11.
დამშუალვა – დალურსმვა, დაჭდობა 65,6; 233, 13-14.
დამჭირვა – დაჭერა, დაცვა, დაკავება 221,17; 232,16.
დასავალი – დასავლეთი 37,1-2; 37,12; 103,9; 155,22; 186,15.
დალაცათუ – თუმცაღა 26,20; 35,8; 49,3; 65,12; 70,22; 92,12; 98,5; 170,5-6; 176,10; 215-216; 243,8; 269,12; 272,5; 273,3-4.
დალუნება – ზრუნვა, მოვლა 27,11.
დანინდვა – დანიშვნა 125,15.
დაყსნილი – დარღვეული, პარალიზებული 220,28; 220,29; 222,24; 223,25.
დიდფასი – ძვირფასი, მაღალი ღირებულების 30,15-16.
დირე – მორი, ძელი 183,23.
დრაჰკანი – ოქროს ფული, იწონიდა 4 გრამს. 175,16; 262,15; 264,16; 275,18.

ეგუტერი – ეკლესია, მცირე სამლოცველო 97,12; 199,7.
ევლოგია – ძღვენი, შესანიშნავი 259,12-13.
ემბაზი – საბანელი, განსაწმენდელი 104,5; 107,15; 127,5; 152,3.
ერგასისთავი – ორმოცდაათის მეთაური 69,3-4.
ერთბამად – ერთპირად, ერთხმად 82,20; 111,15-16; 168,17; 181,11-12; 214,7.
ეფუდებრი – ჩვენი ტექსტის მიხედვით, ის არის წიგნი, სადაც ნათლობის შემდეგ მონათლულთა სახელებს იწერდნენ. როგორც ჩანს, იგულისხმება ის, რომ აღნიშნულ წიგნში რაღაც ინფორმაცია (ჩვენს შემთხვევაში, მონათლულთა ვინაობა) იყო უწყებული. 112,17.
ექსორია – გაძევება, განდევნა 43,13.
ვეცხლისმოყვარე – ფულის მოყვარე 48,1.
ვეცხლისმოყვარება – ფულის სიყვარული 76,20; 110,13-14.
ვიეთმე – ვინმე, ვიღაც 128,5; 196,24.
ვინაჲ – 1. საიდან 97,11; 154,3; 157,17; 158,9; 175,10; 274,15; 2. სად 38,5.
ვინაჲ-იგი – 1. საიდანაც 28,1; 47,4-5; 189,17; 195,18; 2. სადაც 46,7; 85,2; 155,22-23; 196,2.
ვინაჲცა – 1. საიდანაც 43,15; 76,1; 84,14; 2. სადაც 48,17; 102,23; 3. საითკენაც 34,8.
ზამარაღდი – ზურმუხტი 184,5-6.
ზახება – ძახება, ყვირილი, ღმუილი 54,16; 119,19; 179,23; 181,11; 181,13; 181,16; 183,8; 256,6.
ზედაჲს-ზედა – ზედიზედ, ხშირად, მუდამ 114,3; 174,9.
ზოგად – ერთად 51,17; 62,20; 72,12; 87,16; 103,22; 166,17; 171,14; 273,18; 274,11.
ზორვა – წირვა (წარმართული მსხვერპლშენიწირვა) 45,6; 61,12; 78,12; 87,21; 99,20-21; 122,11; 132,17; 139,13; 204,9; 204,18.
ზრახვა – 1. ფიქრი, მოსაზრება; ჩანაფიქრი, განზრახვა; 78,26; 83,20; 125,9; 127,6; 128,13; 129,4; 129,10; 129,13; 133,23; 172,23; 182,4; 182,5; 182,8; 193,5; 193,13;

201,24; 207,23; 2. საუბარი, ლაპარაკი 32,10; 43,10; 66,1; 168,15, და სხვ.

ზუაობა – ამპარტავნება, ამაყობა, ზვიადობა 208,23; 209-210.

თანამეინავე – თანამესუფრე 130,6; 229,22.

თეატრონი – სანახაობის ადგილი 243,15; 244,9; 251,17.

თვნიერ – გარდა, გარეშე 46,19; 53,21; 54,5; 65,10; 89,2; 108,9; 108,19; 112,6-7; 112,16; 119,15; 161,11; 196,14.

თვსაგან – ცალკე, მარტო 26,13; 34,9; 48,12; 92,3; 120,8; 126,5-6; 130,11; 130,12.

ინაწისდგმა – სუფრასთან ჯდომა 113,19; 118,8.

იქცევისი – მბრუნავი, მოტრიალე 76,6.

იძრვისი – მოძრავი, ქვენარმავალი 76,3; 77,13; 204,15.

კალა – კალა 181,4.

კარაული – ვირი, სახედარი 149,7.

კაცად-კაცადი – თითოეული 31,16; 47,10; 51,11-12; 60,14; 81,14; 84,19; 86,4; 92,2-3; 102,2; 103,22; 137,6-7; 139,1; 140,24; 141,10; 141,17; 145,15; 157,7-8; 158,19; 167,3; 171,5; 185,17.

კენტინარი – ასიანი, ასლიტრიანი 202,3.

კერეონი – ცვილის დიდი სანთელი 166,1; 169,22.

კეცი – აქ: გამომწვარი კრამიტი 90,7; 90,24-25; 110,8.

კისაკი – ქისა 259,15; 260,6; 260,10; 262,9; 262,13; 264,17; 271,5; 271,13; 273,13; 274,12; 275,4; 275,6-7; 275,9.

კოლტი – ჯოგი, გროვა 102,20.

კრიტული – დაკავშირებულია კრეტასთან (ძველი ბერძ. Κριτή), რომელიც მმელთაშუა ზღვის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი კუნძულია. „კრიტული ზეთი“ უნდა მიუთითებდეს კრეტიდან ჩამოტანილ ზეთიუნის ზეთს, რაც მაშინ მაღალი ხარისხით იყო ცნობილი. 57,11-12.

კრჩხიალება – კივილი 196,23.

კურო – ხარი 177,13; 177,15.

კურომსთავი – ასკილი, ნარშავი, ეკლის ბუჩქი 75,24.

ლაქუარდი – ოღრო-ჩოღრო ქვა 90,7.

ლეგეონი – გუნდი, ჯარი, მრავალი, ბევრი 164,15.

ლიტონი – უბრალო 40,24-25.
ლიქნა – მოტყუება, შეგულიანება, ტკბილად უბნობა, ალერ-
სობა 240,8.
ლუსკუმა – კუბო 197,19; 199,8; 199,17; 200,8-9; 257,7.
მაგებელი – მარჯვე 52,10.
მათთანანი – მათთან მყოფნი 38,13.
მამული – მამაპაპური, მშობლიური, მამობრივი 52,14; 127,10;
135,8; 144,4; 144,8; 144,12; 191,6; 193,7; 240,5.
მანგალი – ნამგალი 153,16-17.
მარზაპანი – მხარის (რეგიონის) მმართველი, გამგებელი
231,5; 231,8; 231,9; 232,5; 234,16.
მარცხლ – მარცხნივ 179,21.
მარჯუება – აქ: ხელშეწყობა („უკუეთუ ჰაერისაგან მარჯუე-
ბაჲ იქმნას“) 38,6-7.
მარჯულ – მარჯვნივ 179,21.
მაშურალი – დაღლილი, დაქანცული, გარჯილი 123,4.
მგზავრ – გზაში, მგზავრობისას, მგზავრობის დროს 206,1;
206,6.
მეგანძური – საუნჯის, განძის პატრონი / მოყვარული 173,6.
მეინაწე – ინაწით მჯდომარე, წვეული, სუფრასთან მჯდომი
57,16; 61,3; 128,17; 129,18; 131,20.
მეოტი – გაქცეული 119,20; 178,6.
მეპანდოქსე – პანდოქიონის მეპატრონე. იხ. პანდოქიონი
259,18-19; 260,1-2; 260,6; 260,9; 261,6; 261,10; 262,2;
264,13; 264,16; 265,6.
მეყსა შინა – სწრაფად, უეცრად, მყისიერად 52,12.
მთიები – ცისკრის ვარსკვლავი, პლანეტა ვენერა 116,20.
მილიონი – სიგრძის საზომი ერთეული, დაახლ. 1,5 კმ. 273,11.
მიმოდადება – ქადაგება, მითხრობა 36,21.
მისთანანი – 156,4; 167,7; 172,13; 178,6; 180,4.
მიუკუე – საუკუნოდ, სამარადისოდ 47,14.
მკელობელი – კოჭლი 64,4; 104,15; 157,4; 238,5.
მკსინვარე – ფიცხელი, სუსხიანი, განრისხებული 182,5.
მლევანი – მსგავსი 243,9.

მნე – აქ: მსახური 50,11; 192,9; 193,4; 193,25; 195,21.
მოისრობა – მშვილდოსნობა 176,21.
მორენვა – შოვნა, შექენა 49,13; 105,16.
მორჩი – რტო 143,16.
მოსწრაფე – გულმოდგინე, მოჩქარე 33,23; 35,17; 216,20;
257,13; 270,11.
მოსწრაფება – გულმოდგინება 90,5; 110,4; 135,17; 142,5-6;
160,22; 168,25; 204,23; 223,22; 239,9.
მოურნე – მზრუნველი, მეურვე 115,5.
მოქალაქობა – მოღვაწეობა 25,1; 25,11; 203,11.
მოქცეული – მოზრუნებული, მოტრიალებული 30,3.
მოღება – მოტანა, მოყვანა 32,18; 32,19; 43,21; 49,10; 74,12;
80,5; 158,20; 173,6; 214,17-18; 217,20; 231,25, და სხვ.
მოშურება – წარმომართება, მოსვლა 38,16; 63,15; 166,18;
168,20.
მონესე – მონაზონი, ბერი 123,11; 203,2; 265,6.
მონესეობა – მონაზვნად, ბერად შედგომა 263,4.
მონლედ – მონდომებით 36,23; 68,18; 190,5; 212,4.
მოხუმა – მოტანა 50,15; 65,3-4.
მრწემი – უმცროსი 132,1; 132,6.
მსტოვარი – მზვერავი, ჯაშუში, მოთვალთვალე 179,12.
მტარვალი – ჯალათი, ჯარისკაცი 128,1; 128,16; 132,5;
132,13; 198,5; 211,23; 213,19; 213,20; 215,6; 218,11;
218,22; 219,17; 220,29; 233,28-29; 234,26; 243,18.
მტილი – ბალი, ბოსტანი 52,2; 52,12; 52,13; 214,2.
მურტი – მირტი, მარადმწვანე ბუჩქი თეთრი სურნელოვანი
ყვავილებით 94,9; 94,18; 95,22; 99,6; 235,10.
მშვნარე – მშვინვიერი, სულიერი 42,24.
ნაბრძული – იარის ნაკვალევი 109,23.
ნაზორავი // ნაზორევი – შეწირული, მსხვერპლი 92,1; 101,13;
231,26.
ნაკლულევანება – სიღარიბე, სიდუხჭირე 105,14-15; 105,21;
238,16.
ნანდვლვე – ნამდვილად, მართლა 67,7; 85,20.

- ნაცილი** – ცილი, ტყუილი 97,3.
- ნახპეტი** – ტომის, ან ქვეყნის მთავარი 59,4; 59,14; 95,24; 231,5.
- ნესტუ** – საყვირი, სალამური 69,5; 86,3.
- ნოსაური** – შეიძლება იყოს ბერძნული „ნესოს“ (νῆσος) მოდიფიკაცია, რაც ნიშნავს „კუნძულს,“ ან ბერძნული კნოსოსისთვის (Κνωσός) თავკიდური კ-ს ჩამოშორებით მიღებული სიტყვა. კრეტა (მათ შორის, კნოსოსი) ცნობილი იყო ზეთისხილის ზეთითა და ღვინით, რაც შეესაბამება კონტექსტს. 57,12.
- ოტება** – გაქცევა, განდევნა 53,24; 95,5; 96,11; 103,11; 126,11; 161,18; 174,4; 185,13.
- ოქროლესული** – მოოქრული 59,18; 90,25.
- ოქროქანდაკებული** – მოოქრული 142,21; 178,23.
- პანდოქიონი** – სადგომი, ღამის გასათევი 259,17; 261,7.
- პარეხი** – ნაპრაღი კლდეთა შორის, ორმო 198,20.
- პორფირი** – ძვირფასი ქსოვილის მუქი წითელი ფერის გრძელი მოსასხამი, რომლითაც იმოსებოდნენ სახელმწიფოს უმაღლესი წარმომადგენლები მნიშვნელოვანი მოვლენების დროს. 99,9; 183,16.
- პრეტორი** – კონსულის ან დიქტატორის ტიტული ძველ რომში; შემდეგში უმაღლესი სასამართლო ხელისუფალი; მთავრის ტაძარი 95,22; 105,3; 192,26; 193,5; 193,24; 193,25; 194,6; 195,5; 195,21; 196,6; 198,3-4.
- ჟამითი-ჟამად** – დროდან დრომდე, დროგამოშვებით 80,24.
- ჟამისად** – დროებით 172,20; 228,20.
- ჟამისწირვა** – ლიტურგია 32,14; 42,18; 51,9; 70,16; 91,1; 106,6; 112,23; 117,7; 120,20; 121,11; 121,12; 121,21; 133,22; 137,15-16; 138,3; 141,18-19; 147,10-11; 147,13; 147,23; 159-160; 167,17-18; 167,20; 192,19-20.
- რაბამი** – რაზომ, როგორი, რამდენი 77,17-18.
- რაჲზომ** – როგორ, რაოდენ 169,15.
- რეცა** – თითქოს, ვითომც 70,21; 212,19; 233,28; 240,8.
- რვალი** – სპილენძი 45,6; 110,8; 181,3.

როკვა – ცეკვა 194,9.
როჭიკი – საზრდელი, ულუფა, საგზალი, საფასური, გასამრჯელო 69,1; 175,17.
საბანელი – აქ: სანათლავი, საბანაო 26,9.
საბასრობელი – დასაცინი, გასაკიცხი, დასაგმობი 251,17.
საბელი – თოკი, ბანარი 101,17; 214,18; 214,28; 222,23; 269,4.
საზმნელი (ზმნობა ზმნის მიმღეობა: მისნობა, წინასწარცნობა) – გამოსაცნობი, სავარაუდო, განსაჭვრეტი 45,1.
საზორველი – მსხვერპლად შესანირი 52,19; 61,10.
საზრდელი – საჭმელი, საკვები 29,3; 29,6; 63,24-25; 72,15; 72,22; 102,6; 102,9-10; 215,17.
სათხროლი – ბარი 89,22.
საკრველი – შესაკრავი 84,6; 99,24; 128,15-16; 213,22-23.
სალმობა – ტკივილი 43,16; 76,2; 110,21.
სამარხო – სამარხი, საფლავი 34,17; 34,24; 133,18; 135,14-15; 199,6; 200,2-3; 200,4; 200,6; 202,10; 202,24; 203,1; 203,12.
სანათლო – ნათლობისთვის განკუთვნილი 152,9; 158,20.
სარო – კვიპაროსი 120,16; 151,23.
სარწყული – წყლის ჭურჭელი 101,12.
სატფურება – ენკენია, ენკენობა: ტაძრის კურთხევის ქრისტიანული დღესასწაული 91,14; 91,26.
საფასე – სიმდიდრე, ქონება 31,4; 52,14; 69,1; 105,16; 110,17; 119,12; 202,7; 249,18; 258,10; 259,13; 275,1; 275,7-8; 275,16.
სანერტელი – საჩხვლეტელი 233,14; 233,19.
სახე – აქ: სახლი 26,12; 60,14-15; 83,13; 84,25; 85,25; 86,5; 88,5; 106,7; 113,9; 137,7; 150,2; 160,1; 167,14; 186,3; 265,8; 271,4.
სახიერება – სიკეთე 42,21; 48,8-9; 74,18; 77,8; 91,10; 191,4; 228,19.
სახიერი – კეთილი 30,4-5; 34,15; 44,14; 55,3; 68,6; 69,25; 77,19; 88,19; 115,10-11; 144,10; 156,23; 191,17-18.
სერი – ვახშამი 69,4; 71,5; 132,10; 144,23.

- სერტყოვანი** – ტყიანი, მალნაროვანი 158,3.
- სიბორგილე** – სიცოფე, უზომო აღტყინება 132,12.
- სიმრთელე** – ჯანმრთელობა 108,10.
- სისხლვა** – სისხლისღვრა 144,2.
- სიხენეშე** – სიბოროტე, უგუნურობა, უსაქციელობა 107,15.
- სნება** – სნეულება, ავადმყოფობა 194,1.
- სომანიტელი** – ებრ. *סוּמַיִם* *Sūmēm*; ბერძ. Σουσάιν-შუნემელი. შუნე-მი, სომანი დადასტურებულია ძვ. აღთქმის ძვ. ქართულ თარგმანში, კერძოდ, ოშკის ბიბლიაში. პატარა სოფელი ისაქარის ტომის მფლობელობაში. მდებარეობდა იეზრეელის (იგივე მაგედონის) ველთან, გილბოას მთის ჩრდილოეთით. 149,26.
- სრბა** – აქ: სვლა, დინება 109,6; 128,6; 153,17; 169,7; 235,23; 261,4; 275,6.
- სტავრა** – ძვირფასი ქსოვილი, ფარჩა 146,10; 203,4.
- სურვიელ** – მსურველი 29,21; 69,15; 140,2; 210,27; 226,14-15; 226,20.
- ტაბასტა** – ლოგინი, საწოლი 57,10-11.
- ტაბლა** – მაგიდა, სუფრა 57,16; 57,18; 57,19; 68,3; 71,2; 72,17; 91,13; 91,15; 92,2; 118,7; 118,11; 126,5; 132,9; 138,13; 260,4; 267,3.
- ტარიგი** – კრავი, თოხლი, ცხვარი 83,8.
- ტენება** – წყვეტა, მიწყდომა 116,13; 116,15; 116,17.
- ტვრთმძიმე** – მძიმე ტვირთის მზიდველი 123,4.
- ტყება** – გოდება, ტირილი, მოთქმა თავში ცემით; გლოვა 92, 22-23; 255,4.
- უაღრეს ბუნებისა** – ბუნებრივ შესაძლებლობებზე აღმატებული 61,21.
- უდებება** – აქ: უკეთურობა 210,5.
- უდებყოფა** – დაზარება, უსაქმურობა 32,6-7.
- უმგზარი** – ნედლი, მოუხარშავი 113,22; 118,10; 138,15.
- უმრწემესი** – უმცროსი 123,11; 123,15;
- უპოვარება** – სიღარიბე 105,23.

ურაკპარაკი – მოედანი, ქუჩა 240,10; 241,12-13; 243,10-11; 251,7.

ურიდად – ურცხვად, უნამუსოდ 213,21.

უტევანი – სიგრძის ერთეული, უდრის 125 ნაბიჯს. 35,26; 56,12; 66,11; 66,18; 160,20.

უქცევალად – ურყევად 69,21; 82,19.

ულუნელი – მოუფლელი, ზრუნვამოკლებული 223,4.

უცნება – მოჩვენება, ჩვენება, ზმანება 54,9; 61,13; 65,14-15; 66,3; 66,17; 86,23; 100,12; 160,2; 169,11; 169,19.

უჯამლო – ფეხშიშველი 203,2.

უჯერო – უღირსი, შეუფერებელი, უმსგავსი, ურიგო 219,13; 233,11-12;

უჯეროდ – უღირსად, შეუფერებლად, უმსგავსად, ურიგოდ 245,5.

უჯერობა – უმსგავსობა 234,28.

ფერცხალი – ნეკნი 75,7.

ფეშხემი – საზიარებელი ჭურჭელი ბარძიმთან ერთად 51,9.

ფრჯივ – ფეხით, ქვეითად 79,18.

ქადება – აქ: დამუქრება, მუქარა 132,24; 227,15.

ქალაქებტი – ქალაქის თავი 57,4; 57,13; 67,17; 68,16; 69,13; 115,13-14; 115,19; 115,21-22; 122,6; 123,22; 126,1-2; 126,13; 127,8; 127,19; 128,20; 131,17; 136,9-10; 136,20; 143,10; 143,19; 192,27.

ქარტა – ფურცელი 33,25; 50,16-17; 51,8; 171,22.

ქენება – თხოვნა, აღთქმა 131,11.

ქვისხურო – იგივეა, რაც კალატოზი 202,6.

ქორი – ზედა სახლი, ზედა სართული 57,20.

შეგვანება – შეშვენება, შეფერება 27,12-13.

შემსჭუალვა – მიჭედება, განმსჭვალვა 49,8-9.

შერჩულვა – აქ: რჩევა 122,12.

შეტყუვილი – ტყუილი 246,10.

შთაჯლომა – ჩაგდება 56,16-17; 66,17-18.

ჩრდილო – ჩრდილოეთი 51,15-16; 103,9; 174,6; 186,15-16.

ჩქუეფება – ხეთქება, შფოთვა 196,15.

ცისად-ცისად გუემულება – მთვარეულობა 36,16; 157,5.
ცისად-ცისად გუემული – მთვარეული 157,5.
ძი – თუ 54,19; 59,8; 108,3.
ძოღან – წელან 244,2.
ძვრისმოცენე – ბოროტების დამხსომებელი, შურის შემნახავი, გულმანკიერი 47,23.
ძვრუცსენებელი – ბოროტის არმომხსენე, არაგულდრძო 247,14.
წადიერად – წადილით, სურვილით 57,18; 227,14.
წალა – ჩირქი 223,23.
წარმატება – აღორძინება, გადამეტება, წინსვლა 26,15; 44,6.
წარმდებება – თავხედობა, ურცხვობა 252,13; 256,7-8.
წარმოტყუენა – იავარყოფა, დატყვევება 46-47; 183,17-18.
წინაყოფა – წინ დადგმა, დადება 40,23.
წინდი – გირაო 91,8.
წრტილება – აქ: ხმა, ყვირილი 109,3-4.
წრტიალი – აქ: უხეში, მყივანა 59,3.
წუთხი – წყლული, ჩირქი, გამონადენი 109,2; 223,2.
წურთნა – წვრთნა, განსწავლა, სწავლა 27,21; 39,21; 142,1.
წყლითმანკიერი – წყალმანკიერი 104,16.
ჭამადი – საჭმელი 71,4-5; 72,14; 118,11; 149,23; 176,15.
ჭიმი – აღვირი, ლაგამი 109,13.
ხატი – სახე, გარეგნობა, გამოსახულება 33,1; 33,6; 33,7; 34,10; 54,13; 55,1; 55,2; 65,7; 71,13; 99,16; 120,16; 120,23; 151,20; 152,5; 153,6; 153,8; 153,22; 156,7; 186,9; 186,10; 187,3; 202,16; 202,18; 230,20.
ხვალისა დღე – მეორე დღეს 32,12; 41,18; 63,26; 69,2; 69,4; 89,23; 96,15; 102,5; 103,14; 106,10; 114,8; 119,4-5; 120,13; 121,5; 148,4; 158,18; 165,6; 165,21-22; 172,15; 185,1; 209,3.
ხლდომა – ახტომა, შეხტომა 273,11.
ჯამლი – ფეხსაცმელი 79,10;
ჯდომა – წინააღმდეგობა, დავა, ბრძოლა 76,20; 235,12.
ჯელყოფა – გარჯა, კეთება, დაწყება 25,5; 68,21; 135,16.

წმარება – დაჭირვება 110.17-18.

წმისყოფა – დაყვირება, ხმის ამოღება, ხმოზა 40,14; 55,25;
71,18; 99,22; 101,9; 111,15; 143,16; 154,25; 179,22;
194,22; 195,6; 211,19; 218,7; 227,1; 230,2; 230,11;
231,21; 233,11; 243,14; 245,12.

წმელი – ხმელეთი 52,21; 64,21; 251,10; 268,11; 269,5.

წმარცუ – ხრამი, თხრილი, ორმო 233,6.

წმერჩინება – ნება, მიჩნევა, გულგება 40,10; 47,4; 57,14;
69,20; 77,9; 82,8; 85,14; 91,11; 214,12.

წმნა – მოშორება, გამიჯვნა, გაცლა, გამოთხოვება 30,18;
155,20; 155,23; 155,25.

წმოროლი – შუბი 176,21; 183,23.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აბულაძე, ი. (1973). ძველი ქართული ენის ლექსიკონი. გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
  2. ბეზარაშვილი, ქ. (2004). რიტორიკისა და თარგმანის თეორია და პრაქტიკა გრიგოლ ღვთისმეტყველის თხზულებათა ქართული თარგმანების მიხედვით, თბილისი.
  3. ბეზარაშვილი, ქ., მაჭავარიანი, მ. (1995). გრიგოლ ღვთისმეტყველის II და III ჰომილიების ეფთვიმე ათონელისეული თარგმანების თავისებურებანი და ეფრემ მცირის ერთი ანდერძ-მინაწერი, ფილოლოგიური ძიებანი, II, კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი, 1995.
  4. გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, რედ. ქეთევან ასათიანი, ეთერ ბერუაშვილი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი.
  5. გაბიძაშვილი, ე. (2010). შრომები, II, ფილოლოგიურ-ტექსტოლოგიური ნარკვევები, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი.
  6. გარიტი, ჟ. (1980). სინის მთის ქართული ხელნაწერები (ფრანგულიდან თარგმნა ცისანა ბიბილეიშვილმა): კადმოსი, 9, 2017: <file:///C:/Users/W10/Downloads/irina,+327-333.pdf>
- სტატია ხელმისაწვდომი იყო 2024 წლის 19 დეკემბერს.
7. გიგაშვილი, ქ. (რედ.) (2021). ათონის მწიგნობრულ-ლიტერატურული სკოლის ნათარგმნი ჰაგიოგრაფიული მემკვიდრეობა, ნაწილი I, ექვთიმე ათონელი (მთაწმიდელი), ტომი I, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი.

8. გიგაშვილი, ქ. (რედ.) (2022). ათონის მწიგნობრულ-ლიტერატურული სკოლის ნათარგმნი ჰაგიოგრაფიული მემკვიდრეობა, ნაწილი I, ექვთიმე ათონელი (მთანმიდელი), ტომი I, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი.
9. გიორგი მთანმიდელის „დიდი სვინაქსარი“, საეკლესიო კალენდარი 2003 წლისთვის. (2002). გამოსცა მ. დოლაქიძემ, თბილისი.
10. დამასკელი, ი. (2018). მართლმადიდებელი სარწმუნოების ზედმიწევნითი გადმოცემა. მთარგმნელი ედიშერ ჭელიძე, თბილისი.
11. დოლაქიძე, მ., ჩიტუნაშვილი, დ. (2017). დიდი სვინაქსარი, გიორგი მთანმიდელი, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადეს და სამეცნიერო აპარატი დაურთეს მანანა დოლაქიძემ და დალი ჩიტუნაშვილმა, კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი.
12. ზვიადაძე, გ. (2011). წმიდა გრიგოლ ნოსელი, ქალწულებისათვის და საღმრთოხსა მოქალაქობისა, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა, კომენტარები და ტერმინოლოგიური ლექსიკონი დაურთო პროტოპრესვიტერმა გიორგი ზვიადაძემ, „მერიდიანი“, თბილისი.
13. ილარიონი. (1836). ქართული წიგნების სახელები ივერიის მონასტერსა შინა მღებარეთა. შედის: Цагарели, А. А. (1886). Сведения о памятниках грузинской письменности вып., I, СПб.
14. თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები. (1970). პირველი კრებული / რედაქტორი ივ. გიგინეიშვილი. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, ენათმეცნიერების ინსტიტუტი.
15. კარანაძე, მ. (2005). ათონური კოლექციის ქართულ ხელნაწერთა პალეოგრაფიული თავისებურებანი (X-XIII სს. 28

- ნუსხის საფუძველზე), მრავალთავი, ფილოლოგიურ-ისტორიული ძიებანი, 21. თბილისი.
16. კეკელიძე, კ. (1943). რომანი „ტავრომენიანი“ ძველ ქართულ ლიტერატურაში: ლიტერატურული ძიებანი, I, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ისტორიის ინსტიტუტი, თბილისი.
  17. კეკელიძე, კ. (1945). რომანი „ტავრომენიანი“ ძველ ქართულ ლიტერატურაში: ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, II, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
  18. კეკელიძე, კ. (1951). ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტომი პირველი, მესამე გადამუშავებული და შევსებული გამოცემა, სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი.
  19. კეკელიძე, კ. (1957). ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი.
  20. კეკელიძე, კ. (1980). ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ორ ტომად, ტომი I, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
  21. კოჭლამაზაშვილი, ე. (2003). პავლეს ეპისტოლეთა განმარტება, გამოკრებული იოვანე ოქროპირისა და სხვა წმიდა მამათა თხზულებებიდან, თარგმნილი ეფთვიმე მთაწმიდელის მიერ, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა და წინასიტყვაობა დაურთო ექვთიმე კოჭლამაზაშვილმა, თბილისი.
  22. კოჭლამაზაშვილი, ე. (2014ა). ეფთვიმე მთაწმიდელის „რჩევით გამოკრებულნი“, ქრისტიანულ-არქეოლოგიური ძიებანი, VII, თბილისი.

23. კოჭლამაზაშვილი, ე. (2014ბ). ეტაპობრიობა ეფთვიმე მთანმიდელის მთარგმნელობით მოღვაწეობაში, ქრისტიანულ-არქეოლოგიური ძიებანი, VII, თბილისი.
24. მაჭავარიანი, მ. (2004-2005). წმ. დიმიტრი თესალონიკელის „შესხმა“ ქართულ მწერლობაში, მაცნე, ელს, თბილისი.
25. მელიქიშვილი, ნ. (2015). წმიდა იოანე ოქროპირის ჰომილეთიკური კრებული „მარგალიტი,“ ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა ნაუმიძღვარა და ლექსიკონი დაურთო ნინო მელიქიშვილმა, თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის გამომცემლობა, თბილისი.
26. მენაბდე, ლ. (1980). ძველი ქართული მწერლობის კერები, II, თბ., თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
27. მთანმიდელი, გ. (1967). ცხორებაჲ იოვანესი და ეფთვმესი: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, წიგნი II (XI-XV სს.), ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
28. ოთხმეზური, თ. (2016). მაქსიმე აღმსარებლის *Ambiguorum liber* ქართულ მთარგმნელობით ტრადიციაში, კ.კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი.
29. ორბელიანი, ს.ს. (1949). სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი, ს. იორდანიშვილის რედაქციითა და წინასიტყვაობით, საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა, თბილისი.
30. ოქროპირი, ი. (1996). წმ. იოანე ოქროპირი, თარგმანებაჲ მათეს სახარებისაჲ, თარგმანი წმ. ეფთვიმე მთანმიდელისა, წიგნი I, ტექსტი უძველესი ხელნაწერების მიხედვით მოამზადეს მ. ბაბუხაძიამ, ლ. ბასილაიამ, ნ. დობორჯგიანიძემ, დ. თვალთვაძემ, თ. კარსანიძემ, მ. მაჩხანელმა, ნ.

- შარაშენიძემ, ნ. შულაძემ, თ. ცოფურაშვილმა, თ. ცქიტიშვილმა, რედაქტორი მზექალა შანიძე, თბილისი.
31. რაფავა, მ. (1976). იოანე დამასკელი, დიალექტიკა, ქართული თარგმანების ტექსტი გამოსცა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო მაია რაფავამ, „მეცნიერება“, თბილისი.
  32. სარჯველაძე, ზ. (1984). ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის შესავალი, განათლება, თბილისი.
  33. სარჯველაძე, ზ. (2001). ძველი ქართული ენის სიტყვის კონა. მთავარი რედაქტორი თ. გამყრელიძე, რედაქტორი ჭ. თევზაძე, თბილისის სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი.
  34. სარჯველაძე, ზ. (2004). ძველი ქართული ენა, „საქართველოს მაცნე“, თბილისი.
  35. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა / საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია), ტომი I. (1946). აკად. ს. ჯანაშიას რედაქციით. დასაბეჭდად მომზადებულია ხელნაწერთა განყოფილების თანამშრომლების ლ. ქუთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ, ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი.
  36. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა / მუზეუმის ხელნაწერთა ახალი (Q) კოლექცია, ტომი I. (1957). შედგენილი ე. მეტრეველისა და ქრ. შარაშიძის მიერ, ილია აბულაძის რედაქციით, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი,

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი.

37. სინური ოთხთავი / 978-979 ნნ. (2010). ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა ელგუჯა გიუნაშვილმა. რედაქტორი უჩა ცინდელიანი. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, სამეცნიერო-კვლევითი ლაბორატორია „ორიონი“, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი.
38. ქართული ხელნაწერი წიგნი საზღვარგარეთ. (2018). შეადგინეს მაია კარანაძემ, ვლადიმერ კეკელიამ, ლელა შათირიშვილმა და ნესტან ჩხიკვაძემ / ნესტან ჩხიკვაძის რედაქციით. კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი.
39. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა / ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა / ტომი 12. (1976). საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, შეადგინეს და დასაბუჟდად მოამზადეს: თ. ბრეგაძემ, ც. კახაბრიშვილმა, თ. მგალობლიშვილმა, მ. ქავთარიამ, ლ. ქუთათელაძემ და ც. ჯღამაიამ. ელ მეტრეველის რედაქციით, გამომცემლობა „მეცნიერება“; თბილისი.
40. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ათონური კოლექცია, ნაკვეთი I. (1986). რედ. ელ. მეტრეველი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
41. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, სინური კოლექცია, ნაკვეთი I. (1978). შეადგინეს და დასაბუჟდად მოამზადეს ელ. მეტრეველმა, ც. ჭანკიევმა, ლ. ხევსურიანმა, ლ. ჯღამაიამ, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.

42. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, სინური კოლექცია, II ნაკვეთი. (1979). შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს ც. ჭანკიევმა და ლ. ჯღამაიამ, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
43. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტომი I₁ (1974). შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს: თ. ბრეგაძემ, მ. ქავთარიამ და ლ. ქუთათელაძემ ელ. მეტრეველის რედაქციით, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
44. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტომი I₄. (1985). საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი. შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს: თ. ბრეგაძემ, მ. ქავთარიამ, ლ. ქუთათელაძემ ელ. მეტრეველის რედაქციით. გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
45. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, სინური კოლექცია, ნაკვეთი III. (1987). შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს რ. გვარამიამ, ელ. მეტრეველმა, ც. ჭანკიევმა, ლ. ხევსურიაძემ, ლ. ჯღამაიამ, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
46. ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმი, ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. I. (1953). შედგენილია და დასაბეჭდად მომზადებული მუზეუმის მეცნიერი მუშაკის ე. ნიკოლაძის მიერ, რედ. კორნელი კეკელიძე, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი.
47. შანიძე, ა. (1945). ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით: 897,

- 936 და 973 წწ. ძველი ქართული ენის ძეგლები. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი.
48. ჩიკვატია, ნ., ტყეზურავა, ნ. (2022). წმ. ექვთიმე ათონელის „წინამძღუარში“ დაცული ანათემები და მათი კვალი „წმ. თეოდორე ედესელის ცხოვრებაში“, თბილისის სასულიერო აკადემია, საღვთისმეტყველო-სამეცნიერო შრომები XII-XIII, თბილისი.
  49. ჯავახიშვილი. ივ. (1947). სინის მთის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, დასაბუქდად მოამზადა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის კაბინეტმა, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი.
  50. Веселовский, А. Н. (1886). Эпизод о Тавре и Мении в апокрифическом житии св. Панкратия: Сборник отделения русского языка и словесности Академии Наук, т. XL, Петербург.
  51. Помяловский, И. (1900). Житие преподобного Паисия Великого и Тимофея патриарха Александрийского повествование о чудесах св. великомученика Мины, Изд. по рукописям Моск. синодальной б-ки И. Помяловский, Записки Историко-филологического факультета Санкт-Петербургского университета, Санкт-Петербург.
  52. Жордания, Ф. Э. (1903). Описание рукописей Тифлисскаго Церковнаго музея Карталино-Кахетинскаго духовенства / составленное Книга I / Издание Церковнаго музея, #12. Тифлис.
  53. Марр, Н. (1900). Агиографические Материалы по Грузинским Рукописям Ивера // Записки Восточного Отделения Императорского Русского Археологического Общества, ч. I, СПб., Типография Императорской Академии Наук.

54. Марр, Н. Я. (1903). Предварительный отчет о работах на Синае, веденных в сотрудничестве с И.А. Джаваховым, и в Иерусалиме, в поездку 1902 г. (апрель-ноябрь).
55. Марр, Н. Я. (1940). Описание Грузинских рукописей Синайского монастыря. Издательство Академии Наук СССР. Москва. Ленинград.
56. Творения преподобного отца нашего и исповедника Феодора Студита в русском переводе. (1908). Т. II. СПб.
57. Цагарели, А. А. (1886). Сведения о памятниках грузинской письменности вып., I, СПб.
58. Цагарели, А. (1888). Памятники Грузинской Старины в Святой Земле и на Синае: Православный Палестинский Сборник, т. IV, выпуск первый, Санктпетербург.
59. Цагарели, А. (1889). Каталог Грузинских рукописей Синайского монастыря: Сведения о помятниках грузинской письменности, вып II, Санктпетербург.
60. Хаханашвили, А. (1904). Труды по Востоковедению. изд. Лазаревского Института, вып. XIX.
61. ANALECTA BOLLANDIANA, TOMUS XXIX. Société des Bollandistes; Librairie Alphonse Picard et Fils.
62. Barnes, T. D. (1993). *Athanasius and Constantius: Theology and Politics in the Constantinian Empire*, Cambridge MA / London: Harvard University Press, 11.
63. BHG. (1909). Bibliotheca Hagiographica Graeca, Ediderunt Socii Bollandiani, Editio Altera Emendatior, Accedit Synopsis Metaphrastica, Société des Bollandistes, Bruxellis.
64. Blake, R. (1932). Catalogue des manuscrits géorgiens de la Bibliothèque de la Laure d'Iviron au Mont Athos, Revue de L'Orient chretien, 3 Série, t. VIII-IX.
65. Chapman, J. (1911). Montanists. In *The Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company:

<http://www.newadvent.org/cathen/10521a.htm>

66. Daffy, J., Bourbouhakis, E. (2003). Five Miracles of St. Menas, Byzantine Authors: Literary Activities and Preoccupations, Texts and Translations dedicated to the Memory of Nicolas Oikonomides, *The Medieval Mediterranean*, V. 49.
67. Delehaye, H. (1905). H. Delehaye, Les versions grecques des Actes des martyrs persans sous Sapor II, *Patrologia Orientalis* II. 4.
68. Delehaye, H. (1910). *L'invention des reliques de saint Ménas à Constantinople*, De Smedt, C., Van Ortrooy, F., Delehaye, H., Poncelet, A., Peeters, P., & Van de Vorst, C. (Eds.).
69. De Smedt, C., Van Ortrooy, F., Delehaye, H., Poncelet, A., Peeters, P., & Van de Vorst, C. (Eds.). (1910). *Analecta Bollandiana*, T. 29. Société des Bollandistes; Librairie Alphonse Picard et Fils.
70. Devos, P. (1960). Le juif et le chrétien, un miracle de Sainte Ménas, *Analecta Bollandiana*, T. 78. Société des Bollandistes; Librairie Alphonse Picard et Fils.
71. Gallonio, A. (2013). *The Tortures and Torments of the Christian Martyrs (A Modern Edition) / De SS. Martyrum Cruciatibus*, by Reverend Father Antonio Gallonio, translated from the Latin by A.R. Allison, 1591, Revised and Edited into Contemporary English by Geoffrey K. Mondello, Boston Catholic Journal. *Nihil autem nisi Jesu*.
72. Garitte, G. (1956). *Catalogue des manuscrits géorgiens littéraires du Mont Sinai*, *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium*, t. 165, *Subsidia*, v. 9. Louvain.
73. Garitte, G. (1980). Les manuscrits géorgiens du Sinai, *La Nouvelle Clio*, VII-VIII-IX (1955-56-57), 105-111. *Scripta Disiecta*, 1951-1977, I.

74. Geerard, M. (1974-2003). *Clavis Patrum Graecorum*. 5 vols. Turnhout: Brepols.
75. Gippert, J. (2013). *The Georgian Hagiorites and their Impact on the Centres of Georgian Eruditeness, Georgian Athonites and Christian Civilization, Religion and Spirituality*, D. Muskhelishvili (ed.), New York: Nova Science Publishers.
76. Gippert, Outtier, Kim et al. (2022). *Catalogue of the Georgian Manuscripts, Holy Monastery of Iviron*, Jost Gippert, Bernard Outtier, Sergey Kim in corporation with Ketevan Asatiani, Manana Dolakidze, Lali Jgamaia, Maia Karanadze, Mikheil Kavtaria, Lili Khevsuriani, Lia Kiknadze, Tinatin Tseradze, Tsitsino Guledani, Tinatin Jikurashvili, Eka Kvirkvelia, Giorgi Lomsadze, Sopio Sarjveladze, Mzekala Shanidze, Darejan Tvaltvadze and Georgios Boudalis, Mount Athos.
77. Graffin, R., Nau, F. (1930). *Patrologia Orientalis*, v. 21. Paris.
78. Høgel, Ch. (2020). *Euthymios the Athonite, Greek-Georgian and Georgian-Greek Translator – and Metaphrast? Mélanges Bernard Flusin (Association des Amis du Centre d’Histoire et Civilisation de Byzance. Travaux et Mémoires, 23 / 1)*, A. Binggeli, V. Déroche, M. Stavrou (eds.).
79. *Inventaire détaillé des manuscrits géorgiens du monastère d’Ivèron, au mont Athos, rédigé en 1836, par le P. Hilarion, confesseur de Salomon II, dernier roi d’Iméreth, à la demande de l’archimandrite Séraphin, et traduit du géorgien par M. Brosset. Journ. as. 6° Sér. T. IX (1867) (dans la Notice sur le couvent ibérien du mont Athos, par M. Victor Langlois). t. IX.*
80. Lampe, A. (2005). *Patristic Greek Lexicon*, edited by G.W.H. Lampe, Oxford University Press, Oxford, First published 1961, Nineteenth edition.
81. Liddell, H., Scott, R. (1996). *A Greek-English Lexicon*, Compiled by Henry George Liddell and Robert Scott, Revised and

- Augmented throughout by Sir Henry Stuart Jones, with the Assistance of Roderick McKenzie, Clarendon Press, Oxford.
82. Miedema, R. (1918). *De Wonderverhalen Van Den Heiligen Menas*, Nederlands Archief voor Kerkgeschiedenis / Dutch Review of Church History 14, 1918.
  83. Migne, J.-P. (ed.) PG (1891). *Patrologiae cursus completus, Series Graeca*, V. 116. Paris: Imprimerie Catholique. 1857–1866. [Symeon Logothetes Metaphrastes].
  84. Montanism: <https://www.britannica.com/topic/Montanism>. xelmisawvdomi iyo: 04.02.2025.
  85. Outtier, B. (1980). *La plus ancienne traduction Georgienne des apophtegmes. Son etendue et son origine: მრავალთავი, ფილოლოგიურ-ისტორიული ძიებანი, ტომი VII, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი*.
  86. Pomjalovskij, I. V. (1900). *Žitie prepodobnago Paisija velikago i Timotheja patriarcha Aleksandrijskago pověstvovanie o čudesah sv. velikomučenika Miny*, Sankt Peterburg.
  87. Piwowarczyk, P. (2021a). *Cuda św. Menasa według rękopisu IFAO copte inv. 315-3221 (Coptic Literary Manuscript ID 1770; Clavis Coptica 398)*, VOX PATRUM 79 (2021): 523-540.
  88. Piwowarczyk, P. (2021b). *Cuda św. Menasa według rękopisu Pierpont Morgan Library M.590 (Coptic Literary Manuscript ID 221; Clavis Coptica 398)*, VOX PATRUM 80 (2021): 395-418.
  89. Piwowarczyk, P. (2021c). *Bifurcated hagiography Epiphanies of Saint Menas in Greek and Coptic miracle collections, Presentation to the paper delivered at Epiphanies of the saints in late-antique literature, Warszawa 21 May 2021*.
  90. Silvano, L., Varalda, P. (2019). *Per ledizione dei miracula Sancti Menae (BHG 1256-1269)*, *Philologia Antiqua*, an International Journal of Classics, Pisa-Roma, 12.

91. Tarchnishvili, M. (1960). *Le grand Lectionnaire de l'église de Jerusalem (Ve–VIIIe siècle)*, v. 2, Louvain.
92. Varada, P. (2021). *Il Ricco Euthropio e i Platti. La Versione Greca di Uno Dei Miracula Sancti Menae (BHG 1258)*. *Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata*, s. III 18.
93. Whitby, M. (2002). *Rome at War: AD 293–696*. Osprey Publishing.

სარჩევი

შესავალი (<i>ქეთევან გიგაშვილი, სოფიო სარჯველაძე</i>)	5
ტექსტები.....	24
„ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა მამისა ჩუენისა და მოციქულთა სწორისა ბაგრატ მღვდელთმოდღურისა ტავრომენელთა ქალაქისა, ჭალაკისა სიკილიისა“	25
„წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალასი“	204
„წამება წმიდისა მენასი და ერმოგინესი და ევლრაფოსი“	236
ბერძნული ტექსტები	277
ΑΘΑΝΑΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΩΝ ΑΚΕΨΙΜΑ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ, ΙΩΣΗΦ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΑΙΘΙΑΛΑ ΔΙΑΚΟΝΟΥ	278
Θαῦμα α'. Περὶ τοῦ πορευθέντος προσεῦξασθαι.....	301
ინგლისური თარგმანები / English Translations	310
Life and Devoted Service of Our Holy Father and Apostolic Standing, Bagrat, the Archpriest of the City of Taormina on the Island of Sicily, Described by Bishop Evagrius, His Disciple	311
Month of November 3. Passion of the Holy and All-Praised Martyrs Acepsimas, Joseph, and Aeithalas.....	335
December 10th. Martyrdom of Saints Menas, Hermogenes, and Eugraphus. Lord, have Mercy!	355
ტექსტისათვის (<i>ქეთევან გიგაშვილი</i>).....	372
„ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ნუსხათა ურთიერთმიმართებისათვის (<i>ქეთევან გიგაშვილი</i>).....	381
„წამება წმიდათა და ყოვლადქებულთა მონამეთა აკეფსიმა, იოსებ და აითალასის“ ნუსხათა ურთიერთმიმართებისა და ბერძნულ ტექსტთან მათი დამოკიდებულების საკითხისათვის (<i>სოფიო სარჯველაძე</i>).....	407
ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი „წამება წმიდისა მენასი და ერმოგინესი და ევლრაფოსის“ და წმიდა მენას სამი სასწაულის შემცველი ხელნაწერების ურთიერთმიმართებისა და ბერძნულ ტექსტთან მათი დამოკიდებულების საკითხისათვის (<i>სოფიო სარჯველაძე</i>).....	468
თხზულებათა ნუსხები და მათი აღწერილობები	

(ქეთევან გიგაშვილი, არსენ ბერთლანი)	572
„ბაგრატის ცხოვრებისა და მოქალაქობის“ ნუსხები.....	573
„აკეფსიმას, იოსებისა და აითალას წამების“ ნუსხები	585
„მენას, ერმოგინესა და ევლრაფის წამების“ ნუსხები	590
კომენტარები (გრიგოლ ბენდელიანი)	595
საძიებლები (გრიგოლ ბენდელიანი, ქეთევან გიგაშვილი).....	631
პირთა და მითოლოგიურ პერსონაჟთა ანოტირებული საძიებელი ..	632
გეოგრაფიულ სახელთა ანოტირებული საძიებელი.....	648
ლექსიკონი (ქეთევან გიგაშვილი)	657
გამოყენებული ლიტერატურა	669
სარჩევი.....	682

გამომცემლობა „უნივერსალი“

0186, ა. ვოლიბაოვსახანის №4. ☎: 5(99) 17 22 30; 5(99) 33 52 02

E-mail: universal505@ymail.com;

gamomcemlobauniversali@gmail.com

ათონის ივიროსის მონასტერი

ISBN 978-9954-73-455-2

